ALICE SZENTPÁLY

1./

Aski élete

Pünkösd vasárnapon születtem, ami a közhiedelem szerint szerencsét jelent. Szerencsés az, aki vasárnap születik. Hát, még ha pünkösdvasárnapon!? Tudatosan, tudat alatt biztam is mindig a szerencsémben.

Gyermekkorom szép és gondtalan volt. Nem jártam elemi iskolába, oda csak vizsgázni mentem. Mamám tanított odahaza, aminek az volt az eredménye, hogy nagyon szerettem a tanulo-órákat, amikor a mamám csak én velem foglalkozott. Ha jól tudtam a leckémet, jutalmul mesekönyvből olvasott nekem szép meséket. Igy már hát hét éves koromban ismertem James Cooper "Bőrharisnya-jának" a kalandjait, az "Utolsó Mohikán"-t élményeit és "Tamás bátya kunyhója "-nak megrázó mesejét. Irás, olvasás, és számtan, kimondottan gyerekjátéknak számitott és már másodikos elemista koromban tudtam magyarul és gót betükkel németül is olvasni.

Első tragikus emlékem az volt, amikor hallottam szüleimet egymás között beszélgetni a világháborus dolgokról és a szo közöttük. Papám, aki már Ezerkilencszáztizennégyben jó hirü sebész magán-tanár volt és a magyar szerb frontra ment ki operálni, mesélte mamámnak, hogy a szerbek milyen kegyetlenek. Valamilyen bosnyák helyen a falunak minden népét bezsufolták a templomba, ahol szórosan elzártak minden kijáratot és felnőtteket, gyerekeket, mind az utolsó szálig megőltek. Szurónyosan lemészárolták mindenkit. Kegyelmet nem adtak senkinek sem. A kiontott vér patakszerüen ömlött ki az ajtók alatt. A faluban minden házat felgyujtottak.

Szüleimnek természetesen nem mertem bevallani, hogy én is végighallgattam ezt a rémes kegyetlenséget, de sok estén át nem tudtam elaludni, amikor gyerekfejjel azt próbáltam elképzelni, hogy milyen is lett volna, ha abba az infernóba bennünket is bezártak volna?.... Azt is rémes volt hallani, amikor elmondta, hogy néha milyen lehetetlen körülmények között dolgoztak, operáltak a fronton. Sok esetben kórház, vagy sátor alatti mütoterem hiányában, paraszt házak konyha asztalán operáltak sebesült katonákat. Nem volt elég kötszerük, és elég érzéstelenitő sem állt a rendelkezésre. Mesélte, hogy a közös, osztrák-magyar vezérkar milyen kiméletlenül hajszolta rohamra a legénységet, dombon fel, hegytetőre, ahol a szerbek lövészárkokba biztonságosan beásva, várták őket, és fergeteges sortüzzel végeztek a magyar katonákkal.

Ezerkilencszáz-tizenhatban atyám vörös-keresztes kiküldetés során, külön-vonaton utazott el Konstantinapolyba - igy hivták Istanbult akkoriban,- ahol egy nemzetközi katona-korházat kellett vezetnie. Félév mulva haza jöhetett volna, de indulása előtt sulyos tifusz tört ki rajta, és a mamám sietve elutazott hozzája.Minket, Ily hugommal,aki két évvel volt fiatalabb nálam, mamám növérének, Tilda néninek a gondjára biztak és amig a szüleim távol voltak, mi fent laktunk Zelewskyék gyönyörü villájában, a Rózsa-Dombon, ahol a nagynéni nagyon kedvesen de nagyon pedánsan törődött velünk. Férjét, Alex bácsit viszont kimondottan utáltam. Féltem töle, arany keretes cvikkerétöl, vörös szakálas fintorától, atheista szózuhatagától.Nem is tudtam megérteni,hogy a Tilda néni hogyan tudott egy ilyen szörnyeteghez férjnez menni ? Az alatt a néhány honap alatt, amig velük éltünk, gyönyörü kertjük minden virágjának a latin nevét is meg kellett tanulni.Feladatunk volt a kavicsos utakat kigyomlálni.Reggelire köménymagos levest kaptunk,mert az nagyon egészséges. Este pedig imádság nélkül küldtek aludni minket.Tilda néni nagyon komolyan vette. hogy zongorázni is tudjak, és naponta legalább két-három óra hosszat kellett skáláznom, fekete oriás nagy Bösendorfer zongoráján.

Minden ellenkező rémhirrel szemben, - halottuk ugyanis, hogy sulyos tifusza idején papámnak fel akarták adni az utolsó kenetet.De ő felháborodva elküldte ágya mellől az imádkozó, zsolozmázó, térdre omlott apácákat és kijelentette, hogy élni kivan, - távollétének egy éves vége felé, mégis kigyogyult sebesülteket operálo törökországi kirándulásából és mamámmal együtt, botra támaszkodva, de délcegen, haza jöttek Budapestre.Aztan végre, mi is vissza mehettünk a Grof Károly utcai családi házba és a saját gyerekszobánkba,ahol végre mindenki boldog volt.

Rövid időre szépnek, jónak látszott minden.

A Zene-akadémia Járay János nevü professzorától kezdtem zongorázni tanulni, aki ugyan oda se figyelt a hudlizásomra, de sok nehéz kottát olvastatott velem, viszont nagyon unta hogy velem foglalkozzon és azt csak azért tettte, mert a papám kamarazene estéinek volt a résztvevője. Iskolába, beirattak a Veres Pálné gimnzium első osztályába, amit érdekes kalandnak vettem. Szerettem nyilvános iskolában, osztálytarsakkal versenyezni és nagyon hamar sok barátot találtam közöttük.

De azután kezdett minden rosszra fordulni.
Vesztett háboru nyoman kommunizmus tört ki az országban.Károlyi Mihály grof került a hatalomra és Kun Béláék vezetése alatt szörnyü dolgok történtek ugy vidéken, mint a városokban.Egyik éjjel arra ébredtünk,hogy oriási zajjal hatalmas teherauto dübörög a szomszédos palota tölgyfa ajtós bejárata előtt és a két Polonyi-t, akikről nem tudtam, hogy mi az országos fontosságuk, de tudtam, hogy a papám nagyon tiszteli őket, - ezt a két előkelő urat ütlegelés, verés és rugdosások között gyömöszöltek fel az oriási jármü tetején tolongó csöcselék közepébe, ahol további támadas várta őket.Mi a házunk második emeleti szalon-ablakából néztük végig ezt a szörnyüséget.Ez után naponta egyre több borzalmas hir került a forgalomba arról,hogy az országház pincéjében hogyan gyötörnek halálra papokat apácákat és olyanokat, akiket a népköztársaság kialakulása előtt országszerte ismertek és tartottak tiszteletben.

Lassan azután szüleim között is feszült lett a helyzet.Gyakran hallottam őket a szomszéd háloszobában, éjjel veszekedni és válásról beszélni. Nem sokára aztan, lakás rekvirálásba kezdett a proletar diktatura és váratlanul egy proli házaspárt telepitettek be a második emeleti lakásrész középsö két szobájába.Papám leköltözött a földszinten szépen berendezett rendelőjébe, mi pedig mamával kimentünk lakni a nagymama orias parkjának a Hidegkuti utra nyiló külön villájába.

Hüvös-völgyből iskolába, a belvárosba menni elég körülményes volt az akkori időben. Másfél ora hosszat tartott az utam és két villamos között is át kellett szálnom.De a tanorák végén , amikor haza mentem, a Szena téren, ahol a 83-as villamos indult ki a Hüvösvölgybe, élet-veszélyes lett volna a sinek közelébe menni. Ott a pesti fütetlenül maradt házak népessége baltákkal, fürészekkel megrakodva közel-harcot vivott, hogy fel tudjon kapaszkodni a tömött villamosra, és gyönyörü erdőink sok éves tölgyfáinak sürü sokaságából tüzelőfát vágjon magának és cipelje be a városba.Ennek a járatnak a közelébe sem mertem menni, hanem vettem helyette a 81-es villamost, ami feleutig, Buda-Gyöngyéig el tudott vinni, ahonnan azután még öt villamos megálloi távolságot kellett gyalog megtenni, hogy eljussak házunkhoz a Hidegkuti ut 113-as számhoz.Mamám mindennap, esőben, napsütésben ott várt rám a villamos megállónál. Elvette tőlem és haláig ő cipelte az iskola táskámat.Ut közben meséltünk egymásnak mindenről, ami aznap történt.Igy tudtam meg azt is, hogy elvált a papamtol, aki feleségül

vette ezután a Stefi nenit.

A kék szemü, szőke haju, gyönyörü szép Stefi néni azelőtt Bálint Zoltán, nagy nevü épitésznek volt a felesége, aki már hosszu idő óta flirtelt a papámmal, de azt, hogy össze házasodjanak , igazán rossz néven vettem tőlük. A valási megállapodás értelmében, ennek ellenére, minden második héten hozzájuk kellett látogatóba menni, amikor uzsonnával, habos kakaoval és sok finom süteménnyel traktáltak bennünket, engemet, meg a két kis testvéremet, Ilyt meg Lottit.

Augusztus tizenkilencedike egy ilyen látogatási nap volt.Rettentő melegben, amikor a Ferenciek-terére értünk, kunyeralni kezdtünk a mamának,hogy fagylaltot vegyen nekünk.Bevitt minket a Pohl és Mali nevü cukrászdába és azt is megengedte, hogy sütemenyt válasszunk a fagylalt mellé.Ennek isszonyuan megörültünk, mert az utóbbi időben sporolni kellett odahaza, és ilyen luxusban már régota nem volt részünk. Mikor a meseszerü élvezetnek vége lett, vissza kisértük mamát a megállóhoz, de mielőtt felszalt volna a villamosra, nagyon komolyan ram bizta, hogy vigyázzak testvérkeimre.Azutan lezárt boritékot adott a kezembe, és gondosan hozzátette, hogy csak hazajövetelünk előtt adjam oda a papának, mert abban a levélben olyasmi van, aminek senki sem fog örülni.

A szokott időnél kicsit később érkeztunk a Grof Karolyi utcába, és amikor elmondtuk, hogy cukrázdában voltunk, Stefi néni kifakadt, haragosan és dühösen mondta,- na persze,az én uzsonnámat akarta fölöslegessé tenni.-

-Nem a mama tette.Mi kértük aztöle - mondtam nagyon határozottan, és a papa közbeszólt és lecintette Stefi nénit, hogy ne tegyen megjegyzéseket, mielőttünk, gyerekek előtt.

Telt az idő. Félhét is elmult már lassan, de a mama nem jött értünk.Amikor már a papa is aggodni kezdett a késedelem miatt, odaadtam neki a levelet, mert azt gondoltam, hogy talán erre a késésre is lehet benne magyarazat.

Olvasáskor papám átrohant a szomszéd szobába. Telefonálni kezdett. Magából kikelten jött vissza aztan és csak annyit mondott, hogy ma este ott maradunk.Naluk fogunk aludni, mert a mamát baleset érte, és be fogják vinni a korházba. Ő is oda fog most menni, hogy segitségre tudjon lenni.

Agyat csinaltak szamunkra a szalonban és másnap sem mondtak semmi ujat, csak azt, hogy egy kis ideig ott fogunk maradni náluk, ameddig a mama jobban lesz majd.

Ötödik napon végre, papa azt mondta, hogy most elmegy velünk a mamához, de rémülettől szótlan lettem amikor a szanatorium helyett a Farkas-réti temetőhöz értünk.Családi sírboltunk tele volt rakva koszorukkal és a gyászoló fehér márvány angyal ölében, egyszerű kis fakeresztén a mamám nevét olvashattam, és azt, hogy meghalt augusztus tizenkilencedikén.

- De hiszen a mama nem volt beteg!- sírtam keservesen és a két kis testvérem sem értette, hogy mi történt? De hirtelen ráeszméltem hogy nem betegség vitte őt el tőlünk, hanem a mama öngyilkos lett.

-Hogy csinálta ? Hogy tehette ? - hiszen nem volt revolvere — próbáltam választ kapni, de a papa nagyon szomorúan mondta, hogy ez is az ő mérhetetlen hibája, mert már régen elfelejtette, hogy egyetemista korukban méreg fiolákat tettek zsebre, és azt ígérték egymásnak,hogy-ha egyikük szakítani fogna a másikkal, vegye azt is lelkiismeretére hogy az elhagyott társa be fogja a mérget venni, mert egymás nélkül nem tudnának élni.

Az adott körülmények között megoldást kellett találni arra,hogy mi legyen most mivelünk? Először is átrendezték a grof Károlyi utcai házat..A proletárok ugyan kiköltöztek a lakásból de töménytelen poloska maradt utánuk, amit nehéz volt kiirtani.Papáék visszahívtak Kisi-t, kicsi korunk gyereklányát, aki hugaimat, Ilit és Lottit ismét a gondjába vette, Stefi néni fiával, Péterrel együtt, aki a válási megállapodás értelmében, 16 éves koráig minálunk maradt,-két szép hálószobát kaptak.

Engem viszont beírattak a Baár Madas gimnáziumba, ahol bentlakó lettem Budapest egyik legszebb leány-intézetében.Papa kísért be hozzájuk és az igazgató néni kézenfogva vezetett fel a második emeleti nyolc ágyas, kisebbik, hálószobába, ahol hét leány már rendezkedett és ismerkedett egymással.Engem az ablak melletti, utolsó ágyhoz vezetett, mondván, hogy az lesz az én saját részem.Közben a lányok, sajnálkozva, zavartan és szótlanul mustráltak engem, és éreztem, hogy valaki már el-mondta nekik, hogy nem régen meghalt a mamám és legyenek nagyon tapin-tatosak velem,vigyázzanak, nehogy megbántsanak engem.

- Engem ugyan ne sajnáljon senki,- gondoltam hirtelen haraggal. Felkaptam az ágy szép fehér párnáját, szomszédomra odadobtam és azt mondtam,hogy ne bámuljon úgy rám, mint egy két-fejű borjura.

- Ugy bamulok, ahogy akarok, - mondta és a párnát nagy lendülettel visszadobta. Percek alatt általános párnaharc tört ki a szobában, aminek természetesen szigoru rendreintés lett a következménye.

De a szomszédom közelebb jött hozzám,kezet nyujtott és nevetve mondta,- az én nevem is Aliz, de otthon engem Babinak hivnak,legyünk inkább jó baratok. Nem gondolod ?-

Babival hamarosan egy életre szóló barátságot kötöttünk és a többiekkel is vidáman folytattuk közös intézeti életünket. Három évig boldog voltam a Baár Madasban. Felejthetetlen kedves emlék, hogy,amikor már nagyon sokan észrevették ,hogy havonta minden lány kap csemegével telerakott otthoni csomagot, én vagyok az egyetlen aki soha nem kap semmit. De váratlanul egyszer számomra is érkezett Mezőkövesdről egy ugyan akkora csomag, mint amit a két osztálytársam, Zsory Ica meg a Kata szokott kapni, és amit nekem "szeretettel küldött" a Zsory mama."

Papáeknak eszébe sem jutott hogy az iskolába nekem is adjanak néhány apró jó falatot, amivel a barátaimat is meg tudnám kínálni, (hiszen az intézetben el vagyunk látva,) - de Zsory mamától az első csomagtól kezdve, máskor is mindig ugyanolyanat kaptam, mint az Ica meg a Kata.

Az iskolában is részem volt minden mulatságban, minden csinyben. Szinte bandavezér lettem, de nagyobb büntetést soha sem kaptam, mert"osztályelső"jó tanuló voltam és ha büntetésképen mégis elvették a hétvégi kimenőmet, annak is örültem, mert nem kellett hazamenni, és részt venni az ottani körülményekben.

Ennek az időnek egyetlen rossz emléke, hogy harmadik gimnazista évemben,tizenkét éves koromban, kanyaró járvány miatt a mi iskolánkat is becsukták két hétre, és valamennyi intézeti bentlakónak haza kellett menni. Én voltam az egyetlen, akit a papáek a Baár Madasban hagytak.Kijelentették, hogy három kis gyerek van otthon náluk, akiket nem lehet egy esetleges fertőzés veszélyének kitenni és mivel az évi tandijam ki van fizetve,maradjak bent az intézetben.

Boldogtalan voltam és nagyon szégyeltem magam, hogy én miattam fűteni kellett a háloszobánkat, személyzetet tartottak az étkeztetésem végett, és Madame Fuchs vállalta hogy vigyázni fog rám.

Madame Fuchs egy fekete haju, magas, karcsu elegáns dáma volt akit szépnek lehetett volna mondani, ha nincsen annyi szeplő az arcán. Mindig talpig feketében öltözködött és kimondottan féltünk tőle, mert állandóan rideg és mindenkihez kellemetlenül szigoru volt.Most mégis velem maradt az ürességtől kongo intézetben.Reggel bejött a néptelen hálo-szobánkba. Ellenőrizte, hogy rendben fel keltem és kaptam-e egy rendes, meleg reggelit?Kijelölte az aznapi tanulnivalókat, délután kettőtől négyig pedig sétálni mentünk, hogy megfelelő friss levegőhöz jussak. Mint egy zord örmester, kimért léptekkel járta körül a Vérmező nagyon hosszu kerületét és én mint egy foxi-kutya loholtam mellette. Utközben is csak alig szólt hozzám, de akkor is csak franciaul beszélgetett velem.Megkönnyebbültem, amikor véget ért a mindennapi séta , és a „Három Testőr"-t olvashattam csendes békességben

A tizedik napon magas láz tört ki rajtam és négy nappal a járványszünet vége előtt kanyaróban megbetegedtem.Papa jött értem és a korház csikorgó vas kocsijában dőcögtünk be a járványkorházba, ahol ő egy különszobát rendelt számomra.De, mert valamennyi el volt foglalva, engem egy sok-ágyas betegszobába helyeztek, ahol a sötét barnára festett vaságyak egyikébe raktak.Valamennyi ablakon lehuzták a sötétzöld szinü viaszk rolókat, mert könnyező szememnek a legkisebb fény is ártott, és ebben a sötét hodályban magamra maradtam tiz napon keresztül.Amikor végre egészséges lettem, vissza mentem az intézetbe.Amig a korházban voltam, déli félórára Papa mindennap bejött hozzám, de nem volt tul sok beszelni-valóra kedvem. Egyébként pedig szótlan apácák csoszogtak éjjel és napközben a sötét haloszobában.
Boldog voltam, amkor vissza mehettem a Baár Madasba.Sietve pótoltam mindazt amit az iskolában el mulasztottam.Viszont haza menni még egy jó ideig nem lehetett, mert most aztan önáluk is kanyaró tört ki.De testvéreim a nyavalyát nem egyszerre, hanem egymás utan kaptak meg, és késő tavasz lett, mire végre viszontláthattuk egymást.

Nyaralni a Balatonhoz, Knuth nagypapa villájába mentünk, ahol a sok unokatestvér közül , tizenhárman voltunk együtt.Riki bácsitól, édesanyám sógorától, aki valamikor német haditengerészet kapitánya volt,- megtanultunk mesteri jól uszni. Versenyeztünk egymással, teniszeztünk kirándultunk. Csodálatos nyaralás folyt Balaton-Szemesen.

Negyedikes koromban, egy vasárnap este, amikor Papa az intezetbe kisért be, utunkat egy vidaman kurjongato társaság keresztezte, akik harsogó hangon az Erger-Berger-Shoszberger notát daloltak.

- Hova süllyed ez az orszag? mondta papa haragosan.Lesül arcomrol a bör, amikor a numerusz-klauzuszt hangoztatják és igy tombol az antiszemitizmus.-

Vele ebben az időben már eleg jó pajtások voltunk, igy tehát meg mertem mondani neki, hogy ebben a kérdésben ők, az orvosok is hibásak, mert protekcióból, sajnálkozásból ,vagy netalán pénzért is, a háboru idején sorozáskor felmentették a zsido gyerekek nagy részét, mondván, hogy nem alkalmasak, gyenge a hátuk, rossz a bőrük, vagy ludtalpasak és ~~és~~ nem alkalmasak arra, hogy frontszolgálatra menjenek.Hadiszállító családjaik közben meggazdagodtak.Fiaikat beiratták az egyetemre és amikor azok, akik négy éven át harcoltak a hazáért, végre haza tudtak jönni, és szerették volna tanulmányaikat folytatni, nem volt számukra hely az egyetemen, mert minden padban ott voltak azok, akik itthon maradtak, és "untauglich-nak" voltak kinevezve.Változtatni kellett ezen a helyzeten, és mert nem volt más mód arra, elővették a statisztikát és vallás szerint vették sorba, hogy ki jusson be az egyetemre.

Magyar-orszag 65 százaléka katholikus,25 százalék a protestánsok száma, de nem hallottam hogy ezek közötti 6 százalék evangelikus tiltakozott volna ez ellen az eljárás ellen. A zsidók sincsenek ennél többen, nem értem tehát ,hogy te miért krenkolod magadat azon, hogy őket is ebben az arányban veszik figyelembe, és nem kapnak 6 százaléknál többet.

- A zsidó gyerekeket mi nem protekcióból mustráltuk ki,- mondta papam indignálodva,- Legnagyobb részük nem alkalmas arra, hogy a harcterre menjen.Ezt a népet sok száz éven keresztül üldözték. Városokban, gettokban éltek. Gondolkodásra, spekulációra van az agyuk beállitva. Több fordulatszamu az agyvelejük, mint azoké, akik a szabadban élnek. Edzett,vidéki legény, aki hajnaltól vakulásig tud dolgozni és aki esőben, hóban és a nyári nap hőségben is megállja a helyet, az alkalmas katonának, azokra van szükseg egy háboruban.

- De most már kitört a béke,- mondtam.- Akik a háboruból hazajöttek, azoknak van joguk első sorban arra, hogy az egyetemre bejussanak és felépitsék polgári életüket..

A témát ezzel le is zártuk, és többet nem beszéltünk rola.

9./ A.-

Tiki elete, mielött megismerkedtünk.

1895 szeptember 21.-en született Homorod -Szentpálon, édesapja Szentpály István aki Misklc-nak volt polgármestere és Tisza István- párti képviselőként működött időnként. Édes anyja Bárcay Blanka volt, aki akkor halt meg gyerekágyi lázban amikor Tiki őt éves volt. Nagyon sivár volt a gyermekkora, mert az édes-apja közügyekkel és nőügyekkel volt állandoan elfoglalva és gyerekeit rábizta a rokonokra, akik ugyan gondjukat viselték, de szerető, igazi otthonban sehol sem volt részük. Érettsegi vizsgája utan Tiki a jogi egyetemre iratkozott be, de 1914-ben királyunk, Ferenc Jozsef, Ausztria császárja háboruba sodorta magyar-országot és a husz éveseket a frontra küldték katonának. Tiki önkéntesként jelentkezett, hogy részt vegyen a háboruban. Karpaszományos távirászként kezdte meg a frontszolgálatot Erdély-ben, ahol az oroszok előnyomulását kellett lehetettlenné tenni. Ezen a téren őt a hirszerző osztághoz vezenyéltk, ahol a telefOn összekötetéseket kellett megteremteni és karban tartani, es ha az ellenség a vonalakat bombázással megszakitotta, ujat kellett teremteni, hogy a távolsági megbeszéléseknek mindig megmaradjon az lehetősége. Jogi tanulmányait a harcteren is folytatta, tankönyvekből. Vizsgázásra szabadságot kért és kapott, és a háború vége előtt Ledoktorált a jogtudományból. A mikor azután 1918-ban, akkor már az olasz fronton, leszerelhetett, Buda-Pesten kezdte meg a privát életet. Kossuth Lajos utcai lakásában a komunista veszély kialakulása ellen probált szervezkedni. Barátja, grof Hunyady Ferenc Horthy Miklos admirálist is felhozta a megbeszélésekre, akit az ott egybegyült, frontrol haza jött tisztek, arra akartak rábeszélni hogy az ország sorsának az intézést ő vegye kézbe. Grof Wenkheim Gyula három millio arany koronát ajánlott fel vagyonából ennek a szervezkedésnek a részére. De a részletek megbeszélését karácsony utánra halasztotta az itt egybegyült, több mint harminc résztvevő, mert még sok más megbizható ismerősüket kivánták erre a feladatra beszervezni.

1919-ben, a háboru utáni zavaros időkben, Kun Béláék hatalomra jutásakor a frontrol hazajött tisztek jó nagy része Szegeden gyült össze. Tiki is ott kötött ki, azok között akik az ország békés polgári adminisztracioját tervezték, és ki is alakitották.

Kezdeményezte, és ő hozta létre a MEFHOSZ-t, a magyar egyetemi és főiskolai hallgatók országos szövetkezetét, ahol a közép iskolák elvégzése után, a tovább tanulás feltételeit hozták létre.

Ötödikesnek a Veres Pálné gimnaziumba iratkoztam át, mert testvéreim számára nem volt hely a Baár Madas intézetben, én viszont velük akartam együtt lenni. De itt is jó dolgom volt, jó tanuló voltam és alapjában nem változott semmi.

Egyszer aztán az történt, hogy amikor ebéd előtt sorban álltunk, arra lettem figyelmes, hogy három lány a mögöttünk lévő sorban nevetve gajdolja, hogy "zsidó-zsidó-zsidózsi.." és körbe fogják Zimmerman Borit, az egyetlen kis zsidólányt az intézetben, aki megrettenve pityereg és nem mer megmozdulni közöttük. Oda mentem és pillanatok alatt megvertem, megpofoztam mind a harmat. Rájuk rivaltam, hogy szégyeljék magukat és még egyszer meg ne merjék bántani a Borit. Felvigyázónk nagy haraggal közbe lépett. Elsőnek engem büntetett meg, hogy hogyan merteméverekedni? Miért nem hivtam őt, hogy ő csináljon rendet a lármázok között és azonnal megvonta a következő kimenőmet. Hogy a többiek milyen büntetést kaptak, nem érdekelt engem egy cseppet sem, szegény kis Bori azonban ettől fogva úgy nézett rám mintha én lennék az őrangyala. Iskola év végén a szülei meg is hivtak őhozzájuk Madra, ahol a családnakgyönyörű birtoka volt, de a látogatásra csak hat év mulva került sor, mert addig, minden évben valamilyen más program volt megrendezve.

Közben le is érettségiztem és mert vegyész-mérnök akartam lenni, már két évet jártam az egyetemen, ahol fizikát és kémiát tanultam. Közben kedves pajtásom, és "imádóm", Alkér Tibor minden második héten megkérte a kezemet, és megkérdezte, hogy nem hagynám-e abba a tanulást, és lennek a kedves felesége ?De én mindig azt mondtam, hogy nem fogok férjhezmenni, ameddig a diplomámat nem szereztem meg.

1928-ban azután végre eljutottam Zimmermanék kedves meghivása folytán Madra. Mád egy nagyon szép, gazdag falu volt, Tokaj domb-vidékének a közepében, ahol a három Zimmerman család közös gazdálkodásban tartott óriási birtok nagy részében dohányt termelt, de volt bőven szőlőjük is, meg országos hirü borászatuk. Rajtam kivül Bori nővérének, Bözsinek a barátnőjét, Polacsek orvos professzornak a lányát , Erzsit is ugyanerre az időre várták. Érkezésem utáni napon, Bözsi férje, Lichtschein Emil kihozta magával, első vizitre, Szentpály Istvánt, akit baratai hivtak es aki egy nagy jövő előtt állo, nagyon felkapott Tikinek és igen jó képu ügyvéd volt Miskolcon. Tudtam róla, mert elmondták, nekem, hogy 1895-ben Homorod-Szentpálon, Ugocsa megyében született és ~~az országos hiru~~ Szentpály Istvánnak, Miskolc egykori polgármesterének, az országis hiru, Tisza Istvan párti képviselőnek volt

Tiki mostan Lichtschein Emilnek, Zimmerman Bözsi férjének a társaságában jött ki Madra.Nagyon koran érkeztek.Velünk együtt reggeliztek és megbeszéltük, hogy ezt a nap-sugaras, tüneményes nyári napot hogyan fogjuk eltölteni.Emilnek volt azonban egy eltitkolt terve. Tikit meg az Erzsit azért akarta osszehozni egymással, hogy szerelmbe essenek, és a mádi találkozásnak eljegyzes és azutan egy boldog házasság legyen az eredménye.

Erzsi azonban egy vőlegennyel, a nagyon csinos,vidám,szellemes Hoffman Imrével érkezett.Már a kora délelőtti reggelizés közben, hangulatos gramofon zenére, egymás karjába dőltek és szoros ölelkezés közben táncolni kezdtek.

-Miért nem táncoltok ti is,- kérdezte tőlem Bori. DE én Tikire néztem.Láttam, hogy ő ugyanazt gondolja, mint amit én is. Nevetve mondtam, hogy rántotta mellett, reggelizés közben,nem szoktam táncot járni és nyilvánosan ölelkezni.-

Tiki nem szólt egy szót sem, de egyetértően mosolygott.Később is, amikor akármiről került szó, mindig éreztem hogy ő mit gondol.Minden témában ,minden vitában azonos volt a véleményünk, szinte be tudtuk volna fejezni egymásnak a mondatait.Ebéd után valamennyien a falu végében levő gazdasági udvarba mentünk, hogy Borinak a nem régen született kedvencet, a kis "mura csikót " a murakőzi lovacskát, megcsodálhassuk.

Fiatal kis csikóra voltam felkészülve, de a rémülettől megkövültem, amikor a dohány-leveleket szárító pajta hatalmas ajtaját kinyitottuk és a tágas, sötét terem tulsó végéből egy nekivadult, akkora nagy állat dübörgött felénk, mint azok a hatalmas mecklenburgi oriások, amelyek nagyapámnál a teherkocsijait hoztak ki a gyárból.Ettől a felénk iramodó looriástól annyira megijedtem, hogy hanyat estem volna,hogyha Tiki nem állmögöttem,és nem kap el védelmező ölelésben.

Bejártuk azután a szép nagy udvar minden látnivaló részét.Beneztünk az istállokba, a fából épült,oriási dohány-pajtákba, ahol a leveleket egymáshoz kötve szárították, és a többi raktárba is, ahol a dohánytermést osztályozták és a szállitáshhoz, balákba raktak. Kisétáltunk a végtelen messziségbe kiterjedő szántóföldek szélére, buza viragot szedtünk az utmenti árkok széléről.

Uzsonna után azután felkészültünk arra, hogy a nyárson sültek vacsorájat kint a szőlőhegyen ,cigány zene mellett fogjuk fogyasztani. Bözsiék és Erzsiék a családi hintóba telepedtek. Tiki az elegáns homokfutó ülésére segitett fel engem.A lovak gyeplőjét felkézre vette,másik felkarjával engem tartott átölelve, nehogy a magas ülésről, ügyetlenül lebillenjek.

A többiek vagy lóháton, vagy a másik családi batárba ültek. Igy érkeztunk valamennyien ki a szőlőházhoz.

Fáklya mellett, csillagfényben, holdvilágnál vacsoráztunk. Táncoltunk, és hallgattuk a cigányzenét,gyönyörü estét elveztunk végig.

Amikor a Miskolcba menő utolsó vonat/az/indulásához a faluba visszatértunk, onnan már csak gyalog mentünk ki az állomasra.Magassarku cipőmben, a macskafej-köves falusi járda göröngyein úgy botladoztam, mint egy bukdácsoló kacsa.Lemaradtunk a többiektől,Tiki szorosan karon fogott, és amikor azt mondtam neki, hogy én még soha senkivel sem mentem karonfogva, azt mondta, hogy ezután se menjek senki mással, igérjem meg, hogy csak övele fogok karonfogva járni.

Egy pillanatra elállt a lélegzetem aztán halkan azt mondtam, - -Igérem,- és megigérem azt is, hogy szerető, jó felesége leszek.

Szerelemmel, szeretettel megcsokoltuk egymást .Nehezen tudtuk abba hagyni.

Annyi ideje maradt ezután csak, hogy még fel tudott ugrani az indulo vonatra.Onnan kiáltott vissza, hogy majd holnap ujra ki fog jönni Mádra.

Amikor haza menet elmondtam Borinak, hogy eljegyeztük egymást, szinte hitetlenül mondta,- De hiszen csak ma ismertétek meg egymást! Ilyen csodáról álmodni sem mertem volna. A jó Isten áldjon meg benneteket.

- Nekem mindez olyan, mintha mindig ismertem volna.Vele akarom az életemet eltölteni. Tudom és érzem, hogy ő is ezt akarja.-

Tiki másnp nem vonaton, hanem egy elegans Peugeut sport-auton jött ki Mádra.Megkérdezte, hogy tetszik-e nekem, mert ha igen, akkor meg fogja venni,kell valami, amin a rokonságot sorra tudjuk látogatni.

Mikor aztán magunkra tudtunk maradni, boldog jövönket tervezgettük egymással.

A hét végén azután megirtam haza, hogy el vagyok jegyezve Szentpály Istvánnal.Részletesen beszámoltam még arról is, hogy halántékánál kissé őszül, és hajlamosnak látszik a meghizásra, de előbb-utobb talán polgármester is lehet belőle Miskolcon.

Levelem vétele után szigoru telefonhivást kaptam, hogy Tikivel együtt,azonnal jöjjek haza.Atyámék is nagyon meg voltak lepve, levelem után egy kopaszodó ,pocakos, vidéki fiskalisra voltak felkeszülve, de amikor Stefi néni, azért hogy a családi találkozást megkönnyitse, soforünkkel, Károllyal kijött a Keleti-Pályudvari érkezeshez, és meglátta Tikit, boldog ,hangos lelkendezésselvölegényem nyakába ugrott,

- Dieser schöne Man - ez a szép ember a te vőlegényed ?.!.- kialtotta örömmel és gratulált mindkettőnknek.A sofőr felkapta a poggyaszunkat, Tikit fivérehez Lacihoz vittük , hogy át tudjon öltözni a lánykéréshez,én pedig, végre, papámmal kerültem szembe.Alaposan kikérdezett minden felől. Főleg arról, hogy hogyan mertem az ő jóváhagyása nélkül dönteni a jövendőmről? Azután meg, hogy mi a Tiki jövedelme, van-e életbiztositása?

Mikor mondtam, hogy én erről nem beszéltem vele,-haragosan azt kérdezte,Minek jártál iskolába, ha az életre szoló legelemibb kérdésekről sem vagy tájékozva?

De, amikor találkozott Tikivel és a leány-kérés után hozzá tette, hogy - igen ám, de Alicekámnak nincsen hozománya,- Tiki azt válaszolta, hogy ő egy háloingben, vagy anélkül is feleségül fog venni engem,- kezet fogtak, megöleltek egymást és „Hozott Isten-el" fejeztek be az ismerkedést.

Később aztan nevetve kérdeztem meg papámat hogy az életbiztositást miért nem hozta szóba ?

Három honapos előkészülés, bevásárlás és kistafirozás után, November 28-an, végre, sor került az esküvőre.

Egyetemi jövendőmet ekkor: már visszamondtam, kiiratkoztam a tanulasbo Alkér Tibortól bucsut vettem, és ő aztán bánatában kivándorolt Amerikába.

Mesébe illő, káprázatos esküvönk volt. Tizenket koszorús lánnyal, tizenket családi házaspárral, Szentpály és Bárczay unokafivérek seregével, botos fiukkal, és válogatott vőfélyek kiséretében vonultunk be a templomba. Raffay Sándor püspök végtelen hosszúra nyujtott magasztos beszédét vallásos intelmekkel és sok jó kivánsaggal fejezte be. Csak egy másodpercre, nagyon ram ijesztett, amikor az eskütételhez szólitott és azt mondta, hogy térdepeljünk le, holott Tiki elfogadta ugyan, hogy evangélikus templomban házasodjunk össze, de nagyon határozottan kikötötte, hogy református hite alapján, a házassági esküt csak is állva kivánja elmondani. Most azonban szeretettel én ram nézett, kezemet megfogta,letérdepelt és igy mondta el a holtomiglant.

A polgári házasságot a főpolgármesternél irták be a nagy könyvbe.Ünnepi vacsoránkat a Nemzeti Kaszinóban találták és Radics Béla ,a primások fejedelme, muzsikált a menyasszonyi tánchoz.

Negy hetes naszutazasunk soran a tizezer tonnas „President Wilson" nevu hajon utaztunk Fiumebol Catania-ig. Olajosan sima volt a tenger, en voltam az egyetlen utas, aki idonkent tengeri betegsegre panaszkodc .

Taorminatol Velenceig vegig jartuk Italia minden reszet.Siciliaban kozeibol is megcsodaltuk az Etna nevu tuzhanyo langfenyben izzo lavajanak lassan hompolygo, tuzvoros folyojat, aminel grandiozusabb tuzijatekot a nagy vilagban sehol sem lattam azota.Napolyban elteved-tunk amikor Pompejba es a Vezuvhoz keszultunk kirandulni.De voltunk Romaban, Firenzeben ,Velenceben es megneztuk a vilaghires Burano-i uveggyarat,amit nagyon kevesen ismertek otthon minalunk.

Uj-ev utan, atmeneti idore bekoltoztunk Tiki elhunyt edesapjanak a legeny lakasaba, amit majusban vegre, fel tudtunk cserelni egy szep nagy kertes hazzal, ami pontosan szemben volt a miskolci torveny-szekkel,Tiki birosagi targyalasainak kellemes kenyelmere.Praxisa ekkor mar nagyon zsufolt volt, resztvett a varosi politikaban is es szerepunk volt a tarsasagi elet vidam forgatagaban.Gyakran voltunk Haller Jozsi bacsiakhoz vacsorara meghivva.Ott talalkoztam, varatlanul, Ilona neni noverevel, az en Baar-Madas-i „Zsory mamammal", akinek vegre szemelyesen is meg tudtam koszonni csemegekkel megrakott felejthetetlen csomagjait.

Hazassagunk elso eveben szuletett kis lanyom,Agnes. Nem fogadtunk gyereklanyt melleje, en neveltem, gondoztam,babusgattam, jatek babat csinaltam magamnak belole.Amikor mar beszelgettunk is egy-massal, es amikor a napi setalasokra vittem, Grimm-meseket meseltem neki, meg amiket Aezopus es Kipling irtak, de amikor ezeknek a vegehez ertem, kitalalt sajat meseimmel folytattam a szorakoztatast,amiket azutan megirtam egy kis mesekonyvben.Tiki hamarosan megtalalta iras-muvemet, es mert ebben az idoben az o tulajdona volt a miskolci Reggeli Hirlap, azert, hogy nekem oromet szerezzen, az ujsagban lekozolte a "Csunya lany "-rol irt mesemet, aminek varatlan sikere es visszhangja is tamadt.Hozza szoltak egyesek, gratulaltak masok, igy kezdodott viszonyom a sajto nyilvanossaggal.

Het vegeken rokonokat, baratokat mentunk latogatni, vagy csak eppen ismerkedni.

Barczay Lajoskaeknal megismertem hogy hogy el egy sok ezer holdas foldes-ur, bekes otthonaban a csaladjaval.Kilovagol reggel otkor a foldekre.Elrendeli es intezi az aznapi tennivalokat. Tiz ora tajt jon majd haza, furdo utan megreggelizik, hivatalos dolgait intezi

azután, és csak ebéd után dől le egy kis pihenésre.Este felé kimegy ujra a földekre, megnezi, hogy mit végeztek , elrendeli, hogy mivel kell a másnapot megkezdeni.Társasági szorakozás kezdődik a vacsoránál, tizenegy tajban agyba megy, szinte mindenki. Lajoskaék tartottak fenn az iskolákat, ovodákat a birtokon, a romai katholiks templomot és egy protestánsat. Ők finanszirozták a papokat, tanitókat, orvosi ellátást biztositottak a népnek.Volt egy külön munkaház is, ahol honapok hosszat varrónők vartak ninden gyerek számára karácsonyi uj ruhákat. A gyerekek cipőt, csizmát is kaptak karácsonyra.Minden család kapott lisztet, cukrot és jövő esztendőre való vető-magot. Az uri ház árnyas kertje csokorszerüen ültetett szines virágok tömegében diszelgett, a kis tóban halak usztak, meg volt minden kutyának, cicának, a sok féle állatnak a maga saját helye.

Barczay Zoltán bácsiék oriási birtokán teljesen más volt a helyzet.Több esztendős szárazság, több száz holdat tett reményteleniil tönkre.Az uri ház is bánatosnak, elhagyottnak látszott. Husz évvel azelőtt halt meg Zoltán bácsi felesége, akinek a hiányát gyászolták a kopár falak és a berendezés sivársága.Sötet szürke vaságyak voltak a fiuk szobajában.Sivár volt a konyha berendezése, kevés volt a tartalék a kamrákban. A nagy szalon disze egy oriási biliárd asztal volt.Aki elment mellette, lökött egyet a szanaszét gurult lapdákon

Nem volt virág az elhanyagolt kertben és fü is alig zöldelt a ház mögötti réten.

A két véglet között voltak mások, kisebb nagyobb birtokok és vendeglátók.

Nekünk is volt egy husz holdas kis tanyánk Miskolc közelében,amit Bandzsalgónak hivtak,amit Szolár bácsi, Hadik grófék nyugdijba ment kertésze tartott rendben.Termelt zöldséget és néhány holdon valószerütlen gyönyörü virágot .Oriási szekfük eladásából próbáltam pénzt csinálni, de amikor a virágárus boltok két fillért ajánlottak a szekfük darabjáért, ott-hagytam és kinevettem őket.Korházunknak és barátainknak száz virágos oriási csokrokat ajándékoztam,amiért mindenki hálás volt és amivel sok örömet okoztam.

Hetvégeken gyakran mentünk Nyiregyházára, Mikecz Ödönékhez. Vacsoraztunk Kállayéknál, főispánnál, alispánnál. Sós-tó vidéken láttam életemben először falkavadászatot, lakománál hajdú tolta alám az ebédlő széket.

Három evet töltöttemMiskolcon, amikor váratlanul polgármester választás lett esedékes.Tikit minden oldalról biztatták, bátoritották igyekeztek rábeszélni hogy pályázza meg a polgármesterséget, hiszen' minden esélye megvan arra, hogy édesapjának, a város ujjáteremtőjének a nyomdokába lépjen.Végre tőlem kérdezte, hogy akarok-e polgármesterné lenni? Őszintén megmondtam, hogy egyáltalán nem kivánok szinházi bemutatósokhoz városi hintóban kocsikázni és nem szándékozom jótékonysági uzsonnákat rendezni bajba jutottaknak az érdekében.Egyébként pedig, maradjunk ki a város összes problémájából.

Ebben a kérdésben is teljesen megegyezett a véleményünk, és,hogy véget vessünk a polgármesteri spekulációnak, bucsut mondtunk Miskolcnak, és felköltöztünk Budapestre, amin a családon kivül, elég sokan csodálkoztak.

Az első hónapokban úgy kezdtük életünket mint minden más, uj existenciát alapitó házaspár.Tiki ügyvédi irodája azonban hamarosan egyenesbe lendült. Uj-Pesten leégett a Weisner nevü csónak garázs. Dunai evezős-csónakunkat mi is itt garázsiroztuk.Amikor a károsultak összegyültek megbeszélni, hogy hogyan tudnának kártérités kapni, ahelyett az ügyvéd helyett, aki a gyülést egybe hivta, Tkit bizták meg a per vitelre.Egyszeriben több, mint kétszáz klienset kapott, akik azután további ügyeikkel is ő-hozzá fordultak.Közben befutott a Gerliczy-Degenfeld féle örökösödési pereskedésnek a vagyoni elrendezése, ami komoly jövedelmet hozott az ügyvédi irodának.,És, ahogy Tiki Miskolcon rendbeszedte a Szathmáry-Király vagyont, ahol több, mint nyolcszáz holdat kellett parcellázni, eladni a földet pénzes gazdáknak, akik nem siettek birtokuknak a megnagyitásával, mert volt pont annyi holdjuk, mint amennyin jól megéltek.A nagy adósságot a bankokkal is el kellett rendezni, mind amiben Tiki nagy mester volt.-vagy ahogyan Patay Annna nénit egy évtizedes pereskedésnek a végén, Angliában költekező fiával összehozta.A cseh uralom alá került felvidéki orias birtokot, bérlőnek bérbe adta, és az Amerikából importált bőlény csordát értékesiteni tudta,... - úgy a miskolci ügyekben, mint a pesti praxisában, családi háborukat családi békére forditotta.

Félév sem telt meg el,amikor a Virradat nevü konzervativ ~~hetti-~~ lapnak lett a jogtanacsosa.Ekkor ajanlotta, hogy az ujsag szinhazi es mozi rovatat en vegyem kezbe. Ismertem és fodraszomnal olvastam is, Hatvani Lilinek a Film-Szinház-Irodalom cimü lapban irt szinhazi kritikait, Guthy Bőskének a divat beszámolóit a Szinházi-Élet-ben.Ezekkel az irásokkal szemben en is fel tudom a versenyt venni,-gondoltam,- es nekiálltam a rendszeres ujságirásnak.Tiki szamomra az egesz ujsagoldalt berbe vette.Irtam, amit akartam es divatrovattal is megtoldottam a mondani-valómat. Azon voltam legjobban meglepve, hogy a sajtot milyen nagy tisztelettel fogadják az erdekeltek.Mindenütt akár szinhazak,akár mozik, vagy divatszalonok, amikor sajto bemutatót rendeznek, nem győzik a sajtot bűfékkel, cocktaillel és kedveskedéssel kényeztetni.Megtörtent hogy betelefonáltam valamelyik premier mozinak,hogy nincsen időm eljönni a sajtofogadasra, megkérdeztek, mikor lenne kedvem szamomra tartott, privat vetitéssel megnezni a bemutatásra varo filmet?

Ugy tünt, mintha irasomnak sikere lenne.

Egy alkalommal Agikamat vittem el a Lakner bacsi gyermek-szinhazaba, Az "Edes mostoha " cimü darabot néztük, aminek a mostoha szerepét Tasnady Fekete Maria játszotta. Bennünket a diszpáholyba ültettek. mert a papam nem régiben Lakner bacsit sikeresen meggyógyitotta, es hogy halálát lerohassa, mondta, hogy egy ajándékot fog adni most ennekem , azt tanácsolja , hogy érdekes és mulatsagos filmkritikáimat ezen-túl ne a szokott módon mondjam el az olvasóknak, hanem irjak fr-appáns, rövid sürgony-kritikakat néhány szóban.Ezt nem tette eddig soha, senki, biztos abban,hogy nagy sikerre tudnék ezzel számitani.

Szót fogadtam. Igaza volt. Sürgönyeimnek meg volt a kivánt hatása. A mozisok respektáltak, igyekeztek kedvemben járni.Amikor gyenge volt a program, tartottak tőle, a sikert viszont eklatánsabban tudtam ilyen módon kifejezni. Mint például : - Mulatságos társadalmi komedia-Stop. Fordulatos, jó mesével, kitünő szereposztásban- Stop,-Érdemes megnézni-Stop Vagy, ha lesujtó volt a véleményem : - Az Urániában bemutatott film cime -Zöld pokol- Stop. Pokolian zöld - Stop,- Ajánlom annak aki csak egy rövid nevetés kedvéért néz végig egy hosszu filmet.- stop -

Nehezebb volt sürgöny hoszra röviditeni a kritikakat, mintha terjedelmesen meséltem volna a részletekről, viszont hatásosabb volt mondanivalómnak a csattanója, és kezdtem nevet kapni a sajtóban.

Körül-belül másfél év hosszat irtam minden héten egy egész ujságoldalra való szöveget, szinház reportokat, sürgönybe szoritott film kritikakat és beszámolót a szezononként váltakozó divatról.Egy percig sem unatkoztam és reméltem, hogy az olvasó közönséget sem untatom a hétvégi beszámolókkal.

Ezerkilencszázharminchat-ban történt, hogy meghivtak és felkértek hogy vegyek részt egy idegenforgalmi ujságnak a létrehozásában.

Varju Vili, aki repülötiszt volt az első világháboruban és azóta is sokat utazott Europa minden részében, vállakozott arra, hogy az ujságot finanszirozni fogja, Hajós Jenövel, a Virradat szerkesztőjevel fogott össze, hogy a lapot megcsinalja.

Hajos Jenö követségi titkárként szolgált Becsben, amikor a követség 1918-ban arról értesült, hogy Magyar-ország bolsevizálására az oroszok több, mint husz müllio koronát küldenek főhadiszállásukra, a Bank-Gasseba. Jenö a bank-betörés miden fortélyát sietve megtanulta az alvilági kiképzőktől és alig hogy a pénz megérkezett, behatolt az oroszok kincses kamrájába és az egész vagyont kihozta onnan.A pénzt az alakulóban lévő Bethlen kormánynak adta, ömaga meg elbujdosott. Keresztek is Europa szerte, de nem leltek a nyomára.Csak az nem jutott az eszébe senkinek sem, hogy az édesanyjánál Kisujszálláson fog megbujni és megmenekülni elölük.Ott várta ki a magyarországi kommunista uralomnak a végét,és azutan nyugalomba vonult és éveken át éldegelt Europa legszebb városaiban és vidéken..Mikor azutan hazajött Budapestre, sajtóberkekben kezdett forgolodni.Végül, aztán a kommunista ellenes Virradatnál kötött ki.Igy lett a Bank-utcai hősből az ujságnak a szerkesztője.

Varju, Vili és Hajós

A két világjáro most azután találkozott.Megtárgyaltak utazásaik emlékeit, sikereit , egyeztették a felmerülő korlátokat és azt gondolták, hogy érdemes egy olyan tanácsado ujsagot csinálni, ami mindezt ismerteti.Örömmel vettem részt a tervezésben és a végén ugy döntöttünk,hogy angol, francia és német nyelven értesitjük a nagy világot, hogy miért érdemes Magyarországra jönni, és mit kell tudni, mit kell tenni,ahoz hogy az kellemes és zavartalan legyen

Tikire biztuk, hogy az idegenforgalmi szervezetektől szerezze meg számunkra a "hivatalos " minősitést és ő beszélt is Tormay-val, a kereskedelmi miniszterium államtitkárával, aki legmesszebbmenő támogatását helyezte kilátásba.Üzente, hogy a részleteket beszéljük meg az idegenforgalmi ügyek intézőjével Bogsch Aladár miniszteri tanácsossal, aki minden keresünknek eleget fog tenni.

Tekintve, hogy en lettem az Idegenforgalmi Kurir-nak a szerkesztője,az én feladatom volt a "hivatalosság" kérdésének az elintezese, es a hiranyag nagy reszenek a beszerzese. Igy, hat a Tormay igéret alapján elmentem a Kereskedelemügyi Minisztériumba, hogy a minősités kérdését elintezzem.Életemben először vállalkoztam ilyesmire, és bizonytalan érzéssel bolyongtam emeletek, folyosok és kiirások között, amig eljutottam Bogsch Aladárnak az osztályához. Ott azután egy oriasi terembe értem, ahol iroasztalok sora mellett kellett végig mennem, amig eljutottam az ott dolgozok főnökéhez, aki tudott a megbeszélés időpontjáról, de mondták, hogy várakoznom kell egy kis ideig, mert a tanacsos el van foglalva. Addig is foglaljak helyet itt a hozzá nyiló bejárat mellett.Hallottam közben egy derüs megjegyzést valaki mástol, aki odasugta, hogy jó ideig kell majd várnom, mert Filotás Lili, országos kardvivo bajnoknőnk, a Hungaria cimü képes-lap szerkesztője van most bent önála, és azok a megbeszélések hosszu ideig szoktak tartani.De alig hogy leültem az ajtó melletti kis padra, Bogsch kilépett az ajton és bucsuzott a mellette állo magyon csinos, szőke hölgytől, aki sietve még odaszolt hozzája: Jaj,- Alikám, attól a Szentpálynétől borzasztoan félek.Hallom, remek összeköttetesei vannak.Tormay is azt igérte, hogy mindent megtesz nekik.Tudom, az én nekszusaimra vágynak...

-Lilike, Drágám, maga csak ne feljen,- simogatta a hölgy derekának domboru alsó részét Bogsch Aladár- Az államtitkár igérhet, amit akar, de az ügyet én intézem. Legyen nyugodt, a Szentpályné azt sem fogja tudni, hogy fiu-e vagy lány, amikor én majd végzek vele.-

- Tudtam drágám, hogy engem maga nem hagy cserben.Nagyon várom Vacsorára, - bucsuzott Lilike

- Es ugye kapok szamorodi-t ? Jót fogunk nevetni, amikor majd elmeselem, hogy önagyságát hogy intéztem el ....

A hölgy még egy simogatást kapott.Kisétált az irodából.Bogsch pedig engem vett észre és megkérdezte : Én ram tetszik várni? -

Igen,- mondtam és felalltam.- Szentpaly Istvánné vagyok. Tizenegyre szolt a hivás, hogy ide jöjjek. Bemehetek most magához?- -kérdeztem és közben az iroasztala felé mentem.

Megtántorodott. Ram bámult.Szó nélkül leült az iroasztal melle, és én mintha semmi sem történt volna, nekifogtam mondanivalomnak:

- Először is mondja meg a Lilikének, hogy én tőlem nincsen félnivaloja.Nem kivánok konkurenciat csinálni a „Hungárianak." Ellenkezőleg. Azt gondolom, hogy mi kölcsönösen segiteni tudnánk egymásnak.

Azt irhatnám a Kurirba, hogy aki az ország szépségeit szeretné látni, az vegye meg az ő ujságjat, ő viszont hirdethetné, hogy az utazási tudnivalokat mi ismertetjük részletesen.-

Ezek után elmondtam, hogy mik a mi terveink, és hogy hogyan fog a könyomatos ujsag kinézni és, hogy mi a mi lapunkat kizárolag idegenforgalmi, utazasi irodáknak fogjuk postán megküldeni.Azoktol várjuk a bevételünket.

Először csodálkozva, később némi érdeklődéssel hallgatta a mondanivalomat, de azután gunyosan megkérdezte, hogy olyan jól beszélünk-e minden idegen nyelvet, hogy egy szakujságot tudunk minden hiba nélkül megirni, négy különböző nyelven?

- Hivatalos forditókkal fogunk dolgozni.Mi is tudjuk hogy az ujság létjogosultságának alap-feltétele a kifogástalan szöveg- nyugtattam meg én is kissé fölényesen.

Azzal bucsuztunk egymástol, hogy meg fogom mutatni az ujság formáját, fedő lapjának a tervét és a teljes szöveget, mielőtt azt a nyomdába fogjuk adni.Viszont a hitelesség hivatalos voltát most kivánom irásban is kézhez venni.Nyögött egyet, de megadta és, mintha semmi félreertes sem fordult volna elő mikőzőttünk, békés kézfogással bucsuztunk el egymastól.

Miközben a lépcsőház felé mentem, elhaladtam egy nagy üveg ajtó mellett, amire ki volt irva, hogy :-Idegenforgalmi Iroda,- Igazgato: Zichy Nándor.-

Csodalkozva bámultam az ajtó két oldalán berendezett látványos kirakatra, ahol utazási könyvek mögött szines térképek mutatták a világ minden részét,meg az ottani látni valókat.

Váratlanul egy elegans ur lépett ki az irodából és, amikor meglátott engem, megállt és megkérdezte ? Hogyan tetszik ez magának?

-Nagyon tetszik. Nem is tudtam, hogy a miniszteriumnak ilyen irodája is van ?-

- Jöjjön be, és nézzen körül - hivott és bemutatkozott. En pedig sorra vettem a sok utazással kapcsolatos latnivalót.

- De, ha ez a miniszteriumnak az egyik része, akkor nem értem,hogy az államtitkár miért a Bogschhoz küldött és nem ide magahoz?-kérdeztem és elmeséltem neki, hogy mi járatban vagyok, és, hogy milyen ujságot akarunk csinálni.

-Amiota ezt az osztályt létre tudtam hozni, azota vágyom egy ilyen idegenforgalmi tudnivalókat ismertető szak-ujságra.Szóljon,hogyha bármit tehetek a maguk érdekebe? Minden vonalon számithatnak az én

legmesszebb menő segitségemre..,

Köszönöm,- mondtam- Ez egy nem várt ajándék és én élni fogok vele. Micsoda különbség van a magának meg a Bogschnak a meglátásában és a maguk hozzáállásában. Hivali parodia ami az én jelentkezésem alkalmával az ő ajtaja előtt történt. Nem is tudom, hogy azok után fogok-e majd ötöluk valamilyen segitséget kapni ? folytattam,és elmeséltem bemutatkozásomnak a mulatságos előzményét.-Amin aztan jót nevettünk, és szinte szövetségre léptünk egymással.

Mikor aztan a hiteles hirközlési kérdésben az utazással foglalkozó testületekhez mentem, általában hüvösen, gyanakvással és fenntartással fogadtak, mint például a Gyógyhelyi Bizottságnál, a Balatoni Szövetségnél, a Főváros Utazási Hivatalánál, a Magyar Államvasutaknál, meg a Vendéglátó Ipar Képviselete-nél, ahol Filotás Lili Hungáriáját jól ismerték, pártolták és felhasználták hirdetésre.Könnyü volt azoknál kétségeket, idegenkedést ébreszteni velünk szemben.Nekem viszont nehéz volt meggyőzni őket arról, hogy első sorban önekik van szükségük a mi ujságunkra, mert a Kurir fogja az idejövő turisták utazását előnyősebbé tenni, a tervbe vett ünnepi programokat hiresztelni és a hazai látnivalókat népszerüsiteni a külföld számára.Mikor azután a bizalmukat megszereztem, könnyü lett a dolgom,mert ők adták, és gyüjtötték számunkra az irnivalókat. Igy az ujság egyre érdekesebb és hasznosabb lett, és egyre többen fizettek elő a lapra, és rendeltek meg, még az USA-ban is.
Filotas Lilivel, békét, későbbbarátságot kötöttünk.Segitettük egymást, amikorsor adódott arra,Osztoztunk a joban, osztoztunk a bajban,már,ahogy a történelem hozta.

Bogschtol ezüst cukros-kanalat kaptam ajándekba karacsonyra, amit ő kovácsolt nekem.

Zichy Nándorékkal pedig össze jártunk gyakran.Vacsora vendégei lettünk egymásnak. Nándor felesége, Mécsi, a miniszter-elnöknek, grof Teleky Pálnak volt a lánya, aki szerette vendégeit ugratni, zavarba hozni vagy megbotránkoztatni. Tiki a tréfákat derüs mosollyal, kedvesen vette.Ügyesen parirozott azok ellen, és a Mécsi kiválasztott pajtása lett a vacsorai szócsatákban.Nándor viszont nekem segitett nagyon sokat. Össze-hozott az American Express utazási irodáinak az europai főnökével, aki az angol nyelvü kiadásunk legfontosabb előfizetőjének számitott és akit Radványba ő vitt fel a Széchény kastély vendégfogadói szállodára való átrendezesének az ünnepélyes felavatására. Ezen a kirándulason, mint az ő személyes vendége

vettem részt ezen az elegáns összejövetelen. A vendéglátó házi-gazda jobboldalára ültettek minden étkezésnél és a legszebb vendégszobák egyikében helyeztek el éjszakára, pihenésre.

Az 1938-as eucharisztikus kongresszus ünnepségeinek az előkészitéséhez igyekeztünk, és szerettünk volna a C.I.T-el, az olasz utazási központtal közelebbi kapcsolatot teremteni. Romába utaztam, ahol tiz napot töltöttem üzleti beszélgetéssel, -tolmács utján, - és város-nézéssel, utazási könyveknek a segitségével. Gyönyörködtem a történelmi maradványok felülmulhatatlan szépségében, nagyságában és álmélkodtam azon, hogy Mussolini mennyi grandiozus épitkezést hozott létre és mekkora politikai fordulatot idézett elő a mindennapi olasz közéletbe.Semmilyen szorosabb cooperáciot sem tudtam a C.I.T-éknél elérni, de megismertem Roma szépségeit és egy életre szoló felejthetetlen emlékkel tudtam hazajönni.

Tiki nagy meglepetéssel fogadott, azzal, hogy ügyvédi praxisán kivül ezentul filmgyártással is szeretne foglalkozni. Az idegenforgalmi kérdés eddig sem érdekelte tulságosan. Ügyésze volt a filmgyártok és filmkölcsönzők testületének.Külföldi filmeket vásárolt Párisban,Frankfurtban és Becsben. Bérbe vett egy Andrássy nevü másodhetes mozit.Mozisokkal tárgyalt a szakma minden kérdésében. Távollétem alatt egy Gerő Sándor nevü filmgyártó jött el hozzá és megvételre felajánlotta teljes céget, irodával, annak berendezésével és az alkalmazottakkal együtt, azonkivül a filmgyártási jogot a Hári János, a Bors István és a Varju a toronyorán, cimü irodalmi müvekre.

Hiába mondta Tiki, hogy ehhez, sajnos, nincsen elég pénze.Gerő azt válaszolta, hogy a vétel-árra lesz majd elegendő pénze és még is gazdagodhat , ha ezeket a filmeket meg fogja csinálni. A megegyezett összeget két évi részletben Gerő szüleinek kell majd megfizetni.Ő, ugyanis az USA-ba készül most kiutazni és nem tudja, hogy Hollywood-ból hogyan tudja majd öreg szüleit eltartani..DE, ha Tiki az ajánlatot elfogadja, és a szerződést hajlandó aláirni, akkor ő biztos lesz abban,hogy az öregek jól el lesznek majd látva.

- És te a szerződest már aláirtad? kérdeztem kissé csodálkozva.

- Nem irom alá addig, amig nem tudom, hogy neked mi a vélemnyed erről a dologról,-De ,ugy gondolom, hogy érdemes lenne az üzletbe belemenni,- tette hozzá, szinte reménykedve.

Igy hát a megállapodást redben aláirtuk és megalapitottuk az Atelier filmgyártó k.f.t- cimü vállalatot, és fel sem tudtam mérni hogy elfoglaltságunk uj utja hova fog vezetni.

A Varju a toronyoran -produkciot forgatasra keszen kaptuk.Minden reztvevőnek meg volt már hozza a szerződése.Keleti Mártonnak, a film rendezőjének, a szineszeknek meg a stabnak- az adminisztraciot végző alkalmazottak légiojának.A gyártas vezetője,Rodrigez Endre eljött hozzánk és elmagyarazott mindent, amit a filmmel kapcsolatban ismerni és tudnunk kellett.Amikor a Magyar Filmiroda műtermebe kimentünk, a felvételek már javaba folytak.En igyekeztem lassan, csendben megismerkedni a részletekkel és másnap kora reggeltől kezdve kint voltam a Filmirodában hogy végignézzem, mit csinálnak . Megálltam a szinhely egyik felreeső sarkában és onnan lestem,hogy a mesét hogyan veszik filmre.Alacsony dobogo állt a sarok belső részén, ahol Csathó Kálmán és felesége ültek két kényelmes karosszékben.Ők onnan, a hátterből figyelték a forgatási munkát.Amikor kedvesen közelebbre hivtak, bemutatkoztam nekik, de a nevem nem jelntett semmit sem a számukra.Szép csendben leültem a dobogo szélere, onnan néztem hogy hogyan folyik a munka odafönt a világositók emeletén meg itt lent, a műterem sürgés-forgásában.

- Kálmán kikötötte, hogy látni akarja, hogy a mesét hogyan fogják vászonra venni és a szöveget nem forgatják-e ki magából,mert mostanában ostoba kiszolásokkal szokták a meséket megspékelni,- magyarazta Csathonak a felesége, aki szinpadi szép szöveg-mondást tanitott a szinakademiában.

Sipos Lajos, a gyártási titkár közben karosszéket cipelt felénk, hogy én is kényelembe tudjak helyezkedni, de intettem. hogy azt vigye vissza, mert nem kivántam feltünést kelteni, és hallgattam, hogy a házaspár mit suttog egymás között

Ez alatt a műteremben gyakori zökkenőkkel folyt a munka.Keleti Márton a jeleneteket állandoan ujra meg ujra átrendezte, megismételtette. Különféle szögletekből ötször, hatszor fotografálta és amikor végzett azzal, az egészet ujra kezdte.Utána pedig másfél órás pihenést rendelt el.A diszlet építőktől azt kivánta, hogy ebéd szünet alatt rendezzék át teljesen uj szögben a szinfalakat és azután visszavonult saját embereinek a társaságában..

A változtatások másfél ora alatt megtörténtek, felvételhez készen álltak, de Keleti Márton nem volt sehol; állt a munka, óra várunk.

- Ennél eklatánsabb szabotálást még nem produkált senki, ilyent eddig nem is láttam - csodálkozott Csatho és láttam hogy fel van háborodva.

Felálltam és az adminisztracios irodába mentem, ahol Siposról megkérdeztem, hogy a rendezőt ilyenkor hol és hogyan lehet megtalálni.

-Pihen a szobajaban,- valaszolta,- de nem türi, hogy ilyenkor barki is zavarni merje, és ez ellen smmit sem tudunk csinalni.-

- En majd tudok,- mondtam, és benyitottam a szobajaba, ahol ő egy divanyon lustalkodott és cigarettazott.

-Meddig várunk? Negyven perce áll a munka,- kezdtem, de ő közbe vágott:

- És még állni fog egy jó ideig. Megmutatom ezeknek a niemandoknak (ő gaj-okat mondott,) hogy a gatyajukat is el fogják veszíteni,mire véget ér a filmgyártásuk.Tönkre fogom tenni őket, amikor én végzek velük. A mi világunkba nincsen semmi keresni-valójuk.Megtanitom ezt a népet....

- De nem a mi pénzünkért,- vágtam közbe,- Vegye tudomásul, hogy ha öt percen belül nem kezdődik el a munka, és maga a filmet nem úgy csinálja, ahogy el lehet várni, akkor holnap ne is fáradjon ki a műterembe, mert a filmet a Rodrigez fogja befejezni, maga pedig el mehet a sóhivatalba.-

- Ki ez a szemtelen nagy szaju kurva ?- hallottam, mikor kimentem az ajtón. Az irodában elrendeltem,hogy Tikit haladéktalanul keritsék elő.Hozzák azonnal ki ide a filmgyárba.Majd ő rendet fog csinálni, végezni fog a Keletivel....

- Ez sem lesz egy könnyü kezdet,- állapitottam meg magamban.- de azért is meg fogjuk mutatni, hogy csinálunk majd jó filmeket.-

(Ezt idővel meg is tettük. Három éven keresztül mi csináltuk az elismerten legjobb magyar játékfilmeket.)

Tiki a maga csendes, nyugodt modorában rendbe lenditette a produkciot. Keleti Mártont menesztette. Rodrigezt előléptette filmrendezőnek, aki tOmbolo ambicioval kezdett az átrendezéshez.Csathoek örömmel figyelték a felgyorsult munka-rendet és másnap ugy fogadtak ,mintha mindaz,ami tegnap történt az én érdemem lett volna.DE én bevallottam, hogy számomra a filmgyártas egy ismeretlen rejtvény.Meg akarom tanulni, hogy mi a titka annak, hogy egy jó film jöjjön létre? Mit kell, és mi lehet csinálni a siker érdekében ? Csathonak a felesége soron kivüli tanára volt a szini-akadémianak.Most örömmel kezdett engem a műtermi lehetőségek részleteire tanitani, a felvevő gép esélyeitől kezdve a szinészek játékának kiértékeléseig Tanácsolta, hogy ismerjem meg a film-vágás sokféle lehetőséget és a hang-felvétel harmoniájának a szükséget.

A mutermi munka idejében a film gyárban voltam kora reggeltől kezdve az utolsó esti beállitásig és képviseltem a producer rangjának és hatáskörének felelősséget.De a külső felvételekhez már nem maradt időm, mert a magamra vállalt sokféle tennivaló intézését ujra kezbe kellett vennem.A hetenként más más nyelven megirt Idegenforgalmi Kurir-nak a hiranyagát legnagyobb reszt nekem kellett összeszednem.A kezdeti nehézségek után minden miniszteriumban, turista és gyogyfürdő központban és a bankoknál meg a MÁV-nál is volt végre valaki aki az ujság számára adatokat és hireket gyüjtött.Az én feladatom volt ezekkel az emberekkel tartani a kapcsolatot.

Egy teljes ujság-oldalat betöltő szöveget kellet ezen-kivül,minden penteken a Virradat vasárnapi számának a részére a nyomdának leadni. Ezt az oldalat én béreltem ki az ujságtól amit az összeszedett hirdetések árából tudtam kifizetni.

Divat-rovatnak a megirása nem okozott gondot. Szorakozásnak számitott divat-szalonok bemutató paradéját végig látogatni.Reportet irni az uj vonalakról, uj szinekről, mindenféle divat-ujdonságról és karikaturát csinálni a nekivadult ujitások tulzásaiból.

Sokkal több gondot okozott film rovatomnak az összeállitása. Sürgöny kritikáimat a közönség jól fogadta.Olvastak, idéztek és nevettek rajta. A mozisok respektálták és féltek tőle. De nem volt könnyü az itélet csattanóját két "stop" közé beilleszteni.Egyszerűbb lett volna társasági cseveges formájában beszámolni a filmek meséjéről, minőségéről és odaillő pletykákkal fűszerezni az ismertetés és a kritika lényegét.

Az Idegenforgalmi hivatal 1938 junius 25.-ödiki kezdettel az ötödik nemzetközi pilota-pikniket rendezte Budapesten. A világ minden részéből , Európából, Afrikából, sőt még a tengereken tul-ról is, magán repülőgépek serege jöttMagyar-országra. Ennek a találkozási versenynek a nyertese az lett, aki pontosan délután ötkor érkezett a budaörsi repülőtér leszállási vonalának előre kijelölt szögletébe.Az égi tér már az érkezes időpontja előtt tele volt aprobb, nagyobb repülőgépek tarka seregével, amelyek szines, szép szitakötők módjára köröztek, és igyekeztek pontosan öt orakor arra a pontra érni, ahonnan győzteskent tudnak a földre leszállni. Több, mint ötven repülőgép érkezett a piknikre és a versenyzők sorában sokan ismerték már egymást előző találkozások alkalmából, de itt, minalunk mi mindent megtettünk, nem csak azért,hogy jól érezzek magukat, hanem azért is, hogy a világ repülői jobban összefogjanak, és békességben egymáshoz közelebb hozzák az országaikat.

Vitorlás hajó-versenyt reneztek számukra a Balatonnál, ökör-sütéses kirándulást a Hortobágyon, vizi-csatákat folytattak a Gellért szálló hullám-fürdőjében, a Margit-szigeti világhirü uszodákban. Vacsoráztak a Ritz szálló tetőkertjében, a Gundelnál, a Stefánia séta-hajón és meg volta hivva koktélre, vacsorára Zichy Rafaelék Uri-utcai csodálatos palotájába ahonnan szebb volt a kilátás a kivilágitott hidakra, a lassan hömpölygö Dunára és a pesti oldal éjjeli fényben tündöklö látványára, mint amit a Halász-bástyáról lehetett csodálni.

A találkozás harmadik napján került sor a nyárson-sült hortobágyi ebédre, amin nagyon szerettem volna részt venni, de nem volt rá módom, hogy kellö időben a helyszinre jussak. Az egyik rendező,Torday Ákos, azt igérte,hogyha az Idegenforgalmi hivatalba tudok délelött tizenegy-re átjönni, kivisz magával a repülötérre és engem is elviszn@k majd a sajtó számára kirendelt repülögéppel.

Már kiértünk a miniszterium folyosojára, amikor Torday szobájában csengeni kezdett a telefonja. És mert Ákos fontos külföldi hivást várt kora reggel óta, vissza-sietett, hogy a beszélgetést el ne mulassza. Varatlanul Zichy Nándor jött ki ekkor az irodájából és csodálkozva kérdezte, hogy mit vagy kit keresek itt a miniszterium elhagyott,huzatos folyosóján? Mondtam, hogy Ákos el tud helyezni a sajtó számára kirendelt gépen és a Ferihegyi repülötérre sietünk, hogy azt még elérjem.

-Erről szó sem lehet-vágott közbe Nándor.- Nem engedem, hogy azok-kal az ujságirókkal menjen. Nem magához illö társaság egy ilyen gyülevész banda. Egy óra mulva indulok a saját gépemmel, boldogan viszem le magát a pusztai ünnepségre.De indulás elött még egy nagyon fontos ügyet kell itt elintéznem. Ez alatt az idö alatt menjen le a Gerbeaud-hoz, igyon egy jo kávét és én oda jövök magáért, hogy kivigyem a repülötérre.

Bucsut vettem Ákostól, a Vörösmarti térre mentem.Vettem magamnak egy nagyon csinos, elég drága francia selyem-kendöt, hogy a repüléshez azt tegyem a fejemre és kávét rendeltem a cukrászdában, amikor a telefonhoz hivtak. Nándor probált elérni.-Nem tudunk a Hortobágyra menni, mert apósa grof Teleky Pál,- felrendelte öt a miniszterelnökségre, ahol valamilyen feladatot akar Nándorra bizni. Igy hát csak este fogunk találkozni és együtt vacsorázunk a Stefania sétahajón.-

Ezek után, haza mentem.Kis családom kitöró örömmel fogadott.hogy végre megint velem fognak ebédelni és csendes családi délutánnak néztünk ebe.

Délután ötkor váratlan telefon hivást kaptunk a pilota piknik

vezetőségtől.

-Szörnyű tragédia történt.A sajtó gép lezuhant, valamennyi utasa elpusztult. Meghaltak mindnyájan, akik azon a gépen voltak.A vezetőség kéri hogy jöjjünk el okvetlenül a vacsorára, mert a vendégekkel tapintatosan kell majd törődni, és valamiképen menteni kell majd a közhangulatot.-

A rettentő hiradás után megrendülve, sirva nevetve öleltük Tikivel egymást. A Jó Isten, milyen jó volt mi hozzánk, hogy ebből a katasztrofából ki tudtam maradni.

Este nagy össze-vissza ságban vacsoráztak a vendégek a séta-hajó ünnepélyesen kivilágitott ebédlőjében. Sokan csak ott értesültek a szerencsétlenségről, és miközben kondoleáltak és minket igyekeztek vigasztalni a repülés kockázatait a saját személyük részére is átéreztek.

Amikor valahogyan kitudodott hogy én is azon a gépen lehettem volna, sokan jöttek az asztalunkhoz, és további szerencsét kivántak jövendő életemnek.

A történtek utáni harmadik napon a Kerepesi uti temetőben disz-temetés rendeztek a halottaknak. A sok vendég között én is ott álltam a tizenkilenc koporsó megrendítő, hosszú sora mellett és fel sem birtam fogni, hogy milyen könnyen lehettem volna a huszadik.

A tragédiába fulladt pilóta piknik után megujult erővel vetettem magamat a három idegen nyelven irt Kurir-nak a hir-gyüjtésébe.Sorra jártam a minisztériumokat, gyógyfürdési központokat és az idegenforgalmi szervezeteket,hogy a hasznos olvasnivalókat megszerezzem a szmon következő kiadvány részére.

Időközben közép jó sikerrel elkészült második filmünk, a "Pusztai királykisasszony" is, ami Bocskay Katalin és egy Habsburg főherceg, nagy port felvert, romantikus házasságának volt a megfilmesitett története.

Hamarosan ezek után,forgatási időt kaptunk a Magyar Filmirodában, Hunyadi Sándor novellájának,a Bors István-nak az elkészitésére.Amikor Rodrigez Emdre jóváhagyás végett Tikinek meghozta az általa megirt forgató könyvet,kifogásoltam, hogy egy ilyen alapvető munkát miért bizunk egy technikai mesteremberre, ahelyett hogy a szöveg megirására,magat Hunyady-t fogadnánk meg.Tiki is egyet-értett abban, hogy rendező rendezze el a technikai részleteket, és iró irja a megfelelő szöveget.

Meghivtuk tehat Hunyady Sandort, akit külömben is a legjobban legszebben magyarul iro ujsagironak tartottam es, akivel nem csak a Bors Istvan film szöveget beszéltük meg, hanem hamarosan egy életre szoló baratsagot is kötöttünk. Tiki megvásarolta tole minden eddig megirt, és ez utan irando munkajanak a filgyartasi jogát és azután az o regenyebol csinaltuk az "Erdélyi kastely." cimü drámai filmet és további két vigjatekot:A "Hazassag szedelgö" mulatsagos parodia volt. A "Párbaj semmiért " pedig egy angol kis kutya esetét filmesitette meg, aminek eredeti meséje az Esquire cimü amerikai magazinban látott napvilágot ahol nagy nemzetközi sikerre tett szert.

A Bors István nem csak a legsikeresebb magyar film volt 1939-ben, hanem anyagi jövönket is ez a fil alapozta meg, mert a befektetett pénznek az ötszöröset hozta számunkra, amit világszerte is csak alig néhány müveszi munka tudott ~~megcsinálni.~~ elérni

Szokása szerint, Tiki megint uj embert állitott munkába.Bánky Viktort bizta meg a rendezéssel, akit eddig ugyan a legtehetségesebb filmvágo-nak tartottak, de rendezöi feladattal soha sem biztak meg.

Tikit a mütermi munka nem érdekelte tulságosan.Békésen szendergett magában, amikor én a munkába robogo személyzeti autoval hajnaltájt a filmgyárba siettem, ahonnan csak éjfél körül kerültem vissza nyugodalmas magánéletünkbe. Naphosszat figyeltem a gyártásnak minden részletét.Beleszoltam a felmerülő problémákba. Részt vettem az adminisztrálásban és igyekeztem a film csinálás minden titkát kilesni és meg is tanulni.

Öt a filmek elhelyezése, forgalma és az anyagi részletek kérdése érdekelte. Tikit biztak meg a filgyártó kamara ügyvédi képviseletével. A magyar játék-filmek exportálását, Külföldi filmek importjának kérdését igyekezett valuta és nemzetközi jog alapjan rendezni és biztositani

1939-ben még készülöben volt harmadik filmunk, Hunyady Sándor Bors Istvan- ja, amikor Tiki Parisba utazott, hogy itthoni bemutatásra filmeket béreljen.Alkudozott és megállapodott Marcel Pagnol, a világhirü rendezö La femme du boulanger- (A pék felesége) cimü filmnek közép-europai bemutatására, de hazajötte után valuta alapra nem tudott engedélyt kapni. ~~Amit~~ Ezt azutan, rövid idön belül, Zilahy Lajosnak sikerült megszerezni, mert neki jobb személyes kapcsolatai voltak valuta beszerzés tekintetében.

Tiki viszont "remake-re" -ujra készitési jog-ra megvásarolt egy is ,olcso, francia filmet, aminek nem volt különösebb párisi sikere,

x V. "Hölgyek előnyben" című

de ő fantáziát látott a két fiatal munkát kereső, állástalan zenész fordulatos mesejében, akik először jazz-band-ban, azután cigánynak öltözve, azok között igyekeznek hanghoz jutni. De, amikor, ott sincs többé szükség rájuk, megtudják, hogy egy női zeneegyüttes keres gordonkást és szakszofonost. Lánynak öltöznek tehát és jelentkeznek azoknál is. Amikor ott azután fel is veszik őket, egymást követik a derüs és a kinos események, komikus félreértések, mindaddig, ameddiga film végén el nem jutnak a happy-end-ig. Először a németek vették bérbe tőlünk ezt a zenés filmjátékot, ami azután hosszu ideig mulattatta őket. Később pedig Holly wood-ban készitettek róla "Some like it hot" cimen egy ujabb változatot, amelynek a főszerepét Marily Monroe es Jack Lemmon játszották, és amit még ma is példaadó vigjátékként szoktak emlegetni.

Mi nalunk az állást kereső zenészeket a jó képü Szilassy László, meg a komikusan csunya Pethes Ferenc alakitották. Pethes széles vigyorral, boldogan viselte a fodros szoknyat, és szoprán hangon csücsőritette a mondanivalóját. Szilassy viszont gyakran látszott bátortalanak, vagy sutának, ami ugyan hasznos volt a szerepéhez de azután azt tudtam meg tőle, hogy attól fél, hogy valaki, netalán homosexualisnak tartaná őt ebben a női ruha viseletben. Azon is gondolkodik, hogy nem lenne-e okosabb kimaradni ebből a filmből, de szerencsére ezt azután nem tette meg, és ez az ujabb kis filmünk is, óriási sikerre tett szert. Gombaszögi Ellát is ebben a komédiában tudtuk még egyszer, és utoljára, a vászonra vinni. Ekkor ugyanis már érvényben volt egy rendelet, amely szerint zsidó szinész ezentul nem szolhat már a közönséghez. Ellát tehát a nagy dob mellé ültettük le, és amikor a zenekarban vita került sorra, még mielőtt kinyithatta volna közismert nagy száját, zene-botjával előbb a nagy dobra vágott és torkába fulladt minden mondanivalója.

Vidám hangulat uralkodott a müteremben egész forgatási idő alatt. Trefálkozás, kacagás töltötte be a szabad időt, minden soron következő felvétel előtt és jó kedv szárnyán repülteka zenes bonyodalmak.

Egy alkalommal Tiki délben értem jött a Film Irodaba és Gundelhez készült engem ebedelni vinni. Ameddig én átöltöztem, hogy magamat számara kicsinosithassam, ő a müterembe ment, mert látni kivánta, hogy ottan a munka miképen halad ? Amikor én később érte mentem, nem film csinalas figyelésen kaptam rajta, hanem azon, hogy egy öblös karosszékben terpeszkedett, laba körül, valla mögött és az oleben a női zenekar csinos leanykai azon versenyeztek, hogy ölelhessék, cirogassák és kényeztessék. Amikor meglattak, hogy a közelükbe értem, korusban üdvözöltek és azt kiabaltak

„Csokoljuk a kezét néni. Meg tetszik engedni ugye kedves néni, hogy a maga férjét mi is kicsit szerethessük..A maga férje,- kedves néni olyan csinos, olyan helyes,olyan jó az ölében ülni. Ő is örül annak,amikor mi egy kicsit kényeztetjük, szeretgetjük, simogatjuk.. Bizza miránk - folytatták és ölelgették, simogatták, puszilgatták... Bizza miránk, kedves néni....”

Ebből aztán elegem lett. Ugy tettem, mintha semmit sem láttam, semmit sem hallottam volna.Nénizésről szó sem esett, mindössze az ebéd menü változatán folyik a nagy vihancolás.

A nagy terem végéhez mentem.Kinyitottam a folyosora nyiló ajtot. Onnan szoltam vissza Martoffy Emilnek,a film rendezőnek, aki dermedt meglepetéssel figyelte a Tiki körül folytatodo viccelődést.-Kérem,Emil, mondja meg Tikinek,hogy én majd az autonál fogok rája várni és kérem, hogy siessen,mert már nagyon éhes vagyok.Ebéd után vissza fogunk jönni, addig pedig jó mulatást és jo étvágyat kivánok itt mindenkinek..

Titokban egy kicsit dühös voltam.Beleneztem a zsebtükörbe,. sikerült a nénizést megnevetni.Am de közben megtanultam, jó lesz majd vigyázni arra, hogy milyen arcot vágok a műtermi felvételek alatt. Késön este, mikor végre hazaértünk,Hunyady Sándor telefon üzenete várt bennünket.Másnap este nyolc orára vacsorára hivott minket a Fészek Clubba, irók és müvészek találkozási központjába.Azt igérte, hogy a következő filmünknek a „Párbaj semmiért” cimü, lovak és kutyák mesejének a forgatokönyvről kialakult véleményét kivánja velünk átbeszélni.

Novellájat nem is nagyon régen, de nagyon sikerrel Hunyady irta. „Jimmy” - cimen az Esquire nevü angol nyelvü irodalmi folyoiratban jelent meg a novella néhány honappal ezelött.Tiki a filmesitési jogot vásárolta meg tőle és szerette volna ezt a félreértésekben, félrevezetésben és kalandos fordulatokban bővelkedő mesét, minél hamarabb vaszonra venni.

Az üzenetben kis igeret csendült arról, hogy valamilyen meglepetéssel kivan várni minket, és remeli, hogy abból nem csak örömünk, de talán majd hasznunk is lehet a jövöben.

Másnap este egy másik házaspár is ült rajtunk kivül az asztalánal.Tasnady Máriával, a néhány évvel ezelötti, csodálatosan szép „Miss Europaval”,Bruno Duday UFA producer elvált feleségével és a mostani férjével Radványi Gézával mutatkoztunk be egymásnak.Ennek a találkozásnak hamarosan barátság és nagyon sikeres kooperácio lett a folytatása, amit csak a világtörtelem fordulata tudott később valamelyest összezavarni.

Radvanyi Géza Márai Sándonak az akkori idők kontraverziális irodalmi zsenijének volt a testvéröccse. Születésük szerint mindkettőjüket Grossschmidt-nek hivták. Volt egy harmadik fivérük is, akit mind a ketten támogattak és szerettek, aki viszont szép szerényen mindennapi polgár maradt, és megtartotta az eredeti családi nevet. Mind a harman büszkék voltak arra, hogy Kassa városaban születtek, amiről "Kassai polgárok" cimü könyvében Márai Sándor meg is emlékezett. Ezt a könyvet olvasásra kölcsön kaptam és jót mulattam azokon a megjegyzéseken, amiket az edesanyjuk , egy nagyon okos, szellemes és mélységesen kritikus öreg dama ceruzával irt a lapok margojara. Velemenye nem mindig volt tulsagosan hizelgö az elmondottakra. Ahoz, pedig, amit Márai a szüleiről mesélt, ahoz odairta : "Hazudik a semmirekellö.Hiszen neki nem is volt igazi szülöanyja."

Még mielott ösziesre fordult volna az idő, elkezdtük a "Párbaj semmiért " cimü produkcio külsö felvételeit képre venni. Tatatóváros közelében, Eszterházy Ferenc grof gyönyörü birtokának a vezetöségével tudtunk megegyezni arra, hogy az istallok melleti dombos részen fogjuk a lovas jeleneteket, és a gazdasági épületek , meg az istallok részleteit fotografálni. Rendezövel, szerepjatszó szinészekkel és a felvételekhez szükséges szakemberekkel három telerakott teherauton, egy autobuszon, és néhány privát auton hajnalban indultunk munkához az utra.Az egyik nagy autoba utitársnak egyik föszereplö szinészünket, Csortos Gyulát ültettek be mellém.Azt kértek tölem,hogy reggeli hangulatát ne is vegyem figyelembe, mert általában délig szokott szundikálni, és lehet, hogy az autozás közben morcos lesz es kellemetlenül fog majd viselkedni,mert rossz-néven veszi, hogy a kényelmében lesz megzavarva. De ezen senki sem tud változtatni.

Inasa, szobalanya ugy sürgölödtek körülötte, mintha Zeuszt, a görög istenek atyját kisértek volna ágyból le az autóba. Laba köré barsony takarot tekeritettek. Háta mögé párnákat raktak.Enyhe zökkenéssel elindultunk végre a film-felvételekhez vezető szélés országutra. Én szép csendben az erdös, mezös virágos vidéket nézegettem és igyekeztem számbavenni, hogy ma és holnap egész nap alatt, mit tudunk majd filmre venni.[2]

Pilisvörösvár után Csortos váratlanul beszélgetni kedett.Szemrehányó hagon azt kérdezte tölem:

_Mondja, van magának nyelve ? -

- Van.- válaszoltam.-Elfordultam és tovább hallgattam.

- Hát, ha van, akkor miért nem beszél ? - folytatta.
- Mert hallgatni is tudok,- mondtam közömbös hangon.

- Most pedig, miért hallgat? Vagy miért nem akar velem beszélgetni? folytatta csodálkozva.

-Mert indulas előtt felhivták figyelmemet arra, hogy maga majd rossz néven fogja azt venni, hogy a szokott, délig tarto, szundikálását az autoban nem tudja majd végbevinni és ezért velem fog majd kőtekedni. Hát énfelőlem nyugodtan álmodozhat Tatatovárosig. Ott azután már csak a rendezővel és a szereppel lesz magának dolga, amiből én teljesen ki fogok maradni.

Ezek utan ő kezdett el beszélgetni és csak-nem kellemesen telt az idő ameddig a felvételek szinhelyére vitt bennünket az auto.

Őszi napsütés tündöklő fényében a nagy birtok gazdasági épületeinél folytak a felvételek. Az istálloból lovakat vezettek ki a filmfelvevő gép elébe, és hajdunak öltözött szinészek serege tolongott a lipicai csikók körülötti szabad térben.

Amikor az istálloba keszültem bemenni, magas bejárati széles ajton keresztül egy csodálatos előtérbe érkeztem, ahol torony magas,feher márvány oszlopok emelkedtek fel az égre nyuló, boltives menyezetbe. Alul, körben, páholy-szerű rendezésben kerek asztalok és kényelmes karosszékek diszelegtek, ahol lovagláshoz készülődő, vagy hajnali lovaglásból visszatérő társaság kellemesen reggelizhetett, miközben a terem közepére kivezették eléjük azt a lovat, amelyiket bemutatásra a számukra előhoztak.

Kint a nyilt téren a film rendezője, Martonffy Emil, széles lendülettel rendelte a soron következő jelenetet a felvevő gép elébe, hogy vászonra vegyék, folytassák a "Párbaj semmiért." cimű mesének a szabadban tervezett részletét.

Nap lementéig lázas gyorsassággal folytatták a munkát. Utána, azután valamennyien bevonultunk Tatatovárosba, ahol a bérbevett vendégfogadó kertjének lombos fái alatt , hosszu széles asztalon ,bogracson' sült vacsora várt a produkcio valamennyi résztvevőjére, vezetőségre, szinészekre, szakemberekre, munkások seregére. Középen, a nagy asztal derekánál teritették az asztalfőnek nevezett részen számomra virággal feldiszitett helyet.Jobb-oldalt mellettem Csortos, baloldalt Somlay Arthur ült, és velünk szemben, a túloldalon, Bihary Jozsef tördelt egy szelet rozskenyeret. Nem régiben, ideg összeomlással korházban volt ugyan, de gyogyultként jött ki onnan, és most, minálunk volt egy mulatságos rövid jelenete.Az elég rosszul világitott félhomályban, most viszont, kidülledt szemmel és hörgö hangon értelmetlen szavakat

mormolt és időnként kenyérmorzsát vett a villa végére.

Felvételvezetőnk , Siposs, hozzám sietett. Igyekezett megnyugtatni Közölte, hogy a városi korház vezetőséget értesitette a helyzetünkről, és perceken belül orvost küldenek a segitségünkre.Biharyt az fogja majd gondjába venni.

Ugyan miért? - kérdeztem meglepetten, Hiszen mindenki láthatja, hogy milyen meggyőzően tud szimulálni ez a rafinált mihaszna..De, ha maga orvost hivott, akkor azt az urat is hivjuk meg a vacsorához.Hadd legyen neki is betekintése arra, hogy szinészek között, hogyan folyik amulatság, meg a tréfa.

Igy is lett. Az orvos megjött.Bihary mókáján hamarosan átlátott Meghivásunkat elfogadta és derüsen részt vett az éjfélig tartó cigányzenés kocintásban.

Másnap reggel, hét orakor munkára kész lendülettel mindenki az aznapra rendelt feladatához sietett.

Pataki Jenö, aki ,mint a lótenyésztő nábob fia szerepelt a vigjátékban, lipicai csikó hátán ülve " hajrát-" orditott és a domb tetejéről a felvevő gép felé vágtatott.Tüzes paripája azonban egy füvel eltakart köakadályba botlott. Féloldalra borulva, mozdulat nélkül ájultan fekve maradt.Elszakadt a térdszallagja.Segitség nélkül; nem is tudott soha többé talra állni.

- Megveszem, ne bántsák azt a szegény lovat- kiáltottam.Attól féltem, hogy talán végezni fognak vele, hiszen még az is kétségesé vált, hogy fellehet-e valaha is arra felhasználni, hogy tenyész-ló legyen belöle?

- Nincs maganák annyi pénze, hogy ezt a lovat meg tudja venni. Ez a csikó volt a grof ur kedvence.Ezt az egyet, még akkor sem adná oda, hogyha csillagok potyognának le a földre.De nem tudom, hogyan mondom el majd neki,és hogyan fognak engem ezért felelőssé tenni.--- xxx

Bánatosan, büntudatosan folyt ezután a munka.A szükséges részleteket sietve filmre vettük és dolgunk végzésével szótlan csendben mentünk vissza, Budapestre.

Az akadályok, nehézségek azonban továbbra is kisértettek. A Magyar Filmiroda jól ismert müterme helyett Buda-Gyöngye közelében, az ujonnan felépült telepen, kellett a "Párbaj semmiért" további részleteit képre venni.

xxx

Szolt közbe haragosan az Eszterházi birtok ügyvezető igazgatója.

Amikor Csortos Gyula szivargyujtásos jelenetekövetkezett, neki egy kényelmes karosszékben ülve, diszes dobozból, szivart kellett volna kivenni, de amikor azt látta, hogy csak az olcsobb fajta Kuba nevü szivarok voltak benne, méltatlankodva felorditott:

- En „Regália Mediahoz" vagyok szokva. Ilyen vacak szivarokat nem veszek a kezembe.

- De hiszen a szivarra, kedves Csortos, ugy sem fog maga majd ragyujtani, - igyekezett őt Martonffy megnyugtatni.- Csak a mese folytatásához van erre a mozdulatra szükségünk, - magyarázta.

-Legyen szives, kérem ...

de a kérést és magyarázatot a rendező nem tudta befejezni, mert Csortos kijelentette, hogy „Regalia", vagy semmi. Ő ki tudja várni azt az időt, ameddig a kedvére valót elébe fogják tenni.

- Siessen valaki a Buda-gyöngy-i villamos megállohoz.Hozzanak az ottani trafikból Regaliat.Tul drága a műtermi idő ahoz, hogy egy ilyen komédia miatt leálljunk a felvételekkel - szóltam közbe.

A gyártás vezetőség asszisztense ezek után, elrohant a szobanforgó szivarokért , de azzal a csalódottsággal jött vissza, hogy Regalia Mediat az itteni trafikban nem lehet kapni , viszont a Vörösmarti téri központban a kivánt márkat minden további akadály nélkül meg lehet ~~venni~~. vásárolni.

És ,mert, CSortos nem volt hajlandó a véleményen változtatni, két teljes óra hosszat tétlenül ücsörgött a produkcio, mert a forgatókönyvben megirt jelenetet nem volt szabad más formában eljátszani.

Üggyel-bajjal végül is be tudtuk a filmet fejezni. Vidám meséje és a jól megválasztott szereplők fordulatos összjátéka a közönség előtt olyan tartós sikert aratott, hogy ez a produkcionk is belekerült az évvégi filmversenybe, esAtelier" nevü filgyárto cégünk presztizse alaposan növekedett.

A sajtoval általaban jó kapcsolatban álltunk. Kölcsönösen betartottuk az udvariasság iratlan szabályát, és a nyári hirhiányos időben nem a mi filjeinken köszörültek kritikájuk bánto élet.. De bennünket is bosszantott, hogy, amikor lelassudtak a közéleti szenzaciók, a fiume-i capa kalamitásai helyett a kezdeti nehézségekkel küzködő filmszakmát szemeltek ki arra, hogy a köznevetség tárgya legyen.

Tiki tehát lapengedélyt kért és kapott, hogy a fellendülő magyar filmgyártásnak is legyen végre szószólója.

A jó nevü, tekintélyes ujsagirok közül azonban semelyik sem volt hajlandó ennek a lapnak a szerkesztését elvállani, mert nem láttak fantaziát benne. Tiki, tehát hozzám fordult végül, és kijelentette, hogy ezt az ujságot én fogom majd megcsinálni.

- Adjál a lapnak egy jó hangzásu nevet. Szerződtetni fogom a megfelelő reportereket, és meglátod, milyen sok örömet és mekkora hasznot fog majd a vállakozásunk teneked is hozni.

Ugy is lett.

1941 ~~1940~~ decemberben, a film ujság szervezéséhez hozzá ~~is~~ kezdtem. Minden eddigi hirközlési, report jellegü, mondanivalomat abbahagytam. Az Idegenforgami Kurirt megszüntettem, hiszen egész felesleges igyekezetnek bizonyult, úgy az angol, mint a francia nyelvü kiadások hetenkénti megirása, mert ekkor az europai helyzet úgy alakult már, hogy a Svájc-tól nyugatabbra fekvő országokból turisták nem kivántak többé mifelénk utazni, és barátkozni sem igyekeztek tulságosan. Egyre feszültebb lett a kölcsönös közlekedés .Német ajku vidékekről jöttek, jövögettek csupán, fizető vendégek, akiket valamilyen sport, vagy irodalmi, vagy esetleg szinházi esemény , vagy a pihenés vágya hozott Magyarországra.Napról napra, hétről hétre, egyre többen érkeztek ihozzánk Németországból, anélkül, hogy csalogatni, hivogatni kellet volna őket.Jöttek és lefoglaltak minden jó helyet, ahol pihenni,gyogyulni, sportolni, vagy szorakozni lehetett. Nem volt szükség többé arra, hogy az idegenforgalomnak fejlesztése érdekében, minden héten, tájékoztatást irjunk német nyelven Magyarázat nélkül beszüntettem tehát Ungarischer Turist Herald-omat,. Szépen, csendben elparentáltam ezt az utazásra hivogató heti lapot.Ugyan-akkor, bucsut vettem a Virradat divat es filmoldalától, eg a "sürgöny kritikáimtól " mert ez a hetilap időközben, úgy céljában, mint szellemében száz százalékosan megváltozott.Bornemisza Gabor, a Virradat tulajdonosa, lelkes követője lett a német nemzeti szocialista szellem céljainak es a lapot fokozatosan a Hitler-ista ideologia szószolójává avatta.

Ebben az irányzatban, viszont Tiki, mint a vallkozas jogügyi reprezentánsa és én, mint ujságiro, nem kivántunk részt venni.

Elhatározásunkat és lemondásunkat közjegyzői okirattal közöltük is a Virradat központi vezetőségével. Sok év eltelte utan , a háborut követő évek igazoló procedurainak tárgyalása közben, lemondo levelünk fontos okiratként került aztán nyilvanosságra, de, amikor irtuk, fogalmunk sem volt arról, hogy az ember életében, egy ilyen magán levél megirása, mekkora szerepet játszhat sorsdöntő kérdésekmek a magyarázatában.

Mi a Mozi Ujsag elso szamat karacsonyi meglepeteskent szandekoztuk a közönségnek bemutatni. Az Atheneum nevü nyomdával meg is állapodtam a nyomtatás minden részletében. Tisztáztuk az oldalak számát, nagyságát és képformáját, a nyomdapapir minöséget, festékeknek szinezetét. Egyet-értettünk az ujság megjelenésének az idejében is, amikor váratlanul üzenetet kaptam Egyed Zoltántol, a Film-Szinhaz-Irodalom nevü hetilap föszerkesztöjétöl, aki arra kért, hogy másnap délben találkozzak vele a Hangli nevü kávéház virágos kertjében, mert sok mondanivalója lenne az en számomra

Milyen kedves, - gondoltam, -mert azt képzeltem, hogy gratulálni kivan a lap indításhoz és esetleg majd szakmai tanácsokat is ohajt nekem adni.

A köszöntést azonban másnap azzal kezdte, hogy az a hir jutott tudomására, hogy en egy képekkel diszitett ujság publikaciojára kértem és kaptam engedélyt és, hogy azt en minden héten,- szerdán- szándékozom közreadni. Az ö ujságjuknak viszont csütörtök a megjelenési ideje, és a szakmai híreket, ujdonságokat mind eddig, első sorban, ök szokták a közönség számára irni,— ö tehát a leghatározattabban ragaszkodik ahoz, hogy ez továbbra is igy maradjon.A Mozi Ujság viszont, péntek előtt nem láthat napvilágot, és megtiltja azt is, hogy abban a nagy méretü formában csinaljuk a mi képes ujságunkat, mint amekkora a „Film SZinhaz Irodalom" formátumja.Elég lesz minekünk egy sokkal kisebb méret, akkora, mint a „SZinházi Élet," amit akár zsebre is lehet tenni.Továbbá azt is kikéri magának, hogy mi ö nekik bármilyen vonatkozásban, konkurenciat próbáljunk ellenük csinálni...

-Kedves EGyed Zoltán, - vágtam végre közbe,- nem tudom, hogy maga hol és hogyan él, és milyen illuziokaban ringatja magát? En lap-engedélyt kértem és kaptam arra, hogy csináljak egy képekkel illusztrált, mozi és filmhirekkel kapcsolatas heti ujságot.Ezt létre is fogom hozni. És a Mozi Ujság kapható lesz minden szerdai napon, egész országszerte.Azt pedig, hogy az ujságomban mit fogok irni, és hogy azt mikor és mekkora formában fogom a közönségnek adni, az kizárolag az en gondom.Magának ezen a téren, semmilyen vonatkozasban sincsen beleszólni-valója. Csinálja csak a „Film SZinhaz Irodalmat," a „Mozi Ujsagot" en fogom csinálni.Ehhez pedig sem' tanácsot, sem engedélyt nem szándékozok kérni magától.

Minden további szóváltás nélkül felálltam és köszöntés nélkül elmentem kávéházból, de azzal is tisztában voltam, hogy egy életre szóló ellenséget hagytam magára a „Hangli" nevü virágos kert asztala mellett.

A jol szerkesztett, latványosan illusztrált Mozi Ujsag viszont már az első számtól kezdve népszerüségre és kimondottan nagy sikerre tett szert. Tiki a legelső számbol negyvenezer példányt rendelt, amit el is tudtak adni.És a harmadik lap után emelni kezdte a példányszámot.Késbőbb, nem nagyo sokára, hetenként hetvenezer Mozi Ujsg került azután eladásra .

Az Atheneum nyomdájaban a negyedik számnal tarottunk, amikor nyomtatas közben a nyomdagép futoszallagja szikrát fogott és pillanatok alatt az egesz nyomdaterem láng és füsttenger martaléka lett. Vizsugarak zuhatagával és homokszorás rohamával a tüzet ugyan el tudták oltani, de a nyomdagép kitisztitása és a nyomtatás ujra inditása még hosszu időt vett igénybe, ugy, hogy a Mozi Ujsag soron következő száma, csak két napos késessel került aztán eladásra.

Az első tüznel még hittem egy váratlan véletlenben, és kétkedés nelkül adtam le a következő számot Budapest legmodernebb nyomdájának kinyomtatásra.

De alig, hogy a futoszallag nekiindult volna, szikrázni kezdett a gép alja és természetesen ujra leállt a munka, ameddig a baj okozóját rendbe tudták tenni.. Persze, ismét késtünk a megjelenéssel.

És, amikor a következő szám is füstölögni kezdett, azt az ujabb tüzet nem könyveltem el váratlan véletlennek, fel rohantam a vezérigazgatóhoz és kategorikusan bejelentettem, hogy ha még egyszer valamilyen baleset és késedelem fordul elő, nekem az Atheneumbol elegem van. Szerződésünket felmondom és a Mozi Ujsagot más nyomdában fogom nyomattatni.

Velem ilyen hangon nem lehet beszelni,- hördült fel dühösen,- Ha nem tudná, vegye végre észre, hogy Magyarország most éppen háborut visel néhány szomszédos nép ellen, és hogy ilyen időkben a szabotálást halálos itélettel szokták elintézni. Maga az Athenaumot szabotálás vádjával hivja felelösségre.Kit akar maga kivégeztetni ?- kérdezte magából kikelten..

-Senkit. - válaszoltam. -De az intezkedés különben is a maguk dolga. En csak azt közlöm magával, hogyha azt a gépet, amelyik a Mozi Ujságot nyomtatja, valaki majd ujra gyujtogatni fogja, akkor ém bucsuzás nélkül hagyom el Magukat és a képes ujságomat egy megbizható vállalatnál fogom megcsinálni.-

Néhány tüzoltót osztottak be ezek után a gépterembe, akik gondosan figyelték, hogy ujabb, nem várt szikra pattan-e ki a munkamenetbe? Nem is volt semmi baj, ameddig Ök tartottak inspekciot a futoszallag mellett. De, amikor másutt lett szükség rájuk, ujra kitört a gyalázat. A nyomdagép azonmod szikrázni kezdett. Le kellett állitani az oriási gépet és a Mozi Ujság ujabb késéssel látott megint napvilagot.

További küzködés és bosszankodás helyett, ezek után, a Globusz nyomdával állapodtam meg.Helyet béreltem az irodám, a kiadó-hivatal meg egy oriási raktár számára, ahol az egyre nehezebben beszerezhető ujságpapirt és a szükséges nyomdafestéket tudtuk biztonságosan elhelyezni.1939 februártól kezdve, 1944 március végéig, az országos német megszállás idejéig, ujságomat a Globusz nyomda Aradi utcai mütermében (xxxxx) hozták létre.Április elsején léptek meg engem aztan, életem legrosszabb trefájával. Még ma sem tudom, ötven évvel a "betiltás " után, hogy milyen alapon rendelték el a Mozi Ujság megszüntetését ? Tiltakozásom viszont eredmenytelen maradt, és az akkor már százezer példányos Mozi Ujságnak mind-örökre vége lett. Pedig, amikor a negyvenes évek legelejétől kezdve, minden évben, mi csináltuk az esztendönek egyik legjobb, legsikeresebb játék-filmjét és a Mozi Ujság is középeuropa-szerte hétről hétre népszerübb lett, alig győztük a sok dicséretet megköszönni, és a kitüntetéseket meg a busás jövedelmet zsebre tenni.

A sikert meg a dicsöséget a sors viszont nem adja ingyen.Ugyan csak igyekezni, és alaposan dolgozni kell érte, amit meg is tettem.Az 1940-es években mindennapjaim ugy kezdödtek, hogy reggel hatkor Ember Sandor, aki Tiki ügyvédi jövöjének kezdö éveiben a főnöke és tanitomestere volt, később, pedig kormánypárti képviselö lett, eljött

xxx gépteremben —

értem és a Császár-fürdőbe hajtott velem, ahol úszóversenyt rendeztünk egymással és a reggeli tornámat végeztem. Azután a fodrászhoz siettem, ahol szépen kicsinositottak mindennapos főszerkesztői szerepemre. Amire az Aradi utcaba érkeztem, ott már nagyban folyt a munka. Az irodavezetés nagyobb részét Hajos Jenő végezte, aki, ugy mint mi is, bucsut vett a Virradat-tol és az idejét azutan a Mozi Ujsag sikerének elérésére forditotta. Amikor én tiz oratájt az irodába érkeztem, ott mar mindenki végezte a maga dolgát és az én iroasztalomon halomban álltak a jóváhagyásomra váró riportok, beszámolók és közlésre szánt apró tréfák, meg a következő számhoz javasolt irnivalók egyvelegje. Nagyon gyakran meg ebédre sem volt időm hazamenni. Másfél éves kis Katimra a "Tante" Daisi vigyázott. Ápolta és kényeztette. Amikor én ujszülött kis babámhoz nevelőnőt kerestem, ő jelentekezett minálunk és azt állitotta, hogy a mamám halála óta figyeli az életem folyását és nekem akar segiteni a gyermekgondozás nehézségeiben.. Tiki felharsant és tiltakozni kezdett, mondván, hogy gyerekünket ne bizzuk egy „német ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ őrmesterre," aki talán dresszirozni fogja, de a végén még-is csak elfogadta, amikor a "Tante " bizonyítványaival nála is bemutatkozott és megenyhült a véleménye, amikor a lelkesen dicsérő referenciákat átolvasta. Egyet-értett velem abban is, hogy a kicsi lányunk nem egy kirakatba való látványosság, vendégek és idegenek számára, hanem családi kincs és a saját gyerekszobájának védett falai között növekedjen békességben és játékos boldogságban. Agikam, már gimnáziumban járt. Tíz esztendős korkülömbség volt a mi két gyerekünk között, és a nagyobbik lányunk "kis"mamát " játszott a huga mellett, és a maga biztos fellépéseben nem kért tőlem segitséget. Tiki viszont mindent megtett azért, hogy a mindennapos házi rumliból ki tudjak maradni és az otthoni ebédet ő sem vette tulságosan fontos számban. igy hát én is, nagyon gyakran csak egy szendvicset hozattam magamnak a közeli csemegés boltból és megszakitás nélkül dolgozhattam szerkesztőségemben az esti hazamenés idejéig.

Magánélet vagy társadalmi szorakozás is csak ez után kezdődhetett. Tiki akkor volt a legboldogabb, ha nem mentünk sehova sem, és mihozzánk sem jöttek vendégek. A gyerekek aludni tértek. Csend és béke volt a házban és az este meg az éjszaka kizárolag a mi kettőnk tulajdona maradt.

Rokonaim és barátaim figyeltek, és azt irigyeltek tőlem,, hogy az otthoni harmonián kivül milyen mozgalmas és érdekes életet éltem. Tudták , hogy a szinész és film-világ legjobbjai is azon vetélkedtek egymással, hogy mivelünk jóban legyenek, hogy rokonszenves riportokban szerepeljenek és előnyös fényképeik diszitsék a Mozi Ujság cimoldalát, meg, hogy talán szerepet is kapjanak a következő Atelier film-produkcioban..

A művész világ köreiben ~~viszont~~ életemnek rendezett oldalát irigyelték tőlem, meg azt, hogy nem kellett erőltetni, és senkivel sem kellett versenyt futni azért, hogy a társadalmi lista berkeiben részt vehessünk.Elég volt a család neve, meg a Tiki tekintélye arra,hogy az ország bármelyik részén, megfelelő szerepet teremtsen magának és végezze a maga dolgát, ugy, ahogyan azt jónak látja

Egyik este, amikor a Radványi - Tasnády házaspár minálunk vacsorázott, Géza kissé félszegen Tikihez fordult és egy terjedelmes,vaskos könyvet rakott az ölebe; azt kérte tőle, hogy olvassa el azt a drámát. amit ő a mult héten gondolt ki, és amit ő ebben a formában irt le, mert ugy gondolja, hogy egy érdekes, jó filmet lehetne csinálni belőle.Szeretné tudni, hogy Tiki, mint jogász, elfogadja-e a mesének bünügyi és ügyvédi részét, meg azt, hogy producerként lát-e fantaziát abban, hogy azt megvegye tőle, és egy filmet csináltasson belőle.A könyvnek "Zárt tárgyalás" volt a cime. Meséje arról szólt, hogy egy egri ügyvéd nem tudja megérteni védencének indokait, aki féltékenység miatt megölte egykori legjobb barátját, mert azt hitte róla, hogy a feleségét akarja elszeretni tőle. A birósági tárgyalás idejében , vendégként az ügyvédi házasparhoz érkezik egykori legjobb barátjuk, egy világhirű zongora-művész, akivel a napi helyzet lassankent, hasonlatosan, ugy alakul , mint ahogyan a perben történtek az események. A védő ügyvéd annyira beleéli magát védencének gondolat-világába, hogy a végén ő maga is majdnem gyilkossá válik, és csak egy csoda tartja vissza attól hogy megölje a feleségét és egykori jó barátját.

A film meseje nagyon tetszett mindkettőnknek.Tiki, tehát, másnap közölte is Gézával,hogy hajlandó azt tőle megvásárolni.Egyetlen egy feltételt fűzött csak a megállapodáshoz,azt, hogy Géza rendezze a filmet, mert ő az, aki kigondolta és életre tudja majd hozni a drama minden fordulatát.

A "Zárt tárgyalás" igy lett Radványi Géza ugródeszkája. Ez volt az első film, amit ő rendezhetett , és amiben tehetségét végre ervenyesiteni tudta. Igy lett belőle Europa egyik legkeresetebb film-direktora, aki nem csak magyar filmek mestere maradt, hanem német nyelvü és francia filmek tucatjait rendezte és müveszetével, nem is egyszer, világsikert tudott elerni.

Amikor a filmgyártól végre mütermi időt kaptunk a Zárt-tárgyalás elkészitésére, szinte minden részlet készen állt a jelenetek felvételezésére.Igyekeztünk a szereplőket ügy választani, hogy ne a megszokott kedvencek - Jávor Pál, Szilassy László vagy Perényi legyen a világhiru zongoramüvész, aki a vendéglátó védőügyvéd féltékenységének lesz az okozoja, hanem uj arcot akartunk a vászonra vinni, és végül Timár Jozsefet, a Nemzeti Szinház érces hangu, elegáns tagját szerződtettük erre a szerepre. A film külső felvételeit, a mesének megfelelően, Eger városaban és környéken fotografáltuk. Csak a választas vált időnként nehezünkre, - mi legyen az amit a vászonra fogunk venni, és mi maradjon ki a történelmi emlékü képeknek a részleteiből ?Mikor végeztünk a kis utcák romantikus fordulóival és a széles, magas bástya-fallal, ahonnan az egri nők 1596-ban, a tizenhatodik század végén, a rohamozo törökőket forró szurokkal, forró vizzel öntötték nyakon.Igy tudták azok ostromuknak céljától távol tartani.Valahára, végre sor került volna az erdő szélén folydogáló patak-parti ölbeemelés jelenetére, Timárnak a kövek között alacsonyan csurdogáló viz partjánal Máriát fel kellett volna emelnie, hogy a földig érő fodros szoknya, ami ehez a romantikus jelentehez volt megvarva, - szárazon keruljön at a tulso partnak vadvirágos pázsitjára.Filmsztarunk azonban nem birta Máriát felemelni és elcsuklo hangon kijelentette, hogy ő nem sulyemelő bajnoknak, hanem a zongora-müvész szerepnek megjátszására vállakozott ,és senki tőle el ne várja, hogy egy ilyen sulyos terhet emelgessen.A munkások kinevették. Mária pedig váratlanul lehajolt és engem emelt a karjába, ami után nem tehettem egyebet, mint azt, hogy én emeljem Máriát az ölembe, és a kis patak irányába induljak el övele.Radványi Géza rendezői tekintélyével felszolitotta Timárt, hogy a nadrágját és a cipőit adja annak a legénynek, aki ölében a szép asszonnyal a kis patak tuloldalát el fogja majd érni.A jelenetet lent a viznél kezdték filmre venni, ahonnan egy gyors lendülettel felértek az öleles mosolyához, mikozben Timár Jozsef alsógatyában álldogált és könnyezett a pázsit szélen.

x felemelni x.

Ezek után nem csak minálunk szerepelt le véglegesen, de zongoraművészünket más producerek is kihagyták a sikert biztosito szineszek listajából.

A Zarttárgyalas-nak várakozason felüli sikere lett, igy hát mi is napirendre tértünk a patakparti zökkenő felett, és igyekeztünk a következő produkcionkat minél előbb munkába venni.

Hunyady Sándor „Erdélyi kastély" cimü drámájának film változatát ismét Radványi Gézára biztuk. Ő irta meg a forgató-könyvet. Magát a filmet is ő rendezte és nemzetközi sikert ért el vele.

A filmgyártás nem várt zökkenői többnyire a mütermen kivüli felvételeknél jönnek létre, igy hát fokozott gondossággal fogtunk hozzá a szabadtéri felvételek készitésére.

A Tisza forrásánál, Ungvártól északra, Podmanicky Félix-szel segédrendezőnkkel, Sipos Lászlóval, gyártás-vezetőnkkel és Fekete Ferivel, aki az erdei jeleneteket fotografálta, én utaztam fel a lengyel-magyar határszélre, ahol a határvadászok parancsnokának házában tudtunk végre szállást kapni.

Másnap kora reggeltől kezdve kerestük a mesébe illő, csodálatosan szép, erdő fotografálásra legalkamasabb sürüséget, Film felvételekre azonban néhány napig nem került sor, mert esőfelhők takarták a napsugarak fényességét, és a munka kezdést ujra, meg ujra a következő napra kellett elhalasztani.

A három legény Ungvárra ment, - mint mondták - varost nézni, én pedig a határvadász feleségével főzőcskéltem a konyhában, vagy idejét-mult regényeket böngészten háló-szobám magányában.

Mikor végre szép idő lett, minden percet kihasználtunk arra, hogy a legelőnyösebb felvételekkel diszithessük a kastély videket. Amikor az egész-napos munka után egy hucu-lovas kis kordélyban az erdészlakba igyekeztünk hazatérni, farkasok szaladtak a hullámos patak tuloldalán. Éhesen csaholtak, ugattak és igyekeztek a mi oldalunkra átkelni, - a viz sodra azonban bennünket védett és a kis ló versenyt futott a tulsó parti veszedelemmel.

A lengyel határőrök egész idő alatt lövésre-kész fegyverekkel kezükben figyeltek, lestek, hogy mi mit csinálunk? De nem tört ki a határ-háboru és végül is a háttérnek szánt meseszép képekkel tarsolyunkban, haza tudtunk térni.

A minősites és dijkiosztás szerint ez a filmünk is az év legjobbjai között kapott helyet.

Hozzafogtunk tehat a következő produkcionak, az „Europa nem válaszol" cimü Amerika és Europa közötti hajó utnak a meséjéhez, amit Radványi Géza irt és természetesen ő rendezett.

Német országból, kultur központjukból, egy meghivás érkezett ebben az időben Budapestre. Ismerkedésre és együttmüködésre hivtak meg a magyar filmeseket. A kultusz-miniszterium müvészeti osztályának főnöke, Wlassics Gyula báró, engem választott meg szóvivőnak erre az utazásra, mert a filmgyártás minden részét jól ismertem, németül is jól beszéltem és erről a találkozásról részletes beszámolót irhattam a Mozi Ujságban,

A legnépszerübb szinészek közül tizenkettőt osztottak be az ismerkedési utazásra és a gyártási szakemberek közül, másik tizenket utitárs jött velünk erre a nemzetközi kirándulásra.

A fogadási ünnepelés Berlinben kezdődött. Kaviáros reggeli után kivittek bennünket az UFA filmgyárba. A minden trükkre berendezett studióban ekkor éppen a „Münchhausen" meséket vették filmre. Láttuk Hans Albers-et amint tüzes ágyugolyon, felhők között lovagol. Azutan megmutattak nekünk azt a mütermet, ahol a hiradó müsorok háborus reportját állitják össze. Klasszikus operák muzsikája mellett ittuk meg a délutáni feketekávét, és még pihenési időt is kaptunk, mielőtt a diszes vendégfogadási ünnepelés lezajlott volna. Másnap azután várost nézni mentünk. Megcsodáltuk a sok emeletes házakra vetitett háborus filmhiratot - Die Räder müssen weiter rollen bis zum Sieg- (a kerekek megállás nélkül gördüljenek a végső győzelemig.)

Egész napos zsufolt program után, meztelenre levetkőzött, káprázatos revüt néztünk végig a város legmodernebb szinházában, és vacsora után táncolni mentünk egy tükörfalak csillogó fényében tündöklő palota csarnok nagyságu szalonjába.

Egy viragokkal telerakott hosszu asztalhoz ültettek és pezsgővel traktáltak bennünket. Vidám társaság diszvendégei voltunk, és vége, hossza nem volt a sok boknak, amivel elhalmoztak bennünket.

Vélem szemben egy jó képü, elegans tiszt ült. Ő volt az egyetlen, aki a zajos mulatozásban nem vett részt. Maga elé bámult, és hallottam, ahogy nagyon halkan suttogta: alle Kameraden sind tot, warum muss ich weiterleben?-(Minden bajtarsam meghalt, miert kell mekem tovább élnem? -

-Ne hallgasson ra- szólt közbe egy mellettem ülő „SS" tiszttársa.

-Gerhardt Kägelitz-nek hivják. A leggazdagabb porosz földesur egyetlen fiacskája. Atyja magán-repülőgépen hozatta haza Stalingrad-ból, amikor megsebesült a várost védő oroszokkal folytatott csatározásban.Itthon aztán megoperálták , az életét megmentették. De, amkor az apja megtudta, hogy fianak az operacio következtében nem lehet utódja, a korházban meg sem látogatta.Látni sem akarta,nem akart hallani felöle és a multnak minden emlékét végérvényesen lezárta.Ezer holdas birtokot és egy kastélyt iratott raja, de az a gazdag, dölyfös porosz arisztokrata egyetlen gyermekét könyörtelenül és végérvényesen a családi életből kitagadta.

Amig mi beszélgettünk, a többiek táncolni mentek. Végül az asztalnál, egymással szemben, már csak mi ketten, Gerhardt meg én, maradtunk

Megkérdeztem, nem goldolt-e arra, hogy minekünk is részt kellene vennünk a keringőzésben?

-Meine Ehre,-válaszolta - Felugrott,elém lépett, átölelt és mi is táncra perdültünk a többiek sorába.Ránevettem és azt mondtam - Köszönöm.- Megállt egy pillanatra, és mintha megbántottam volna, sértett hangon kerdezte- Mit köszön ? -Azt - feleltem -hogy nem azt mondta, hogy Zum Befeh(,-(Parancsára.) ami engem bosszatott volna,

- Magával minden lépés öröm nekem,folytatta. Szorosabban átölelt és a lángoló gyertyák fényében mi is táncolni mentünk a Strauss zene dallamára, a keringőzők sokaságaba.Nehány forduló után nagy asztal melle értünk, ahol Hans Albers pezsgőzött barátai és lelkes bámulói társaságában.

- Az a csinos kis-baba ,abban az elegáns feketet ruhaban, az tetszik nekem- kiáltotta.

Meghivott az asztalához.- Üljek le melléje, kocintani fog az egészségemre.- lengette felém a pezsgős poharát.

- Nem látja, hogy táncolunk- kérdeztem.-Es ~~pezsdzni sem~~ pezsgőzni sem szoktam idegenek társaságában.- folytattam.

- Mi az, hogy idegenek? Nem tudod, hogy en ki vagyok ? hördült fel dühösen.

Pontosan tudom.- válaszoltam.-Ma reggel is láttam, odakint az UFA film studiojaban.-Tüzes ágyugolyó tetején lovagolt a felhők között. Nem égette meg magát-kerdeztem,- csak azért, hogy elvegyem előzetes visszautasitásom élét.

-De nagyon is megégtem.Itt a fenekem közepében - -harsonázta. Akarja látni? -ugrott fel az asztal mellől.Háttal felénk, kissé meghajolt.Nagy lendülettel letolta a nadrágját.Fehér alsogatyában diszelgett az ünnepélyes fogadáshoz meghivottak elegáns társaságában.

Gerhardt megdermedt, - Engem elengedett. Hans Albers asztalához fordult.
- Rongyos ripacs, dögöljél meg.Agyon foglak verni, - suttogta, es ütésre emelte a karjat.
- Álljon meg kérem - tarottam vissza. - Nem látja, hogy mindössze egy részeg pojáca ?(Besoffener Klaun,) Nem érdemli meg, hogy maga szoba álljon vele.Mi táncolni jöttünk ide, és nem azért,hogy ilyenekkel találkozzunk. Fejezzük be ezt a keringőt és azutan majd arra kérem hogy kisérjen vissza a mai éjjeli szállásunkra.

Nem szólt egy szót sem. Átölelt és a táncolok hosszu sorába vezetett. Amikor az előterbe vezető ajto melle értünk, megálltam.

-Köszönöm, mondtam,-Nekem elegem van ebből a komédiából. Friss levegőre és egy rövid sétára vágyom.Holnap Münchenbe fogunk utazni, Ennek a kirándulásnak ott lesz majd a folytatása.

Kimentünk az előcsarnokba.Esti kabátomat vállamra adta és kisétáltunk az utcára. Gerhardt elegáns sport-autoját a bejaráthoz rendelte, de amikor látta, hogy én a csillagos eget nézem, karon fogott és gyalog mentünk a Hotel Adlonba.

Nürnberget ezen az éjszakán az amerikai és angol légierő szőnyegbombázással a föld szineig lerombolta, de München, amikor odaértünk - sértetlen nagyságában pompázott..

Első este az operaházban Verdi operáját a " Don Carlos-t " csodáltuk végig.A szinpad világos ezüst fénytől kezdve mindvégig majdnem éjfeli szürke félhomályban maradt.Csak Marki Poza, a trónörökös tanitó-mestere, viselt páva-kék bársony öltözetet. És amikor a zsarnok államfőnek oda mondta, hogy -"Gib uns zurück, was Du nie nehmen kannst, die Freiheit des Gedanken," (Add vissza nekünk, amit soha el nem tudsz venni tőlünk,- a gondolat szabadságát) olyan tapsvihar tört ki az opera-házban,amilyent még soha sem hallottam, és ami nem hangzott úgy, mintha a német népnek, Hitler birodalmában nem volna kivánni-valója.

Münchenben is túlestünk az eddig is miránk zuditott zajos ünneplésen. Utolsó ottani ebédünk alkalmával SZilass László mondott köszönetet mindnyájunk nevében De olyan ékes tulzásban szavalta el hálánkat a sok minden jóért, amiben részesültünk, hogy a magyar nyelven elhangzott dicshimnuszát egyszerűbb szavakkal forditottam vendég-látóink számára.

Ezért a kis csalásért, külön köszönetet kaptam utitársaimtól

A bucsuesti vacsora után már éppen nyugovora akartunk terni, amikor felsivitottak a légirésziado szirénái. Mindánnyiunkat letereltek a két emelettel mélyebb, föld alá épitett ovóhelyre. Ott unatkoztunk és semmi lármát sem hallottunk az „entente" támadás végéig.Közben pedig azt gondoltuk, hogy milyen felesleges időtöltés hálószobai piheno helyett pince mélyen tölteni alvásra szánt időnket.De amikor kora hajnaltájban a szálloda előcsarnokába végre felengedtek bennünket, az a rémületes látvány fogadott minket, hogy a mi luxus-szállodánk oldalán álló mind a két sok emeletes palota föld szintjétől a tetejéig fáklya-módon lángban ég.A Jo-Isten külön csodája volt, hogy ebből a szörnyűséges puasztulásból a mi szállásunk ki tudott maradni és nagy sietve el tudtunk utazni német országból .Vendéglátó barátainktól bucsut vettünk és az ismerkedésre és együttmükodésre szánt meghivás utolsó állomására, Becs-be vitt bennünket a gyorsvonat.

Számomra az egész kirandulásnak a legkedvesebb emléke is az osztrák fővároshoz fűződik.Első este az operett-szinházba vittek minket. Lehár Ferenc "Vig özvegy"-et ilyen nagyvonalu, elegáns előadásban,mint amilyenben a bécsi szinház prezentálta, még álmodni sem mertem volna. Utána Lehárnak, a világhirü magyar zeneszerzőnek voltunk a vacsora-vendégei. Megcsodálhattuk otthonának választékos szépséget és a falakat diszitő magyar festők képeinek gyönyörű gyüjteményet.

Amig a többiek cocktail-jüket hörpintették,en egy tárt ajton keresztül egy szomszédos terembe mentem.Megálltam egy hófehér zongora mellett és gondolatban az elefancsont szinü billentyük hosszu sorát kalimpáltam végig.Váratlanul Lehár Feren lépett mellém.Kezét vállamra tette, és halkan, szinte suttogva mondta, hogy ez a zongora az ő legféltettebb kincse.Amikor Norika -a felesége -is tudta már, hogy hamarosan meg fog halni, ezt a zongorát azért vette neki,hogy a billentyük muzsikája kivánjon majd - jó reggelt- őhelyette.

Mikor fog hazajönni Budapestre ?-kérdeztem,-hogy a busulástól elteritsem. Olyan sokan szeretik ott magát, és a maga muzsikáját.Azt remélik,hogy maga is szeret minket, és nem csak vendégként fog hozzánk jönni...

-En magyarnak születtem és magyar maradok halálomig.- válaszolta- A végrendeletemben is megirtam hogy a sirom fejfájára Lehár Ferenc nevet irjanak.Ne merjenek Franz Lehár néven eltemetni, mert tiltakozni visszajönnek a túlvilágról.Köszönöm ,hogy meghallgatott és ugye megértett? is ideig most nem voltam egyedül,amig magával beszélgettem Kérem,tartson meg az emlékében,- bucsuzott tőlem

— az irodalom mellett meghalgattuk

46./

Az együttműködési, barátkozási meghivás utolso három napjat is a kölcsönös megértés szellemében játszottuk végig.Kivittek bennünket Schönbrunn-ba.Végigjártuk a palota mese szépen bebutorozott termeinek hosszú sorát.Megcsodáltuk a gondozott park virágait és istállójukban meglátogattuk a lipicai lovakat.Kirándulásunk,utolso napján,a bécsi " Burgban Ferenc-Jozsef dolgozoszobájának

— azt az 1914-ben elhangzott kijelentéset, hogy "meggondoltam és megfontoltam mindent. Háborut inditok a nyugati hatalmak ellen." Kár, hogy nem gondolta meg jobban, és hogy miért vitte népeit egy végzetes haboruba? Nem került volna sor a trianoni békekötésre.Nem vették volna el mitőlünk magyar ország majdnem két harmad részét, amit azutan a csehek, románok meg a szerbek vettek birtokukba. Számunkra csak az úgy nevezett "csonka magyar orszag " maradt meg, ahol az elveszett országrészek népességének nagy része Buda-Pesten keresett menedekét.Számukra azonban itt sem volt hely arra,hogy otthont tudjanak teremteni maguknak. Üresen laktak és hosszu ideig száműzöttek lettek saját hazájukban.

De az első világháboru szomorú emlékét senki sem emlegette mostani meghivásunk alkalmával, és a kölcsönös együttműködés igéretével bucsuztunk el egymástól.

Amikor végre hazaérkeztünk alig volt időm arra, hogy a családommal törödjek. A velence-i biennale ünnepelyes megnyitásán Tasnády-Feket Máriaval mi ketten is részt kivántunk venni. DE az utazásnak minden része váratlan nehézségekbe ütközött. Az olasz vizum megszerzése nagyon hosszú időt vett volna igénybe.Azt a tanácsot kaptuk, hogy a vizumot majd kérjük meg Velencében, mert az olasz repülő-téri hatoságnak módja van arra,hogy átmeneti,ott-tartozkodási,engedélyt adjon ki a számunkra.Mivel az is kérdéses lett hogy mikor jövünk, meddig maradunk, hotel szobát sem tudtunk előre lefoglalni. Érkezéskor kell tehát majd eldönteni, hogy melyik elsőrendü szállodába fogunk majd aludni menni.Teljesen reménytelen álmodozásnak tünt fel azután minden eddigi igyekezetünk amikor azt közölték velünk, hogy a következő két héten az olasz országba irányitott Malev gépeken minden hely le van már foglalva.Utazzunk vonaton- tanácsolták a kivül-állok,mert jobb megoldást senki sem látott. De mi ketten,Maria, meg én,- nem olyan fából voltunk faragva,, hogy ezeknek a nehézségeknek alávessük magunkat. Fel-mentünk a Malev vezérigazgatójának a helyetteséhez, aki történetesen Radványi Gézának rokona volt, és az ő segitségét kértük, hogy a megnyitás ünnepélyes kezdetére, oda érjünk Velencébe.

xx üresen álldogáló teherkocsikban

Kérésünknek eleget tett és kis potrepülőgépet rendelt ki az olasz-Országi légi utra, amin rajtunk kivül, egy nemzetközi tárgyalásra Romába utazó diplomata és a titkára vettek részt.

Ez volt életem első repülőgépi utazása. Megjátszottam,hogy nem félek, de, amikor a Karszt-ok csucsa fölé érkeztünk, és az ablakon kinézve azt láttam, hogy a repülőgép szárnyának a viaszkos-vászon boritása leszakadó szallag formában lebeg utánunk, és a tekintélyes diplomata diszkréten veti a keresztet, én is imádkozni kezdtem.

Egy kis kézzel irott üzenet érkezett ekkor hozzánk a pilotától, amin az állt, hogy " rövidesen megis meg fogunk érkezni Velencébe, ahol szép idő vár bennünket."

Masfél óra mulva, valóban megérkeztünk és a gép letottyant a számára kijelölt sarokban.A pilotát lelkesen ünnepelték, minket azonban a rendőrségi őrszobába tereltek, és igazoltattak, utlevelet kértek és kérdőre vontak, hogy mi keresnivalónk van olasz országban ?Letartoztatással fenyegettek, mert utlevelünkben az olasz vizum nem volt bejegyezve, és a személyre szóló meghivó levelünket sem fogadták el érkezésünk magyarázata képen.

Maria kosztümje zsebéből elöszedte kézi kis magyar-olasz zseb-szotárát és a szavakat abból kereste.Azt igyekezett megmagyarázni, hogy ő egy közismert filmszinésznő és én egy jó hirű film producer vagyok, és, hogy mi mind a ketten a Biennale résztvevőinek a hivatásos listájához tartozunk.Az őrszoba vezetője állitásunk tisztázására végül is a Bienale központi vezetőségéhez fordult, akik igazolták is, hogy mi mind a ketten az ünnepi résztvevők listájának várva várt vendégei vagyunk.Igy azutan a rendőrség nem csak, hogy békésen elengedett,hanem az őrszobából is elszállitottak minket, és a Hotel Danielli-be, Velence legelegánsabb hoteljébe vittek bennünket.

A szoba foglalás azonban itt sem ment nagyon könnyen.A hónap végéig minden szobájuk ki van adva - közölték udvariasan. De, amikor azt mondtam, hogy mi a luxus lakosztályt tiz napra kivanjuk bérbe venni, reggelit és privát telefon használatot beleértve, és ennk árát a mai naptól kezdve, teljes összegében kifizetem, mély tisztelettel meghajoltak, és egy, notabilitások számára fenntartott lakosztályt bocsájtottak a rendelkezésünkre.

Dél után ötkor került sor a Biennale ünnepelyes megnyitására, ahol ékes felköszöntések után, elsőnek egy német filmet mutattak be, mert bár olasz földön zajlott a nemzetközi verseny, a hang adók a németek voltak.

A megnyitasi diszvacsorara termeszetesen mi is meg voltunk hivva, és gondosan válogattuk meg, hogy melyik öltözetünkben fogunk az ünneplők diszes sokaságában megjelenni. En az "Erdélyi kastély" cimü filmünk grofnőjének estélyi ruháját hoztam magaámi, hogy magyar diszruhában tündökölhessek a vendégseregben. De, amikor táskámban a hozzá illő ékszereket keresgettem,Maria azzal a kéréssel fordult hozzám , hogy a mai estére azt a szép magyar ruhát, ő szeretné felvenni, en pedig cserébe, az ő Párisban készült csodás szép estélyi ruhájában jöjjek a megnyitó diszvacsorára.Ajánlatát örömmel fogadtam. Elmaradhatatlan szemüveg viselésem az ünnepélyes magyar ruhával igazán nem illett össze.Sokkal otthonosabban éreztem magamat a felajánlott fekete tüll szoknyában és a hosszu ujas hofehér selyem ingbluzban.

A vakitó fényárban tündöklő étterem bejáratánál tétovazva álltunk meg. Nem volt kiséretünk, aki helyre vezetett volna bennünket.

De ekkor váratlanul Göbbels, német propaganda miniszter titkárja azzal az üzenettel lépett elénk, hogy Máriát a kegyelmes ur meghivja,es maga mellé kivánja ültetni az asztalfőnél.Maria nagyon kedvesen, azt felelte, hogy a meghivást nagyon köszöni, de elfogadni nem tudja, mert engemet nem hagyhat magamra a disz-vacsorai vendégek tömegének közepében.

A meghivás természetesen a másik hölgyre is vonatkozik- nyugtatta meg Máriát az udvarias titkár.- A kegyeles ur asztalanál ő neki is fogunk megfelelő szomszédot és helyet találni.- nyugtatott meg mindkettönket.Igy kerültem azután a disz-asztal oldalánál Pavolininak az olasz film-intendánsnak az oldalára. Szótlanatasan ültünk egymás mellet, halgattuk a többieket, amkor váratlanul Göbbels a fel asztalon kersztül, azt kérdezte tőlem, hogy a megnyitási német film hogyan tetszett nekem, és mit fogok az ujságomban a filmbemutatásról irni?

Fel álltam. BEszélni kezdtem.

- A leghatásosabb propaganda film amit valaha is láttam. (a propaganda szót sértő szándékkal tettem a film elébe.) Gigaszi dráma.Meggyőző a meséje - folytattam és bosszúságomat hazug mosoly mögé szoritottam - mert a "gonosz lengyelek" kegyetlenkedésének a kiagyalt mesejet mely felháborodással néztem végig, de ezt a mostani mondokambol senki sem sejthette, mert én tovább zengtem a dicsérő szóáradatot) -A film sokáig fog a magyar mozik musorában tündökölni. Velem szemben pedig itt ül Ucicky Gábor, ennek a filmnek a mesteri rendezője. Ucicky lengyel név. Ugye ?- emeltem proharamat, - Gratulálok ! kocintottam felje és méla

utálattal készültem leülni.

-Fogja be a szaját, maga szerencsetlen !Nem tudja, hogy mit beszél.Hazaárulással vádolja Ucickit, akit a miniszter olyan sokra tart, és akit ezért a mai filmért meg is fog jutalmazni,- suttogta Pavolini.

- Azt mondtam, amit akartam.Ez az Ucicky egy hazaáruló sötét féreg! Verje meg az Isten ! -

- Ebben tökéletesen egyet értek magával,-folytatta Pavolini,- de ezt nem szabad kimondani.Ezek után testört kell hogy kirendeljek a maga védelmére, mert Ucicky a bosszuállást nem fogja túl sokáig halogatni.-

Igy lettem ezek után a nemzetközi filmverseny védelmezett vendége, és sokan akik az-előtt rám sem néztek volna, most poharat emeltek és megtapsolták a beszédemet.

Más nap Volpi ,Olasz grof jachtján volt az ünnepi vacsora. Engem a német sajtofönök asztalához ültettek, Maria viszont az olasz film sztárok között, a vendéglátó grof arany tányérokkal teritett asztalánal kapott helyet

Vacsora közben vidaman beszelgettünk.Megemlitettem nem rég lezajlott német-orszagi utazásom nehány emléket és megkérdeztem, hogy nem unja-e,hallgatni a megfigyeléseimet

- Minden érdekel, amit maga mond,-felelte, és a magyar akcentusát is imádom,-

Meghökkentem,mert azt képzeltem, hogy úgy beszélek németül,mintha német lenne az anyanyelvem.

Uj témát kerestem, hogy eltereljem magamról a figyelmet, és megkérdeztem :

- Járt-e maga valamikor is Magyarországon ?-

- Magyarországon ? Budapesten ?- mindenütt jártam. Életemben ott voltam a legboldogabb. A Hüvös-völgyben !Vőlegény voltam.Menyasszonyom a legtündéribb magyar lány volt, akihez hasonlót azóta sem ismertem. De a boldogságomnak is ott volt a vége, amikor szakitott velem, és másnak lett a felesége.-

Hát, ha olyan nagyon szerette, és el is voltak jegyezve, miért nem házasodtak össze ? -kérdeztem.

-Mert engem haza hivtak, amikor a szüleim, apám=anyám, mind a ketten egy tragikus vasut összeütközés alkalmával, váratlanul szörnyet haltak. Nekem aztán rendeznem kellett a családi öröklésnek minden kérdőleges

részet.Napok helyett jó néhány hétig tartott az ügyek rendezése. Nem tudtam magyarázni, szerelmes leveleket irni, mert minden időmet lefoglalta a sok jogi munka. És, amikor végre mindent elrendeztem és ujra el tudtam jönni Magyar országra eljegyzesünknek nem volt folytatása, mert a menyasszonyom a jegygyürüjét vissza - adta.Massal volt már eljegyezve, mert azt hitte, hogy én a jogi bonyodalmakat csak alibinek találtam ki hosszas távol maradásom számára.

_ Ki volt a maga mennyasszonya ? Hogy hivták ? Mi volt a neve?- kerdeztem és valaiképen érthetetlen volt számomra ez az egész bonyodalmas mese.

_ Pauline Knuth volt a neve.Nem tudom, hogy a szakitásunk után mi lett vele? Engem teljesen ki zárt az életéből, többé nem állt szoba velem.

_Pauline Knuth ? -volt a nagy meglepetés nekem. Hiszen ő az én mamám volt?De a mama már nem él..És a mama nem volt boldog, és a mama öngyilkos lett.Maga miért nem harcolt érte? Talán még most is élne... és szinte szemrehányással néztem rája.

_Maga az ő kis lánya? - bámult rám, de fel ugrott, szorosan at ölelt és halkan azt suttogta, -hiszen akkor maga az én kis lányom lehetne !Az én édes gyönyörü kicsi lányom ! bámult rám és a hajamat megsimogatta.

A miniszter fog most szot emelni,- rohant felénk Göbbels személyi titkárja.- Kérem, menjenek, siessenek a nagy szalonba, mert ott fogja a beszédet elmondani.Ott, a fényárban csillogo szalon teremben.

_ Jézus Mária, el kell hogy hagyjam magát,mert nekem most a miniszter mellett van a helyem. DE holnap, ugye, majd ujra látom, -szolt még vissza.

De a holnap más programmot hozott számunkra.Őt Berlinbe hivták vissza, Soha többet nem találkoztunk és ennek az intim beszélgetésnek sei lett folytatása. A sok jövés menésbe, nemzetközi ünneplésbe teljes lendülettel mi is részt vettünk.Egyik nap az olaszok, másik nap a németek vendégei voltunk és a sikerünknek talán az volt a titka, hogy nem pletykáztunk és mind a két fel azt gondolhatta, hogy az ő dicsőségére üritjük poharunkat.

Hivatalosan és látszolagosan Velence kizárolag a művészi versengésnek volt az internacionális központja, de a németek és az olaszok kölcsönösen utálták egymást, és amikor díszebéd, vagy díszvacsora közben saját nemzeti sikereiket ünnepelték, mind a kettenalaposan lekritizálták a másikat.Máriával, mint ketten nap, mint nap meg voltunk hívva mind A KÉT TÁBORBA.Hol ide,hol oda mentünk és csendes mosolygással hallgattuk meg, hogy az egyik, vagy a másik társaság a másikról miket mondott, de nem vettünk részt a pocskondiázásban és sohasem mondtuk visszaazt,ahogy a másik nemzet filmjeit kölcsönösen lekritizálták.

Egyik reggel meghívást kaptunka Canale Grande legszebb palotájának a tulajdonosától, aki az olasz-magyar barátság és együttműködés ünnepelésére rendezett, egy délután öt órára szóló internacionális találkozást

Saját luxus gondoláját küldte értunk,hogy kényelmesen oda érjünk. A sok körbe kocintás után az derült ki, hogy ő is filmgyártó vállalkozást akart kezdeni, ahol gyönyörű feleségének, aki az orosz cári balett-kar primadonnájának volt a nagyon csinos lánya,hátteret kívánt teremteni, ahol tündökölni tudott volna.Azt gondolta, hogy ha a mi Atelier nevű film-vállalatunkkal társulni tudna, sikeres olasz-magyar vállakozás jönne létre.Ötletéhez gratuláltam, de megmagyaráztam,hogy ezt ne velem próbálja elintézni, hanem Tikivel beszélje meg .Ő a sikeres magyar film-producer, én magában, a filmgyártásban csak kibic vagyok.

Utolso nap "Die goldene STadt "(Az arany város) című német film bemutatásával végződzött a Biennale. Velence széles központi kanálisának - A Canale GRande-nak egyik partjától a másikig szorosan egymás mellett himbálóztak a vendégek búcsúztatására feldíszített gondolák.

A németek torkuk szakadtából énekeltek és az egyik partt0l a másikba karon-fogva himbálták egymást.Göbbels gondolájának az elején Inge Borgman, a Goldene Stadt főszereplője, pezsgős poharát magasra tartva kiáltozta, hogy a ménészter poharat úritett vele.

-Végtelen boldog vagyok,- visitozott, és fejest ugrott s Canale GRande sötét vizébe.

"Alle Damen springen ! - Az összes hölgyek ugorjanak,-"., kiáltotta (ő-kegyelme-) Göbbels,a németek kulturális fő-vezére.

A német film-sztárok pedig sikitozva, egymás után lendültek be a Canale GRande hullámaiba.

Máriával, mi kettem meg sem mozdultunk.Ülve maradtunk.Hallgattunk. A gondolánkat evező sudár leventék egyike, rank mordult.

-Ugranak, vagy nem ugranak? Nem hallották hogy a miniszter mit kiáltott?

- Ugrunk mi is.- mondtam nyugodtam.- de mi ketten csak a miniszter után fogunk a vizbe menni

- Mit csinaljunk ezzel a két lehetetlen szofogadatlan növel- kérdezte egyik evezős a másikat.

Legyen ez az ő dolguk!Csináljanak, amit akarnak.Ezek nem tartoznak a miniszter gardajaba

Na, nem banom. -Valaszolt a masik.

Talán, az volt a szerencsénk, hogy ezek, ketten is egyet értettek mivelünk. SZabadulni akaratak az evezési versenyből Igy, hát, sietve parthoz vittek bennünket, hogy ők is szabaduljanak az ejszakai gondolázástol, és mi végül boldogan, szaraz ruhaban erkeztünk a Hotel Danielli szépem ágyazott háloszobajaba

Érdekes volt a Biennale, de elegünk volt belőle és masnap delben boldogan ültünk fel a Buda-Pestre inditott repülő-gépre.

A Biennale minden mulatságában részt vettünk, és a mozgalmas nemzetközi keveredés utan a legjobb hangulatban bucsuztunk el az olasz-országi kirándulás frissen szerzett barátaitól.

A Mozi Ujsag számára sok megirni való emlékezést hoztam magammal külföldi filmekről, film sztárokról és kulisszák mögötti pletykákról. Hazaérkezésünk után, amikor az irodámba bementem, az ott felgyülemlett restancia torony magas halmazokban fogadottaz iroasztalon telerakott tetején,De a társasági meghivások is tucat számra vártak minket ,és azokat is, mind a hányat, hamarosan viszonzni kellett
Egyszer aztán, igy került sor egy tizennégy vendégre teritett vacsorára amihez a vacsora utáni szorakozás számára meghivtam a Fővárosi Operett-Szinház hirneves statisztáját, Zitta Emmát, aki arról volt hires, hogy josolni tudott.Barátnőim mind azt várták,hogy az Emma fog majd nekik ujabb flirteket, váratlan ajándekot ,szép jövendőt josolni .A férfiak viszont huzakodtak ebben a trefás mulatságban részt venni, de az is lehetséges volt talán,hogy titkaik voltak, amiket nem kivántak nyilvánosan megbeszélni.Ezek egyike volt sogorom Richter Laci, akit nagyon nehéz volt rábeszélni arra,hogy a Zittát hallgassa meg van-e személyére vonatkozó josolni-valója.A Laci fölényes mosolyjal vonult be Tiki lefüggönyözött, jósteremnek átrendezett dolgozó szobájába, de kezében égő cigarettával, hulla sápadtan jött-ki aztan onnan. és csak azt hebegte, hogy -Ilikém menjünk gyorsan haza,mert a migrénem teljeserővel tört ki rajtam, szeretnék nagyon hamar ágyba menni. Pár nap mulva aztan, Ilitől megtudtuk, hogy a Zitta Emma azt mondta Lacinak, hogy sietve hagyja el Magyar-országot,mert ha itt maradna, nem élné meg a holnapot, és ha elmegy, soha sem fog majd vissza jönni, és verbosszuval fog csak Magyarországra vissza gondolni. Hogy az Erma mi mindent mondott még Lacinak, azt ő nekünk soha el nem mondta, hamis utlevellel azonban, egy héten belül elhagyta Magyar-országotés repülő-gépen Istanbulba, török ország fővárosába utazott, ami valóban élet-mentés lett az ő számára,mert amikor a németek Magyar országba bevonultak, volt egy listájuk arról, hogy ki mindenkit fognak halál-táborba zárni, és Richter Laci az elsők egyike volt azoknak akit igy kivántak elintézni.

A másik, teljesen hihetetlen bemondásnak hangzo joslat Ferenczy Agicának, Pellionisz Béla, vámhivatali főnök feleségének a vacsora utáni mulatságát tette teljesesntönkre, mert ő neki az Emma azt josolta, hogy egy ut széli árokban törvénytelen, zabi-gyereket fog a

világra hozni, és a gyermek apja akaSztofán, kötel általi halállal fogja életet bevégezni.

Agica, aki nagyon előkelőnek tartotta magát, és olyan elegánsan öltözködött, mintha királyi trónörökös felesége lenne, Erzsébet királyné fényképét utánozva, copfokba font hajkoronát viselt amikor vacsora meghivásra, vendégségbe ment, akár csak a legintimebb barátainak az otthonába, vált vont az Emma joslatára, és kijelentette, hogy az Emma gágogása nem hallatszik be az ő csendes szép nagy hálószobájába.

A sors azután úgy hozta, hogy még is az Emmának lett igaza, és beteljesült mind-az, amit Agicának jósolt. A háborus veszedelem egyre közelebb került Buda-Pesthez. Az emberek a fővárosból menekülni kezdtek.Hivatalos intézkedéssel sok hivatalt, hivatalos adattárat és az ott alkalmazottokat családjukkal együtt, utnak inditottak Ausztriaba, mert ott biztonságosabbnak látszott a helyzet és a légi támadasok borzalma elől nem kellett, mind-untalanul, a légo-pince melyebe menekülni.

Ezek között volt Agicának a huga, Borika is, aki férjével és az öt gyerekével együtt menekült el Magyar országról, és, most őt is rá tudtak beszélni, hogy tartson velük, jöjjön ki Becs-be. Ne vegyen részt a minden napos, budapesti szenvedésben. Agica elbucsuzott Bélától, akitől már nehany honap óta el szeretett volna válni, mert viszonya volt Pásztoi Ámonnal, a „Külföldieket Ellenőrző Országos Központ" (KEOK) főnökével, aki őt másállapotba hozta, de annak felesége sem egyezett bele az elválásba, Béla pedig kijelentette, hogy a megszületendő gyereket adoptálni fogja. Agica tehát, nagyon fonák körülmények között csatlakozott huganak, Borikának,a menekülési csoportjához. Légi riado süvöltése az után, Sopron-Kőhida közeleben, ut széli árokba lenditette ezt az egész, nagyon gazdagon felpakkolt társaságot, Agicat pedig szinte önkivületbe sodorta a váratlanul megindult gyerekszüles fájdalmas folyamata.Ut-széli mély árokban kicsi fiat azonban meg is a világra hozta, pont úgy, mint ahogy azt hetekkel ez előtt a Zitta Emma megjosolta.

Budapesten idő közben kritikusabb lett a helyzet.Már nem csak ejfel tájban, hanem reggeltől estig is, több izben, felvisitott a légi riadó szirénainak éles hangja. Ilyenkor megált az élet, megált a munka, és csak a légvédelmi készültség felmentését jelző finálé végén kezdődött el a tovább-élés lehetőségének legujabb változata.

Az ujsagiras ekkor mar szigoruan alá volt vetve a cenzuranak. Kinyomtatas előtt elolvastak minden cikket.Ellenőrizték hogy van-e vagy nincsen valamilyen kivetni valo a megirt szövegben . Orakat töltöttem a cenzura hivatalban, és vártam, hogy a Mozi Ujság következő heti számának a tartalmát jová hagyják, vagy letiltják-e? A zsidó törvény értelmében zsido ujságirot nem volt szabad alkalmazni, legfeljebb csak "fel-zsidokat".Időnkent tehat azt is bizonyitanom kellett hogy reportereim,és egyébb alkalmazottaim, ennek a rendelkezésnek vallás szerint is megfelelnek.

1943 marcius elejen Tiki Monor közeleben, Vasadon, egy tiz holdas kis tanyát vett bérbe, hogy gyerekeinket egy biztonságosabb vidékre tudjuk elhelyezni.Vasadon Tante Daaisy vette kezébe a háztartás vezetését és kerlelhetetlen szigorral rendet tartott mindenki felett.

Agikám kedvenc osztálytársát. a kis Kovács Annit is meghivtam a tanyára. hogy ez a gyerek se töltse halo-szoba és pince közötti fel-leszaladgalásban az éjszakákat.De szülei a meghivásomat köszönettel visszautasitották. és azt mondtak hogy a család együtt fog maradni , együtt élnek. vagy együtt halnak meg. de a Budapest-i lakásukban maradnak a háboru végeig. Akkor azutan vissza fognak menni Ausztriaba. mert ott van az igazi otthonuk,és Anninak az édes-apja. a Kovács-bácsi" üzleti vállalkozásait Bécsben fogja folytatni.

Tikivel együtt kettem Reviczky utcai OtthOnunkban maradtunk.Végeztük a megszokott sok tenni-venni ,irnivalo munkát és csak a légiriadó figyelmeztetése után ültünk be az autoba és siettünk ki Vasadra., ahol Tiki széles. mélv árkokat ásatott ki az erdö szélén. hogy legyen hova bujni a bomba-támadások veszedelme elöl.Menekülésünk közben az volt a legkellemetlenebb. hogy pont akkor érkeztünk ki a repülő-tér melletti ország-utra. ahol a legexpónáltabb volt a helyzet, és sohasem lehettünk biztosak abban. hogy van-e. vagy nincsen egy Budapestre irányitott igazi légi-támadas folyamatban?

Sogorom, Richter Laci váratlanelutazása utan, hugom, Ily, felmondta a Nográd megyében, Királyházán, fekvő vadász-tanyájuk bérlését, és arra kért bennünket. hogy Penny-t,a vadgesztenye szinü, fehér-barna foltos csikójukat fogadjuk be Vasadra. Vendég volt minalunk akkor már egy másik ló is.- Rebeka. - Borha Akos nyugalmazott tábornoknak a lipicai hátas lova. akit a gazdája nem volt képes agyonlőni, amikor közölték vele, hogy egy megöregedett huszár lónak a kaszárnya istállojában nincsen többé helye.

Az öreg ló öreg gazdája tanácstalan volt azonban, hogy hol fog otthont találni Rebeka számára? Könnyes szemmel, szótlanul bámult a boros poharába és nem tett semmit annak érdekében, hogy a lovát hova fogja elhelyezni. Amikor Tiki tudomást szerzett erről a problémáról, közbelépett, meghívta, és kitelepítette Rebekát a mi vasadi tanyánkra, ahol ez a kiöregedett paripa otthonra talált, és boldog volt. Amikor mi a tornácon reggeliztünk, odajött mihozzánk, vállamra hajtotta a fejét, és türmelmesen várta hogy kockacukrot kapjon tőlem, napi abrakjának a kezdetére. Istállonk egyik oldalán a lovak, másik oldalán tehenek álltak, de egymással nem barátkoztak és amikor vizet inni a gemeskuthoz vezették őket, arra is ügyelni kellett, hogy ut-közben ne találkozzanak egymással.

A tanya berletének az árához az is hozzatartozott, hogy nyolcvan kilo marha hust kellett az országos közellátás szamára beszolgáltatni. Mi azonban egyik állatunkat sem voltunk hajlandoak elvinni a vágohidra. Tiki tehát kiment a monori vásárra és megvette az első borjut amelyiket felkináltak neki, és azt a mészárszékre vitte volna, de kis álat olyan bizalommal közeledett feléje, oldalához simult, és felnézett rája, hogy nem volt szive a kis borjut a bárd alá vinni, ahol perceken belül végeztek volna vele , és a feldarabolt husa finom falat lett volna bárkinek a pecsenytálaban.

Vissza ment a vásártérre. Vett egy másik beszolgáltatáshoz szükséges állatot. Meg sem nézte. Kifizette és odaadta azoknak akik végeztek vele. Nyugtát kapott érte, és dolga végeztével, a kis borju kiséretében, haza-jött a tanyára.

Nap közben ott nyugodalmas volt az élet. Csak az éjszakák voltak félelmetesek. Fejünk felett vonultak a bombázo gépek Budapestre és lang-vörösre festette az eget a becsapodó bombák robbanása, és minden (állat tüzijáték fényességet felülmuló villogása. Állataink ilyenkor az istálóból kirohantak. Bömböltek és tomboltak. Szemük izzó parázs tüz piros fényében csillogott. Ugy néztek ki, mint a mesebeli szörnyetegek. Csak akkor tudtuk az istálóba visszavezetni őket, amikor a légitámadásnak vége lett. Az ellenséges repülő-gépek elzugtak megint a tanya felett , és éjszakai sötétség takarta el a csillagos eget.

Tiki meg én csak weekendeken mentünk ki Vasadra. Én a tanyai gazdálkodasban , a mezei munkákban nem vettem részt. Nem igen értettem hozzája. A szomszédok kinevettek amikor azt látták, hogy gazokat huzogatok

ki az ut széli virágágyból.A napraforgot egyeli ki a városi naccsága,- meséltek egymásnak. Pedig ebben a gyomlálásban nekem volt igazam,mert a mi napraforgoink két méternél magasabbra nőtek és, amikor egy hizott pujka szált fel rájuk,és a gyökerek felé forditotta a virágot, a kis pujkák tucatja nyüzsgött alatta , és a sárga virág szénfekete magjával tömték meg magukat.

Tante Daisy jól gazdálkodott. Sütött, főzött, befőzött sok gyümölcsöt meg zöldség-félét, hogy télen is legyen ennivaló mindenkinek a részére, amikor a légo-pinceben kuksolunk, és senki sem mer felmenni az emeleti ebédlőbe.De én ebből a főzőcskéből kimaradtam. Szerkesztettem a Mozi Ujságot.Vendégségbe-jött külföldi filmsztárokat, itthoni filmek szereplőit interjuvoltam.Beszámoltam a filmvilág említésre méltó tudni XX

..Hadakoztam a konkurenciammal, és minden héten megirtam a "Felszemmel" elnevezett vezercikkemet.De, mert nem csak tulajdonosa és főszerkesztője voltam a Mozi Ujságnak, hanem a lap kiadását is magamra vállaltam, vége-hossza nem volt a sok minden napi tennivalónak. A zsidotalanitási rendelet értelmében Kulcsár kormánybiztos irodájának hetenkint jelentenem kellett, hogy ujságom munkatársai az előirásaiknak minden vonatkozásban megfelelnek.

Kedvencemet, Molnár Miklost, attól is meg tudtam védeni, hogy sem munkaszolgálatra, sem katonának ne sorolják be, hiszen a honvédelemnek nincsen szüksége ujoncokra. Vannak ott már elég sokan

Miklos viszont azt igérte, hogy ha mégis behivnak őt akár-melyik szolgálatra, reportjait onnét is meg fogja irni, csak a nevét nem fogja majd alairni; de azok névtelenül is érdekesek lesznek a Mozi Ujság olvasói számára.

Egyszer, amikor délben az irodából haza jöttem, hogy a családdal ebédeljek, Tiki azzal fogadott, hogy Lichtschein Emi-lt, Janost, meg a tiz éves kis Lacikat meghivta, hogy minálunk ebédeljenek.A utca sarkán találkozott velük, ahol egy csemegés bolt kirakatát nézegették. Sárga csillagos zubbonyukban nem mertek oda bemenni, hiszen ugy-sem szolgáltak volna ki őket.Tikinek mesélték, hogy amikor a németek szaltak meg azt a vidéket, ahol ők munka-táborban voltak, a tábor őrök a zsidokat szélnek eresztettek.Menekülni hagyták őket, de ennivalót nem adtak nekik.Végre, az után, Budapestre értek,de a hosszu gyaloglás közben majdnem éhen haltak.Amikor Tikit meglátták, hozza rohantak.Penzt lengettek felé, és azt kérték, hogy enni valót vásároljon a részükre.

Tiki a penzre ra sem nezett.Örommel ölelte meg és ebedre mi-hozzank hivta meg a Lichtscheineket.Amikor az után azt kerdeztuk tőluk, hogy hol fognak elhelyezkedni, hol vannak megszalva, az derült ki,hogy fogalmuk sincs arról, hogy hova tudnanak menni, mert nincsen olyan ismerősük, aki befogadna őket, pedig hosszu gyaloglasuk után erejük sincs már arra, hogy pihenés nélkül tovább cammogjanak, és valamikepen eljussanak Madra..

A mi lakásunk alatt, a földszinten Bardossy Gizi néni, Bardossy Laszlo miniszter-elnöknek az édes anyja lakott. A köztünk levő félemeleten volt neki egy fürdő-szobás vendég szobája, ahol most éppen nem volt szálo-vendége.Tiki azt a szobát kölcsön kérte tőle, és váratlan vendegeinket oda telepitette be.Nagyon komolyam figyelmeztette azonban őket, hogy még légi riadó esetében sem jöjjenek le a légo-pincebe, mert a házmester nyilas part-tag ,és azonnal feljelentene bennünket még őket.Gizi néni nem kérdezte, hogy a fél-emeleti vendég szobát kinek a részére kértük el tőle.Lichscheinek tehát három honapnál több ideig vendegeink maradtak és csak kora tavasszal folytatták utjukat Madra.

1944-ben a Mozi Ujsag irodájában minden-napos munkámnak a hossza megduplázadott.Munka vezetőnk, Hajos Jenő március elején meg-házasodott. és a nász-utjához két heti szabadságot kért és kapott.A nyomda-kész oldalakat tehát én vittem le a munka-terembe.Igyekeztem elrendezni, hogy azok a megszokott időben a piacra kerülhessenek.

Tanácstalanul álltam meg a pince mélyében zakatoló munka terem bejáratánál, de azután oda mentem a legközelebb dübörgő nyomda-masinán gépelő oriáshoz és megkérdeztem tőle, hogy hova vigyem, kinek adjam oda a nyomtatásra-kész kéziratokat?

- Adja nekem.En dolgozom a legközelebbi számnak a fedő lapján, dörmögte- és villám gyorsan oda gépelt valamit a lap oldalara.

A mellette állo iro asztal tetején az én következő vezér cikkem várt arra, hogy sor kerüljön a kinyomtatására, de amikor a bevezető sorokat át-olvastam, rémülten láttam, hogy egy érthetetlen mondat erőtelenkedik a mondokamba.

- Álljon meg, kérem -hebegtm.- Ezt a részt át kell irni,nem lehet egy ilyen zavaros kijelentést a szövegben hagyni.-

-Ezt előbb is meg gondolhatta volna,-válaszolta. Fölényesen végig mért és a gépelést abba hagyta. Kézi kosarából elöszedett egy sonkával és kolbásszal busásosan megtömött vajas kenyeret, és szó nélkül ebédelni kezdett.

Igazuk volt azoknak, akik arra intettek, hogy tartsam magam tavol szakszervezetekbe tömörült munkások világától. Társadalmi körünkben, munka elvemen meg volt a tekintélyem, de a szervezett munkások köreben nem tartották nagyon sokra a preztizsemet.

1944-ben a Mozi Ujság el érte a hetenkénti százezres példány számot, és azon gondolkodtunk, hogy azt meg kellene emelni tiz ezerrel, amikor a Reviczky utcai szép otthonunk küszöbe alá valaki becsempészte a Rendeleti Közlöny legujabb számát, amiben azt olvashattam hogy Mozi Ujságom április elsejétől kezdve be van tiltva. Indokolást nem közöltek a szövegben.

Értetlenül olvastam a végzetes sorokat és tanácstalan voltam, hogy tiltakozásomat kihez kell cimeznem, kihez kell az ügyet fellebbeznem.

Kultusz miniszteriumtól a Belügy minjiszteriumba, Belügytől a Sajto Kamaraba siettem. De senkit sem találtam, aki meg tudta volna magyarázni, vagy meg tudta volna semmisiteni a határozatot, és aki segiteni akart volna.

Csak nagyon sok év mulva, amikor már emigrációban éltem, véletlenül kaptam magyarazatot a Mozi Ujság betiltására. 1944 tavaszán, amikor a a háborus évek vége felé a németek magyar ország egesz területét megszálták és bele szoltak, mindenbe, átrendezték a kormány kérdéseket. Sajto reviziot rendeltek el ország-szerte.

Valaki, aki tudott arról, hogy hugom, Ily, Richter Lászlonak volt a felesége, azt állitotta, hogy a Mozi Ujság zsidó pénzen, Richter vagyonból tartja fent magát és fedezi a kiadásait,- az ujság tehát zsidó érdekeltségnek számit. Lapomat tehát annak minősitették és azonnali hatályjal be is tiltották. Hogy nekünk a gyógyszer-gyárral és a Richter vagyonnal semmilyen kapcsolatunk sem volt, az őket nem érdekelte. A lap betiltását elrendelték és felebbezésnek nem volt helye.

1944 május végén házi munkám meg-sokasodott.

Tante Daisy váratlanul hivatalos parancsot kapott, hogy, mint német állampolgár utazzon azonnal vissza Német országba, mert a háborus árvák gondozására ott van szükség rája. Nagyon szomoruan bucsuztunk el tőle. Megigérte, hogyha és amikor vége lesz a háborunak vissza fog majd jönni mihozzánk és az élete végéig nálunk fog maradni, hiszen mi vagyunk az igazi családja. Távozása után azonban semmi hirt sem kaptunk felőle. Szőnyeg-bomba támadás érte azt a vonatot, amelyiken Német országba utazott volna. Ott halt meg a sinek között. Közös sirba temették el a holt-testeket és a pausztulásuk a háborus statisztikának mind-össze egy egészen kis része lett.

A honap vegen varatlanul Tikinek a nevelő-anyja, Mamika, érkezett mi hozzank,Halmibol, a Reviczky utcaba. Kozányi Bandi és a felesége, Halinka hoztak öt Erdély-ből magukkal.Ők azonban nem akartak Buda-Pesten maradn Azt gondolták, hogy a megszálló oroszok elől Ausztriaba kellene menni, mert ottan biztonságosabb a helyzet. Bennünket is rá akartak beszélni, hogy menekülünk mi is nyugatra és velük együtt várjuk ott kint a háboru végét. Tiki azonbam ara igyekezett rábeszélni őket, hogy maradjanak mi nálunk.A főváros sok millió lakosa között biztonságosabb a helyzet, mint országuti menekülésben és azután Bécsben.De ők ezt nem hitték el, és tovább mentek Ausztria felé.Amikor Kőszeg vidékére értek, egy este, egy falusi pap egyszerü otthonában szálltak meg.De még mielőtt aludni terek volna, az előnyomuló oroszok utolérték őket, és Halinkát vagy fel tucat orosz katona becstelenitette meg.Kis időre utána után magára hagyták, es ő akkor tört dőfött a szivébe. Öngyilkos lett.Ott halt meg a falusi papnak a halo-szobajában.Kozányi Bandit az orosz katonák végeztek ki, és a hazaspár menekülésének a kőszegi temető-kertben volt tragikus be fejezése.

Mamika, nálunk nem volt boldog.Irtozott a légi riadótol.Idős kora és mázsás sulya miatt nem tudott a légo pincébe le rohanni.A gyerek-szobank falánál kucorgott orák hosszat, amig vége lett a légi riadonak.Kritikus szemmel, rosszaloan vette számba azt is,hogy időnként kiket hivtunk meg ebédre.Szotlanul ült az asztal főnél és azon csodálkozott, hogy a vendégek alig beszélgettek egymással. Volt olyan is, aki cigarettara gyujtott, mielőtt sor került az ebéd utáni fekete kávéra. Megköszöntek az ebédet és perceken belül el is mentek.Vacsoránál, vagy a másnapi ebéd-asztalnál már egészen más, ui vendégek vettek részt az étkezésben. De szerinte azok is éppen olyan modortalan módon viselkedtek, mint az előző napi névtelenek.Meg probáltuk magyarázni neki, hogy a német megszállok elől elrejtett egykori francia követségi titkár volt az egyik,vagy a másik, és hogy utolso filmünknek, a "Tökéletes család-nak a rendezője. Sipos László volt az aki cigarettázott.Tiki ennek a vendégnek még fegyvert is ajándékozott, hogy az részt vehessen a nyilasok elleni szervezkedésben, és hogy ezeket az ebéd-vendégeket talán soha máskor nem fogjuk viszont-látni.

Mamika a magyarázatot elfogadta és szo nélkül tudomásul vette. De, amikor egyik este Szentpály Miklos bácsi, Tiki édes apjának az unokafivére jött el hozzánk vacsorára, Mamika azt kérdezte tőle, hogy van-e nekik egy üres vendég-szobájuk, mert, ha van, akkor ő oda szeretne át költözni.Mikos bácsi, még az nap este magával vitte Mamikát a

Rottenbiller-i utcai családi házba, és ő-náluk maradt az ostrom végzetes végéig. Onnan, azután 1946--ban búcsú nélkül vissza utazott Halmiba, és élete végéig magányosan éldegélt saját szép otthonában.

Magyar ország ezer éves történelmi múltjában nem létező fogalom volt egy gettónak a létezése. Lengyel országból, vagy más honnan érkezett zsidó vallású jövevények akár melyik vidéken találhattak letelepedésre alkalmas helyet.Befészkelhették magukat az ottan élők közé, és a képességük szerint meg is éltek, ahogy tudtak.Falu-szerte, sok esetben kocsmát nyitottak, és még hitelben is etették, itatták a népet,akik oda jártak.Amikor az-után valaki nagyon eladósodott náluk, fizetés helyett elfogadták, hogy a gazda, pénz hiányában földjének egy kis-rész-ét rájuk irassa. Így az után sok esetben részesei lettek a vidéki magyar életnek. Véglegesen megtelepedtek és elég hamar gazdagok lettek.

A földbirtokos uraság is szóba állt időnként a kocsmárossal Néha még azzal is megbízta, hogy falusi vásáron ő alkudjon meg az uraság számára a venni vagy eladni-valókban és az-után az esetet úgy beszélte meg a barátaival, és a kocsmárost úgy említette, mint ha a sajat személyzetéről beszelt volna és "az én zsidom-nak"nevezte.

Mese-mondásaibanBarczay Zoltán bácsi, Tikinek a nagy-bátyja is mindig így említette őket

Egy Szeged vidéki Richter nevü zsidó család a hitelezői jövedelemből ezer hodas birtokot vásárolt és a család-apa halála után három fia igazságosan osztozott meg a rájuk maradt vagyonból.A legidősebb birtokot vásárolt, ahol saját maga gazdálkodott. Sok munkával küzködött, de vészes viharos időben is meg tudta tartani a szülői hagyatékot. Fiatalabb öccse az ő példáját követte.Földet vásárolt ő is, de azt nem ő kezelte, hanem bérbe adta a falu népének, és munka nélkül élt abból a pénzből, amit a bérlők fizettek.

Richter Gedeon, a legfiatalabb a három közül, meg-örökölt részét azon-mód el is adta, és a pénzből gyógyszer gyárto vállalkozásba kezdett. A kőbányai orvosság-gyárnak hamarosan hire ment országszerte és a jóhir-nevet a külföldi nagy világ is Tudomásul vette. Richter Gedeon óriási vagyont tudott össze gyüjteni és ennek a sok pénznek hugomnak, Ili-nek a férje, Richter Laci volt a jövendőbeli egyetlen örököse.Amikor a sógorom külföldre utazott, Ili naponta ki járt a gyárba és légi támadások idején ő is ott huzta meg magát a légo-pinceben, pedig azt is tudta, hogy a kedves férje a vas-betonra szánt pénzt a saját zsebébe tette és légo-menyezet egy szalma tetőnél sem ér többet..

x falnak

Az ejszakai bombázások idején gyermekeivel és a cselédekkel,- Matildal és Szabó Pirivel az Andrássy uton bérelt gyönyörü villájuk légo-pincéjében kuczorogtak hajnalig. EGyszer, amikor a légi riadot lefujták és vissza mehettek a háloszobaba, megdermedve látták, hogy az egész környék romokban hever, és az utcára nézö oldalon az ö lakásuknak sincsen fala. A kerti pázsiton hevérészik az ebédlö egyik fele és a másik oldalon csak egy kredenc áldozal a romos falnak támaszkodva, de abból egy poharat sem lehet már kivenni, mert járható padló sincsen már elötte. Ili tehát lakást bérelt a Váci utca és Esku ut sarkán, és a bérház ötödik emeletén szerette volna a háboru végét kivárni.Aposát. Richter Gida bácsit és felségét,Annus mamát is Odahivta.De azok nem fogadták el a meghivást. Csillagos házba költöztek Buda-Pesten élö legközelebbi rokonaikkal. Nem akarták, hogy két kis unokájukat, Mariettát és Andreát,miattuk zsidó gyerekeknek lehessen minösiteni.

Az országot megszálló német adminisztrácio a magyar zsidokat német megsemmisitö táborokba (-Auschwitz-)-terelte volna.De kormányzonk, Horthy Miklos admirális közbe lépett, és elrendelte, hogy magyar állampolgárt, meg ha zsidó vallásu, akkor sem lehessen magyar ország területéröl más hova elszállitani.

Ezek után a Buda-Pesten élö zsidok az Andrássy ut és a Rakoczy ut közötti kerületben voltak össze zsufolva

A Richter családi rokonoknak Ili hugom kisegitö kosztot hordott naponként a Dohány utcaI SOROMPO OLDALÁHOZ. Annus mama mindég magyon éhes volt.Nehezen tudta kivárni a pot-ebédet.Egy éjjel, amikor az ágybol ki-parancsolták , és szakadó esöben a Duna partra tereltek öket, azt harsogta a nyilas csoport vezetö, hogy egy teher-hajó zátonyra futott, és aki segit az árucikkeket a vizból kimenteni, az megduplázott ebédjegyet fog kapni. Gida bacsi azonnal jelentkezett és vállakozott a mentési munkára, de amikora parthoz értek sor-tüz fogadta öket.

Holt testüket a Duna vizébe lökték be.

Richter Gedeon gyogyszer gyáros nyilas suhancok röhögésének a pokoli zajában vegezte be áldásos életét.

Unóka huga, Richter Gyöngyi ebben a pokolban nem enni-valóra vagyott, hanem parfümit kert Ilitöl, és azt mondta, hogy az összezsufolt tömegnek a büdös szagát végképen nem birja elviselni.

Hugomnak igazán nem volt könnyü dolga a nagy és kisebb bajokon összegiteni.

Az Esku uti haznak a harmadik emeleterol a pincebe vezeto sok lepcsot, sok csomaggal megrakodva, sport-szeruen rohanta vegig, amikor a legi riado sivito hangja a menedekhelyre menesztette az ott lako nepet.

Egy mar szinte megszokott legi tamadas alkalmaval egy oriasi bomba ennek az ot emeletes haznak a felet a foldszintig lerombolta.

Ili akkora gyerekekkel es vacsora vendegevel, Lukacs Bandival, aki a Richter gyogyszer-gyarnak az alelnoke volt, es ket cseledjevel, Matildal meg Szabo Pirivel egyutt mihozzank, a Reviczky utcaba jottek.

Mi szeretettel es egyutt-erzessel fogadtuk be oket, es lako-helynek szmukra, a biedermeyer szalonunkat rendeztuk at, ahol az utan meg negy honapig valamennyien minalunk maradtak,

Egy kora delutan a legvedelmi szirenazas uvolto hangjanak a kiseretében Mazgon Sandor ket kis gyermekevel, es Ellivel, a szeretojevel mi hozzank rohantak be, hogy a bombatamadas veszedelme elol a mi pincenkben talaljanak menedeket. Mazgonnal mi a Magyar Haz-ban rendezett egy bridge-verseny alkalmaval ismerkedtunk meg. Kozelebbi baratsag nem alakult ki mikozottunk, de a most adott korulmenyek kozott termeszetesen befogadtuk oket. Arra viszont nem voltam felkeszulve, hogy amikor a legiriadot lefujtak, ok meg tovabbra is minalunk fognak maradni. Pedig ez tortent. Egyszeruen mihozzank telepedtek be. Nalunk ettek ittak es aludtak. Meg a haztartasi dolgokba is bele kontarkodtak.

Tiki ezt azonban nagyon rossz-neven vette toluk, es amikor a pesti helyzet kisse kedvezobb lett, ki utbradalta Mazgonekat. De a megkonnyebules nem tartott sokaig. Kelet felol az oroszok nyomultak be Budapestre, es a nemetek rovidesen mar csak a kiralyi var kornyeket tudtak vedelmezni, de a pesti oldal martaleka lett a gyoztes szovjet terfoglalasnak.

Haztol hazig nyomultak elore. Konyoruletet nem ismertek. A noket megerolaztak, akar tiz eves kicsi lany, vagy meg hetven evnel is Szegeb asszony kerult elejuk. Felfaltak az enni-valot. Elzabraltak a karorakat. Tortek, zuztak. Elpusztitottak mindent ami az utjukba esett.

A Reviczky utcat a Duna vizebe belszakadt Ferencz-Jozsef hidat ujjaepito csoport szallta meg. Amikor ejjeli pihenore kerult a sor, kimerulten omlottak be a legkozelebb elerheto legopincekbe. Tobb, mint tiz katona nyomult be mihozzank Le fekudtek a padlora, es a legtobbkuk el is aludt parna es takaro nelkul.

Mi a gyerekeinket es a cseled lanyokat egy deszkakkal korul bastyazott kamrabaterultuk be. Az ajtot befuggonyoztuk, es senki sem sejthette, hogy ok ott vannak elrejtve.

Tikivel mi ketten, ugy tettünk, mintha jatek kartyakkal jatszadoznank a lego pince egyik sarkaban és a zene-gépünk andalgomuzsikat jatszott ehez a megrendzett jelenethez. Ey katona megallt elöttunk.Tiki kezéből kivette a kártyát és felém legyintett, hogy vele folytassam a jatszmat. Üres zsebemre mutattam, hogy vegye eszre azt, hogy tölem ne várjon nyereséget. El-nevette magát és egy nagy halom papir pénzt rakott az asztalra. Felém tolta az egészet és intett, hogy üljek át az asztalnal álló székre és a kártya jatékot kezdjem meg vele.

Váratlanul közbe-lépett egy másik katona, aki táncra kért fel engem. Táncba lenditett és vele keringőztem szünet nélkül hajnalig. Nem is emlékszem hogy volt-e valaha is táncosom, aki jobban tudott volna valzerozni, mint ez az orosz katona. De halálosan elfaradtam mire reggeli gyülekezésre harsant fel a légi riadó süvöltő hangja. Bucsuzáskor szorosan megölelt. Csokot szoritott az ajkamra. Fejet hajtott és a többi orosz katonával együtt elment a hidépitő munkára .

Amikor baratnöim elmeséltek, hogy milyen sok borzalmat éltek végig, amikor a légi pincét lerohantak a megszállo orosz katonák, én a számat sem nertem kinyitni, mert ugyan ki sajnált volna engem azért, hogy megállás nélkül keringőznöm kellett hajnalig.De még ha minálunk nem is történt eget rázo szörnyüség a gyertya-fény sötét félhomályában, kis gyermekeink sivalkozásában nem volt könnyü kivárni a nappalok és éjszakak félelmeben folytott idejének az elmulását.Amikor már kicsit csendesebb lett utcánkban a harci csete-paté össze visszasága,fel mertunk költözködni emeleti otthonunk tagas szobáiba, ahol az után megint össze volt zsufolva a család és a hozzánk menkültvedég sereg.

Egy magyar rendör kiséretében váratlanul beállitott hozzánk egy eleg jó megjelenésü civil ruhás orosz,aki tolmácsolás utján azt közölte Tikivel. hogy lakást keres hivatalának a közelében. Minden szobát végig jártak. Nézelödtek.Találgatták hogy találnak-e megfelelő hálószobát? Az orosz az után vállat vont és kijelentette, hogy véleménye szerint a mi lakásunk nem felel meg neki, mert tulságosan fényüző a berendezése. Intett a rendőrnek, hogy vezesse valamilyen megfelelőbb lakó helyre.

Ekkoriban már majdnem minden baratunknál voltak beszálásolt orosz katonák, akik éjjel nappal/zaklattak az ostrom idejében otthon maradt családokat,és tönkre tettek mindent, ami éppen nem tetszett nekik.

Mi a tőlünk távozó orosz és a magyar rendőr után néztünk és ráébredtunk arra, hogy megszállo lakotársnak ez az ember alkalmasabb lenne mint egy utcáról betévedt orosz katona.A rendőr után kiáltottam, és intettem, hogy jöjjenek vissza, mert meg akarjuk még mutatni nekik a fürdőszoba melletti öltöző-szobacskát, ahol egy széles divány, egy karos-szék meg egy kis asztal van elhelyezve, és a nagy ablak a ház udvarára néz ki, nem a forgalmas, lármás utcára.Vissza jöttek. Megnézték az alvási és mosakodási lehetőséget és az orosz kijelentette, hogy még az nap este be fog költözni mi hozzánk, de nem tudja, hogy milyen hosszú időre kell majd neki ez a kis öltöző szoba? Sarkon fordult. El mentek. De hamarosan vissza jött és nagyon kevés holmival betelepedett a fürdőszoba melletti kis öltöző-szobába. Nem sok vizet zavart.Koran reggel ment el az irodába. Egész nap nem láttuk az után. Este, amikor vissza jött, papirba csomagolt enni-valót hozott magával és engedélyt kért, hogy tea vizet melegithessen a konyhában. Mi a nagy evédlő asztalnál vacsoráztunk, és amikor meglátam, igazán megsajnáltam, mert olyan fáradtnak nézett ki.Alig állt a lábán. Megkérdeztem, meghivhatnánk-e hogy vegyen részt a vacsoránkban, amit nagyon boldogan elfogadott. Amikor a desszertre került a sor, fel állt és a szobájába sietett. Onnan az után egy nagy üveg vodkával jött vissza, amit sorra töltögetett a poharainkba.Mind ezt napról napra meg ismételtük és igyekeztunk kézzel lábbal , tört francia szóval beszélgetni egymással. Mi nem tudtunk oroszul.Ő nem beszélt egyetlen egy szót sem magyarul.De francia nyelven gügyögött egy kicsit, és rajongo hódolattal bámulta Ily hugom szépségét. EGyik este, egy vadonat uj biciklit hozott magával és Tikinek a kifizetett számlát mutatta meg, ne hogy talán azt gondoljuk, hogy valahonnét el zabrálta.

Amikor már ki mertünk menni az utcára és ivo-vizet meritettünk a szomszéd ház gémes kutjából, Lukács Bandi kiséretében Ily ki gyalogolt Kőbányára, hogy meg tekintse, maradt-e valami épségben a gyogyszer gyárban?

Nagyobb baj szerencsére nem tette tönkre sem az épületet, sem az orvosságot csinálo gépeket, de a raktárban felhalmozott pirulák szana - szét hevertek a kő padló szeltében hosszában. Onnan kellett össze szedni, és gondosan ki szortirozni és a tartályokba vissza tenni azokat.

Marietta, és Andreavel

A munkások boldogan vettek részt a restaurálo munkálatban és hamarosan már a régi tempoban folyt a gyogyszer gyártás a köbányai gyogyszergyárban, amikor Ilikémet az a meglepetés érte, hogy a férje, Richter Laci Londonban azt tudta elintézni, hogy ő meg a gyerekek katonai repülő gépen Angliába jőhessenek.

Örömmel bucsuztunk el egymástól és biztunk abban, hogy viszontfogjuk látni egymást, amikor tartós béke fogja fel-váltani a mostani háboruskodást.

Budán még háztol házig, egyik utcától a másikig folyt az élet-halál harc a védekező németek és a győzedelmesen előre nyomuló oroszok között, de a pesti oldalon az emberek már ki mertek mászni légo-pincéjük sötétvégének a biztonságából. Reggeltől estig dolgoztak és amikor besötétedett, fáradtan tértek nyugalomra a saját otthonukban, ahol megvetett puha ágy várt rájuk, és ha a légi rioado nem riasztotta fel a várost, reggelig aludhattak a saját hálo-szobájukban.

Ezt csinálta mindenki. Dolgoztak. Aludtak és éheztek.

Utcán heverő , bomba támadásban elpusztult , döglött lovakat trancsiroztak, hogy egy betevő falathoz juthassanak, és boldog volt az, akinek jutott valami ebből a béke világban elképzelhetetlen enni-valóból.

Mikeczéknel meglehetősen szegényes volt az élés kamra.

Ödön reggeltől estig a hivatalában volt elfoglalva. Tárgyalta az oroszokkal megegyező béke feltételek részleteit. Lilla pedig ágyban feküdt. Fuldokolt az asztmájával. A spájznak a feltöltése a cselédeknek lett volna a dolga, akik azonban mással voltak elfoglalva.

Menekülni szerettek, volna. El jutni a vidéken biztonságosabbnak vélt családi otthonukba, és a Madách téri nagy lakásban az élés kamra rohamosan üresedett.

Egy nap délben, amikor Ödön időt tudott szakitani arra, hogy a családjával ebédeljen, ut közben, a szeme láttára egy ágyu lövés le-teritett egy rendőr-lovat és a ló hullája a tovább-jutás minden lehetőségét elzárta előle. Ödön akkor letérdepelt a járda szélére hogy a lovat félre tolja, de a következő ágyu lövés az ő vállát sujtotta. Fél ájultan bukott le a kövezetre és a családi ebéd helyett korházba szállitották hogy az erős vérzést el álltihassák, és a sebesülését be kötőzhessék. Ott tartották nehány napig, amig végre lábra tudott állni, és megengedték neki hogy haza menjen aggodó családjához.

De nem sokaig hagytak pihenni, utokurazni.Beidezték és bent tartottak az országot uija épitö szervezkedes központjának felleg varaban. Azt kivántak tőle, hogy adjon átfogo beszámolot a multról, és tanácsot arra, hogy milyen változtatásokra van az igazságszolgáltatásnak szüksége ?

Amikor már tiz nap telt el/és semmi üzenet, semmi hir sem jött tőle. én mentem be a fegyveres örökkel körül zárt hatalmas épület igazgatosági tanács termébe, ahol Odon torony-magas papir hegyekkel körül véve tanácskozott és vitatkozott azokkalaz osztály-főnökökkel akik az ujjá-épitási munkálatokat vezették.

Élete fogytaig hálás volt nekem, hogy ezzel a látogatással családi aggodásának minden gondjat le tudtam venni a válárol. Meg gyugtattam, hogyLillával és a gyerekekkel otthonukban minden rendben van. Nem fáznak, nem éheznek,és csak azt várják hogy haza érjen és köztük legyen végre.

Mi Vladimirral, a mi hozzank be költözött barátságos orosz megbizottal, aki a béke feltételek részletein ügyködött,csendes,békességben éltünk. Esténkent,amikorvissza jöttReviczky utcai lakásunk háloszobának berendezett kamrácskajaba, hatalmas ~~televizionk~~ rádiónk hireket sugárzo képernyője elé le rogyott egy kényelmes karos székbe, és hallgatta nézegette,hogy Europa háborus országaiban milyen ujjabb események történtek az elmult huszonnegy orában ?

Öt is kellemetlen, kegyetlen meglepeteskepen érte az a parancs, hogy lakásunkat más nap dél-ig üritsük ki, mert arra a Ferenc Jozsef hidat épitő katonai osztagnak van soron kivül sürgősen szüksége,

Hajnalban kezdtük el a költözködést. Le cipeltük otthonunknak teljes berendezését az utca járdájának a kövezetére, hogy onnan teher kocsira zsufoljuk, és el vihassük Szentpály Miklos bácsiék nagy lakásában az első emeleten számunkra ki-üritett nagy raktárába.

Vladimirnak azt ajánlottam, hogyköltözzön át a Szent-király utcába, Sigray Antalék nagy lakásának vendég-szobájába. Azt gondoltam, hogy mind kettőjüknek szivességet teszek.Antaléknak, mert egy rendes orosz megszálót kapnak, és a mi orosz barátunknak,mert/otthont találhat a hivatala közelében.

Amikor a költözködési rumliban egy kocsi forduló idején pihenni lerogytam/szalonunknak egy járda szélen állo karosszékében azt láttam,hogy egy jól öltözött alak turkál Tikinek a szana-szét heverő könyvei között.

Nyilvan valoan nem csak lapozgatjaes szemleli,hanem zsebre akarja vagni,és meg kivánja tartani azt, amelyik a legjobban meg tetszik neki.

Öt éves kicsi lányom, Katika, oda szol neki:- Bácsi, azt a könyvet tegye vissza, mert az a könyv az en édes-apámnak a könyve....

Az idegen sarkon fordul, Csunyán néz a kis lányomra, és a könyvet a jardaszéli csatorna viz-lefolyo nyilásának a rácsára dobja.

- Hát, már a magyarok is zabrálnak- néztem szomoruan utána.

Meg simogattam kicsi lányomat. Meg dicsértem, hogy szót mert emelni édes apja tulajdonának a védelmére.

Barátaink segitségével az után, érintkezésbe léptünk Erdöss Kálmán esperessel, akinek egy nyolc szobás szép, nagy villája volt a Svábhegyen, a Gyöngyvirág ucában.

Bérbe vettük ezt a nyári házat, de az után hamarosan át költöztünk az Ora utcába, ahol otthonosabb lakást találtunk egy szép magy házban. De az épület itt is kicsit romos volt.

Ujjá kellett épiteni a ház egyik sarkát.A szobákat be kellett ablakozni, a falakat ki festeni és a konyhát üzemképes állapotba hozni, hogy otthont teremtsünk maguknak.

Agi lányom innen járt be a Veress Pálné utcai gimnáziumba. Katikánkat pedig beirattuk a Svab-hegyi elemi iskolába.

Gyermekeink difteria elleni oltást kaptak az iskolában, amiben én persze nem részesültem.A nyavajat meg is kaptam, és magas lázzal ágynak estem. A fogaskereku ekkor tájt nem volt még üzemben, igy hát Tiki támogatásával le cammogtunk gyermekeink házi-orvosának, Doktor Petényi Miklosnak a rendelöjébe, hogy tanácsot és valamilyen orvossagot kérjünk tőle. Ő azonban azonnal beutalt a Baross utcai egyetemi klinikára és elrendelte, hogy vegyenek gondjukba, és próbálják az életemet megmenteni, mert énnekem akkora már alig volt jártányi erőm és fél halott voltam. Igy, az ő segitségével végre egy kórházi ágyhoz jutottam.

Tiki privat külön szobát kért a számomra, amit meg is adtak nekünk, de azt kivánták tőle, hogy a szoba árát két hétre, előre, fizesse ki.

—És a feleségemet két hét mulva gyogyultan haza vihetem- kérdezte a felvételező fiatal orvostól, aki azt válaszolta, hogy az ,aki, ilyen állapotban kerül hozzájuk, aligha éli meg a másnapot.

Igen !- volt az egyetlen szó, amit meg ki tudtam mondani.

- En elni fogok, volt az utolso gondolatom.Apolonők segitségével

z után egy korházi ágyba rogytam,

Nem is nagyon tudom, és nem emlékszem pontosan, hogy mit csináltak velem, de amikor a főorvos meglátott és megtudta, hogy ên ki vagyok, kijelentette, hogy ő az életét az én édes-apámnak köszönheti, aki, akkor, amikor egyetemista korukban,egy féktelen mulatozás közben az eszméletlenségig szinte halálra itta magát, az italozást megállitotta, őt a padlóra szoritotta. Gyomormosást végeztetett vele,és addig dögönyözte, ápolta,-amig az életre vissza tudta hozni.

Ezt kizárolag az én édes-apám közbe-lépésének1 köszönhette.-Mindezt pedig most ugy kivánja meghálálni, hogy engem próbál meggyógyitani...

Ezt ,az után meg is tette.

Gondosan ápoltak, kezeltek, tornáztattak - mind ameddig,- két hét mulva, végre, megint talpra tudtam állni, és egy kicsit gyengén, de nagyon boldogan vissza mehettem családi otthonunkba.

Kis családom kitörő örömmel ünnepelte vissza jöttemet, és mi ,az után, szépen, lassan folytattuk minden-napi életünket SvábOhegyi szép kis otthonunkban

Az élelmiszer beszerzése naprol napra nehezebb lett. Hogy a gyerekek ne üres gyomorral menjenek az iskolába, Tiki vett egy fejős-kecskét és annak a tejével készült el a reggelijük.

Ennek, az után hire ment, es egymás után, egyre másra kérés érkezett mi hzzánk, hogy maradt-e még felesleges tej mi nálunk, mertazt boldogam meg vennék, és dollárral, vagy arannyal fizetnének érte.

Ezek utan, Tiki vett meg négy felnött kecskét.

Reggel nagyon korán keltünk. A kecskéket megfejtük és a tejet az utolso cseppig el is tudtuk adni mind azoknak akik könyörögtek érte.

Ezek között volt Albrecht főherceg felesége, aki a királyi vár közeleben lévő palotája egyik sarkán cukrászdát nyitott és nagy szüksége lett volna tejszinre. Ezt, azonban nem lehetett kapni. Igy hát, mi tőlünk vásárolt naponta öt liter kecske tejet, amit én cipeltem minden reggel a hercegi cukrászdába.

Nagyon furcsa jelenség voltam, amikor Szita- szaloni elegáns ruhamban, tele-talpu szandálban, kecskeinktől körül véve, akiket ut közben a szomszédos legelőre tereltem,-két kezemben tejes kannát cipelve,siettem le a Dianna lépcső lejáratán, és az után, fel a várhegyi palotába, ahol nagy örömmel fogadtak.Arany pénzzel fizettek, és könyörögtek,hogy

más nap sem hagyjam abba tej-szallito szerepemet.

~ Tudtamon kivül, az után fényképek is készültek rolam,mert tejes-asszonyi mivoltomban szokatlan jelenség voltam a Buda-Pestet ujjá épitő forgatagban.

Eseménytelen békességben teltek el a nindennapok.

Barátokat hivtunk meg időnként vacsorára, amit azok hamarosan viszonoztak es a bridge-csatakat vagy minálunk, vagy ő náluk folytattuk.

Egyik este, amikor úgy éjfél tájban jöttünk haza egy unalmas baráti meghivásból a bejáratunk alatt egy ujsagot találtunk.Valaki itt járt nálunk, de sem üzenetet, sem névjegyet nem hagyott hátra, csak a Reggeli Hirlapot tolta be a küszöb alá, de a nevet nem irta rá, igy hát fogalmam sem volt arról, hogy ki lehetett ez a nem várt vendég?

– Jo lesz holnap reggel a sparherdbe begyujtani vele- gondoltam - és az ujsagot elolvasás nélkül az éjjeli-szekrényem tetejére raktam.

Masnap reggel kis Katimat gondosan felöltöztettem, megfésültem es az iskolába menesztettem, amikor váratlanul Mikecz Ödön lépett be az ajton.Megdöbbenve az után azt kérdezte,-Maga itthon van még? ez hogyan lehetséges? Miért nem jött el hozzánk? Vagy ment el valahova másokhoz ?

Miért menjek?, Hova menjek?-kérdeztem csodálkozva.

A boltok csak kilenc fele nyitnak.Addig bőven van idő reggelit csinálni. Jöjjön! Igyon velünk egy jó kávét!...Mi ujság van a nagy világban?

Öltözzön fel gyorsan – vágott szavamba.-Maga csak azért van még szabad lábon, mert a beidezést nem kapta kézhez,- nem olvasta folytatta, és nem vett részt a tágyalásban. Nem volt maga által meghatalmazott ügyvédje, sem aki a vadaktól megvédte volna....

~Magát azzal vádolják,- folytatta, hogy haza-árulást követett el irásaival a Mozi Ujságban .Hogy csak sok pénzért irt valami jót bárkiről is. Hogy illegális hazugságok árából vagyont vágott zsebre....Mind ezért, most vagyon-vesztésre van elitelve. Büntető táborban nyolc év kenyszer munka vár magára....és felebbezésnek nincsen helye .....

Ezt az itéletet egy folyosorol behivott ügyvéd, akit számomra hivtak be, hogy a tágyaloson képviseljen,-ellentmondás nélkül tudomásul vett, és az itéletet alá irta, ami ezzel jogérvényes lett, és már csak a letartoztatasom maradt hátra....

A tegnap este küszöb alá dugott ujságnak az első, belső oldalán minden le volt irva, de én azt elolvasás nélkül tettem le az éjjeli szekrény-tetejére, és békésen aludtam át az éjszakamat.

Ödön magyarázata teljessen kétségbe ejtett.Mit csináljak? Mihez kezdjek ? Hogyan tudom el kerülni azt, hogy börtönbe zárjanak, vagy talán Szibériába hurcoljanak?

Szotlanul bámultam Ödönre.Tanácsot vártam tőle.

Jöjjön velem- mondta.Karon fogott és a Diana lépcsők lejáratához vezetett.Gyalogosan és az-után villamoson el jutottunk a Madách térre, és én Mikeczek vendége voltam a további két hétre.

Amikor el indultunk, nem sokára rendörök jöttek az Ora utcába,- tudni akartak, kérdezték, hogy én hol vagyok?.Hült házat találtak. El-mentek az iskolába és kis Katimat kérdeztek, hogy hol van a mamája?

De a gyerek azt válaszolta, hogy nem tudja- menjenek az Ora utcába és a papájától kérdezzék meg,hogy a mama hol van?Ő bizonyára tudni fogja...

A tanitó néni felháborodtan utasitotta távozasra a rendöröket. -Szüleire vonatkozó kérdésekkel ne kinozzanak egy hat éves gyereket -

Nekem az itélet után nem volt válaSztani-valom.

Nyugati országba kellett mennem , hogy el kerüljem azt, hogy börtönben éljek, vagy azt a borzalmat, hogy Sziberiaba toloncoljanak...

Igy, hát, emeber csempészeket kerestünk és találtunk. Azokat fogadtuk fel, hogy Ausztriaba vezessenek, ahol talán ki tudom majd várni azt az időt, amikor vége lesz ennek az átkozott háboruskodásnak és én vissza tudok jönni az Ora utcában hagyott kis családomhoz....

Az embercsempész-banda horribilis árat kért, hogy Becsbe jutásomat le bonyolitsa, de "garantáltak" hogy sértetlenül fognak keresztül vezetne a vas-függönyön át, Ausztriába. Ha akarom, meg szalást is fognak találni számomra az osztrák Fő-városban ....

Indulásom előtt, mind végig Ödöneknél laktam.

Mi-előtt külföldi utazásomra indultam volna, Lilla tanácsára meg hivtuk házi jósnönket, Zitta Emat, mert kivancsi voltam, hogy ad-e valami jó tanácsot az utanmra, és milyennek látja jövendömet a vas-függönyön kivüli orszagokban ??

Emmának csak azt mondtam, hogy kis sétara készülök, és mondja meg, hogy lát-e valami érdekeset a jövendőmén?

Emma a szokásos hokusz-pokuszt el is kezdte, de azonnal rám olvasta, hogy én nem egy sétára, hanem egy tiltott utazásra készülök menni, de megy nyugtatott, hogy semmitől sem féljek,mert az osztrák-magyar határon ugy fogok majd keresztül menni, mintha utlevéllel utaztam volna. Sok örom vár rám majd külföldön.De enm tudja megmondani, hogy meddig leszek távol?Sem nem tudja, hogy vissza fogok-e majd, valaha is, jönni Magyar országra ?

Geza Nap:1949 februar 25-e Geza nap volt. Magyarországon, talán a romai-katholikus vallás hagyomanyai alapján, sokan névnapot ünnepeltek inkább, mint a születesnapot. Női szemmel nézve, ez praktikusabb is volt. Születésnapi ünnepléssel együtt jár az is hogy a gratulacio alkalmából szambaveszik az ünnepelt korat is. Idők multával a legtöbb ember kerüli koranak a kihansulyozását. Ezzel szemben, amikor a névnap fordul elő a naptárban, ez csak az aznap multját, hagyományát , emléket jelzi. Akinek az aznapi névvel azonos a neve annak számára a név ünneplése csak ünnepi köntös.

Családunkban a Geza napnak akülönösebb ünnepi hangulatat az a véletlen teremtette meg, hogy édesapám, sogorom, Lotty hugomnak a férje és az ő gyerekük, a család egyetlen fiu örököse. mind a Géza nevet viseltek.

Ezen a családi ünnepen tehat ismet összejöttünk, mi akik ebben az évben még Pesten éltünk. Édesapám már meghalt, Ily hugom az ostrom vége óta Londonban élt, és onnan már csak telefonon gratulált.Geza sogorom az ünnepi uzsonnától távol maradt, mert akkor valófélben állta-k a hugommalDe azért az egyetlen jelenlevő kis Géza megkapta névnapi tortáját lángolo gyertyácskakkal, és a háboru utáni évek még mindig tátongo nehézségei ellenére, igyekeztünk kedélyes családi ~~ünnepi~~ ünneplést tartani.

Amikor késő este hazaértunk, Svábhegy-i othonunk kivilágitatlan ajtajához, a csiszolatlan márvány lépcsőn egy kődarabbal rögzitett aznapi ujságot találtunk. Felvettem és az előszobában megfo-rgattam, kerestem rajta annak a nevét aki számunkra az ujságot letette..

Gondoltam, a látogato-nak nem volt nevjegye,- ez már akkor nem volt divat,- de az ujság valamelyik szélén majd csak találok valamilyen üzenetet, és valakinek a nevét. De a lapon kézirásnak a nyoma sem volt.

2.

Mindegy, - mondtam Tikinek. - Aki itt járt meghagyhatta volna a nevét, de nem tette, a papir viszont jo lesz arra, hogy holnap tüzet gyujtsak a háloszobai kályhában. - Ezzel az ujságot össze hajtottam és ágyam mellett az éjjeliszekrényre tettem.

Másnap reggel a szokott modon kezdtük el a napot. A gyerekek álmosan bujtak ki a meleg takaro alol. Rggel hétkor odakint még sötet volt. A szoba fut-etlen, a fürdőszobában csak hideg viz csörgedezett/es sietni kellett mert az iskolai utakon kellemetlen meglepetesekkel is lhetett számolni. Kati lányom ekkor ~~tíz~~ 10 éves volt és hegyre kellett másznia hogy az iskolaba érjen. Agikam ~~tizen-~~ 20 ~~éves~~ eves volt és ebben az évben még "osztályidegen" minősitése ellenére/meg-megtürtek, hogy tanulmányait az Iparmüveszeti Akademian folytassa, mert olyan tehetséges volt, hogy tanárai mindent elkövettek, hogy ottt/arhassák. Maradjon és dolgozzon, mert majdnem minden munkaja mintadarabnak számitott és az iskola kirakataba került sikeres példakepen.

A gyerekek sietve elköszöntek. Egy gyors csok , egy trefás buzditas - Katikam, ne kezdjel ki a kutyakkal, Agi nem szalj fel a mozgo villamasra, majd kaptok valami jo vacsorat ...

Elmentek. Egyikünk sem almodta volna, hogy csak nagyon sok év mulva fogjuk ujra viszontlatni egymást.

A konyhában nekikezdtem teát főzni, kenyeret pirítani , kettőnk ~~számára~~ számara elkészitette/a reggelit, amikor varatlanul megcsendült az előszoba csengője. Még nincsen nyolc ora, ki az aki ilyen korán zavarni meri az embert ? Talán csak nem egy rendőr ? Csaknem valami idézest hoz a posta ? - Abban az időben minden váratlan csengő zajra félelem fogta el az embert. Pesten ezt "csengő frász"-nak " neveztek. A jelenségnek rendszrint kellemetlen folytatasa volt, az ember semmi jot nem várt a váratlan hangtol.

Ajtot nyitottam,

Kabátot vettem, táskámba tettem a fogkefémet, és kiléptünk a házból.

Azt vártam, hogy néhány lépéssel odább taxi fog várni ránk. Ödödn azonnal magyarázatba fogott: Nem jöttem taxival, mert biztonságosabb ha mellék-utcákon gyalog megyünk. Nem akarom, hogy taxi sofför esetleg emlékezzem magára, vagy hogy a címekre emlékezzem, ahova én hoztam, és ahova mi mentünk. A hegy aljában villamosra szállunk. A reggeli közlekedés tömegében senki sem fog arra figyelni, hogy ki a másik utas. Hacsak bele nem botlunk egy ismerősbe. De a mi barátaink legnagyobb részt még otthon vannak amugy is.

Leértünk a hegy aljába. Az érkező első villamosra fel is szálltunk, és egymással szemben az ablak mellé ültünk. Hátat fordítottam a többi utasnak és kibámultam a jól ismert utcákra, de szemem előtt minden egybefolyt, mintha ismeretlen tájon mennénk a nagy semmiségbe.

Jó reggelt Ödön, - mondta egyszerre valaki, és mellém ült a fapadra. Mi hozott ki téged ilyen korán erre a tájra?

— Dolgom van, minél előbb túl akartam esni rajta. És te? Jenő már hajnalok hajnalán is ügyködöl ? Napok óta hiába kerestelek az irodadban...

— A Pongracz üggyel küszködök, szolt felhangon a mellettem ülő nagy kabátos elegáns ur, és gyanakodva rám nézett.

— Aliceka a vendégem. Előtte nyugodtan beszélhetünk, - volt a válasz. Közelebb hajoltak egymáshoz, és sietős suttogással folyt köztük a párbeszéd.

Pongracz ügy, - gondoltam Mi van a szegény Pongracz családdal?

5./ 74.

Valamikor Magyarország leggazdagabb földbirtokosai köze tartoztak. Az orosz előnyomulás elől Budapestre menekültek, és egy ideig lakosztályt béreltek abban a házban, ahol mi laktunk. Valamilyen indiszkrecio folytán az oroszok megtudták, hogy Pongráczeknak kincseik vannak. Benyomultak hozzájuk és elvittek összes értéküket valutákat, ékszereket, bundákat, mindent mindent, amit csak találtak.

—Van remény a helyzet javulására ? kérdezte Ödön és én elgondolkoztam, hogy az ostrom alatti zavaros idők óta alig hallottunk egymásról. Csak annyit tudtunk, hogy valamiképpen bele vannak keveredve Mindszenthy hercegprimas perébe. Azt is beszéltek, hogy az egész család le van tartoztatva. De, hogy mi igaz, azt nem tudta senki. —

—Végre elértem, hogy Évának, - ez volt az egyik teenager kislánynak a neve - inzulint fognak adni. A gyerek sulyos cukorbajos és nem adtak neki semmilyen orvosságot. Az anyjukon nem tudok most semmit sem tenni. Az egész család a Margit-körúti börtönben van. Jövő héten lesz a tárgyalás. Van egy igéretem, hogy a két gyereket addig is valami jobb zárkába teszik-. Eddig olyan cellában voltak ami nem csak fütetlen volt, de a rácsos padló alatt a városi szennycsatorna folyik és a két vasagyon kivül semmi butor sincs benne....

Dermedten hallgattam a beszelgetést. Egyben ráébbentem arra, hogy a mellettem ülő ur a fővaros egyik legismertebb védő ügyvédje, akit valamiképpen meg meghagyott az uj rendszer a régi hivatásában, és aki az utobbi hetekben több szenzációs politikai perben sikeres eredményt tudott elérni. A legbefolyásosabb védőügyvéd és egy volt igazságügyi miniszter mellől csak nem fog valaki letartoztatni és börtönbe juttatni. Mit csinálnának ott velem? A Pongráczek ártatlanok - és hogy jártak? Mi lenne az én 8 éves ítéletemnek a konzekvenciája.

Egy hetig Mikecz Ödönek lakásában rejtőztem

Cseléd szobájukban aludtam és ha megszolalt a csengő a bejárati ajtón, azonnal bevonultam a kis szobába, és csendben maradtam, mint egy megszeppent egér. Senki meg nem tudhatta hogy náluk vagyok.

Tiki egesz nap a várost járta. Igyekezett megbizhato enbercsempészeket találni, akik ki tudnak vezetni az országból.

A gyerekek hogy vették az eltünésemet ? kérdeztem tőle.

Katit már az első pár orában behivták az igazgatoi irodába. Először csak az igazgató kérdezte, hogy te hol vagy, mert ő ugy tudja, hogy nem vagy otthon. Kati persze azt válaszolta, hogy fogalma sincs arrol, hogy merre vagy. Röviddel azután jött a rendőrség. Azok is faggaták a gyereket de nekik is csak azt mondta, hogy-semmiről nem tud semmit. Akkor el akartak vinni a rendőrségre, de az igazgató- és a tanito-néni védelmükbe vették a gyereket és nem engedték, hogy elvigyenek egy ~~kilenc~~ tíz 10 éves gyereket. Azota az egész iskola vigyáz ra...

Persze Agit is faggattak. Szerencsére ő sem tudott választ adni. Azota már feljött hozánk a Marci(Marton László, Aginak az a nagyon tehetseges szobrász kollegája, aki egy gyönyörü feher márványszobrot készitett rola. Marcibol idővel országos hirü szobrsz művész lett, és több város főterén az ő alkotásai állnak)

A fiu arra hivatkozott hogy ő nincstelen paraszti család tagja, tehát politikailag megbizhatonak tartják. Feleségül keri Agit, mert igy menteni tudja a mamája ügyének az esetleges kőnzekvenciáival szemben.

Agi azonban kijelentette, hogy kedveli a Marcit ugyan, de nem annyira, hogy férjhez menjen hozzá.

A rendőrség természetesen a szomszédokat is faggatja, hogy mikor láttak utoljára téged, hogy mit tudnak rólad? Természetesen senki sem tud semmit. Még tőlem sem kérdezik, hogy mi történt? Hallgatnak, és sokan elkerülnek. Ahogy látom, a rendőrök sem erőltetik túlságosan, hogy utána járjanak a hollétednek. De azért nem mindenki megy át az utca másik oldalára, ha meglátnak. Igazi jó barátaink és a család viszont azt nézik, hogy tudnak-e segíteni, és felajánlottak anyagi segítséget is.

Valamelyik nap Tiki személyazonossági iratokat hozott magával. Legjobb barátaim egyike, Kovács Dezsőné saját személyazonossági papírjait küldte nekem. Ezeknél jobb, semlegesebb okmányokat még kitalálni is lehetetlen lett volna/Csupa egyszerű, mindennapi név. Leány- neve: Balogh. Férje neve : Kovács/Balogh név tucatjával fordul elő a telefonkönyvben. Kovács név a legnépszerűbbek egyike . Schmidt, Smyth névvel mindenütt találkozik az ember, az egész világon. Ilyen papírokkal bármelyik vidéki városban bejelentkezhettem és meghúzodhattam volna. Ezekre a nevekre nem figyelnek fel...

Köszönd meg Máriának, aki egy életre lekötelezett ezzel a gesztussal, de az okmányokat add vissza. Mondtam Tikinek. Mária férje hivatásos katonatiszt volt, három gyönyörű nagy fia van. Valamennyien a legnagyobb bajba kerülnének, ha ez valahogy kitudódna. En ezeket az okmányokat semmi körülmények között el nem fogadhatom, fel nem használhatom, de a gesztusért örök életemre hálás leszek.

77.)

8.)

Egyik délutan tudtam,hogy legalább két ora hosszat leszek egyedül Ódonek lakásában. Gondoltam, ezt az időt fel kell használnom arra, hogy nőorvosommal és jo barátommal , Dr.Ember Károlyjal, Ágiról beszéljek. Kislányom, most már nagy lány.Szekszuális kérdésben esetleg bajba jöhet.Ha én nem állok mellette,senkije sem lesz, aki tanácsot adjon, segitsen.Tiki minden ilyen kérdésben a legmagasabb ethikai szféraba helyezkedett.Tiszta gondolkodásu és konzervativ volt. Az a gondolat,hogy a kis lánya bajba juthat, eszébe sem jutott. Megbotránkozott volna, ha én hozom a kérdést szoba...

Ódonek telefonjat nem vehettem igenybe. Kompromittálhattam volna őket.Tudtuk, hogy a legtöbb telefonbeszelgetést lehallgatják és feljegyzik.Ők elégge exponált emberek voltak.Biztosra vettem, hogy rajta vannak a fekete listán....

Ember Kari rendeloje csak másfel blokknyira volt a Madách

tertől.. Gondoltam percek alatt megteszem az utat.

Amint sietve a Kossuth Lajos utcai keresztezödéshez értem, nem n-tem a forgalmi lámpat, átrohantam a tuloldalra. Az utca másik oldalán egy rendör a vállamra tette a kezét és marconan ráförmedt.

— Tilosba ment, igazolja magát! —

Szinte összeestem a rémülettöl, hiszen semmilyen személyazonossági papir nem volt nálam, és a nevemet amugy sem mertem volna bemondani.

— Kérem, bocsájtson meg nekem. Soha többet nem teszem. Kérem, kérem, most az egyszer hagyjon menni.—

Olyan könyörgö rémülettel néztem rá, hogy megsajnált. Szinte mosolygott.

— Na nem banom. Most az egyszer mehet, De máskor nézzen körül mielött lelép a járdáról.—

Elengedett .Csak dadogtam. Hálásan köszöntem jóságát.

Gondosan körülnéztem, mielött bementem Ember Kari rendelöjének az ajtajához, és a hivatalos rendelöi idön kivül becsengettem nála. Ö nyitott ajtot, éppen távozni készült.

Egy lélegzetben elmondtam, hogy mi történt velem.. Ö valamiképpen nem tudta hogy el vagyok ítélve.

Kértem, hogy segitsen Agin, ha bajba jutna, és tartsa szemét a kislányomon. Látta magát valaki, amikor hozzám jött? — kérdezte elutasító hangon. Hogy mert ide jönni? Engem is bajba akar sodorni? Hogy tehet maga ilyesmit velem? Jézus Mária, maga mire képes? —

— Semmire, Kari. Ne féljen, nem látott senki. Felejtse el, hogy egyáltalán létezek, többet úgy sem lát. - mondtam és úgy éreztem, mintha jéghideg marok szoritana a szivemet.

Ezek után, nagyon lassan, ovatosan és bánatosan kullogtam vissza Ödönék otthonába. Még szerencse.hogy senki sem volt a házban,amikor viaszaértem. Persze senkinek sem mertem elmondani,hogy mi történt.

Reggelenként mindig a kedves kérdés fogadott a kávé illatt mellől :

— Aliceka ,hogy aludt ?

— Köszönöm remekül, - hazudtam.

— Na csak hogy van még valaki ebben a házban, aki aludni tud. Én egész éjszaka tervezgettem, hogy mi a legokosabb amit tenni lehet.Betege vagyok a gondolatnak, hogy magát egyedül utnak inditsuk. Hogy fog átmenni a határon? És mi lesz majd azután, ha sikerül kijutnia ? - mondta Ödön. szomoruan.

Én minden esetre iderendeltem családi josnőnket, a Zitta Emmat, hátha most is mond valami okosat, valami reménykeltőt - szolt kozbe Lilla, - Ödön felesége, - aki az ostrom előtti időkben legkisebb problémáival is hozzám fordult tanácsért, a népbirósági itélet óta azonban szerető gondjaiba vett és teljes energiaval tervezgette,hogy milyen ruhában, milyen kabátban, milyen cipőben utazzakLegnagyobb megrökönyödéssel hamarosan tisztába jöttünk azzal hogy parafatalpu sznadáljaim, magassarku luxus cipőim teljesen használhatatlanok lesznek, ha netalán szántoföldeken kell keresztül gyalogolnom.Végul is Ági lányom lapossarku iskolai cipőjénél kötöttünk ki, de azt gyorstalpalásra előbb a sarki foltozo cipészhez kellett vinni. Cipőm fog mulni hogy el tudok-e indulni gondoltam jozanul. és sirni tudtam volna a sors ironiáján. Az természetes, hogy nem utazhatok coboly galleros szörmével belélt fehér alpakka kabátban, jól szabott elegáns kosztümjeim egyikében, a kis lányom mindennapi gerderobe-ját fogom megdézsmalni,hogy nekivághassak a határnak.

82./80

– Engem most főként az aggaszt,hogy meddig maradok a nyakatokon? Elvégre az AVO-nak is eszébe juthat régi barátságunk.Ödön még azt sem mondhatja hogy nem tudta, vagy nem értette,hogy miről van szó, amikor befogadtatok.—

Most csak az a fontos és csak az számit, hogy nálunk biztonságban vanEs ha meg keresnek is magat itten, a tüzlépcsőn az utolsó pillanatban is le tud maszni a lichthof-ba. Ezen a gondolaton ne törje a fejet. Engem a többi problema aggaszt (és ebben az elgondolasban a toilette kérdesnek nem volt része.)

Mielőtt a beszélgetes eljutott volna a pesszimizmus alsó határához, megérkezett Emmuska. a josnő.

-Maga a legrövidebb időn belül külföldre fog utazni,-kezdte Emma a jövendő mondast.Szokása szerint kis piros selyemkendőjéből kiszedte az indiai babszemeket, és azokat tologatta, rendezgtte az asztallapon, és kortyolgatott az obligat sherry-jéből.

— Emma, én nem készülök sehova,-mondtam, mert kiváncsi voltam, hogy keresztül lát-e a hazugságon.

—Dehogynem. El akar menni. El kell mennie, és el is fog utazni napokon belül. De még azt is mondhatom, hogy olyan simán fog utazni, mintha utlevéllel ment volna.Menjen csak nyugodtan, nem lesz semmi baja.En megmondtam a Horthy Istvannak, hogy ne menjen ki a frontra, mert le le fog zuhanni a gépe. En megmondtam a Harkay báróeknak hogy lebuknak a határon, ha nekiindulnak, de egyik sem hitt nekem.És lám, nekem volt igazam.... Na ugye? .... De maga kijut, és ott sem lesz semmi baja. Vagy lesz autoja, vagy mindig lesz annyi pénze hogy autoval járjon. Még az sem lehetetlen. hogy elutazik tengeren túlra, de ott is meglesz mindene, Talán meg egy Cadillacja is lesz. (Idővel lett.)

Ebben az időben Magyarországon auto volt a polgari szolid jolét szimboluma.A háboru idején katonai szolgálatra hivták be a

magán autokat.Besoroltak a kocsikat, amiket a régi tulajdonosa többnyire sohasem látott viszont. Azok az autok, amelyek valahogy megúszták a sorozást, legnagyobb részt elpusztultak a városok bombázása idején. Ha volt olyan, amelyik ezt a rombolást is túlélte, azt a megszálló orosz katonák "zabráltak" el. A negyvenes évek kialakulása idején egy- bicikli- is komoly közlekedési értéknek számított.

A mi három autonk közül az Opel Capitant beszolgáltattuk a katonaságnak. Ugyan abban a hónapban Peugeut sportkocsinkat "légo" idején a besötétített utcáról vitték el az autótolvajok.Ezek után ismét vettünk egy vadonatúj Opel Capitant, de azt kölcsön kérte tőlünk a svéd követség, ahol Wallenbers követ minden erejével igyekezett Magyarországon minél több zsidó üldözöttet elszállitani, elhelyezni, menteni. Szerződést kötöttünk a svédekkel, hogy a háború után visszakapjuk a kocsit, vagy ha az elpusztul egy azonos értékű autót adnak nekünk. Amikor a háboru végeztével és a zűrzavart követő békésebb körülmények között, szerződésünk alapján kocsit kértem a Svéd államtól, közöltek, hogy a kérelmezési határidő lejárt, őket az ügy nem érdekli és nem terheli. Es ebben maradtak.

Emma viszont autót ígért nekem ugynevezett további sikeres életemhez.-

Alig hogy Emma elment, Tiki lépett a szobaba.Bizakodó csillogást láttam a szemében. Eddig csak múltak a napok, de semmilyen kiutat sem tudtunk találni.A felajánlott lehetőségek közül választhattunk:

Az amerikai követség segítségével ajánlottak egy megoldást. Le kell utazni az osztrák határhoz. Ezt mindenki megprobálhatja. Sopronban kapok egy címet, ahonnan majd egy vezető el fog kísérnia határszelhez.Meg van a megállapodás néhány vonatvezetővél, hogy a határ kanyarban lelassitják az Ausztriába menő vonatot,

84/13.T 82

A vezető segitségével azután fel lehet ugrani a menő vonatra...-

Hát én mozgo járművel nem tudok versenyt futni, nem merek sem felugrani, sem leugrálni sem villamosról, sem vasutról.Ilyen kalandra nem vállalkozom. Nem is engednélek,- mondta Tiki.

Egy másik megoldás: Le kell utazni Komáromig. Ott csonakkal atvisznek a Dunan. Bár Cseh-Szlovakiában is meg van erősitve a határ, de ott még nem emeltek drotakadályokat.Egy cseh vezető elkalauzolja az embert Ausztriáig. Egyetlen aggodalo-mra okot adó körülmény az, hogy ha meglátják akár Magyarország felől, akár Csehszlovakiából az igyekező csonakot, a határörök rálőnek innen is,onnan is.

Hát ez a lehetőség sem látszott nagyon biztatónak.

Van egy másik ut is. E-szerint fel kell utazni, északfelé a Mátra hegységhez. Onnan gyalog is át lehet jutni Cseh-országba. Ez a vonal még nincsen eléggé kiprobálva és a második meggondolando körülmény az, hogya Mátrától a határon át, meglehetősen hosszu uti-távolság van Ausztriáig. Aki nem beszél csehül, váratlan bajoknak teheti ki magát. Sajnos én nem beszelek csehül, igy hát ez az ut sem hangzott nagyon csábitoan.

Maradt a Fertő to. A viz egyik fele Magyarország területén van. Masik oldala Ausztriaban.De a nádas, mocsaras alacsony vizű tavon gyalog kell átgazolni. Vizi jármu ott nem közlekedik. Hideg márciusi éjszakan a toban egy jéghideg fürdési lehetőség nem sok jot igért.
Volt olyan út amelyik jol szervezettnek és biztonságosnak hangzott, de megfizethetetlen árat számitottak érte, több száz dollárt esetleg ezret is. Ebben az időben, ha valakinel tiz dollárt találtak, az illetőt legalább öt év börtönbüntetésre iteltek.Hát még az sem beszélt dollárrol, akinek a fiokjában esetleg volt néhány.

85/ 83
14./

Volt ugyan olcsobb kivezető csempész uti ajánlat is, de az többnyire olyan gyanusan hangzott, hogy csak beugratas, vagy lebukás lehetett volna a vege.

Tiki most vegre talált egy biztosnak igérkező utat.Rokonaink, Barczayék végre megkapták a várva várt sügónyt Becsből. Kis huguk, Lucy, születésnapi jokivánságokat küldött, ami megbeszélésük szerint azt jelentette, hogy simán kijutott az ausztriai rokonokhoz.A bucsuszó formája azt jelezte , hogy minden rendben simán ment.

Ezt a csempesz vonalat egy bizonyos Egri Istvánné tartotta kezben, aki az ügy sikeres lebonyolitásáért 400 dollárt számitott. A szükséges összeg Tiki pénztárcájában volt.Rokonok és barátok hozzájárulásával, és a mi tartalék dollárjainkkal meg tudtuk fizetni menekülésem lehetőségét.

Már aznap este elmentünkEgrinéhez a Lonyay utcába, hogy megállapodjunk, és megegyezzünk a részletekben.Fel nyolc tájban taxin érkeztunk a házhoz, amely legnagyobb meglepetésünkre pontosan szemben volt Lotty hugomnak, az utca tulso oldalán levő lakásával.Felnéztem az ő abakaira, ahol minden szobából lámpa fény sugárzott az utcára, és tudtam, hogy Kati lányom most ott van, védelmi vendégségben. Valoszinüleg pont most vacsoráznak.

A ház, ahova értünk, alighanem az ostrom idők óta sem látott javitási, vagy karbantartási munkásságot.A hall bejárat kopott sötét szürke falait vékony droton. szinte alvofélben pislogó szomoru villanykörte világitotta. A lift ajton természetesen otromba kézirassal piszkos cédula ékeskedett: Felvono nem működik...

Kicsorbult ,apolataln kölépcsőn gyalog indultunk a negyedik emeletre és igyekeztünk meg sem érinteni a mocskos falat, a megbizhatatlannak látszo korlátot.Amint s harmadik emeletre értünk,

a rosszul világitott hátso fordulóból oriási, lompos szürke macska kullogott elő.Mögötte vánszorgott még három apolatlan felnőtt szürke állat és azok körül, előttük, utánuk, a lábuk alatt, a hátukra kapaszkodva, még vagy egy tucat kis cica volt a karaván résztvevője.Megdermedve álltunk a korlát szélénél, és hagytuk a szomoru menetet elvonulni.Tiki alig hallhato hangon sugta: forduljunk vissza AVO keze van a jatekban.Valahányszor macska keresztezte az utamat, másnap beidéztek az Andrassy utra.Ennyi ronda dög mit jelent ?

Az utkeresztezési babona csak a fekete macskakra vonatkozik. Ezek pedig mindannyian szürkék voltak. És nem keresztezték a mi utunkat,mert a hátunk mögé huzodtak, és ott mentek le a lépcsőn.— javitottam ki Tikit, és ha még meg is találja idővel ezt a helyet az AVO, én talán már holnap uton leszek,- tettem hozzá szokott optimizmusommal és igyekeztem elfelejteni a karavánt.

Végre felérkeztünk a negyedik emeletre és becsöngettünk egy szürke, kopott bejárati ajtonál. Kinyitható kis ablak-kockán csak egy pislákolo szemet láttam és egy barátságtalan rekedt hang szolalt meg a csukott ajto felől:

Mit akar ? Ki maga ?

— Hét orára voltam bemondva. Sajnalom, hogy kicsit kestem, most itt vagyok a megbeszélésre.—

Kis reszben kinyilt az ajtó de a védelmi láncot rajta hagytak.

—Mi a neve ? —

—Szentpályne.—

— Ki küldte ide magát ?

- Maga is tudja, hogy Luca, a Bárczayek rokona, akit maguk segitettek ki Becsbe,- mondtam -, én sem tul barátságosan, mert ilyen küszöb fölötti vallatásra nem számitottam.

Az ajto kinyilt. - Najójjenek be,- mondta egy magas termetes szőke nőszemely, aki, mint jelenség kellemesebbnek látszott,

87.
16./ 85

mint amilyen barátságtalan volt a hangja.De talan ő is félt és nem bizott abban hogy a beigért "kliens " jelentkezik-e majd, és ~~és~~ attól tartott hogy hátha mégis valamilyen házkutato közeg probál hozzá behatolni.

Ocska butorokkal telezsufolt meglehetősen nagy, tulfütött szobába jöttünk.Egrine hellyel kinált bennünket ,mi pedig igyekeztünk-tünk a törött rugoktól roskadozó, seszinü bársony székekbe elhelyezkedni.A rosszul világitott szoba átellenes falán oldalán két nagy nyitott szárnyas ajto tátogott. Két szobára nyiltak az ajtok, és mindket szobában emberek nyüzsögtek. Lehettek, vagy öten hatanEgymás közötti beszélgetésükből csak egy két mormolt szofoszlány jutott hozzank.

— A munakatársaim , és az utast kisero szemelyzetem,-mutatott a másik szoba felé Egrine.Aztan Tikihez fordult és inkább mondta mint kérdezte:

– Felteteleimet ismeri, ugye? Meg van a szükséges pénze? Egy összegben kérem. —

– Minden rendben van,-mondta Tiki.-A részleteket akarom megbeszelni.—

— Megy az egesz csalad? Hányan vannak ? jött a kérdés.

— Csak en magyek. Csak rolam van szo.-szoltam közbe.

Mi az, valnak ?

- Nem.-

-Miért akar kimenni ?

–Az magánügy. Nem tartozik ide. Viszont minél előbb indulni szeretnek.

- Mehet, akar holnap is. Nálam minden utrakészen áll. Jol figyeljen, elmondom a részleteket:

Következett a másfeloras magyarazat. Mindenfele papirokat, okmányokat rakott elém .Elmondta, hogy személyazonossági irat helyett az ő fénykép nélküli igazolvanyát fogom felhasznalni. Vasut jegyet váltsak Szombathelyig. Ezek szerint az iratok szerint egy Szombathely közelében levő falucska a lakohelyem.Apám neve... anyám neve ...., ki a városka vezető tisztviselője,... a jegyző neve, a pap neve,... a szomszédok neve és igy tovabbSorban ott volt valamennyi a listan, ezt kellett nekem holnap reggelig hibátlanul betanulni, azutan pedig meg kell semmisiteni a listát,, mert ha razzia lenne a vonaton , és netan megmotoznanak, ilyen irást nem találhatnak nálam.

- Ha razziába keveredne és kikérdezik, - mert az is megtörténhet, - vagy ha bekiserik egy őrszobára, bármit válaszoljon, csak azt be ne vallja, hogy át akart menni a határon. Bármivel fenyegetik, ezt az egyet ki ne mondja, még akkor sem, ha veréssel börtön büntetéssel ijesztik. Érti ?

— Értem. De még nem mondta meg, hogy valójaban hova fogok utazni, és hogy fogok átmenni a határon? Ha minden jól sikerül ....

— Hogy hol és hogyan fog átmenni a határon, azt magána-k nem kell tudnia. Nehogy elszolja magát, ha faggatnák. Nézzen oda, abba a szomszédos szobába. Látja azt a sárga kendős asszonyt?

— Látom.-

Közvetlenül a nyitott ajtó mellett valóban ott sétált egy közép termetü, egyszerü parasztos ruhába öltözött nőszemély, akinek a haja sárga kendővel volt bekötve.Egyébként olyan jelentéktelen volt, hogyha nem lett volna a fején a szines kendő, fel sem figyeltem volna rá. Csak árnyék lett volna akármilyen tömegben.Semmi emlékeztetőt nem fedeztem fel rajta.

Jól nézze meg, =mondta Egrine.

~Maga megveszi a saját jegyet Györig.Ő is ugyanazon a vonaton fog utazni. De ott ne is nézzenek egymásra.Mondanivalojuk ugy sincs, ne is keressék egymást.Amikor Győrbe érnek, maga menjen a-helyi járatok pénztárához.Győrben a sárga kendős meg fogja sugni, hogy melyik állomásra vegyen jegyet. De maga nem oda fog utazni, ahova a jegye szol.Ez a kisérője két jegyet fog venni, és maga oda fog utazni, ahova az a jegy érvényes.A maga jegyét azonban csak a menő vonaton fogja kezhez kapni, Ott fogja megtudni,hogy mi az igazi cél-állomásnak a neve.Igy senkinek sem bökheti ki előre. Érti?

~ Értem.~

~ Ott a másik szobában négy férfit is láthat. Azok közül,ketten ugyancsak a maga vonatján utaznak Győrbe. Vigyázni fognak, figyelni fogják magát, nem csinál-e valamit rosszul, akar-e valamilyen gyanus alak magához közeledni?Ők most már tudják, hogy maga hogy néz ki. De magának nem szabad tudnia hogy a négy közül,melyik az a kettő, aki valahol a maga közelében fog utazni.Nem engedhetjük meg magunknak, hogy csak a nézéssel is elárulja őket.

(Az úgy nevezett kisérőket soha többet nem láttam.Talán el sem indultak.)

—Jo! Nekem mindegy. Győrig egyedül utazom. Győr után a sárga kendőssel és a két kisérővel, remélem, nem lesz semmi dolgom. —

— Látom, hogy okos asszony Hát most tanulja meg hibátlanul az összes neveket a listán, és semmit el ne felejtsen, amit mondtam.

— Na de mégis mi lesz a határnál? Hogy jutok át ?

- Azt bizza rájuk.Elkiserik a határ sávon, átsegitik a szőges droton. Bekiserik egy osztrák falubaOtt hamis papirokat és utazási engedelyt adnak át maganak. Valaki azután majd felkiséri Becsig.

~~10.~~ 88

Ott bucsut mondhat az en embereimnek. Isten es az en alkalmazottaim segitsegevel el fog jutni arra a helyre, ahova keszül. Csak tudnám, hogy miert akar maga a családja nelkül lelépni?

— Kedves Egrine, ez teljesen magánügy. Ha minden jól megy, egyszer, majd talán el fogom mondani magának. A többit beszélje és intezze el a férjemmel.

Panik szerü félelemmel tettem táskámba a hosszu listát. Micsoda lehetetlen, komplikált neveket kell nekem ma éjszaka bevágnom?

Tiki meg Egrine még egy ideig halkan beszélgettek. Ahogy néztem őket, láttam, hogy Tiki aggodó kérdéseket tesz fel hozzá, és Egrine szemforgatással kitérő válaszokat ad. Közben vállon veregeti Tikit. Megsimogatja a kezét is, és a birtokba vett boritékba gondosan betekint. Belenyul. Nagyot bólint, és ezzel el vagyunk bocsájtva.

Mind két oldalról elmondjuk az adott körülményekre vonatkozo közhelyeket, és végre elmegyünk a nyomaszto atmoszféras lakás ~~ból~~ ból —

Tiki taxit hozott. En azonnal a kocsiba ültem és tanulmányozni kezdtem a listán felsorolt neveke-t. Tiki besietett a közelben dolgozo talpalo schuszterhez hogy a határjárashoz szükséges alacsonysarku cipőt végre kézhez kapjuk. En kö-zben fel fel néztem hugom lakásának a kivilágitott ablakaira és nagyon fájt, a szivem, hogy nem vehettem ölbe a kislányomat..

Egyszerre hangos sivalkodást, kacagást hallottam és a ház bejárati ajtajánál megjelent a két kis lány. Katikám és a vele egykoru unokatestvére Eszter. Markukban valami kincset szorongattak és egymás kezéből próbálták kiszedni a "valamit", közben nagyokat nevettek. Ugy látszott ellenőrizni akarták egymás holmijat vagy osztozkodni rajta. Aztán Kati nagyot loditott Eszteren és

rohanva nekiindult az utca masik oldalahoz.Szinte ugy latszott hogy a taximhoz akar szaladni, de persze csak a mögöttünk levo cukorka üzletbe készültek menni.Eszter hatalmas iramban Kati utan lendült és egyik gyerek sem vette észre, hogy a mellék utcából hangos csilingeléssel iramodik felejük egy kivilágitott sárga villamos.Meg sikitani sem volt idöm, amkkor a kocsivezetö észrevette a két gyereket és fülsiketito csikorgással lefékezte a robogo villamost.Karomkodva rázta öklét a a megdermedt két kis lány felé, akik egy pillanatra majdnem megálltak de aztán tovább rohantak és felszaladtak a járdára. A villamos vezetö ujra megindult és en sirva borultam a taxi oldalara. Ha a Jo Isten nem vigyázott volna erre a két gyerekre a szemem láttára gázolta volna öket halálra ez a robogo jármü és en felajultan csak bámultam volna, hogy mi történik. Hogy a gyerekeket cigarettáért küldték-e le, vagy azért jöttek hogy cukorkát vásároljanak a társasjátek gyöztese számára, - nem tudom. Csak nehány pecig láttam a kislányomat, és azt hogy, helyettem, egy örangyal vigyázott rája.

Ödönek aggodo szeretettel vartak .Persze mindent elmondtunk ami Egrinénel történt. Betanulando listamat gondosan végigneztek és en ugy viselkedtem, mintha nem félnek.Bár igyekeztünk elkerülni az"ütolso vacsora" hangulatát, nagyokat hallgattunk és szerencsére senki sem probált vigasztalni, bátoritani, hogy jo tanácsokat adni. Ugy bucsuztunk, mintha csak egy weekend kirándulásra mennek. Mindössze az utolso öleles volt sokkal hosszabb mind szokott maskor lenni, és az elszakadás, nagyon fajt.Megkértem, hogy kedvemért senki sem keljen fel hajnali indulásom idején, és megigértem, hogy mihelyst tehetem, üdvözlö képes kártyát fogok küldeni, Ausztriából, Azutan neki ültem, hogy megtanuljam az összes neveket Egrine l-istájárol.

Két orás megfeszitett koncentrálás után ugy tudtam hiba nélkül oda-vissza idézni valamennyi adatot, mintha a tiz parancsolatot kérdezné valaki és én gondolkodás nélkül tudom, hogy mit kell válaszolni.

Borongos ,esös reggel virradt ránk másnap. En még aludtam, de Tiki imára kulcsolt kézzel ült ágyam mellett és elcsuklo hangon ébresztett. -

Alicekám, menni kell. Indulni kell. Siessünk. Kijövök veled a Keleti Pályaudvarig. —

– Szó sincs rola Drágam. Könnyen felismerhetne valaki, ha együtt látnak. Mi itt fogunk elbucsuzni. De nem örökre. Csak egy kis Becsi kirándulásra. Ott majd talán meg tudlak várni ....

Tiki halálsápadtan jött velem az ajtoig. Ott megöleltük, meg csokoltuk egymást. Aztán kizártam a fejemből minden gondolatot, a szivemből minden érzést, csak a jelen probléma foglalkoztatott. Taxit kell fognom. Jegyet kell váltanom. Sietni kell,hogy elérjem a hajnali vonatot, meg kell talani a sárga kendös asszonyt. —

Ahogy leértem a Madách terre, se járokelöt, sem taxit nem láttam. Csak ködöt, és szemerkelö esöt. Mi lesz, ha nem találok taxit? Villamoson, gyalog nem mehetek. Lekésem a vonatot.--

Váratlanul kopott öreg auto kocogott elö. Boldogan intettem neki és mondtam, hogy igyekezzen minél elöbb kijutni a Keleti pályaudvarhoz.

Rendben-van mondta, és én nem realizáltam, hogy az autot Ödön rendelte telefonon. Azt hittem a Jó Isten küldte.

Hány orás vonattal utazik? kérdezte a nagy bajuszos öreg sofför .

A fél hetessel.—

Böven eléri - nyugtatott meg az öreg és a hepe-hupas köves

"Kis Koruton" amely meg mindig viselte az ostrom idők zökkenős emléket, megindult az ocska batar az állomás felé.

A Keleti Palyaudvar bejárati ajtojának mind két oldalán civil ruhas rendőr állt és figyelte az érkezőket. Nem kellett fényképes igazolványt varni tőlük. Rá volt irva a hozzáállásukra a magatarásukra, a szikla kemény nézésükre, hogy megfigyelő, lésben állo detektivek, akik már jegyváltás előtt igazoltatjak azt aki nekik gyanus.

Közömbös arcot vágtam. Nyugalmat erőszakoltam a járásomra és tétovázas nélkül a jegyválto kasszához mentem. Őrültem, hogy azelőtt olyan gyakran utazatm, nem kellett kérdezősködnöm. Mindennapos unott arccal, Győrbe szolo másodosztalyu jegyet kértem. De gondolatban felháborodva szidtam Egrieket. A névsorral együtt jegyet is adhattak volna a kezembe. Most nem kellett volna attol tartanom, hogy a megfigyelő detektivek egyike megállít és igazoltat.

Melyik vonalrol indul a Győri gyors, - kerdeztem a jegyárust, aki álmos lassusaggal adta kezembe a visszajáro huszasokat. Mint ha csak módot akart volna adni az ajtonálloknak, hogy kérdőre vonjanak utazásom célja felől.

Négyes vágány balra,-mondta,-szerintem, hangosabban mint szükséges lett volna. De a két detektiv ekkor sem nézett ram. Talán vártak valakire, az érdekelte őket.

Ezek utan megkönnyebbülten siettem az orias épület indulási plattformjára. Hosszu járdan kellett végigmenni, hogy megtaláljam azt a vágányt, amelyről az en vonatom fog indulni.A tolongo ember tömeg szinte beleveszett a nagy hodály, gőzös, füstös félhomályaba. Nem néztem senkire sem. Reméltem, hogy ha én nem nézem őket, ram sem fog senki nézni.Nem lesz, aki felismerjen.

Szamolni kezdtem a sinparokat.Vegre elertem a nagy hodaly tuloldali peremet, és a jardatol balra sorbavettem a sineket. Egy... kettő... három .... négy ...Innen indul a Győr-i vonal. Felszálltam Ülő helyet kerestem. Megálltam egy kivilagitatlan fülke nyitott ajtajánal, ahol ketten ültek egymassal szemben az ablak mellett. Vasutas egyenruhaban voltak, ugy gondoltam jó környezeti háttérnek lehet venni őket.

- Szabad ide beülni, vagy szolgálati szakasz ? kerdeztem.

-Tessék, egy hely még szabad, mondták nem tul lelkesen és közben két másik vasutas jött be a fülkébe.Engem végigneztek, egymást sietve üdvözöltek.

Kis bevásárlási neccemet, amiben egy váltas ruhat és toilett holmimat pakkoltam, felraktam a poggyasztartóba, és beletemetkeztem a Szabad Nep cimü napilabpa.

A vasutasok összehajoltak és sugdolodzni kezdtek. Utolsonak egy ,ugyancsak vasutasnak kinéző, mogorva alak jött a fülkébe. Nem köszönt senkinek. Lezuppant a szemben levő ülő-sor közepébe. Rosszaloan nézte az ablakon át lathato indulási csarnok oriási villanyorajat és dörmögve mejegyezte:

- Na persze. Ma is késni fogunk.

Röveddel ezután megszolalt egy megafon.

Budapest, - Komarom, Győr, - Becs.-i gyorsvonat, érkezesi oldal ,masodik vagyany, - indulas 3 perc mulva.

Megállt a szivverésem. Ur Isten ! rossz vonatra szálltam . A Győri a gyorsvonat a masodik vágányról indul, nekem a bal négyest mondtak. Mit tegyek?Nem mertem felugrani, nem mertem megkérdezni, hogy a vonat amelyiken ülök, hova megy?De mar idóm sem volt barmit is tenni,mert csikorgo kekerekekkel, nagy zökkenéssel lassan elindultunk.Hangos csörömpöléssel egyszer csak, szegényes külvarosi

hazak kozott egy kopottas raktarhelyiseg oldalanal megalltunk es a megafon hangosan hirdette:

Ferencvarosi palyaudvar. Indulas 5 perc mulva ....

-Meg nem hoztak rendbe a palyat. Itt a kerülő most is.-

-Ejjel, nappal ezen piszmognak- mondta a masik vasutas.

-Vard meg a masodik öt eves tervet, akkor talán elkeszül,- valaszolta kollegaja .Egre emelt szemmel vallat vontak.

Lassu döcögéssel ujra indult a vonat.En közben igyekeztem rendet teremteni földrajzi emlekeim között. A Ferenc varostol delfele az Alföldre kell, hogy menjenek a vonatok. Ezek szerint , alighanem Cegleden, vagy Kecskemeten fogok kikötni.Onnan valahogy talán majd vissza tudok vergődni Budapestre.Meg kell varnom,hogy mi lesz a következo allomas?

A vonat közben kanyargott és egyre gyorsabban kezdett haladni.Varatlanul egyszerre csak rament a Duna fölötti hatalmas vasuti hidra és ismertebb tajra kerültünk. Nincsen baj. Kiterővel, nagy kerülővel el fogunk erkezni a Kelenföldi vasuti allomasra.

Kimentem a folyosora, hogy elbucsuzzak a Svabhegy lankas oldalatol. A domb tetejen most is ott volt a regi szep villa, ahol gyermekkoromban annyi kedves nyarat töltöttünk.A szel Odahozta neha a tavoli vonatok fütty hangjat, és mi tervezgettük, hogy ha majd felnövünk, hova fogunk utazni azokon a játek vonatokon?Mert akkor, minden délibabos játeknak latszott.

De a tavoli kilátas helyett Tikit pillantottam meg az allomason.Hajadon fővel, árvan ott allt t peron szelen, mint a boldogtalanság élő szobra.Istenem, de jo lett volna lerohanni hozza. Megölelni. Megvigasztalni.

Ő is meglatott engem. Integetni kezdett, Azert jött ki Kelenföldre hogy meg utolso bucsupillantast valthassunk egymassal. Azutan mutogatni kezdett a vonat eleje fele. Jelezte hogy a kendős

asszony is ott van a közelben.Látta, hogy megértettem.

Közben megtántorodott és eltakarta az arcát.Az indulo vonatra már csak végtelen szomoru utolso integetése ért fel hozzám.

Közben, most először zuhant rám az érzés: Elmegyek, El fogok, el kell mennem. Eddig csak siettem, tervezgettem és izgultam. De most megállt a világ.Egyszerre ráébbentem arra, hogy milyen egyedül vagyok.Elszakadtam Tikitől, a gyerekektől, mindentől, amit szerettem. Látom-e őket valaha még ebben az életben? Ki lesz velem ? Mi lesz velem? Hogyan tudok megmenekülni ?Átláthatatlan függöny ereszkedett a multamra, eltakarta a jövömet.

Itt észbekaptam.Ezen most nem érek rá töprengeni.

Visszamegyek a fülkébe. és kezbeveszem az ujságot.De persze nem birom tul sokaig lapozgatni a Szabad Népet.Előkotorászom azt a detektiv regenyt amit uti olvasmánynak vettem, de mai napig sem tudom, hogy ki volt a gyilkos, mert sohasem jutottam a könyv végére. Hogy megszünjek tépelődni a megmásithatatlanon, gondolatban gyakorolni kezdem Egriné listájának a betanult szöveget. : Haza megyek, Laksár-Ujfaluba. - atyám neve....csupa kifacsart szó, de hibátlanul idézem őket akár csak az egyszer egyet.

Megszólal a szemben ülő köpcös kis vasutas

-Nagysagos asszony, ha nem olvassa az ujsagot, Megengedi,hogy elkerjem?

_Parancsoljon- mondom és oda adom neki a Szabad Népet.
A fülkében a többi három vasutas megrökönyödve összenéz.

-(Micsoda baklövés) - gondolom remülten. Meg akarom jatszani a mindennapi falusi asszonyságot, és ilyen udvarias választékos kifejezést használok. Nem azt mondtam, hogy : tessek, hanem elsuttogtam, hogy :parancsojon. A vasutasok rosszaloan össze sugnak.

Közben az étkező kocsiból bejön újabb két egyenruhás alak és kedélyes beszélgetésbe kezd az itt levőkkel.

- Hányat akpott el tegnap a razzia a vonaton? kérdezi az egyik uj fiu.

- Tegnap is volt razzia? Már megint ? - kérdezi a másik.

- Győrig az egész vonatot végigjárták, mondja az egyik ajtónál ülő. Mindenki igazoltattak. Minden férfit, nőt kikérdeztek. Minden választ felirtak, - ki honnan jött, hova megy. A győri állomason tizenöt utast leszedtek a vonatról...

- Elvitték őket ?

- No ná . Ebédre hivták a népet! - vont vállat a vasutas. Ez igy megy mindennap. Hol többen buknak le, hogl kevesebben...

Igyekszem ugy tenni, mintha csaka könyv érdekelne és folytatni akarom a lista gyakorlatat.Anyam neve ? - Te Jó Isten. Elfelejtettem.Hol születtem? ...semmi sem jut az eszembe.Pánikba estem attól amit ők beszéltek és minden egyébb kiment az eszemből. Lehet, hogy elsápadtam. Ezt ők is észrevették. Megsejtették bennem a külföldre igyekvőt.

A vasutasok felalltk, kimentek a folyosora és ott összedugták a fejüket. Összesugtak. Ugy éreztem, hogy rolam beszélnek.

A rossz-arcu kis öreg a fülkében maradt és a Szabad Nép-et lapozgatta. Engem pokoli fejfájás kezd gyötörni. Alig birom kezemben tartani a könyvet, lehunyom a szememet és megprobálok ugy tenni, mintha aludni készülnék.

Egyszerre csak megszolal a szemben ülő ravasz arcu vasutas:

- Hova tetészik utazni?

Elképedek. Mi az ? Ez az alak talán AVO-s, és kilesi a gyanutlan utasokat?Ugy látom, föprobát tarthatok egy esetleges razzia kérdéseire.Összeszedem gondolataimat és megprobálom elképzelni hogy mit mondanek, ha sor kerülne erre? És persze vigyázni fogok majd arra,hogy falusiasan hangozzon, amit mondani fogok.

Haza, - mondom jámborul.

Hova haza ? jön a kérdés.

Undra, mondom bamba unalommal és gondolatban vállon veregetem magam. Habozas nélkül eszembe jutott. Hamar kézbe veszem a könyvet és végig gondolom a többi nevet.. De nem nagyon sikerül. Mi a lánykori nevem,? Csernyicska?Csernyikoszka ? Csernyicsicski? A fene egye meg, miert nem hivnak Cseri Mariskának ?

A vasutas ujra megszolal: Végig tetszik jönni ?

Nem ,csak Györig, ott átszállok.

(Megijedek. Hátha ennek a vonatnak a végállomása Györ. . Ha igen, akkor masképpen kellett volna válaszolnom.)

Olvasok. A vasutas sunyin mosolyog.

-Hova valosi a nagysagos asszony? -

- Ide. Dunántulra.

-Es mit tetszik itt falun csinálni?

-Gazdálkodom.-

_Ilyen kezekkel ? - kérezi.

Rémülten nézek a kezemre. Nincsen rajtam gyürü. Még a jegygyürümet sem engedte Tiki felvenni. A körmeim nincsenek ki lakkozva.Nem látok semmi különöset.

- Mi baj van a kezemmel. Az csak nem baj,hogy tiszta? Hiszen van szappan és melegviz. (en hülye, kutvizet kellett volna mondani.) - és az alma termeles nem árt a kéznek.

_ Oh, maga almat termel.Almatermö vidék az az Und? És milyen

almafái vannak Undon?

Kezdek pánikba esni. Nem értek az alma termeléshez. Mit monjak ? Melyik alma terem a dunántuli klímában.Jonathán, vagy Calville ? Ezek tartoznak a legnemesebb alma fajtak közé. De ezeket is csak a csemege üzletekből vagy a piaci kínálatbol ismerem . Kiutat keresek.

Van korai zöld almam, Van borizu, na meg van egy pár birsalma fám.

- Állatot is tart ? folytatja a faggatást.

-Három disznot hizlalunk, de a diszno hálas állat, mindent megeszik. - mondom és szerencsére éppen jön valaki a- folyoson,aki kristályvizet árusit.Sietve kimegyek a fülkéből, veszek egy pohár vizet és lenyelek két fejfájás ellni pirulát. Aztán azonnal ujra olvasni kezdek de, amint csak egy pillanatra felnézek, látom,hogy engem figyel és faggatásra kész grimaszokkal lesi, hogy tudna-e tovább gyötörni.

Megáll a vonat Tatán. A folyoson tanácskozo vasutasok rosszaloan beneznek a fülkébe. Végig mérnek, vállat vonnak, van olyan, aki mintha bucsut bolintana. Valamennyien leszállnak a vonatrol és bemennek az állomás főnökség irodájába.Egyszerre csak felpattan az ablak mellől a kis kopottas vasutas, a hálóból leszveszi és vállára veti a tarsolyát. Indul kifelé a fülkéből, de elöttem megáll. Két kezébe fogja a kezemet, lehajol és majdnem könnyes szemmel mondja:

-Nagyon szerencsés utat kívánok nagyságos asszony. Isten áldja meg!- meglátja, hogy minden sikerülni fog.

- Köszönöm,- suttogom, és hálásan nézek rá.

Kezet szoritunk. Kimegy. Leszáll. Ő is elindul a többi vasutas után. Ő is megy az állomás-főnök irodája felé.

Állok a vonat ablakánál és nézem őket. Aztán egyszerre csak rádöbbenek arra, hogy milyen ostoban viselkedtem. Megköszöntem,hogy szerencsét kivánt.Ezzel beismertem, hogy menekülni akarok .Egyik buta válaszom, követte a másikat. Most bemegy az irodába. Ott majd feljelent.Jönnek majd az AVO-sok és szembesiteni fognak minket egymással, aztán probálkozhatok a magyarázataimmal...

De senki sem lépett ki az irodából.Ott maradtam egymagamban a kiürült vasuti fülkében, egyetlen utitárskent a migrénemmel.

Felhangzott a fütyszo, elindult a vonat, reménykedni kezdtem.Ma talán már nem is lesz razzia. Próbáltam rendbe szedni a gondolataimat.Ismételtem a neveket, gyakoroltam az utitervet. ... Győr után következik Lövő, azutan majd Ledec. Horpács,Vorsi -kezdek ingerült lenni, micsoda nevek? ki nevezte el ezeket a falukat? Mennyivel könyebb volt a latin felsorolás .... ante,apud, ad, adversum circum... és ha nem tudtam, legfeljebb megbuktattak volna. Itt ha nem tudom, az életem forog kockán.

A következő állomáson egy komor arcu férfi három kislánnyal jön a fülkébe. Ablak mellé ülteti a két nagyobbat. A legkisebbet, - lehet vagy két éves, - az egyik nagyobbacska ölebe teszi. Két állomást fogtok menni, a harmadiknál azután leszálltok.Ott majd vár a nagymama. Legyetek jók -

Megtorpan, Megsimogatja a három gyerek fejét és szinte rohan ki a szakaszbol. Az ajtoból visszafordul, rámnéz, mintha csak most vett volna észre. Ül még valaki a fülkében ...

Kérem, segitse őket . - mondja. Vigyázzon arra, hogy a harmadik megállonal baj nélkül leszálljanak. Köszönöm - teszi hozzá- ugyanabban a lélegzetvetelben és már rohan is a leszálló lépcsőhöz mert a vonat nagy zökkenéssel már elindult.

Ránézek a három gyerekre. A legidősebb öleben a picivel, lehet vagy tizenket éves. Az ablak mellett ülő másik talán hét,vagy nyolc esztendős.Nagy könnycseppek csurognak az arcán.

-Ne sirj kislany, - mondom,- Vár a nagymama. Van a nagymamának kertje ?

- Van, de felti a viragjait, és nem enged a fára maszni, mondja az idősebb.

A siró kislány közbeszol, - Nem kell nekem a nagymama. Én az~~mamat~~ anyut akarom. Ugye nem fog ~~a mama~~ meghalni ? Tegnap vitték a korházba.

Ijedten nézek a gyerekekre.

Most a nagyobbik kezdi magyarázni. - Már régota beteg az anyukám ~~mama~~. Azt mondják beteg a szive. Azt is mondták nekünk, hogy meg fog halni.-

- Ki mondta ? -

-A szomszédok. Meg a gyerekek az iskolában.-

-A gyerekek és a szomszédok azt nem tudhatják. A doktor bácsi biztosan nem mondta. Ő bizonyára azt mondta nektek, hogy be kell vinni a korházba, mert ott meg fog gyogyulni.Azért küldött édesapátok a nagymamához. Hogy a ~~mamának~~ anyukátoknál meg legyen a nyugalma. Hamarosan nem fog gyogyulni. Majd meglatjatok...

-De nekünk addig a nagymamánál kell maradni, pedig mi mindennap látni akarjuk az~~mamat~~ anyucit, és mindennap beszélni akarunk vele. És a nagymamát nem nagyon szeretjük.

Probálom menteni a helyzetet. Nem gondolok a razzia lehetőségére. Igyekszem megnyugtatni a kislányokat. Megkérdezem a nevüket. Nagypapára terelem a szot.Aztán kis állatokról beszélünk. Elmesélem a farkast, a Piroskát, és vicces dolgokat mondok egy jó nagymamáról. Végre elérkeztünk a harmadik állomáshoz.. Segitek nekik összeszedelődzködni. Elbucsuzunk, Leszállnak. Hamgos fontosko-

dással piros pozsgás termetes asszonyság öleli keblére a megszeppent, tétovazo gyerekeket, ölbe kapja a picit és már terelgeti is őket a kijáratnál várakozo szekérhez.

Csend van a fülkében. Egyedül maradtam. Elszállt a biztonsági érzés amit a három kislány közelsége idején egy óránál hosszabb ideig szinte termeszetesnek vettem. Kezdődnek az elképzelések, ujra kezdődik a félelem.

Végre aztán egyszer csak lelassit a vonat. Megérkeztünk Győrbe. Összeszedem cokmokomat és nekilendülök a további utazás bizonytalanságának. Amint leszálltam, az előttünk állo wagonbol lelépett a sárga kendős azzony. Nagyon titokzatos arccal bolintott felém, de én a Lonyay utcai instrukcio alapján, ugy tettem, mintha nem is látnám. Elindultam a városcsarnok irányába és ő halkan mögém suhant.

Nem ismert meg? - kérdezte ijedten - Velem fog utazni a határig ...

-Persze, hogy megismertem - suttogtam. De Egrine azt mondta, hogy mindig maradjunk egymáshoz közel, de tegyünk ugy mintha semmi közünk sem lenne egymáshoz.

-Vegye meg a jegyet Lövőig, szisszegte. Az igazi jegyet majd én fogom megvenni, de azt csak a menő vonaton adom oda magának. Ott a jegyárusito kassza - mutatott a kivilágitás nélküli félhomályban tartott üveg kalitkára, amelyben nagy semmittevéssel egy öreg vasutas unatkozott.

A sárga kendős hátra maradt, és a kasszához léptem és a meg beszélés szerint megváltottam jegyemet Lővőig. Tetovázo lassusággal a városcsarnokba mentem. A nagy hodály zsufolásig tömve volt várakozo utasokkal. Lehettek egy pár százan. Végre mégis találtam egy ülőhelyet az első sorban, ahol aztán ugy tettem, mintha olvasni akarnám a "Szabad Nép"-et.

A sárga kendös mögém settenkedett és fontoskodva azt kérdezte, hogy meg tudtam-e venni a jegyet?

- Hát persze, hogy tudtam. Mi van azon tudnivalo? - válaszoltam. Kérdezze meg a vasutasokat, hogy mikor és hol lehet beszállni?

-Baj van,- motyogta.- Még legalább két ora hosszat kell itten várakozni. Senki sem tudja, hogy miért és hol késnek a vonatok...

Elkérte az ujsagomat, - talán azért, hogy ne egy fővárosban megjelenö lap legyen a kezemben, és ölembe rakta a "Világosság" cimü helyi ujságotáztán néhány sorral mögöttem ö is helyet talált magának, és olvasni kezdett.

Kezdtem hozzászokni az állomas nagy termet betölto tömeg ideges hangzavarához. Minden felöl azt találgatták, hogy van-e vagy nincsen-e razzia a városi piacon?

Helyi hekusok igazoltatnak - mondta valaki, de orosz katonák terelik a népet a kaszárnyákhoz. Menekül is aki csak tud ...

- Az oroszok egyre erösebben davajoznak ujságolta egy másik hang. Hátha itt a váróban is igazoltatni fognak majd minket? Már kora reggel is volt itt egy razzia...

Budapesten ebben az idöben orosz katonát már nem igen láttunk az utcákon. Városon kivül, orosz katonai telepeken laktak. Az igazoltatások pedig nem folytak nyilvánosan.

Itt, Györben a váróterem ajtainál magyar katonai rendörök álldogaltak. Egy két szuronyos orosz az épület külsö falainál lödörgött és cigarettázott. Talán vártak valamire. Türelmes közönnyel bámultak az egyre hangosabban panaszkodo ideges sokaságot, miközben a város felöl egyre többen jöttek az állomásra. Lehet, hogybiztonságot kerestek a tolongásban és nagyban hoztak a rémhireket, amelyek egyre hangosabban szálltak szájról, szájra.

Varatlanul egyszerre csak sinek nyikorgására eszmeltem és nagy gőzfelhőbe burkolva egy vonat állt meg a pályatesten.

- Itt a vonat! Hamarabb jött, mint vártuk ! Beszállni,- beszállni , kiabálta a sokaság és mindenki rohanni kezdett a vonat felé. A sárga kendős megrántotta a karomat -Siessen, szaladjon, jövök én is , Isten őrizz hogy itt maradjunk, és amennyire lehetett, ő is tülekedni kezdett a kijárat irányába. Belekeveredtünk az egymást lökdösö, tolongo tömegbe. Az ember áradat minket is magával sodort a vonat lépcsői felé. A kijáratnál széjjel löktek bennünket egymástol. A sárga kendős asszony egy wagonnal hátrebb maszott fel egy kocsiba, engem szinte feltoltak az azt megelözo másiknak a lépcsöjére.A vonat folyosoján joformán megállni sem lehetett.Minden talpalatnyi hely tele volt utassal.

Hamarosan elindultunk. A bejárat felöl jegyszedö nyomakodott elöre. Hozzám erkezett.

- Kérem a jegyet - mondta. Lövöre utazik ? -kérdezte

- Igen. Lövöre.

Második állomas, - mondta és atlyukasztotta a jegyemet.

Hamarosan megérkeztunk Lövöre. Sárga kendős sehol ...

Én állok mint a cövek és bamba arccal hátatfordítok a-leszállási lépcsönek.

A joszándéku körülöttem állok bökdösni kezdenek..

- Itt vagyunk Lövö állomáson ! siessen, mert mindjárt indul a vonat..

_En Sopronba megyek,-mondom bizonytalan hangon.- Behuzom a-nyakamat és nem mozdulok.

Az utasok összeneznek. Megvetés látszik az arcukon.Azt gondol-

jak, hogy potyazom. Rövid utra vettem jegyet és hosszu utra utazom.Vajjon jelenteni fogják-e a jegyszedőnek. Vajjon botrány lesz-e ebből? Le fognak buktatni ? Meg rosszabb, hogy abban sem vagyok biztos, hogy a vonat megy-e valoban Sopronig. A sárga kendőst meg tudnám folytani-. Miért nem adta ide az igazi jegyemet?

De a kalauznak nem szól senki. Joindulatuk kritikává fordult de en ram többet ram sem néznek. Kezdek kétségbe esni, hiszen fogalmam sincsen hogy majd hol es mikor kell leszállnom a vonatról. Közben szép lassan halad a vonat. Megállunk minden második táviro p-oznánál.Helyi járat. Lasabban döcög mint egy teknősbéka...

Idővel az embertömeg is ritkul. Nagyon sokan leszálltak. Végre megürül egy ülőhely. Szégyenembe és migrénembe borulva elöveszem a detektiv regényt és a betükbe menekülök, anélkül hogy fel tudnám fogni a szöveg értelmét. Szemben velem , szilvakék szinü télikabátban egy szemüveges, szigoru tekintetü , krumpli orru öregedő behemot ül, aki rosszaló tekintetét le nem veszi rolam.

Ez biztosan valami civil ruhás rendőr- gondolom, és közömbös arcot vágva lapozgatom a könyvet. Ovakodok alkalmat adni arra,hogy megszolitson.Már megyünk vagy egy teljes ora hosszat, amikor egyszer csak belibeg az ajton a sárga kendős asszony, és nagy lendülettel az üléssor tulso oldalárol kezembe nyom egy vasút-jegyet.A kocsiban mindenki láthatja a jegy átpasszolását és persze látják is. Csodálkozva nézik a jelenetet.

Mély lélegzetet veszek, ~~nehogy elkáromkodjam magam.~~ Karoramra nézek és megkérdezem.

-Mennyi idő van még hátra?

- Majd szolok - jön a válasz.- A nő sarkon fordul és kimegy a peronra.Nekem hátat fordit. Megáll a nyitott ajtó mellett.

Megy a vonat ujabb negyedora hosszat.

Végre ujra állunk. Amikor fütyül a mozdony és szinte nekilendülnek a kerekek, a sárga kendös leugrik a vonatrol és nekem oda kiált:

- Itt vagyunk. Gyüjjön hamar. Ez Kopháza, ez a mi állomásunk.—

Remült kapkodással leszedem a csomagtartobol a tallamra akaszthato kis cokmokomat, karomra dobom a kabátot, melyet a hosszu utazás alatt természetesen a fali fogasra akasztottam, és a már mozgásban levő vonatrol gyors ugrással a peronra lendülök Egyenest egy szuronyos fegyverrel a vállán örtallo orosz katona ölelő karjaba.A katona mellett a peronon egy masik szuronyos álldogal és a sárga kendös asszonnyal orosz nyelven beszélget.Még nem álltam szilárdam a lábamon, amikor az asszony odasziszegte:Forduljon hátra, ott megy a vonat mellett egy kék fejkendös lány. Fusson annak a nyomába, az majd házhoz vezeti a faluban. Ott már várják.-

A kék kendös messze elöl loholt, amikor én a sinek mellett elindultam utamnn, de még utánam szoltak, hogy vegyem le a szemüvegemet mert nem kell, hogy engem azzal lássanak a faluban.

Igyekeztem utolérni a falúba sietö lányt. Jobb oldalt voltak a vasuti sinek, bal oldalon szántott kopár homok sáv huzodott. amelynek a tulso szélén. vagy kétszáz méter távolságban egy talán három, vagy négy méter magas szöges drot kerités zárta le a látohatart.

A kek kendös már szinte a faluban járt, amikor majdnem utolértem. Ö azonban befordult a következő utca sarkon, ahonnan váratlanul egy nagy kutya ugrott elő és ugatva elzárta az utamat. Miközben a kutyát csititottam, a lánynak nyoma veszett.Pár lépéssel odább egy kis térre jutottam és tanácstalanul megálltam. Négy utca négy felé ágazott el a tér közepén állo kut felől, és én találgattam hogy vajon melyik irányba induljak? Találomra elindultam a balra nyilo szük utcacska felé, ahonnan a második kapu

nyitott lecei mögül valamilyen hivo csettintgetest veltem hallani.

- Ide jöjjön! Gyorsan, gyorsan ,- hivott valaki és a félig nyitott ajton már huztak is befelé egy szoba-konyha sötétedö félhomályaba.Reszketö lábbal ültem le egy kis locára és megkerdeztem, hogy hol is vagyok?

Falhoz támaszkodva ott állt a kék kendös lány és egy kopott ruhás, ijedt arcu fiatal asszony a kezemet szorongatva suttogta: -Csakhogy megérkezett. Hala Isten, csakhogy eljutott idáig. (A Jo Istenen kivül nem sok segitséget kaptam,- gondolom, de nem mondom.)

-Kérhetnek egy kis tejet, meghalok éhen, és orvosságot is szeretnék bevenni...

Hamarosan tejet és egy darab kenyeret is adnak, és most már nyugodtabb hangulatban megkérdezem - Hogyan és mikor megyünk át a határon?

_Ejfél után- mondja a fiatal asszony.-Akkor van örségváltas. A mi embereink azutan át fogjak segiteni a droton. Onnan valaki majd elkiséri magát az osztrák faluba. A postárol pedig az Iren fogja tovább segiteni Becsbe. Tőle meg fogja kapni a szükséges osztrák papirokat is. -

Hát ez már biztatobban hangzott.

Javában ittam a tejet, amikor váratlanul két asszony jött rohanva a szobába. Egyik a sárga kendös, a másik valamilyen köverkes asszonyság. Egymás szavába vágnak.- Erzsike, Erzsike, hivatnak a község házára.Igazolo bizottság jött a megyétöl.Mindenkinek be kell menni. Üzenik, hogy jöjjél be azonnal, hozzad magaddal a határigazolványt...

- Uram Isten, dehogy megyek ... jajdul fel Erzsike. - Nem hagyom itt a gyereket. -

Felkapja a békésen alvo polyás babát, akire eddig ra sem néztünk.-

-De be kell jönni, különben razzia lesz a faluban,- mondja a kövér asszony.

-Hát maga kicsoda? csodálkozik rám. Csak most vett észre.

= Vendég vagyok- mondom, és megáll kezemben a tejes pohár.

- Mikor jött? Jelentkezett a községházán, Itt mindenkinek jelentkezni kell. Na, akkor jöjjön maga is.

- Nem jelentkeztem, mert már késö volt, most pedig nem megyek, Van maguknak elég bajuk nélkülem is.—

- Igen, most jött - szol közbe a sárga kendös. Láttam a vonaton. Egyszerre szálltunk le, de azután többé nem láttam.

- De ha nem jön, abból nagy baj lesz- mondja a másik. -Mit csinál, ha itt találják ? Bujjon el! Ha lépeseket hall, másszon be az ágy alá, vagy üljön be a szekrénybe, vagy menjen fel a padlásra !

- Nem megyek sehova- mondom határozottan. Ha bujkálva az ágy alatt, vagy másutt találnak, akkor el vagyok veszve.Azt fogom mondani, hogy azért jötem, mert disznót akarok vásárolni

- Igazán ? Disznót akar venni,- csillan fel a szeme egy üzleti lehetöseg gondolatára. - Nekem van két eladóm....

Erzsike szipogva szorongetja a polyást és egyre hajtogatja hogy nem fog menni, nem hagyja itt a kis babát.

- Holnap majd bejelentkezem a községházán és holnap majd megnézem a disznokat is, de most menjenek minél hamarabb, nehogy itt találja magukat egy örségjárás.

- De mi lesz a gyerekkel ? kérdezi Erzsike.

- Bizza rám, majd vigyazok rá. Adja ide a tejes üveget,

maguk meg azutan siessenek.

-Zarja be az ajtot utanunk- mondja a sarga kendos. -Ki ne nyissa senkinek. Ne gyujtson lampat.Azt fogjak hinni, hogy senki sincs a hazban. - fontoskodik a sarga kendos.

- Jo ! Jo ! - mondom, - mindent megteszek csak induljanak vegre a kozseg hazara.

Larmazva, ossze vissza hadonaszva vegre elrohannak es en ott ulok a kis locan, olemben a polyassal.

(Na most bent vagyok az egerfogoban. Mit lehet itt tenni? Csak imadkozni.)

Eszembe jut Egrine:... mindent mondhat, barmit mondhat ha kerdezik, csak azt ne mondja, hogy at akart menni a hataron, meg , ha megverik, meg ha banjak is, ezt az egyet semmi korulmenyek kozott sem szabad bevallani....

Ulok egyedul, zart ajto mellett a sotetedo szobaban. A polyas szerencsere bekesen szundikal, legalabb a gyerekkel nem kell bajlodni.

Ugy nyolc ora tajt elokerul Erzsike, Faradtan ul le velem szemben es remenytelen hangon mondja:

- Mama maga nem jut at a hataron.Egeszen uj, idegen katonak vannak szolgalatban.Meg az is lehet, hogy igazoltatas lesz megint, es talan bezorgetnek minden hazba. Hazkutatast is tarthatnak. Kezdodik egy ujabb cirkusz.

- Nem gondolja, hogy a sarga kendos hozta nyakunkra a bajt? - kerdezem. Hallottam, hogy oroszul beszelt az orosz katonakkal.

-Nem tud az oroszul. Szlovakul beszelt, de a davajosok azt is megertik.

- A vonat jegyemmel is majdnem nagy bajt csinalt.-

Erzsike meg akar nyugtatni. - Meselte nekem, hogy nagyon meg volt zavarodva, mert magaval szemben az itteni AVO-s utazott.

- Hat en azt gondolom, hogy az az asszony hazudik. Ha AVO-s lett volna az utitarsam, akkor mar regen le lennek tartoztatva. Na de mindegy ... Biztos, hogy ma nem tudunk atmenni ? - kerdezem batortalanul .

-Egesz biztos. Talan majd kigondolunk valamit holnapra.Csak a mai ejszakat usszuk meg velehogy !

- Hat Erzsike, ha ma nem megyünk, akkor feküdjünk le aludni. Nagyon hosszu volt ez a mai nap a számomra. En már alig allok a lábamon. —

Erzsike nyüzsögni kezd. Pohár tejet, vajas kenyeret kinál, tisztaba teszi a gyereket, és ágyat huzni bemegy a hálószobába. Hamarosan en is odamegyek. Leveszem felső ruhámat, bebujok a tiszta ágyba. Köszönetet mondok mindenért és probálok elaludni.

Alig, hogy lepihentünk, valaki dörömbölni kezd az ajton. Rázzák a kilincset és beszolnak: Ajtot nyitni, egy-ketto !

- Uram Isten, itt vannak a katonák - suttogja Erzsike. Befogja a fület, probal a takaro ala bujni.

-Ha nem nyitod, majd kinyitom en, - mondja egy goromba hang és a hatas kedveért nagyot rug az ajtofán.

Erzsike könnyei potyognak, szeme kidülled, de meg sem mozdul. Odakint eközben ökllel verik, rázzak az ajtot, majdnem betörik a deszkajat.

- Gyujtson lámpat és nyisson ajtot azonnal - rázom meg Erzsike vallat, - Ne varja meg ,amig rank törnek. —

- Nem merem, Nem teszem- zokogja de megis felkel - Jövök mar! Nyitom mar , csak egy pillanat- dadogja. Kibujik a takaro alol, ajtot nyit és maris rohan vissza az ágyba, nyakara huzza a dunyhat.

A rosszul világitott háloszoba küszöben négy alak áll. Elöl egy örvezető, mögötte két szuronyos és a hátterben egy katonaruhás zömök alak, akinél nem látok fegyvert. Bejönnek a szobába, gyanakodva körülnéznek, az örvezető Erzsike ágyához lép. Én rémülten bámulom öket és egyszeriben rádöbbenek arra, hogy mindennek vége. Lebuktam, nem sikerult a menekülésem. És az a hülye jósnö, a Zitta Emma, azt igérte hogy ugy fogok átmenni a határon, mintha utlevéllel utaztam volna, villan át agyamon az emlékezés és majdnem elnevetem magam. Ettöl a groteszk gondolattol olyan nyugodt leszek, mintha másnak az esetét néznem egy mozi vásznon, és rácsodálkozom a katonákra.

- Hazudtál, te ocska kurva - Mondja az örvezető Erzsikének. Tudtam, hogy ott találok majd valakit tenálad. Ki az a kicsoda ott a másik ágyban?

- Az unoka növérem. Örvezeto ur, esküszöm, - az unokatestvérem. Nálam alszik majdnem minden héten- dadogja Erzsike és bele furja fejét a párnába.

- Unokatestvér ? mondja az örvezető gunyosan.

Odajön az én ágyamhoz. Fenyegetöen rámnez: Hogy hivják? Ki maga ?

- Egri Istvánne.

- Anyja neve ? kérdezi kihivoan.

--Csernyicska Mária, mondom habozás nélkül, nyugodt hangon.

- Nem magát kérdeztem- mordul rám. - Az "unokatestvérének " tudnia kell, hogy mi a neve a nénikéjenek? Válaszolj te ringyo! — üvölt Erzsikére.

- Ne bantson orvezeto ur, kerem, ne bantson- jajgat az asszony.

- Hagyja bekeben- szolok kozbe. Persze, hogy nem tudja. Persze, hogy nem vagyok az unokatestvere.Ez a szerencsetlen azt sem tudja, hogy en ki vagyok.

- Hat azt en is tudni szeretnem.Mutassa az igazolvanyat. Holvannak az okmanyai?

Az agy melletti alacsony zsamolyrol leveszem Egrine papirjait es at adom a katonanak..(Banom is en, mi lesz az Egrinevel - gondolom. Semmi segitseget sem kaptam toluk. Vagy semmit sem er az organizaciojuk, vagy le akartak buktatni.)

-Valodiak ezek az iratok, vagy hamisitvanyok? jon a kerdes.

-Lehet, hogy valodiak lehet, hogy hamisak. Nem az enyemek. Pesten bereltuk oket.

- Mire kellett idegen igazolvany maganak?

- Le akartam jonni a hatarhoz.

- Minek? Miert jott Kophazara?

- Mert at akartam menni Ausztriaba,- valaszoltam nagyon halkan.

A szobaban megallt a csend. Az ajtonal alldogalo szuronyosok egyenes tartasba lendulnek.Megrantjak a fegyveruket, mintha azt a parancsot kaptak volna,hogy alljak el a kijaratot.

-Maga bevallja, hogy disszidalni akart? bamul ram az orvezeto. -Hogy mert ilyet tenni? Maga is tudja, hogy az tilos.—

- Tudom, de hiaba kertem utlevelet, nekem nem adnak.

- Es miert akart maga atmenni Ausztriaba ?

Egyszerre valami magyarazat fele otlott az eszembe, ugy fujtam a mesét, mintha olvastam volna.

- Mert a testverem mar evek ota Svajzban el a ket gyerekevel.

Most nagyon beteg lett es attol fel, hogy meg fog halni.Levelekben könyörgött,hogy jöjjek ki hozzájuk, és ha meg kell halnia,vegyem a két kis lányt gondjaimba.Ne hagyjam őket idegenben kallodni. Utazasi engedelyt kértem, de szóba sem álltak velem. Nem tehettem mást, meg kell probálnom, hogy valamikeppen kijussak. Találtam egy társaságot. azok azt igértek hogy átsegitenek. De cserben hagytak. Azoktol kaptam a papirokat is.

- Mit fizetett mindezert?

- Bizonyara sokat. de hogy mennyit, azt nem tudom. Az anyagiakat a férjem intézte. En csak el akartam jutni Svájzba, és ha a testverem valoban meghalna, a két kislányt haza fogom hozni Magyarorszagra.

- Törvényesen, vagy feketen? kerdezi gunyos hangon, de kisse kevesbbé ellensegesen.

-Ahogy lehet.- felelem,- Nekem itt a helyem. Mondtam már, hogy itt van a családom, a férjem. Nekem vissza kell jönnöm.

- Szeretném végre igazán tudni, hogy ki maga és mi az igazi neve ?

- Mindent elmondtam, de azt nem mondom meg.Elég, ha en vagyok bajban. Nem rántom bele a szerencsétlenségbe az egesz családot. A nevemet nem mondom meg.-

- Hat ha az őrszobára akar jutni, az a maga dolga- mordul ram mergesen.Nekem mindegy. Ott majd kiverik magabol. Ezt akarja ? Ki az ágybol. Öltözzön. —

Forduljon meg, akkor fel tudok öltözni.

- Azt már nem ! - mondja dülhösen. -Bekiserjük. Siessen! —

Rájövök arra, hogy neki van igaza. Nem a kombinémra kivancsi. Azert nem fordul meg, mert ha azt tenné, akkor én hatba lóhetnem, vagy megkéselhetnem.

Szó nélkül kilépek az ágybol és felveszem a ruhámat. A szobaban dermedt csend van.

- Utoljára mondom, mondja meg a nevét,-fenyeget az őrvezető.

- Utoljára mondom, hogy nem teszem.

- Joska, kisérd be az őrszobára, - parancsol az őrvezető a hatterben állo katonára. - Ti meg pandlástol pinceig átkutatjátok a házat hátha találtok még néhány " vendéget" ? - mondja a két szuronyosnak és rágyujt egy cigarettára.

- - Erzsike, köszönök mindent. Isten áldja, Jojcakat ... fordulok a halkan sirdogáló , remegő kis parasztasszonyhoz, és kimegyek az ajton. Csillagos, hideg éjszakába lépek és a szuronyos puska nélküli Joska megfogja a karomat. De nem rak bilincset ram. Közelebb hajol és szinte suttogva mondja : Maga rendes asszony. Én segiteni akarok magának.Nem megyünk az őrszobára. Jöjjön utánam, hátha át tudom segiteni a határon. Siessünk, mielőtt meglátnak. -

Ezzel nekiiramodott a ház mögötti kert irányának. Hamarosan kijutottunk a kerités mögött elterülő krumplis földek buckáihoz.Szinte nappali világosságot sugárzó holdvilág éles fényében bukdácsoltunk, futottunk, botladoztunk a hepe-hupás fagyott földön keresztül . Igyekeztünk minél gyorsabban eljutni a határszéli kis erdő árnyékának a védelmébe. Amikor szinte lélegzet nélkül a fák és bokrok sötétjéhez értünk, a katona egy pillanatra megállt.

- Ha meglátnak minket, vagy felénk lónek, ne fusson a határ felé. Meneküljön vissza, a faluba. Az az asszony egyszer már befogadta, talál ott mást is aki megszánja- mondta.

A szőges drothoz vezető keskeny erdei ösvényen ujra futásba kezdtünk. Itt már valamelyest könnyebben haladtunk. Hamarosan elérkeztünk a felszántott rész személytelen kopár kezdetéhez.A hold-

világ éles fényében előttünk éktelenkedett a veszedelmes üres sáv. Tulsó szélét a félelmetes vas függöny zárta el a szabad világtol. A kerités innenső első vonala párhuzamos szőges drót huzalokból állott. A legfelső sort még felnyujtott karral sem lehetett volna elérni. Néhány lépéssel azon tul, még két hasonló drót akadály zárta ki a Nyugatot.. A háromszoros kerítést kereszt irányban szőges drót huzalok kötöttek egymáshoz. Gulába rakott tányér-aknák tucatjai hevertek a drót kerités innenső oldalán. Tudtuk, hogy amikor a drótok között majd földbe fogják ásni és a drót huzalok hálozatába kötözik az aknákat, ott ember, állat többé nem fog sértetlenül eljutni Ausztriába.

A katona nekiállt és széjjel feszitette az alsó vizszintes drótokat. Suttogva biztatott: Siessen, siessen, még nincs benne áram. A többieken már nem tudom átsegiteni, de nem olyan nehéz átbujni közöttük.-

Igaza volt. Némi küzködéssel elég hamar keresztül másztam a harmadik hálozat szőges akadályán is.

- Isten segitse !- kiáltotta Joska, és már indult is visszafelé, a kis erdőhöz.

Joska ! Köszönöm, Nem is tudom, hogy köszönjem meg. Alljon meg egy pillanatra. Szeretnék egy kis emléket adni magának..

A katona meglátta hogy a pénztárcámért nyúltam. Azonnal odaszolt.

- Nem pénzért tettem, Siessen! Áldja meg az Isten.

Sarkon fordult és teljes iramban elrohant.

Egy pillanatig megkövülten álltam a kerités mellett. Megfogtam a szőges drótot és vissza néztem Magyarországra.

Aztán észbe kaptam, megfordultam és elindultam nyugatnak. Alacsony, homokos domb emelkedett előttem. A kis halom tulsó oldalán

könnyen eljutottam lankás részének az aljára, és ott leültem az első buckára. Le kellett ülnöm, mert egyébként összeestem volna. Felnéztem a csillagos égre és minden gondolatom hálaadó imádság volt...

Az után eszembe jutottak, Tiki és a gyerekek. Szegénykék, még mindig drukkolnak Nem tudják, hogy végre kint vagyok a bajokból. (legalább is akkor, azt hittem.) És mégis, milyen igaza volt Zitta Emmának. Elvégre az, hogy féltem, valóban nem számit. Semmi bajom sem történt, senki sem bántott - kezdtem emlékezni...

Ebben a pillanatban szuszogást hallottam magam mellett. Nem hallucináltam. Mellettem ült, és hozzám simult a szép nagy magyar kutya. Az, amelyik a faluban utamat állta Kophazan. Hogy hogyan bujt át a a drótok alatt, és miért futott utánunk, örök rejtély fog maradni, de engem nagyon boldoggá tett. Köszöntből megsimogattam. Bolintott egyet, és ✗ hagyta.. Na de ez rajtam nem segit,-jozanodtam ki a valóságra. Most el kell jutnom valamilyen lakott helyre azután majd meglátom hogy hogyan érek Becsbe. Felálltam és tájékozodni próbáltam . A kutya is felállt és búcsu nélkül elindult a szőges drótok irányába. Én pedig neki vágtam utatlan sötét mezők ismeretlen világának. Csak a csillagos ég segitett. Legalább láthattam azt, hogy hova lépek. De hogy a havas buckák hova vezetnek, arról nem volt fogalmam. Végtelenbe nyuló ismeretlenségben senki sem állt mellettem.-De velem van a Jó Isten és a ~~mamám~~ édesanyám emléke - gondoltam és mert menni kellett, hát elindultam. Tétovázva, lassan haladtam a mezőkön havas, szántott mesgyéken keresztül, amig egyszer csak egy jeg-es árokhoz értem. Komoly problémának látszott, hogy a mélység alján folydogáló jeges vizen, hogyan fogok átlábolni? Nem volt bátorságom a lucskos jéggel próbálkozni. Kis ideig fel-alá tévelyegtem az árok partján,

amikor a tejfeher holdfeny vegre egy hidacskara vilagitott. A hidon tul szep egyenes orszagut vezetett egy falu fele.Ezen vegre elindultam es hamarosan az utszeli vamhazhoz ertem. Ejjel felegy volt, amikor bekopogtam az ajton.

Magas, szöke, egyenruhas vamtisztet ebresztettem fel bekes szendergesből. Az alig nehany negyszög labnyi vam-fülke alacsony ablakparkanyanal, subajaba burkolodzva, sötet tekintetü,morcos arcu financ dörzsölte ki szemeböl az almot.Ugy bamult ram, mint egy földön tuli jelensegre, es lathatoan neheztelte.hogy zavarni mertem hajnali almat.

_Honnan jön?- kerdeztek.

-Budapestrol.-

Hogyan?

-A szöges droton kersztül es gyalog.

- Kivel?

-Egyedül. Mert lebuktam, mert az embercsempeszek is bajba kerültek.Engem majdnem letartoztattak, es vegül egy határör megsajnalt. Megsegitett a szöges drotnal, de azontul magamra maradtam.

- Na, es mi ujsag van a nepi-demokraciaban?

-Semmi örvendetes-mondtam- es mi az ujsag itten?

-Ez sem külomb. Es maganak most mi a szandeka?-erdeklödtek.

- Ugye Detschkreutzben vagyok? A határör, aki megsegitett errefele mutatott.

- Igen. Johelyen jar.

- Akkor kerem, segitsenek megtalalni a posta hivatalt. Nekem azt mondtak hogy ott valami Iren fog fogadni, aki majd tovabb segit, Becsbe.

Az Iren ? -kerdezte a szöke tiszt. Akkor mar azt is tudjuk hogy ezert a Becsi utert fizetett vagy ketszazat.

-Sokkal tobbet.- valaszoltam.

-- De, ha az Irennek nem fog fizetni meg legalább egy szazast, vagy jo nehány aranyat, akkor maris at fogja adni magat az oroszoknakakik majd szepen hazaszallitjak Budapestre.

- Engem? Az oroszoknak?- hülledeztem, es megallt a szivveresem.

- Igen, az oroszoknak.A maga utjat a magyar AVO organizalja. Aki velük jön, az duplan fizet. Egyszer az uti kiseretert ... penzben. Masodszor, azert, mert tetten ertek, amely esetben, vagy fizet egy ujabb ratat, es akkor futni hagyjak. Vagy nem fizet, de ez mar nem erdekes. Ezen mar csak a magyar börtönben elmelkedhet...

Emlekezetemben varatlanul megjelent az Egrine lepcsöhazaban felvonulo szürke macskak karavanjanak a képe. Ott volt az omen, de nem hittük.

- Nekem meg a jegygyürüm is otthon maradt- mutattam fel csupasz kezemet,- fizetni igazan nem tudnek. -

- Akkor legalább senki sem vadolhatja azzal, hogy egy vagyont akart kisibolni,-nevetett a szöke vamos.

- De, ha a csendörök itt talaljak- szolt közbe a baratsagtalan masik,akkor se varjon töluk semmi jobbat.Az oroszok magas pénz jutalmat adnak a mi csendöreinknek, ha azok illegalis utasokat adnak vissza nekik.

- Ti, jo osztrakok engem letartoztatnatok, es kiadnatok az oroszoknak, es a magyarokank? Azt nem tudom elhinni,- probaltam vedekezni.

- -Pedig megtortent, mar nem is egyszer,- mondta a masik. -De azert akin tudunk, azon segiteni probalunk, - vigasztalt, - amikor latta, hogy halalosan meg vagyok remülve. - Eredj, Franzl, hozzal egy nagy adag fat. Befutunk ! Ugye mindnyajan fazunk?

Franzl lassan felkaszalodott. Karörvendöen vegigmerrt és elment faert.

- Nappal financ vagyok, ejjel fatolvaj. Most a maga kedveert tesszük, - nevetett a szöke vamos, - Remelem nem veszti el az illuzioit?

- -Ellenkezöleg. Csak most kezdem megkapni - mondtam- Ostrom utan en is rozse gyujto specialista lettem. Egy kis melegert nagyon halas leszek. Sokat faztam ma ejjel.

- - Hatar incidensekröl mit tudnak maguk otthon,-Pesten,-kerdezte.

- Semmit, valaszoltam. Az angol radio nem mond reszleteket. A haboru végével a külföldi helyzetröl megszünt az ujsagiras. Tulajdonképpen az otthoni dolgokat is nagyjában egymastol tudja meg az ember.

- Maganak mi volt a büne ? folytatta a kérdezösködest.

- Mozi Ujsagom volt. Egyik cikkemben megsértettem Lenint.

- Hat az eleg nagy könnyelmüseg volt a maga részeröl...

- Ma már tudom. És nyolc év kényszermunka lett volna az ara. De 1942,ben, amikor irtam, akkor még nem tudtam.

Elismerö tisztelettel nézett rám, és sietve odasugta: Legyen ovatos abban, hogy mit mond a társam elött. A kölyök beszervezett kommunista.Ne felejtse el, hogy mi itten az orosz zonában vagyunk. --

A baratsagtalan vamos hatalmas nyalab futó faval jött vissza es hamarosan kellemes meleget teremtettek.

Közben, mintha semmi sem történt volna, meselni kezdtek arrol hogy ki mindenki jött Magyarorszagrol Deutschkreutzon keresztül. Nagy Ferenc, állami auton. Nyarady, értekes b ndakba burkolt elegans damak kiseretében, akik kincseket érö ekszereket viseltek. Látta volna, milyen rikito pirosra volt a körmük festve, mondta mely

megvetéssel a sötét tekintetü vamos.

Váratlanul rank nyilott az ajtó és két osztrák csendőr lepett be a kis szobába. Egyszeriben megértettem hogy a vámosok miért huztak mostanáig az időt.A csendőrök, ugy látszik, megszokott időben járják végig a magyar határt, és az ő elhatarozásukon fog mulni az én sorsom.

- Jó meleg van itt nálatok - mondták köszötés képen,- ti is hallottátok, hogy zavargás volt a drotnál? Valaki azt mesélte,hogy még lövést is hallott odaátrol.-

- Mi nem hallottunk semmit. Senki sem zavarta a békénket. -mondta Karl Grossenbrunner, az én baratom, akinek ekkor már a nevét is tudtam.

Ram nem nézett senki. Kőszoborként ültem az iroasztal sarkánál, a negy férfi pedig cigarettára gyujtott és az időjárásról beszélgetett

Mintha levegő lennek, senki sem hederített ram.

- Na, ezen a sétán is tul kell esni,- mondta az egyik csendőr és nevetve kérdezte a vámosokat, hogy nem akarnanak-e velük cserélni?

- Nem. De holnap szivesen látunk vacsorára, -mondta Grossenbrunner- és amikor a csendőrök végre elmentek, megkönnyebbült derüvel fordult hozzám: Ugy látszik, magának specialis őrangyala van. Az egész kaszarnyában ez a két ember a legemberségesebb, ezek sohasem juttattak volna magát orosz kézre. Most már csak arra kell várni, hogy leváltsanak bennünket. Azután majd el fogom helyezni magát holnapig a faluban. Onnan majd keresünk megoldást arra, hogy hogyan jusson tovább Becsbe.-

Rövidesen ezután uj egység lepett szolgálatba.Megtörtént a felelősség átadása és Grossenbrunner elkalauzolt Deutschkreutzba

Az egyik kanyargos kis utcában megálltunk egy földszintes szép tégla háznál. A vámtiszt bekopogott a csukott zsalus ablakon és nekem megmagyarázta, hogy a Langek, akik itt laknak, az ő barátai. Pngyolába burkolt, méltatlankodó asszonyság nyitott ajtót és rosszalóan kérdezte:

- Mi az Karl? Mi lelt téged? Ittál ? Éjjel háromkor vered fel álmából az embert?

- Most csak azt kérem, hogy reggelig fogadjátok be a házatokba ezt az asszonyt. Akkor majd már intézkedni tudok, és mindent meg fogok magyarázni. De most tőletek kérek segitséget."

Szalutált, elfordult és ott hagyott bennünket.

-Hát akkor jöjjön be,- sóhajtott egy nagyot Frau Lang. és beengedett. Az elöszoba melliöl konyha nyilt, ott megszeppenve leültem egy kis lócara. Bocsánatot kértem a betolakodásért, megmondtam a nevemet, röviden elmondtam, hogy mi történt velem. Megkértem Lángnét, engedje meg, hogy itt, a padkán, megvárhassam a holnapot.

-Ha már itt van, jöjjön be a háloszobába. Ágyat vetek a diványon, aztán majd meglátjuk hogy mihez kezdjek magával - mondta, és lámpagyujtas nélküi alvohelyet készitett számomra.

A családi háloszoba egyik dunyhás ágyának a mélyéből, kis hálósapkával a fején, csodálkozo idősebb ember bámult ránk és megkérdezte:- Ilse, mi történt?Kit hozol be arra a diványra?

"Ne törödj semmivel, holnap majd meglátod -nyugtatta meg férjét az asszony, és betelepedett a másik ágy paplan tömegébe. Ők még suttogtak egymással, amikor én olyan mély álomba zuhantam hogy ágyúdörgéssel sem lehetett volna lelket verni belém.

Késő reggel csodálatos kávé illatra ébredtem, még egy darab kenyér is diszelgett a tányér szélén.Ilse asszony meleg vizet készitett a konyhaban. Végre meg tudtam mosakodni, és ujra megköszöntem a jóságukat.

Röviddel azután Karl Grossenbrunner jött be Lángékhoz.Elmondta,hogy érkezesemet bejelentette a csendörség parancsnokának, aki megigérte,nogy amig nem látnak az utcan és nem keltek feltünest, nem vesznek tudomast rolam,- de tünjek el Deutschkreutz vidékéről olyan gyorsan, ahogy csak tudok. Azután jelentette az esetet a vámhivatal főnökségének. Azok megengedték, hogy ameddig nem találok továbbjutási lehetöséget, aludhatok a kaszárnyájuk egyik üres szobájában. Ezek után pedig Grossenbrunnerek meghivtak, hogy mától kezdve az ö vendégük legyek, mindaddig, amig csak el nem indulok Becsbe. A felesége már készíti is a mai vacsorát.

-Erről szó sem lehet,-szólt közbe Frau Ilse. (Most már igy szolitottuk egymást.) Marie-Luise, a kis lányom, már át is huzta az ágyat, felajánlotta a szobáját és Frau Szentpályt itt tartjuk amig nem tud tovább menni.

Karl, a pártfogom, Lángék meghivását boldogan vette tudomasul. Azt hitte, hogy ez a megoldás kevesebb feltünessel, jár, és a hivatalos közegek is kimaradhatnak a problémából/Ebben az elgondolásában azonban nagyon tévedett. Iskola végeztével Maria-Luise tanitonénijének a kiséretében jött haza. Hajnali érkezésemet már az egesz osztály megbeszélte. Lángék otthona ettől kezdve a falu érdeklődésének központjává vált. Egyre jöttek a kivácsiskodo szomszédok, ismerősök. Engem csodáltak, bátoritottak, tanácsokat adtak és kérdezgettek/Számomra a legderüsebb az volt, hogy még ök, a helyiek , panaszkodtak.

"Milyen borzasztó, hogy bezárult a vasfüggöny szöges drotja! Mostanáig jól megszervezett járatokban böséges élelmiszer csempészetet bonyolitott le mind két oldal. Ennek vége !Manapság már pénzért sem lehet lisztet,vajat, húsfélét, dohányt kapni. Ami Ausztriában terem, annak javát az oroszok hordják el. Ujra kezdődnek a háboru utáni szük esztendök, a koplalások, az áremelések.

Azt sem nagyon értettem,hogy rajtam mi van olyan megcsodálni való, de hamarosan azt is megmagyarázták. Deutschkreutzban menekülöket, frissen érkezöket nem igen látnak. A falu olyan közel van a szöges dróthoz, hogy aki végre átjutott, az még lélegzetet venni sem áll meg az innenső részen . Amilyen gyorsan csak lehet -igyekeznek minél messzebbre jutni a vasfüggöny közelségéből. Kerülik a lakott tájat is, és még virradat előtt továbbállnak. Én hát itt maradtam élő valosagnak és nehezen megoldhato problémának. Taxin Bécsbe menni túl drága lett volna és nem is volt osztrák pénzem.De igazoltatástól még a taxik sem mentesek. Az autobusz járatokat kivétel nélkül ellenőrzik Bécsig az osztrák csendőrség és az orosz járörök , szinte minden faluban végig razziázzák öket, és akinek nincsenek személyazonossági igazolvanyuk, azokat nyomban le szállitjak.

A tanakodásnak vége hossza nem volt, Grossenbrunner már azt ajánlgatta,hogy szabadnapos hétvégen motorbiciklijén átfuvaroz az angol zonába. Nem valoszinü, hogy bárki is feltartoztatná, ha egyenruhában ül a gépen.

A kérdést a vámfönök oldotta meg. Jegyet váltatott a vasárnap esti munkás-vonatra, küldött 30 Schillinget, gyorssegélynek, és üzente, hogy megelégelték az ottlétemet.

Próbáltam telefonon elérni Mikecz Tamásékat, vagy Ödönek fiát, Dezsöt, akiket megkérhetnék, hogy várjanak rám a „Südbahnhof"-nál, mert fogalmam sem volt a jelenlegi bécsi helyzetről. Senkit sem találtam otthon. Nem maradt más hátra, "Kovács bácsit " kellet elérnem. Kovacsékról csak annyit tudtam, hogy a hitleri időkbe Magyarországra jöttek és Anni nevü kis lányuk az én Agimnak volt legkedvesebb iskolai barátnője. A pesti bombázások elöl Annit is vendégul hivtam a Monor melleti, Vasadi tanyánkra. Szülei

azt üzentek, hogy a bajban a család együtt kíván maradni Pesten, de a háboru végével visszamentek Bécsbe, és ők hivták meg Ágit egy évre, hogy a két gyerek együtt maradhasson, és mind a kettőt beiratták az osztrák iparművészeti főiskolára. Ugyanis mind a két kislánynak a rajzolás, festés volt az ambicioja és tehetsége. Miután megegyeztünk abban, hogy Ági kiadásait mi fogjuk finanszirozni, Tikivel boldogan egyeztünk bele, az egy éves külföldi tanulmány utba.Ági helyett most én érkeztem Ausztriaba, hét felhivtam Kovácsékat és megkértem, hogy foglaljanak valahol hotelszobát számomra, mert a vasárnap esti munkásvonattal meg fogok érkezni.

Indulásomról valamennyi Deutschkreutz-i uj barátom értesült. A falu "nagyasszonya" fél sült csirkét és süteményt hozott utravalónak. Ilse asszony és a kis Maria-Lujza csendesen sirdogáltak. barátságunk ekkor már ott tartott, hogy felajánlották,hogy náluk lakhatnék albérletben. Ilse asszony felvetette annak a gondolatát hogy Pestre utazik és kihozza ruháimat és nagyban csinálták a terveket egy nyári ottmaradásom eshetőségére.

Most aztán valamennyi uj barátom kikisért az állomásra. Grossenbrunner egész családja, két aranyos gyerekkel, Langék,valamennyien,- A tanitó néni, a "Nagyasszony" és néhányan a szomszédok közül és figyelmeztetés ellenére a lehető legnagyobb feltünést keltettük. De hamarosan kiértünk a pályaudvarra és csodálkozva láttam, hogy ott egy nagyon régi, kopottas szerelvény állt a sineken. Az ablakok be voltak deszkázva. Két oldalt kifelé nyiltak az ajtók. Minden ülésornak meg volt a maga ajtaja . A waggonok már tömve voltak.Komor arcu, hallgatag munkás utasok szorongtak a padsorokban.

Utolso bucsuzó ölelések, kézszoritás, bátoritás,-részemről hálás köszönések és egy bucsu-intés után én is fent szorongtam a bedeszkázott fülke keskeny padsorában. Meglátttam egy üres sarok

ülést és sietve letelepedtem az ajtó melletti kemény locára. Perceken belül horihorgas zömök alak állt meg előttem és barátságtalanul rám mordult. Hé, asszonyság, keljen fel onnét. Az az én helyem...

-De, hiszen üres volt, - mondtam csodálkozva.

- Nem látta, hogy a csomagtartóban van a holmim ? folytatta méltatlankodva,- Egy, kettő menjen onnét. - és már jött is felém. Megszeppenve felálltam, magyar akcentusommal tiltakozni sem mertem. Szikár öreg kar nyult felém az üléssor tulsó oldalárol, és kedves dörmögéssel vigasztalt.:

- Csinálunk mi helyet magának, ifjasszony! Gyüjjön ide - és máris közrevettek két hosszuszáru pipa mellé. Hálásan megköszöntem és zokszó nélkül nyeldesni kezdtem a dohány keserü illatát.

Csörömpölve, végre elindult a vonat. A félhomályban csak kevesen diskuráltak,.Egyszerre még a halk beszéd is teljesen leállt, lehelni lehetett, a csendet.A vonat panaszos nyikorgással nagy kanyarba fordult és a bedeszkázott ablakok felső résén ráláttam a szöges drotkerités legfelső huzaljára. Az osztrák munkás-vonat tehát visszavitt Magyarországra. A munkások felhaborodása- és néma dühe szinte sugárzott. Egy valaki elkáromkodta magát, de a többiek méla csendben ültek. Nekem megállt a szivverésem Induláskor emlitették ugyan, hogy Soprontól mém kell félnem. A magyaroknak nincsen engedélyük a munkásvonatra felszállni. de, hogy a tilalmat betartják-e, azt senki sem garantálta, és minderre csak most döbbentem rá igazában. Nehány perc mulva már álltunk is a Soproni állomáson.Az ablakok felső sávján most Rákosi Mátyás kopasz fejét szemlélhettem, és miután valami szavazás volt elökészületben, a pártvezetök ellenszenves ábrázatai tekintettek rám az oriás plakátokról. Az állomas fenyegető zaja zavarta meg a munkasok néma

csendjét. Fém rudakkal verdestek a kerekek oldalát, tengely alatt rejtőzző menekülőket kerestek. Ajtók nyitorgását is hallottam, de nem szállt fel senki. " Le is vernénk őket, ha ide merészkednének " mondta az egyik pipafüstös, de a vigasztaló szavak ellenére is féltem.Közel fél ora hosszat rostokoltunk Sopronban.Végül is valójában sem történt semmi, de nagy megkönnyebbülést hozott számomra egy ujabb kanyar lendülete, amely vissza kellett hogy vigyen Ausztriaba. Alig, hogy ezen is túljutottunk, a vonat lassitani kezdett.Kocogott vagy tizenöt mérföldes "lassusággal" amikor a szemben ülő barátságtalan óriás egyszerre csak felugrott, kifelé lenditette az oldalajtaját és a kilincsbe kapaszkodva kinyult a mező fél-sötétjébe. Onnét egy oldal-párkányra felkapaszkodott fiatalembert rántott fel a vonatra, aki hason csuszva azonnód el is terült a padsor linoleum padlójának a közepén. Rögtön ezután, nagyobb kinajlással egy második ifjut is felrántott, de egy harmadikat már nem tudott elérni, mert a vonat erős lendülettel gyorsitani kezdett.

-Istennek hála, ez végre sikerült- lelkendezett nagy nangon az első.

- Jól megfutottunk, de a cokmokomat elvesztettem- lihegte a másik.

- Fene a csomagodat, hát a János hol van? kérdezte az első.

- Lemaradt a marha, - jött a válasz, -nem mert ugrani. ~ Feltápászkodtak a földről. Ölelkeztek, hangoskodva hadonáztak és szidták a Jánost, a marhát.

- Ha jön egy igazoltatás, ezek előttem lesznek,- gondoltam - én majd megbujok a lármájuk mögött. A munkások közömbösen elfordultak.Ugy látszik megszokták ezt a látványt. Ekkor döbbentem arra, hogy ez az amerikai követség pesti irodájának a menekülöket kisegitő

vonala, és hogy-ha rajtuk keresztül akartam volna kijutni, nekem is itt kellett volna Sopron után a vonatra feljutnom. Ezt természetesen soha az életben nem tudtam volna megcsinálni. Én is a János sorsára kerültem volna. Ezután már eseménytelenül folytatodott az utazás Bécsig. Addig csak görcsös fejfájásom és a pipafüst tartott ébren. Nagy sokára azután Schönbrunnhoz értünk és tudtam, hogy most már hamarosan befutunk a Südbahnhofra. Nagy zökkenéssel végre megálltunk, és a munkások álmos unottsággal szedelőzködtek.

Vajon vár-e valaki Kovácséktól?- aggodtam és reménykedtem, mert végtelen tanácstalanság fogott el , amikor nem egy pályaudvaron találtam magamat, hanem egy épülőfélben lévő , deszkák és cölöpökkel bekeritett magas platform oriás területének a szélén. Elég nagy távolságban egymastól, félerősséggel villogo ivlámpák adtak valami világosságot. Tétovázva én is elindultam abban az irányban, amely felé az utasok vonulása vezetett. Az egyik ködös magasságban ivelő lámpa tövében egyszerre csak megpillantottam "kovács bácsit", kalapban, álig felgombolt elegans teveszőr kabátban, komor arccal és méltoságteljes válltartással ugy állt ottan, mint egy holland festmény diszpolgárának a megtestesült szobra. Én nyujtott karral, boldogan siettem feléje, de ő elháritoan tartotta fel a kezét.

-Köszönöm, hogy segitségemre jött, - lelkendeztem.

-Mikor érkezett? Hogyan jött ki ? És hol a családja ? - kérdezte rideg hangon.

- Egyedül jöttem és "feketén" utaztam, - mondtam, de belém fagyott a mosoly.

- Szóval illegálisan utazott és érkezett. - És miért tette? kérdezte szinte ellenségesen.

- Mert otthon nyolc évre eliteltek, de sikerült a letartoztatás elől kimenekülnöm.

- Elfutott a törvény elöl. - jött a vád. - És nekem most az a kötelessegem, hogy átadjam magát a hatosagoknak, akik tudni fogják, hogy mit kezdjenek azokkal, akik kibujnak a törvénykezés konzekvenciái alol. Az ügyvédem is azt tanácsolta, hogy ezt kell tenni.

- De remélem, hogy még sem fogja - válaszoltam és felemelt fejjel a szemébe néztem.

Elöször egy ideig hallgatott, azután lassan, meggondoltan megszolalt:

-Ágira valo tekintettel most az egyszer nem fogom megtenni. De jegyezze meg magának, hogy ha engem még egyszer zaklatni mer, vagy bármilyen kéréssel hozzám fordul, én azonnal át fogom adni a hatosagnak.Ha telefonál, vagy akárcsak az utcán is, ha találkoznank és köszönni mer, én azonnal tudni fogom, hogy mi a kötelessegem. Maga is tartsa magát ehez..

- Sajnálom, hogy zavartam - vágtam közbe.- Felejtse el, hogy valaha is ismertük egymást. Veszek egy taxit, keresek egy hotelt és igerem, hogy soha többet nem látjuk egymást.

- Elöször is, itt nincsen taxi. Másodszor egész Becsben nincs együres hotelszoba. Ha tudni akarja most "Messe " van; ez a becsi nemzetközi vásár ideje. Ilyenkor minden hotel már hónapokkal elöre le van foglalva. Soha rosszabbkor nem jöhetett volna.

- Nem állt módomban megválasztani az idöpontot amikor el fognak itélni - mondtam,- de ez az én bajom. Valahogy majd el fogok igazodni. Ahogy igértem, nem fogom magát a továbbiakban terhelni.-

Közben már mentem is, amerre a tömeg ment a lejárathoz vezetö meredek deszko pallók felé, ő pedig komor léptekkel jött utánam.

Leértünk a Südbahnhof kivilágitatlan , felig épitett, hatalmas terségére ahol az utasok már oszladozni kezdtek és ahol egyetlen taxi sem állt a járdák mellett.

"Kovacs bácsi" magához intett egy soffőr vezette óriási luxus autot és siri hangon beszállásra szólitott fel. -Most az egyszer kivételt csinálok Elviszem a hotelnez. Szerezni tudtam magának egy szobát a mai éjszakára. Elég gyenge hely, de nem volt más. És jegyezze meg, hogy-ha valaha is megprobál ....

- Mondtam már, hogy semmit sem probálok. Köszönöm a szobát, de ha most beszállok az autojába, nem fog engem átadni a hatosagnak ? kérdeztem.

- Ma éjjel ,nem, de ha holnap .... kezdre ujra

- Ezt már megbeszéltük- vágtam közbe, és egyébb lehetőség hijján beültem az autoba.

A soffőrnek csak odaintett és máris indultunk. Alig világitott utcákon át eljutottunk egy nagy ház nyitott kapujához, amelynek sötétjéből egy terebélyes nőszemély lépett elő és hivó mozdulattal intett felénk.

-Már várják,- mondta nekem "Kovács bácsi", és alig hogy ki tudtam lépni utobol, ők már felgyorsitva továbbáltak.

- Maga a harminchatos ? - kérdezte a kövér asszony. - Jöjjön hamar, - hutt befelé a házba.

- Számom még nicsen- válaszoltam és eszembe jutottak azok, akiket börtönbe zárnak. De bementem a nyitott kapun és tájékozodni probáltam a félsötétben.

- 30 Schilling- tartotta felém a markát a nőszemély - a szobát előre ki kell fizetni.

Átadtam a pénzt és áldottam a vámfőnök emléket és harminc Schillingjét. Annak köszönhettem, hogy nem utasitott ki a sötét éjszakába.

Tekervényes csigalépcson felmentünk a második emeletre és egy hátso udvari folyoson keresztül kis szobához értünk. A penész-szagu kamrácskában vas ágy állott az ablak mellett. A fal mentén szappanos, piszkviz volt egy kopott lavorban és egyetlen szék éktelenkedett e-mellett a mosdo mellett.

- Aludjon jól, - mondta az asszony és rám csukta az ajtót. Az egy szál meztelen villanykörte fényében utálattal körbenéztem a kis szobában. A vaságy piszkos lepedőjét leszedtem és a földre raktam. Alatta a matracon piszok és vérfoltot láttam. Valahova meg-is csak le kellett ülnöm. A matracot is a földre boritottam és a csupasz vassodronyra kuporodtam. Dostoevski irhatott le ilyen nyomor kamrákat.

Igyekeztem szembenezni a valósággal és felmérni a helyzetemet. Mostanáig minden igyekezetemmel azon voltam, hogy eljussak Ausztriába. Menekülésem olyan volt, mint egy gátfutás. Vélt és valódi nehézségekbe botlottam lépten nyomon. Kiutat kellett terentenem nehéz szituációkban és úgy reagáltam a váratlan akadályokra, ahogy az ösztönöm diktálta.

Most hát elérkeztem Becsbe, de itt nagyon másnak látszott a helyzet mint amit vártam. A romantikus vendégszerep, amellyel Deutschkreutzban több, mint egy héten át kényeztettek, nyomtalanul szertefoszlott. Maradt a meneküléssel járo bizonytalanság és veszedelmek fenyegtő réme.

Ki akartam menni a folyosóra, de az ajto beszorult. Nem tudtam kinyitni és nem mertem dörömbölni, mert nem tudhattam, hogy kit verek fel álmából. Meg kellett várnom a hajnalt. Hogy a csukott ajtó csak képzeletem eredménye volt-e, vagy a szállodásné gesztusa, azt máig sem tudom megmagyarázni, de reggel félhatkor simán ki tudtam menni a szobából. A derengő reggeli félhomályban sietve lementem az utcára. Feljegyeztem a házszámot, az utca nevét, és elindultam valamilyen forgalmasabb vidék felé, ahol taxit remeltem találni.

Még csak kora reggel volt, de máris sokan siettek a széles ut villamos megálloja felé,- de mert nem volt osztrák pénzem, számomra csak taxi jöhetett szamitásba. Egy rendőrhöz fordultam utbaigazitásért aki eleg körülményesen elmondta hogy merre kell mennem, merefelé nem tanácsos, hol kell jobbra fordulni, hol lehet balfelé átvágni. taxit majd csak az angol zonában találok. A magyarázatból rádöbbentem arra,

hogy jelenleg az orosz zonában kovalygok. Probáltam emlékezni a körülményes magyarázatra, és végre eljutottam egy standhoz.Szerencsére nem tőlem kérdezte a soffőr, hogy merre van a Glatz-gasse, a Mikecz Dezső címe, hanem elővette kis könyvét és Bécs térképét és fejcsóvalo hümmögéssel neki lendült a háromnegyed órás furikázásnak.Amikor az 5.szám alatti méltoságteljes komor öreg házhoz értünk, meg kellett kérnem, hogy várja meg, amig csengetésemre valaki, remélhetőleg, lejön az utcára és ki fogja fizetni a fuvart. Szerencsemre hamarosan Dezső lépett ki a vaspántokkal megerősitett komor ajtón és hangos kurjantással ölelt át, mondvan hogy "Már napok óta várjuk Alice nénit. Édesapa üzenetet küldött Tamásékhoz, hogy utban tetszik lenni. Nagyon drukkoltunk, hogy sikerüljön a kijutás.Aggodtunk , mert elég soká tartott, na de az a fontos, hogy most végre itt van ...

Kissé bizonytalanul kérdeztem, hogy tudja-e a taxi tartozásomat előlegezni, mert osztrák pénzt csak bank nyitás utan tudok majd váltani Tudott.

Az emeleten kedves meleg öleléssel egy ósz-haju, finom arcélü elegans dáma fogadott. Egykori osztrák követnek az özvegye, akinek a ma már kopott, de valamikor nagyon elegáns otthonában Dezső volt a szoba-bérlő kis diákja.

- Csak hogy megjöttél! Hozott Isten ! Már készül is a meleg fürdő. Mire kicsit rendbe szeded magadat, a reggeli is készen lesz. Akkor majd elmeséled hogy ni tartott ilyen sokáig. Pihend ki magadat kedvesem.

Nem emlékszem rá, hogy utoljára mikor léptem egy ilyen oriási porcellan fürdőkád fenyő illatu meleg vizébe, ahol végre lemoshattam magamról az utazás félelmének a dermesztő emlékeit és az utolso éjszaka nyomorusagos undorát.

Illatos tea, apro sütemények, Meisseni csészék és teritett asztal várt ram a ~~living room~~ nappali egyik intim sarkában és meselnem kellett menekülésem fordulatos élményeit.

Dezsőnek vizsga napja volt. De mielőtt bement az egyetemre, elkérte előző ejszakám hotel cimet. Elvitte beváltando pénzemet és meghivott ebédre, mert még volt nehány napra szóló élelmiszer jegye. Becsben ez időben jegyre éheztek az emberek.

A fiú jól vizsgázott. Elintézte a bank váltásomat és megkérdezett, hogy tudom-e a „Kovacs bácsi" cimét?

- Miért érdekel,? kérdeztem.

- Mert meg akarom ölni. Az a hely, ahova Alice nénit vitte a legrosszabb hirü "Stunden-Hotel" (bordélyház) Becsben. Az utca egyik járdája orosz zona. A másik oldal, ahol a "hotel" van, angol zona ugyan, de ott minden éjjel razziát tart a rendőrség. Ez a hely az alvilág legkirivobb találkozó helye.Aki a rendőrök felé nem tudja igazolni magát, azt azonnal viszik az őrszobára.Ez az alak Alice nénit ott akarta lebuktatni, mert abból a kelepcéből semmiképpen sem tudott volna kimászni. Az angyalok intézkedtek , hogy tegnap éjjel, kivételesen, nem volt razzia, de ezt a „Kovacs bácsi" nem tudhatta előre.

Hát a védőangyalaim ismét tulóráztak.

Igy kezdődött Bécsi sejourom első huszonnégy órája. Azt hittem, hogy ezek után vége lesz a veszedelemnek, - pedig az emigracios bonyodalmak csak ezután kezdődtek.

1949 március 13-án leptem át az osztrák határt és
1956 marcius 13-án hagytam el Ausztriát.

Hét esztendős ausztriai tartózkodásom idejében végigéltem a D.P.-k (Displaced Persons) hontalan életének minden fázisát. A bürokratikus taposó malom utvesztőjében nagy segitségemre voltak azok a rokoni és baráti kapcsolatok, amelyek otthoni életünkből a vasfüggönyön keresztül is érvényben maradtak és amiket az emigrációban is meg tudtam találni.

Hugomtol rendszeres "tartásdijat " és időnként azon felül is anyagi támogatást kaptam. Ebből munka nélkül hotelban is lakhattam, étkezhettem volna és mindennapos igényeimet gond nélkül megengedhettem magamnak. Ettől függetlenül a bankszámlámhoz később a magam munkájával ugyanannyit hozzákerestem, - anyagi gondjaim tehát nem voltak.

De a huszadik század életformájához a személyazonosság okleveles meghatározása is hozzátartozik. Becsben tartózkodásom tehát úgy kezdődött, hogy kivoltomat kellett igazolni és személyazonossági okmányokat kellett beszerezni, mert azok nélkül sem lakhatási engedélyt, sem élelmiszerjegyet, sem utazási igazolványt nem kapott az ember. De természetesen először a D.P. statust kellett megszerezni.

Ez az okirat eskü alatti igaz, vagy hamis vallomások, személyes emlékezések, tanuskodások és nem egy izben ügyesen fogalmazott állitások egyeztetéséből jött létre. Igy született meg egy "Displaced Person" aki ezek után sorszámot kapott, ami létezésének az alapjává vált. Az okmány léttrejöttének a részletei beleolvadtak a történelem adattárának a süllyesztőjébe..

Segitségemre első időben otthoni barátaim külföldre menekitett gyerekei voltak. Ezeket igyekeztünk Magyarországról külföldre telepiteni mert attól féltettük öket, hogy az egyre jobban megszervezett kommunista kormányzat belekényszeriti öket a maga rendszerébe.

A menekült élet kezdő nehézségeinek az illusztrálására részleteket idézek az akkori naplómból:

Dezső reggeli után az egyetemre sietett, ahol valamilyen tantárgyból jelesre levizsgázott. Utána eljött értem, és meghivott ebédre. Az egyetemi menzán remek rántott halban volt részem, de a fiu nem engedett fizetni és kettőnk ebédjéért leadta az akkori szabályokban megkövetelt élelmiszer jegyeket. Valamivel később jöttem csak rá, hogy majdnem egy hétre szóló kockát vágtak le a neki megengedett ennivaló rátából és, hogy anyagi tartalékján igen nagy rést vágott a vendéglátás. Ebéd utan nekivágtunk a lakáskeresésnek . Végigjártunk vagy fél tucat pensiot. Még csak egy üres kamrácskát sem találtunk semerre sem. Közben megprobáltam az IRO-nal (International Refugee Organization) is jelentkezni. Az előszobában több tucat várakozó tolongott. Egy „titkárnő" papircsikkal a kezében felszólitott, hogy mondjam el az élettörténetemet és vázoljam jövendő terveimet, ő majd hivatali óra után aktába gépeli az életemet. Én közöltem vele hogy nem szoktam előszobákban tárgyalni és a következő napra hivatalos kihallgatást kértem. Ezt soron kivüli minőségben meg is kaptam.

Aznap este Dezső szobácskájában aludtam és ő a nappali szoba sarkában egy schőberl-ágyon kucorgott.

Másnap az előző napi IRO cimről a Porzellan-Gasse-i regisztráló hivatalba küldtek. Előszobai várakozasom alatt az a nagy meglepetés ért, hogy reményvesztett bátortalansággal besompolygott oda Lucy, Bárcayék kis rokona, akinek a kiérkezési üzenete alapján választottuk az Egriné féle csempészvonalat. Tőle itt a városzobában tudtam meg, hogy Deutschkreutzben az Irén nevü postás-kisasszony először isszonyuan megijesztette, azután 1,ooo Schillingre megzsarolta és addig fenyegette hazazsuppolással és orosz katonákkal, amig arany karkötőjét oda nem adta neki .Azután minden irás nélkül teherautón Bécsbe küldte.

A továbbiakban Lucy elmondta, hogy három hontalan ifjúval alszik egy kocsma konyhájának az alkovjában és kérdezte, hogy nem tudnánk-e együtt valahol egy albérleti hónapos-szobát bérelni. Lucyt nagyon sajnáltam, de nem kívántam vele közös tanácstalanságba kezdeni. Szerencsémre egy lelkendező ismerőse lépett közbe, aki boldogan ujságolta, hogy Lucy két másik lánnyal kis lakást bérelhet valahol a Dunapart közelében. Sok szerencsét kívántam nekik és utjaink ezzel külön váltak.

Röviddel ezután egy IRO tisztviselő fogadott. Irodájának a falára ékes angol szöveggel ki volt irva, hogy nem tanácsos titkainkat bárkinek is sietve az orrára kötni. Miután ezt elolvastam, megkérdezte, hogy mijáratban vagyok és egy szuszra a saját sorsát kezdte mesélni. Boldog volt, hogy megúszta az orosz fronton töltött munkaszolgálatos időket, és elmondta, hogy mennyi nehézséggel jár a bármerre irányulo kivándorlás. Szépen eldiskuráltunk, és amikor másfél óra mulva megkérdeztem, hogy a magam dolgában ebben a hivatalban tulajdonképpen mit intézhetek, azt válaszolta, hogy semmit. Az osztály, ahol most beszélgetünk, átrendezés alatt áll, és ezek utan kedves előzékenységgel visszaküldött a tegnapi IRO hivatalba.

Következő reggel az elsők között voltam, akik ott jelentkeztek. Nagyon buzgó, figyelmes ifju titkár fogadott. Amikor meghallotta, hogy nincsen lakásom, azt ajánlotta, hogy próbálkozzam az "Evangelisches Theologen Heimat "-nál beutalást szerezni. Azután jegyzőkönyvet vett multamrol, utamrol és tervbevett jövendőmről, és amikor megkérdeztem, hogy mindezzel mit végeztem, azt mondta hogy semmit. Viszont adataim az I.R.O gyüjteményes irattárát fogják gazdagitani. Egyben megadta egy magyar házaspár nevét és címét, akik módot találtak arra, hogy Salzburgba, az amerikai zónába utazzanak és akiktől talán én is hasznos tanácsot kérhetnek.

Dezsö batoritásával nekiindultunk a Lutheranus Otthont megkeresni. A cim természetesen a város tulsó végéhez szólt.De ez csak hosszu tévelygésünk után derült ki.Ott viszont az a meglepetés ért hogy a "legényotthon" uj cimre költözött. Miután nem minösülök reménydus férfinek, az uj cim már nem is érdekelt.Visszamentünk a Glatz-Gasseba, Dezsö otthonába ahol a kedves diplomata dama teljes negativummal fogadott. Egyetlen ismerösénél sincsen üres albérleti szoba. Felajánlotta, hogy ismét aludjak náluk.

Felszeg tanácstalanságomból Várallyay Eszter váratlan látogatása emelt ki. Eszter Dezsö másodunokatestvére volt. Szüleivel mi is jóban voltunk és vidéki utazásaink alatt gyakran találkoztunk. Eszter ujságiró karrierről álmodozott. Nehány kedves irását megjelentettem a Mozi Ujságomban, de ezen felül semmilyen személyes kapcsolat sem fejlödött ki kettönk között.Tehetséges, kezdö fiatal lánynak tartottam, és örömet akartam okozni a családnak.

Most, hogy megtudta kijövetelemet, haditanácsot tartott lakásadó háziasszonyával és ottalvásra meghivott erre az éjszakára.Kellemesen meglepve csodálkoztunk egymásra. Eszter megcsinosodott, nem szökiti többé a hajat, szellemes ,elegáns felnött nö lett belöle. Ballettet tanul a bécsi operánál és régi barátként üdvözölt. Vajas kenyeres, szalámis vacsorával traktált, fütött, meleg fürdöszobában mosakodhattam. Ö a szoba keskeny divanyán kuporgott, remek ágyat átengedte nekem.

25-én reggel, forró fürdö után csodálatos ~~csodálatos~~ reggelit kaptam és végre levelet irhattam Ily hugomnak Londonba. Táviratozni, telefonálni Bécsből nem volt tanácsos. Minden kiküldött hir az orosz cenzurán ment keresztül.

Eszter treningre az operába ment. En ismet az I.R.O -hoz zarándokoltam. Ez alkalommal szöke, köver titkárnö kis üveg kalitkában fogadott . Igazolásomra megmutattam egyetlen okmányomat, lejárt magyar utlevelemet. Azután elmondtam, hogy vagy hugomhoz szeretnék eljutni

Angliába, vagy atyám egykori asszisztensehez, Krajcsovits Rudihoz Olaszországba. Ő a királyi udvar és a vatikán hivatalos fogorvosa és több izben is vendégül hivott bennünket.A hölgy Angliát teljesen kizártnak deklarálta és azt ajánlotta hogy tárgyaljak az olaszokkal. Eszter meghivott ebédre és azutan az olasz konzulatusra mentem, ahol egy igen elegáns titkar azt a tanácsot adta, hogy kérvényezzek egy olasz previsumot és, ha azt megkaptam, jöjjek vissza, hogy regisztráljon.De ameddig nem tudok meghivó levelet és beutazási engedélyt felmutatni, addig nincsen értelme, hogy foglalkozzon az ügyemmel.

Átmentem tehát az utazási osztályra és névjegy helyett lejárt utlevelemet küldtem be a referenshez.Azzal a bökkal fogadott,hogy pocsék fényképemmel ellentétben, sokkal előnyösebb a személyes megjelenésem és boldog, hogy rendelkezésemre állhat.Ezután markomba nyomott négy kérdőivet, amelyeket olasz nyelven kell majd kitölteni. Meg kell adnom Krajcsovics Rudi teljes fogorvosi rangját, otthonának, rendelőjének utca-nevét, számát és további személyes kérdések veget nem érő során túl, referencia okából, Ily hugomek olaszországi gyárának és angliai gyáruknak a cimét. Azonkivül Romában való tartozkodásom tervbevett hosszát, idejét, és csatoljam becsület-szó alatti kijelentésemet,hogy a megnevezett idő után önként fogok Olaszországból eltávozni.

Nem maradt kétségem afelől, hogy olaszországi tervezgetésem körülményes, hosszadalmas és meglehetősen kilátástalan.

Vigasztalás volt számomra, hogy amikor visszaérkeztem Eszter otthonába, a Maria Hilferstrasse 46 alá, Eszter azzal a jó hirrel fogadott, hogy az Ilynek Londonba cimzett levelemet az amerikaiak katonai postával , Salzburgból fogjak Londonba továbbitani, levelem tehát elkerüli az orosz cenzurát.

Még nagyobb örom volt, hogy szobát szerzett számomra.Azonnal be-

költözhettem a szomszéd lakás cseled, vagy úgy nevezett vendég - szobájába.Ez napi tiz schillingbe került de a fürdöszobát is használhattam. Sietve bemutatkoztam a kedves háziaknak, akik az Eszternel elköltött vacsora után. lábujhegyen besurrantak hozzám, barátságukról biztositottak w és a szivesláatást megtetéztek egy szép piros almával. Napokon belül ujabb nyolc schillingért még ebédet is kaphattam. Bár a háziasszonynak fogalma sem volt arrol, hogy mit nevezünk étvágykeltő ételnek, ez a gesztus az élelmiszerjegy hiányának a problémáját megoldotta.Az ő mentségére legyen mondva, hogy Bécsben olyan élelmiszerhiány volt még 1949-ben is, amilyen Magyarországon felévvel az ostrom után sem volt már ismeretes.Minthogy most végre lakáscimem is volt, 26-án bejelentkeztem a rendőrörszoban, ahol hivatalos lakbizonylati bejelentő lapot kaptam.Azután felkerestem az I.R.O.-nál kapott cimen azt a magyar házaspárt, akik utrakészen álltak Ausztria ameriaki zonája felé. Megadtak egy Tavi Miklós nevü ügynök telefonszámát,aki állitolag mindenhova bejáratos és minden ügyet el tud intézni. Mikor Tavit felhivtam, legnagyobb meglepetésemre azonnal tudta, hogy ki vagyok, régi kedves ismerőskent üdvözölt és rendez-vous-ra hivott délután kettőre a Charlie esressoba.

Az espresso a nemzetközi központban, az első kerületben volt. Ez volt az igazi belváros. Itt volt a Császári Palota , Szent Istvan templom, a többi, régi szép templom, a Tatter-Saal, a monarchia fourainak residenciái, az opera, az elegáns hotelek, szép muzeumok . A hangulatos szép utcák a mult szazad emlékeit idéztek. Bécset a háboru idején az állam légo-pincéjének (Staats Luftschutzkeller) - becézték. Bombázás, légitámadásaz első kerületet alig érte. Négy évvel a békekötés

után az első kerület történelmi szépségü utcáiban, a rombadölt paloták sorai között a kocsi utak közepén mégis el nem hordott tégla halmok hevertek. Utobb megmagyarázták nekem, hogy ez politikai demonstráció okából történik. A város ezzel a látvánnyal tiltakozik a négyhatalmi katonai parancsnokságok ottléte ellen. Az oroszok, amerikaiak, angolok és franciák havonta váltják egymást. Érkezesem idején az angolok adminisztráltak az első kerületet. Áprilisban az oroszok következtek.

Találkozásunk a Charlie espressoban még az angol era idejére esett. A zsufolásig megtelt, meghitt külsejü találkahely tökéletes mása volt egy Budapesti, Váci-utcai kis espressonak; elegáns semmittevők pletykákkal zsibongó szórakozási központja. Hangulat-világos sarkának homályából, kitárt karokkal egy elegans úr emelkedett fel a fogadásomra, de bármekkora igyekezettel próbáltam is kilétét felismerni, semmiképpen sem tudtam a megjelenését régi ismeröseim közé sorolni.. Ő viszont keresztneveket idézve, perceken belül számos otthoni barát és ismerös legintimebb titkait és pletykáit tálalta elém. Látszolagos jól értesültségével alaposan meglepett. Helyzetem rövid és tartózkodó ecsetelése után fölényes mosollyal megnyugtatott, hogy igazán nem vagyok reménytelen eset és közölte, hogy három, vagy négyezer schillingért minden papiromat rendbe lehet tenni...sőt nekem, mint "Szakmabelinek " valószinüleg kevesebbe fog az ügyek elrendezése kerülni. Hogy a kiváltságosak közül melyik szakmába tartozom, azt nem részletezte. Én viszont magamban nem tudtam eldönteni, hogy a film-körökre, vagy sajtó-körökre célozgat-e. Biztató kézszoritás kiséretében azt igérte, hogy már másnapra részletesebb gyakorlati tanácsot fog adni és segitséget nyujt a továbbiakban. Figyelmeztetett, hogy sem telefonhivásoknak sem ijesztgetéseknek be ne dőljek, jövendő boldogulásomat tegyem az ő kezébe,.

27-én megkértem Esztert, hogy rendez-vous--om ideje előtt üljön be a Charlie espressoba, vegye Tavit szemügyre és igyekezzék titokzatos kilétére rájönni.

A háboru befejeztével kelet életterét a vasfüggöny szinte hermetikusan elzárta a nyugati világtól.Ettől az időtől kezdve, az orosz megszállás megszüntéig Bécs a nemzetközi intrikák központja lett. Embercsempészek, embervadászok, kémek, ellenkémek agent provokatörök, hochstaplerek sokaságától nyüzsgött a város.Életveszélyes kelepce volt azok számára, akik belekeveredtek a nemzetközi politika intrikáiba.

Tavi kilétét sohasem tudtuk kideriteni. Segitségét sem igénybevenni, de határozottan visszautasitani sem mertem.

Mostani találkozásunkat megnyugtató biztositással kezdte. Elmondta, hogy összeköttetései révén sikerült elérnie, hogy ezerötszáz schilling ellenében valamennyi szükséges iratomat beszerezhetem, a Nansen-passzust is beleértve. Miutan ő tökéletesen kiismeri magát a nemzetközi menekült világ hivatalos útvesztőiben, régi barátságunk égisze alatt azt is felajánlotta, hogy minden utamra el fog kisérni.

Ezt a sokatigerő ajánlatot szépen megköszöntem, és kilátásba helyeztem, hogy amint megkapom Ilytől az anyagi támogatást, azonnal hozzá fogok fordulni. Ugy tett, mintha ezt elhitte volna és sunyi mosoly kiséretében megemlitette, hogy egy kliense, aki hires pesti szinésznő, izgalmas hindu szerelmi olvasmányt hagyott nála, amit szivesen rendelkezésemre bocsájtana. Hangsulyozta, hogy bármikor hozzá fordulhatok, ha szórakozni vágyom. Alig vártam, hogy meg tudjak szabadulni ettől a kétes alaktól.

Egy távolabbi asztalnál felfedeztem Mikecz Tamást, akit Ausztriába valo érkezésem elejétől fogva próbáltam elérni./

Most a két Mikecz gyerekkel, Dezsővel és hugával, Mucival kávézgatott az espressoban. Nem véletlen hozta őket ide. Esztertől tudták, hogy hány órakor fogok találkozni Tavival és közelemben kivántak lenni, ha netalán baj érne. Tamás eleinte meglehetösen távol tartotta magát a viszontlátástól.Attól tartott hogy hosszabb időre készülnék vendégségbe

jönni hozzájuk, Matlárházi birtokukra.Üdvözlés után felajánlotta, hogy külföldről várható valutámat az ő Burgenland-i címére irányithatom. Azutan a helyi emigracios körülmények ismeretében azt a tanácsot adta, hogy ha Ily hugomhoz, Angliába el akarok jutni, akkor minél hamarabb lendüljek át az amerikai zonába. Salzburgban, az amerikai katonai parancsnokságtól könnyen lehet utazási engedelyt szerezni.Azzal, a francia zonán keresztül Bregenzig, a Svájz-i határig tudok utazni. Ha a franciák rajtakapnak a szabálytalanságon, legfeljebb pénzbüntetésre fognak itélni. Bregenzből egy-napos határátlépési engedéllyel, rövid kirándulás címén Svájzba mehetek. Ott, azután, felejtsek el visszatérni Ausztriába. A svájciak valószinüleg menekült lágerba fognak helyezni, ahonnan Ily hugom fizetés ellenében, könnyü szerrel kiválthat.Utána elintézheti Angliába való látogatásomat. Mindez- tette hozzá - csak vállalkozó szellem és anyagiak kérdése.

Nekem mind a ketto hiányzott, és a tanács egyetlen része sem tetsz.

28-an ismét elmentem az I.R.O. Pozellan-gassei hivatalába,ahol ez alkalommal arról faggattak, hogy milyen a kommunista kormány álláspontja a cionizmussal és a zsidó kivándorlás kérdésével szemben.(Szerintem az adatokat az atomkor utáni évezred számára kivántak megörökiteni.) Az én problémámra semmilyen gyakorlati megoldást nem kezdeményeztek de nagyon szépen megköszöntek azt a megállapitásomat,hogy a vasfüggöny a magyar zsidók kivándorlási lehetőségét is akadályozza és ők ugyanugy el vannak zárva a nyugati világtól, mint minden más, egykori kapitalista, aki nem szolgálja ki a mostani irányzatot.

Ez a beszélgetes meggyőzött arról hogy továbbjutásom ügyében a bécsi I.R.O. segitségére nem nagyon számithatok és,hogy Tavi megjegyzése a Nansen passzus lehetőségéről sokkal hasznosabb megoldásnak látszik.Igy hát először is utlevélhez szükséges fényképeket készittettem magamról és huszonnégy Schillingert meg is kaptam őket.

Agyoncsigázott, deprimált ven takaritónőnek néztem ki rajtuk, de nem volt kedvem további pénzt költeni egy előnyösebb változatra. Gondoltam, hangulatom megörökitésére megfelelő emlék marad a bécsi hivatalok aktatemetőjében.

29.-én lejárt utlevelemmel beállitottam abba a hivatalba, ahol a Narsen utleveleket adminisztrálták. Hosszú aktát fektettek fel élettörténetemről, menekülésemről és megnyugtattak, hogy az összes formalitások, ellenőrzések és felülvizsgálatok után, jó esélyem lesz arra, hogy ezt a nemzetközileg elismert utazási okmányt megkaphassam. Az eljárás, legfeljebb hat-nyolc hónapot fog igénybe-venni. Kezdtem rájönni arra, hogy megrekedtem a bécsi bürokratikus kátyuban.

Ezek után jó térképekkel szereltem fel magamat, megtanultam a kerületek megszállási hovatartozását, a határválasztó utak es utcák neveit és probáltam átgondolni hogy, ~~ezek~~ most hát mihez kezdjek?

Uj otthonomban, a Maria Hilferstrasse 65-ben, ami a francia zóna központjában volt, hosszu londoni sürgöny várt.

Sógorom, Richter Laci "Hála Isten, hogy megmenekültél - üdvözléssel kezdte, és a következő harmincnyolc "stop" során elmondta, hogy ujsagban olvasták az itéletemet, agyon izgatták magukat a közel három hetes hirnélküliség miatt- stop- azonnal menjek az angol megszálló hatalomközpontjában egy tanácsosi rangban lévő Mr. ~~Richard~~ Stanley White , irodájába, ahova Lord Rothermere , a Daily Mail tulajdononosának a titkára, Lederer Lajos, diplomaciai uton pénzt és csomagot küldött Becsbe- stop- Bármire lesz szükségem, ezen az uton meg fogom-kapni,-stop- csak nyugati zonában járjak étterembe, moziba ,szinházba- stop - sötétedés után lehetőleg ne menjek ki az utcára- stop - amint tehetik, ők fognak átjönni hozzám látogatóba, Ausztriába - stop-mindenről Tikit azonnal tájékoztatni fogják, mert nem tanácsos, hogy én levelezzek vele - stop - és igy tovább.... Ennel felemelőbb stop-okat nem igen olvastam eddigi életemben.

Reggel felhivtam az angolokat. White tanacsost nem volt nehez megtalalni. Nagy örömmel vette jelentkezésemet, mert megspóroltam neki a faradságot, hogy megtalaljon. Meghivott ebédre az angol clubba, ami a belvárosban, Psalmgróf palotájaban volt.

Eszter levetette rólam Ágim iskolás-lányos egyszerű ruhájat, amiben érkeztem, és amiben indulni akartam. Kölcsön adta Párisban készült Patou kosztümjét, mondván:

- Jobb esélyed van angol segitségre és szinpátiára, ha elegáns toilettben sajnálhatnak, mintha Hamupipökenek álcáznad magadat.-

Ez hasznos megjegyzésnek bizonyult, de persze londoni kapcsolatom sem ártott .

Ily hugomtól elegans ruhákkal tömött óriási csomag várt. Remek teákat és fejfájás elleni orvosságot is kaptam. Sógorom 50 angol fontot azzal az üzenettel küldött, hogy bármikor előlegezzenek nekem annyit amennyit kérek,- ő azonnal küldeni fogja a fedezetet.

Ausztriában abban az időben 50 font nagyon nagy összeget jelentett. Különösen a fekete piacon. Már 20 fontból is szerényen, de jól meg lehetett élni, élemiszerjegy nélkül étkezni és még szórakozásra is maradt pénz.

Ebéd előtt a parkban cocktailezett a társaság. Nekem fogalmam sem volt arról, hogy mit isznak.Mikor megkérdezték, hogy mit akarok,- mondtam, hogy „ugyanazt."

Természetesen érdeklődtek, hogy hogyan jöttem át a határon, és amikor röviden elmondtam, és hozzátettem,hogy szerencsémre az aknák még nem voltak a földbe ásva, és még nincsenek a drótokhoz kötve, hitetlenkedve mosolyogtak és megkérdezték, hogy milyen hosszú az osztrák-magyar határ.

Mondtam, hogy ezt ugyan az iskolában tanitották, de azóta elfelejtettem és ők bármelyik térképről leolvashatják.

- Csak nem akarom azt állitani, hogy el akarjak aknásitani a

magyar határt. Hiszen az fizikai képtelenség. Egy nyul,vagy egy őz átszalad a drótok között, felrobbantja az aknát és az egész vonalon meg fog szakadni az áram. Ugyan, ugyan! Azt hallották, hogy még az őrtornyok is csak diszletnek számitanak. Nincs ottan fegyveres katonaság! Az egész akna-mese laikus ijesztgetésnek az eredménye -mondták és fölényesen mosolyogtak.

-De hiszen van magukнak autójuk. Miért nem nézik meg személyesen? Odaátról katonai autóra még lőni sem fognak és mindössze pár órás kirándulásról van csak szó.Mi odahaza, Magyarországon azt képzeltük,hogy a nyugati hatalmak ellenőrizni fogják azt, amit az oroszok csinálnak, de ez úgy látszik, nem igy van... - mondtam és nem is titkoltam csalódásomat.

Kritikámat nem vettek jó néven, és a hangulat határozottan kezdett kimértebb lenni.

A harmincnál több tagu társaság oriási ovális asztalhoz ült le ebédelni.A bársony tapétás falakról grófi ősök képe nézett az elegáns társaságra. Livrés pincérek vert ezüst tálakról kinálták a finom ebédet. A milió ugy nézett ki, mint egy Kipling regény leirása az angol koloniák rendjéről, ahol a világbirodalom képviselői kényelemben és pompában tobzódtak , mig a bennszülöttek éheztek és áhitatos alázattal szolgáltak őket.

Valaki megkérdezte tőlem, hogy tudom-e hogy milyen autó a Topolino, mert neki olcsón ajánlottak egyet, és nem tudja eldönteni,hogy érdemes volna-e megvenni ?

Mondtam, hogy én nem értek az autókhoz, de azt a kis kocsit nyugodtan megveheti, mert sima uton jól megy,hegyről lefelé gurul, és ha nem tud a dombra felmenni, kiszállhat és feltolhatja.

Mondja lady, mit tud maga egy autóról, amikor beleül? - kérdezte valamelyik tiszt.

- Azt, hogy milyen a szine, és talán, hogy mi a márkájánk a neve.

- Milyen angol autót ismer ? szolt közbe egy harmadik.

-Angolt? kérdeztem és vállat vontam, - csak a Bentley-t. Mr. Keet azon vitt ki minket, amikor weekendek idején tenniszezni mentünk. A papán azt mondta, hogy az egy jó angol kocsi.

Kövé meredtek. Volt aki mosolygott.

- A szine egyébkent világos kék volt, tettem hozza negédes mosollyjal. Kezdtem rossz néven venni a kérdezősködésüket. -Most ettem az angol clubban elöször és utoljára,- határoztam el magamban, és ezt be is tartottam ,-bár mindenki azzal bucsuzott egymástol, hogy reméljük, hogy ezt a kedves beszélgetést máskor is meg fogjuk ismételni.

Most, hogy volt pénzem, végre én hivhattam meg a gyerekeket ebédre, vacsorára. Eddig is minden igyekezetükkel próbálták pótolni a családomat és igyekeztek elterelni aggodalmaimat a jövőt illetően.

Dezsővel elmentünk az ő lakásztadó diplomata dámájához, aki idegen nyelvek tanitásával toldotta meg a nyugdijat. Kissé csodálkozott,amikor arra kértem, hogy szimultán tanitson angolra és olaszra, mert nem tudhatom hogy melyik nyelvre lesz szüksegem. Tisztában vagyok azzal,hogy nem lesz egyszerü a különféle két nyelvtant egyeztetni, de a szavakat,fogalmakat ugyanazzal a fáradsággal , egy időben angolul és olaszul is meg lehet tanulni.

-Ezt eddig még nem probaltam,- mondta nevetve.- De lehet,hogy az szamomra is mulatság lesz.Maga pedig megspórolja a két nyelv különóra tandijat, de ketszer annyit kell majd magolnia.Na meglátjuk. Talán még sikerülni is fog.-

Mivel városnézésből, muzeum látogatásból és nyelvtanulásból nem igen lehet megélni, és nem akartam teljesen a hugomék terhére lenni, elhatároztam, hogy a filmszakmában keresek valamilyen gyakorlati megoldást. Reméltem, hogy a Wien Film-nél találok még régi ismerőst. Hiszen otthoni munkáim idején állandó kapcsolatban voltam velük Mozi Ujságomban

gyakran irtam az osztrák filmekről, legjobb nevü szinészeik nagy részét személyesen ismertem.

Első telefon kérdésemkor kiderült, hogy ugyanaz a kedves öregur, akivel annak idején hasonló örömeinkről és hasonló gondjainkról beszélgettünk, még ma is a gyár igazgatója, és már másnapra meghivott, hogy jöjjek ki hozzájuk.

Délelött tizenegykor még konferencia volt náluk, de engem azonnal fogadtak.

- Kindchen, kommen sie herein (Gyermekem, jöjjön be) fogadott és nevetve megölelt. - Végre az utolsó véleménykülömbséget is megoldottuk már, - mondta,- most még csak az van hátra, hogy maga kivánjon nekünk jó szerencsét.-

A többi jelenlevö is kedvesen üdvözölt és örültek, hogy Pestről látogatóba jöttem hozzájuk.

Ott volt Willy Forst is, akit az osztrák sztárok között a legtöbbre tartottam. Felejthetetlen volt a "Titanik" cimü film elsülyedésének drámájában. Abban láttam utoljára. Bárzongorista szerepet játszott. -Még lesz tavasz, még lesz nyár, de mi akkor seholsem leszünk már..... dudolta és pezsgös pohárral a kezében, egy nagy fali tükörban kocintott önmagával, miközben a jeges tenger széjjel verte már az óriás hajó belsejét. Aztán vége lett mindennek...

A mai konferencián azt a filmet tárgyalták, amit nem játszani, hanem rendezni fog.

Az elmult négy év élményeit és eseményeit hamarosan elsoroltuk egymásnak és én végül is, elmondhattam, hogy most mi járatban jöttem. Miután már sem producer sem Mozi Ujság tulajdonos nem vagyok, a jövömet abban látom, hogy szeretném megtanulni a filmvágás müvészetét. Ezen a vonalon érvényesiteni tudnám összes eddigi tapasztalatomat. Minden filmünk forgatásánál késö éjjeli orákon keresztül néztem, hogy hogyan

állitjak össze a film jeleneteit az aznapi legjobb felvételekből. De csak a válogatásban vettem részt. Ollót használni és filmet ragasztani sohasem próbáltam. Most meg szeretném tanulni a munka technikai részét.

- Egész gyáram rendelkezésére fog állni, mondta a kedves öreg igazgató.

- Juliusban kezdjuk az én filmemet forgatni,- szólt közbe Willy Forst, - Maga akkor már tökéletesen tudni fogja, hogy hogyan kell egy jó filmet editolni. Micsoda öröm lenne együtt dolgozni.-

Optimista érzéssel bucsuztam tőlük. Végre megtaláltam a nyári hónapok célját.

Április elsején az oroszok vették át az első kerület adminisztrálását. Az ujságok eddig is irtak emberek eltünéséről. Mostantól kezdve éjjelenként három- négy emberrablásról szóltak a hirek. Akkor remültem meg igazán, amikor nehány nappal később, déli egy órakor a Maria Hilfer-Strasse elején villamosra akartam szállni.A "banán-sziget" tele volt utassal akik megrohanták az innen induló járatot. A járdasziget szélén egyszerre csak orosz katonai gépkocsi állt meg. Két fegyveres katona a tömegbe furakodott és a villamos lépcsőjéről lerántott egy felfelé törekvő férfit.Közre vették és pillanatokon belül nyitott autojukra dobták. Azonmód el is iramodtak.

- Jézus-Mariam, elrabolták a szerencsétlent, sikitott fel valaki. [illegible] - Magától szállt le a lépcsőről- vágott közbe egy masik. -

- - Lerántottak ,- viharzott a felháborodás,- Már világos nappal is merik csinálni. - Hol a rendőr ? - kiabáltak össze-vissza.

De persze sem az orosz autónak, sem osztrák rendőrnek nyoma sem volt sehol.

A Wien Film gyára az orosz zonában van,- döbbentem rá a helyzet veszélyére, és nagyon rossz érzéssel mentem haza ebédelni.

Nehany nappal később fájó füllel és magas lázzal ébredtem, igy hát otthon maradtam, aszpirint nyeltem és gyógyulni igyekeztem.

Éjfélkor kopogtattak az ajtómon és háziasszonyom remült csodálkozással mondta, hogy egy idegen ur keres engem. Félálomban, még mindig lázasan mentem ki az előszobába, hogy megnézzem, ki az, aki ilyen lehetetlen időben mer beállitani hozzánk.

Legnagyobb meglepetésemre Eszter édesapja állt gyürötten faradtan a lakás küszöbén.

- Bocsajtson meg Aliceka, azt hittem az Eszternél csöngetek,- dadogta és tanácstalanul nézett körbe.

- Ő a szomszéd lakásban van, de az Istenért, hogyan jött maga ide?- kérdeztem, de erre a kérdésre nem kaptam választ, igy hát vissza mentem aludni a szobámba.

Másnap délután ujabb bocsánat-kéréssel Sándor állitott be hozzánk. Magyarázni kezdte, hogy nagy bajban van és az én tanácsomat kéri, hogy mit csináljon.

Eszter még nem jött haza ballet órájáról, igy hát az ő lakásába mentünk, és ott Sándor akadozva mesélte hogy miért, és hogyan jött Bécsbe.

Négy napon és éjszakán át faggatták az Andrássy út 60-ban. Állitották, hogy Eszter a franciáknak kémkedik. Havi 2,000 Schilling a fizetése. Pontosan tudták, hogy mikor irt levelet a szüleinek. A levelek másolatát is megmutatták. Feljegyzések voltak a kezükben, amelyek felsoroltak, hogy Eszter hányszor és mikor ment a Deuxieme Bureau címére.- Az operai tánc leckéket csak alibinek használja.. Pontosan tudták, hogy Eszter hol lakik, kikkel barátkozik és mire költi a pénzét.

Sándortol azután azt kivántak, hogy menjen ki Becsbe és beszélje rá Esztert, hogy a franciáknak szóló jelentések másolatát adja át egy mellé beosztott magyar kirendeltnek. Ha ezt folyamatosan megteszi, meg fognak neki bocsájtani, talán még haza is jöhet,hogy meglátogassa a szüleit. De ha nem hajlandó ..... részletesen felsoroltak, hogy mi fog az egész Varallyay családdal történni.

Olyan jól értesülteknek látszottak,hogy Sándor a kémkedést el is hitte. Egyetlen tévedésüket abban látta, hogy a havi 2,000 Schillinget a saját svájzi bankszámlájáról ő küldte Eszternek Becsbe, de ezt nem vallhatta be az AVO-nak. A kiutazásra pedig minden ellenkezés nélkül annál is inkább vállalkozott, mert figyelmeztetni akarta Esztert, hogy otthon mindent tudnak róla. A Bécsi kirándulás idejére feleségét úgy nevezett "házi védőőrizetre" tették és kijelentették , hogy otthonát majd csk akkor lesz szabad elhagynia, amikor Sándor dolgavégezetten vissza érkezett.

AVO-s kisérettel , államvédelmi autón jöttek a határig. A sorompon tul taxiba szálltak, és meg sem álltak mig el nem érkeztek erre a cimre. Kisérője még az emelet számát is tudta. Négy napot kapott arra hogy Esztert uj feladatára rávegye.Elvárják tőle. hogy a régi jelentések tartalmának lényeget és az ezutániak változtatás nélküli kopiait szállitsa. Ezutan megnevezett a kisérő egy káveházat, ahol majd a hazameneshez találkozni fognak.

- Mondja , mit tegyek ? - kerdezte kétségbeesve. - Elöször is rájöttem arra, hogy Eszter semmifele kapcsolatban sem áll a franciákkal. Másodszor arról is meg vagyok győződve, hogy kémkedés még álmában sem jutott soha az eszébe.De nekem a feleségem miatt muszáj hazamennem. Otthon pedig soha sem fogják elhinni hogy a kémmesejük teljesen alaptalan. Nem tudom hova forduljunk segitségért? -

--En felkeresnem a franciakat és tőlük kérnek tanácsot.Laikus esszel ezt ugy sem tudjuk megoldani,- mondtam, mert én sem láttam kiutat.

Ekkor jött haza Eszter és mesélte, hogy baratnője, Steffi, - az egyik ballerina, egy amerikai ezredesnek a mennyasszonya. (~~Magyarán mondva, szeretője.~~) A két lány Chuck-hoz fordult tanácsért, aki megigérte, hogy megbeszéli a dolgot a franciákkal és holnap valamennyien össze fognak jönni és egyesült erővel majd csak kisütnek valami okosat.

Már reggel nyolckor jelentkezett Eszternél egy amerikai katona, aki nyitott jeepen vitte kettőjüket a megbeszéléshez. Az amerikaiakkal, két tiszt társaságában a francia főhadiszállásra mentek. Sándor ott ujra elejétől végig elmondta a történteket, de azokat első sorban kisérőjének a kilete, személy-leirása és viselkedése érdekelte. Már sokat hallottak arról, hogy magyar agensek járnak ki és ügyködnek Becsben, de eddig még senkit sem sikerült rajtakapni azon, hogy kommunista megbizott.Nekik mindent megérne, ha egyet végre el tudnának fogni.

Esztereket bőségesen megvendégelték. Az összes elmondottakat angol nyelven és franciául jegyzőkönyvre vették és azt kérték, hogy másnap ismet jöjjenek be, Akkor már kész tervük lesz a probléma megoldásához.

Naphosszat egyik hivatalból a másikba amerikai katonai auto vitte mondkettőjüket.Őrizetükre most még külön katonai kiséretet is adtak mellejuk hazáig, és megigérték, hogy másnap is gondoskodni fognak a biztonságukról.

-Nekem ez a jeep ide, jeep oda nem tetszik - mondtam.- A magyarok nem hülyék. Bizonyára figyelik a házat, és követnek benneteket. Még a vak is láthatja, hogy ki mindenkivel tárgyaltok. -

- Otthon Esztert kémnek tartják. Csak természetes, hogy kapcsolatban van a franciákkal, - kezdte Sándor.

- A franciákkal igen, de nem az amerikaiakkal. Én egyébként attól

is meg vagyok remülve, hogy ha odahaza az Eszter időbeosztását és cime is ilyen alaposan szamon tartják, akkor azt is tudják,hogy en most ugyanitt lakom.Nem kell sok ahhoz, hogy en is egy Mata Hary listára kerüljek.- tettem hozza.

Másnap, miután Eszterek amerikai jeeppel elmentek a megbeszélésre, felhivtam az angolokat és ~~Richard~~ Stanley White-nek elmondtam,hogy sürgös ügyben beszelnem kell vele.

Kitörö örömmel vette beszamolomat és kerdezte hogy mennyire ismerem Mr. Varallyayt mert az eset természetesen az angolokkal is meg lett beszélve, és egyesek attol félnek, hogy Sándort kitalált mesével a magyarok csempészték be Becsbe.

Nyugodtan mondhattam, hogy azt teljesen kizártnak tartom.Bár o nem tartozik legközelebbi baráti körünkhöz, de elég jól ismerem Varalljay körülményeit. Jo nemzetközi kapcsolatokkal, nagyon jó anyagi alappal rendelkezö, köztiszteletben állo, sikeres épitész, aki politikában soha sem exponalta magát és akinek , tudtommal, a mai rezsimmel nincsen semmi dolga.

Ezt Mr. White azonnal megtelefonálta az amerikaiaknak.

- Ha a kiserőjét el tudjuk fogni és végre a kommunista kiküldött kerül a kezünkbe, akkor a Varallyayékat át fogják segiteni abba a nyugati zonába, ahova kedvük van menni, és teljes biztonságukat garantálni fogjuk - igérte.

-De mi lesz velem? -kérdeztem.-En ugyan-azon a cimen lakom, mint barátnöm, Eszter.Otthon, majd azt fogják hinni, hogy ö átejtette öket és most en veszem át a szerepét.Honnan vettek egyáltalan a kemkedés gondolatát. És miert pont a franciaknak?

- Ezen aztán ne csodálkozzon, mondta Mr. White.- Abban a házban, ahol maguk laknak van a francia kölcsönkönyvtár. Oda mindenki bemehet. A francia könyvtár hátso szobájából vezet a feljárát a Deuxieme Bureauba.

A magyarok könnyen gondolhatták, hogy Miss Varalljay a franciáknak dolgozik.

_Ur Isten ! Hány bérház van Becsben? Sok ezer - tettem hozzá, - és kellett nekem pontosan a francia kémközpontba beköltöznöm ? Most mit csináljak ?

Mr. White ezen szinten kisse elgondolkozott, de aztán felderült az arca :

- Ha azt a magyar agenset elfogjuk, a maga barátairól a többiek gondoskodni fognak. En pedig elintézem, hogy magát egy angol katonai repülőgéppel kiküldjük Londonba a testvérehez. -

- Köszönöm. Bár már látnám, - bucsuztam, és bizakodva mentem haza.

Sándor találkozója az orosz zónában volt. A kávéház, ahova mennie kellett a Schwartzenberg térről nyiló kis utca elején volt. Maga a tér még az első kerülethez tartozott, az utca már nem.

Az itteniekkel a megállapodas az volt, hogy ők Sándort is le fogjak tartoztatni. Hadd nézzen ugy ki a dolog mintha ő is lebukott volna, ezáltal a feleségének otthon nem lesz bántódása.

Ezt látnom kell, - gondoltam, és elmentem a Schwartzenberg tér sarkára, ahonnan végig nézhettem hogy mi fog a rövid kis utcában történni.A ter innenső járdájánal amerikai jeep állt . Az utca túlso végenél is állt egy katonai auto. Kis utitáskával a kezében, Sándor, fel-alá járt a kávéház előtt. Magyar kisérőjét várta. Várta is, vagy másfél óra hosszat, de annak esze ágában sem volt odajönni.

Végül is mindenki csalódottan ment haza. Sándor kapott egy telefonszámot azzal a biztatással, hogy ha "állitólagos utitársa " előkerülne, akkor hivja ezt a számot. Az amerikaiak azután majd megpróbálják elfogni és letartóztatni azt a magyar AVO-st. Ezzel a maguk részéről az ügyet le is zárták.Mi viszont pontosan tudtuk, hogy a problemának nincsnen vége, csak teljesen el van rontva, és mindegyikünk számára megnagyobbodott a személyes veszedelem.

Csak Steffi amerikai ezredese tartott ki mellettünk.Teljesen megértette, hogy nem maradhatunk Becsben. Nem tudott segiteni abban,hogy hogyan meneküljünk ki az oroszok által megszállt területről, de azt igerte, hogy ha a magunk erejéből valamiképpen el tudunk jutni Linzbe, ott várni fog rank és autóján Salzburgba, az amerikai zona központjába fog vinni bennünket.

Ismerőseinktől és barátainktol sok tanácsot és néhány embercsempész cimet kaptunk. Három nappal később megállapodtunk egy volt osztrák tábornok fiával, Hanssal, aki vállalta, hogy az erösen őrzött orosz határvonalon keresztül, átvezet bennünket az amerikai zonába. Segitségéért csak személyes kiadásainak a téritését kérte és nem volt hajlandó annál több pénzt elfogadni.Azt tanácsolta, hogy osztrák turista módra öltözködjünk, semmiféle csomagot ne hozzunk magunkkal és legyünk elkészülve egy hosszú, nehéz gyaloglásra. Chuck vállalta, hogy személyes holminkat amerikai katonai szállitók vonalán küldi majd utánunk.

Bucsu levelet irtam a Wien Film irodába. Megköszöntem kedvességüket és baráti segiteni akarásukat. Elbucsuztam tőlük és filmvágó terveimtől. Füstbe ment egy szép álom, de nem értem rá magamat sajnálni.

Becsből minél hamarabb el kellett menni.

A nemzetközi telefon-cenzura és lehallgatás veszélyének ismeretében Sándor mégis megprobálta felhivni a feleségét, hogy valamilyen elfogadható magyarázatot adjon arról, hogy miért fog később hazajönni, mint ahogy terveztek. Gondosan leirt minden szót, amit mondani fog. Elmondja majd hogy őt a franciák törbe csalták.Rá akarták venni, hogy Magyarországról nekik kémkedjen. Ezért menekülnie kell előlük. Sajnos a kiserőjével valamiképpen elkerültek egymást. De hamarosan uj utat fog találni a hazajövetelre.Felesége ne aggódjon. Minden jóra fordul nemsokára. ...

Körülményes össze-vissza kapcsolás és hosszú csengetés után ismeretlen hang válaszolt lakásának a telefonjáról.

Sándor megnevezte magát és mondta, hogy a feleségével szeretne beszélni.

- Azzal már nem fog, - mondta durva hangon az idegen, - Tegnap levetette magát a nyolcadik emeletről. Holnap után lesz a temetése. -

Sándor felhördült. - Mit mond ? Meghalt a feleségem ? Leugrott a nyolcadik emeletről ?

- Ugrott, vagy lökték. Most már mindegy! Mi eltemetjük, maga pedig menjen a fenébe. - Ezzel vége szakadt a beszélgetésnek.

Varalljay zokogva borult az asztalra. Eszter is, ő is vigasztalhatatlanok voltak. Sándor reménytvesztett szomorú ember maradt élete végéig.

Borongós, esős reggelen indultunk az amerikai zóna felé.

Kirándulóknak öltözve, villamoson utaztunk és egyik vonalról a másikra szálltunk át. Nem lehetett öröme annak, aki követni kivánt bennünket, - ha ugyan bárkit is érdekelt volna, hogy hova megyünk. Cikkbe mentünk , cakkba mentünk, vártunk az utolsó pillanatra és csak indulás előtt szálltunk át egy másik járatra. Végre valamelyik külváros végállomására értünk. Ott helyi járatok kietlen pályaudvarán vicinális kis vasutra szálltunk és néhany állomás után megint irányt és járművet váltottunk. Negy és félórás , ide-oda tolatás, vonat cserék és helyi várakozások után, nagy hegyek kezdeténél végre egy kis faluba értünk., ahol megszünt a vonatozásunk, és Hans megjegyezte, hogy mostantól fogva gyalogos turisták leszünk. Megigértette velünk, hogy menetközben még suttogva sem beszélünk egymással. Lehasalunk a fűbe, ha ő int egyet, és nekünk el kell tünnünk a fák tövében. Mindenben az ő utasitásaihoz kell tartani magunkat. Rank parancsolt, hogy állandóan

szemmel tartsuk egymást és kijelölte a köztünk való távolságot, amely szerint haladni fogunk.

Hogy valóban fegyveres orosz járőrök pásztázzák-e az erdőt, azt persze nem tudhattam, de rémmeséket hallottam arról, hogy milyen sok embert vadásztak le a határsávban, és hogy mennyien kerültek amerikai védettség helyett Szibériába.

Hans jól ismerte az utat. Nagyon óvatosan és sok körültekintéssel választotta az ösvényeket, amerre vezetett. Céltudatosan kerülte az erdők túlságos sűrűjét, ahol lesben álló ellenség rejtőzhetett. Igyekezett a könnyebben járható lankásabb terület felé irányítani bennünket.

Mostani menekülésünk alatt jobban féltem az úttól, mint magyarországi kiutazásom idején. Akkor még nem ismertem elégge a veszélyeket és túl közel élt bennem a búcsúzás fájdalma.

A mai ködben és csepegő esőben, leselkedő veszélyt véltem látni minden bokor mögött. Váratlan zaj hallatára elállt a szívverésem és egyre inkább rettegtem attól, hogy sohasem fogjuk elérni a biztonságot jelentő amerikai zóna-határt.

Késő délután egy szépen ápolt, virágos tisztáshoz értünk. A környező fák derekán festett piros-fehér-kék csíkok díszelegtek. Megérkeztünk az amerikai védettség területére. Steyer nevű városkában egy kicserélt világ derűs képe fogadott bennünket. Rendezett, tiszta utcák, ápolt kertek, gondozott házak és vidám járó-kelők közé kerültünk.

Sándor az indulás idején felsóhajtott- Jobb volna meghalni, -

-Én nem meghalni, hanem megmenekülni akarok - gondoltam és most valóban úgy éreztem, hogy megmenekültünk.

Rövid taxizás után Linzbe értünk, ahol Chuck a megbeszélt helyen türelmesen várt és megebédeltetett bennünket.

156. 24,1

elindultam

Amikor Budapestről ~~kiérkeztem~~ Bécsbe, ~~otthon~~ még azt gondoltam, hogy az egykori Osztrak-Magyar monarchia egyik fővárosából a másikba fogok utazni. Nem tudtam, hogy különböző két világban élünk és, hogy vasfüggöny választja széjjel egyiket a másiktól. Otthon egyre nyiltabban öszpontosult a hatalom a kommunisták kezében. Budapestet látszólag ujra épitettük, de veszendőbe ment a magánélet, megnövekedett a terror, börtönbe zárták a szabadságot.

Bécs éhezik és semlegesnek tartja magát.Az emberek visszahúzódnak otthonukba. Bizalmatlanok egymással szemben.Tagadják a közelmultat és nem biznak a jövendőben. Nehezményezik a nyugati megszállokat, irigylik a jóletet amiben azok élnek, rosszallják látszólagos közönyüket és a meg-nem-értést, ami lépten nyomon mutatkozik. Rettegnek az oroszoktól de félelmük lenézéssel és gyülölettel váltakozik.

Az orosz zónába érkező menekült tanácstalanul tévelyeg szélhámosok csapdái és a burokrácia utvesztői között. Nagyon könnyü bajba keveredni, beleveszni a közömbösség kietlen világába, különösen akkor, ha valaki pénz nélkül érkezett. Akinek van anyagi alapja, az turista módra éldegélhet Ausztriában.Munkát vállalnia nem szabad, élelmiszer jegyet vagy nagyon nehezen kap, vagy azon a cimen, hogy elfogyott, várhatja a jövő honapi jegyelosztást. Az osztrák lakosság maga is éhezik, nem örül a hivatlan vendégnek. Akinek pénze van arra, hogy a jegy nélkül szervirozott luxus ételeket is meg tudja fizetni, az sorba állhat a várakozók közé, akik be akarnak jutni egy jó étterembe, és szemet hunynak a mindennapok gondjaira.Orosz oldalról személyes veszedelem a helyi lakosokat nem fenyegeti, a kelet felől érkezett menekülteket annál inkább. Számukra Ausztria orosz zónája Szibéria várószobájának felel meg.

Tökéletesen ellenkező világ fogadott bennünket az amerikai zonában. Életkedvtől zsibongó, mozgalmas, forgalmas, derüs atmoszférában, gondozott, ápolt ,tiszta utcákon jól öltözött emberek siettek a dolguk után. Háborút átvészelt, europai autók hemzsegtek az óriás méretü csillogó amerikai luxus autók sokaságában. Osztrák adminisztráció alatt, amerikai pénzen számos menekült-tábor fogadta a hontalanok ezreit. Az International Refugee Organization jól müködött, és akik megkapták az I.R.O tagsági igazolványt, azok előbb utóbb kivándorolhattak, messze földre, valamerre a tengeren túlra.

Bőséges uzsonnánk után Chuck Salzburgba vitt bennünket. Este felnyolckor a Salzach parti Gasthaus Überfuhr-ba érkeztünk. Soha sem kérdeztem meg ettől az amerikai ezredestől,hogy honnét ismerte ezt a kis magyar központot, de amikor az Überfuhr étkezőjébe értünk, majdnem ugy éreztem magamat, mintha a Budapesti Apostolok sörözőjének az ajtaján léptünk volna be. Magyar szó, magyar nevetés hangzott minden felől. A négy személyes kis asztalok előtt, az összetolt nagyobb asztalok mellől számos otthoni ismerős és barát kérdő tekintete fordult felénk.

Az egyik asztal mellől Rath István pattant fel és lelkes üdvözléssel átölelt. - Hozta Isten Aliceka, remélem nincs semmi baj ?-

István házasságunk első idejétől kezdve legjobb barátaink közé tartozott. Amikor az édesapja meghalt, Tiki őt is, öccsét,Gábort is ugy kezelte, mintha testvér-öccsei lettek volna. Én a két éves Miskolci ott élésünk idején, Istvánra, mint jó barátra mindig számitani tudtam. Akár a hugaim jöttek hozzánk vendégségbe és kisérgetni kellett őket, akár bridgelni, táncolni mentünk, ő velünk tartott és legkedvesebb "házi fiunak "számitott. Annak idején, amikor 1938-ban Ausztriába disszidált, megkértük, hogy kisérje ki Ági lányomat Becsbe. Kovács

bácsiék ,Annie szülei, egy egy éves meghivással akartak viszonozni azt, hogy a nyilas idők idején az ő gyereküket mi vettük pártfogásba és a Pesti bombázások idején vasadi kis tanyánkon biztonságban lehetett volna minálunk. Mi pedig boldogan küldtük volna Agit nyugatra, mert attól tartottunk, hogy a fiatalokat kommunista ifjusági alakulatokba fogják kényszeriteni.Az Istvánnal tervezett kiutazás nem jött létre. Váratlan mo: tani érkezesem első perceben István azt kérdezte:

- Aliceka, mi történt? Agi helyett a mamájára fogok majd vigyázni? Csak nincs valami baj ?

Egy másik asztal mellől Balthazár Géza, Svábhegyi kitelepülésünk egyik sorstársa köszöntött lelkes integetéssel. A terem sarkából Daroczy Taszilóék üdvözöltek. Az összetolt asztalok közepéről Ugron Maria, Baar Madas-i iskola társam hangja csendült fel.Ő uralta a bentlakók ranglistáját, Hangadó volt és mindenkit dirigált, ha tehette. Most is számonkérően kérdezte:

- Mi az Alice? Te is ide jutottál? Hol van Tiki ?

- Otthon.- válaszoltam.

- Csak nem váltatok el ? csattant fel élesen.

- Nem. - mondtam minden további magyarazat nélkül, és a teremben néma csend lett. Mindenki a maga módján mérte fel a helyzetet. Csak lopva néztek felénk, és találgattak hogy kik vagyunk, hova fogunk beilleszkedni az itteni együttesbe ?

- Holnap majd mindent elmondok - mondtam Istvánnak, mielőtt sirva fakadtam volna, - most vissza kell mennnem az amerikai asztalhoz,ő hozott ide bennünket.

Chuckkal megvacsoráztunk. Fizetéskor a tulajdonos széles mosollyal kijelentette, hogy átrendezett néhány szoba foglalást és lesz számunkra hely a mai éjszakára. Egy éjszakára fogadott be bennünket, de több esztendős ottartozkodás lett belőle. Ki hosszabb, ki rövidebb ideig

lakott az Überfuhrban, En, közel két évig.

A Gasthaus fából épitett, tipikus osztrák, vidéki vendégfogadó volt. A Salzach folyó partjáig nyúlo hatalmas kertjében óriás, öreg hársfák alatt négy-személyes asztalok várták a vendéget. A söröző be vezető bejárati ajtó két oldalán, a zsindelyes falak mellett, szomjasabb társaság számára, hosszu asztalok álltak, ahol a helybeliek szoktak találkozni és kvaterkáztak. Az árnyas kert déli oldalán zsindely tetővel védett, nyitott falas „szalettli" adott menedéket a nyári záporok és Schnürli Regen elől odahuzodó kundschaftoknak. Tarka virágos ládák diszelegtek minden párkány szélén és diszkrét villanylámpak csillogtak a nagy fák ágai közé rejtve. Igy akár éjfélig is elüldögélt a vendég a Salzach parti kerti kocsmában. Ha volt zeneje, táncolhatott, ha volt kártyája, bridgelhetett is odakint, a holdvilág sápadt fényében.

A Gasthaus Überfuhr 20 szobás vendég-fogadó volt. De a hosszu folyosó két végében mindössze csak két fürdőszoba állt a vendégek rendelkezésére, Volt folyóvizes szoba is, de volt olyan, amelyikben fiókos „kommod" tetején lavor és vizeskancsó diszelgett és a vendég a folyosóról hordta be magának a mosdóvizet. Képzelem, hogy a szobalány milyen lelkesen takaritott azokban a szobákban.

Herr Franz Teufel és a felesége voltak az Überfuhr tulajdonosai. Nevükkel ellentétben angyalian rendes, dolgos, kedves házaspár. Herr Teufel rajta tartotta a szemét a kis üzem minden részlet dolgán. Nem csak gazdája, hanem bankárja, könyvelője, köszönő embere is volt a vendégfogadónak. Hajnaltól éjfélig minden munkát szemmel tartott. Ritkán mosolygott, nem pipázott, tekintélye volt és mindig udvariasnak láttam. Óriás méretü konyhájában Frau Teufel kocsi kerék nagyságu lábasokban főzte a kását, keverte a G'röstelt, és vas fegyelemmel dirigálta a szorgoskodó konyhalányokat. A vendégeket kedvesen kezelte, néha még anyáskodott is felettük. Ő volt a Wirtschaft mozgató ereje és lelke.

160 28,/

Kellemes osztrak hangulat volt az Uberfuhrban.

A vendegek nyolcvan szazaleka magyar menekült volt. Odahaza nagyjaban azonos társadalmi körhöz tartoztak. Hasonlo okok es politikai események miatt menekültek, vesztették el egzisztenciajukat, otthonaikat es esetleg a családjukat is. Pénz nélkül, vagy kevés pénzzel erkeztek az emigracioba és igyekeztek minel hamarabb kivándorolni valahova tengeren túlra.Tapintatosan és diszkréten viselkedtek. Baráti atmoszférát teremtettek maguk körül. A legrövidebb időn belül mi is közejük tartoztunk.

Figyelmeztettek, hogy a legsürgösebb tennivalo az IRO tagsági igazolvány megszerzése. Ebben a kérdésben nagyon óvatosan kell eljárni. A regisztrálást cári orosz menekültek tartják hatalmukban.Ezek több, mint husz éven át hontalanul hányodtak szerteszét Europában. Most megvetették labukat itt, Ausztriában, és első sorban saját honfitársaik egzisztenciális és kivándorlási lehetösegeit kivánják biztositani. Ez azzal kezdődik, hogy akit csak lehet, azt nem politikai ,hanem gazdasági menekültként tüntetik fel. Már pedig , aki csak azért jött, mert jobb gazdasági helyzetre vágyott az nem kaphat sem kivándorlási segitséget , sem IRO-i védettséget. Az orosz maffiától tehát óvakodni kell. Ugron Mária férje, Podhorszky György, a regisztralo központban dolgozott. Jól ismerte az ottani körülményeket.

- Tiz perccel záróra előtt, négy óra ötvenkor jöjjön Aliceka az irodaba.Akkor már mindenki abba hagyta a munkát és igyekszik minel hamarabb haza menni.Ne álljon szóba senkivel. Én majd ugy teszek mintha véletlenül vettem volna észre, megsajnáltam és hajlandó leszek a regisztralo formasagot nehány perces túlóra vállalással megcsinálni.

Györggyel előzetesen gondosan átbeszéltük multam és menekülésem minden részletét.

A kérdőiv pontjai között sok olyan homályosan fogalmazott paragrafus is volt, amire a gyanutlan jelentkező olyan választ adhatott, amit ki rosszakarattal félre lehetett magyarázni. Ő vigyazott arra,hogy hibátlan okirat kerüljon az adattárba..

Ez után az aktus után, már élelmiszer jegyért is lehetett folyamodni.

A magyar társaság esténként az Überfuhrba járt vacsorázni.Azok is, akik Salzburg központjában, hotelekben vagy albérleti szobácskákban éldegéltek, idejártak vacsorázni, sörözni, találkozni, bridgelgetni és pletykázni.

Nagy választék az étlapon itt sem volt. Husételt alig láttunk. Többnyire grősztelt, hagymás krumplit és egy pohár sört rendeltünk, ami jó és olcsó volt és élelmiszer jegy nélkül került az asztalra. Vacsora közben zajos, jókedvü társalgást folytattunk, egy- és kétértelmü trefák szipkáztak, a multról csak ritkan esett szó.

Eszterekkel az első napokban magával Salzburg városával igyekeztünk megismerkedni.Jártuk a romantikus kis utcákat, bámultuk a csodálatos barokk palotákat, örültünk a gondozott parkoknak, a Dunára emlékeztető Salzach folyónak és a festői szép várnak, ami ellentétben a mi Budai királyi palotánkkal, itt nem a folyó jobb, hanem a balpartján diszitette a város képet. Bár fényképekről, festményekről, Bedeckerekből elbeszélésekből eléggé ismertem ezt a szabadtéri előadásokról és klasszikus hangversenyekről hires várost, a valóságos látvány szépsége minden képzeletet felülmult.

Főpostájukon még a nemzetközi telefonszolgálat is jól működött. Innen már Ily hugomat is fel lehetett hivni Londonban.Vele azt is meg tudtam beszélni,hogy meg kellene próbálni Tiki és a gyerekek kihozatalát.Ők bátoritottak, hogy keressem és találjam meg a legmegbizhatóbb embercsempészt.Pénz kérdéssel ne törődjek, ők minden költséget és kiadást elvállalnak.

Az esti bridgenél szóbahoztam a család kihozatalának a lehetőségét. Partnereim, Rath Pista, Bacsák Johnny és Nagy Miska, az egykori légierők legsikeresebb ezredeseinek egyike,-elkomorodtak és szótlanul összenéztek.Elsőként azután Miska tért a tárgyra:

- Alaposan fontolja meg Aliceka, - mondta- mielőtt belekezd egy ilyen vállalkozásba. Először is kalandorokkal lesz dolga. Kevés közöttük a Grál lovag. Aki kijutott Ausztriába és arra vállalkozik, hogy emberek kihozatala kedvéért az életét kockáztassa. Az első sorban nagyon magas árat fog számitani a szolgálatáért. Még akkor is, ha sikerül kihozni az otthoniakat. Az illető kétszer akkora veszéllyel fog megküzdeni,mint az, aki Magyarországon foglalkozik embercsempészéssel.Először akkor vállal rizikót, amikor a vasfüggönyön keresztül bemegy értük, másodszor akkor duplázódik meg a felelőssége, amikor azokkal együtt próbál eljutni a határig és átjutni a vasfüggöny aknáin. Maga sohasem lehet biztos afelől, hogy nem egy otthoni megbizottal van-e dolga, aki zsebre tette az előleget, azután bejelenti a kihozandók címét az AVO-nak és szegények lebuknak, mielőtt elindultak volna.

Egy embercsempész magát mindenkor zsarolhatja azzal, hogy ha a továbbiakban nem fog neki eleget fizetni, akkor az ügyet átadja az Államvédelmi hatóságnak.

Ha valaki igazán ki akar jönni Magyarországról, akkor a kijutást sokkal biztonságosabb otthonról organizálni.Könnyebben ellenőrizhető az, hogy kiben lehet megbizni. A csempész beutazásának a veszedelme, lebukásának lehetősége pedig nem lesz a vállakozás egyik felének a kérdéses része, és csak a kifele vezető uthoz kell majd szerencse.

Azután Rath Pista szólt közbe:

- Megbizható embercsempészt itt, minálunk én sem ismerek. De Grazban, az angol zónában, ismerem Baranyay Belát, aki maga ugyan nem foglalkozik kihozatallal, de ismer egy nagyon megbizható társaságot

akik már elég sok embert vezettek ki sikeresen Ausztriába. Halozatuk kitünöen müködik. Ezekre valoszinuleg rá lehet bizni a Tikiek sorsát.

- De szeretnék magával utazni Grazba, szólt közbe Johnny, - Amióta itt vagyok, azóta probálom kihozatni Lillykémet és a gyerekeket Most nem tudok elmozdulni Salzburgból mert várom rokonaimat, a Schimmerteket, akik Münchenből mondták be magukat. De ha a grazi vonal jól müködik, akkor hozassa ki velük a maga Tikijét, majd én is hozzájuk fogok fordulni a Lilly~~kém~~ dolgában. Talán még arra is rá tudjuk venni öket, hogy a két család együtt jöjjön. Legalább bátoritani tudnák egymást. -

Pista még aznap este telefonált Baranyaiéknak.

Mielött Grazba indultam volna, Eszteréket az IRO központba, a Salzach -parti Lehner kaszárnyába kisértem. Ott bemutattam öket Podhorszky Györgynek, aki életük regényét kihagyások és változtatás nélkül regisztrálta. Igy ök is elkerültek a rosszindulatu ukrán-orosz fürész-malom fogas kerekeinek a veszedelmét.

Azutan felkerestem Tury Lajost, a jóhiru egykori ujságirot, akinek a felesége, Lenke - nehány héttel ezelött érkezett Salzburgba. Az asszonyt másfél évvel ezelött Bécsben kapták el az oroszok és adták ki a magyar hatóságnak.Tiltott határ-átlépésért öt év börtön büntetésre itéltek, és a Dél- Budai büntetö táborba zártak. Onnét a kalocsai női börtönbe szállitották volna, de sikerült menet közben lelépnie.Egy Hortobányiné nevü divat szalon tulajdonosa, akinek embercsempész vállalkozása sikeresen müködött, Grazba hozta. Az organizáció ottani állomását egy osztrák dáma, Christa Höller tartotta kézben.Miután Ráth Pista közelebbi részleteket nem tudott a Baranyai vonalról mondani, egy esetleges másik megoldás okából, Turyéktól megkérdeztem és megkaptam a Höller cimet.

Mielőtt Grazba indultam volna, Eszteréket az I.R.O központba, a Salzach parti Lehner kaszárnyaba kisértem.Ott bemutattam őket Podhorszky Györgynek aki életük regényét kihagyások és változtatások nélkül regisztrálta. Igy ők is elkerültek a rosszindulatú ukrán-orosz fureszmalom fogaskerekeinek a veszedelmét.

Azután felkerestem Tury Lajost, a jóhirű egykori ujságirót,akinek a felesége, Lenke, nehany héttel ezelőtt érkezett Salzburgba. Az asszonyt másfél évvel ezelőtt Bécsben kapták el az oroszok, és adták ki a magyar hatóságoknak. Tiltott határátlépésért öt év büntetésre itéltek és a Dél-Budai büntető táborba zárták.Onnét a kalocsai női börtönbe szállitottak volna, de sikerült menetközben lelépnie. Egy Hortobágyiné nevü divatszalon tulajdonosa, akinek embercsempész vállalkozása sikeresen ügyködött, Grazba segitette.Az organizácio ottani állomását egy ösztrak dáma, Christa Höller tartotta kézben.

Miután Rath Pista közelebbi részleteket nem tudott a Baranyay vonalról mondani, egy esetleges másik megoldás okából Turyéktól megkérdeztem és megkaptam a Höller cimet.

Majdnem dél lett, mire a pályaudvarhoz értem és osztrak szokás szerint, háromnegyed órával vonat-indulás előtt, utazójeggyel a zsebemben, reménykedtem abban, hogy valóban jönni fog egy vonat, amelyik majd Grazba visz.Végre jött és mivel kevés utas várta, remek helyet kaptam és menetirányban találtam ülőhelyet.Ami nem sokat jelentett, mert amig Grazba értünk éppen nyolcszor változtattunk menetirányt.és mire odaértünk, én enyhen tengeri beteg voltam.Amikor, ugyanis, végre beleringattam magam az egyik irányba, a mozdony nagyot gondolt és homlokegyenest ellenkező égtáj felé döcögött. Étkező kocsi természetesen nem volt.Utazásom alatt a magammal hozott két száraz zsemlyét majszoltam. Az állomásokon , a hosszu várakozasok idején, kútból mert ivóvizet lehetett vásárolni, de a plehbögrék legalább tiszták voltak.

Bruck-an-der-Muhrnál almát is árusitotak. A velem szemben ülő öreg kövér asszonyság elsirta magát, mert termetére és papucsos fájó lábára való tekintettel nem mert leszállni a vonatról.

- Végre almát látok és nem tudom megvenni, mert beteg öreg aszszony vagyok , és nem merek leszállni a peronra. -

Megsajnáltam , leszálltam és megvettem számára az almát, közben majdnem sikerült lemaradnom az utazásról, mert a vonat kivételesen nem egy félóra hosszat rostokolt a helyszinen, hanem perceken belül nekilódult a további döcögésnek.Jótét idegenek szerencsére észrevettek dillemámat és felsegitettek a menőfélben lévő vonatra.Igy mégis megérkeztem Grazba . Baranyay Béla nevemmel diszitett táblát lengetett és éppen akkor üvöltötte nevemet a tömeg zsibongó lármájába, amikor pontosan az orra előtt álltam. Igy, hat bemutatkozásunk percében nagyot nevettünk és barátságos hangulatban fogtunk kezet.

Átvette kis kézitáskámat, megváltota villamos jegyeinket, ami ekkor mind szokatlan kedvességnek számitott tünt. Az emigrációban ugyanis sokan leszoktak a mindennapos undvariasság legkisebb gesztusairól is.

Baranyay mentegette magát a számomra lefoglalt hotelszoba várható egyszerüsége miatt, és nekem már kezdtek Kovacs bácsis félelmeim támadni, de kellemes meglepetés fogadott, mert az antik város egyik legpoetikusabb utcájában, a patinás kinézletü Kaiserkrone cimü hotelba érkeztünk.

Vacsoránál elmondtam magamról annyit, amennyit szükségesnek és tanácsosnak láttam, aminek meg is volt a kivánt eredménye.

Minden segitséget megigért és a maga nézeteit és élményeit kezdte mesélni. Nagyon keserü, kiábrándult szomoru ember volt. Kegyetlen emlékeket hozott magával Oroszországban töltött munkaszolgálatos heteiből.Azután keserves első hónapi élményei voltak Ausztriában is, ahova feleségével egy krajcár anyagi tartalék nélkül jöttek.

Száraz kenyéren éltek, mig segitség nem érkezett számukra Londonból. Fivére, Baranyay Lipót, aki valamikor a magyar bankvilág legnagyobb zsenije volt, még kellö idöben külföldre menekült. Rövid idön belül már az angol pénzügyi zavarokat segitette rendbe szedni. Ugyanis egész Europában közismert gazdasági szakember volt. De több, mint három hétbe tellett, amig felfigyelt arra, hogy kimenekült fivére anyagi gondokkal küzködik. Ugyan azon az uton, ahogy Laci sógorom rendezte, ö is Stanley White vonalán küldte a pénzt. A havi apanázs Bécsen keresztül jutott el Grazba.

Kedves vendéglátom megigérte, hogy másnap délelött fel fogja keresni a Sréter fivéreket, akik az angolok szolgálatában állnak. Alighanem kémszolgálatot teljesitenek, de jól szervezett hirszerzöik vonalán már sok otthoni disszidálot segitettek a délnyugati határon keresztül Ausztriaba.- magyarázta, aztan hozzá tette, hogy :

- Ne ijedjen meg. Ezek KÖZISMERT nyilasok. De itt majdnem mindenkinek vannak nyilas kapcsolatai. Lengyel Bélárol, arról a gazember Hennyey-rölkavagy ama bizonyos kisbarnaki Farkas Ferencröl nem is beszélve-

Ezen nagyon elcsodalkoztam, mert mind a három nevet jól ismertem. Kisbarnaki ~~katona vonalon~~ (altábornagy a masodik hadsereg föparancsnoka föcserkész) a magyar cserkészek legfelsöbb vezetöségének az élén állott. A cserkészek rajongtak érte, es neki sikerült is az egész testületet távol tartani a nyilas-keresztesektöl.

Hennyi Gusztav a V.K.F, a vezérkari fönökség nagy tiszteletben álló vezetöje volt; Lengyel Bélárol pedig mindenki tudta hogy legjobb tábornokaink köze tartozik.

Nem bocsájtkoztam vitába Baranyayval, csak szomoruan konstatáltam [illegible] emigrá[illegible] [illegible]ven [illegible] burjánzik

hogy az emigrációban is milyen mélyen burjánzanak az alaptalan vádak, téves magyarázatok , és eltorzult képzelgések. Vannak, akik mindenkit fasisztának deklarálnak aki tudta, vagy merte túlélni azt a pár hete amikor a nyilasok valoban a hatalmon voltak, és porba döntötték az ország jó hirnevét,

Baranyay megnyugtatott hogy nyolc év kényszermunka itéletemmel bizhatom Sréterek legmesszebbmenő jóakaratában, számithatok a szimpátiájukra és minden segitséget meg fogok kapni tőlük.

Bucsuzáskor még azt is felajánlotta, hogyha hasznomra tudna lenni egy olyan tanuvallomással,amelyik magába foglalja a velem történt igazságtalanságokat és ha ismertetni akarom munkásságom eredményeit, ő szivesen aláir egy közjegyzői okiratot amely ezeket magába foglalja. Irjam meg a szöveget, a többit bizzam rá, ő el fogja intézni.

Fényes napsütésre ébredtem, és tekintettel arra, hogy Baranyayval csak ebéd utánra volt megbeszélésem, meg akartam közelebbről vizsgálni a Hortobágyiné-Höller Christa vállalkozást. Turayék információja szerint cimük Fröhlich Gasse 7. volt. Orias térképpel a retikülömben elindultam tehát a felfedező utra. Hosszas villamos utazás után jól ápolt kertészetek vidékére érkeztem. Itt már gyalog kellett folytatni a kirándulást. Nem sokára azután egy lebombázott fatelep előtt álltam, amelynek a sarkánal nemcsak a Fröhlich Gasse nevet olvashattam, hanem egy másik táblán kopott betük és egy nyil társaságában a HŐLLE... nevet véltem felfedezni. Nyil irányt folytattam utamat és rövidesen düledező faviskók közé kerültem. Munkás kinézletü munkanélküliek tenferegtek a romladozó házacskák körül. Ők irányitottak egyre tovább egy gondozatlan kis utcába, ahol végre egy kopott ajto fölött a HŐL.....ATEL..r felirás diszelgett.A ház előtt egy süket öreg néni ült egy alacsony kis fapadkán.Töle kérdeztem meg, hogy itt találom-e A Christát?

- Csunyan osszevesztek a társaval- meselte a fogatlan anyóka. Christa elrohant , még a holmijának a nagy részét is itthagyta. A másik is elmenta városba, alighanem a Neutorgasse-i házukba. -

-Hogy hivjak a másikat ? kérdeztem.

-Rezi.- motyogta

- Rezi ? Ki ? szerettem volna tudni.

- Rézi Flugenhof - volt a válasz.

- Gondolja, hogy vissza fog jönni a Christa a holmijáert ? kerdeztem az anyokát.

- Egész biztos. Vissza fog jönni. Nem hagyja ez itt a cok — mokjat. - integetett kezzel labbal a kis öreg asszony.

- Legyen olyan jó, tegyen nekem egy nagy szivességet - kérleltem Mondja meg a Christának, hogy egy magyar asszony volt itt, aki azt keri hogy jöjjön a Kaiserkrone hotelba. Ott kérje a nyolcas szoba lakóját mert nagyon fontos dologban beszélni szeretne vele.-

A nevemet természetesen nagy ovatossággal elhallgattam, de ő igy is megigérte, hogy átadja az üzenetet.

- Kaiserkrone Nummer 8. Kaiserkrone Nummer 8 - ismételgette az anyóka és boldogan rakta köténye zsebébe azt a néhány Schillinget amivel jutalmaztam.

Délután kettőig, a Baranyaival valo találkozásig még volt egy kis időm, Villamos utazás helyett taxit választotam és elvitettem magamat A Neutor Gasseba. A Modesalon Rézl und Christa kiirást ugyan hamarosan megtaláltam, de közben elment a kedvem attól, hogy felvegyem ezekkel a kapcsolatot. Nem mentem be a Modesalonba nem hagytam üzenetet. Vissza siettem a hotelembe, nehogy Baranyait elmulaszzam.

Délutan öt oraig kellett várnom, mig végre megérkezett. De mert türelmem kimerithetetlen és optimizmusom sem hagyott cserben, minden ujabb félóras késedelmet jó jelnek vettem. Ugy gondoltam,

hogy elérte a Sretereket, most tárgyal velük, és előbbre jutunk egy lépéssel. Mire összekerülök velük ,már kész terveik lesznek Tiki és gyerekek kihozatalára.

Erősen sötétedett mire Baranyay előkerült és elmondta, hogy bizony semmi sincsen rendben. Legjobb ágensuk lebukott. Most ők ketten mennek le a magyar határra, ott meg tudják a részleteket. Lehet,hogy Magyarországra is át kell menniök. Mindent megtesznek, amit emberileg meg lehet tenni, a mi esetünkben, de hogy a kihozatalok vonalán lesz-e változás, vagy nem, azt csak akkor tudják velem megbeszélni, amikor visszajöttek.Legalább három nap várakozási időre számitsak.

Egy Rosenstangel nevü sörözőben vacsoráztunk és közös ismerősök légióját fedeztük fel.Az otthoni barátok sokaságán keresztül, még Esztergomine vállalkozásához is elérkeztünk, és a bécsi Stanley White kapcsolaton keresztül a mindkettönk előtt ismeretlen Lederer Lajossal fejeztük be a névsort.

Nagyon könnyes és honvágyas éjszaka után, reggel, elindultam a várossal ismerkedni. Goldoltam, a Schlossberg kilátójáról magkapom azt a lelki térképet, amelyen el tudok majd igazodni, ha valamerre el akarok jutni. A hegymászás szivfájditóan gyönyörü, kacskaringos uton vezetett a napoleoni háborukból visszamaradt vár restaurált romjaihoz.Óriás virágzó rózsaszin pamacs fák és gigászi gesztenyefák gothikus csucsainak árnyékában szuszogtam felfelé a meredek szerpentinen. Délszakian gazdag aranyeső és orgona bokrok, glyciniák, tulipánok özöne zuditotta rám kábitó tavaszi illatát. Szinte lázadni volt kedvem, ennyi giccses szépségnek a láttan, amit egymagamban kellett elviselnem.

A ven donjon szazat kongatott mire felertem és a toronyora árnyékos fala mellől probáltam ismerkedni az alattunk terjeszkedő elegáns barokk város romantikájával. Olyan, mint egy látványos gyönyörü film diszlet. Akkor meg nem tudtam, hogy milyen sötét tragédiák hazajaró szellemei rejtőznek a komor kőfalak árnyékában.

A délutánt hazug levelek irásával töltöttem, Tikinek három levelet küldtem. Egyet Kovacs Máriáek cimére. Derüs parodiát festettem az IRO állapotokról, Bécsi muzeumok gazdag szépségéről és a Stadtparkban folytatott galambetetős sétaimról. Cseby-Pogány Béla családjának megható állatmeséket menesztettem, beleszőttem a Kophazi kutya megható kiséretét és egy szükségszerüen felmerülő lakás -lelépési fizetnivaló álarcaban tanácsot próbáltam küldeni Tikinek, hogy gyüjtsön össze 10-12,000 forintot ügyvédi költség cimen, amely összeg egy netáni kiutazásukkal kapcsolatban lett volna szükséges. Ebben az időben minden fondorlatot felhasználtunk arra, hogy a levélcenzurák dacára is, csak egymas között megértett személyes üzenetet küldjünk egymásnak. Ebből természetesen sok téves magyarázat is jött létre.A harmadik levelet egyenesen haza cimeztem. Ebben csak jó egészségemről és borus időjárásról volt szó.És millió csók, mindenkinek. Hosszu levelet irtam Ily hugomnak Londonba. De nyugat felé is müködött a cenzura. Ilynek utlevél gondjaimról és lakóhely választásról, meg letelepedési problémákról, és esélyeimről meséltem, amit derüs társadalmi pletykákkal és divat beszámolókkal spékeltem tele. Bélyeget bármelyik trafikban lehetett vásárolni, ez legalább problémamentes aktus maradt.

Szobámban kivántam vacsorázni, egy cukrászdába tértem hát be, és boldogan fizettem egy mandulás kalácsért 6 Schillinget, amit a kiszolgáló lány specialis mosollyal és élelmiszerjegy leadása nélkül volt hajlandó becsomagolni, mondván, hogy el van büvölve bugaci magyar akcentusomtól; én viszont a 6 Schillinges vételártól voltam oda, mert ebben a kezdeti időben még teljesen értetlenül álltam a valuta elszámolásokkal szemben.

Otthon tulestünk a milliokba tornyosuló, mindennap megsokszorosodott infláción., amikor egy maroknyi sárgarépáért százezreket fizettünk. Ostrom elötti adótarozásomat, ami több mint évi ötvenezer pengő volt, amikor meg Tikivel az ország legmagasabb adófizetői közé tartoztunk az infláció idején egy villamos jegy árának a pengő összegével tudtam megfizetni/Ezután következett az ország forintra való átállása, aminek következtében mindig kevesebb forintunk volt, mint amennyi kellett volna Ebben az időben csak a forint és dollár viszonyát ismertem/A dollár viszont börtönveszélyes valuta volt. Árfolyama változott ugyan, de akinél csak 5 dollárt is találtak azt változatlanul több éves szabadságvesztésre, börtön büntetésre itéltek. Idenkint tudnom kellett volna hogy mi a forint, a schilling és a dollár viszonya? De ebben a vonatkozásban, idekint Ausztriaban, emigráciom első,kezdő,idejeben tanácstalanul tétováztam a schillingek és groschenek töredék krajcárkái között. Elég hosszu időbe tellett amig megértettem és felmértem a valuták névleges és tiltott uton bonyolitott fekete-piaci árait. Idők múlásával azon eltem. A hugomtól kapott dollár segitséget a fekete piacon váltottam be.

Terjedelmes levelezésemet a postahivatal levélszekrényében inditottam utjukra. Azt,hogy sötétedés után egymagamban mentem szállásomra, egyes legények félremagyarázták és többen próbáltak leszólitani. Hát ez is internacionalis jelenség és úgy látszik nem tanácsos késő este, kiséret nélkül a romantikus szük utcákban andalogni.

Amikor hazaértem a portás azzal fogadott, hogy egy hölgy keresett, aki azt üzeni, hogy holnap ujra jönni fog.

Megkérdeztem, mi a hölgy neve ?

-Nevet, azt nem hagyott, - mondta.

--Egy hölgy, aki nem hagyta meg a nevet ? - csodálkoztam.

- -Hat, ami azt illeti, hogynek eppen nem nézett ki.Sokkal inkább egy erőszakos nőszemély -Frauenzimmer - volt- tette hozza a portás.

-Nem vagyok itt a számára, Mondja, kérem , azt, hogy kiköltöztem és nem tudja, hogy hova mentem. Nem várok semmilyen névtelen dámákat. Csak Baranyay urral van megbeszélésem. Ő viszont holnapután délben fog ide jönni, =magyaraztam.

Szobámba érve az udvarra nézö nyitott ablak mellett szerettem volna ágyba menni. De a vendeglő zenekara szünet nélkül játszotta az "Ich hab ein blaues Himmelbett... Wenn der weisse Flieder wieder blüht ... cimű dalokat meg a többi szivbe markoló régi schlágert. Hamar becsuktam az ablakot és addig pityeregtem, amig el nem altatott a bánat.

Azzal,hogy honvágyam van, vagy magamat sajnálom, nem jutok előbbre,-határoztam el másnap reggel és felhivtam Eszter egykori bécsi lakásadóinak a grazi barátait, akikhez Tautenheimék ajánló üzenetett küldtek a mi számunkra.Arra kérték őket, hogy legyenek a segitségünkre, ha netalán az angol zónában keresnénk menedéket.

Zichkáék, a bécsiek rokonai, már várták a jelentkezésünket.. Azonnal meghivtak egy tizorai reggelizö találkozásra. Már csak multszázadbeli ifjusági regényekben fordulnak elő olyan meghatóan kedves, biedermeier házaspárok, mint ez a derüs öreg dama és nyugalmazott ezredes férje, akik nem fogytak ki segitséget igérő tanácsaikból. Meghivtak egy vasárnap délutáni kávéra. amelyre majd összeverbuválnak partfogókat, akik segiteni fognak abban, hogy a grazi IRO vegye át aktainkat az amerikai IRO hivatali listájáról. Kellemes albérleti lakást fognak találni a számunkra és telefonon máris összehoztak engem a városi szinház helyi intendánsával, Kremsner Arthur századossal, aki előtt minden szórakozási ajtó

nyitva van, és akitol azonnal kedves meghivást kaptam az "Eine Frau der Welt " cimü szindarab másnap esti ősbemutatójához.

A sok kedves igérettől felvillanyozva előkelő étterembe mentem. Az étlap legolcsobb attrakciojat, egy csodálatosnak igérkező "Gemüseplatte-t " rendeltem, amit azonmód meg is bántam, mert gyalázatosabb Schlangenfras -szal legrégibb éttermi multamban sem találkoztam.Eldöntöttem, hogy ezek utan inkabb az egyszerübb vendéglők legdrágább aznapi attrakciojat fogom fogyasztani.Egyedülléteben mindig tanul valamit az ember.Delután valamilyen leiró irodát kerestem mert Baramyay számára meg akartam irni multunk eseményeit, sikereinket, veszteségeinket, elitéltetésem részleteit, hogy az általa felajánlott tanuvallomást és segitő nyilatkozatot megirhassa IRO aktám kiegészitéséhez.. Találtam egy gyorsiro iskolát, ahol reméltem hogy mondanivalóimat lediktálhatom.De a hétvégi délutánra való tekintettel minden irógépelőjük haza ment már,Szomoruan mondtam, hogy nekem egy irógép önmagában is megfelelt volna, hiszen csak egy nyilatkozat leirásáról lenne szó.Ezt a kijelentést nagy megértéssel fogadták. Papirt, indigót és ülőhelyet kaptam, asztalomra tették a helyiség bejáratának a kulcsát és rámbiztak, hogyha a munkámat elvégeztem , adjam le a kulcsokat a házmesternek és fizessek a géphasználatért 5 Schillinget.Ezek után magamra hagytak és este hétig be is fejeztem a mondanivalóim összefoglalását. Amikor a házmesternél egy husz schillinges bankóval fizetni akartam, kiderült, hogy az összegből nem tud pénzt visszaadni, de azt ajánlotta, hogy majd hétfőn reggel hozzam be a tartozásomat.

Munka után moziba mentem. Nagy csábitas volt számomra, hogy itt angol es amerikai filmeket is adtak a mozikban. A háboru alatt ezeket természetesen otthon nem volt szabad bemutatni.A háboru utáni "hét szük esztendőben " volt ugyan néhány amerikai film program is,de a mi körülményeink ugy alakultak, hogy Svábhegyi elszigetelt éle-

hülye meseje ellenere is isszonyuan elveztem. Mutatos zenei montázsai, zseniális öltözködési parodiája, remek balett persziflázsa és az uszomedencében tombolo grandiozus revü csodálatos látványa szinte elfelejtette bizonytalan jelenem magányos félelmeit.

Hotelembe érkeztemkor az az üzenet várt, hogy a névtelen hölgy ismét itt jart, és másnap ujra keresni fog.

Nagyon magányos, nagyon honvágyas, álmatlan, végig pityergett éjszaka utan, javában öltözködtem reggel, amikor valaki sürgetően kopogott az ajtomon. Még be sem fejeztem a kérdést, hogy ki az, aki keres, amikor már be is lépett a szobámba egy meglehetősen túlöltözött fiatal nő, akinek az arca álarcszerüen volt kismikelve.

- Ki maga ? Mit akar ?- fogadtam. - Ez valami tévedés, én nem várok senkit, - tiltakoztam a betolakodás ellen.

- Rézi vagyok. A Christa helyett jöttem. Tudom, hogy maga kint járt nála. Üzenetet hagyott a Christának, - kezdte mondani, - De azzal maga már nem beszélhet. Ő már lebukott. Ő most az FSS foglya ...

Csodálkozva néztem a nöre. Fogalmam sem volt arról, hogy ez a valaki ki lehet ? Hogy mi az az FSS.? , ahol valakit fogolykent tartanak?

- Az angolok rájöttek arra, - mondta a furcsa maskara,- hogy micsoda egy sötét exisztencia az a lány. Kommunista besugó. Kereskedett a rábizott levelekkel. Azon a cimen hogy menekülöket segit ki, itteni menekülteknek a nevét sugta be az otthoni AVO-nak. Embereken kivül, tilos árut csempészett ki-be a határon .... ömlött belöle a szó.

- És maga a tarsa ? Hogyan van maga még szabadlábon - kérdeztem.

- En csak volta a tarsa . Addig amig sokakon segitett. Most é

is az ö áldozata vagyok. Azért jöttem, hogy figyelmeztetessem magát...

- Köszönöm a figyelmeztetést, - szoltam közbe. - De nekem ilyen dolgokhoz nincsen semmi közöm. Nekem nincsenek kihozatali problémáim. En Christának Salzburgból mindössze egy köszönö üdvözletet hoztam Turynétol akit annak idején ö segitett ki Ausztriába.

- Viszont, ha én bármiben a segitségére lehetek - folytatta a tolakodó idegen, - forduljon teljes bizalommal én hozzam. A járható utakat jól ismerem. Magának bármit, ruhait, iratokat ki tudok hozni Magyarországról. Bennem az angolok is biznak ...

- Mondtam már, - probaltam megállitani a szóáradatot, - hogy semmilyen segitségre sincsen szükségem. Nincsenek magyarországi kapcsolataim, és köszönöm, nem kérem a fáradságát. Hagyjon békében, ne jöjjön többet hozzám.

Már nyitottam is az ajtót és szinte tuszkoltam kifelé ezt az álnok figurát. Csak szabaduljak tőle, amilyen gyorsan csak lehet. Nem tudom, milyen alacsony fokra mérte az intelligenciámat? Hogyan képzelte, hogy szóba fogok állni vele, hogy megbizást kap tölem?

Ekkor döbbentem rá, hogy milyen hasznos volt a multkori megérzésem, és milyen jó, hogy nem vettem fel a kapcsolatot a divatszalonnal.

Odakint közben vasárnapot és május elsejét ünnepeltek.

"Alles maschiert mit den Kommunisten..." bömbölte tiz percenként valami teherautoról egy megafon és én dermedten hallgattam hogy a semleges Ausztria/angol zonájában ilyen szólamokkal tüntetnek. Az utca egyik oldalán egymás féle, a másikon egymás ellen tüntetö tömeg hömpölygött. Piros zaszlók sokasága, piros szekfük garmada, nyilakkal diszitett táblák imbolygó feliratai alatt lelkendezö embertömeg nagy össz-visszaságban orditozta a sokféle szólamot.

Száz meg száz gyerek üvöltő dervisként "Freundschaft, Freundschaft über Alles ..." -t kiabált. Magukból kikelt ,duskeblü asszonyok serege rikácsolt bele a hagzavarba.

„Demokratie ist Freiheit, Volksdemokratie is Tirannei."- ékeskedett az ellentüntetők táblainak a feliratán.

Ilyen a szabadsag ?- lázadtam. Korlátozas nélkül mindenki mondhatja a magáét ? Csak az a kérdés, hogy ki birja jobban a hanggal ? A kommunisták ? A nem kommunisták ? A békét ünneplők ? A munkások? Az egész nép ?

A bolsevista borzalom ott tombol, közvetlenül a határukon túl és itt Ausztriában számosan a kommunizmust éltetik? Hova jöttem? Mi. van itt ?

Mi otthon azt gondoltuk, hogy boldog Ausztria a nyugati világ ölében élvezi a békebeli szabadság nyugodalmas örömeit. Megfigyelőnek ott vannak az angolok, franciák, amerikaiak - no meg a háborus fegyvertársak, az oroszok. Három az egy ellen és Ausztriának nincsenek politikai gondjai.

Ezzel szemben az orosz zóna olyan nyomasztóan orosz jelleget vett fel, minha a nyugatiak még vendég formában sem léteznének. Az angol clubban - amennyire én láttam, - sem nem érdeklödtek, sem nem törödtek azzal, hogy az oroszok vasfüggönyt épitenek, hogy embervadászat folyik Bécs utcáin.A maguk részéről mindössze a felszinen tartják a csendet.

Úgy képzeltem, hogy az egykori monarchai festöien szép, hegyes-völgyes, sok-tavas, Carinthiájában, az angol zonában, megtalálom majd a patinás, vendégszeretö, „gemütlich" osztrák idök egykori atmoszféráját.

A harsogó tömeg sokasága, a zászlók vakitó piros szin-orgiája cafatokra tépte békés, jámbor illuziómat.Hova jutottam? Cseberből vederbe?

Ki kellett menekülnöm a vörös szekfüs város vasárnapi zajából. Eszembe jutott, hogy Salzburgból magammal hoztam Imre sogorom barátjának, Görgey Ferencnek a cimét, aki tudtommal Farkas Ferenc altábornagy környezetéhez tartozott. Baranyay megjegyzéseienk ellenére is úgy gondoltam, hogy az ő vélemenye oriási segitség lenne számomra, - ha, mint egykor otthon, - kedves lenne, és fogadna és tanácsot adna, hogy miképpen igazodjam el az emigráció politikai és személyi utvesztőiben.

Egy rendőr tanácsára felültem a 6-os számu villamosra és vagy három-negyed orát utaztam amig Puttigamba érkeztem, - a faluba, amely a cedulámon diszelgett.

Sarjadozó gabona földek. felszántott üres csikók között . keskeny, kavicsos utón kezdtem gyalogolni, és minden tájékozódó kérdésemre azt a választ kaptam, hogy "Bis zur August-gasse müssen sie noch tüchtig marschieren ... " Alaposan kigyalogoltam magamat, mire terjedelmes salátamezők és szarado gatyak végelátatlan egymás-utánjában , afrikai napsütés és vidám pacsirtaszó mellett, valahol a messzeségben eljutottam a megadott cimre. Ott egy cinober szinü tábla fogadott: „Scharfer Hund- Eintritt auf eigene Verantwortung." (Harapós kutya - Belépés saját felelössegre.) Ha már idáig zarándokoltam, vállalom a felelősséget - gondoltam. Bementem a telepre és Görgey után érdeklődtem. Először azt állitották. hogy nevét, hiret sem hallották. Aztán valakinek eszébe jutott , hogy lakott itt, valamikor egy ilyen nevü, ősz haju, halk szavu idegen, aki hetekkel ezelött , németorszagi ismerösök látogatására, egy katonás kinzesü úr társaságában Münchenbe utazott. Probálkozásomat hát levettem a napirendről.

Egyetlen vigaszom az volt hogy elég közelről egy autobusz indult Grazba, igy a vissza-gyaloglast megsporoltam. Az „Arany Bárány"

nevü vendéglöben izletes bárány sülttel jutalmaztam optimista kitartásomat és úgy döntöttem, hogy Graz környékének a felkutatatásából és ismeretségéből elegem van. Kivárom, amig a Steter féle vállakozással tárgyalni tudok és azután visszamegyek Salzburgba.Ott néhány otthoni régi barát között mégis csak elviselhetöbbnek látszik emigrácios megtelepedésem.

Hogy a májusi felvonulást és a délelötti hosszútávu kirándulást kipihenjem, üres délutánomat azzal töltöttem, hogy egy szentimentális angol filmet néztem végig. Este hatkor pedig beállitottam Kremsner Arthur századoshoz, akivel a kedves osztrák család telefonkapcsolata hozott össze, es aki első beszélgetésünk alkalmával meghivott az "Eine Frau der Welt " cimü szindarab ma esti ősbemutatojához.Beléptemkor harsogo "Hozta Isten " csatakiáltással egy nevetö szemü, köpcös termetü, kedelyes Mici-Macko ölelt át és nagy grandezzával egy szimpatikus fiatal házaspart mutatott be nekem.

- Nagyon kellemes estét fogunk ma együtt tölteni a szinházban Részben az én érdemem, hogy a kitünö együttest összehoztam és az óriási sikert is biztositva látom - mondogatta kedves vendéglátónk, aki csak úgy ragyogott a büszkeségtöl.

A fiatalok szabadkoztak. Nem tudnak velünk jönni a szinházba. Meg vannak hivva a volt kancellárék, Schuschnigékhoz vacsorára. (látszolag jo társaságban vagyok -gondoltam.) Ma délután csak azért jöttek Turi Bácsihoz, mert szeretnének további hirt kapni két és fél éves kis babájuknak a Magyarországról való kihozatala ügyében.

Kremsner Arthur százados, Turi Bácsi néven a grazi társaság kedvenc Griesli Mackója volt.Nevetös álarc és kedélyes tréfák mögé rejtve, mindenki ügyes-bajos dolgát hordozta szivében, és nem nyugodott addig, amig valamilyen sikernek igérkező megoldást létre nem tudott hozni.

Kitünö tea és csodálatos szendvicsek fogyasztása közben, látszólag könnyed hangon diskuráltunk komoly gondokról. A fiatal pár

kihozatali aggodalmat Turi Bacsi kedves trefai enyhitettek.. de gyerekük kijövetelének kérdése továbbra is bizonytalan és kétséges maradt.

Távozásuk után Turi bácsi már csak én előttem fittogtathatta műbarát és intendánsi nagyságát de a szinházi diszpáholy, ahova betelepedtünk megfelelő keret volt többedizben elhangzott tekintélyének és nagyságának a számára. Ekkor már olyan jóban voltunk, hogy elsirta osztrák szivének a halálos sérelmét, amit Magyarországon akkor szenvedett, amikor hadgyakorlat alkalmával cigányozni vágyott és csárdást táncolt, de a magyarok egyszerüen kinevették és még a cigány is német nyelven köszönte meg a borravalót. Már pedig ő csakis magyar lányt fog feleségül venni és azt is el tudja énekelni, hogy -Csak egy kis lány van a világon....-

Azzal vigasztaltam, hogy a magyar lányok ezt bizonyára meg fogják érteni és értékelni fogják. Mint később megtudtam úgy is lett. Aranyos magyar feleséggel boldogan él, mig áso-kapa el nem választja őket.

A szindarab egy emigráns orosz nagyherceg és egy világhirü filmsztár romantikus históriájának a bonyodalmai között vergődött; a szinészek és a közönség egyforma unalommal várták a játék végét . és a gyenge taps éjfélt ajt főképpen a lehulló függönynek szólt.

Turi bácsi mindezt azonban másként látta. Miközben hotelemhez kisért, egyre dalolgatta a szindarab innen-onnan összelopkodott hangulatos dalocskáit és lelkesen dicsérte az előadas csillámfényü sziporkáit.

Ködös, borus hetfő reggel visszamentem a gepiro iskolaba es megfizettem 5 schillinges tartozásomat. Ezt igen jó néven vették, de látszott rajtuk hogy ennek a kis tartozásnak a kifizetésére nem számitotak.

Muzeumot, képtárat látogatni nem volt kedvem. Valahogy mégis el kellett ütnöm az időt, mig Baranyay értem fog jönni, hogy Sréterekkel végre összehozzon. Igy hát lógó eső dacára felsétáltam a várba és ott szándékoztam húsjegy nélkül megrendelni a Wienerschitzlimet. De az éttermet zárva találtam. Itt ismerkedtem meg az egész Ausztriára kiterjedő, nagy becsben tartott Ruhetag-gal. A naptáron piros betűs ünnep volt a vasárnap. De a hétfői Ruhetag-ot elfelejtették arany betüvel bejegyezni. Igy csak a vendeglők zárt ajtaja tanuskodott arról az országra szóló, megrögzött szokásról, hogy hétfőn pedig felebbezhetetlenül pihenni kivan a vendéglátás. Nekik minden joguk meg van az egy napos pihenőre, az éhes vendég viszont gondoskodjon önmagáról úgy, ahogy tud.

Maradt számomra a ködbe burkolt körkép csodálatos panorámája, kilátás a várhegy csucsáról, és a hazavezető uton szinesedő virágerdő szeditő illata.

Hotelemben a szobámba vonulva hangosan gyakoroltam az angol olvasást. Becsi kedves nyelvtanárnöm ajánlotta, hogy idegen nyelv tanulásban legsikeresebb módszer a fennhangon való olvasás, még akkor is ha hibásan mondunk ki egyes szavakat. Az ember füle ugyanugy felismeri a disszonáns kiejtést, mint a zongora gyakorlatnál a melléütést. Csak idő kérdése hogy mikor jut majd el a tanuló a hibátlan beszédhez.

Igy talált rám fel ötkor Baranyay, akinek tanuvallomás céljából átadtam legépelt életregényemet. Aztán végre elindultunk Sréterekhez.

- Ne ijedjen meg töluk, Ezek sötét nyilasok - figyelmeztetett

kisérőm, de ennek ellenére meglepetésként ért, hogy a bejárati ajtóval szemben Szálasi Ferenc fényképe diszelgett a túloldali falon.

Ujabb meglepetésem az volt, hogy két jól öltözött, nagyon szimpatikus fiu fogadta érkezésünket, mi több, remek kávéval traktáltak bennünket. Eleinte csak nagyon fal mentén mertem diskurálni két ilyen szélsőséges politiaki nézet képviselőjének a társaságában. Az asztalnál gondosan úgy helyezkedtem, hogy a Szálasi képet ne lássam.

A legnagyobb meglepetés akkor ért, amikor Miklós, kettőjük közül a fiatalabb, azt kérdezte, hogy rokona vagyok-e Tikinek ?

- A felesége vagyok, - mondtam megrökönyödve. és magyarázni kezdtem, hogy az István névből még gyerekkorában becézgették a Pistike, Tikike, - Tiki nevet és az egy életreszóloan rajta ragadt.

- Mert a Laci dolgában már régóta tárgyal velünk az Előd professzor megbizottja, magyarázta Farkas, az idősebb Sréter fiúr.

Most már teljesen meg voltam zavarodva. Előd professzor Németországban élt. Laci sógorom feleségének, Irénkének volt az édesapja, aki az óriás német kémiai vallalatnak, az I.G. Farben-Industrienak világszerte ismert legzseniálisabb vegyésze. Sokszoros milliomos. Tudtommal mindent elkövetett, hogy Laciékat, öt éves fiacskájukkal, a kis Lacival együtt, az ekkor már teljesen kommunista kormány alatt sinylődő Magyarországról minél előbb kihozassák magukhoz. Hogy ők miképpen léptek Sréterekkel érintkezésbe az számomra ezután is rejtély maradt.

- Kit ismernek maguk a Szentpaly családból ? kérdeztem.

- Lacit és Tikit csak hirből. Imrét a Karpatalja-i bevonulás idejéből,-amiben mi is részt vettünk, - meséltek.- Az ottani népség eleinte mély bizalmatlansággal fogadta a magyarokat. Nem szerették a cseheket és a szlovákokat akik őket egy negyed századon keresztül

soha sem kezeltek egyenrangu polgártársakként. Nemzeti érzelmeik egész idő alatt az ukránok felé vonzották őket. A bevonuló magyar katonaságot ellenségesen fogadták. Nyanyásoknak hivtak őket és elzárkoztak minden barátságos közeledés elől.

Simenfalvy Árpád, Imre apósa, aki Kárpatalja kormánybiztosa lett, roppant bölcsen és diplomatikusan kezelte a visszahoditás kérdését. Igyekezett megerősiteni a magyar határokat, szabályozta a Tisza források vidékét, átrendezte az erdőkitermelést. Meghallgatta a ruszinok jogos panaszait. Orosz nyelven tudott szólni hozzájuk Az iskolákban magyar és ruszin nyelven tanittatta az ifjuságot. Végtelen türelemmel és megértéssel próbálta visszamagyarositani a ruszinokat.

Bármilyen szivesen hallgattam is az 1941-es országos események részleteit, én inkább idejövetelünk céljáról, a Tikiek kihozatalának lehetőségéről szerettem volna tárgyalni velük.

Kérdezősködésemre Farkas azt válaszolta, hogy ebben a vonatkozásban semmit sem tudnak mindaddig mondani, amig hazaküldött embereik elő nem kerülnek. Ilyen hosszu késedelemre eddig még nem volt példa, és tartanak tőle, hogy esetleg az egész organizációt uj utakra kell állitani.

Ugy éreztem, hogy társalgásunk ügyes mellébeszélésekre és családi pletykákra terelődik. Igy hát megköszöntem a remek kávét, a kedves estét, és nagyon kértem, hogy mihelyst fel tudták deriteni a helyzetet, azonnal értesitsenek, hogy jöhetek-e egy ujabb megbeszélésre.

Az utcára érve Baranyay karonfogott és komor arccal azt mondta: -Ha nem lenne biztos tudomásom arról, hogy milyen megrögzött nyilasok, azt képzelném roluk, hogy hazafias uriemberek. De magának nem kell tőlük félnie. Bizhat a nyolc éves kényszermunka itéletében és a maguk családjával szemben érzett szimpatiájukban. Ezen az alapon a maga ügyét a Sréter fiuk el fogjak vállalni, és ha egyáltalán lehetsége

meg is fogják oldani.

Némileg megnyugodva vacsoráztunk és ez alkalommal én kisértem Baranyait autobuszának a végállomásához. Bucsuzáskor meghivott Radegun-dba, hogy végre a feleségét is megismerhessem.

Az autobusz már messze robogott, amikor rádöbbentem arra, hogy nem tudom a Sréterek cimét. Nagyjában ismertem az utcák képét, amerre jártunk. Kedveltem az öreg barokk házakat, a boltives kapualjakat, a sarkokon diszelgő szobrocskákat. Ismerős volt valamennyi. De nem igen törödtem az utca nevekkel.-Baranyayval is csak sietve mentünk a megbeszéléshez. Jártuk az ismerős utcákat, de diskurálás közben a beszédre figyeltem, nem néztem az utirányt. Ugyanez történt eljöttünk alkalmával.Még a házszámot sem jegyeztem meg. Nem volt sem cimem, sem telefonszámom. Hogy tudom elérni majd a fiukat, ha beszélni szeretnék velük ?

Egész éjjel rémálmaim voltak. Nem az én kijövetelem rettegései és a váratlan fordulatok összevisszasága gyötört, hanem a gyerekeket és Tikit láttam szöges drótok között tévelyegni. Szuronyok és robbanó aknák fényes villogása hasitott bele az álom sötétjébe. A fények és arcok beolvadtak a sejtelmes messzeség homályába. A látomás szerte foszlott és azután semminek sem volt többé értelme.

Rettenetes szivdobogással ébredtem. Odakint már szürkült a hajnal, de nem mertem többé elaludni, mert féltem,hogy ujra bele fogok bonyolódni a vasfüggönybe.

Reggel felhivtam Zischkáékat, hogy megköszönjem a Turi bácsival való kellemes kapcsolatot és a kedves szinházi estét.Azonnal meghivtak uzsonnára. Csodálatos traktával fogadtak. A teritett asztalon meisseni csészék és csillogó ezüst kannák között apró sütemények és szines bombonok halmocskái diszelegtek. A látvány úgy nézett ki mint egy multszázadbeli biedermeier mesekönyv illusztrációja.

Azonnal asztalhoz ültettek és teával, habos kaveval kinálgattak.

Nyitott ajton keresztül a szomszéd szobába láttam. A fal közé n ott is egy nagy arckép töltötte be a diszhelyet. De erről a képről egy gyerekarcu fiatal katonatiszt kedves mosolya sugárzott a nézőre. Zischkáek észrevettek, hogy a képet bámulom.

- A háboru utolso napján esett el. Végig harcolta az oroszországi visszavonulást, a lengyel borzalmakat. Itt halt meg ,Bécs határában. - mondták. - Jöjjön, nézze micsoda jövője lett volna.-

A könnyes arcu osztrák nénike megfogta a kezemet és bevezetett a szomszéd szobába. Valóságos muzeum volt. A gyerekkori tehetséges szobrász probálkozások felett csudálatos szép festmények boritották a falakat.Szinek és fények gyönyörü kompozicioi versengtek egymással.

Közben becsoszogott Zischka papa és gyengéden letörölte felesége könnyeit. Egymás kezet fogva, áhitattal néztek egyetlen gyermekük szinorgiás emlék sorozatát.

Nehéz szivvel bucsuztam tölük. Nagyon sajnáltam a bánatos két kis öreget.

Elindultam a macskaköves , szük kis antik utcák labirintja felé, és azt gondoltam, hogy hátha az ösztönömre hallgatva, vissza találok a Sréterek cimehez.

Egy nyitott ablakból, egyszerre csak Farkas örömteli üvöltése fogadott:

- Jöjjön! Kész a kávé. Reméltem, hogy erre fog járni.-

Pillanatokon belül az utcára perdült, karon ragadott és lelkendezve vezetett be a spártanian egyszerü földszinti szobába, ahol Miklós illatos, párolgó kaveval várt bennünket.

- Nem akartam zavarni magukat, - mentegetödztem, de nem volt se cimem ,se telefonszamom és emlékezetemre támaszkodva megprobáltam a jövö számára felderiteni az idevezetö utat.-

- Ha az ösztönei mindig ilyen jól müködnek, akkor a jövötöl nem kell félnie, - nevettek zavaromon.

Lassan körülnéztem a szobában. Kaszárnyás rideg rend.Két fekete vaságy ,egy konyhaasztal négy székkel. A könyvekkel teli könyvespolc mellett hosszu munkapadon sok szerszám sorakozott. Az ablak elött egy iroasztal tetején irogép, de sehol semmi otthonos kényelem. A szoba egyetlen ékitménye a kopár fal közepén diszelgö Szálasi kép volt.

- Hogyan kerültek maguk Grázba ? kerdeztem, - és mikor jöttek?

-Negyvenötben. És mi nem az angol zonaba készültünk, - mesél-tek,- hanem az amerikaiak által megszállt részbe, és pedig Salzburgba, de ott rövidesen tarthatatlan lett a helyzet. Az életünket mentettük, amikor idejöttünk.-

Ezutan hosszan elmeséltek, hogy az amerikai zóna egész területet rettegésben tartotta egy bosszúvágytol izzó amerikai ezredes, aki személyes hajtóvadászatot tartott, névszerint minden magyar menekültre akinek az 1940-es évek legelejétől kezdve, a legkisebb szerepe is volt az otthoni közéletben.Részletes névsora volt mindenkiről és pontos listát tartott azokról/akik Ausztriába jöttek. Nem volt olyan rejtett szoba a városokban, olyan cim nélküli vadászlak, olyan névtelen paraszthaz a hegyekben, ahova embervadász kopói be nem nyomultak volna. Könyörtelenül elfogták, vasrács mögé, csirke olak drotjai között közszemlére téve, megalázva, megbilincselve tettek tehervonatokra az úgy nevezett háborus bünösöket, jobboldali politikusokat, minisztereket, képviselöket, szinészeket, bárkit,aki közismert nevet viselt/A nyilas-keresztes párt tagjai álltak terme-

szetesen a fekete lista élén.Az ezredes erre a nevsorra hivatkozva a jogos számonkérés szükségét hangoztatta és könyörtelen következetséggel folytatta személyes bosszú hadjáratát.

- Mi ketten résztvettünk a nemzetvezető (Szálasi sajátmaga elnevezése.) korona tanácsában - tettek hozzá, - magától értetendő magyarázatként, - igy a mi nevünk a kiválasztottak élén állt.Ez elől a „halál" elől jöttünk az angol zonába,- folytattak komoly hangon, vállat vető indulattal - igy kerültük el az otthoni komunista veszbiroság számonkérő ítéletét és bitófáját.

-- És az angoloknál jobb a helyzet ? tudakoltam.

- Az angoloktól nincs mit tartani. Abszolut fairen viselkednek a magyar menekültekkel szemben. Akit kémkedésen kapnak rajta, azt az itteni FSS veszi őrizetbe és a maga modján intézi el az ügyüket.

- Mi az FSS? - kérdeztem.

- Katonai kémelharito szervezet. de még ezek sem adjak ki a kémeket a mai magyar kormánynak.Más volt a helyzet a szerencsétlen egykori orosz állampolgárokkal, kozákokkal, kaukázusiakkal, ukránokkal szemben. Stalin még 1944-ben, Yaltában, úgy egyezett meg a nyugati hatalmakkal, hogy még akaratuk ellenére is, hozzá lesznek vissza toloncolva, neki lesznek kiszolgáltatva mindazok a katonák, polgárok, asszonyok és gyerekek akik valaha is a Szovjet birodalom területén éltek - meséltek, - Millió számra tereltek át őket az Északi Tenger vonalától, az osztrák alpok déli határain keresztül az orosz fennhatóságok alatti térbe.A sorompók túlsó oldalán gépfegyvertüz vagy szibériai büntető transport fogadta a kiszolgáltatott ezreket. Az itteni angol katonaság maga is tudta, hogy mi vár a túloldalon a boldogtalanokra, mégis puskatussal, bajonettel, erőszakkal dobták őket a teherautokra, vagy gyalogoltatták valamennyit a biztos halálba.

- Ezt otthon senki sem tudta.- szóltam közbe. És az osztrákok mit csináltak? Látták, tudták-e ,hogy mi történik?—

- Látták és tudták, de mert tehetetlenek voltak, bezárkóztak a csukott ajtók, csukott zsaluk védelme mögé, és próbálták az egykori háborus borzalmak után ezeket a béke cimen világrahozott nemzetirtó ujabb borzalmakat is elfelejteni.

- Ur Isten, mikor történt mindez?- hitetlenkedtem.

- Három éven keresztül.-44-től 1947 év végéig.Itt nem messze, Klagen-furttól délkeletre, adták at Vlasov generálist és katonait a kivégző csapatoknak. Nem tettek kivételt sem azokkal, akik hadifogolyként kerültek a német hadseregbe és kényszeritve lettek a háboru folytatására, vagy azokkal akik komunista-ellenes szándékkal önként mentek á harcba a németek oldalán.Ezek hazafiak voltak, és szerettek volna feltámasztani a régi Ororszországot, - meséltek,- és a tragédiának nem volt se vége se hossza...

Mennire különbözött a ma esti beszélgetés az előző napi kedélyes, ismerkedési könnyedségtől/Szinte hinni sem mertem,hogy közben lassan éjfél lett.Bucsú helyett a két Sréter fiu közrevett és hotelemig hazakisértek. Útközben igyekeztek derüsebbre forditani a diskurzust és Miklós tréfát üzött harangöntői mivoltának a probálkozásaival és a mesterség nehézségeinek a mesejével. A háboru idején jó néhány harang szakadt le, vagy más módon ment tönkre. Ezeket kellett pótolni, ujra önteni, a templomtoronyba viszszarakni. Jól fizetett művészet és mesterség lett belőle.Miklós, és barátja, Forray Zoltán, egy volt huszártiszt, ebből a munkából egész jól megéltek.

Álmatlan maganyombol meg zavarosabb lázálomba keveredtem.Eddig csak a Becsben összefogdosott és orosz fogságba hurcolt egyes emberek veszedelmének az emléke kisértett. Most magam elé képzeltem a teherautokra zsufolt tömeg reménytelen sorsát. Fáradtabban ébredtem, mint ahogy ágyba mentem.Tanácstalan buta érzéssel próbáltam mesék és valóság között valamilyen reális alapon eligazodni. Ellenálhatatlan vágyam támadt minél hamarabb kikerülni ennek a városnak a kisérteties emlékei közül.Különben is itt volt az ideje,hogy Baranyay kedves meghivását igénybe vegyem.Egyben azt is meg akartam tőle kérdezni, hogy mit tud a tegnap hallott tragédiáról.

Jó osztrák szokás szerint már fél órával indulás előtt is alig kaptam helyet a zsufolásig megtelt autobuszban. De a szükségért bőségesen kárpótolt az erdei utak tavaszi üde szépsége, és jól tartott tisztasága.Reggeliztető szobalányunk tanácsára, Radegundban, a Kirchenmeier nevü vendéglőbe mentem ebédelni, és nem csalodtam a faburkolatos tiszta étkezde változatos étlapjában. Gyüjtöttem a számomra kedélyesen hangzó osztrák elnevezéseket és lassan azt is megtanultam, hogy élelmiszer jegy hiányával mit lehet mégis ebédelni. Délután hegyet másztam és beállitottam Baranyayékhoz, de lakásadó gazdasszonyuk nagy sajnálkozás közepette azzal fogadott, hogy ők éppen Grazba utaztak,mint kiderült, az én látogatásomra. Ő ajánlotta,hogy menjek barátaikhoz, Zirczyékhez, akik bizonyára tudni fogják,hogy Baranyayék mikor jönnek haza.

Zirczyék kitörő örömmel, régi ismerőskent, fogadtak. Mária, a feleség, nagyon elegáns szépasszony, férje csendőr ezredes, Miskolcon szolgált. A háboru vége felé,a mi egykori lakásunkkal szemben, grof Haller Józsi bácsiék házában, laktak. Négy éve D.P.-k. 1945-ben komoly vagyonnal menekültek Ausztriába. Az első bizonytalan

időkban a Pokking-i és később más táborokban laktak. Most hallottam az első részletes beszámolót a menekültek tábori életének sivár mivoltáról.Rosszul fűtött, füstbe burkolt, léghuzatos hodályokban voltak összezsufolva. Házaspárokat két fekvőhelyes, szűkös méretű kamracskákban helyeztek el. Az elválasztó deszka falak tetejét kinyujtott karral egész könnyen el lehetett érni. Ezeken keresztül még a sóhajtás is áthallatszott a szomszédba, Magánéletről szó sem volt.Az éjszaka sötétjében szórakozások sokfele változata, gyerek sirás, vagy nézeteltérések lármája vegyült össze. Az éjjeli zajok csak hajnal felé szoktak elfáradni. De a tanácstalan semmittevésben nappal is ráért az ember aludni.A táborokban rend és fegyelem volt. A különfele menzetségűek igyekeztek ugyan elkerülni egymást, de a közös nincstelenségben gyakran egymásra voltak utalva. Az angol megszállók maguk is elég szegények voltak, spártaian éltek. Ilyen értelemben kezelték hát a rájuk szorult menekülteket is. Akinek valamikeppen módja volt rá, az igyekezett magán-szállást találni. Munka-engedélyt senki sem kapott , kivéve, ha a megszállóknál dolgozott/A többi menekült legfeljebb cseléd sorban tudott valamikeppen elhelyezkedni, de mert az osztrákok maguk is nehezen éltek, sok lehetőség ezen a vonalon sem mutatkozott.

Derűsebb témára terve megtárgyaltuk Miskolci közös ismerőseinket, főleg azokat akikről tudtuk ,hogy a háború után merre vették utjukat. Lehet, hogy- ha most hazamehetnék, a régi barátok felét sem találnám már ott, ahol emlékeimben szerepeltek.

Uzsonna közben úgy határoztunk, hogy Radegundban fogok aludni, mert igy megvárhatom Baranyayékat.Esti hatra meg is jöttek, örömmel fogadtak , kedvesen hivtak és náluk kaptam egy házifőttes remek vacsorát.Megcsodálhattam Baranyayné gyönyörű pullovereit,kardigánjait

amiket raffinalt gyorsasággal és ügyességgel napok alatt képes volt megkötni. Bár az osztrák konkurrencia igen erős volt,-mert az ő kötött holmijuk is nagyon szép,-izlésével, ügyességével és szorgalmával jó jövedelmet hozott a házhoz. A művészkedésben Baranyay is kivette a részét. Vert vörösréz tálai, hamutartói, asztali diszei a legkényesebb kritikát is kibirták és a legrövidebb időn belül igen jó áron el is keltek.Most már az angliai segitség nélkül is meg tudtak volna élni.

A beszélgetésbe lassan be tudtam venni az oroszok kiszolgáltatásának kérdését és legnagyobb megdőbbenéssel hallgattam ennek a a szörnyü tragédiának további részleteit. Mint például azt, hogy a nyugatra, Német-országba került , oda hurcolt, vagy oda menekült oroszokat még akkor is kiszolgáltatták a sorompokon túl rájuk várakozó csapatoknak, ha a szerencsétlenek öngyilkosságot igyekeztek vagy tudtak elkövetni. Átvágott nyakkal, haldokolva is teherautókra raktak őket és mindenki hallhatta a kelet felől elhangzó sortüzeket.

-Hogyan volt ez lehetséges? -kérdeztem,- és hogy van az,hogy senki sem beszél róla ?

- Ezen ne csodálkozzon, -mondta Béla.- A külföldre került oroszokat Yaltában adták el Stalinnak. Auschwitzben a zsidóságot Hitler akarta kiirtani. A szemtanuk pedig próbálják mindezt elfelejteni, mert a történést megállitani nem tudták és a bünrészesség emlékét nem vállalják.

- Én a Sréterektől hallottam először erről a szörnyüségről.....

- Apropos, Sréterék,- folytatta Béla,- a tegnapi találkozás óta, próbáltam megtudni valami közelebbit felőlük. A család otthon a legmagasabb katonai körökhöz tartozott. Főként arisztokratákkal tartották a kapcsolatot. Miklósnak, ~~az idősebbnek~~ van egy nagyon gazdag, előkelő német felesége aki most a szüleinél Stuttgartban él.

Miklosnak, ugy latszik, manapság nem tanácsos oda utaznia. A Nürnbergi számonkérésnek még nincsen vége. Magyarországi nyilasság ott sem jó ajánlólevél. Ugy látszik tehát, hogy átmeneti megoldásnak Ausztria is megfelel.De itteni munkájukat - ugy hallom - jól végzik.Az angolok, a hirek szerint, biznak bennük, cooperálnak velük, vagy hirszolgálatra használják őket. A kihozatalok kérdésében, tudtommal, ők a legmegbizhatobb embercsempeszek. -

A Németországban élő feleség hallatán már kezdtem érteni, hogy Előd atya hogyan került kapcsolatba a Sréterekkel.

Zirczy Maria tiz orajtajt értem jött. Szobát foglalt számomra az ő pensiojukban. Kaptam tőle az éjszakára egy csipkés hálóinget, szappant és fogkrémet a fürdőszobába, és végre egyszer roppant fáradtan de remekül aludtam.

Reggel viszont számot vetettem anyagi alapommal. Itt volt az ideje, hogy végetvessek könnyelmü pocsékolásomnak. Hotelszobát fizetni, Radegundban, Grazban és Salzburgban ~~is~~, még egy kuka milliomostól is tulzás lett volna. Igy hát az itteni kedves uj barátoktól sietve bucsut vettem. Autobuszon Baranyayval Grazba döcögtünk es egy közjegyzőt kerestünk. Találtunk is egy nagyon fontoskodó készséges öregurat, aki hitelesitette a nyilatkozatot életem folyásáról, érdemeimről, ítéletemről és a rám sulytott igazságtalanságokról.

- Meddig tud még Grazban maradni,- kérdezte Béla ebéd közben.

- Amig Sréterékkel tisztázódik a kérdés. Ha vállalják, hogy érintkezésbe lépnek Tikivel, és úgy nez ki a helyzet,hogy a család el mer indulni, akkor mindent ettől teszek függővé. De, ha lebukott a vonaluk, akkor nincs sok értelme, hogy itt töltsem időmet az angol zónában. Nem tudom miért, de félek ettől a várostól.-

- Zirczyékkel beszélt a család kijövetelének problémájáról ?

- Jaj, dehogy. Eddigi emigrációmban alig találkoztam náluknál

kedvesebb, szivélyesebb házasparral.De meg bennem él az én elindulásom előtti sok titkolódzás, a kételyek, az otthoni meg az utközbeni veszedelmek, a becsi remképek emléke.En erről a kérdésről nem merek ismeretlen uj ismerősökkel beszélgetni.Sréteréket sem említettem előttük. Azt mondtam, hogy Ily hugom biztatására jöttem körülnézni Grazban, hogy könnyebb-e az angol zonából kijutni Angliába ?-

- Kivándorolni Salzburgbol lehet leggyorsabban- mondták - de nagyon kedvesen marasztaltak, hogy telepedjek le ezen a tájon.-

- Okosan tette, hogy kihagyta a csaladi kérdést. Főképpen azért, mert - ha tudni akarja - folytatta Béla - Zirczynek nagyon forgalmas kapcsolata van Magyarországgal. Első sorban az otthon üzöbe vett bajtársakat és azoknak a családját igyekszik kisegiteni. Azonnal gyanut fogott volna, ha maga kihozatalról tesz emlitést. Célzasnak vette volna, és megszakadna a barátság, mert a vállalkozást dobra verni nem lehet,nyilvánosság kizárásával folyik.Beszéd témának tabu. Ha Sréterékkel nem boldogul, akkor óvatosan meg fogjuk közeliteni a Zirczy vonalat, de alaposan meg kell gondolni és ügyesen kell a tudtukra adni,hogy igénybe kivánjuk venni az ő szervezetüket.

- A maga segitsége nélkül el lennék veszve, köszönten Béla segitséget és ovatos gondosságát. Ez a váratlan uj barátság emigrációs életem legkedvesebb emlékei közé tartozik.

Béla dolgavegeztével hazament, én pedig neki ültem az angol nyelvü olvasásnak.

Sréter Miklos toppant be váratlanul. Jelezte, hogy emberük még mindig nem érkezett vissza Magyarországrol és azt is hogy esetleg mindent teljesen át kell szervezni. Az sem lehetetlen, hogy neki személyesen k-ell átmennie a vasfüggöny tulsó oldalára.

Azután azt ajánlotta, hogy, ha kedvem tartja, és érdekel, meg-

mutatja nekem munkahelyet, a harangöntőben és összehoz Forray Zoltánékkal. A feleség, Bibi, nem régen érkezett meg Szegedről.

Boldogan mentem vele, mert harangöntés felől csak közmondások utalásaiban hallottam valamit "harangozni."Száz esztendős, roskadozo ,kopottas műhelybe érkeztunk.

A harang-öntés romantikájának gyakorlati bemutatása kiérdemelte legmélyebb csodálatomat.A középkor elejétől kezdve a legnagyobb tisztelet övezte ezt a müvészetet. Hires festők, szobrászok, zeneszerzők névsorához hasonlóan a legnevesebb harangok mestereinek nevét az összes nagy lexiconok felsorolják, müvészetüket, modszerüket ismertetik, emléküket ébren tartják. Grazban, ebben a háboruban megrongált, vadregényes osztrák varoskában, két ludovikás magyar tiszt vállalkozott a megsérült vagy megsemmisitett harangok javitására és ahol kellett , uj harangok öntésére.Huszadik századnak szóló emlékeztetésképen arra, hogy Hunyady János 1456 - évi Nándorfehérvári győztes csatájának az emlékére kondulnak meg délben a harangok.Ezt a ritust pápai bullájában 3.-ik Calixtus pápa rendelte el 1456 junius 29.-en.

Forray Zoltánéknál fekete kávé helyett izletes vacsora várt bennünket.A kis lakas minden zugából sugárzott a boldogság.Végre megint együtt van a házaspár. Zoltán a leggondosabb katonai taktikával kimenekülési lehetőséget tudott létrehozni, amelyen keresztül az otthon maradt feleség, előzetes sikertelen próbálkozások után, körülményesen, de végül is sikeresen, ki tudott Szegedről jönni Grazba. Vacsora után, Miklos magától értendő, legtermészetesebb hangon hozta szóba az én családi problémámat. Nyiltan beszélt mostani nehéz problémájukról, a megbizható futár elmaradásáról és egy végzetes lebukás lehetőségéről. Megkérdezte, hogy ha az ő vonaluk most szünetelni lenne kénytelen, és nekik mindent át kell szervezniök, hogy akkor tudna-e Zoltán az én családom kijutásának érdekében a segitségünkre lenni.

- Semmi esetre sem. - volt a határozott válasz. - Most egyetlen problémával tudok csak törődni.Azzal, hogy a feleségem otthonmaradt három kis lányát valamikeppen ki tudjam hozni. De nagyon valószinü, hogy ha a gyerekek itt lesznek, akkor minden további

hazai kapcsolatot be fogok szüntetni. Túl nagy a rizikó. Túl sok a lebukás , túl gyakori az árulás. Nem akarom az embereimet ujabb veszedelembe sodorni, és nem vállalom a felelősséget további menekülni vágyakozók életéért.

Vacsora utan Miklós készült elkiserni a szállásomra. Ut közben azt ajánlotta, hógy előbb nézzünk be hozzájuk, hátha van valami ujabb értesülés a futárjuk sorsáról. FArkast irogépelésben mélyen elmerülve találtuk, illatos kávé gözölgött mellette. Ennek- boldogan neki láttunk. De semmi öröm sem volt a diskurálásban. Otthonról csak rossz hirek érkeztek . A futáron kivül a szolgálatnak több másik embere is ÁVO börtönbe került. Egyelőre minden további igyekezetet le kell állitani . Ilyen körülmények között Sréterék sem gondolhattak arra,hogy a történtek felderitésére személyesen menjenek át Magyarországra.

Mind a ketten elkisértek hotelemig és azzal bucsuztunk, hogy ha meg tudják szervezni a kihozatalok biztos utját, azonnal értesiteni fognak, és egyszer talán mégis csak összekerülök a családommal.

Másnap reggel végig telefonáltam grazi osztrák és magyar uj ismeröseimet. Megköszöntem segitségüket, kedvességüket meg a marasztalásukat, és neki indultam a salzburgi vissza utazásnak. Azzal kez-dtem, h ogy rossz irányt választottam. Mikor rájöttem, hogy a villamos nem a pályaudvarhoz, hanem ellenirányba visz engem, már csak arra volt időm, hogy átszálljak egy taxiba és próbáljam elérni a naponta egyszeri vonatjáratot. Mire az állomáshoz értünk, kiderült, hogy két orás késéssel fogunk majd indulni, de ülőhelyet igy is már nehezen kaptam. Azt is menetirány ellen, de ez most egyáltalán nem zavart. Tudtam, hogy Salzburgig legalább hatszor fog a vonat menetirányt változtatni, és annak örültem, hogy ablak mellet tudtam helyet kapni.

Utközben elmerengtem grazi emlékeim felett. A sok kedves uj ismeretség ellenére is rossz emlékek töredékei kisértettek a háttérben:A világtörténelem egyik legkegyetlenebb árulásának a részletei, a szerencsétlen kozákok, oroszok drámája. A tolakodó Christa furfangos csapdájának ijesztő körülményei. Ekkor realizáltam,hogy valójában milyen könnyü enbercsempészek csapdájába jutni, és micsoda veszélybe döntjük az otthoniakat csak azzal is, hogy lelketlen Judásoknak megadjuk a cimüket és nevüket. Milyen könnyen odavész a pénz, amit utiköltség cimén, előlegként ki kell fizetni. Igaz az a régi mondás, hogy a pokolba vezető ut is jószándékkal van kikövezve.Bármilyen biztató jó érzés volt az a felfedezésem, hogy igenis vannak segitőkész , jól szervezett, tiszteséges kimenekülési lehetőségek, mégis megdöbbentett az ~~a felfedezés~~, hogy a legharmonikusabb baráti összejövetel hátterében is, esetleg, egy kémszervezet központjába botlik a jóhiszemü vendég.Nem tudhatom hogy, mindössze egy biztonságos, emigracios életre, berendezkedett volt katonatiszttel kerültem-e társadalmi összeköttetésbe, vagy valamilyen nemzetközi organizacio ügynöke -e a kedves vendéglátó. Sréterektől a közel jövöben nem várhattam kedvező hiradast. Mégis megdöbbentett, amikor hosszu hallgatásuk után, egyszer csak arról értesültem, hogy Farkas állitólag öngyilkos lett és Miklósnak teljesen nyoma veszett. Alighanem átment Németországba a feléségehez.

Barátaim Szalburgban már türelmetelnül vártak visszaérkezésemet. Féltettek, hogy netalán elhamarkodott vállalkozásokba bocsajtkozom. Reméltek,hogy találok a család számára biztonságos kijöveteli lehetőséget és biztak abban, hogy nem fog senki anyagi vonalon átejteni engem. Megnyugtattam öket, hogy helyzettanulmányozáson kivül semmi sem történt és hogy nagyon megfogom fontolni , hogy fogok-e ujra , és mikor ~~fogok megint~~ Grazba utazni.

Emlékeimet nem részleteztem senkinek sem. Csak Nagy Miskát, aki mint magyar repülőtiszt valamikor katonai követségi titkárként szolgált Németországban, mertem megkérdezni, hogy mi igaz a külföldre került oroszok tragédiájából.

-Tudtommal,- mondta Miska,- 1944-ben Eden angol külügyminiszter és Molotov orosz külügyminiszter Moszkvában aláírtak egy szerződést, amely szerint 3 millio orosz alattvalót, aki a háború végén külföldön élt, még akarata ellenére is, vissza fognak szolgáltatni a Szovjet birodalomnak.Ezt a megállapodást, Stalin követelésének megfelelően egy évvel később Roosevelt amerikai elnök és Churchil angol miniszterelnök Yaltában szintén aláírta. De hiszen Yaltában közép és kelet-Európát, minket is, eladtak a Szovjetnek, - tette közbe Miska. - Higyje el Aliceka, ez a huszadik szazad még sok igazságtalan, kegyetlen történésnek lesz a szemtanuja.

Sok éven keresztül senkivel sem beszéltem erről a témáról. Az osztrák szemtanuk hallgattak. Nyugaton siri csend követte a dramát. Egy két északi országban hangzott ugyan valamilyen protestálás, kérdőrevonás, de a háború végével egész Europa azzal volt elfoglalva, hogy a saját országában csinaljon rendet. A hadifoglyok kérdését Genfre bizták. Hogy az oroszokkal nem úgy bántak, mintha hadifoglyok lettek volna, ezzel a kérdéssel lassan már senki sem törődött.

Születésnapomkor nagy öröm ért. Levél érkezett Tikitől. Nem csak jókivánságokat küldött, hanem fényképet is mellékelt hozzá. Egy emeletes gyönyörü kis villa képének a hátoldalán üzenet volt.

- Édes Mindenségem, Születésnapi ajándéknak ezt a villát vettem Szentendrén számodra. Szeretnénk jövő születésnapodat szép uj otthonunkban veled itton ünnepelni. Darling, je vous aime beaucoup---

Ezzel az utolso buta kis mondattal zártuk minden levelünket Tikivel az 1942-es ,háborus évek óta. Akkoriban szinte minden este hallgattuk a tiltott francia adás háborus jelentéseit. A müsort

ejfelkor ezzel a megható kis schlagerrel fejeztek be - aminek a folytatása egyébbként úgy szolt, hogy -Je ne sais pas, what to do ... Zenéje éppen olyan kedves volt mint a Lily Marlene felejthetetlen muzsikája, amit nem csak a német fronton énekeltek,hanem az angol vonalak is vele mentek nyugovóra.

Az Überfuhr-i magyar kolonia juniusban felszólitást kapott Teufel gazdától, hogy keressen valamilyen átmeneti szállási lehetőséget arra a négy hetre, amig a salburgi ünnepi játékok zajlanak, ugyanis már egy évvel ezelőtt minden szobájukat lefoglalták a "Stammgastok" akik erre az alkalomra a világ minden részéről ide szoktak jönni.

A városi központtól egy órás autobusz közlekedési távolságban, a Wallen-See partján, Eszterék felfedeztek egy fagerendas tipikus szép osztrák vendégfogadót. A husz szobás kis szállodát társaságunk hamarosan el is foglalta. Nem csak az Überfuhr-i klikk, hanem sokan azok közül is, akik salzburgi szállodákban laktak, most idejöttek nyaralni, fürdeni, mintha csak Balaton-Füreden találkoztunk volna össze.Békés napozás a tó-széli tutajon, uszóversenyek, egy csésze ötorai kávé, délutáni séták vagy bridge játék, és ha megérkezett a kedves, link pesti ügyvéd, Felegyi Pityu, aki remekül zongorázott, akkor a toparti terraszon holdvilág halvány fénye mellett még táncolni is lehetett.Senkit sem hallottam panaszkodni, senki sem emlegette veszteségeit, nehézségeit, vagy gondjait. Nem teregettük ki AVO-s emlékeinket, ugyis mindent tudtunk egymásról. Nyaralni jöttünk. Pihenni és felejteni egy kicsit. Kiki a maga modjan épitette jövendő terveit és latolgattuk a lehetőségeket. Én egy német magazinban felfedeztem Székely Istvánnak, a harmincas évek legrutinosabb, legsikeresebb magyar filmrendezőjenek a fényképét és egy reportot arról, hogy

Hollywood-bol most Münchenbe jött át filmezni. Odahaza ő rendezte a „Hyppolit a lakáj"-t amely filmnek a humora még ma sem évült el, - A „Légy jó mindhalalig" - és vagy harminc más irodalmi értékű vigjátéknak a filmváltozatát. Én ujságiró karrierem legelején, amikor még csak sürgöny formában irt filmkritikáimmal dicsekedhettem, 1937-ben interjut csináltam vele a „Két fogoly" cimu Zilahy filmmel kapcsolatban. Kedves emlékeim maradtak erről a beszélgetésről. Röviddel azutan, 1938-ban Amerikaba költözött és ott is nagy sikert ért el munkásságával. Most pedig az ujjáépitett München melletti Babelsberg filmtelepen rendezett egy internacionális, amerikai-német kapcsolatos vigjátékot.

Sikerült Székelyt munkaközben telefonon elérnem és megállapodtunk abban, hogy egy beszélgetésre át fogok jönni hozzá. 1949-ben még nem volt az osztrák és a német határ egymástól légmentesem elzárva. Egy kis utánjárással könnyen tudtam határátlépési engedélyt szerezni. Székely végtelen kedvesen fogadott. Legnagyobb csodálkozásomra emlékezett egykori Pest-i találkozásunkra, bár lehet, hogy kezdő ujságiró mivoltam ellenére akkor főként azért volt olyan kedves hozzám, mert az édes-apám sebészi bravurral előző héten mentette meg az édesanyjának az életét.

Most nagy elismeréssel beszélt a mi filmjeinkről. A „Bors István"-t Hollywood-ban látta. Az ottani magyarok mutatták be egy-két moziban. A többi első dijat nyert filmjeinkről is tudott mindent. Nagy elismeréssel beszélt rendezőnkről, Radvanyi Gézáról, és az „Europa nem válaszol"-t, ő is világsikerre érdemes műnek tartotta. Az amerikai film metropolisban a háborus évek idején is figyelemmel kisérték a magyar filmgyártás fordulatait azok, akik a harmincas évek végén Magyarországról eljöttek. Székelynek mindenütt sikere volt. Németországban, otthon és Amerikában is.

Amikor elmondtam, hogy uj szerepet szeretnek választani a filmgyártásban, mert most, hogy nincsen penzem, producer több nem lehetek. Eddigi müködésem alapján, mindenhez konyitok egy kicsit, de magának a filmcsinálásnak egyetlen részletében sem vagyok szakember. Ilyen körülmények között meg szeretném tanulni a filmvágás müvészetét, mert érzem, hogy azt jól tudnám csinálni, és ezzel uj exisztenciát tudok teremteni magamnak.

Kisse csodálkozva nézett rám, de rögtön értette hogy miről van szó.

-Biztos vagyok arról, hogy nagyon jól meg tudná tanulni. En meg tudnám tanitani magát a filmvágás minden trükkjére. technikai részletére. Igazan boldogan tanitanám- mondotta, - De már meg van a bukkolásom .jövö héten vissza megyek Amerikába. Itt még tul sok minden van tönkrement, háborus állapotban. Sem türelmem, sem kedvem nincs ilyen helyzettel küszködni. Jöjjön ki Amerikaba, tanuljon jó meg angolul és Hollywoodban meg találjuk majd a módját, hogy együtt dolgozzunk .-

-Mikor fogok én eljutni Amerikaba?- sohajtottam nagyon elbátortalanodva.

-Ha nagyon akarja, össze tudom hozni magát az itteni német gyártókkal - mondta Kertész.- De öszinten megmondom, hogy ezt nem ajánlom. Nem tudom, milyen a maga anyagi helyzete, de itt sokkal drágább az élet, mint Ausztriában. Amig tanul, addig nem fognak fizetni magának, még jo ha nem számitanak tandijat érte. De a filmvágást sem tanácsolom a mai körülmények között. Nincsen szemrontobb munka, mint az a küszködésami az itteni lerobbant műhelyben folyik. Egyenes ut a megvakuláshoz. Odakint egészen más körülmények között dolgozunk. Várja meg az idejét és jöjjön ki Hollywoodba. Igérem, hogy meg fogjuk találni a közös munka modját.

Nagy barátságban és őszinte együttérzéssel váltunk el egymástol. De az életben soha többet nem találkoztunk.

Salzburgban nagy öröm ért, amikor visszaérkeztem. Ily a két gyerekkel megérkezett Londonból. A festspielek lezajlottak és mindnyájan ismét ott laktunk az Überfuhr-ban. Amikor Ilynek boldogan mutattam a Szentendre-i villa fényképet, nevetve mondta, hogy reméli, hogy a Tikihez juttatott egy kiló arannyal Laci meg ő is, hozzájárultak a családi otthonunk vételéhez.

Az arany rud meséje az volt, hogy a nyilas idők közeledtével hugom apósa, Gida bácsi, leghűségesebb cselédeinek őrizetre átadta néhány személyes értékét. Huszár Mihályra, a családi Lancia auto soffőrjére egy kilo aranyat bizott. A kommmunista uralom idején valaki azzal a váddal jelentette fel Huszar Mihályt, hogy kertjében a Richter vagyon kincsei vannak elásva. A jó öreg családi soffőr ugyan mindössze egy aranyrudat őrzött, de ha azt az AVO egy házkutatás alkalmával megtalálta volna nála, akkor a sok éves börtön büntetést elkerülni semmi esetre sem tudta volna. Amikor megtudta, hogy feljelentették, az aranyat sietve átadta Holupa Jánosnak, Laci sogoromék házi szolgájának, aki hasonlo hűséges alkalmazottja volt a Richter családnak. Az aranyrudtól Holupa is pánikba esett. Elrejteni, Dunába dobni nem merte, de magánal tartani még kevésbbé akarta. Kerülö uton Lacitól kért tanácsot, hogy mit is tegyen vele? Azt üzentek neki, hogy adja oda Tikinek, akihez varatlan surgony érkezett" Az orvossagot, amit Holupa fog hozni, sietve fogyassza el, mert külömben könnyen elromlik."

Holupa egy nagy konyhai gyufa-skatulyaba rakta az aranyat és sietve Tikihez vitte. Senki sem számitott arra. hogy pontosan az aranyrud átadáskor fog az AVO-sok különleges osztaga azzal a megbizással Svábhegyi lakásunkba jönni, hogy a nyolc éves kenyszermunka iteletemmel egyidöben kimondott vagyonelkobozást végrehajtsa.

Holupa sietve távozott. A gyufa skatulya nyiltan ott feküdt a biedermeier szalon asztal közepén, és Tikinek nem volt ideje azt zsebretenni, mielőtt a jövevények a lakás minden zugát el ne lepték volna. Grünberger úr, az egykori Klauzál tér-i antik butorüzlet tulajdonos akitől gyártásaink idején a filmdiszleteknél használt gyönyörü butorokat béreltük, és aki most mint „szakértő" az AVO-s végrehajtókat irányitotta, sas szemmel mérte fel a helyzetet, lajstromolta minden holminkat.Csodálkozva nézett a szoba közepén állványra feszitett oriási méretü Mednyánszky képre, amelyet Tiki éppen kijavett a keretből, hogy az ostrom idején megsérült képen valamilyen javitást csináljon., amikor a váratlan invázió érkezett.

_Hát az a vászon mit ábrázol? Miért van itt ? kerdezte a nagy szakértő. - En azon éppen most kezdtem festegetni, - sietett Tiki-válaszolni. - Ja, ha az a maga saját müve, akkor nem veszem el, - mondta Grünberger.

Ez a muzeális értékü, lajstromozott Mednyánszky kép ilymódon megmaradt egyedüli disznek kifosztott otthonunkban, ahonnan minden butort,a könyvtárunkból minden könyvet, szönyegeinket, porcellán gyüjteményemet és minden mozgatható tárgyat elhordtak, és csak három fekvőhelyet, három széket, egy asztalt és némi konyha-szereket hagytak meg a családnak.

Amikor a szoba közepén álló intarziás asztal került sorra, Tiki szemrebbenés nélkül kézbevette a gyufaskatulyát és megkérdezte:

- A konyha gyufámat megtarthatom, ugye ?

- Hát csak tartsa meg, -mondta nagylelküen az AVO-s különitmény vezetője. Tiki szótlanul zsebre tette a skatulyát.

Másnap hajnalban azutan, elment a Klauzál térre és Grünberger úrtól minden ingóságunkat aránylag méltányos áron visszavásárolta. Csak egy-két kincset érő Meisseni váza és néhány kinai különleges

értéktárgy hiányzott. A filmgyártáskori emlékezésnek mégis volt valamilyen méltányos visszhangja.

Ennek a vagyon-elkobozásnak a részleteit, és azt, hogy hogyan és mi történt, természetesen csak évek múlva hallottam, de semmit sem tudtam róla, amikor lezajlott.

Ilyek három hétig nyaraltak mivelünk Salzburgban. Ők is az Überfuhr-ban szálltak meg, de a napnak minden percét kihasználták kirándulásra, városnézésre, hangversenyekre, szórakozásra. Végig-látogattuk a környező tavak festői vidékét és gyakran uzsonnáztunk vendéglátó vidéki kastélyokban. A Gothai Almanach névsorában díszelgő, jó néhány, osztrák arisztokrata a háborus évek során többé-kevésbbé elszegényedett, de még birtokolták régi szép otthonaikat. Klasszikus eleganciával berendezett szalonjukban, papírvékony meisseni csészékben, livres inasuk most kávét szolgált fel az Ausztriába özönlő, valutákban bővelkedő, külföldi idegeneknek. Az ország nagyjában sértetlenül uszta meg a háborus éveket. Sem Bécset, sem a vidéket nyugat felől bombázás nem érte. Az oroszok pedig mindössze békefenntartó hatóságként sétáltak be kelet felől, a Linzi határig. Azontúl a nyugatiak védték a békét, és magában az orosz zónában is, a megszállók ugyan kezelésbe, vagy birtokba vették az ipart és a gazdaság nagy részét, de a magán-tulajdont békében hagyták. Az amerikai felügyelet alatt álló Salzkammergutban a régi uri-házak kissé megkoptak ugyan, de ha a családi vagyon kitartott, más károsodás nem-igen érte őket, és semmi sem változott az egykori hangulatos képen.

Az estenkénti überfuhri összejövetelek is változatlanul folytatódtak. Ily egy-két alkalommal, valamilyen születésnap vagy más társadalmi esemény címén, vendégül látta az egész társaságot. Ilyenkor Felegyi zongora játéka, hol szerenád, hol tánczene formájában sokat lenditett az általános jó hangulaton.

205.— 12,1

Pityu első perctől kezdve svungosan bokázott Ily hugom 16 éves nagyobbik leanya, Marietta körül. Estenként szebbnél szebb rózsa-csokrokkal igyekezett elbüvölni keresztlányomat, aki már-már olvadozni kezdett. A büvölet addig tartott amig Marietta meg nem tudta hogy Pityu az illatos rózsakat nem boltban veszi, hanem a kijöveteli gyaloglások idején, gondozott kis osztrák villák kertjéből lopdossa össze. A virágos bókolásnak röviddel ezután vége lett, mert Felegyit sürgősen letanácsoltuk a rózsaszedés további folytatásáról. A vidám, kedves esteken, naponta, vendegül láttuk Mikecz Mucit, férjével, Dessewffy Aurellal egyutt. Becsi érkezesem pénztel első napjai idején a gyerekek cipeltek el az egyetemi menzájukra vagy kis kocsmákba és osztották meg az élelmiszerjegyeiket velem. Ez akkoriban igazán nagy áldozat lehetet mindig ehes napjaik idején De meg el nem fogadni sem volt módomban, mert annyi kedves szerettel adták. Most hát, mi hivhattuk meg őket, ami rájuk is fért, mert n[illegible] meghato büszke szegénységben éltek. Aurel, mint D.P., osztrák alkalmazásban csak aszfalttörő, járdaépitő fizikai munkásként tudott elhelyezkedni. Ezt a kellemetlen, vesét rázo fizikai torturát az utépitők szivesen átengedték a hontalan idegenek. Muciék a menkült táborok zsufolt barakkjait mindenképpen igyekeztek elkerülni. Olcso kis albérleti szobában éltek, ahol az ágyon kivül butor alig volt, A Salzach-ra nézö alacsony ablakhoz konyhai hokkerlit tamasztotak. Azon állt a villanyfözö kis reso, és mert másra nem igen tellett, Muci estenként a földön guggolva a kis hokkerlin fözte az aznapi tejbegrizt. A lábast időnként megkeverte ugyan, de az ablakon át inkább csak azt lesté, hogy jön-e már Aurel a sanyarusagos munkából. A nagy várakozás és érkezesi öröm közben a grizes kása viszont, majdnem minden este, odakozmált. De mert egyébb ennivaló nem volt a háznál, szerelmes mosollyal vigasztaltak egymast és szótlanul ették azt, amit Muci fözött.

Vacsora meghivasaimat nem fogadtak el. Köszönjük, már vacsoraztunk--- mondtak és mi tapintatosan nem mertük megkérdezni hogy kozmával, vagy kozma nélkül készült-e a tejbegriz. Az Angliából idejött "gazdag" Ily nénitől azonban boldogan fogadták el az esti meghivást de amikor Ily hazautazott, nekem minden furfangot igénybe kellett venni, hogy néha mégis vendégül láthassam őket. Ezt a viselkedést jól ismertem az ostrom utáni nehéz napok emlékeiből.Amennyire luxus élet forgatagának idején, bármikor be mertem állitani barátaim valamelyikénél és gondolkodas nélkul mondtam, hogy .... adjatok valamit enni, mert meghalok éhen. Ma még nem is reggeliztem. Viszont, amikor a háború végén, Budapesten minden odaveszett, és eseménynek számitott ha valamelyik utca-sarkon egy darab sült tőkét vásárolhatott az ember, barátokhoz betoppanva, ha ebédhez hivtak, széles gesztussal azt hazudtam, hogy egy falatot sem tudnék lenyelni, utközben úgy teleettem magam minden jóval..

Aurél, meg Muci, nehezen küzködtek, nevetve koplaltak mig végre az első adandó alkalommal sikerült egy Ausztráliába való kivándorlásra jelentkezniük.Az ausztrálok örömmel vitték az összes munkaképes, jól képzett fiatalokat. A harminc napos hajó-ut költségeinek és a bevándorlási jogositvány árának a megtérítéséért a jelentkezőknek egy két-éves állami munka-szerződést kellett vállalni. Hogy odakint 2 éven át, ki milyen munkát fog majd végezni, az a helyi elosztó táborokban került megállapodásra. Sok esetben szerencsén, ügyességen, és élelmességen múlott, hogy kinek mi lett az átmeneti foglalkozása.

Dessewffy Aurél tábori őr, majd őrségi parancsnak lett és végül a táborvezetés legfelsőbb adminisztrációjában vett részt. Mucit segéd-szakácsnékent a tábori konyhába osztották be, de mert a tömeg főzésben sem remekelt tulságosan, hamarosan áttették az ovodások iskolájába, ahol szivesen dolgozott és ahol az anyák és a csöppségek egyformán rajongtak érte.

Egy unokatestveremnek, Marienthal Irisznek a ferje, Szabo Ocsi, Budapestem a legkivalobb fiatal fogorvosok köze tartozott. Az a[illegible]t liai munka elosztó taborban vasuti talpfák cipelésére és azok lefektetésehez rendelték ki. Hiaba mutogatta,hogy szajsebészetre kikepezett ujjainak a mozgatasi könnnyedséget ilyen nehéz fizikai munkaval nem szabad veszélyeztetni, tiltakozását egyszerüen lustaságként könyvelték el és két éven keresztül vasutépitést végeztettek vele. Szajsebész és fogorvos soha többet nem lett belőle, nem csak azért, mert kezei valoban eldurvultak, hanem nagyreszt azért, mert bánatában agyonitta magát.Mikecz Dezsőt gáz és villanyóra leolvasói állásra jelöltek. Hamarosan felmérte a helyzetet. A becsületes ausztraliai háztulajdonosok készségesen fogadták a látogatást és személyes,házrol házra valo kiszállás és méter leolvasas helyett, Dezsö nyomtatott kis kérdező kártyáit, amiket postán küldött ki a cimükre, azzal a kéréssel, hogy olvassák le gáz és árammérőiket, a fogyasztott mennyiséget pedig irják meg a mellékelt válaszlapon.A lelkiismeretes ausztrálok ezt késedelem nélkül meg is tették. Vissza postázták a cédulákat és soha azelőtt nem folyt le olyan rendben és pontosan az elszámolás, mint a Dezső adminisztrációjának az idején. Ő viszont nem talpalt és biciklizett esőben, hóban nyári kánikulában szerte-szórt házak és nagy távolságban fekvő tanyák között, hanem szorgalmasan bejárt Melbournbe az egyetemre, és mire két éves állami alkalmaztatása végetért,addigra megszerezte a jogi doktoratusát. Egy ismert Budapesti szép asszonyt valamelyik minisztériumba osztották be hivatali akta kezelőnek. Meg sem várta a két év l-eteltét, gépiro titkárnő, hivatalos referens, majd osztály vezető főnökasszony lett belőle. Nem csak csinos, de nagyon okos is volt. Hát nagyon sok minden mulott azon, hogy kinek milyen volt hozzáállása a kiszabott munkához.

Ezeket az ausztraliai elhelyezkedési részleteket csak level-

váltásaimbol ismerem.Ha magam is Ausztraliába vándoroltam volna, bizonyára többet és érdekesebbet tudnék erről a kérdésről mondani.

Hamar eltelt a salzburgi rövid nyár. Megkezdődött a mindennapos Schnürli-Regen, esős, langyos utósaisonja és nekem nagyon elegem volt a szórakozást keresö, semmittevö turista életböl. Már majdnem valamennyi uj és régi salzburgi magyar barátomnak, barátnömnek volt valami rendes állása az I.R.O-nál, az amerikai konzulátuson, az amerikai kölcsönkönyvtárban, söt a katonai biróságon is, ahova Szily Lászlót, aki valamikor a budapesti székesfövárosi polgármesteri hivatalnak volt a vezetöje és kiválo jogász volt, és aki remekül beszélt angolul, most a military court „ügyészének" fogadták meg.A magyar kolonia kivándorlási vonalon is jol müködött.Az I.R.O jóforman minden osztályán, a nyugati országokat reprezentálo, internacionalis fönök mellett a kivándorlások részlet munkáit magyarok végeztek.Csak kevesen voltak azok, akiknek elég vagyonuk volt ahhoz, hogy hivatali munka nélkül is meg tudtak élni addig, ameddig sor kerülhetett a kivándorlásukra.

Legközelebbi bridge partynk alkalmával megkérdeztem partnereimet,hogy hogyan lehet bejutni valamilyen rendes állásba? Heinrich Anti, aki Chorin Ferencnek volt az unokaöccse és Ráth Pista, aki úgy érezte, hogy Tiki nevében vigyáznia kell rám, megnyugtatták,hogy mi sem könnyebb annál.Szólnak Falvy Jánosnak, aki valamikor Chorinék embere volt, és aki most az I.R.O felvételi osztályának a vezetöje, és megmondjak neki, hogy a sok hivatali lehetöség keretén belül, tegyen be engem valami jó pozicióba.Menjek csak be holnap reggel tizenegykor az I.R.O-hoz és minden mást bizzak rá Jánosra.

Bizonytalan furcsa érzéssel mentem másnap a Lehner kaszárnyába. Eddig minden munkámat, tevékenységemet magam választottam,kitanultam és csináltam, ahogy nekem tetszett. Tudtam, hogy mit várok

alkalmazottaimtol, de hogy milyen az erem masik oldala, azzal nem voltam teljesen tisztaban.

A Lehner Kaserne negy emeletes sivar katonai laktanya volt a Salzach folyo deli kanyarulatanal, amit most valamelyest atalakitottak, renovaltak es ezt a szürke hodalyt megtettek az Ausztriabol való kivandorlas központjának. A belsö labirintust hosszu folyosók kötötték össze. Szürke beton padlo, szürke falak, szamozott szürke ajtók, iranyt jelzo fekete nyilak es szürke táblákon angol nyelvü felirások fogadtak a tanacstalanul tenfergö tömeget. Segitsegre szorulók, kivandorlasban, jobb jövöben remenykedök, kalandra keszülödökbolyongtak konzuli hivatalok, orvosi rendelök es adminisztracios iroasztalok között. Ebben a zürzavarban meg a személyzeti irodat sem volt könnyü megtalalni.

Folyora nezö, harom ablakos nagy terembe ertem, ahol a bejarati ajtótol legtavolabb eso sarokbol, oriasi iroasztal mellöl, Falvy János rövid fejbiccentéssel üdvözölt. - Szentpalyne ? - kerdezte es azt mondta, hogy varjak, mert fontos munkajat nem hagyhatja abba, de mar ertesült a jelentkezesemröl.

Türelmes varakozasomnak masfel ora mulva lett vege, amikor odaintett, hogy jöjjek az iroasztalahoz es egy szuszra megkerdezte, hogy milyen az angolom, tudok-e gyorsirni es irogepelni?

-Megmondtam, hogy az angolt most tanulom, gyorsirast nem tudok, gepiroi gyakorlatom pedig közepes. Eddig en diktaltam, es a titkarnöm gepelt.

-Most en fogok diktalni es majd meglatom, hogy mit tud- mondta unott hangon. Irogep melle ültetett , angol ujsagot vett a kezebe es zengzetes magyar accentussal diktalni kezdett.

En ranéztem a billentyükre es megdöbbenve lattam, hogy a betükmas sorrendben követik egymast mint az en otthoni Remington

gépemen.Most láttam először angol nyelvü betürendet.

- Irja kérem,- szólt rám Falvy és érthetetlen angoljával hadarni kezdett, de én csak bámultam a betüket és mondtam, hogy ilyen gépet még sohasem láttam.

- Gép az gép, - válaszolta.- Itt angol gépen kell irni. ha hibázik, azt majd tekintetbe veszem az eredménynél.

Lehetetlen kiejtéssel diktált, a szöveget alig értettem, a billentyük polkát táncoltak a szemem előtt. Melléütöttem a betüket, kihagytam a jelzéseket és mire az iv aljához értünk, egy átirásos, javitásos szörnyüség meredt rám .

Ő kivette a papirt a gépből, ránézett, szeme sem rebbent.

- Majd átnézem és ki fogom értékelni - mondta. - Az eredménytől függően meglátom majd, hogy tudjuk-e alkalmazni. Holnap tizenegyre jöjjön vissza. -

Ezzel el lettem bocsájtva.

Esti bridgepartynknál azzal fogadtak, hogy na, milyen volt a felvétel? Mi lesz a beosztásom ? Mikor kezdem a munkát?

Elmeséltem, hogy velem ilyen csunyán még nem bánt ki senki és Falvynál kellemetlenebb pasassal ritkán találkoztam.

Dermedt csodálkozással néztek rám. - Ez csak egy óriási félreértés lehet - szörnyülködtek. - Holnap tizenegyre igenis menjen be hozzá. A többit bizza rank .

Igazán nem szivesen, de másnap mégis csak bementem az I.R.O-hoz.Falvy csepegett a kedvességtől és udvariasságtol.

- A tegnapi gépelést átnéztem. Nem egészen tökéletes, éppen ezért legépeltem a teljes oldalt. Ez most hibátlan. Kérem irja csak alá, és a felvétele ezzel el is van intézve. Fix beosztásra nem tudom tenni, mert ezek a poziciók most mind be vannak töltve. De beosztottam magát a kisegitő osztag élére, és ily módon időnként ugyan más és más helyen fog majd dolgozni, de érdekes és felelősségteljes

hatásköre lesz.

Ebben a pillanatban nyilt a nagy szárnyas ajto es az I.R.O főnöke, Kiss Karoly,amerikai ezredes lepett be a szobaba. Sötét haju, delceg, elegáns ur volt. Magyar bajusza meg otthon is feltünt volna. Hibatlan magyar nyelven a kivandorlo kvota amerikai listáját kérte.Aztán felém fordult és mosolyogva mondta. hogy magyar beszédet hallott és megkérdezte, hogy ki vagyok is mijáratban vagyok náluk.

Falvy sietve bemutatott - Szentpály Istvánné, uj munkatársunk. Most irtuk alá a kinevezési iratot. Ő lesz az összekötő referensünk ha segitségre van szükség valamelyik osztályon.

-Szentpály Istvánné? De szép neve van. Hova valósi a Szentpály család - kérdezte az ezredes.

- Ugocsaiak- válaszoltam - De az most Romaniához tartozik. Mi Pesten éltünk. -

-Az én csaladom Szatmárbol vándorolt ki Amerikaba. Ugocsa, ugye, szomszédos Szatmárral ?- kérdezte, - hiszen akkor az ősök majdnem földiek voltak- tette hozzá nevetve. - Jöjj-ön. Faradjon az irodámba- invitált, és cigarettaval kinált.

Leültünk. Diskuráltunk. Kérdezősködött a Szentpály család historiájáról, Beszélgettünk a mostani Magyarországról és a Horthy időkről, és kijövetelem részleteit kérdezte.Azzal bucsuztunk, hogy felesége rövidesen át fog jönni Washingtonból és akkor majd meghivnak ebédre, mert szeretné, hogy amerikai felesége egy mostani magyar dámával találkozzon.

- Ajtóm a maga számára mindig nyitva áll- mondta. - Ha akármi gondja van, vagy segitségre van szüksége, azonnal jöjjön hozzám. Rám mindig számithat.-

Nagyon jó érzéssel távoztam az irodájából. Feleségét ugyan

nem ismertem meg, mert később sem jött Ausztriába. Segitséget nem kellett igénybe vennem, mert munka körüli problémáim nem voltak, de jó volt tudni, hogy számithatok rá, ha netán bajba jutok, és futólagos találkozásaink alkalmával mindig örömmel üdvözöltük egymást.

A vacsora utáni bridge játéknál boldogan számoltam be erről az ujabb fordulatról.

-Aliceka, honnan ismeri maga a Barankovics Liviát ? Es ő miért gyülöli magát olyan nagyon ? - kérdezte Ráth István.

- A Baran-kovics Livia ? -csodálkoztam. - Nem ismerem. Azaz dehogynem. Azelött Stern Liviának hivták. - jutott eszembe. - Hogy gyülöl, azt nem tudtam. De gondolom, hogy azért, mert rossz a lelkiismerete.

Mi köze van a Livia lelkiismeretének azokhoz a vádakhoz, amiket Falvynak mesélt, amikor meghallotta, hogy maga az I.R.O-nál akar dolgozni ? - csodálkozott Pista.

Ezek utan elmeséltem, hogy az öreg Stern nagyven éven át a Richter gyógyszer-gyár igazgatója volt, nagy tudással, oriási fizetéssel és jó barátja volt Gida bácsinak, Ily aposának. A Stern család azt remélte és talán tervezte, hogy Laci sógorom, a gyár egyetlen jövendő örököse majd feleségül fogja venni Liviácskát.Ily módon majd közös lesz a vagyon. Laci Ily hugomat vette feleségül. Livia ezt nem tudta megbocsájtani.Nyiltan utálta testvéremet és ahol gondolta, hogy lehet, igyekezett ártani neki.Ez természetesen soha sem sikerült. Amikor Magyarországon a zsidó törvényekkel kapcsolatban egy olyan rendeletet hoztak, hogy nagy vállalatoknál a zsidók csak bizonyos százalékban kapjanak fizetést, és legalább hetvenöt százalékban a fizetés keresztényeknek jusson, Gida bácsi megbeszélte Stern igazgatóval, hogy negyven éves igazgatósága alapján, menjen nyugdijba, igy az ő fizetési összegének a felszabadulása árán, sok kisé

fizetesü, zsidó vallásu gyógyszereszt tud majd megtartani a gyárban Öreg barátjának nagy végkielégitést adott, és valóban kevesebb zsi alkalmazottat kellett elbocsájtania.Livia még ezt a megállapodási Ily hugom befolyásának tulajdonitotta. Az akkori helyzet sulyosbodásának idején Ilyvel megfelelő megoldást kerestünk arra az esetre ha az öreg Richterek biztonsága kerülne veszélybe.Sokat hallottunk a svéd védettség lehetőségéről. Felmentünk tehát Wallenberg svéd követ irodájába és reméltük, hogy a svédek be fogják fogadni ezt közismert öreg házaspárt.A mentési osztály regisztráló pultjánál Stern Livia állt. Sietve hozzá mentünk és kértük hogy segitse bejuttatni Gida papáékat egy védett ház biztonságába.

- Minden hely be van töltve,- mondta, szemrebbenés nélkül, ridegen.- Egyelőre senkit sem veszünk fel. Még a várakozási listára sem tudom tenni őket. A védettek száma le van zárva. -

Ily sirni és könyörögni kezdett.

- Hagyd abba, - mondtam,-gyere, menjünk, és beszéljünk Wallenberg követtel, ő biztosan talál rá módot.-

- A követ Stockholmba ment. Bejutni hozzá amugy sem lehet. Személyesen nem tárgyal senkivel. Majd tudatom veletek ha ujabb svéd kivételezésre lesz lehetőség - tette hozzá. Hátat forditott és elment valami hátsó szobába.

Ilyt nehéz volt kivonszolni a svéd hivatalból. Az ügy itt reménytelennek látszott. Más megoldast kellett keresni.

Összeköttetései révén, időközben, Gida bácsinak sikerült csillagos védett házként elfogadtatnia egyik Andrássy uti villáját. Összeköltözött nagy számu rokonságával és huszonketted magával abban a hitben ringattak magukat, hogy a csillag védelme alatt ki tudják majd várni az idők jobbra fordulását.Az elhagyott otnaikat kibombázottaknak adta a hatóság bérbe.

Első időben szerényen, de jól éltek a családi gettóban. Személyzetet tartottak, és legalább együtt volt a család.. Amikor a Szálasy uralom szélsőségesebbre fordult, a villa lakóit egy közös, nagy, csillagos berhazba tereltek. Az öreg Richter házaspár számára is megszünt minden kivételezés és kímélet. Röviddel ezután Gida bacsit megölték. Sortüzzel a Dunaba lökték.

Nos, ha Livia utál engem, azt a saját emlékeinek és lelkiismeretének köszönheti. En a Gida bácsi halálát nem tudom elfelejteni és abban Liviát is bünösnek tartom. De erről soha sem beszéltem senkivel sem - nyugtattam meg Pistát.

– Na, ezt elmondom Jánosnak, aki meg fogja érteni, hogy miről van szó. Ezeket a válságos időket mi övelük együtt szenvedtük végig. Feleségét, Verát, és kislányukat könnyü volt Heinrichek lakásában, a család köreben elhelyezni. Aki rájuk nézett, soha sem gondolta volna hogy kilétüket leplezik. Családi hozzátartozóknak vették öket. Más volt a helyzet Jánossal. Néha bizony napokig rejtegettük a szenes pinceben, mert, ha véletlenül megtalálják, a deportálást semmiképpen sem tudtuk volna megakadályozni.

Falvyval a legközelebbi találkozáskor udvariasan üdvözöltük egymást. Nem tettünk említést ismerkedésünk kezdetére, de lehetőleg nem ültünk egy asztalhoz kártyázni.

Huszonnégy óra mulva postai értesitést kaptam, hogy fel vagyok véve az I.R.O. stábjába és beosztásomért jelentkezzem a felvételi irodában.

Falvy elég barátságosan fogadott és elmagyarázta, hogy főnökőm, Dick Vandyke , egy konzervativ angol ur lesz, akinek az osztályán a "hard core " , nehezen kezelhető ügyeket intézik. A kivándorlási lehetőségeket részletes levélváltás előzi meg. Általában olyan országokkal fogunk levelezést folytatni, akikkel nincsen tömegkivándorlási megállapodás. A hard core kifejezés

215 ~ 83.1

és angol levelek megirásának a gondolata nyomasztoan impresszionált és titkolt fenntartással követtem Falvyt a bemutatkozáshoz.

Nagyon elegáns, magas növésü, katonás tartásu ,impozáns ur fogadott bennünket. Ősz haja, jol fésült ösz bajusza és szürkéskék szemének személytelen nézése, nem csak a neve miatt, de egyébként is Vandyck festményre emlékeztetett.

- Na csakhogy végre kapok valami segitséget, mondta Falvynak, azután erőt vett hüvös tartózkodásán és mértéktarto kedvességgel fogadott engem. Kölcsönösen megigértük ~~egymásnak~~,hogy igyekezni fogunk megérteni egymást és en megteszem a tölem telhetöt, hogy jó munkát végezzek.

Atkisért a munkahelyemre, a szomszéd szobába, ahol kitörő örömmel Mandorff Anti fogadott. Irőasztala mellől felugorva, majd csak hogy át nem ölelt és főnökünket semmibe se véve, magyarul hadarta, hogy ennél kedvesebb meglepetést még álmodni sem mert volna, és mekkora öröm, hogy együtt fogunk dolgozni.

Találkozási kitöresünket hamarosan angolra forditottuk és Amti megnyugtatta Vandyket, hogy a tennivalókról nekem mindent meg fog magyarázni, és remeli, hogy ezek után sor fog végre kerülni a restanciák elvégzésére.

A főnök kisse csodalkozva hagyta el a szobát és mi végre megbeszélhettük az adott helyzetet.

Antit nagyon kedveltem. Felesegével , a halk szavu, törékeny, igen szép, és mindig diszkréten elegáns Alexaval, és agyon kényeztetett öt éves csemetéjükkel, gyakran jöttek az Überfuhrba vacsorázni. Anti fiatal kora ellenére már nagy karriert futott be Budapesten ,a Kereskedelmi Bankban. Ott is nagy jövöt jósoltak neki, amit később, kivándorlásuk után el is ért, először Braziliában, azután pedig valamelyik nagy bank elnökeként a Bahamákban, ahol a nemzetközi legális és nem olyan nagyon legális pénzügyi transakciókat bonyolitották

le, a világ minden része felől.

- Antikám, maga velem egy tökeletes analfabétát kapott munkatársnak. Fogalmam sincs arról, hogy milyen munkát várnak tőlem - kezdtem magyarázni.

-Semmi az egész, - nyugtatott meg. - A központi elosztóban kiválogatják a nehezen elhelyezhető, vagy reménytelennek látszó, kivándorlók aktáját. Ebbe a csoportba tartoznak a rokkantak, a fizikai munkára nem nagyon alkalmas öregek, az egészen magas képzettségű korosabbak, akik nem hajlandók bányamunkásnak elszerződni és azok akik semmilyen tömegkivándorlási csoportba sem passzolnak bele. Ezeknek az életéről, tapasztalataikról , képességükről és arról, hogy hol, hogyan és miért lehetne elhelyezni őket, egy kívánatos curriculumot állítunk össze. Ezeket elküldjük egy-két olyan országba,ahol tömegeket nem fogadnak be, de az ilyen eseteket, esetleg alkalmazni tudják. Rutin az egész. Mindenre van egy lista. Egy óra alatt megírom bárkinek a storyját. Magának az lesz a dolga, hogy amit én megírtam, azt szépen gépelje le három példányban. Ha pedig valahonnan választ kapunk, azt tegye be a helyes dossziéba.A többi már rutin. Összeszedjük a befogadó országhoz szükséges formulákat és egyébb papirokat. Ha az illető hajlandó odamenni, ahol megélhetést ajánlottak a számára, akkor az ügyet áttesszük az utazásokat előkészítő csoporthoz és mossuk a kezünket. Minden további tennivaló azután már, kizárolag annak az osztálynak a feladata.

- De én eddig csak európai gépen irtam. Angol betűsort most láttam először, a felvételem idején. -

- Nahát, akkor most, az I.R.O. számláján fog megtanulni angolul gépelni. Csak egyre kell nagyon vigyáznia, radírozni, mellé-ütni nem szabad. Ha hibát csinált, megy a papír a szemét kosárba és maga kezdheti a levelet újra.

Ez eleg biztatoan hangzott. Idővel a gépirásba is belejöttem, de nagyon bosszantott, ha nem az oldal elején, hanem valahol, netan az irnivaló(aljan ütöttem a rossz billentyüre.

Anti reggel nyolckor járt be a hivatalba, mert szeretett kora délután hazamenni. Hivatalunk valójában reggel kilenckor kezdödött. Mire beérkeztem, már ott volt az iroasztalomon négy-öt gépirni való akta. A curriculumok jól hangzottak. Anti több nyelven irt és beszélt. Angolja kifogástalan volt. Stilusa világos és meggyözö. Milyen jól tudtam volna alkalmazni Mozi Ujságos multam idején.

Harmonikusan és kellemesen töltöttuk idönket, és jól végeztük a munkát.Amikor elöször vittem le az elintézett aktákat az irattárba, aminek az alagsorban volt a helye, Anti figyelmeztetett, hogy ne szivjam tüdöre az ott uralkodó orosz maffia barátságtalan zárkozottságát, netáni kellemetlen fogadásukat.Az irattár "confidential " aktái az ö birodalmukba tartoznak. Féltékenyen örzik a személyes papirokat, vallomásokat és mindenkiben titkot-kereső kémet vélnek látni.

A Graz-ban hallott orosz tragédia ismeretében egyáltalában nem csodálkoztam zárkozottságukon és azon, hogy senkiben sem biztak. Ellenségként, barátságtalanul fogadnak mindenkit, akit nem ismernek, és féltékenyen örzik a multjuk titkait.

Persze engem is ilyen értelemben fogadtak.

- Visszahoztam ezeket az ügyeket,- mondtam.- Hova tegyem, kinek adhatom át az aktákat ?-

--Tegye oda az asztalra, és mehet oda, ahonnan jött.- mondta valaki.

- Nem teszem. Nem hagyom csak úgy ott az asztalon- mondtam - minden emóció nélkül. Ezekben a file-okban embereknek a sorsáról van szó. Az aktákat valakinek a kezébe akarom adni, aki felelösséget vállal

~~85./~~ arra, hogy minden papir a maga helyere kerüljön.-

- Mi az ? Ellenőrizni akar minket ? kérdezte egy nagyon barátsagtalan bariton valahonnet a terem sötét sarkából.

- Nem ellenőrizni. Csak megbizni valakiben - feleltem.

Szótlan csend következett.

- Maga is azok köze tartozik, akik eladják a faradt öregeket, kitessékelik Ausztriából azokat, akik ide menekültek ? - mordult rám valaki a hátterből.

- - Csak az megy el, aki akar, - próbáltam magyarázni.- És nem tudom, hogy olyan nagyon kellemes-e egy osztrák Alters-Heimben,vagy egy menekült táborban rostokolni.

- Na, adja ide azokat a csomókat. Majd elrakom őket - állt fel egy kis hokkerliről egy komor arcu, szikár, magas alak.

- Ki maga ? Mi a neve ? - kérdeztem lehető kedvesen, és nyujtottam felé a paksamétakat.

- Dabisha, - válaszolta. Később tudtam meg, hogy ez az ember Dabisha, egy egykori orosz herceg volt. De idővel megszoktam, hogy majdnem minden kuckóban , egy volt orosz nagy-herceg, vagy egykori magas állásu cári orosz emigráns úti agyon idejét.

Velem később elég barátságosan bántak. Még néha mosolyogtak is és köszöntek nekem.

Anti, ha tehette, korábban ment haza, mint ahogy a nyolc orás munkaideje engedte volna. Rám bizta, hogy falazzak neki, ha szükség lenne arra. Ezt sikeresen meg is tettem, és mindez nem is ment a munka rovására, mert azt simán el tudtuk végezni.Ő pedig elment, bevásárolni, vacsorát főzni és rendbe tenni a házuk tájat.

Egy alkalommal, váratlanul meghivott hozzájuk vacsorára,mondván hogy ma este Alexa fog főzni, és nagyon örülne ha én is jönnék .

- Mi az ? kérdeztem csodálkozva.-Tud Alexa főzni ?

-Szo sincs rola. Dehogy. Fogalma sincs a fözésröl, de nagyon ambicionálja. Olyan meghatoan édes, ahogyan probálkozik. De semmi sem sikerül neki.Vagy megvágja az ujjat és kicsit verzik, vagy odakozmál az étel, máskor meg nyers marad minden. Ügy meg tudja magyarázni, olyan kedvesen mentegetödzik és keri a bocsánatot. Az embernek egyszerüen kicsordul a szive. Akkor is,amikor bujtattuk, -meselte Anti - meghatoan igyekezett hasznossá tenni magát. Az édes-apja a fönököm volt a bankban. Jött az idö, amikor a nyilasok elöl menekülniök kellett. Valami nagyon kietlen helyen találtak volna egy megfelelö lehetöséget, de feltettek Alexát a nehéz körülmények közé vinni. En boldogan vallaltam, hogy jöhet hozzánk, hiszen már akkor is imádtam. Csak a cseledekkel volt egy kis problema. Nem volt könnyü abban az idöben bárkiben is bizni. De elhitettük velük, hogy vidéki kis rokon jön látogatoba/Ezt mindenki elhitte. Alexát mindenki szerette.Ostrom után, amikor régi családi papunkkal megint összekerültünk, azonnal összeházasodtunk. A mi boldogságunk egy életre szól. A vacsorától egyébbként nem kell félnie.Van éppen elég sajt, meg hideg felvágott a házban, senki sem fog meghalni éhen.És Alexanak is meg lesz az illuzioja, hogy vendégül láthatta magát, és jó vacsorát talalt.

Valoban nagyon kellemesen telt el az este, és lelkesen köszöntem meg a szíveslátást.

Vagy két hete dolgoztam már a hard-core problémak osztályán, amikor egy idézést kaptam kézhez, hogy még aznap déli tizenegy óra harminc perckor jöjjek kihallgatásra Mr. Sergei Semjonovhoz, aki a menekült status kivizsgálásának és a politikai megbizhatóság eldöntésének volt legfelsö elbirálója. Félelmetesen szigoru, könyörtelen hire rettegésben tartotta az I.R.O. minden tagját. Nem volt kihez felebbezni ha valakitöl megvonta, vagy valakinek elutasitotta a védettségi jogosultságát.

Anti külön is figyelmeztetett, hogy ügyeljek minden szora, minden szavának a hangsulyara amikor kérdezösködni kezd. Akkor a legveszedelmesebb, amikor gyanujat leplezi. Semjonov nem egy cári orosz emigrans.A gyöztes Sztalin éra embere. A háboru idején német hadifogságba esett és néhany évet egy lengyelországi haláltáborban szenvedett végig. Világnézete ennek a keseru multnak az emlékeiből fakad.

Voltam én az AVO-nál is, biztattam magamat. Ott sokkal nagyobb veszély fenyegetett. Itt legfeljebb csak kérdezni fognak, én pedig majd felelek és meggondolom hogy mit, vagy mennyit mondjak. Nagy meglepetés nem érhet.

Meglepetés mégis ért.

Aranylag kényelmesen berendezett, uriszoba szerü hivatalba értem. Semjonov asztalától felállva egy ablak melletti karosszékhez intett. Kezébe vett egy meglehetösen vaskos aktát, leült velem szemben, és az iratok közt lapozni kezdett.

Világos szürke, jól szabott öltönyt, pávakék turtle-neck pullovert és ámbra szinü napszemüveget viselt, igy nem láttam tisztán a szeme nézését. Ránctalan arcával, öszülö hajával és pocakos termetével megnyugtato, szinte kellemes egyénnek látszott.De volt a szája és az álla körül egy kemény, keseru vonás, a valltartásában pedig valami rideg, kemény merevség. Polgárias külsejének ellenére is, szigoru erőt sugárzott és éreztem,hogy vigyáznom kell majd, ha kérdéseket fog szegezni felém.

De a kérdezősködés is teljesen simán és ártalmatlanul kezdödött.

Általános kérdéseket tett fel. Multamról, családomról és kijövetelem körülményeiről kérdezösködött. Semmivel sem vádolt, igy én sem láttam okot arra, hogy kerülö válaszokat adjak, vagy szépitsek a mondanivalómon. Váratlanul azonban, egyszerre csak, a nyilas időkre és a zsidó kérdésre került a sor. Ez sem volt uj problema számomra.

Azt gondoltam, hogy ellenörizni akarja Baranyay Béla nyilatkozatának a részleteit. Az I.R.O-hoz való felvételem idején ugyanis Podhorszky-val ez a kérdés nem is került szóba. Kizárolag a kommunisták által szenvedett üldöztetésemről , iteletemről, vagyon vesztésemről és menekülésem körülményeiről csinált jegyzeteket. Azokból állitotta össze az aktámat.El is lettem fogadva jóhiszemü refugeenek. Baranyay közjegyzői okiratába azonban a Lichtschein fiverek megmentését és a családi Richter kapcsolatot is belevette.Semjonov most elkezdett a részletek felöl érdeklödni. Időnként elgondolkozott ugyan, de azután ujabb részlet kérdésekre tért át, az általános akkori helyzet körülményeiről, a mi tevékenykedésünket illetöen.Semmilyen animozitást sem éreztem a kihallgatásban, és számoltam be az eseményekről. Ö ujra átlapozta az irataimat és visszatért filmgyártásunk részleteihez, és biennalek-ról tett megjegyzéseimhez. Végül megkérdezte, hogy orosz filmet láttam-e valaha is.

-Nem csak láttam, - meséltem, hanem bemutatásra vettünk is egy csodálatos orosz filmparodiát. Pudovkin filmjét a kis-polgárok sznobizmusának a kifigurázásáról. "Az egész világ nevet," volt a cime folytatta, és amikor láttam, hogy mennyi érdeklödéssel figyel, elkezdtem részletezni a brilliáns ~~részleteket~~ jeleneteket és zenei nagyszerüséget. Egyszerre csak azt láttam, hogy a mesemen nagyokat nevet. Egész kedvesen elszórakoztunk. Bucsuzáskor kezet fogott velem és azt mondta, hogyha bármikor szüksegem lenne rá, az ö pártfogására és segitségére mindenkor számithatok

Boldogan hagytam el a szobáját. Nem tudtam felfogni, hogy mi történt? Be lettem idézve egy "szörnyeteghez " aki egyáltalán nem volt szörnyü. Nem derült ki az sem, legalábbis én nem jöttem rá, hogy mi a vád ellenem. De azt láttam, hogy Hála Isten, fel vagyok mentve. Majdnem úgy, mint egykor az AVO-nálOtt is a legszigorubb, legkellemetlenebbnek tartott kommunista kivizsgáló elé kerültem és a

beszelgetes vegen futni hagyott.En pedig meghivtam, hogy egy csesze kavera jöjjön fel mihozzank/Akkor az AVO-nal talan az Ilja Ehrenburg könyv emlitese segitett a helyzeten, bar az irodalmi emléknek nem volt semmi köze sem a vadhoz. Most a Pudovkin film törte igazan meg a jeget, de,hogy Pudovkin emlitese hogyan lenditett az ügyemen. azt mar csak azert sem ertettem, mert fogalmam sem volt arról, hogy mi a vad ellenem.

De nagyon jo erzes volt, hogy az I.R.O vezetöjének, Kis Karolynak a joindulatan tul, most mar Sergei Semjonov segitségének az igeretében is bizhatok .

Anti aggódva vart. Derüs beszámolóm hallatan nem hitt a fülének. Egyikünk sem ertette, hogy mi volt emögött a kihallgatas és a kézfogásos bucsúvetel mögött

Hetekkel később, amikor mar szabad bejárasom volt az egyébként tilos - nak nyilvanitott irattarba, amikor az „SZ„ betüs nevek között kotoráztam, nem tudtam ellentallni a kisértésnek hogy bele ne olvassak a sajat dossziemba.Alapokiraton kivül bizonyitvanyok. tanuvallomasok es egyébb iratok között, egy feljelentést találtam. Barankovics Livia irta. Azt állitotta, hogy nyilas párttag voltam, hogy ma is vannak nyilas kapcsolataim és tanacsos lenne a multamat kivizsgalni. Az akta aljan Semjonovics pecsétje és aláirása ékeskedett:

Fenti vádat kivizsgaltam. Teljesen alaptalan. További vizsgálatra nincsen szükség.

Sergei Semjonov, s.k. - dátum - pecsét.

Salzburgban elviselhetöen alakultak mindennapjaink, ugy a magan-
életünk, társadalmi kapcsolataink és összejöveteleink, valamint a kö-
zelebbi barátságok kialakulásának a terén, ~~csak~~ erre ugy, mint hivatali
munkassagunk rutinjában.

Számomra az egyetlen, kellemetlen handycap a nagyon is gyakori
Föhn, - a dél felöl érkezö meleg leghuzat volt .Kinzo fejfajast kap-
tam tole, amit a legerösebb fajdalomcsillapitokkal is alig tudtam eny-
hiteni. Nem mindenki érzékeny erre a déli szelre. Erkezése elött mar
huszonnegy oraval hamarabb tudtam, hogy milyen szörnyü migrent fogok
kapni nem sokara.

A Föhn-t és merheto erösséget, meterologiai jelen-
téseikben az ujsagok naponta közöltek.Bünügyek eseteben, jelenlete
enyhito körülmenynek szamitott. Amikor melegének teljes erejével
zudult egy tajra, akkor lelassudott a városi forgalom, ingerlékenyek
lettek az emberek és kórhazakban masnapra halasztottak a nehezebb
sebeszi operaciokat.Persze voltak, akik babonanak minösitettek a léte-
zését, de az en migrenem szeizmografnak is bevalt volna.

Ugyanugy, mint eddig, rendületlen kitartással kijöveteli lehe-
tőséget kerestem Tikiek szamara. Ehhez a nagyon trükkös és ketelü
vallalkozashoz varatlan segitséget kaptam Bacsak Johnnytol. Végtelen
türelemmel és ovatos kitartással probalta ö is, felesegének, Lillynek,
a hires Huszka Jenö zeneszerzö lanyanak, és otthon maradt két kis
gyerekének a kijövetelét egyengetni. Johnnyt 1948-ban az elsö nagy
kemkedesi letartoztatások és ítéletek idején halalra itélte a kommu-
nista népbirosag. Minthogy a Colgate kapcsolatokkal rendelkezö Hut-
ter és Level magyar-amerikai vallalatnak volt az elnöke és sokat
járt külföldön, fökent Angliaban, mi sem volt kézenfekvöbb, mint kem-
kedés cimen vadat emelni ellene, és kimondani a halálos ítéletet.
Ugyanugy, mint sokan masok ellen is, akik nem siettek beleilleszkedni
a haboru utani rendszer-valtozasba. Tucat szamra kerültek a bitofara

vagy sok éves börtönbüntetésre olyanok, akiknek azelőtt a legkisebb kapcsolatuk is volt a nyugattal, a nyugati iparral, gazdasággal, politikával, vagy a bank világgal. Magas rangú volt katonatisztekről nem is beszelve.

Johnnynak sikerült kijutni Ausztriába, de családja, éppen úgy mint az enyém, nem tudott vele jönni. Ő is kereste számukra a kijövételi lehtőséget. Most elmondtuk egymásnak eddigi tapasztalatainkat. de sok jót eddig még egyikünk sem látott. Johnny nagyobb rutinnal folytatta a megbeszélgetéseket, alaposabban vizsgálta ki az eselyéket, és jobban értette a részletkérdések zsargonját, mint ahogy az nekem sikerült volna. Boldogan kötötte vele szövetséget. Kerülő utakon és komplikált levelezéssel sikerült Tikit és Lilly összeismertetni egymással. Bizakodni kezdtünk, hogy közös erőfeszitéssel végre meg fogjuk oldani az ő kijutásuknak a problémáját. A mi feladatunk az volt, hogy megbizható, tapasztalt vezetőt találjunk, hogy megállapodjunk az anyagi feltételekben és csak amikor itteni megitélésünk szerint sikerre volt kilátás, adjuk meg az ő nevüket és címüket. De odahaza nekik kellett eldönteni, hogy vállalkoznak-e az életveszélyes kirándulásra és meg merik-e részkirozni utjukat a drotfüggönyön keresztül. Tudtuk, hogy Tiki józan éles látással, háborus tapasztalatainak az emlékével, és remek emberismeretével fogja eldönteni, és elfogadni, hogy utikalauzként kire bizza szabadulásukat, netán az életüket. Lillynek nagyon sokat fog számitani, hogy a gyerekekkel nem kell teljesen egyedül elvergődnie a határig, és hogy nem lesz kizárolag egy ismeretlen idegen ember tanácsainak és utasitásainak kiszolgáltatva. És a gyerekekkel talán el lehet felejtettni, hogy menekülésről és veszélyekről van szó. Kalandos, közös kirándulásra készülhetnek. és versenyezhetnek abban, hogy ki tud ügyesebben bujócskázni. Negy gyerekes karaván egyébbként is kisebb gyanakvást ébreszt, ha utazás közben felfigyelnének rájuk.

Hamarosan arra is rájöttem, hogy ember-csempészek kiválasztásának alapvető kritériuma, hogy fel tudjuk-e mérni az ajánlat reális esélyeit. Már az első találkozásnál is sok mindenre lehet következtetni. az árajánlat formájából, az illető fellépéséből és az anyagi részletek nagyságából. Van, aki hazafias szólamokkal, aránylag alacsony anyagi igényekkel és summás előleg kéréssel kezdi a tárgyalást. Ilyen alakkal szoba sem szabad állni. Ő talán azt gondolja, hogy együttérző szólamokkal sikerül az emberek bizalmát megnyerni, az előleget megkapja és utána bottal üthatik a pénznek a nyomát. Ez már több izben megtörtént olyanokkal, akik azt hitték, hogy találtak végre egy méltányos áron számított kijöveteli lehetőséget. Bedűltek az ígéretnek és a pénzük nyomtalanul odaveszett. Azok, akik eddigi sikereiket fitogtatják, csalhatatlanságukat lobogtatják, az uti veszélyeket sokszorosra felnagyítják, azt is meg szokták magyarázni, hogy ~~minnek~~ mindennek ára van. Vesztegetésre is muszáj gondolni, esetleg több napos szükséges elbujási lehetőséget kell biztosítani és természetesen mind ehhez sok pénzre van szükség. Megmagyarázzák, hogy a csillagászati összeg, amit igényelnek, számunkra milyen előnyös alkú, és sokszorosan megéri azt az árat, amit kértek. Hencegésük világos. De a bedobott érvek, és az eredmények felsorolása mégis gondolkodóba ejtik az embert. Hiszen a család biztonsága minden pénzt megér. Itt életről, veszélyről, esetleg halálról van szó. Spórolni most igazán nem szabad. Igen. De a pénzt elő kell teremteni. Még ha Ily és Laci adnák is. Hol van a józan határ? A probléma sok álmatlan éjszakát okozott.

Grazi próbálkozásom idején a pénz kérdés fel sem merült. Beszélgetésünk során egyszer sem jutottunk el odáig. Különben is hivatásos magyar katonatisztekkel tárgyaltam. Egy pillanatig sem goldoltam arra, hogy anyagi vonalon be lehetnek csapva, vagy hogy ki akarnának uzsorázni bennünket. Tudtam, hogy megegyezés esetén annyit fogunk

majd fizetni, amennyi egy ilyen jol szervezett kijöveteli lehetőségnek a méltányos költsége és ára. A Salzburg-i tárgyalások ezzel szemben anyagi vonalon vették kezdetüket. Rábeszélésnek, aggódásnak és gyanakvásnak nem volt sem vége, sem hossza. A veszélyeket nem csak a magam kijövetelének emlékeivel tapasztaltam. Grazben megismerkedtem olyan csapdákkal, mint amilyent a Höller Christa tolakodó hazugságai takartak .Szerencsétlen modom., amikor én jöttem, mi azt a menekülési utat választottuk, amit az A.V.O tartott kezben. Az A.V.O ügyesen dolgozot-t .Könyebb volt valakit menekülés közben a határnál elfogni, mint esetleges otthoni bujdokolás idején, a polgári élet utvesztőjében megtalálni. Számukra ráadásul tiszta öröm volt a delikvensre egyébbként kiszabott büntetést tiltott szökés címén további néhány évi börtönévvel megtoldani. Ugyanez a sors várhatott olyanokra akik Höllerék révén a Graz felé vezető uttal probalkoztak volna.

Igazán nem volt könnyü eldönteni, hogy kit válasszon, kiben bizzon az ember.

Az I.R.O berkeiben nem változott semmi.A „Nehezen kivándorlók" úgy nevezett „Hard Core" esetek osztályán nagyobb zökkenök nélkül folyt a munka.Főnökünk, Vandyk, irodájának a békés magányában pipázgatott, és hogy splendid isolation-jában mit irt, mit olvasott, vagy mivel törödött, annak semmi jelét sem adta.A szépen gépelt élettörténeteket, leveleket, amiket Anti fogalmazott, a hivatalos órák vége felé aláirás végett bevittem a szobájába. Elolvasta és többnyire szó nélkül alairta azt, amit az asztalára tettem. Csak nagy ritkán lepett meg azzal, hogy valamelyik kliensünk ügye felől érdeklődött.Emlékezett esetekre, emlékezett nevekre, de szabad folyást engedett a történéseknek. Soha sem ereszkedett le odáig,hogy bárki ügyének az érdekében akármilyen módon valamit is tegyen.

Meglepetésszerüen történt,hogy hivatali idönk vége felé, egy eseménytelen délutánon fönökünk , szokása ellenére, váratlanul bejött a mi szobankba.En jámbor buzgósággal kopogtattam az irogépen.Igyekeztem minden restancia végére jutni,hogy ne vigyek magammal hivatali rossz emléket a weekendi kirándulásra. Anti pedig békés nyugalommal, karosszékében hátra dölve, két lábbal az iroasztala tetején regényt olvasott. Könyvvel egyik kezében, a másikban cigaretta, ö volt a „dolce farniente" megtestesült szobra.

Vandyk-ünk elöször megkövült csodálattal bámult az iroasztal tetején éktelenkedö cipötalpakra. Méla utálattal fintoritotta orrát a keserü cigarettafüstre .Ö kizárolag pipázni szokott, és mindenkit lenézett, aki másképpen dohányzott Néma csendjét éktelen haragra váltva, dühösen orditozni kezdett. Még a bajusza is szikrázott a nagy felháborodásban.Antit a legszivesebben felnyársalta volna.

Mit képzel „Baró Ur" ? Hogy nyaralni jött Ausztriába ? Vagy,hogy a bankárok klubjában lopja a napot ? -

(Tehát ismerte Anti curriculumát. Tudta,hogy baroi rangja van, azt is tudta rola, hogy azelött bankban dolgozott.)

- Vegye tudomásul, - folytatta, - hogy ezennel ki van rugva. Azonnali hatállyal el van bocsájtva. Ettöl a pillanattol kezdve, Mrs. Szentpály lesz a fönök , maga pedig gépiró lesz és azt fogja gépelni amit ö diktál majd magának. Megértette ?

- Mrs. Szentpaly - fordult hozzám - kérem vegye kézbe ezt a dolgot . Maga adja ki a munkát és elvárom , hogy minden a legnagyobb rendben menjen ebben az irodában. Kérem, hogy az ügyeket továbbra is maga hozza be hozzám alairásra. Ehhez tartsák magukat. Több mondanivalom nincsen. A kérdés egyszer és mindenkorra le van zárva.-

Nyomatek kedvéért a szokottnál kissé erösebben csukta be maga után az ajtot. Angol hidegvernek semmi jelét sem láttam.

-Antikam, most aztan mi lesz ? - kerdeztem. Mit fogunk csinalni?

-Semmit.- valaszolta .- Nem változik semmi. Irodasztalt cserélünk. Maga ezentul jobb oldalról fogja kapni a világossagot. Irogépe ott lesz majd az ablak mellett.En pedig átülök a maga mostani asztalához. Ez lesz minden. En tovabbra is reggel nyolcra jövök az irodaba. Tizre, tizenegyre megirok mindent amit kell. Maga legepel mindent, amit kell. és a fönök alairja mindent, amit odaadunk neki.Még száz oldal van hatra ebből a regényből. Rém érdekes. Már kineztem magamnak a könyvtarban, hogy mit fogok jövő héten olvasni. Minden marad úgy, ahogy eddig volt. Ugy szép az élet, hogy ha zajlik. -

Egyik legvaskosabb aktank egy felkaru lengyel tisztnek, Levandowszky Ludonak a kivandorlasi ügyét foglalta magaba.Tragikus mult nehezedett a vallara. Magas müveltsége és többféle nyelvismerete ellenére sem tudott az I.R.O ezideig szellemi munkat talalni a számara. Egy-két Del-Amerikai országgal levelezés folyt az érdekében, de vagy nem jött onnan valasz, vagy siman elutasitottak, mert hadirokkanttal nem kivantak bajlódni. Most végre ajánlat érkezett Columbiából. Medellinben felvennek parkörnek, hat napos heti munkara, közép rossz fizetéssel.

- Na végre._ mondta unott arccal fönökünk. - Ettől az alaktol is meg fogunk szabadulni.Eleg szemtelen volt, amikor itt járt nalunk, nem is olyan régen.Most aztan én fogom megmondani neki. hogy lam, mégis csak találtunk megfelelő munkat a számara.Legyen hálas. Lassa be végre. hogy milyen sokat tettünk az érdekében. Mrs. Szentpály, kérem, hivja be holnapra.Latni akarom, hogy milyen arcot fog vágni az ügyhöz?

Levandowszky-t nem volt könnyü megtalalni. Magan haznal lakott. visszavonultan élt, nem járt ismert társasagba.De telefon üzenetünket megkapta.

Kopott eleganciajaban masnap reggel megjelent, és hüvös, kimert arccal megkerdezte, hogy mit akarunk tőle ? Megmondtam, hogy főnökünk kivan beszelni vele, kivandorlasi lehetőségről, mire gunyosan megjegyezte hogy mi az, Mr. Vandykenek nincsen más, okosabb dolga?

- Na, Mr. Levandovszky, mit szól hozza ? Megjött a szerződése. - fogadta főnökünk fölenyes mosollyal a lengyel tisztet. - Maganak való állás. Medellinben, Columbiaban fog uj hazat találni. Most aztán hálás lehet az I.R.O-nak. Megoldottuk a jövőjének, a kivandorlásának a problémáját.

- Maga nem oldott meg semmit.- vágta oda Lewandovszky. Eszem ágában sincs Columbiaba menni. Megmondtam már, hogy hagyjanak békében.A barataim majd elintézik az ügyemet.Akkor megyek, amikor ők hivnak és oda megyek, ahova akarok. Megértette ?-

- Nekem mindegy, hogy maga mit képzel - csapott Vandyke az asztalra. - Mi nem sajnáltuk a költséget és faradságot, hogy megélhetést teremtsünk egy ilyan hasznavehetetlen felkaru alaknak, mint maga. És még maganak áll feljebb ?Van mersze visszautasitani ezt a remek lehetőséget ?

- Megspórolhatta volna a nagy faradságot, mondta lesujto fölénynyel a lengyel tiszt. - Már multkor megmondtam ,hogy egyedül és kizárolag Canadaba kivánok menni. Semmilyen más országba nem teszem be a lábamat, és ehhez tartom magamat. Maga pedig hagyjon engem békében. Nem kértem a segitséget és fütyülök ra.-

Sarkon fordult és már ment volna is ki az irodából ,amikor főnökünk magából kikelve rávöltött :

-Halálan senkihazi. Vegye tudomásul, hogy ha nem hajlandó Columbiaba menni, elveszti az I.R.O jogositványat. Megsemmisitem az eligibilitijet és mehet az utcára koldulni.

- Az I.R.O-ra is fütyülök,- orditotta vissza Lewandovszky.- Maguk azt képzelik, hogy egy darab ocska papirral el tudjak felejtetni a multa A jövőmet bizza rám, maga pedig menjen a pokolba.-

- A pokolba küld bennünket ? Ahelyett, hogy hálásan megköszönne a segitséget, amit tőlünk kapott. Még bántani, kritizálni meri az I.R.O. Vegye tudomásul, hogy a maga számára az I.R.O. többé nem is letezik. Rohadjon meg itt, az osztrák szemetdombon. Megszünik a védelem, nincs több anyagi támogatás, a maga kivándorlásának egyszer és mindenkorra vége.—

-Mit bánom én. —mondta Lewandovszky - elfehérült arccal.- Nem kell nekem a maguk segitsége. Maguktól én nem várok semmit. Eladták az országunkat, tönkretették a hazamat. Megölték a családomat. Elvették a félkaromat. Mindenünkből kifosztottak minket. De az emberi büszkeségemet nem tudja elvnni. Drop dead - dögöljön meg - ....

Azután lengyelül meg oda mondott valamit, amit persze nem értettem, de nem hiszem,hogy elbirná a nyomdafesteket.

Minden porcikája remegett a dühtől. Belerugott a papirkosárba, kirohant a szobából és ugy vágta be maga mögött az ajtót,hogy még a falak is megremegtek .-

Én az iroasztal oldalánal álltam. Szótlanul szorongattam az aktát és mély- megvetéssel néztem Vandyke dühtől eltorzult arcába.

- Mit gondol Mrs. Szentpály? Talán kicsit tul szigoru voltam? kérdezte némi csodálkozással.

- Nem. Embertelen volt- jegyeztem meg - Mehetek?- kérdeztem és választ sem várva kimentem a szobából.

- Antika, kereshet uj gépirot. Holnap én valószinüleg ki leszek rugva, - meséltem az esetet. - Főnökünk megkérdezte a véleményemet, én pedig megmondtam. Nem hiszem, hogy ezt szó nélkül zsebre fogja tenni. -

Másnap reggel, érkezésem után Vandyke azonnal behivott az irodájába. Mosolygos biccentés után azt kérdezte:

- Mondja Mrs. Szentpaly, volna kedve bevándorolni Angliába ? Nekem elegem van ebből az itteni szélmalom harcból.A feleségemmel valamerre elmegyünk utazni. Ajánlatot kaptam egy remek poziciora Indiából. Kis lányunkat, aki most nyolc éves, nem visszük magunkkal. Egy ideig még ott fog maradni a skociai otthonunkban. Boldog volnék ha távollétünkben magára bizhatnám a gyerek nevelését. -

Ez a váratlan fordulat igazán meglepett. Volt annyi lélekjelenlétem hogy szépen megköszöntem a megtisztelő ajánlatot. De rögtön hozzátettem, hogy nem tudom elfogadni, mert családom Magyarországról való kiutazásának a lehetőségén dolgozom. Ameddig ez nem sikerül,addig nem fogom elhagyni Ausztriát.

Erre bólintott egyet. Megértette.

Nem sokára azután, Vandyke hang és bucsú nélkül beleveszett a maga sokat igérő helyzetébe.

Anglia a második világháboru után elvesztette gyarmatait. Lemondott, vagy lemondattak roluk és a régi körülmények felszámolása az uj önálló államok elrendezése és megszervezése, személyes anyagi előnyökre, és fontos poziciókra adott alkalmat azoknak, akik a világrendezés körül ügyeskedtek. Ahogy volt főnökömet a rövid ismeretségünk idejében felmértem, kiméletlen természetének fogva, biztosra vettem, hogy céltudatos következetességgel részt fog venni a nagy átrendezésben. Meg fog gazdagodni, és nagyon fontosnak fogja tartani magát.Ilyesmi lehetett amögött az ajánlat mögött amit távozása előtt emlegetett. De nem bántam meg, hogy nem fogadtam el a lehetőséget hogy Angliába vándoroljak, és skót otthonukban én neveljem a gyereküket. Nem kivántam a magam jövőjét átplántálni abba az elképzelt légkörbe.

Főnökünk távozása után a mi osztályunkat hamarosan felszámolták, azaz, hogy átszervezték.A nehezen kivándoroltatható ügyeket vallási hovatartozásuk alapján az illetékes vallásos organizációknak , a National Catholic Welfare Conference-nek, a Church World Service-nek az International Rescue Committee-nek adták át.

Antit az N.C.W.C helyettes irodavezetőnek sietve felfogadta. Engem, pedig, mint "Tárca nélküli ", pozición kivül állo alkalmazottat, ideiglenesen tolmács beosztásra tettek. Uj elfoglaltságomat nagy örömmel vettem. Megismerhettem a világ minden részébe való bevándorlás feltételeit és lehetőségeit. Résztvettem a kikérdezések, a jelentkezések változatosságain.Meghallgattam és néha megmagyaráztam a jelentkezők multjának részleteit, hátterét és nem egyszer elcsodálkoztam azon, hogy ezek az emberek mit várnak attól az országtól, ahova ki akarnak vándorolni.

A konzulnál való jelentkezés és bemutatkozás a kivándorlási lehetőség egyik legfontosabb részlete volt. A konzul a befogadó ország ember szükségletének ismeretében, vagy emberbaráti segitő szándékának a mértéke szerint, válogatta a jelentkezők közül azokat, akiket több, kevesebb várakozás és alapos megszürés után beengedtek az "igéret földjére."

Mind a két fél enyhe fenntartással és titkolt bizalmatlansággal mérlegelte egymást.

Én igyekeztem hivatalos ridegség helyett kettőjük közé egy valamelyest közvetlenebb, emberségesebb hangulatot vegyiteni. Bár egy profi tolmácsnak nem ez az első számu feladata, de Mozi Ujság-os multam megtanitott arra, hogy néhány közvetlen szó, mennyire megkönnyiti a megbeszélést, és kölcsönös megértést.

Első napon a Canada-i kozulhoz osztottak be. Amikor reggel az adminisztrációs osztályon munka beosztásért jelentkeztem, kezembe adtak egy ölnyi aktát. Lehetett vagy husz-huszonöt személyes „file," egyedülállók aktái, vagy családok összesitett adatai, amiket a konzul elé kellett terjeszteni. hogy kiválogathassa azok közül a bevándorlásra jogosultakat.

A várakozási csarnok és a konzul fogadó terme is az alagsorban volt.Felhomályos, rosszul világitott folyosó végénél nyitott ajtó tátongott. Az vezetett a fapadok hosszu soraihoz, ahol az aznapra berendelt, vagy önként jelentkezett menekültek türelmesen vártak,hogy végre a konzul elé kerüljenek. Volt aki nem csak az egész napot, de esetleg a következőt is ott ücsörögte végig a kemény padok között. A terem ablakai felmagasságig a pince falait takarták, felső felükben az udvarra néztek, de a/kint járkálókat csak a térdük magasságáig illusztrálták. Beszélgetés halk zöngése töltötte meg a nagy hodályt. Sokan csak várakoztak és hallgattak. Egyesek szobaelegyek a mellettük ülökkel. Még a gyerekek is megszeppenve,csendben kucorogtak a felnőttek között. Néha,-néha egy bébi siras is belecseppent a terem félhomályába.

- Milyen ember a konzul ?- kérdeztem, amikor átvettem a bizalmas iratokat, amiket egy altiszt is átvihetett volna egyik osztályról a másikra, de amiket s leggondosabb szigorral kezeltek és csak a legmegbizhatóbb, gondosan megválogatott személyeknek volt joguk és engedelyük azokba beleolvasni, vagy azokat egyik helyről a másikra vinni.Átvételi, vagy betekintési jelentést kellett aláirni minden kézbevett aktáról. Az irattárban névsort vezettek azokról,akiknek erre joguk és engedélyük volt.

- Nem harap,- mondta Kézdyné, aki az irattár egyik Cerberusa volt.- Ne félj töle, azt mondják rendes ember. -

Amikor az aznapi négy köteg személyazonossági bizalmas aktával a félhomályos sousterrain fogadóterembe értem, körbenéztem, hogy ott van-e már, és milyen az az ember, a sorsok fölött intézkedő orákulum, aki " nem harap."

A pince és udvar közötti félmagasságu ablak előtt, a szobának hátat forditva egy magas alak nézegette a sivár udvar forgalmát. Úgy tünt, mintha nem is hallotta volna, hogy a szobába jöttem. Valami szürkés, barnás öltöny volt rajta és amikor megfordult, láttam, hogy drappos szürke ingével, fakó barna nyakkendőjével szinte belevész a terem szürke hátterébe. Az volt az érzésem, hogy a "láthatatlan ember " árnyékával állok szemben. Csak nagyon fényes világos szürke szeme nézett kérdően rám. Aztán mosoly nélkül kezet nyujtott és halk rekedtes hangon bemutatkozott : - William Walton a nevem. És maga ugye Mrs. Szentpály ? - Hibátlanul mondta ki a nevemet. - Már nagyon vártam. Remélem nem lesznek problémáink a mai csoporttal.

- Ez az első tolmács beosztásom. Nem ismerem az ügyeket, - mutattam az irat tömegre. - Ha máskor is ide küldenek, akkor meg fogom próbálni, hogy előre átnézzem az aktákat és akkor valamilyen összefogó képet tudok majd adni az emberekről.-

- Jó gondolat, - mondta kevés érdeklődéssel. - Megpróbálhatjuk.-

Leültünk a nagy asztal mellé, amelynek az alsó végén az aznapra kiosztott esetek halmaza tornyosult.

Munkánk zökkenő nélkül, simán ment.

Aktával a kezében a konzul ~~fel~~ki kérdezte a D.P- t a személyi adatai felől. Én a kérdéseket magyarra, a választ angolra fordítottam és Mr. Walton megjegyzés nélkül tudomásul vette az ismerkedés első felvonását. Ezután a kijövetel okának és a kihallgatás eredményének a megbeszélésére került a sor. Általában a párbeszéd is akadozás nélkül folytatódott. A jelentkezőknek már olyan sokszor kellett a

multjukat elmagyarazniok, hogy egy ujabb ismetles nem igen hozta ki oket a sodrukból. A konzul már olyan sok egymashoz hasonló balsorsot hallgatott végig, hogy a legujabb ~~verziot~~ változatot is egy-egy bepillantással az aktaba, felig lecsukott szemmel hallgatta végig. Csak nagy ritkán tett fel egy szemelyesebb kérdést és időnként egy , aligha nem gyomorsav elleni pirulat nyelt le az asztalon diszelgő vizesüveg és pohar állott vizének a segitségével.

Elsőnek egy fiatal házaspár került sorra. Valamicsket beszéltek angolul is, a történetükben nem volt semmi fennakadás.A fiut 1944-ben az utcán kaptak el az oroszok.Belökdöstek egy- kapualjba, ahonnan többedmagával "kis davaj"-ra, rövid munkara tereltek öket.Utana azonban nem engedtek ki, és meg sem álltak velük, amig el nem gyalogoltattak az egesz csoportot Fogsani-ba, a Romania területén felállitott gyüjtötáborig. Onnana Sziberiába került és öt éven keresztül, télen-nyáron vasutépitésnél dolgozott.Valamiképpen azután belekerült egy olyan menetcsoportba, amelyet haza engedtek. Igy jutott el végre Budapestre. Itthon azonban sem otthonát, sem családját nem lelte sehol sem.Azok akkor már valahol a nyugaton, vagy tengeren túl voltak.Munkát nem kapott, szakmája nem volt, hadifogságát nem vették figyelembe, osztály-idegennek nyilvánitották és egyik alkalmi munkáját a másik után vesztette el. 1948

Felesegével véletlenul találkozott. A lány szédülten állt egy járda szélén. Most vesztette el az állását. Egykori apáca iskolában magyar történelmet tanitott. 1945-ben az apácákat szélnek engedték, vagy közmunkára tették, de néhany tanitót az állásukban még ott tartottak.A lány ebben az időben csak apáca-jelölt volt. Öt ezért meghagyták az iskolában, és tovabbra is tanithatta a magyar történelmet a népi demokrácia szellemben történt átdolgozás formájában.A háboru előtti eseményeket az uj tankönyv hazugnak vagy semmisnek minősitette. [illegible] egykori nemzeti hős[illegible] az uj va[illegible]atban [illegible] fel-
[illegible]

Az egykori nemzeti hősökből az uj változatban, tévelygő, félrevezetett álmodozók lettek Az ország alapitást, az ország gyarapitást, az Arany Bullát enyhe homály fedte. Felnagyitottak a csatavesztéseket, Vajkaltak a tatarjárás és mohácsi vész borzalmas következményeiben és piedesztálra állitotak az egykori uralom elleni lázadókat. A magyar mult változatait a keleti érdekszferába probáltak beleillesz teni . Ilyen magyar történelmet Rózsika, - igy hivták a leányt, - nem birt tanitani. Elmondta ugyan, ami a könyvben meg volt irva,mert ez a kötelessége volt, de azután hozzátette, hogy amikor ő még iskolába járt, akkor ő azt ugy tanulta, hogy ..... és ezek után elmeselte az eseményeket és történelmi időket, ahogy azt a háboru előtti időkben irták.A meselésnek hire ment. A történelem tanárnő kirohant az iskolából, mielőtt letartoztattak volna. Nem tudta, hova nemeküljön a számonkérés elől. Tanácstalanul ott állt a járdaszélen, ahova a mostani férje, éppen akkor, ugyan-olyan remény nélkül arrafelé botorkált.Egymásba bottlottak. Perceken belül megértették egymást.A legrövidebb időn belül egymásba szerettek , megesküldtek és kis szerencsével ki tudtak menekülni az országból, ahol már semmi keresnivalójuk nem maradt.

A konzul bólintott. Lenyelt egy ujabb pirulát, még egyszer az aktába nézett, azutan egy formulát vett elő. Kitöltötte. Alairta, lepecsételte és a fiataloknak elmondta, hogy candai bevándorlásra el vannak fogadva. Egy éves munkaszerződésre majd érkezésük után fog sor kerülni

A fiatal pár után egy beesett arcu , kidülledt szemü, vékony dongájú szomoru ember lépett a konzul elé. Foltozott, kopottas ruhája tiszta volt. Otromba cipőjét sparga füzte össze.Izmos vállával és meggörbült hátával tragikus torz figurának látszott.

Mielőtt bármit kérdezett volna a konzul, gondosan többször is

átolvasta a rövid terjedelmü személyi aktát, és az orvosi leletet tanulmányozta, azután a csatolt röntgen képeket forgatta.

- Hány évig dolgozott szén bányában? - kérdezte a jelöltet.

- Négy és fél évig.-

- Napi hány orát ?-

- Egyfolytában. - jött a válasz.- Ott aladtunk a bányában.

- Miért választotta ezt a foglalkozást ? jött a kérdés.

- Nem választottam. Rám szabták.

- Kérdezze meg, hogy azelött mit csinált és miért került a bányába ? - fordult hozzám a konzul, és azután megszakitas nélkül hallgatta, ahogy én a szomoru embert kérdezgettem.

Valaszaibol kiderült hogy 200 holdas gazda volt. Sajat földjét és vitézi telket gondosan müvelte, jószágainak számát egyre növelte családjával együtt, jól megéltek. Bár abban az időben a nagy birtokokból 200 holdat meghagytak a régi tulajdonos kezelésében, mert az ő földje részben vitézi részesedés volt, az ő 200 holdját mégis eltulajdonitották és őt kuláknak minősitették. Állami kolhoz gazdaságban kellett dolgoznia.

-Egy alkalommal a „vezető elvtars" traktor-kezelését kifogásolni merte és vitába keveredett vele a hasznos és haszontalan munkák kérdésében. ~~Azután~~ Utána a községházán agyba-főbe verték és lázadás és szabotálás cimen három évre kiszabott munkaszolgálatra, szénbányába vittek. Csak másfél évvel az itélet kitöltése utan került szabadlábra, mert akkor már jóforman lélegzeni sem tudott többé. A családjáról nem tud semmit. Mire kijött a korházból, azoknak nyoma veszett.

A konzul elém tolta a röntgen felvételeket és rámutatott a teljesen elfeketedett tüdők képére.

- Mondja meg neki, hogy tüdőbetegséggel sajnos nem vándorolhat be Canadaba. -

- A tüdöm nem beteg, csak fekete - suttogta reményvesztetten a szerencsetlen emberroncs.- Kérdeztem a doktort, amikor a képet csi-náltak. Azt mondta, hogy tüdővész nincsen bennem.Csak a szénportol, amit lélegeztünk, attól lett ilyen a tüdöm képe. Kérem, engedjenek bevándorolni Canadaba.Nem akarok itt rohadni Magyarország mellett.-

A konzulnak nem volt szava. Szomoruan legyintett és azzal zárta le az ügyet, hogy minden szabályt, előirást és megkötést neki is be kell tartania.Vannak olyan bevándorlást megtiltó feltételek, amelyek ellen ő sem tehet semmit.Ez a tüdőkép egy olyan eset, amit egyszerüen nem fogadhat el Canada számára.

- Mi lesz velem? Mihez kezdjek ? - hördült fel a boldogtalan bányász. - Mindenkinek a tüdeje fekete, aki évekig szénbányában dolgozott. A-felől még élhet. -

- Megprobalom a maga ügyét áttenni az ausztrálokhoz.- igyekeztem megnyugtatni.Azoknak talán nincsenek ilyen szigoru megkötéseik. És ha oda sem tud bevándorolni akkor majd talán felküldik magát itt Ausztriában, a magas hegyek közé. Ott végre majd kipihenheti a bányak faradságat. Meglátja , találunk majd valamilyen megfelelő megoldást- probáltam vigasztalni, de hogy van-e egy ilyen emberséges lehetőseg, afelől magam sem voltam egészen biztos.

- Köszönöm, - mondta a konzul, mintha értette volna, hogy mit beszéltünk. De figyelte a hansulyt, nézte az arckifjezéseket és a maga részéről pontot tett az ügy végére.

Röviddel ezután mozgolodás, csoszogás, szitkolodzás lármája hangzott a másik teremből. Ahogy kifelé indultam, hogy megnézzem a zajongás okát, az ajtóban egymásba ütköztünk egy kimerülten tantorgó

termetes nagyságával, aki két karjában hatalmas iratcsomot ölelgetett, amit azután megkönnyebült sóhajtással oda tolt a konzul elé.

- Megjöttünk a Leibnitzi (Graztól délre eső) lágerből.Reggel négy óta uton vagyunk, - lihegte, - és holnap délutan okvetlenül vissza kell menni . Van itt néhány gyerekes család, meg egy pár nőtlen ember. Ugy tudom hatvanheten vannak. Kérem tessék őket előre venni, mert csak egy éjszakára tudjuk őket itten elhelyezni. Ugy mondják, valamennyien Canadába akarnak bevándorolni. -

Mindezt egy szuszra hadarta el németül. En igyekeztem minden szavát angolra forditani és röviden azt is jelentettem, hogy miért van odakint olyan nagy lárma.

- Probáljon rendet csinálni. - mondta a konzul és lemondó vállvonással maga felé huzta az aktak hegyét. Közben megkérdezte a csoport vezetőt, hogy beszél-e angolul.

En ~~közben~~ eralatt kimentem a várakozó terembe, ahol hangos vitatkozás zajlott. Az angol zónából érkezettek fáradtan probáltak a kemény padsorokban elhelyezkedni. A kora reggel óta várakozó Salzburgi csoport méltatlankodva vette tudomásul, hogy haza küldik őket, ahol bizonytalan ideig várhatnak egy ujabb behivásra.

-Már negyedszer teszik ezt velem, ~~méltatlankodott~~ panaszkodott valaki. -Hetekig várunk, amig végre behivnak. Akkor aztán se vége, se hossza az elöszobáskodásnak Amikor aztán sorra kerül az ember, akkor jön egy tömeg az angol zónából, vagy a franciáktól. Minket pedig elküldenek a fenébe...

- Mi viszont már négy éve élünk a Lagerban és abban reménykedünk, hogy egyszer majd ammak is vége lesz. És akkor talán mi is elmegyünk majd az Operenciás tengeren túlra, dörmögte egy faradt öreg ember.

-Adja Isten, hogy ma utaztam ide utoljára,- sohajtotta egy másik.

Volt, aki mondogatta a magáet. Volt, aki csak hallgatott. Szó nélkül ült a kemény lócán és néman várta, hogy jöjjön, ami jönni fog.

A hátterből valaki átvette a szót. - Nekem már elegem van Canadából. Holnap szerencsét fogok próbálni a venezuelaiakkal. Ma éjszaka spanyolt fogok tanulni. -

Ez volt a legjellemzőbb a D.P. világra. Angolt tanultak, ha Ausztrália, Canada, vagy USA bevándorlásra készülődtek. Kapkodva spanyol, vagy portugal szótárakat forgattak, ha valamilyen Del-Amerikai bevándorlási lehetőségre volt délibábos kilátás.

A konzul már várt. Félre raktam a Salzburgi aktak csomóját, és sorrendbe szedtem a Leibnitz-i táborból jöttek irataít.

A szegényesen öltözött elcsigázott emberek, akik most kerültek elénk, szomoru meseiket az 1944 karácsony idején kezdődő menekülés keserves emlékeivel kezdtek.Az akkori orosz előnyomulástól való félelmükben gyalogosan, vagy kocsira zsufolt legfeltettebb holmijuk batyuival nyugat felé igyekeztek, mert az a hir járta,hogy a háboru szörnyüségeivel szemben, Ausztriában menedéket fognak találni. Ut-közi légtámadások, szabadban töltött havas éjszakák kalandjai és nehézségei eltörpültek a később rájuk szakadt nyomoruság és kifosztás emlékei mögött. Az osztrákok maguk is rettegtek a a háboruskodás végének a következményeitől. Közellátásuk csődje óta irigykedve néztek kelet felé, a magyar éléstárak hiresztelt gazdagságára. Tartalékjaikon eltekés a magyar menekültteket sem segiteni, sem sajnalni, hanem kifosztani igyekeztek. Ezt a legszivtelenebb módon hajtottak végre. Pénzért sem fogadtak be senkit a fütött meleg szobákba. Fütetlen padláson való alvásért, istállókban töltött éjszakákért

irdatlan arakat szabtak. Kimentett értékek, családi ékszerek usztak el a semmibe. Egy békés éjszaka, egy falat kenyér ára többnyire megfizethetetlen maradt és az elherdált értékek emléke hosszú ideig kisértett a menekültek álmatlan éjszakáin át.

A "verfluchter Zugeraster " az „átkozott betolakodó" közismert fogalom lett. A lovak abrak hiányában, és megfizethetetlen árak miatt vagy éhenhaltak, vagy a lóhúsárszékre kerültek. Könyörületes jótettnek számitott, ha az állatokat ingyenesen befogadta valaki, megtarotta a tulajdonában, de a volt gazda legalább azt remélte, hogy a lovának jobb sorsban lesz osztályrésze, mint ami a menekülőket érte. Eggyel több fájó emlék kisértett a multból.

Az orosz zónában nem volt senkinek sem igazában maradása. Zavaros és veszedelmes volt az ottani helyzet. Volt, aki tovább menekült és átjutott Németországba, ahol az ország maga is tele volt egyik vidékből a másikba menekült német családokkal, vagy családtalanul maradt özvegyekkel és árvákkal. A menekült kérdés ott tehát valamikeppem több megértéssel és emberségesebben volt kezelve.Az általános szegénységben a kisemmizettek csendben megosztoztak a nehézségekben és nyomoruságban. Ha tudtak, segitettek egymáson.

Azok, akik délfelé az angol zónába jutotak, előbb utóbb fedélet kaptak a fejük fölé. Kiüritett, felszámolt egykori katonai barakkokból menekült Lagerek lettek. Az angol megszálló és ellenőrző hatóság maga is meglehetős spártai módon élt. Saját országukat kellett talpra állitani.A béke fenntartás érdekében megszállt területek ellenőrzésére és megszervezésére nem sok pénzük maradt. Az angolok különben sem voltak arról hirések hogy a hadifoglyaikkal jól, vagy nagyon méltányosan bántak volna. A szögesdrót mögé zárt tömegek

embertelen sorsarol a mult szazad vegen, mar a Del-Afrikai angol-bur haboruk idejen tudomast szerzett a vilag. Most, amikor a masodik vilaghaborut a maguk reszerol megnyertek ugyan, de koloniaikat elvesztettek, es a nemet V.-2 bombazasok utan, Londont meg a keleti parkvidek varosait kellett ujra-epiteni, a kelet felol Ausztriaba menekülö tömegek tabori életének nehézségei nem nagyon érdekeltek öket. A menekültek sorsán vagy nem tudtak, vagy nem is nagyon akartak sokat lenditeni.

Az angol zóna területén a D.P. táborok legnagyobb része kritikán aluli, siralmas állapotban tengödött

De azok, akik most a konzul elé járultak, a tábori élet nehézségeiről nem igen panaszkodtak. Egy-egy keserü bemondás, vagy egy beletörödött, lemondó megjegyzés időnként elhangzott ugyan, de az embereket csak az érdekelte hogy a konzul elfogadja-e jelentkezésüket canadai bevandorlásra, hogy a hontalan élet küzdelmeinek és lemondásainak a végére jutnak-e majd ?

Mr. Walton az aktákat gondosan végig olvasta.Az emberek multjának, képzettségének, menekülésük okának meg a körülményeiknek a történetét az orvosi bizonyitványok és röntgen felvételek mellé helyezte, és, ha valahol hiányt látott, vagy magyarázatra volt szüksége, akkor engem kért meg, hogy tisztázzam a kérdést az elöttünk állókkal.

Eleg hamar döntött az emberek sorsa felöl. És, ha tehette, a legtöbb esetben, be is fogadta öket Canada számára.Fa arcot vágott. Hangját soha sem emelte fel. De a látszólagos hivatali közömbösség ellenére, úgy éreztem, hogy segit mindenkin, akin segiteni lehet.

Végleges beosztásom még jó ideig nem volt. Reggelenként a személyzeti osztályon kezdtem el a hivatalos napot és vártam,hogy mi lesz az aznapi beosztásom.

A következő két héten a canadai konzulnál tolmácskodtam. Angol nyelv-tudásom nagyjában már megütötte akkor a mértéket. Közlekedéskor, hivatalba járásom utján angol szavakat memorizáltam.Naponta 20 uj szó tanulására tettem fogadalmat. Megismételtem a tegnap és azelőtti szavak mindegyikét és hozzá magoltam 15-20 ujabb kifejezést. Megvettem Somerset Maugham "Writers Notebook"-jat , mert magyar forditásban már otthon is ismertem ezt a könyvet.És szerettem minden gondolatát. Most mondatról mondatra megálltam minden pontnál és nem olvastam tovább mindaddig, ameddig minden egyes szavát meg nem tanultam. Az eredmény az volt hogy gyönyörü angol szavakat ismertem és használtam, de baj volt az elemi tudásommal, a grammatikámmal. Ez még nem lett volna katasztrofa. En megértettem amit nekem mondtak vagy tőlem kérdeztek. A kellő választ is el tudtam mondani, de időnként a másik fél nagyon csodálkozott azon, hogy micsoda szavakat használok és néha magyarázatra szorult a kiejtésem is.

Mr. Waltonnal dolgozni kellemes beosztás volt. Megértettük egymást. Biztunk egymásban. Ő is tisztában volt azzal, hogy én igyekszem elősegiteni az elénk került emberek ügyét, és is láttam, hogy tárgyilagosan ügyan, de megértő segiteni akarással dönt a bevándorlók dolgában.

A közös munka harmadik napján elegem volt a gyomorgörcs ellen lenyelt pirulákból,

- Kis türelmet kérek, hamar vissza fogok jönni. - kifogással felmentem az emeleten lévő kafetériába és hoztam egy csésze meleg tejes teát a részére.

- Jobban teszi, ha tejjel nyeli a porokat,- mondtam és elé tettem a párolgo csészét.

Csodálkozva nézett rám. Lathatólag zavarba jött.

- Köszönöm. Mivel tartozom ?- kérdezte- Hogyan jutott ezébe? Nagyon köszönöm. Ezt igazán nem mertem kérni. Nem vártam.—

- Ne is beszéljünk róla- válaszoltam - Igya gyorsan, ameddig meleg. A kafeteriában literszámra ömlik a tea mindenkinek a poharát. Nekem tehát nem tartozik semmivel.-

Végre napirendre tértünk a kérdés felett és ezután már nem tiltakozott ,ha elhuztam az állott vizet előle és délelőtt is, délután is hoztam teát az orvosságok számára.

Lassan jó baratok lettünk. Mosolyogva kivánta a jó reggelt és zökkenő nélkül végeztük a munkát .Személyes kérdést egyikünk sem tett fel a másiknak. Nem kérdeztem, hogy miota végzi ezt a munkát? Hogy van-e családja ? Miért nem kuralja gondosabban magát ?

Ő sem kérdezett semmit a multamról, körülményeimről, vagy szándékaimról. De hogy beleolvasott az aktámba azt abból láttam, hogy egy reggel megkérdezte,- Ma sem kapott levelet a családjától?

- Cenzurán keresztül nagyon nehéz levelet váltani. Már közel egy hónapja nincsen semmi hirem - mondtam és sietve beleolvastam a következő aktába.- Aztán mégis csak kibőktem : Embercsempészekkel próbálkozom, de az is könnyen kétélű vállakozás lehet. Azt hiszem egy csodára várok.-

- Én is várom a csodát.- mondta. - Azt hogy meg fog gyógyulni a felesegem.-

Összenéztünk. A csoda a Jó Isten kezében van. Ki kell várni....

Nagy családok ebben az időben nehezen tudtak kivándorolni. A befogadó országok nem örültek elöregedett családtagoknak.Nem lelkesültek a költségek miatt, amit kiskorú gyerekek iskolaztatására kellett vállalni.Sok időbe tellett,amig azokat hasznos munkára lehetett nevelni.

Ugyan akkor azonban egy nagyszámu család befogadása azzal az előnnyel járt, hogy a bevándorlók igyekeztek még a legnehezebb feltételeknek is eleget tenni, csak azért hogy együtt tudjanak maradni.

Canadában répatermelő munkásokra volt szükség.Cukorrépáról volt szó, aminek a kezelése sok kézmunkássággal van egybekötve. A zsenge sorokat öntözni,trágyázni, ha kinőttek egyelni kell.Ezt a munkát nagyrészt nem a mezőgazdasági gépekkel, hanem emberi kezekkel végeztek.

Ötödik, vagy hatodik több gyermekes család után egy tizenkét főből álló csoport következett.Apa, anya, nyolc gyerek és a nagyszülők.Egészséges, jó kinézésü vidám arcu gyerekek, tizennyolc éves legidősebb fiutól kezdve a négy éves legkisebbig.

-Mekkora gazdaságuk volt Magyarországon? -kérdezte a konzul.

-Százötven hold,-válaszolt a gazda.- Együtt dolgoztunk mindannyian.Jó munkát végeztünk. A gyerekek is segitettek ott ahol lehetett.Télen iskolába jártak, nyáron velünk dolgoztak.Megéltünk szépen, mindaddig amig a bitangok el nem vettek mindent.Azt mondták hogy kulákok vagyunk.Még a házunkat is elállamositották, minket pedig kiraktak a falu szélére.El kellett nekünk onnan jönni.—

- Termeltetek cukorrépát maguknál abban a faluban,- kérdezte Mr.Walton.

- Nekem is volt tiz hold répaföldem- jött a válasz.

- Ilyen emberek kellenek nekünk.Ezekre van szükségsugta nekem a konzul , és közelebbről tanulmányozta az aktát. Számbavette a gyerekek nevét, korát, és arra kért,hogy kérdezzek tőlük sorjában bármit , mert azt szeretné látni,hogy milyen a hozzáállásuk amikor felelnek.

Könnyü dolgom volt.Értelmes emberkék álltak előttünk. Magyarul beszéltem velük.Röviden tolmácsoltam, hogy mi a kérdés és mi volt a válasz.

Elsőnek megkerdeztem a negy evest :Hany eves vagy, mi a neved ?

Jozsika - mondta - es feltartotta negy kis ujjat - egy, kettö,harom, negy - aztan diadalmasan rank nevetett.

Mi a neved ?Jársz már iskolaba? kerdeztem a soronkövetkező szöke kislanyt.

Julcsi,- mondta halkan, es az edesanyja szoknyajaba kapaszkodott.Felnezett ra es tole kerdezte- Ugye en ovodaba megyek? Ugye nem megyek iskolaba?

- Jövöre mar iskolaba mesz - biztatta a mamaja.

- Te mar iskolaba jársz, nagy fiu vagy -mondtam a következőnek.- Voltal kis cserkesz, mentel taborozni?

-Nalunk nincsenek cserkeszek.Mi uttörök vagyunk.Piros nyakkendönk is volt.De az otthon maradt, elveszett.-valaszolta es bizonytalan mozdulattal a torkahoz nyult,mintha szep kis nyakkendöjet keresne.

Vegig kerdeztem valamennyi gyereket.Rövid kerdes, rövid valasz. De egy sem mondott butasagot.

Mikor a tizenheteves Lajos került sorra, azt kerdeztem tole,hogy behivtak-e katonanak?

-Minket a KISZ-be, Komunista Ifjusagi Szövetkezetbe soroltak be.Onnan barmikor behivhattak az embert katonanak.Ram meg nem került a sor.Mi a faluban maradtunk, kivonultunk, felvonultunk amikor tüntetni kellett.

-Komunista parttag voltal-e ? kerdeztem.

-Nem voltam.Sikerült lapitani.Szerencsem volt, mert nem vettek eszre, hogy nem vagyok a partban.

Most az öreg hazasparra került a sor, akik a gazda feleségenek a szülei voltak.

A konzul gondterhelten tanulmányozta az adatokat és rancolta a homlokat.

- Nyolcán éves korral nem lehet bevándorolni- dünnyögte maga elé.Le kellett forditanom a mondatot.

-Még nem vagyok nyolcvan éves, csak decemberben leszek- vágta fel fejét az öreg asszony.- Nélkülem különben sem tudnának mihez kezdeni. Én sütök, főzök az egész családnak.Vigyázok a kicsinyekre.Rendbeteszem az ágyakat, a konyhát a kamrát. Istápolom a páromat.-

- Apó ugyan megvan nyolcvanöt éves, de mindig velünk volt a munkában. Ő nélküle nem vándorol ki a család,- jelentette ki a gazda.

- Apám nélkül nem megyünk. Mi nem hagyjuk itt magára - jajdult fel a fiatal asszony

- Józsika kiszaladt a sorból. Átölelte a nagyapja derekát, felnézett rá és sirva mondta: Apó nélkül nem megyek.Apó ugye velünk jösz? -

Össze vissza beszélt mindenki, csak az öreg ember nem szólt egy szót sem.Két lassú könnycsepp gördült le az arcán, állt egyenesen, mint a szálfa.

- Bevándorolni a saját nevében nem tudhat,- szólt közbe a konzul,- szigoruan meg van kötve a korhatár.De, ha az egész család most átjön Canadába, egy év mulva megszerzik az ottani illetőséget és akkor, mint eltartott családtagot, sponsorolhatják majd, és kihozathatják Mr. Baltait magukhoz.

- És addig mi lesz vele? szóltam közbe.

- Egy év nem nagy idő.Mr. Baltai most itt marad Ausztriában, Bizonyára lehet egy öreg-otthont találni a számára, és jövöre a

család öt is ki tudja majd hozatni Canadaba.-mondta a konzul.

- Azt én már ugysem elem meg.-mormolta a szomorú öreg.

-Apót mi nem hagyjuk. Nélküle nem megy a család- jelentette ki komoran a gazda. Kifelé indult a szobából és intett a többieknek hogy jöjjenek utána.

A konzul csendesen rajuk szolt:

- Ne siessenek olyan nagyon. En nem tehetek semmit, de megprobálok találni valamilyen megoldást.Jelentést teszek a fökonzulnak, rajta mulik minden.Most menjenek haza. Maguk ketten,- intett a férjnek és feleségnek - holnap reggel legyenek itt tizkor az irodámban, akkor már tudni fogom hogy mit lehet csinálni? -

Masnap örömmel közöltük a családdal,hogy a fökonzul azonnali hatállyal kiállitott egy olyan eltartást igazoló okiratot, amelyikben a család kötelezi magát a nyolcvanöt éves nagyapa eltartására és vállalják hogy nem fog az állam terhére esni.Ezt általában csak egy egyéves ottartózkodás után állithatta ki egy bevándorló.A nyolcvanöt éves Baltai azonban, azonnal megkapta az engedélyt, hogy együtt utazzon a családjával.

Nem sokára ezután, egy reggel, az ausztráliai orvos mellé kaptam beosztást. Mr. Walton a bevándorolni készülöket Innsbruckban, a francia zónában vizsgáztatta, en pedig a marcona kinézesü ausztrál doktornál jelentkeztem tolmácsnak.

Azonnal elém rakott egy torony magas akta csomagot és mondott valamit, alig ha nem azt, hogy mit csináljak azzal, de egy szavát sem értettem.

- Bocsásson meg, nem értem, mit kezdek velük?

Lassan, tagoltan megmagyarázta, mint valami hülye gyereknek hogy vegyem a single , egyedüli, embereket előre.

-Mindegy, hogy férfi, vagy nö ? -kérdeztem.

Ezt ő nem értette, és csodálkozva nézett rám.

Nekikezdtem a válogatásnak és eleje tettem vagy tizenöt aktát,

Ujra kérdezett valamit és mert nem tudtam,hogy mit akar, azt mondtam, hogy a husz és harminc év körülieket tettem eleje.

Valami olyasmit mondott, hogy tudni akarja,hogy ki melyik országból jött Ausztriába, de amikor azt kértem, hogy beszéljen kicsit lasabban és mondja meg a kivánságat, rám mordult és azt kérdezte, hogy tudok-e angolul?

- Azt hiszem igen- feleltem.

-En azt hiszem,hogy nem - mondta igen határozottan és vállat rántott.Csunyán nézett rám, aztan elfordult és türelmetlenül topogni kezdett.

- Küldök magam helyett egymásik tolmácsot,- igyekeztem rá mosolyogni, amit azon menteben megértett.

-Az jó lesz.- kapott a szón. - de olyant küldjön, aki angolul beszél. Ugy, mint en- tette hozza.

-I will do my best,- minden tölem telhetöt megteszek- mondtam , mert addigra már azt is megtanultam ,hogy a fenti mondat csak annyit jelent, hogy nem csinálok semmit, felölem mehet a fenébe.

Baratsagos mosollyal bucsuztunk egymástol. Uj áldozatot küldtek helyettem hozzá tolmácsnak, aki aztán szakértö kellett hogy legyen a talpán, mert ausztrál tájszólásokban igen nagy volt a választek és aki nem ott született, az el volt veszve.

Balsikerem után a változatosság kedvéért a New-Zealandi küldöttséghez osztottak be. Az orvosi szobába küldtek, ahol egy nagyon elegáns, hat lábnál magasabb ,daliás fiatal ember fogadott.Hullámos szöke hajával, hanyag tartásával film sztárra emlekéztetett. A szobában after-shave és kölniviz illata lengédezett.

Engem tetőtől talpig végigmustrált és kegyes kézmozdulattal az iroasztal melletti székbe invitalt.Megkerdezte, hogy hivatasos tolmács vagyok-e és nem akarok-e bevandorolni New-Zealandba?

Mind a két kérdésre nemleges választ adtam és megmagyaraztam,hogy azért vagyok itt, hogy a segitségére legyek a jelentkezőknek akik lehetnek magyarok,lengyelek,csehek vagy más közép-európai menekültek.Hogy közöljem velük, vagy magyarázzam meg, ha szükséges, a bevándorlásuk lehetőségeit és feltételeit, és ha kell, tolmácsoljam a válaszukat,

Azutan megkérdeztem,hogy hány bevándorlót kivánnak az országukba beengedni és milyen kaliberü emberekre van szükség?

-Nekünk semmi szükségünk sincs munkásokra, vagy munkaerőre, és nem vagyunk bevándorlókra beállitva.És nem kinvánunk nemzetközi jótékonyságban részt venni,- mondta unott fölénnyel- Most kizárólag az I.R.O kérésének teszünk eleget, amikor hajlandók vagyunk ötven vagy hatvan embert átvenni.

-Azokkal ott mi lesz? -kérdeztem.-kiket hajlandók maguk befogadni ?

Alapjá-ban mindegy,- válaszolta- Vagy elhelyezzük őket családoknál és ott majd ki fog alakulni,hogy mit fognak csinálni, vagy ha nem alkalmasak semmire, akkor öreg otthonok fognak gondoskodni róluk.

-Ezért kérdezte, hogy be akarok-e vándorolni New Zealandba? Kivándorlásra egyelőre nem is gondolok.Számomra a kérdés érdektelen. De az elmondottak után még akkor sem lenne kedvem oda menni, ha ez lett volna az egyetlen elképzelésem.

-Oh maga nagyon megszeretné NewZealandot.Gyönyörü ország. Szépek a városok, gazdagok a telepek. Csodás a természet és a klima. Az emberek megelegédetten élnek.Ott igazán béke van.Nálunk valóban szépen és boldogan lehet élni.

Ez nagyon megnyugtató azoknak a részére, akiket most fogunk majd kiválasztani,- mondtam, legszebb mosolyommal és neki fogtam az aktak osztályozásának.

-Milyen sorrendben akarja látni őket ? Kor szerint,vagy képzettség, vagy milyen alapon?

-Teljesen mindegy.Engem egyáltalán nem érdekelnek. Sem a kilétük, sem a multjuk.Én csak orvosi alapon állapitom meg,hogy megfelelnek-e a mi egészségügyi feltételeinknek.A többi a konzul dolga.Ö törödjön a politikával.Itélkezzen ő a sorsok felett. Fajjon az ő feje.Én munka után élvezni akarom Ausztriát.Azért vagyok itt,hogy megismerjem az európai életet.

(Közpénzen- tettem hozzá gondolatban.)

Elsőnek egy lengyel házaspár iratait adtam az orvos kezébe. Betekintett a papirok köze, lebiggyesztette a szájat és eldobta az aktát.

-Nem kellenek .-

Másik csomót raktam eléje.

Fellapozta, eldobta.

- Ez sem jöhet.-

Ezutan egy idősebb cseh házaspar aktája került sorra.

A doktor hosszasan gondolkodott, hümmögöt, majd vállat vont.

- Nem bánom. Hivja be őket.-

Középkorú két ember jött a szobába.Az orvos ridegen fogadta őket.

-Vetközzön,- mondta a férfinek és nekikezdett a szokásos vizsgálatnak.Vérnyomás, hőmérséklet, pulzus, lélegzés, torokba-, fülbenézés és igy tovább.Ez után tornagyakorlatokára került a sor. Leguggolni, lábujjhegyre állni, hátra- előre hajolni, földet érni, fejet görgetni.

-Még jó,- gondoltam, -hogy nem kell fekvőtámaszt csinálni és falra mászni.-

- Maga következik- mondta a felesegnek.

Azzal is végigcsinálta az egész procedurát és megkérdezte,hogy ha reggel kilép az ágyból,meddig tart, amig simán el tud indulni a szobában?

Az asszony elcsodálkozott a kérdésen. - Nem tudom, nem mértem.Eddig ezt még senki sem kérdezte.-

-Pedig sokat számit,hogy milyen hamar vált át fekvésből felkelésbe,és milyen gyorsan tud koordinálni? -

A férj közbeszólt: - Kérem, mi nagyon jól koordinálunk. és a feleségem egészsége számomra is a legfontosabb.Különben sem vagyunk még aggastyánok.-

- Jó,hát mehetnek a kozul elé.A többi az ő dolga-

A hosszú kivizsgálás után az „egészségi állapot" bekezdésre csak annyit irt a lap aljara : -Orvosilag rendben.-

Az aktacsomót rendbe raktam és további intézkedésre átvittem a szomszéd szobába, ahol már javában folytak a végét nem érő személyes kihallgatások.

Az ezután soron következő magyar mérnök zökkenő nélkül esett át a körülményes orvosi vizsgálaton és a torna bemutatón.Megkapta az " orvosilag rendben" megjegyzést és mehetett a konzuli kihallgatásra.

Bizonytalan, bávatag kifejezéssel az arcán elevszy Jadviga jött ezután az orvosi szobába. Remegő kézzel mutatta a behivót és az utasitást, ami arról szólt, hogy jelentkezzen a newzealandi küldöttségnél.Ezt a hervadt arcú, kopott, kövér lengyel vénlányt már ismertem előző találkozások idejéből. Akkor láttam először

amikor a nehezen kivándorlók osztályán Mandorff Antival állítottunk össze számára egy olyan életleirást, aminek a segitségével azt reméltük,hogy találnak a számára egy bevándorlási lehetőséget valahol a nagy világban.Azután éppen tolmács voltam a canadaiaknál, ahonnan sajnálkozó szimpátiával elutasitották.Most ezt a hazátlan öreg lányt ide küldték, hogy itt próbáljon szerencsét egy ujabb bemutatkozással. Mostani kálváriáját ennél a baka-örmester modoru orvosnál kellett kezdenie.

Nem adtam időt az akta tanulmányozására hanem megkérdeztem

-Hány jelentkezőt fogadnak be a szeretet-otthonokba? Ne kezdjen neki a vizsgálatnak, ha nem akarja egy ilyen helyre betenni. Családi kapcsolatra vágy/ik szegényke,de olyan alapos gondozásra van szükség,hogy magánembertől azt nem is lehet elvárni. —

-Ide küldték, válaszolta az orvos.- Akkor is meg kell vizsgálni, ha/eleve reménytelennek látom a helyzetet. —

Ezt az első két aktával nem tette- gondoltam, de nem mondtam ki.

-Kezdjünk hozzá,-folytatta ingerülten, -Mondja meg neki,hogy vetkőzzön le!

-Jadviga, le kell venni a bluzát, fordultam az előttünk álló emberroncshoz.- A jó doktor igy tudja majd megvizsgálni a tüdejét meg a szivét.Ne féljen. Vegye le szépen. —

Németül szóltam hozzá,mert vele csak ezen a nyelven tudtam értekezni.Összefonta keblén a két karját és idegesen dadogta:

-En nem szoktam nyilvánosan levetkőzni.—
-Az orvos előtt levetkőzhet.Az nem számit nyilvanosságnak

-Tőlem ne kivánják, hogy levetkezzek- tiltakozott Jadviga.- Láthatja, hogy ruha van rajtam.Nincsen bluzom.Nem akarhatják,hogy levegyem a ruhámat.-

-Mit fecsegnek ?-kérdezte türelmetlenül az orvos.-Nem tölthetem az egész napot ezzel a furcsa figurával.-Minél hamarabb végezni akarok vele.-

-Ne vitatkozzon Jadviga- kértem.- Vetkőzzön le szépen. Az egész vizsgálat nem fog soká tartani.-

A nyomorult öreg lány keresztet vetett és fején át, leszadte magáról a formátlan öltözéket, amit ruhának nevezett.Derékig meztelenül, kézzel kötött, ribizli piros, feszes, piros bugyiban didergett. Harisnya nem volt rajta, csak valami zokni féle ócskaság kandikált ki otromba cipöiből. Lelógó, aszott, rancos keblét összekulcsolt kézzel próbálta eltakarni és fonnyadt, sápadt arcán csurogtak a könnyek.

Túl estünk a fizikai vizsgálaton.Jadviga hangtalanul zokogott és imádkozott.Állt, mint a cövek és néman türte,hogy tologassák forditgassák mint egy fabábut..Meg nem mozdult volna magától. Azt gondoltam, hogy nem is hallja, amikor az orvos gorombán ráförmedt ,

-Nyujtsa ki a karját és guggoljon le olyan mélyen,ahogy csak tud.-

Jadviga halkan dünnyögte a Mi-Atyánk-ot de meg sem moccant.

- Mi lesz már?-türelmetlenkedett az orvos- Nem fogok örökké várni.Mutassa meg, mit tud.-

Jadviga vállára tettem a kezemet, leguggoltam elötte,hogy lássa, hogy miről van szó és biztatni kezdtem -Ezt kell tenni. Nem nehéz.Jadviga, ne sirjon.Meg tudja ezt maga is csinálni.-

Szegény, lassan észbe kapott.Megprobált utánozni engem,de a torna semmikepen sem sikerült. Abba hagyta és szomoruan rázta a fejét:

- Faj a terdem.Nem való ez nekem.Miért kell nekem leguggolni?

-Mert a doktor látni akarja, hogy milyen mélyen tud térdet hajlitani, milyen mélyre megy le és milyen hamar fog majd ujra lábraállni. -

Kitartott karral előtornásztam és vártam, hogy utánozzon, de közbejött egy következő utasitás:

-Térdhajlás nélkül hajoljon előre.Érjen földet, álljon fel és düljön hátra.Látni akarom hogy hogyan csinálja.—

Megpróbáltam elmagyarazni Jadviganak, de ő meg sem mozdult. Lehajoltam, kezemmel a földet értem, de amikor hátranéztem azt láttam hogy az orvos kajánul vigyorog.

Milyen nevetséges helyzetet teremtettem magamnak,-ébredtem rá a valóságra. Hogy bosszusságomat leplezzem, szembefordultam a mosolygó szőke Adonisszal és jég hideg hangon megkérdeztem,hogy meddig kivánja folytatni ezt a komédiát?

-Köszönöm. Eleget láttam- felelte pléh arccal és kezbe vette az aktát, mintha abból akart volna kiolvasni valamit.

-Öltözzön fel és szedje össze a holmijat,-fordultam Jadvigához ,aki felmeztelenül és tanácstalanul vacogott előttünk. -Mindjárt meg fogjuk hallani,hogy hova kell majd menni,-vigasztaltam. Ügyetlen igyekezettel kapta magára a holmijat és várta, hogy hova fogjuk majd küldeni?

Az orvos azonban nem szólt egy szót sem.Oda irt egy megjegyzést az akta aljára és lendületes kézmozdulattal az ajtóra mutatott.

Az öreg lány a gesztust azonnal megértette. Kérdés és köszönés nélkül hanyatt-homlok rohant ki a szobából.

-Vihetem a papirt a konzulhoz? beajánlotta ezt a szegény öreg lengyel lányt a szeretet-otthonba? —

-Nincs vele mit kezdeni.Nem birna ki a harminc napos hajóutat.Maradjon nyugodtan Ausztriaban- valaszolta közömbösen a fimsztarhoz hasonlo, orvos-kabatba öltözött jelenség. Azután átvaltott egy kihivo mosolyra, és magabiztos hangon kijelentette:

- Most elviszem magat ebédelni.Mondjon egy jó helyet, oda fogunk menni.

-Köszönöm. Magaval nem megyek sehova, barataim varnak ram a cafeteriaban. Mar is el vagyok kesve.-

-Ha nem jön ebédelni, akkor menjünk együtt vacsorazni. Elviszem a legdragabb helyre, és utana majd nagyon kellemesen fogjuk eltölteni az estét,- tette hozza sokat igérő grimasszal.

-Köszönöm, de már eligértem az estémet.Más terveim vannak.—

— Maga ostoba liba, nem tudja mit mulaszt.Nagyon jól tudja, hogy miről van szo.—

--Pontosan tudom, hogy miről van szo.Megnyugtathatom , hogy semmit sem fogok elmulasztani.Magának is kellemes jómulatast kivanok,-mondtam olyan kedvesen, ahogy birtam és kisétáltam a szobából

Az előterben mar türelmetlenül vartak, hogy átvegyem a délután sorrakerülők személyes aktait.

-Ilyen hosszu idő alatt csak ilyen kev-es ember ügyét intéztetek? Itt vannak a délutániak,- adta kezembe a torony magas iratcsomót az irattári beosztott, aki felelős volt azért, hogy kit hova küldött az aznapi munkára.

-Rettenetes migrénem van. Haza akarok menni, Kérem, váltsatok fel - háritottam el magamtól a paksamétát- Én használhatatlan vagyok. Küldjetek be mást helyettem.

-Ahhoz a csodálatos szép szóke orvoshoz? sikoltott fel

a hatterbol egy kedves fiatal osztrak lany.-En boldogan megyek hozza. Küldjetek be engem. —

- Akkor ez a kérdés el van intézve- mondta a központi beosztó.-Krisztina megy az orvoshoz és te gyógyitsd meg a migrénedet. —

- Ha ilyen remekül meg tudták oldani a problémat, akkor már nem is fáj a fejem olyan nagyon.Beveszem az orvossagaimat és átmegyek a canadaiakhoz. Ott is rengeteg munka vár rám- bucsuztam, és sietve odébb alltam. New Zealandra nem vagyok kivancsi, zartam le magamban az ügyet.

Az Überfuhr nevezetü Salzach -parti Gasthaus szép lassan a Salzburgba telepedett emigrációs magyar társaság esti találkozó központjává nötte ki magát. Itt találtak egymásra azok is, akik fökeppen a multak emlékeiből éltek és jövendö politikai álmokat szöttek Magyarország ujjászervezésére.De azok is idejártak vacsorázni akik valamikor ugyanahhoz a társadalmi körhöz tartoztak vagy közös munkahelyen kerültek össze.Voltak, akik csak hazai régi baráti kapcsolatukat vagy egykori flirtjeiket folytatták. Az Überfuhr egy vagy két-ágyas szobácskáiban szinte kizárólag magyarok laktak, és osztozkodtak az emeleti folyoso két végén lévö fürdöszobákban.Viszont a város magán-lakásaiban albérletezök, a patinás szállodákban tartózkodóak is legszivesebben az Überfuhr vadásztrofeákkal ékeskedö, faburkolatos éttermében szórakoztak. Itt tartották a kivándorlás elötti bucsuvacsorákat, és mint ahogy az egykori temetkezési üveg hintók lovacskái bandukoltak az eltávozok utolsó utjára, úgy vonultunk ki mi is a Salzburgi pályaudvar peronjara, hogy utoljára még egyszer elmondhassuk jó kivánsagainkat és viszontlátásos reményünket azoknak,akikkel, úgy ereztuk, ugy sem fogunk ebben az életben ujra találkozni.

Mindennapjainknak nem volt lelki horgonya.Eddigi életformankból kiborultunk.Emléke fájóan velünk élt, de máról holnapra teltek napjaink, és a jövendőt kódos bizonytalanság takarta.Tudtuk, hogy valahol a nagy világban új életet, uj exisztenciát kell majd kezdeni,de a mostani mindennapok gondjait tapostuk és azoknak a sorsán aggódtunk, akik otthon maradtak. Városszoba mentalitásban éltünk. Multunk ajtaja becsukódott, de nem nyilt ki még előttünk a jövendő.Egyéni gondjainkat nem akasztottuk másoknak a nyakába. Üres járatban folydogáltak az esti beszélgetések és alig csináltunk hétvégénél hosszabb terveket.

Baráti körünk legnagyobb része U.S.A-ba készült vándorolni. Csak azok készülődtek más ország felé, akik oda nem mehettek.Vagy azért, mert nem volt date-line-juk, mint például nekem. Aki ugyanis nem jött el Magyarországról 1948 december 31 előtt, azt ugy tekintették, mint aki beleilleszkedett az otthoni komunista szférába, és csak a nemzeti kvotán jelentkezhetett amerikai bevándorlásra, ahol tizenöt- husz évig várhatott arra, hogy számba kerüljön.De nem mehetett USA-ba az sem ,aki Erdélyben született, mert az illetőt románnak minősitették és román quota nem létezett. Hiába született, járt iskolába, hiába volt ősi földje az ezer-éves magyar honban, az Ausztriába jött menekültet ahhoz a nációhoz számitották, amelyik az első világháboru végeztével, a Trianon-i döntés után, Magyarország földjét megkapta.Hiába viselt ősi magyar nevet, csehnek,szlovaknak, románnak vagy szerbnek számitott. Igy jártak Barcsay Józsiék is. Ősi családi birtokuk Székelyudvarhelyen volt, de 1919-ben a románok kiüztek őket onnet.A huszasévekben Pestre jöttek, uj exisztenciát teremtettek maguknak és meg is éltek volna,ha a második világháboru után, a komunista uralom alatt, Józsi ismét el nem

vesziti mag

tölt[illegible] as pozicióját,amit a földmüvelésügyi miniszteriumba

[illegible]ott be.V[illegible]gül [illegible] er [illegible]i [illegible]vetségen tudott valamilyen állashoz jutni, de kemkedés gyanuja miatt a magyar politikai rendörség letartoztatta.A börtönben rettenetesen megvertek,kinszenvedések között folytatott kihallgatások utan, emberroncskent szabadult másfél év után a börtönböl.Most U.S.A-ba szerettek volna vándorolni de, mert Erdélyben született, románnak számitott.Nem maradt más hátra, gyönyörü feleségével, Évával, és két aranyos gyerekükkel U.S.A helyett Canadába próbáltak bejutni.

Természetesen voltak,akik minél hamarabb tovább álltak Ausztriából Ezek köze tartozott Felsőbüki Nagy Ádám.Birtok felügyelöi ajánlatot kapott Dél-Afrikából.Nagy Miskához irt első levelében beszámolt arról, hogy sok ezer holdas gyönyörü birtokot kell kezelnie.Minden kényelemmel berendezett pompás otthona van.Számos cseléd lesi az ohaját. Legmerészebb várakozását is meghaladja a fizetése, de öt napos autozási távolságban él az első fehérbörü szomszédjától, aki egy szófukar öreg holland földesur.Százötven kilós feleséggel és tizenegy gyerekkel van megáldva.Kiadós lakomával várja a vendéget, de az első pohár alkohol után nem lehet vele értelmes beszélgetést folytatni, és még repülögépen sem volna érdemes ellátogatni hozzájuk mert a megérkezésen túl semmi örömben sincs része a vendégnek. Kemenesék Chilébe mentek. A volt tüzértisztből bárzongorista, a feleségéből fodrász szalon alkalmazott lett.Fedák Gotiék, akik jól beszéltek spanyolul,illemtani iskolát nyitottak Venezuelában.Olajkutakból megvagyonosodott uj gazdagok feleségeit tanitottak helyesen öltözködni, jó modorban elcsevegni.Ajtay Kálmánból, aki Gömör megyében volt szolgabiró, városi főkertész lett Bogotában.Délamerikai

Gerbeaud cukraszdat nyitotak Radoczaek Braziliaban. Ott alapitottak a pestinel nagyobb muanyag epitesi vallakozast Sorgek is,akiknek sikerult nagy vagyonnal eljönni Magyarorszagrol.

De akinek türelme volt es Ausztriaban valamikeppen el tudta tartani magat, az, ha csak tehette, kivarta a következö U.S.A-ba iranyitott csoportnak az indulasat. Ha akadt sponsora, aki garantalta, hogy nem fog az allam terhere esni, ha eletre valo képzettseggel rendelkezett, ha a legkisebb tüdö rendellenesség sem merült fel a röntgen képen, ha elmebetegség meg a legtavolabb csaladja köreben sem fordult elö, akkor Amerika volt az az ország, ahol teljes szabadsag varta.Ott szabadon kezdhetett uj eletet. Szabadon csinalhatott karriert, amennyiben tudott, es módja volt ra. Es ha nem vitte semmire, ott szabadon ehen is halhatott.

Az überfuhrmi tarsasag nem ugy nezett ki , mint akik ehenhalni készültek.

Podhorszky György es felesege, Ugron Maria mar elöre tudtak,hogy milyen kapacitasban fognak elhelyezkedni.Egyenlöre vartak az indulas idejet es mindenapi csaladi jatekaikat folytattak.Illetve a jatekot Maria folytatta, aki most igyekezett elegtetelt szerezni magának azert a multert, amikor György volt a tarsasagi elet dedelgetett kedvence, ö pedig feltekeny visszavonultsagban szenvedte végig a maganyos esteket.Most Maria ünnepeltette magat tisztelgö "ötös fogataval ".O körülötte sürgölödött a jo megjelenesü fiatal videki orvos, Erdelyi Pali, Balthazar Geza, az elegans ,elvalt pesti ügyved, aki inkabb zsurfiu volt, mint jogasz, Szabo Guszti az országos hiru müegyetemi tanar nagyon tehetseges gepeszmernök fia, Ivanyi Denes, aki az öreg Ugron Gabor miniszteriumaban volt osztalytanacsos, es Zsitvay Leó,aki nem csak otthon, de itt Ausztriaban is sikeresen üzletezett a nemzetközi valutak piacan.

Maria a körbecsodalat fényében kivirágzott, megfiatalodott és ellentmondást nem tűrö nyilatkozataival a társaság központjába emelte saját magát.Elégtétellel szemlélte/hogy a derüsen zsongó étterem egyik félhomályos sarkában, férje most csendes melankolival szemléli/a jövés-menést és másoknak a szorakozását.De a csendes magány nem tartott sokáig.Váratlanul megérkezett a rózsásarcu, csillogó szemü, szép kis Tószögi Freund Marian, aki a negyvenötös időben velük együtt dolgozott az amerikai követségen.Máriannak nem volt Salzburgban lakása.Podhorszkyek kamra nagysagu szobácskat szereztek számára a nagy gazdánál, akinél ők laktak.Estenként Maria az étterem főasztalánál folytatta udvartartását, Marian pedig rajongó áhitattal csodálta György nemes profiljat és leste nosztalgias mondanivalóját.A két szinten folytatott szinjáteknak azonban hamarosan ujabb fordulat lett a következménye. Kiderült ,hogy Marian kis babát vár és a gyermek megszületésétől függ ennek a két embernek a boldogsága.Maria és GYörgy megértöen, békés barátságban, szép csndben elváltak.György és Marian szép csendben összeházasodtak.Ugyanabban a kiberelt nagy lakasban most a fiatal pár költözött be a két agyas nagy szobába, Maria pedig áttelepedett a kis kamrába.Estenként pedig mi, valamnnyien kocintottunk a fiatal házasok boldogságára, és ünnepeltük Máriát nagyvonalu gesztusáért.

Négyesben mi, Bacsák Johnnyval, Nagy Miskával és Rath Pistával többnyire bridgelni szoktunk.Nekem ugyan-csak össze kellett szedni a tudásomat, mert ők harman erősebb játékosok voltak nálamnál. De egy pohárka cognac mellett, amit partnereim estenként felváltva prezentáltak, esetleges apró botlásaimat türelmesen elnéztek, és nem kerestek nálamnál jobban játszó ötödiket.

Estenként Felegyi Pityu zongorazott.Hallgatósaga vissza almodhatta a pesti Dunakorzó esti hangulatát, ahol valamikor a Dubary kávéházban Fejér György zongorázta a fülbemászó schlagereket.

Az eseménytelen mindennapok folyamán valamikeppen a köztudatba került, hogy én is, Johnny is foglalkozunk családunk kihozatalának a gondolatával.Ez már önmagában is veszélyt jelentett Tikiék számára.Grazi probálkozasaim holtvágányra jutása után arra kértem Johnyt,hogy ő kezdje meg a tárgyalást az ismeretlenségből felbukkanó embercsempészekkel és bizonyosodjon meg a megbizhatoságuk felől.Kerülő uton küldött üzenetekkel és a cenzura számára kódósitett levelekkel időközben sikerült Tikit Johnny feleségével, Huszka Lilivel összeismertetni és ravenni őket,hogy ők is egyesült erővel készülődjenek a veszélyes utra. Odahaza Tiki megitélésére biztuk a döntést. Salzburgban elso sorban Johnny vesződött és alkudozott AZ EMBERCSEMPESZEKKEL. Akik előálltak és bemutatkoztak természetesen sikeres utjaik nagy számát emlegették és hivatkoztak kivalo eredményükre,aminek arányában szabták meg toronymagas áraikat.Akadt köztük egészen romantikus, groteszk vállakozó is. Egy rózsás arcu, ártatlan képü, kópcös kis emberke azt meselte,hogy sikere első sorban abból áll,hogy láthatatlan módon hatol be Magyarországra.Utjának biztonsága úgy kezdődik, hogy a határhoz érkezésének semmi nyomát sem veszik észre, és mindaddig nem is tudhatnak róla, ameddig el nem jut Budapestig.Tehát senki sem gyanakodhat, mig fel nem veszi a kapcsolatot azokkal akiket ki akar segiteni.Büszkén meselte hogy uj hőold idején szokta megközeliteni a vasfüggöny nyugati szélét.Ott hélium gázzal feltölt vagy ötven darab sötét szinü luftballont és azokba kapaszkodva az éjféli szellővel emelteti magát keresztül a szöges dróton. Miután a

a több méter magas keritésen átrepült, a kukorica-földek nagy leveleinek a sora között, földön kuszva jut el a legelső magyar faluig,és csak akkor megy ki az országutra, amikor már jó messze elhagyta a határzónát.Ettől kezdve helyi kis vasutakon utazgat cikkben-cakkban, és olyan sokszor változtatja az utirányt, hogy még ha figyelik is, utjának a célját akkor sem tudná senki kiismerni, hogy hova igyekszik.De amikor a kijövőket kalauzolja, akkor már csak a hajnali órákban közlekednek és rövid távon is csak az egyik gyanutlanul kinézö "védett ház"-tól a másikig osonnak. Négy napon belül végre el tudják érni a nyugati határzónát.Ott egy mindenki részéről ismeretlen, keskeny ösvényen kell a vasfüggönyhöz gyalogolni, ahonnan egy mélyen a földbe ásott alaguton jutnak majd el Ausztriába.

Miután most éppen egy hattagu társaságot készül kihozni, fel ajánlotta, hogy következő alkalommal a mieinket segitené ki hozzánk ;mi megigértük hogy sikeres utja után fel fogjuk venni vele a kapcsolatot. Kifizetjük az előleget, megadjuk neki otthoni családunk cimét és a részleteket Tikiékkel kell megbeszélnie..

Két hetig vártuk, hogy visszaérkezzen.E-helyett azt a hirt kaptuk, hogy az egesz társasag lebukott. A kis luftballonos életét vesztette, a menekülők többéves szabadságukat.

Johny azutan hamarossan talált egy másik embert, akinek az utiterve kevésbbe kalandosnak és sokkal megbizhatóbbnak látszott. Az illetőnek jó referenciái voltak,Többen is esküdtek rá, és bár csillagászati honoráriumot igényelt, megfogadtuk volna, mert eddig már tizennyolc embert hozott ki Ausztriába,Ezek után Tikit értesitettük az agens érkezéséről és az ő ítéletére biztuk, hogy igénybe fogják-e venni ezt a lehetőséget.Tiki azonban minden erősködés ellenre sem bizott ebben azismeretlen idegenben és Lilit is igyekezett a kalandos vállakozásról lebeszélni.Ő azonban úgy vélte,hogy Tiki tulzásba

viszi az ovatosságot, tehát azt határozta, hogy a gyerekeivel együtt indulni fognak.Az ő helyzete ugynis otthon egyre tarthatatlanabba vált.Az ÁVO ismételten beidézte az Andrássy ut 60-ba.Kitartóan faggatak a férje h-olléte felől.Azt követelték tőle, hogy ha nem tudja megmondani, hogy hol van, akkor legalább azt mondja el, hogy miképpen tudott annak idején meglépni és kiknek a segitségével szökött el a halálos itélet elől. Kutatták a család anyagi körülményeit..Bizonyitani probálták, hogy Lily Bécsből kuldött anyagi segitségből él, tehat, igenis ismernie kell Johny hollétének a a h-elyét.Egyre sulyosabb büntetéssel fenyegették, ha nem hajlandó elárulni a pontos cimet. Szegény asszony a további otthoni gyötrelmek h-elyett a kiutazás veszélyét választotta.Neki és gyerekeinek, éppen ugy, mint egykor nekem, az embercsempésztől függetlenül kellet a határhoz eljutnia.Találkozójuk egy határmenti kis falu temető kertjébe volt kijelölve.Két éjszakán keresztül hiába várakoztak a szegényes kis sirkeresztek félhomályának az árnyékában a megbeszélt rendezvous-ra.A harmadik éjfélkor már azzal az elhatározással mentek a temetőbe, hogy ha a vezetőjük ez alkalommal sem fog megjelenni, akkor a további várakozásnak nincsen értelme és vissza fognak utazni Budapestre.Már indulóban voltak,amikor a buja bokrok sötét hátteréből elejük lépett az embercsempész és folytott hangon azt suttogta, hogy veszélyben vannak, mert valaki figyeli és settenkedve kiséri őket.Min-él hamarabb tehát valami buvóhelyet kell találni mert bármely pillanatban letartóztathatják valamennyiüket.Még be sem fejezte a mondókáját.amikor fegyveres határőrök csoportja vette körül őket.Első dolguk az volt, hogy valamennyiüket szétválasztották egymástól. Az embercsempészt félholtra verték.Megrugdosták, bilincsbe rakták és láncra vereve elhurcolták. Élve ezután senki többet nem látta.

Bucit, a tizéves kislányt Kalocsára vitték, ahol a "rossz - lányok" házába raktak.Pétert, a tiz éves kisfiut árvaházba csuktak. Lilyt a pesti AVO-hoz cipeltek, onnan pedig egyenest a csepeli téglagyár táborába zartak, ahonnan csak az 1956-os szabadságharc ideje alatt tudott kiszabadulni.Az egykori Budapesti urivilág ünnepelt kedvence, a liliom-karcsu, elegáns szépasszony egy orias hangár csupasz földjén, sokadmagaval, lópokróca burkolva, töltötte az éjszakákat, telen-nyáron át.Csajkát sem kaptak. Közös kondérból kanalazták az ételnek csufolt emészthetetlen kotyvalékot.Férfiak nők egy terembe voltak zárva. Malterral, téglával sulyosan megrakott taligát kellett házépitésnez, utjavitáshoz fuvarozni.Lily keskeny pallón naphosszat cipelte a sulyos terhet. Sem a család, sem barátok nem tudtak a sorsán enyhiteni.Egy két csomag becsempészett cigaretta, ha jelentett is egy pillanatnyi szippantást, gyenge egészségét még jobba alázta.Kálváriájának emlékét élete végéig nem tudta kiheverni.

A kis Bucit a "rossz lanyok " feltve rejtegették,kényeztették és nagyapját, a kilencven éves világhirü, jegszakkutató tudós professzort, unokája hollétéről a legrövidebb időn belül értesitették. Az árvaházból kicsempészett leveleben, Péter saját maga számolt be a történtekről.A nagy tudósnak, világbotránytol való félelmükben, még a kommunisták sem merték megtagadni az engedelmet, hogy unokáit magához vegye és felnevelhesse.

A lebukás drámája és a tragikus fordulat részletei csak lassan jutottak el az emigracio tudomására.Az indulás feltételezett idejében Johnny az osztrák-magyar határ, megbeszélt találkozó helyénél töltötte napjait.Bizakodott a család érkezésében, és ahogy

eredmény nélkül multak a napok, egyre inkább abban kezdett reménykedni, hogy a család meggondolta a dolgot, és nem mertek elindulni. Az orosz zónából tehát visszajött Salzburgba, ahol a tanácstalan további várakozás helyett egyszerre csak levelet kapott Svájzból, rokonától, Radnótfay Károlytól, aki Genf-i kapcsolatai révén sürü levelezést folytatott Magyarországon élo rokonaival és barátaival. Ó számolt be Lilyek probálkozásának a tragikus fordulatarol és még nemzetközi közbenjárás utján sem tudott a helyzeten változtatni. Johnny nagy sokára azután családja nélkül vándorolt ki Amerikába.

Én áldottam Tiki bölcsességét és elővigyázatát. Ők, ha bármilyen nehéz otthoni körülményekkel vesződtek is, legalább annyira, amenyire lehetséges volt, meglapultak Szent-Endrei romos házuk csendes magányában. További próbálkozást a kihozatalukra ezután nem mertem kezdeményezni.

Canadai tolmácskodásom egyik ebédszünetében, vagy két héttel a kudarc után a pinceterem ablakából éppen tétlenul bámultam ki az udvaron tolongó, frissen érkezettek sokaságára, amikor egy magas, szőke, elegáns asszony karján ugyan olyan coboly prémes ~~mes~~ téli kabátot pillantottam meg, mint amilyen egykor az enyém volt. Amit persze otthon hagytam, mert menekülésem idején a legkevésbbé feltünően kellett öltözködnöm. Ági lanyom egyszerü kis iskolai kabátjában utaztam és majdnem lekéstem az indulást, mert méretre csináltatott magassarku luxus cipim nem voltak alkalmasak ~~alkalmasak~~ arra, hogy szántóföldek göröngyein futva, kuszva jussak el a határig. A kis lányom mindennapi lapos sarku kitaposott sportcipői viszont a sarok-bolti kis szusztern él várakoztak egy foltozásra alkalmas talpbőrre. Nem tudtam utra kelni, amig a cipőjavitás el nem készült. Most az I.R.O. udvarán egykori szép télikabátom emléke kisértett.

Amikor a nagy személyes kis csoport, az elegáns szépasszony , szarvasbőr bundás délceg párja és a két hat-nyolc évesnek látszó kis fiu elindult a pince ablak irányába, óriási meglepetésemre a Vocziczky családra ismertem.Ludo, aki valamikor a legnagyobb erdő birtokok egyikének volt tulajdonosa, Lengyelországban nábobnak számitott, amikor magyarországi utja idején a szép Tarányi Erzsit feleségül kérte.Mire nászutjukról hazaértek,Lengyelország elveszett. és a sok ezer hold erdőbirtok már csak emlék maradt.Magyarországon az 1945 utáni komunista földbirtok-reform Tarányi főispán vagyonát is kivégezte.Kisemmizett, vagyontalan földönfutó lett mindkét család. A szomszédos két országra rászakadt orosz megszállás következményeképen az ugy nevezett szatellita államok között időközben valamilyen politikai és gazdasági egyezkedés kezdett kialakulni. Már utazni is lehetett egyikből a másikba.Ludo egykori vagyonát és őseinek cimerét elhallgatta és, mint egykori egyszerű lengyel menekült engedélyt kért és kapott arra, hogy családjával együtt haza látogasson a szülőfalujába.Még uti poggyászt is hozhattak magukkal. Pestről Bécsen át utaztak volna Lengyelországba, Bialystokba. Ausztrián keresztül szólt a vonatjegy is.Hogyottan "tévedésből" azután a Svájz felé induló vonatra szálltak át, az egyszerű kis jegycserének volt az eredménye.Igy jutottak azután el Salzburgba. Nagyon nagy szerencsével, türelemmel és ügyeskedéssel a vasfüggöny mögül hát igy is ki lehetett jutni.Tiki kérésére Erzsi az én kabátomat is elhozta.És kaptam egy pár fényképet a gyerekekről és egy szerelmes levelet, ami nem látott cenzurát.Átmenetileg most végre megint egy kis családi közelség is bekerült az életembe.

Erzsiék a Salzach folyó jobb partján, a Landesgericht előtti szép kis barokk hid tövében egy gyönyörű öreg házban szálltak meg.Tulajdonosa, az özvegy Leibach báróné unokatestvére volt

Erzsi edesanyjának.A Vocziczky családot az öreg hölgy úgy fogadta mintha saját gyerekei lettek volna. „Auch du bist meine Nichte,- - Te is a kis hugom vagy,- ölelt engem is magához, amikor megtudta, hogy Erzsi növére, Daisy, unokasógoromnak, Szentpály Gábornak a felesége. Ezentúl én is gyakran meg voltam hivva hozzájuk uzsonnara, vacsorára.

A Vocziczky család Canadába készült kivándorolni. Ludonak, mint jól képzett lengyel erdőmérnöknek ott szép jövőre volt kilátása.A legrövidebb időn belül kapott is egy ajánlatot arra, hogy óriási erdő telepitési és fakitermelési adminisztrációt korszerüsitsen a Hudson Bay nyugati partjánál, Manitoba államban. Szép reményekkel indultak tehát neki a tengeren-túli utnak. De még mielőtt a hajó Halifaxban kikötött volna, kanyaró járvány tört ki az utasok között.A betegséget mind a két gyerek hamarosan meg kapta.Érkezéskor tehát nem a bevándorlasi központ fogadó táboraba, hanem vesztegzár alá, a járvány-kórházba kerültek Hetekbe tellett, amig a két kis fiu meggyógyult. Erzsi is kanyaróval került a betegágyba ugyanott.Ujabb néhány hetet töltött karantinban az egész család. Amikor végre egészségesnek nyilvánitották valamennyiüket, első utjuk a munkaközpontba vezetett, mert tudni szerették volna hogy Ludo mikor foglalhatja el felelősségteljes nagyszerü állását ?

Ott először hosszasan várakoztatták és szobáról szobára küldözgették őket. Végül pedig egy nagyon mogorva hivatal-főnök a fejükre olvasta, hogy hetek óta, országszerte keresik,körözik ezt a munkakerülő lengyel családot, akiket hajókikötés óta,sehol senki sem látott és akik még azt a fáradságot sem vették, hogy megköszönjék és lemondják azt a nagyszerü állást, amit pedig sok jó szakember igyekezett megpályázni, és amit ott Ausztriaban végül is Ludónak ajánlottak fel. Mint nem kivánatos bevándorlókat

a legközelebbi Europaba indulo hajóval tehát deportalni fogják a Voczicky családot.

Csak nagy nehezen sikerült igazolni, hogy ők a vesztegzár idején meg levelet sem küldhettek ki a korhazból és, hogy annak idején arról biztositották öket hogy a késedelem magyarázatával hivatalos jelentés ment ki az összes illetékesekhez.

A deportálás hát elmaradt.De mert idöközben a jó állást valaki massal már betöltötték, Ludoval azt közölték hogy uj beosztást kaphat az Észak-nyugati területen, a Victoria Land-i kerületben.

Erzsiéknek nem volt fogalmuk sem arról,hogy ez a hely hol van.De vasutjegyet kaptak és a munkahivatal haladéktalanul vonatra rakta a családot.Bizakodva,reménykedve utaztak éjjel,nappal egy egész héten át.A vidék egyre kopárabb, kietlenebb lett.Az utasok egyre fogytak.Ök pedig egyre jobban fáztak.Amikor végre a végállomásra értek, már minden meglévö meleg holmijukat magukon viselték. A barak, ahol lakhattak volna, levegötlen volt és rosszul fütött. Az eszkimók is földbe ásott, tuskókból összeépitett ,agyaggal szigetelt ablaktalan, barlangszerü épitményekben, több-családos közösségben vészelték át a sarkvidéki hosszu téli hónapokat.De azok legalább jó meleg szörmékkel takarództak és jártak vadászni, halászni amikor végre megjött a késöi tavasz.

Erzsiék ezt az idöt nem várták meg.Minden eladható holmijukat, még a jegygyürüjüket is pénzzé tették.Amikor aztán az utiköltség végre egybegyült, vonatra szálltak és meg sem álltak Montreálig, ahol a munkahivatalban jelentkeztek és bejelentették hogy nem hajlandók az Északi Sarkon letelepedni.

-Hát deportálni ugyan nem fogják öket,-adta ki határozatát a

hivatal,- de ne számitsanak többé semmilyen állami segitségre.Eljenek meg, ahogy tudnak.—

Ludonak nagy nehezen sikerült egy külvárosi fatelepen valamilyen deszkaselejtező, deszka rakodó napi-bérre munkahelyet találni. Erzsi pedig egy táncos kabaré jelmez-öltözőjében naponta nyolc darab kankán-szoknya fodor-zuhatagát keményitette, stoppolta, vasalta igen alacsony munkabér ellenben.Valamivel több pénzt kapott, ha nyolcnál több fodros szoknyát tudott este hat előtt tisztába -tenni, és a lányok szobájában a fogasra akasztani.

Szorgalommal, igyekezettel, szerencsével és időközben felmerült társadalmi kapcsolatok segitségével szép lassan kievickéltek a kezdeti nyomorból.Amikor évek mulva meglátogattuk őket, Toronto kertes elővárosában már a saját szép nagy házukban éltek.A fiuk Canada legjobb magániskoláiban tanultak.Nemzetközi tenniszversenyeken, jéghoki csatákban szerepeltek.Ludonak bankban volt remek állása.A legkiváltságosabb clubok tagja volt .Erzsi pedig a jótékonykodó dámák körében tevékenykedett.

Mikőzben a canadai konzul mellett folytattam tolmacsi beosztásomat, valamelyik délelőtt Mc-Grath, a canadai orvos jött át és azt kérte Walton consultól hogy egy órára engedjen át engem az ő osztályára, mert szüksége lenne az én jelenlétemre.Az orvost már jó ideje ismertem. A bevándorlási aktákat konzultól orvoshoz, és orvostól konzulhoz mindig személyesen kellett ide-oda vinnem.

Rendelőjében Szunyogh János és felesége várakoztak ránk.Futólag ismertem őket. A férfiról tudtam hogy nagy birtoka volt Gömör megyében.De mire ~~mire~~ haza került munkaszolgálatos harcteri viszontagságaiból, a földbirtokat államositották, és kolhozt csináltak belőle.Őt azonban még kulaknak sem fogadták be .Tehát a vasfüggöny

lezarta elott kimenekult Ausztriaba.Nagyon csinos felesege a HIAS-nal (Hebrew Imigration Agency...?) dolgozott es hivatalos megbeszelesek alkalmaval tobb izben talalkoztam vele, de kozelebbrol nem ismertuk egymast..

- Mrs. Szentpaly, uljon ide- mutatott az orvos az iroasztala melleti szekre, - es figyeljen minden szora.

Nem ertettem mire kell a jelenletem, de leultem.

Az orvos rutinszeru kerdesekkel kezdte a beszelgetest.Ram, mint tolmacsra semmi szukseg sem volt. A hazaspar tokeletesen beszelt angolul..Amikor az egeszsegugyi kerdesekre kerult a sor, az is a megszokott mederben folytatodott.

- Milyen orokolheto betegseg fordult elo a csaladban? A hazaspar milyen betegsegeken esett keresztul ?Van-e valamilyen regebbi bajnak folytatasa?-

- Szoval tokeletesen egeszsegesek ? Es alkalmasak a kivandorlasra ?- kerdezte az orvos.

Gondolkodas nelkul igenlo valaszt ////////// kapott.

-- Es mennyit fizettek ezekert a hamis papirokert?- csapott az okkel az asztalra Dr. Mc-Grath, -es haragtol eltorzult arcaban villamokat lovelt a szeme.

-Nem tudom, miről beszel? valaszolta nyugodtan az asszony.

- Pontosen tudja,hogy miről van szo,- hordult fel az- orvos:A teljes igazsagot akarom hallani,-folytatta ,- es elejuk tolta az aktat.

Szunyogh Janos mondani akart valamit,de a felesege leintette, es kikerte maganak a dorgedelmes hangot..

A szovaltas egyre hangosabb es kinosabb kezdett lenni. Az asszony eleinte hideg nyugalommal tagadott mindent.A canadai

hanghordozása és viselkedese mind inkább egy AVO-s kihallgatásra emlékeztetett.Szunyoghne batorsága viszont egy idő mulva tünedezni kezdett.Eleinte még feleselt, de később már ellenvetés nélkül türte a kérdések és vádak zuhatagát.Egy ideig még dacosan szembenézett a vádlójával, de lassan, csndben megindultak a könnyei.

--Negy keresztes szifilisz- üvöltötte az orvos, és az IRO egészségügyi jelentését Szunyogh János orra előtt lobogtatta.

-A magae még annál is rosszabb- fordult az asszony felé.- Azt is tudom, hogy száz dollárt fizetett a hamis bizonyitványért, és az sem titok, hogy ki masitotta meg az aktájukat.Hogy ki rakta be a hazugságot a papirok közé.Az illető azota már nem dolgozik nálunk.És csalassal maguk sem mennek semmire.Garantálom, hogy nem teszik be a labukat Canadaba.-

— De mi csakis oda akarunk menni - zokogta Szunyogh felesége. Ott vannak a rokonok.Mi azt gondoltuk, hogy ott majd meggyógyitanak minket. Más választasunk nem volt- folytatta. - Azt hittük,hogy ezen az áron, el tudunk indulni.-

- Ilyen emberekre nincsen szükségünk- mondta doktor Mc.Grath mély megvetéssel.

- Nem a mi hibánk,- tiltakozott az asszony.- En 1944-ben az otthoni deportálás elől menekültem.Rettentő nehezen jutottam el Izraelbe. Az első két évet katonai szolgálatban kellett tölteni. Az életünkert, Izrael léteért harcoltunk.Tudja maga, hogy mi az? Két évig lövészárokban élni ?Sivatag szélén ? Két éven at, éjjel nappal, férfiak nők összezárva.Szemben a halállal. Felig meddig föld alatt - ömlött belőle a szó.- Ott minden megtörténik- folytatta - En is ott lettem beteg.-

-Lövészárokban harcolni szoktak, nem szeretkezni - rázta az aktát az orvos. - Én is voltam katona.Én is tudom, hogy milyen a csatatér.Nekem ne hazudjon rémmeséket.Nem fog ezzel engem meghatni -

-Doktor Mc.Grath, kérem, elmehetek ? -szóltam közbe. - Tolmácsra itt nincsen szükség. El akarok menni.Mindenki érti,hogy mit mond a másik. Kérem a felmentésemet.-

- Magára igenis szükségem van,- fordult felém az orvos - Én jegyzőkönyvet fogok irni a történtekről- folytatta ellentmondást nem tűrő hangon, - Megirom, hogy hamisitott orvosi binyitványt találtam az aktában.Megirom, hogy a házaspár először tagadni probált.De aztán meggondolták a dolgot . Fenyegetés és kényszer nélkül vallották be az igazat, és kijelentik hogy visszalépnek a canadai bevándorlás gondolatától.A jegyzőkönyvet mindenki alá fogja irni. És maga lesz a tanum, hogy én nem bántalmaztam senkit. Magára azért van szükségem, mert biztos akarok lenni afelől, hogy az akta hiánytalanul és változtatás nélkül fog visszakerülni az irattárba.-

- Aláirjuk. Egész mindegy. Irjon a pofa amit akar.. Ugy sem számit - vigasztalta az asszonyt Szunyogh János.Átölelte a feleségét, gyöngéden letörülte a könnyeket. xxx —

A jegyzőkönyvet mind a ketten szó nélkül aláirták és kézenfogva kimentek a szobából.

- A maga aláirására nincs szükségem,- fordult felém doktor Mc.Grath.Az irattar főnöke, Mr. Dabisha tud az ügyről.Már várja az aktát. Köszönöm, hogy jelen volt a „megbeszélésen".Felejtse el az egészet .Kellemes jó ejszakát kivánok.-

Még kezet is fogott velem, ami valószinüleg azt jelentette,

xx

[illegible] nem irnak alá akármit,- szolt közbe az orvos - az önkényes [illegible]

hogy a történtekről fogjam be a számat.Sietve távoztam, és reméltem, hogy az életben többet nem fogjuk látni egymást.

A következő hivatalok közötti megbeszélésen megkérdeztem a HIAS -t képviselő dámát, hogy tud-e a valamit a Szunyogh házasparról, mert sehol sem látom őket.-

- - Azt hallottam, hogy átmentek a francia zonába..Nagyon untak az itteni hosszadalmas kivándorlási várakozást.Ha jól tudom, már útban is vannak Amerika felé.. - mesélte.

Ezzel számomra az ügy valóban le is zárult.

Az Überfuhrban egyik este az a tragikus hír fogadta a vacsorához összegyült társaságot,hogy Podhorszky György végzetes autó szerencsétlenség áldozata lett.IRO-nál folytatott munkásságán túl időnként alkalmi sofförként dolgozott az amerikai parancsnokságnál.Az ő autóját egy katonai teherauto "head-on" összeütközéssel egy mély árokba borította.György az auto roncsai alá került ahol halálos sérülés érte.Meghalt, mielőtt be tudták volna vinni a kórházba. Mind a két felesége vigasztalhatatlanul gyászolta. Harmadnap volt a temetése, amihez az IRO-tól valamennyi barátja két órás szabadidőt kapott, hogy kikísérjük a salzburgi árnyas kis temetőbe.Ott azután fonák helyzet alakult ki a gyászoló baráti körben. Majdnem mindenki elsősorban Máriához sietett, körülötte sürögtek, vigasztalták, ölelgették, szorongatták a kezét és gyászoltak vele.Hiszen husz évnél hosszabb ideig Györgynek ő volt a felesége.Másállapotos szegény kis Marianne viszont csak öt hónap óta volt Podhorszky Györgyné. Ő hozzá csak másodsorban közeledtek és aztán próbálták az ő bánatát is enyhíteni.Vigasztalták , simogatták , igyekeztek bátoritani.Ezt roppant tapintatlan és igazságtalan viselkedésnek véltem. Szerettem volna közelebb jutni hozzá, de ez sem volt egyszerű, mert a legnagyobb

összevisszaság zsongott mindenfele, es meg a pap sem tudta, hogy kihez, melyik feleseghez mondja el a temetesi fohaszt Idegen földön, idegen temetőben, idegen sirok melle temettük el szegény Györgyöt. Azután mindenkinek rohanni kellett, visszsza az irodába. A szegény két özvegy magára maradt, hogy egymás vállára borulva együtt gyászolják a közös ferjet, akit mind a ketten olyan nagyon szerettek. Ezt a szoros barátságot életük végéig meg is tartották.

Az amerikaiak semmilyen kórházi vagy temetkezesi hozzájárulást sem fizettek. Özvegyi nyugdij, vagy kisegitès szóba sem került. Gyászán kivül Mariannenak hamarosan más sulyos gondja is támadt. György 1948-ban menekült Ausztriaba..Jogosult volt tehat arra, hogy az USA-ba emigráljon.De Marianne csak 1949-ben jött el Magyarországról, és a családfő elhunytával a bevándorlási dateline-je is odaveszett..Pedig igen jómódu rokonai éltek Newyorkban, akik szeretettel és pénzzel várták őket.Tanácstalanságában ,pánikszerüen egy salzburgi ügyvédhez fordult, akitől azt a tanácsot kapta, hogy kösson névházasságot olyan valakivel, akinek dateline-je van és be tud vándorolni Amerikába.Ott aztán elválhat, és anyagi gondok nélkül világra hozhatja a kis babát.Ezt a megoldást a rokonok is elfogadták es hajlandók voltak az ezzel járó költségeket viselni. Széles körü keresgélés kezdődött egy névleges ferj után, de erről a kérdésről természetesen nem volt szabad nyilvános beszélgetést folytatni.Az ügyvéd az egyik D.P. lagerben végül is talált egy Krausz David nevezetü, ismeretlen multtal rendelkező, kellemes megjelenésü valakit, aki ötszáz dollárert vállalta volna a látszat-ferj szerepet.De hogy ki ne lássék a "lólab" ennek a frigynek,néhany hónappal a kivándorlás előtt

papiron már érvényben kellett lenni.Marianne nem nagyon lelkesedett azért a gondolatért, hogy György kis babája Krausz néven jöjjön a világra, és a gyerek már heteken belül esedékes volt, a kivándorlási lehetőség viszont az 1949 január 1-előtti érkezési dátumon múlott, tehát hajlandó lett volna elfogadni a névleges férjet..Váratlanul azonban egyszerre csak előkerült egy báró Kethly István nevű ,nagyon jó megjelenésű fiatal ember, aki hatszáz dollárért úgyszintén vállalta volna az állítólagos házaspári szerepet. A baba keresztlevelén viszont a Kethly név kellemesebben diszelgett volna, szivesen fogadta volna a cserét. Az extra száz dollaros többlet kiadást a New-Yorki rokonok is elfogadták. Pénz nem számit, - irták. Pedig nem öt krajcáros többlet kiadásról volt szó.

A háboru utáni osztrák infláció idején, én a havi ötven dollaros ,hugomtól kapott apanázsomból jó hotelben tudtam lakni, a legjobb éttermekben étkezhettem.Utazni tudtam,szinházba, koncertekre mehettem és nem voltak öltözködési problémaim. Igazán nem voltak meglehetési gondjaim.

A Kethly nevet mi otthonról, majdnem valamennyien ismertük. Mikor Pesten a harmincas években a Szentkirályi utcában laktunk, az öreg Kethly báról család a tőlünk lévő harmadik házban élt.Tikinek üzleti kapcsolata volt ennek az Istvánnak az édesapjával, aki jóhiru vállalkozó volt az épitési szakmában.Itteni magyar barátaink is nagyjában tudtak a Kethly család létezéséről és senki rossz szót nem hallott felőlük. A hatszáz dollaros hozomány keresen, viszont, valamennyien csodálkoztunk, de a fiatal ember azt magyarázta, hogy sulyos adósságaitól akar szabadulni, amiket a kivándorlása előtt rendeznie kell,

és hogy egy ausztriai elfogadható szinten valo különéleshez és az amerikai valas lebonyolitásahoz külön kiadásokkal kell számolnia. Az összeget tehát megkapta.A különélest betartotta. A kis baba születésekor óriás csokor rozsaszin rózsát küldött a kórhazba.Továbbra is váltogatta a szép szeretőket ujonnan berendezett elegáns legénylakásaban, és gondosan kiruházta magát.

Egy nap aztán felkereste Mariannet és azt mondta neki, hogy legyen masnap polyásbabával az ölében a venezuelai konzul városzobájában, mert ő mint családfő úgy döntött, hogy miután túl hosszú a várakozás az USA-ba való bevándorlásra, és mert remek ajánlata van egy caracasi cégtől egy jól fizetett üzletvezetői állásra, a Kethly család Venezuelaba fog betelepedni.

Marianne természetesen az ügyvédhez sietett és követelte,hogy szoritsa rá Istvánt az eredeti megállapodas betartására. Az ügyvéd vállalta, hogy száz dollárért elsimitja az ügyet és megsemmisitteti a Caracasi megállapodást.Delamerika ezzel lekerült a napirendről. A következő inzultus Ausztrál kivándorlási fenyegetőzéssel kezdődött.Kéthly azzal állt elő,hogy fel vannak véve a soronkövetkező Ausztráliába indulo D.P. csoportba.A válogató bizottság elfogadta őt és családját a házasság-levél és a kicsi baba keresztlevelének az alapján. Elég volt, hogy tanukkal igazolta, hogy felesége és az ujszülött is teljesen egészségesek és utazóképesek, de a konvojindulási idejéig szülő-korházban kivánnak maradni . A kis babát ugyanis meg kell erösiteni a hosszú tengeri utazásra, de arra nincsen szükség, hogy orak hosszat várakozzanak a válogató bizottság keresztuzatos előszobájában.

Ujabb, most már százötven dollár fizetés ellenében az ügyvéd az ausztrál fait-a-compli-t is megsemmisitette és Kethlyt meg-fenyegette hogy zsarolásért börtönbe csukatja.

Rövidesen ezután a Kethly házaspár James Nelsonhoz, az USA konzulhoz kapott behivást. Megjöttek az amerikai papirok. Már csak az utolsó kihallgatás és a bevándorlás előtti formalitások voltak hátra. Marianne a közel multbeli zsarolási kisérletek óta nem beszélt Istvánnal. Most az ügyvédet kérte meg,hogy értesitse a "férjet" a konzuli megbeszélés idejéről, a hivatal pontos céméről és igértesse meg vele, hogy a szertartás komolyságának megfelelően fog viselkedni.Kethly azonban kijelentette, hogy meggondolta az USA-ba való bevándorlás lehetőségét, és csak azért fog Nelsonhoz elmenni, hogy elmondja neki a szinleges házasság létrejöttének a hátterét.Be fogja vallani, hogy őt megvesztegették, hogy a gyerek nem az ő kislánya, és a hamis papirokat kizárólag a hatóságok megtévesztésére készitették.Az egész manipulációnak csak egy megfelelő dateline ~~-nek a~~ létrehozása volt a célja, és hogy ő ebben a csalafintaságban nem kivan részt venni.

Marianne kétségbeesésének nem volt határa. Tisztában volt azzal,hogy ha kiderül a szinleges házasság titka, akkor nem csak az USA-ba való bevándorlás lehetősége válik lehetetlenné egyszer és mindenkorra, hanem még az IRO védettséget is el fogja veszíteni. Ő aki titkárnői beosztásában Sergei Semjonovnál a politikai mult és biztonsági ügyek legszigorubb kivizsgáló főnökénél dolgozott, valamennyiünknél jobban tudta, hogy milyen kérlelhetetlen szigorral bántak el azzal, aki hazug adatokat prezentált..Most már teljesen reménytelennek látta az amerikai bevándorlás lehetőséget.

Örök rejtély maradt,hogy mme. Elisabeth Vallaux, kitől tudta meg a történteket. De magához kérette Mariannet és elkérdezte tőle az összes részleteket Teljesen kikelt magából mire az események végéhez értek, és kijelentette hogy nem hagyja ennyiben a dolgot, mindent el fog követni hogy Mariannet átsegitse az USA-ba.

A mi magyar baráti körünk Mme. Vallauxról csak azt tudta, hogy cári orosz menekült dáma, aki jelenleg mint francia állampolgár valamilyen ügy-elosztói iroda vezetője. Az IRO-nál mindenkit ismer, valami fontos beosztása lehet, és már nagyon sok menekültön segitett. De, hogy pontosan mi a hatásköre, azt közülünk senki sem tudta.

Azt igérte, hogy megpróbál Nelsonnal beszélni, és holnap majd megmondja Mariannenak hogy mit lehet az ügyében csinálni?

-Csak legalább ne Nelsonhoz került volna a mi bevándorlási ügyünk- szipogta Marianne,- ő a legkörültekintőbb, legszigorubb konzulok egyike. -

- És a legjobb emberismerő. Nem hiszem, hogy utat enged zsarolásnak. Nelson lesz a maga szerencséje, - biztatta Mme. Vallaux , - a többit majd meglátjuk ... -

Masnap csak annyit mondott Mariannenak, hogy legyen optimista, válaszoljon arra, amit a konzul kérdez, legyen nagyon nyugodt , meg fogja látni, hogy minden jól fog menni.

A bátoritásra nagyon nagy szükség volt.

Kethly elegánsan, magabiztosan, fölényes vigyorgással úgy vonult a konzuli irodába, mintha már birtokában lenne egy végleges elutasitási végzésnek.

Nelson udvarias pleharccal fogadta őket.

Mariannet szekkel kinalta, nehogy a karjában levő kis baba terhere valjon. Hivatalos gyorsassággal végigolvasta, azonositota a személyi adatokat, neveket, dátumokat és megkerdezte Mariannet hogy Ausztriaba erkezte előtt mit dolgozott a budapesti amerikai követségen, mert látja az iratokból, hogy több hónapon keresztül azoknak a ~~szolgálatában állott~~. szolgálatában állott.

Még mielőtt Marianne szólni tudott volna, Kethly felnyujtotta a karját és közbeszólt, mondván, hogy fontos jelentenivalója van.

- Maga akkor beszél, ha kérdezem - vágott szavába a konzul, és megismételte kérdését Mariannehoz.

- De ez lényeges, és nagyon fontos, -próbálkozott Kethly.

- Fogja be a szájat- szólt rá Nelson nagyon szigoruan - most nem maga van a soron.-

- Tovább kérdezgette Mariannet.- Érdeklődött a rokonok amerikai állampolgárságának az időpontja felől.Megkérdezte, hogy mik a jövendő munkásságának a tervei, és minden további nélkül kijelentette, hogy megkaptak a beutazási vizumot, szerencses utat kivánt és kitessékelte őket az irodából.

-István egész idő alatt meg sem mukkanhatott.Az ajtón kivül ébredt rá a valóságra. Arra, hogy négy nap mulva bewagonirozzák, Bremehafen-ban hajóra szállhat, és uj életet kell majd kezdenie Amerikában.

Mme. Vallaux és az ügyvéd a Lehner kaszárnya bejáratánál, a nagy épület kapujában várta őket.Elisabeth megsimogatta a kis Georginát, átölelte, megcsókolta Mariannet, és rejtélyes mosollyal bucsuzott tőlük.

Az ügyvéd közölte Kethlyvel hogy letartóztatja és börtönbe záratja, ha le meri késni a kivándorlási vonatot.

- Ott leszek, - mondta siri hangon Kethly és elballagott. Ott is volt. De NewYorkig, az egész uton, sem nem törődött, sem nem beszélt a "családjával ".

Az amerikai kikötőben nagy tömeg várta a kimustrált katona hajót, amelyen a bevándorlók összezsufolt tömege szorongott. Sok jó barát és a nagyszámu rokonság szeretettel fogadta és ünnepelte Mariannet és a kis babát. Kethly csak jóval később , szinte utolsóként, és egyedül andalgott le a partra vezető hajóhidról.

- So long , Holnap majd jelentkezem,- szólt oda Mariannenak. Intett egy taxinak. Beült és elrobogott a belváros felé.

Senki ezután semmi többet nem hallott felőle. Nem jelentkezett. Nem látták. Ha csak talán valami baleset nem érte, de arról sem hallott senki semmit. Elveszett Amerika irdatlan nagy messzeségében. Megszabadultak tőle.

Marianne revbejutásának a hire nagyon nagy megnyugvást jelentett a Salzburgban maradt barátok számára és nagyon méltányolták Nelson konzul váratlan, valószinütlen segitséget. Nem képzelte senki hogy ilyesmit tegyen, mert kerlelhetetlen szigorusáról volt nevezetes.

Én őt teljesen mas oldalról láttam, igaz, hogy nem a megszokott hivatalos uton ismerkedtünk meg.

Egy kora reggel tömerdek aktával a karomban jöttem fel az alagsori irattárból és magassarku cipellőben loholtam a canadai váróterem felé.Megcsusztam a hosszu folyosó nagyon sikos kőpadlóján és az egész paksamétat elejtettem .Megtorpantam és a nagy halom szerteomlott papirtömeg közepében ugy álltam ott, mint a szerencsetlenség élő szobra.Egy nagyon elegáns szőkehaju ifju

orias jött sietve a segitségemre. Csudálatos gyorsassággal szedte össze és rakta karomba az egész paksamétát.Kiegyenesedett, ram mosolygott, megvigasztalt - Na, minden meg van mentve.- Hálámat rebegtem.Don't mention it - folytatta és bemutatkozott

- James Nelson, - kisse meghajtotta magát.

- Nice to meet you,- mondtam a rutin valaszt. - I am Mrs. Szentpály, igazán hálásan köszönöm a segitséget -

- Mit csinál maga itt az IRO-nal? - érdeklődött.

- -Amolyan kifutó fiu , errand boy, irat kihordo vagyok, és amint látja, elég ügyetlen (clumsy) - tettem hozzá.

- Errand girl or errand boy ? Nem úgy néz ki, - mert végig és hozza tette, - It was very nice to meet you - nevetett és sietve ott hagyott.

Nehány nap mulva a folyoson szembe jott velem Mr..... az IRO vezető főnöke.Megörült, amikor meglátott.Megallt és megkérdezte, hogy meg vagyok-e elégedve a munkámmal?Azután elmondta , hogy a felesége elhalasztotta az idejövetelét és ujra azt igérte, hogy ha majd Salzburgba érkezik, akkor majd össze fog ismertetni bennünket, hogy a felesége is találkozzon egy frissen érkezett magyar dámával.

Megköszöntem a kedvességet és elmondtam, hogy éppen ő hozzá akartam menni, mert el akartam mondani, hogy ma reggel valamilyen ivet irattak alá velem, amiben az állt, hogy vegyük tudomásul, hogy azonnal el fognak bocsajtani bárkit az állásából, akit rajta kapnak azon, hogy menekültekkel beszélget a folyoson.A papirt én is alairtam de nem értem, hogy mit akarnak? Elvégre azért vagyunk itt, hogy a menekülteken segitsünk, és ha engem a folyosón

valaki megallit és megkérdezi, hogy merre menjen, vagy nem érti miért és hova hivták, akkor nem mondhatom neki, hogy nem válaszol mert az nem az én dolgom. Hát minek vagyok itt?

- Ez az intézkedés nem vonatkozik magára - nevetett és átölelte a vállamat, - Felejtse el, maga azzal beszél, akivel akar.

-Jó reggelt - köszönt rank Nelson, aki pont ekkor jött ki a szobájából.

- Jó reggelt James, - üdvözölte őt a nagy főnök.-Jöjjön ide, bemutatom Mrs. Szentpálynak -

- -Nice to meet you, mondtam kicsit zavartan és kezet nyujtottam.-

- -Nice to meet you again, errand boy,-hajtott fejet Nelson.

- Oh, maguk már találkoztak? Gondolhattam volna. de mi az hogy errand.....

- Az csak papir kérdés, vágtam közbe és magukra hagytam őket.

- Hivjon bármikor, ha segitségére lehetek , szólt Nelson utánam, de én ugy tettem, mintha nem is hallottam volna Viszont bármikor, ha találkoztunk ezután, és nem hallották mások, a kifutólány megszolitással valami derűs mondanivalót talált a szamomra.

Egy reggel az amerikai orvostól kellett egészségi bizonyitványokat hoznom a canadai konzulnál várakozo emberek számára. Az amerikai section kijáratánál megállitott az angol zonából érkezett klagenfurti tábor csoportvezetője, Lisbeth Radler, akivel már több izben együtt dolgoztam, és izgatottan kérdezte :

-Alice, az Istenért, ismered te ezt az amerikai consult, a Nelsont? És be mersz menni hozza ? Mert én nem merek, azt mondjak kérlelhetetlen.Pedig itt sürgösen tenni kellene valamit.

150./

– Látod azt a boldogtalan csoportot? Reggel négy óta úton vagyunk, és az az öreg úr itt esik össze a folyosón, ha be nem jutnak elsőnek a konzulhoz. Segitsen rajtuk ...

Az ablak mellett álló kis csoport felé mutatott, ahol egy halál-fáradt öreg ember alig tudott lábon állni. Egy idős dáma, egy szép fiatal lány, meg egy felénk háttal álló felnőtt ifju igyekeztek támogatni.

Remülten ismertem rá a kis csoportra.Ragályi Balassa Bálint, Lily, a felesége és a gyerekeik álldogáltak a cugos folyosón, télikabátokba, kendőkbe bugyellált fáradtan támolygó tömeg közepeben.

Lisbettől átvettem az aktájukat és hivatlanul beállitottam Nelsonhoz. Hivatalos munkánkban nem trefálkoztunk kifuto-fiusdit.' Hosszas bevezetés nélkül, rövid magyarazáttal megkértem, hogy vegye elsőknek a Ragályi családot.De egyben megkértem hogy ne vizsgálja meg tul közelről a tüdő röntgen képeket, mert az öreg Bálinté tele van fekete foltokkal.Rettentően meg van fázva, talán még tüdő gyulladása is lehet..Ha igy visszaküldjük őket az angol zona nyomorusagos barak-táboraba még időtlen időkig sem fognak kivándorolni az USA-ba. Négy éve élnek abban a nyomorusagos környezetben.Pedig odahaza Magyarorszagon óriás birtokuk, egy nyolcvan szobás kastélyuk, mintagazdaságuk volt Ragályban.Valószinüleg Amerikában is jó kapcsolataik vannak. Nem lesznek az ország terhere., hacsak valahogy kijutnak odáig. –

Nelson a szóáradat közepében kézbevette a röntgen képeket. Tudtam, hogy a tüdőbaj legkisebb jele is bevándorlási tilalmat jelent.Ezért hivtam fel rája a figyelmet és probáltam szépiteni a helyzetet

Gondterhesen felhivta az amerikai orvost és megkérdezte, hogy mi a véleménye a Ragályi család egészségi állapotáról? Dr. Fields azt válaszolta, hogy nem ismeri őket. .Az angol zonából jöttek, felülvi. g látra látnijá kell a röntgent..

- Na, majd meglátjuk,- fejezte be a beszélgetést Nelson, és hozzám fordult - Maga honnan ismeri olyan jól őket ? kérdezte.

- A fél ország ismeri a Ragályi családot..Egyébként én is jártam náluk. A férjemnek távoli rokonai,- kezdtem magyarázni, es rádöbbentem arra, hogy micsoda hibát követtem el.-Az Istenért, nem akarok személyes dolgokkal előhozakodni. Csak siettetni szeretném a kivándorlásukat..Ezeknek az embereknek nem itt az osztrák barakkokban van a jövőjük.Kérem segitsen rajtuk, Tegye lehetővé hogy uj életet kezdjenek.Egy rossz röntgen miatt ne zárja ki őket Amerikából.—

Furcsán nézett ram..Vállat vont. - Nem igérek semmit. Küldje be őket. - zárta le a beszélgetést, és tanulmányozni kezdte az iratokat.

Lisbethnek megmondtam, hogy elsőknek beküldheti a családot.

— Mondjam én meg nekik,-válaszolta megkönnyebülten, legalább meg tudják majd köszönni a segitséget—

- Nem akarom, hogy lekötelezve érezzek magukat. Különben sincsenek még felvéve.Bizzunk a jó Isten segitségében, - mondtam sietve, és rohantam papirjaimmal a magam munkájára.

Nelson felvette őket.

Nem tért rá az egészség kérdésére.Kikérdezte a fiatalokat. Mindenki jól beszélt angolul.Sietve túl estek a formalitásokon,aztán pihenni küldte Ragályi Balassát, mondván hogy gyüjtsön erőt a hosszú utra.

Harmadnap kimentem a németországi kikötőhöz indulo vonathoz. Ugy tettem, mintha ott fedeztem volna fel őket.Örömmel üdvözöltük egy mást és érzelmesen bucsut vettünk. Később hallottam hogy sok, sok aggodással és gondos ápolás védelme alatt érkeztek el a behajozási telepre.Az öreg Bálintot igyekeztek az egész uton a hátterben tartani.Amig lehetett pihentették, fekvőhelyen tartogatták, és végül két jó barát, két erős ember, tudta csak felcipelni az indulo hajóra.A hajóra vezető hidon közöttük még egyenesen állt, ahogy erős kezzel karon fogták, de mire a fedelzetre értek összeesett. Amikor a hajó elindult, már halott volt. Tűdőrák végzett vele.De amerikai hajón, „amerikai földön" végzett a sors vele..A tragikus hir vétele után a kapitány azonban már nem fordult vissza miatta, igy jutott ki a csalad mégis Amerikába. Ha mindez az ausztriai táborl történik, talán ott kellett volna maradni mindnyájuknak a fiatalok nagykoruságanak idejeig. A jó Isten másképpen akarta...

A tragikus történet részleteit nem meséltem senkinek, de amikor a Marianne esetére került a sor az ő sorsat én nem tartottam olyan kilátástalannak. Boldogan láttam hogy Mme.Vallaux közbenjárásának is meg volt a foganatja.Nelson nem csak az irott szónak volt a követője, a szivére is hallgatott.

A „kifutosdit" néha-néha továbbra is emlegettük. .Egyszer még a nyolcvan szobát is hozzátette, holott annak idején azonnal tisztáztam hogy nekem abban soha sem volt semmi részem.

Az én amerikai bevándorlásom kérdésére nagyon sok fordulat után is csak évek múltán került a sor. Az azzal járo fogadalmat én is Nelson előt tettem le, és vettem bucsut Ausztriától.

Lehet, hogy a konzulok szerepének valamivel fontosabb jelentőséget tulajdonitottam, mint amekkorát az IRO kivándorlási futoszallagján valójában jelentettek.Akkori beosztásomban, mint tolmács és mint osztályok közötti összekötő azonban úgy véltem, hogy emberek jövendősorsának a kialakulásában és nemzetekhez való későbbi hozzátartozása , és az, hogy a világ melyik csücskében kell majd uj életet kezdeni, az legtöbb esetben azon mullott,hogy az illetékes konzul elfogadta-e a jelentkezésüket, és jóvá hagyta-e az uj hazába való bevándorlást ? Hogy Eszak vagy Délamerikában, avagy Ausztráliában, és igy tovább, fogják-e megalapozni a további életüket ? Hogy angolra, spanyolra vagy portugál nyelvre kell-e átváltani a születési anyanyelvüket, és milyen szóra fogják tanitani a gyerekeiket, azon mullott, hogy melyik konzul előtt tették le a bevándorlási fogadalmat, hogy ~~hogy~~ melyik konzul zárta ki őket valahonnet. En ezt, legalább is akkoriban, igy láttam.

- Aki eddig a braziliai egyéni kivándorlás ügyeit intezte, az holnapután maga is oda fog menni.Most vedd át Braziliát - kijelentéssel köszöntött egyik reggelen a hivatalba érkezésemkor az IRO személyzeti irodájának a helyettes vezetője, és hozzátette, hogy a canadai konzulhoz már másvalakit küldtek be tolmácsnak.-

Ezzel már el is indultunk, hogy bemutasson Mr. Reinachnak. a délamerikai osztály főnökének.

- Az majd meg fogja magyarazni a tennivalóidat - nyugtatással a maga részéről minden ellentmondást és kétséget elháritott.. Négy ablakos, Salzach folyóra néző félhomályos sousterrain helyiségbe érkeztünk.A nagy teremnégy sarkában négy kopott nagy irodasztal éktelenkedett.Mellettük sokfiokos iratszekrény, tetejükön csomokba rakott aktákkal, diszitette a sötét szürkére festett

falakat.Az ablak melletti két asztalnál nagyban folyt a tárgyalas, a két belső asztal elhagyottan szomorkodott.Amikor a hosszú séta végén, a tulsó falnál nyiló főnöki bejárathoz érkeztünk, az ablak előtti iróasztal mellől kedves mosollyalégy jól öltözött fiatal lány közölte, hogy Reinachnál éppen tárgyalás folyik, és ameddig majd fogadni tud bennünket, várjunk a túloldali brazil sarok kényelmében.Az asztal mögött kopott hátú, széles öblű, sötét szürke, hivatali karosszék diszelgett. Ülőhely az ügyfelek kényelmére nem volt sehol, A gyengén égő asztallámpa nem sok derűt sugározott.Az engem kisérő irodavezetőnő a bemutatási formaságok örömérol, ennek hallatára, le is mondott és a kedves szóke lányra bizta hogy uj főnökömmel megismertessen.

Karolina Zemanova, aki felvidéki szlovák menekült volt,már elég régóta dolgozott az IRO-nál, elmondta, hogy ő kezeli a chilei, bevándorlás ügyeit. A bejárati, jobboldalt állo asztalnál Bolivia, Columbia és Peru bevándorlóinak az esélyeit egyengetik, de oda nagyon kevesen törekednek. A Volksdeutschok reménytelen kivándorlási problémáit a bejárat másik oldalán, az elhagyott sötét sarokban hevertetik és senki sem tudja hogy a kérésüket mikor fogják elrendezni.

Reinach konferenciájánk végeztével behivott az irodájába, üdvözölt és minden kertelés nélkül kijelentette hogy megkönnyebülés-sel fogadja érkezésemet, mert a brazil ügyek meglehetősen el lettek hanyagolva. De mi csak akkor leszünk jóban, ha én őt a részletekkel nem fogom háborgatni:Az ügykezelés részleteit tanulmányozza a könyvekből, és folyamatban lévő aktákból, és ha valamit nem értek , kérdezzem meg a kollegáktól, akik bizonyára már kitanulták ,hogy mi minden a tennivaló.Ő csak a végleges okmányokat és nagyon fontos leveleket fogja

alairni.

Némi csodálkozással vettem szemügyre ezt a szürkésen sápadt horpadt mellü, kajla fülü, orias orrú, ellenszenves figurát.Nem tudtam eldönteni hogy hozzá nem értés, vagy arrogancia sugalmazza-e a mondanivalóját.

-Igyekszem majd jól végzeni a rám bizottakat, és nem fogom kérdésekkel megzavarni- igértem.-Most csak annyit kérek, hogy tétessen be két széket a klienseim számára az iróasztalom mellé. Miss Zemanovától azt hallottam , hogy csak az osztály vezetőjének az utasitása alapján tesznek be bármilyen butordarabot az irodába.

- Mi az ,maga kaszinózni akar itt a hivatalban ?Ez a hely nem arra való.- mondta megvetően.

- Mr.Reinach,az emberek, akik hozzánk jönnek, azt akarják tudni, hogy hogyan áll az ügyük.Hogy mi a tenni valójuk ?Én nem fogok egy karosszékben üldögélni, miközben őket állni hagyom, és ugy hallgatom meg a kérdésüket, panaszukat, vagy hagyom, hogy elmondják az életük tragédiáját.

-Oh maga is azok közéa romantikus lelkek köze tartozik, akik minden D.P-ben egy mártirt látnak ? -biggyesztette le az ajkát.

- Ha az embereket állni hagyjuk, akkor én is majd állva végzem a velük való tárgyalást. Pedig egész nap talpon állni, meglehetősen nehéz lesz majd.Jobban tenné, ha székeket hozatna be az irodába.Vegye tudomásul, hogy nem tréfálok- köszöntem el, és kimentem a szobájából.

Azzal tisztában voltam, hogy vége van a fogadtatásnak és kölcsönösen nem rajongunk egymásért.

Másnap reggel százas villanykörte fényeskedett kopott iróaszta-

- lom lampajaban, es mindket oldalon keskeny, szereny karosszek diszelgett.

- Mivel tudtad ezt a fukar trogert elbüvölni? - kerdezte Karolina, - es Reinach irodaja fele intett.- En napokon at hiaba esdekeltem, amig végül egy este, munkaidö után ,amikor már nagyon untam a várakozást, magam mentem át a szomszéd irodába és onnan loptam ezt a széket - mutatott az ablak felé.

Uj beosztásom emócio-es fáradságmentes elfoglaltságnak igérkezett.Braziliából meghivó levél vagy munkaszerzödés érkezett hozzánk.Értesiteni kellett a cimzetteket, boritékba tenni a szükséges nyomtatványokat és okmányokat és pár szavas kisérö levéllel,Genfbe továbbitani az egész paksamétat.Amikor aztán Rio-ból megérkezett a boldogitó vizum , akkor a kivándorlót egyszerüen átpasszoltam az utazási osztályhoz.Felelösségem csak addig tartott, és arra szoritkozott, hogy a szükséges papirokat számba vegyem, és a lehetö leggyorsabb idö alatt utnak inditsam a kivándorlót.Rend és rendszer volt a gyors eredmény titka.Ahhoz, hogy valaki névre szólo szerzödést, vagy meghivást kapjon Braziliabol, az illetönek IRO-nal való jelentkezésén kivül, kellett, hogy valamilyen kapcsolata legyen.Hogy az miként jött létre, ahhoz nekem semmi közöm sem volt. Az ajánlatok, meg meghivások legnagyobb száma a csehországi Batya gyár Braziliaban müködö vállakozásától érkezett .Igy hát nem lepett meg,hogy a legtöbb ügyfelem is cseh származasu volt. Az sem lepett meg, ha egy, a személyes okmányai szerint a vasfüggöny mögött, mint orvos,mérnök, vagy bármi más szakmával rendelkezö, politikai menekült mint cipöfelsöresz készitö ,vagy más lábbelit gyártó szakember kapott meghivást.

A csehek jól dolgoztak.Alig ha nem jól müködö szervezetet

tartottak fenn, ugy Ausztriaban, mint Delamerikaban is.Erről azonban senkinek sem volt hivatalos tudomása.A cseh menekültek, azon túl, még azért is tudtak mindenki másnál könnyebben tovább jutni,mert általában jól beszéltek németül, és sok esetben idegen nyelveken is.

1949 év végén, nekünk magyaroknak még semmiféle menekült segélyező hivatalos képviseletünk nem volt.Csak kevesen tudtak arról, hogy a Salzach partján, valahol az IRO közelében, egy egyszerü fa-barakban tájékoztatást, tanácsot adnak a frissen érkezettek számára. Anyagi támogatást ugyan nem osztogatnak, de legalább egyébként törődik valaki a magyarországi jövevényekkel.Uberfuhri baráti körünktől azután azt is megtudtam, hogy ezt az alapvetően fontos segélyhelyet Nagy Miska a saját zsebéből hozta létre, és tartja fennt. Nehány barátjának a segitségével igyekeznek a tanácstalanul utat-vesztett, egyszerü magyaroknak a partját fogni.A szükséges papirokat beszerzik , leforditják a számukra, és beségitik őket az IRO fennhatósága alá, ahol rákerülnek a kivándorlások futószalagára.Ismeretlen tettesek, alig ha nem otthoni kommunisták, már kétszer felgyujtották, el akarták pusztitani az egyszerü fabarakot. De Nagy Miska és nehany magyar katonatiszt ujra kezdték és fenn is tartják ezt a nagyon szükséges első segély támasz helyet.

Uj beosztásom kezdetével a fiokos szekrényt kellett első sorban rendbe tennem.A B C sorba raktam, esetenként megtanultam az iratok reszleteit és az ügy sürgossége szerint behivtam az embereket.Hivtam, vagy ha maguktól jöttek, legtöbb esetben zökkenő nelkul el is mentek Braziliaba.

Meg a munkám legelején hivatlanul és váratlanul egy nagyon szimpatikus házaspar jött be hozzánk az irodába.Kicsi lányuk egyenest az iroasztalomhoz settenkedett.Felkapaszkodott a karosszékbe es vágyakozo áhitattal a piros ceruzát szemlelgette. Persze oda adtam

neki,papirt is tettem hozza es biztattam hogy rajzoljon nekem egy szep viragot.Mire a szulok hozzam ertek mar valosagos baratsagban voltunk. Az asszony a gyereket mentegodzve ölbe vette, a ferj pedig udvariasan bemutatkozott. Igy ismerkedtem meg a Burda családdal.Azert jöttek, mert arra kertek,hogy tartsam vissza a kivandorlasuk idejet.Vegtelen fontos elintezni valojuk van meg itt Ausztriaban.Burda azt kerte, hogy amig csak lehet, fektessem el az aktajukat.Ez egy eleg varatlan keres volt.A legtobb menekult minel hamarabb igyekezett tovabbjutni Ausztriából. De ha ez valakinek nem volt sürgös, az aktajat az elintezendok végere tenni,igazan nem volt nehez. Könnyü szivvel meg is tettem.

Még javaban ismerkedtem Braziliával, amikor egy nyarvegi derüs napon egy szegényesen kinézö öreg ember jött az irőasztalomhoz.

Sergey Smirnoff vagyok - mutatkozott be, és elém rakott egy hellbrunni öreg otthonba cimzett behivó levelet.

Kifakult kabátjának az ujja-vége kopottasan foszladozott. A bársony gallérnak csak az emléke maradt meg , a kabát könyöke gondosan meg volt stoppolva. Drót keretes szemüvegének csak az egyik szara volt meg, a masik oldalt egy kis darab szürkes spárganak a segitségével tekerte a füle.möge.Összes haja és banatosan lekonyolu bajusza gondosan volt megkefélve és a felém nyujtott keze makulátlan tiszta volt. Nagyon halkan elnézést kért, hogy megzavart a munkamban és azt kérdezte, hogy azért hivtuk-e, mert a regen várt vizuma végre megérkezett?

Hellyel kinaltam és türelmet kertem. A behivot az elödöm küldte, - magyaráztam,- En csak nehany napja vettem át a brazil kérdést, nem tudom, hogy miért kértük, hogy jöjjön be.De az aktajában bizonyara meg fogom találni a magyarazatot.

293

- Az "S" betünel a nagyon vaskos Smirnoff csomot azon mod meg is talaltam. Sürgető felszólitás feküdt az iratok legtetején Arról szolt, hogy hianyzik az esku alatti nyilatkozat, amelyik azt igazolja, hogy Sergey Smirmoff soha sem volt a kommunista partnak sem tagja, sem semmifele funkcionarusa.

Mint ahogy a menkült táborból, vagy öreg-otthonból beidezett, idegen nyelvekben nem igen jaratos egyszerü szegény embereknek a francia és angol nyelvü irásokat nemetre szoktam forditani, ez alkalommal is magyarazni kezdtem a Genoa-ból érkezet felszólitast.

- Mademoiselle, megengedi kérem ... szólt közbe az öreg ember. Valaszt sem várva, kivette kezemből az irást és csndesen, halkan, tökeletes francia kiejtéssel felolvasta az irast.

En ? Kommunista ? - csattant fel a végen.- Ezek az imbecilek meg azt a faradságot sem vették maguknak, hogy elolvastak volna az eddigi életemet.Hogyan lettem volna én kommunista? Hiszen Nikolaj cárnak az udvarmestere (lord stewart) voltam.Személyes baratja és tizenöt éven at, vendége voltam öfelségének, Alexander szerb kiralynak.Csak amikor öt is meggyilkoltak, azután lettem ilyen agról szakadt földön futó.

- Mr. Smirnoff, ez csak szükségszerü formalitas,- szóltam közbe.- Magának nem lesz problema, hogy két tanut hozzon, akik majd aláirják az esku alatti vallomast, amit kérnek.Kérem jöjjenek holnap ide az IRO-hoz. En azonnal kiállitom és postara teszem a nyilatkozatot - probáltam megnyugtatni anélkül, hogy egyáltalán eszbe fogtam volna hogy netán az egykori cári udvarmesterrel van

most dolgom.

Elbucsuztunk.Csendesen felallt es ugy indult el, mint aki sulyos terhet visz a vallan.

Sietve tanulmanyozni kezdtem az aktat. Elöször is az derült ki, hogy Smirnoffek nem is Braziliaba fognak kivandorolni, hanem Montevideoba, Uruguayba mennek.

Masodszor, hogy a levelezest tevesen, elintéGenf-fel, Svajzal folytattak, ahol a brazil kivandorlast kezelik, amig végre valaki raebredt arra, hogy Uruguay Genoan, Olaszországon keresztül folytatja a bevandorlasi procedurat, es, hogy Genoa, nem Genevának az olasz forditasa. Itt is, ott is halogattak az illetékesség tisztazasat, és azta kérdést, hogy az aktákat olasz, spanyol vagy francia nyelven kell-e kiallitani.Sok időt pocsékoltak arra, hogy az aktat rendbe tegyek.Most végre mar csak az eskü alatti deklaraciót nelkülöztek.

Miss Semanovatol megkérdeztem ,hogy miért kevertek Uruguayt Braziliához, és miert nem szolt nekem erről senki.

Azért, - mondta,- mert eddig ezt a két országot , meg Argentinat egyszerüen Svajzba küldtük, ahonnan oda iranyitottak az aktakat ahova kellett.Hogy Geneva es Genoa két külön város, azt ő is most hallotta elöször.

Masnap, mintha katonai paraden lettek volna, Mr. Smirnoff reggel két nagyon komoly urral vonult be az irodankba.Megalltak az asztalomnál és meltósagteljesen, éppen csak hogy biccentettek.

--Vasili Yakubovits, admiralis es princ Grigori Dabisha- mutatta be öket, és allva maradtak mind a harman.

Dabishara raismertem.Hogy ő a titkos irattar vezetője es a bizalmas okmanyok Cerberusa, aki homalyba burkolt birodalmából

mogorva tekintettel utal bennünket, azt ugyan tudtam rola, de hogy orosz herceg azt csak most hallottam.

Az admiralissal mostanaig nem volt dolgom, de mar az IRO-hoz valo bejutasom eleje ota megszoktam azt a mendemondat, miszerint minden Schamlin egy hajdani potentat ül. Elfogadtam, hogy tengernagy volt, mielött országa és tengere, egy fel szazaddal ezelött elveszett.

Meglepett azonban az a latvany hogy ez a harom ur milyen ünnepelyes komolysaggal tette le a kivant esküt és irta nevet és egykori rangjat a nyilatkozatra. És, hogy az esku tetel idejere a kopott, sivar, irodaból nehany percre valosagos kapolna lett.

Az admiralis szalutalt, Dabisha csak bolintott es ugyanolyan meltosaggal vonultak ki az irobadol, mint ahogyan ide jottek. Sergey Smirnoffnak azutan beszamoltam az eddig történt ballépesekről. Megigértem, hogy minden lehetöt megteszek a bevandorlasuk gyorsitasara, de azt ajanlottam, hogy a montreali oldal felöl : növere, Gorchakov herceg felesége, igyekezzék meggyorsitani a vizum-ügy lezarasat.

Az egész aktacsomót bevittem a zárkózott magányaban tronolo fönökömhöz, és arra kertem, hogy a sürgeto, magyarazo levelet ö irja alá és megkerdeztem, hogy nem kivan-e meg valamilyen nyomatekos üzenetet hozzatenni?

- Minek ez a nagy igyekezet? - fortyant fel.

-Legfobb ideje, hogy az ügyet valamikeppen rendbe tegyük. Ennyi hibat egy halomban ezidaig meg nem is láttam. Mr.Smirnoff valamikor nagyon fontos ember volt Nikolaj carnak az udvarabankezdtem magyarazni, de ö folenyesen közbevagott.

-Mi az? Mi volt ? Cleaner volt talán? Ö mosta fel a marvany padlot a cari palotaban?

- Valamivel több volt annál.A cárnak az udvarmester volt.-

- És nem volt Bernathegyi kutya sem ? - folytatta az ocska mmondással, ami már mindenkinek a könyökén jött ki.

E szerint a trefa szerint egy kutya meeting alkalmával minden állat azzal kérkedik hogy milyen csodálatosan nagy csahos volt valamikor odahaza, mielőtt emigrációra szánta rá magát.Egymás fölé licitálnak, a dicsekvésnek nincs határa.A korcs kis pincsi kutya végre megsokalja a végnélküli hencegést és közbecsahol,mondván hogy nálánál nagyobb nem volt senki, mert ő pedigrés bernáthegyi kutya volt odahaza, őt illeti tehát a legnagyobb dicsőség ...

Reinhard segitségéről ezek után lemondtam és hozzákezdtem a a félreértések tisztázásához.

Mr. Smirnoff nem terhelt a sürgetéssel.Néha-néha besetált ugyan az irodánkba, de csak köszöntött és kérdően nézett rám. Amikor látta, hogy nincsen semmi ujabb hirem, még ő vigasztalt,hogy előbb-utóbb minden rendbe fog jönni.

Egyszer aztán azzal lepett meg, hogy egy sima vaszonba kötött, nem túlvaskos, kissé elnyütt könyvet hozott magával.Nem tette le az asztalra ,hanem a kezembe adta és ramutatott a könyv kopott arany betüs cimere :

„Sous l'ombre d'assasinats des grandes ducs " (A főhercegek meggyilkolasanak arnyekaban.)

-Az emlékeim,- tette hozza.-Menekülesunk idején jegyeztem fel őket.Volt amit magam láttam.Sokaknak a végzetét mások mondták el, de igaz történet valamennyi.Sajnos nem irtam meg mindent, ami történt, és azt ahogyan történt, de ahhoz amugy is minden szó kevés.- Maga igy is meg fogja érteni... —

Elhallgatott és a fel sötét nagy semmisegbe nézett.

Szotlan ahitattal simogattam meg a tragikus irásművet. Kerestem a szavakat, hogy megköszönjoem.

- Ne siessen az olvasassal. Visszaadja majd, amikor a végehez ert.-

Megfordult es nagyon lassan kisetalt az irodabol.

Az öreg urral altalaban franciaul beszelgettünk.Amikor a szükseges szavak nem jutottak az eszembe, a mondani valoimat angolul vagy németül folytattam.Ez öt lathatoan nem zavarta.Tökeletesen beszelte mind a harom nyelvet es szlavosan lagy muzsika volt a szavainak a hattereben.Nem lepett meg, hogy egy francia nyelven irt könyvet adott a kezembe.Az elbeszélés hezagait fantáziammal töltöttem be.Az eseményeket nem hivatásos iro irta.

" -Orak hosszat beszeltünk tegnap a carral.Nagy gondot okoz neki a bizonytalan helyzet es az esemenyek a nyugati fronton.... .... vagy " Ofelsége minden gondját megbeszelte velem ....."

- Az irásbol kimaradtak ugy a cári gondok, mint a harcteri reszletek es az ejszakakba nyulo beszelgetesek targya.A több éves menekülés, a bujdosas reszletei is belevesztek a megölt nemesi családok nevsoraba, es a birtokok es helyseg-nevek sokasagaba.De az ország tragédiája, es egy egesz korszaknak a verbe folytott pusztulása benne volt, helyenkint csak a sorok között.

Hogyan köszön meg az ember egy ilyen könyvet? Hiszen vigasz arra, ami történt amugy sincsen, es barmilyen szemelyes megjegyzés is teljesen illetektelen lett volna.

Elmentem tehat a varos legjobb virag üzletebe es egy csodalatosan szep, orias virag arrangementet rendeltem Mrs.Smirnoff reszere.Szepen becsomagoltam a könyvet es arra kertem, hogy vegtelen halas köszönetemet mondja el a ferjenek.

Nehany nap mulva egy nagyon kopottan,szegenyesen öltözött

kicsi öreg asszony ült le az asztalom melle.

- Vegre behozott valaki, hogy meg tudjam köszönni azokat a gyönyörü viragokat,- mondta, és mosolygott, miközben rancos,gödrös arcan csurogtak a könnyek - Istenem, de regen kaptam egy ilyen gyönyörü csokrot.

- Ma petite,- folytatta, el sem tudja képzelni,hogy mekkora öromot szerzett nekünk.Hogy milyen mas a szobank a virágokkal.

Mrs. Smirnoff - kaptam eszhez, mert most jöttem rá, hogy ki ez a töpörödött kis anyóka, - köszönni valom csak nekem van. Vegtelen halasan köszönöm, hogy olvashattam azt a könyvet.-

— Oh, ha maga, Kicsikem- tudna, hogy milyen nehezen jött az letre. A regi naplo és a feljegyzések mind ott maradtak Petervaron.Ami utközben történt, és amit magunk is lattunk, meg amiket masok meseltekaz kis darabka papirokon egyik zsebből a masikba, velünk jött vagy odaveszett.Mire a szerb királyhoz értünk, már csak az emlékük volt meg velünk' —

- De ugye maradtak meg szep emlékek is - probaltam vigasztalni, mert ugye mi mast mondhattam volna.

- Hogy ne, hogy ne , vannak jo emlékeim is, de nem könnyü ma már azokra visszaemlékezni. Nem panaszkodni jöttem, csak köszönni ..

Meg simogatta a kezemet, felállt és arra kért, hogy kisérjem ki az autobusz megállóhoz.

- Hozatok egy taxit - ajánlottam- Direkt autobusz nincs is innet ki Hellbrunnba. A halpiacon at kell szallni. —

- Nem kell taxi. Nincsen nekem arra pénzem. Mindig van valaki aki segiteni fog.- és botjara tamaszkodva az ajto fele indult.

— De az IRO-nak van eleg penze.Az fogja majd kifizetni- mondtam es kezen-fogva kikiserte a fobejarathoz, ahol mindig lehetett taxit kapni.

A soffornek boseges borravalot is adtam es megigertettem vele, hogy az oreg damat a szobajanak az ajtajaig fogja kiserni.

A Reader's Digest e heti szamaban palyazatot hirdetett egy erdekes menekülesi tortenet kozlesere. A nyertes jutalma 25. $ lenne, ami igen nagy penz volt ebben az idoben.Bosegesen elegendo összeg egy fel honapi , minden kenyelemmel ellatott megelhetesemre Ezt erdemes lenne megpalyazni,- gondoltam.- Reg ota nem irtam mar semmit penzert. Megprobalhatom, hogy fog-e meg a tollam?

Annyi erdekes dramai tortenet ment keresztül a mindennapi munkam folyaman, azokbol fogok kivalasztani egyet a Reader's Digest szamara.Rovid habozas utan a Burda ügynel kötöttem ki.Szemelyes vallomasi aktajabol olvastam, hogy 87-nel tobb embert menekültetett ki Czehoslovakiabol. Minden veszelyt, lebukast kizaro szervezetet hozott letre, amelyen keresztül meg halalra itelteket is ki tudott segiteni Ausztriaba, es az országon belül is sok ember életét mentette meg. Ennel erdekesebb tortenettel nem allhat elo senki- gondoltam,- ha ugyan hajlando lesz elmondani nekem a reszleteket.

Par szavas meghivast küldtem ki a cimükre es amikor a kedves csalad bejott az IRO-hoz, minden kerteles nelkül megkerdeztem Burdatol, hogy hajlando lenne-e interjut adni a Reader's Digest szamara?

Rovid gondolkodas utan igent mondott, es miutan közöttünk magyar-nemet-cseh nyelvi nehezseg allott fenn, megbeszeltük,hogy az interjuhoz en is, o is, tokeletes angolt beszelo partnert hozunk magunkkal, aki az enkerdesemet angolul tovabbitja, az o kiserő e aki azutan az o cseh nyelvü valaszat angolul mondja el az en tolmacsolomnak.

166./ 300

Első kérdésem az volt, hogy Czehoslovakiaban Burdanak mi volt a foglalkozasa, vagy állása?

Kérdéseim alapján a következő elbeszeles jött létre:

A politikai ellenőrzés, a közbiztonság országos vezetője volt. Az ő felügyelete alá tartozott a kommunista teljhatalom végrehajtása és érvényben maradása.

A haboru idején a Gestapo foglya volt. Egy katonai kaszárnya börtönében, 12 negyzetméteres szobában 15-18 embert tartottak fogva. Ha egy valaki leült, egy másiknak fel kellett állnia, mert több hely nem volt a zárkájukban. A kihallgatásoknak és ütlegeléseknek nem volt sem vége, sem hossza. Az ő kivegzésére nem került sor, mert a németek a haborut elvesztették.

Politikai biztonsági vezető állását 1948 februárban, az akkori puccs alkalmával, a kommunista hatalomra jutás idején kapta. Az ő hivatalában szervezték meg az orszag és népének teljes ellenőrzési módszeret. Zehner Männer - Tizedesek - ellenőriztek lo házaknak a lakóit, illetve a házmestereiknek a jelentése alapján az ottan történteket.

A házmester minden lakónak az életmodjat, társadalmi kapcsolatait, szokásait megfigyelte és ha valami változást látott, azt azonnal jelentette a tömbparancsnoknak. Mindennap átvizsgálta a szemétládákat. Ha valakinek a hulladékában például egy üres szardinias dobozt talált, és mert szardiniát csak a fekete piacon lehetett vásárolni, aminek nagy ára volt, viszont a lakó anyagi körülményei luxus kiadásokat nem engedtek meg, - a Tizedes felettesének a tudomására hozta ezt az „esemény". Ennek alapján megkezdődött a költekezőnek a politikai megfigyelése, és annak a felderitése hogy az illetőnek honnan van többleti bevétele?

A Tizedeseket magasabb fokon, tovabbi tizes csopotokban, megbizhato kommunista ellenorok tartottak felugyelet alatt.A kontrol igy fejlodott, piramis szeruen, egyre magasabb regiokba, amig a kozbiztonsagi hivatal ellenorzo osztalyan az osszes adatok egybe gyultek.A szakertok ott azutan kivalogattak,hogy kit kell tovabbi megfigyeles, vagy vad ala helyezni, avagy esetleg likvidalni ?

Ugyanilyen modszer szerint ellenorzes folyik minden keruletben. Ez tortenik minden hivatalban, minden gyarban, minden tarsadalmi szervezetben.

Kerdesemre elmondta, hogy ehez az adatszerzeshez nagyban hozzajarul a hivatasos besugok adatgyujtese.Ezek a spiclik 5,000 korona fizetest kapnak (Otezer korona fekete piaci ara egyenlo $ 1,50- el.)Ezert a penzert akarkit lebuktathatnak.

1949 januar 1-tol kezdve Czehslovakiabol minden akadaly nelkul kulfoldre is lehet telefonalni. Termeszetesen minden beszelgetest lehallgatnak, hangszallagra vesznek es amennyiben a telefonalo barmilyen oknal fogva vizsgalat ala kerul,a hangszallag minden reszlete a vad rendelkezesere all.

Indexelnek es cenzuralnak minden bel es kulfoldre cimezett postara tett levelet.A level cenzura nem ugy tortenik, hogy felbontjak, elolvassak es annak alapjan kiertekelik a leveleket. Egyszeruen mikrofilmet vesznek rola es A.-B.-C.- sorrendben raktarban tartjak.

Amikor valakit politikai kerdesben vagy mas bun miatt vad ala helyeznek, azonnal utana neznek annak, hogy neve szerepel-e a levelezesi lajstromon. Ha igen, akkor az illeto vagy irt

olyas-valamit, amit fel lehet használni ellene. Vagy kapott olyan levelet, ami alkalmas ilyesmire.Ha sem nem írt, sem nem kapott akkor is rá lehet kényszeriteni arra,hogy egy ilyen kompromittáló levelet irassanak vele.Amennyiben erre semmi-képen sem hajlandó, akkor is meg vannak a politikai rendőrségnek az irást utánozó, irás-hamisitó szakemberei, akik bárkinek a stilusában, tökéletesen azonos kaligrafiával meg tudnak irni egy olyan levelet, mintha sajat kezirásában a vádlott irta volna, és abban a levélben az fog állni,amit jóvá-tenni, vagy kimagyarázni semmiképen sem lehet.

A feketé listán, megfigyelés alatt a következo sorrendben állnak a gyanus alanyok : 1./ Régi Nacik. 2./Régi Benes partiak 3./Social Demokraták , azután a volt Volks-partei és a Maja part tagjai.Állandoan és gondosan figyelik a mai kommunista vezetőség magán leveleit is. Ellenőrzik, hogy nem térnek-e el a pragmatikus szabályoktól, vagy hogy nem inognak-e meg a párt fegyelemben?

A belügy miniszterium most országon belüli útlevelet készül minden 15 éven felüli állampolgár részére kiadni. Az „Orts Ausschussnál" kérvényt kell benyujtani egy ilyen kárta kiállitására. Meg kell adni az utazás célját, azt, hogy hová és kihez és milyen időtartamra készül menni.Utazási engedély csak 50 kilométeren belüli távolságra érvényes. Egyéni kartotékot fektetnek fel minden utazni szándékoló állampolgárról és országos hálózatot fognak létrehozni ezeknek az engedélyeknek a térképe alapján.

A több, mint két órás beszélgetés vége felé Burda elmondta, hogy jelenleg még körül-belül 8,000 egykori rendőr van szolgálatban, de ezeket még ebben az évben megbizhato kommunista, uj rendőrséggel fogják kicserélni.Akiket a régiek közül megtartanak, azokat majd bányák és gyárak ellenőrzésével fognak megbizni

Ezután neveket adott meg, es elmondta hogy Vaclav Nocek, a belügyminiszter, névtelen orosz tanácsadókkal dolgozik. Kapicka az azelőtt igazságügy miniszter volt, most nemzetvédelmi tárcát kapott. Ez az ember egy valóságos vereb és három orosz tanácsadója van.Klemens Novomensky indexre került mert nem elégge „promoskovita", és hogy Kopsiva Vaczlav, a jelenlegi belügyminiszter lesz az ország mostani, való feje.

(A nevek a mi számunkra ismeretlenek voltak de a hivatalok fogalmával tisztában voltunk.)

Hozzátette meg, hogy az S.T.B ,a Politikai Rendőrség titkos szolgálata, valamint a Büntető Bíróság a sztalini elvek szerint működik, ugynugy, mint ~~amilyen a~~ Magyarországon ~~helyzet.~~

A politikai rendőrségnek 1500 helyi vezetője van, akik egy éves moszkvai kurzus után kerülnek a hivataluk élére, és a politikai pereket Czehoslovakiaban a Szovjetnek a módszerei szerint végzik Nincs az a kiszemelt vádlott,aki a bűnösségét a per idején be ne vallana.Akit nem törtek meg a keresztkérdések zuhatagában azt a pincék kínzó kamráiban addig „kezelik", amig vagy beismeri bűnös mivoltát, vagy belehal a kínzások gyötrelmeibe.

Az embertelen kinvallatók, nagy számban, ugyanazok a szadista szörnyetegek, akik a nácik idején az S.S. szolgálatában állt[illegible] és ma a kommunizmus szellemében végeznek az áldozatokkal.

Ugyanez történik Magyarországon is, ahol a volt nyilas pribékek, ma az AVH szolgálatába állnak - fejezte be a politikai ellenőrzés módszereiről szóló magyarázatát Burda.

Végre megkérhettem, hogy mondjon valamit arról is, hogy hogyan tudott 87-nél több embert kimenteni Ausztriaba ?

Amikor a Politikai Közbiztonsag országos vezetője voltam, tökéletesen biztonságos titkos vonalakat szerveztem a külföld felé katonai és politikai hirek és titkok beszerzésére, vagy kicsempészésére. Ezeken az utakon a futárjaim zavartalanul és veszélytelenül tudtak az országból kijárni, vagy jelentéseket behozni. Ugyanezen a hálózaton keresztül sikerült a menekülőket is átsegiteni Ausztriába. Amikor azután az én tevékenységemet egyre sulyosabb gyanakvással kezdtek figyelni és tudtam, hogy családommal együtt halálos veszedelemben élünk, az utolsó pillanatban mi magunk is ezt a kiutat tettük meg. További részleteket erről az útról és lehetőségről nem mondhatok - tette hozzá - mert ha bármelyik része talán még ma is járható maradt, akkor nem pusztithatom el mások elől ezt az utolsó lehetőséget - fejeztük be a dramai interjut.

Még nem értem rá a beszélgetést a pályázatnak megfelelő formában feldolgozni, amikor az IRO-nál két cseh orvosnak a kivándorlási problémáját tárgyaltuk és váratlanul Burda jelent meg az iroda bejáratánál

Csak említeni akartam - mondta, mikor az iroasztalomhoz jött, - hogy ne felejtse el a kivándorlásunkat minél tovább halasztani. Jövő héten majd bejövök a feleségemmel hogy megbeszéljük a további tenni valókat -

Sarkon fordult és kisietett az irodából.

- Tudja maga, hogy ki ez az alak? kérdezte az egyik orvos aki ellenséges szemmel nézett fel Burdára.

-Azt hiszem, hogy tudom, - igyekeztem közömbös hangon válaszolni.

-Azt hiszem, hogy nem tudja. Nem tudja, hogy egy alávaló veszedelmes kommunista. Sok ember végzete szárad a lelkén- mondta az orvos mély megvetéssel.

- De több tucat szerencsetlen üldözöttet mentett ki az országból, - probáltam magyarázni.

- Nem mentett ki senkit.Kiscsibolt egy par dusgazdag tőkepénzest, akik meg tudták fizetni azt a csillagászati árat, amibe egy ilyen kimentel került. -

- Csak pénzért tette? kérdeztem rémülten.

- Azért hat.De plühre esett. Amikor azt gondolta, hogy már eleg nagy vagyont gyüjtött össze idekint, kereket oldott és átjött Ausztriaba. Csak arra nem számitott, ami itten érte.
Egy nappal az érkezés előtt az agense, akire az összegyüjtött pénzet bizta, meglogott a teljes összeggel/Egyetlen krajcár sem maradt a számara,Ugy kell neki! Az egész cseh emigrácio rajta nevet. Magának sem szakadjon meg a szive-tette hozzá melységes haraggal.-

- Most azért akar itt maradni, mert remeli, hogy vissza tudja szerezni a pénzet. Testőre is van.És ne gondolja, hgoy az organizációja nincsen vele. Sok ezer dollárt szeretnének visszaszerezni.Nem szeretnék a vagyonnal meglogott ágensnek a bőrében lenni.-

Ezek után a beszelgetesek után alaposan ment a kedvem Burdából nemzeti hőst, üldözötteket segitő "Red Pimpernellt" csinalni. Szemely szerint kimondottan felni kezdtem tőle.Nem a meghato kis családot, a szerető családapát üdvözöltem az irodánkban,hanem egy cseh Peter Gábornak vagy még nálánál is veszedelmesebb alterégonak a kivándorlását kellett inteznem. Es a kommunizmus módszereiről mondott, dobbenetes beszámolójának az ismerteteset sem kivántam a magam feladatává tenni, mert attól tartottam, hogy egy ilyen interju megirasával Tikieknek árthatnék az otthoni kommunista világban

A huszonöt dollaros pályázat megnyeréséről ezek után le is mondtam. Jegyzeteimet eltemettem az irόasztali fiók legaljára.

Ötven évvel később vettem azokat ujra elő, és illesztettem bele a mostani irásomba.

A két cseh doktor,- mind a kettő nőorvos volt, - kivándorlásával eleg sok tennivalóm támadt. A playboy kinézetű, szőke haju, bőbeszédű idősebbik, szivdöglesztő mosolyát pazarolta rám, amikor arra kért, hogy beszéljem rá sógorát, a szótlanul merengő sötet hajú, sötet szemű másik orvost, hogy szánja végre rá magát a braziliai utazásra. Pavel,- ez volt a másik - azonban a feleségéért és ujszülött kis fiáért, minden áron, vissza akart Prágaba menni, holott a család kihozatala teljes képtelenség lenne. Politikai szervezkedés miatt, a kommunista vészbiróság mind-kettőjüket halálra itélte. Az utolsó pillanatban, csak csodával határos módon, és jó barátok segitségével tudtak ők kettem kimenekülni Ausztriaba. A szülő-szoba műtőjéből kellett elrohanni. A nehéz szülést egy másik orvos vezette le. Pavel fiát az segitette ki erre a világra.

A problémához természetesen sem nem tudtam, sem nem akartam, hozzászólni, de megigértem hogy kivándorlásukat halasztani fogom amig csak lehet.

Amikor délután ötkor, dolgom végeztével haza indultam, a kijárat felé vezető folyosó fordulójában Mme. Vallaux szolitott le. Ő volt az, aki nem-régiben Kethly Marianne egyre bonyolultabb kivándorlási problémajat Nelsonnál, az USA konzulnál végre tető alá hozta, és mint a Tolstoj Foundation képviselője, nagyon sok bajba jutott menekülten is segitett.

- Mrs. Szentpály, meg van maga elégedve a mostani beosztásával? Vagy volna kedve munkahelyet cserélni, és az én irodámban

a helyettes vezetést elvállani?- mondta hibátlan magyar szóval.

- Mrs. Vallaux, Maga beszél magyarul? álmélkodtam, hiszen mindnyájan tudtuk róla, hogy orosz szülétésü, és mint francia állampolgár vezeti az IRO-nál a maga osztályát.

-Volna kedve velem dolgozni ? folytatta és az irodájába invitált, mintha ez lenne a világon a leg-magától értetődőbb dolog.

-Nagyon köszönöm, de nyakig vagyok a munkámban és szeretem, amit csinálok - válaszoltam - De hogy van az, hogy maga ilyen tökéletesen beszél magyarul?

- Legyen a vendégem vacsorára ma este a Hirsch-benott majd mindent megbeszélünk - mondta.Bucsuzott és utamra bocsájtott.

Az elegáns étterem kellemes félhimályában azutan elmondta élete eddigi történetét:

-A cári orosz világból jöttek. Édesanyja a három kicsi leánygyermekével, végül is a francia Rivierán tudott letelepedni, egy hosszu, kalandos menekülés végén.Egy elegáns hotel legegyszerübb vendégszobjában szálltak meg.A mama nagyon szép volt és nagyvilági, társadalmi dáma maradt volna ha exisztenciáját az 1917-es orosz forradalom el nem söpri.Igy azonban cocktail hostess lett belőle. Éjszakákba nyúlo munkája során ismerkedett meg egy nagyon gazdag magyar gróffal. Ez a Károlyi Imre gróf addig iszogatta a francia cognackot abban a tengerparti, hangulatos, bárban, amig olyan nagyon beleszeretett a három gyerekes, gyönyörü, orosz szépasszonyba, hogy meghivta őket Magyarországra.

—Neki ottan két kastélya van, de csak az egyikben szokott

lakni.Legyenek vendégei a másiKban - mondta, és beköltöztette öket a nagyon szép Dunántul-i palotába.Iskolás éveit Elizabeth - most már keresztnevünön szólitottuk egymást, - Egerben töltötte. A mama és a gróf ugyan nem házasodtak össze, de nagyon boldogan éltek és a három lány a lehető leg obb nevelést kapta.

Franciát tanulni a növeret Párisba küldték ki.Ott a Sacre-Coeur iskola helyett egy gazdag férj oldalán kötött ki.Érettségi után Elisabeth csak a testveret készült meglátogatni, de Párisban landolt véglegesen ő is. Egy rövid ideig az öreg Tolstoy grofnő titkárnője volt. Nála ismerkedett meg volt férjével,Jean-Pierre Wallaux francia-orosz ügyvéddel,aki nagyon rövid,boldog házasságuk idején auto baleset áldozata lett.

Elisabeth itt, az IRO-nál most a Tostoy Foundation menekült-segélyező ügyeit vezeti.

Nagyon későn lett ennek a vacsorának vége.Az ott kialakult baratságunk azonban emigráns életemet végig kisérte. A hivatalában felajánlott poziciót nem fogadtam el, de a segitségére nem csak az IRO-nál, hanem későbbi munkásságom idején is számithattam. Baratságunk jó kapcsolat volt számomra az orosz kolonia felé is, ahol a Smirnoff ügy intézése óta már némi tekintélyre tettem szert.

De a legnagyobb meglepetés Smirnoff részéről akkor ért,amikor egyik váratlan látogatása idején, kopottas kabátja oldalsó két zsebéből darabonként csodálatos kincseket, ékszereket szedett elő, és szó nélkül az aszatlomra rakta egy kupacba a szem-káprázlató sokaságot.Gyémantokkal zafirokkal diszitet rubintos keresztek, és csillagok - katonai es diplomáciai rendjelek gurultak szanaszét.Egy dombormüves, oriás nagy cigaretta tárca, szinaranyból, mellette egy pecsét gyürü, és aranyba foglalt brilliánsok,draga köves ékszerek tornyosultak egymás mellett.

Szótlanul bámultam a csodálatos kincsekre.

Smirnoff a cigaretta tárcát emelte ki.

- Nézze ezt a hidat, itt a Néva felett,- mutatott a mesterien cizellált dombor-mure.-Ezt a hidat én épittettem a legelső zuhogó fole a cári palotától nem messzire. Köszönete és elismerése fejében Nikolaj car ezt a tárcát adta érte.Itt az irás,- mutatta a cirilbetüs sorokat, amik a belső oldalba voltak bevésve.(En csak az 1904-es évszámot tudtam elolvasni.) Egy nagy arany pénz közepéből Nikolaj cár arcmása mosolygott ránk. Ezután a dió nagyságu mandzsetta-gombokra került a sor.

- Alexandertól, a kicsi fiam kereszt-apjától, a keresztelő emlékére kaptam ezeket,-mutatott a rubintok és zafirok tetején vonuló,gyémantokkal irott „M" és „A" betüre, a szerb király monogrammjára. Darabonként, egymás után kézbevette és megnevezte, hogy melyik kitüntetésnek mi a neve, mi a rangja, melyiket mikor és miért kapta, mikor hordta. Mosolyogva megsimogatta valamennyit.

- A kis fiam számára örzöm öket - tette hozzá, és szép lassan a kabátjának a két mély zsebébe kezdte rakosgatni a kincseket.

- Igy, egyszerüen csak oda teszi? kérdeztem csodálkozva.-
-Nem fél, hogy kieshetnek valahogyan?

Hátha lyuk, vagy szakadás van abban a kopott kabátzsebben? gondoltam, de nem mertem szóvá tenni.

-Csak azért vannak még meg,mert magamnal hordom öket.Az udvari bankok kincses kamráiban a forradalmárok már régen széjjel hordták volna öket.Menekülésünk idején is, inkább éhenhaltunk volna - mintsem, hogy csak egyet is eladjunk közülük egy falat ételért. A fiamnak majd szép emlék lesz,Tudni fogja hogy mi és ki volt valamikor az édesapja.

Már a kincsek végénél tartottunk, amikor a cigaretta tarcára került a sor.

- Megengedi, hogy ezt megmutassam a főnökömnek ? kérdeztem, és mert nem mondott ellent, kivettem kezéből és benyitottam vele Reinachnak a szobájába.

- A cleaner cigaretta tárcája,- tettem a csodálatos darabot iroasztalának a lapjára, és a kis francia "mit ugrálsz" -nak kocsányon lógott ki a szeme.

- Talán mégis üdvözölhetné a kliensünket- mondtam. Kezébe raktam, és amikor megforgatta, azonnal vissza is vettem tőle a gyönyörü darabot.

- De nem beszélek oroszul - motyogta.

- A cleaner viszont tökéletesen beszél franciául-biztattam.

- Ne fáradjon, - szólalt meg az ajtó mellől az egykori cári udvarmester. - A kivándorlásunk a legjobb uton halad. Köszönöm a nagy segitséget, amit az IRO-tól kapunk. Kellemes „Jó Napot" kivánok.- és faképnél hagyta Reinachot.

Visszament az én helyemhez, az arany tárcát zsebre tette, rám mosolygott és nagyon lassan kisétált az irodánkból

— Aligha nem egyedül fogok Brazíliába menni,- mondta röviddel ezután a szőke orvos, és alig ismertem rá,amkkor látszolag letörten jött be hozzánk és elmesélte, hogy a sógora mégis csak visszament Czehszlovákiába, és már több mint egy hete semmit sem hallottak felöle.

Hosszu tétovázás után azzal a kéréssel hozakodott elő,hogy nézzem meg a jelentkezésük idején tett eredeti vallomását, mert nem emlékszik arra, hogy vallotta-e, vagy elhallgatta, hogy odahaza tagja volt a kommunista pártnak.Nem riszkirozhatja, hogy hazugságon kapják, amikor majd az indulási esküjét veszik.Nagyon szeretné tudni,hogy mi áll az eredeti vallomásban.

- En is szeretnem tudni, hogy volt, vagy nem volt-e kommunista? kerdeztem.

- Persze, hogy voltam. Hiszen valahogyan meg kellett élni. És karriert is akartam csinálni, Igy van ez maguknál Magyarországon is. Csak a kommunisták jutnak előre.-vetette szememre.

Tulajdonképpen nem volt egyszerű egy eredeti vallomásba betekintési engedélyt kapni/De, mert Dabishaek most már megengedték nekem, hogy bemenjek a zárva tartot központi irattarba, utána néztem a problemanak

Nem tudtam ellentállni a kisértésnek, hogy a magam aktájaba is bele ne nézzek. Ekkor láttam hogy a nyilasparti feljelentést ellenem a Stern Livia tette , és hogy a vád végérvenyesen el van vetve.

Miközben a mások kivandorlását inteztem, a sajat jövöm tekintetében semmilyen elképzelésem sem volt.Tikiek kihozatalának a lehetősege is egyre kilátástalabbnak látszott. Már csak sikertelen próbálkozások részleteiről hallottunk meseket.

Almaimat, hogy valahogyan a filmgyártasban fogok majd elhelyezkedni, még nem adtam fel, igy amikor egy hét végén a Time Magazint olvasgattam, felfigyeltem egy nagyon éles hangon irt cikkre, amelyik a Twentieth Century Fox Film létrejöttét és sikeres előretörését ismertette, és részletesen számolt be Darry E.Zanuck szerepéről, aki a vállalat alapitója és a studio executive producere volt.Nálánál nagyobb zsarnok nem létezett Hollywoodban. Megalomániájának nem volt határa. A cikk jeleneteket irt le arról, hogy milyen könyörtelenül bánik az alkalmazottaival.Hogy existenciákat hoz létre, vagy tesz tönkre, ahogy éppen a kedve tartja. Ez a Zanuck egy olyan nagy tekintély a filmgyártasban,- gondoltam -

hogy ha valakit a partfogasaba vesz, akkor annak meg van az esélye, hogy vigye valamire a szakmában. Ha másért nem is, de talán, hogy a saját embereit bosszantsa, hajlandó lenne közibük hozni egy ismeretlen senkit, - ez lennek en, - akit esetleg ki tud játszani mások ellen. Irtam hat neki egy levelet. Hivatkoztam a filjeink Magyarországon és a Velencei Biennálén elért sikereire. Megirtam,hogy politikai okok miatt odghaza megsemmisitettek az exisztenciámat, úgy a sajtó vonalon, mint a filmgyártásban, és megkérdeztem, volna-e módja, lenne-e kedve segiteni rajtam ?

Barátaim kinevettek.Kár a pénz a bélyegre. Levelem ugyis a papirkosárban fogja végezni a véget..

De vannak csodák.Három hét elmultával levelet kaptam Hollywoodból, amit a nagy főnök irodavezetője irt.

Közölték velem,, hogy utazzak el Párisba, ahol már várnak. Európai képviseletük központi irodájában beszéljem meg az ottaniakkal, hogy miben lehetnék a segitségemre, és miképpen tudnék a munkásságukba bekapcsolodni.

A hiba csak az volt, hogy én, mint refugee, nem hagyhattam el Ausztria területét, mert a menekültvédelmi státusomat azonmód elvesztettem volna.Anélkül pedig sem letelepedési, sem munka vállalási engedélyt nem kaptam volna sehol a világon.

Ezt megirtam Zanuckéknak és megköszöntem a füstbe ment segiteni akarást.

- Ha nem mehetek Párisba, menjek Münchenbe. Németországban is vannak menekültek.A Twentieth Century Fox vállalat ott is forgat filmeket.Lépjek érintkezésbe azokkal - jött a meglepő válasz.

Hollywood nem vette figyelembe, hogy országhatár van Salzburg és München között, és bár menekültek vannak itt is, vannak ott is

de legalisan közlekedni a két ország között nem igen lehet. Csak negyvennyolc óras határmenti látogatásra lehetett engedélyt szerezni, és valutában csak 5, német márka kivitelre kapott engedélyt egy IRO tag. Osztrák állampolgár akkoriban viszont, annyi márkával utazhatott, amennyi a pénztárcájába belefért.

Megkértem tehát osztrák barátnőmet ,Christl Walterskirchent, hogy vigyen át számomra Berchtesgadenba, a határmenti német fürdőhelyre 200 német márkát. Azzal financiálni tudnám a müncheni kirándulást, ami az adott körülmények között számomra szinten illegális vállakozás volt..Határzónás engedéllyel, csak tiz kilométeres körzeten belül volt szabad közlekedni, de reméltem, hogy a Berchtesgadenből Münchenig robogó gyorsvonaton nem lesz igazoltatási razzia..

De még mielőtt a salzburgi helyi vonatra szálltam volna, igazoltattak az ausztriai határ sorompójánál, és megkérdeztek hogy mennyi pénz van nálam?

- Öt német márka - válaszoltam.-

- Mennyi ideig fog tartozkodni odaát ? -érdeklődtek.

-Negyvennyolc ora hosszat- mutattam az engedélyemet.

- És hogyan fog öt márkából két napon át exisztálni ? gúnyolódtak

-- Ha nem engednek öt márkánál többet magammal vinni, akkor ne kérdezzék, hogymiből fogok megélni.Hogy ott mit fogok csinálni az az én gondom, -próbáltam fölényes választ adni, aminek egyenes következménye az lett, hogy bekisértek a sorompó melletti bakterházba, ahol egy udvarias rendőrnő felszólitott, hogy vetkőzzek le anyaszült meztelenre.

Minden darab ruhanemümet átforgatta, megvizsgálta, majd közölte a határőrséggel, hogy semmiféle titkos valutat nem talált a zsebeimben.

A vonat közben a sineken alldogált, és nem hiszem, hogy utitársaim tulságosan szimpatizáltak az esetemmel.

Berchtesgadenban, baratnöm, Christel, türelmesen várt mirank az állomáson. Ideadta a kétszáz márkát, és azután már minden további kaland nélkül sikerült eljutnom a film produkciohoz, München mellett ,Babelsbergbe.

- Pont jókor érkezett,- mondták, amikor kedvesen fogadtak és meghivtak az éppen akkor bemutatásra került filmjüknek a legelső vetitésére.

A film meséje háborus történet volt. Azzal kezdödött, hogy a legyözött Németországban egy amerikai katonai alakulat Berlinbe igyekszik nyugat felöl bevonulni. Utközben egy kiégett és szétlövöldözöt erdönek a sürüjében egy kiéhezett, agyonázott, amolyan kis tizenhárom-tizennégy éves szöke gyerek kuporog. A parancsnok megsajnálja és felveszi a a kocsijába az agyongyötört kis fiut Száraz holmit adat rája, megosztja vele a vacsoráját és saját sátrának a védett sarkában, katonai pokrócokon, hálóhelyet készit el a számára.A mese azután arról szól hogy a gyerek milyen megható módon hálálja meg a jótettet.Ismer minden buvóhelyet. Erdön keresztül , titkos uton vezeti az amerikaiakat, hogy kerüljék ki a harcot a németekkel, akik ugyis mindent elvesztettek , és már a haláltól sem félnek.Levelet, üzenetet visz a szomszédos alakulatnak, mert az idegenből jött futárok el vannak veszve, és tanácstalanul bolyonganak a földbe ásott aknák között.Sebesülteket támogat kerülö uton a kötözöhelyhez. Nem kap ezért köszönetet, csak a parancsnok feltí, és lesi szeretettel.Egy váratlan és kegyetlen

közelharc tör ki a németek és a megszállók között. A gyerek egy sebesült amerikai katonát igyekszik az eszeveszett lövöldözésből egy erdei sürüség védettebb része felé elvezetni, de egy óriási robbanás mindkettőjüket leteriti.A következő jelenetben a kis fiu holtteste egy pokrócon fekszik a parancsnok sátrának egy sarkában, amikor egy örmester jön be érte. Felnyalábolja és kifelé indul, de a parancsnak megállitja.El akar bucsuzni a kis halottól.

- Minek az? Elföldeljük. Egy nácival kevesebb marad majd,- veti oda a katona- After all, he only was a cheap little spy- (egy olcsó kis kém volt csupán.)- teszi hozzá és már el is vitte.

- Mintha az én kicsi fiam lett volna. - mondja halkan a parancsnok és megtörli a könnyes szemét.

Ezzel vége is volt a filmnek.A nézőtér megrendült, néma csendben maradt.

Megkérdeztek én mit szolok hozzá?

-Köszönöm, hogy megnézhettem, Szeretnek majd magukkal dolgozni, ha lehet.-Többet nem birtam mondani, mert én is elgyászoltam ezt a mesét.

Vacsora után derült ki azután, hogy ez volt az utolsó film, amit Münchenben forgattak.A háború után maradt nyomoruságos körülmények olyan nehézzé tették itt a munkát, hogy okosabbnak vélték Svájzban folytatni az amerikai játékfilmgyártást Európában.Hogy ez nekik nem sikerült, az más lapra tartozik.De az én szamomra az a megoldás is lehetlen lett volna. Igy elbucsuztam a Twentieth Century Fox Filmhez küldött próbalkozásom délibábjától és hazasiettem Salzburgba, mielőtt a kis határátlépő engedélyem lejárt volna.

-Két napos müncheni kirándulásomat az IRO-nál senki sem vette észre.Beteget jelentettem, amit el is hittek és nem hiányoztam senkinek sem. De amikor ujra a helyemen voltam, nagy meglepetésemre a két cseh orvos állitott be/Változott a helyzet? Mégis ketten fognak kivándorolni ? csodálkoztam.

A sötét haju ugy nézett ki, mint akit a kriptából/halásztak elő. Pavel, a szőke orvos, azután elmesélte, hogy amikor a sógora eljutott Prágában az otthonához, a feleségét élet és halál között, betegágyban találta.Orvosok és a politikai rendőrség felváltva sürögtek körülötte.A doktorok kórházba akarták vinni, a rendőrök a férjét keresték, mert valahogyan megtudták, hogy a családjáért visszajött ~~a férje, aki~~ és a legkülönbözőbb búvóhelyeken rejtőzködött.Az ujszülött kicsi babát a nagyszülők a saját otthonukba vittek, ami kimenekülés tekintetében külön problémát jelentett volna. A legnagyobb veszélyek közötti, reménytelen bujkálásnak azután ugy lett vége, hogy a családhoz hü jóbarátok az utolsó pillanatban egy betegszállitó mentő-autón vonszolták el a boldogtalan,majdnem halálos fogságba jutott szerencsétlent az ausztriai határokhoz. Az ott működő, jól szervezett cseh kolónia emberei azután Salzburgig meg sem álltak vele.A két orvosnak most az volt a legfőbb gondja, hogy a kivándorló papirjaik érvényben vannak-e még? Kérdezték, hogy a hazamenetelt jelentettem-e bárkinek is ?Mert ha igen, akkor az IRO tagsága megszünt volna. Az, aki visszament a kommunistákhoz, azok megbizottjának számitott, és idekint semmiféle segitség nem járt neki. Esetleg le is tartóztatták volna.

Megnyugtattam őket, hogy csak az aktájukat tettem félre,amit most ujra elő tudunk venni/Annak sem lesz akadálya, hogy minél előbb elinduljanak Braziliába. A szőke Pavelt megnyugtattam afelől is, hu

kommunista parttagsága nem fordul elő az eredeti vallomásban igy hát nem kell szépiteni és magyarázni az otthoni életmódját.

Megköszöntek. Elbucsuztunk, és ezzel lezartam az esetüket.

Ebben a sok nemzetre bomló, haboru utáni népvándorlásban természetesen voltak optimista, vidám startolók is.Hogy Brazilia felé csak egy példát emlitsek ,itt voltak Mandorff Antiék, akiket viragcsokrokkal és trefás jókivánsággal ugy kisértünk az induló konvojhoz, mintha mindössze a naszutjukra készültek volna.Antit, akivel IRO alkalmaztatásom első napjait a nem tulságosan kellemes angol főnöknél, Vandyke-nél kezdtem, és akivel Bacsák Johnny és mások társaságában gyakran mentünk hétvégi hegymászó, topart-látogató, egyszer egy sóbányába rodlizó kirándulásra, végül is egy sokat igérő bankállás várta Rio-ban. Onnan azután igen hamar a Bahamák, egész világon elfogadott, valutáris transakcioknak a központjába tornázta át magát. Később pedig Nassauban, mint sikeres és igen gazdag pénzügyi szakember folytatta további életét.De voltak sokan mások is, akik kezdeti nehézségek után sokra vittek. Kellemesen, jól megéltek.

Meglepetésemre egyik délelőtt a Lutheranus Világszövetség ausztriai kirendeltségének az irodavezetője, Mrs. Lundt keretett magához.Az én kivándorlásom kérdését ez a hivatal intézte,mert a menekülteket Ausztriában vallásuk alapján tartották számon.

Mrs. Lundt egy rosszul öltözött ,szürkés ősz hajú, rancos arcu, Maria Terézia termetü amazon volt, aki a legridegebb egyszerüséggel közölte velem,hogy megérkezett Vancouverből , a városi kórháztól az egy évre szóló segédápolónői kontraktusom.Irjam alá, és legyek készen arra, hogy jövő héten el fogok indulni Canadába.

- Eszem ágába sincsen Canadába menni.És nem készülök kórházi segédápolónői pályára lépni- mondtam, és ugy néztem rá, mintha a világürből szólt volna hozzám.

-Maguk, magyar asszonyok lustábbak, mint barki más, ezen a világon.Csak a frizurájukon, a kilakkozott körmükön, a divatos ruhákon jár az eszük. Meg azon, hogy kit lehet kihasználni.

A lornyettjét a szemehez emelte, végig mustrált és hozzá tette,-Itt az ideje, hogy maga is megtanulja, hogy dolgozni is lehet, és vége van a kényelmes nyaralásnak.-

-Mrs. Lundt, én egy nap alatt többet csináltam, amikor dolgozni hagytak, mint amit maga egy hónap alatt végez. De ettől függetlenül, nem készülök kivándorolni sehova sem.Ausztriában akarom megvárni, amig a családom ki tud jönni/Canadaba menni pedig semmi kedvem sincsn.-

-Akkor maris elvesztette az IRO-i mentességet. - rikácsolt ram. —Nem türöm,hogy egy ilyen nagyvonalu segitséggel akárki is visszaéljen.-

- Mrs. Lundt, megengedi, hogy elbucsuzzak?A vancouveri ajánlatot nem fogadom el. Köszönöm a fáradozását. Jó napot,-

Azonmód átmentem , ugyanazon az emeleten a Church World Service irodájába. Megkértem Draschkovits Ödödnt kedves bridgepartneremet és jó barátomat,aki titkára volt Mrs. Kolstadnak, hogy mutasson be a norvég nemzetiségü főnökasszonynak. Neki azután elmondtam, hogy Tiki, a családunk feje, református, kálvinista/Ha Salzburgba ki tud jönni akkor ehhez az organizaciohoz fogunk tartozni,Kérem, tehát, hogy már most fogadjon be engem, és vegye át az aktámat a lutheránusoktól.

— Mrs. Lundtal volt nézeteltérése? kérdezte mosolyogva.

El kellett mondanom a történteket, és hogy nem készülök kivándorolni, amig Tikiek ki nem jönnek.

Megertette. Elfogadott. A Szentpaly aktat athozatta es megigerte, hogy meg fog segiteni, ha bajba jutok.

Az IRO külömbözö osztályainak a vezetöi közül csak nagyon kevesen, és azok is igen ritkán jöttek a nagy épület földszinti cafeteriajaba, ahol mi , a „local employeek" étkeztünk, vagy mindössze egy csésze kávéra mentünk be.Mrs. Kolstad kivetel volt. Több izben láttuk Draschkovits Ödönnel ebédelgetni. Néha másokat is odahivott az asztalához. Igy kerültem én is közelebbi ismeretségbe, sőt barátságba vele. Sok mindent kérdezett tőlem Budapest ostromáról, az elözö évekről és a kommunista uralom létrejöttének a részletei felöl.Kállay Miklos, volt miniszterelnökünk könyve, amit 1947-ben irt, ekkor már meg volt nálam. Ezt kölcsön adtam neki. Amikor visszaadta ,megrendülve mondta, hogy milyen más szemmel látja most a német-magyar kapcsolatot, a zsidó kérdés intézését, és az egész magyar tragediát.- A nyugati világ sajnos keveset tudot felölünk, és a Kis-entete sikeresen rontotta a hirnevünket minden téren.

Egy nagyon fáraszto, rumlis napon, amikor aktáim élö személyei libasorban váltogattak egymást, valaki váratlanul egy lejárt magyar utlevelet tett az asztalomra.

- Majthényi Imre,vezérkari százados vagyok.Voltam.- javitotta ki magát és fényképére mutatott, amelyröl ugyanaz az arc nézett ram, mint aki elöttem állt és bemutatkozott. Széles vállu, közép magas, vörös hajú, szeplös arcu, humortalan valaki volt, és azt kérdezte, hogy személyes ügyben hol és mikor beszélhetne velem?

Ismeretlen emberekkel általában nem-igen szoktam szóba állni. De valamilyen furcsa érzés azt sugalta, hogy hallgassam meg,amit mondani akar. Igy hát a székre mutattam, és azt ajánlottam,hogy foglaljon helyet.

Kijelentette, hogy itt az irodában nem beszélhet ,és találkozzunk este hatkor a központi hid melletti espressoban.

Ott azután elmondta,hogy az angol katonai hirszolgálatnak dolgozik, és jövő héten ki fog vándorolni Ausztráliába. Utóljára holnap megy át Magyarországra, ami a feladatának az egyik része. Ott be fogja fejezni mindazt,amire vállakozott. A vasfüggönyön keresztül kipróbáltan biztos ki-és bejárati lehetősége van, és az otthoni zavartalan közlekedése is jól meg van szervezve.

Tudja, hogy en mennyire szeretném a családomat kihozatni. En olyan sok emberen segitettem.Ezért ő most segiteni akar nekem. Egyetlen egy fillért sem fogad el. Nem pénzért teszi.Arra sem vállakozik hogy Tikieket ide hozza. De hajlandó a kijöveteli lehetőségnek minden biztos részletét elmondani neki. Adjam meg a család pontos cimét, és adjak vele valami olyan tárgyat,vagy fényképet ami biztositani fogja őket, Hogy Majthényi az en megbizásomból jött hozzájuk.

Igazán nem volt könnyü döntenem, hogy mit csináljak? Az ajánlat túl szép volt, alig mertem hinni benne.Viszont elmulasztani nem volt szabad. Adtam tehát egy olyan fényképet,aminek a mását már egyszer hazaküldtem, és megadtam a Szent-Endrei cimet.

A harmadik naptól kezdve már csak azon gondolkoztam,hogy jönnek-e vajon? Hogy sikerül-e az utjuk ?

Hivatali zárora volt már,amikor az ötödik nap késő délutánján, miközben éppen egy több-tagu család kivándorlását tárgyaltam velük, és jó néhányan álldogáltak az irőasztal előtt, a tömegből egy kéz nyult felém.Asztalomra tette Maray Sándor, zöld barsonyba kötött könyvet, "A gyertyák csonkig ~~csonkig~~ égnek,- ami otthoni könyvtárunk sorozatainak egyik disze volt. A könyv mögött

Tikieket remeltem, de csak Majthenyi allt elottem.

- Nem jönnek ki. Ne is varja, - kezdte mondani és megkerdezte hogy hol tudna beszelni velem? A talalkozas minden reszet el fogja meselni...

A kivandorloktol, amilyen gyorsan lehet, sikerult megszabadulnom és indulni keszültem a multkori espressoba, ahol megfogom tudni, hogy mi tortent? amikor salzburgi baratunk, Neumann Feri lepett hozzank.- Ertem jott- mondta,- hogy le ne kessem a ma esti opera eloadast, amihez o hivott meg, és varta is ,hogy vele menjek.

Majthenyi felvette a konyvet és megnyugtatott, hogy sok surgos dolga van meg, amit intezni kell. Menjek nyugodtan Feriekkel. Eloadas utan, majd beszelhetunk ugyanott, mint multkor.

Igy jutottam el a szezonnyito esemenyhez, Menottinak a "Konzul" cimu operajat megnezni.

Az elso felvonasban egy uldözött, ketsegbeesett ember a csaladjatol bucsuzkodik, amikor kivulrol az ajtot mar dongeti a politikai rendorseg. A szegenyes szoba kozepeben a padlo alatt rejtekhely van asva. Oda bujik a szerencsetlen, és amikor a pribekek rajuk tornek, az asszony eppen altatodalt enekel és bölcsot ringat a deszkafelett, és csendesgeti a kis babajat.A menekülot nem találják.Harcra kesz indulo enekléssel hagyja el a rendorcsapat az atkutatott, feldult hazat.

A masodik felvonas a hatarmenti szöges drot körül zajlik. A modern muzsikas, szokatlan zeneju araok vegen a menekülo megmenekül. A rendöröknek nincs mas dolguk. Csalodottan hazamennek.

A konzul irodajaban kerül szinre a harmadik felvonas.A szinpad most egy gyönyörüen kivilagitott irodahelyiseg. Kozepeben irodasztal all. Elötte egy divatos, szep titkarno a formas

lábát himbálgatja, körmét lakkozza és trillázo énekléssel kérdezi a várakozo embereket, hogy mit akarnak, miért jöttek ? A fal körül sokan ülnek. Várják, hogy mikor fog sor kerülni rájuk. Van, aki azt énekli, hogy fél éve, minden reggel ide jön. Azzal ültetik le, hogy sorszáma még nincsen soron, várjon, amig a konzul hivatja.Azt a dalolja a másik, hogy derékig érő szakált növesztett már, de azt mondjak, hogy még hosszu türelemre van szüksége.A konzul éppen másutt van elfoglalva, trillázza egy harmadiknak, várjon, amig az ő számát hivják.

- Jeder Mensch ist nur eine Nummer, - Minden ember csak egy szám a sorban, - dudolgatja a szép titkárnő és ruzsozásra csucsorítja a szájat. Sorba jönnek a többiek is. Könyörögnek, panaszkodnak, de a válasz mindig csak az, hogy várni kell, amig szamba jönnek.

Félig öltözött konzul nyit be egy oldalsó ajtón.Beszól,hogy nagyon el van foglalva. A várakozok jöjjenek be holnap, neki mostan igen sürgös más dolga van.Nem tud fogadni senkit.

A forgo szinpad fordulója a nyitott ajto másik oldalát mutatja. Ott egy nagyon szép lány vetközödik. Szerelmi notázással omlik a konzul kitárt karjába. Egymást büvölik csodálatos melodiákkal. A konzul refrenje azt ismétli, hogy milyen jó foglalkozás, elfoglaltnak lenni.

A szimpad ismét egyet fordul.A városzobába érkezik a megmenekult üldözött ember. Felénken, lassan a titkárnőhöz járul.Esdeklve nyujtja felé a kezét és elénekli, hogy a konzultól vár segitséget.A gyönyörü lany abbahagyja a láb-lobázását. Sorszámot nyujt át neki, a várakozók köze polkázik, megnyugtatásul ujra dalolja hogy "Jeder Mensch is nur eine Nummer". A falnál ülök korusa aztán ugyanezzel a melodiával fejezi be az operát is.

189./

Sokat pityeregtem az operának a meseje alatt és nehez szivvel, felve mentem a Majthényivel valo talalkozashoz. Tikiek miert nem jönnek? Mi van otthon? Mit üzennek?

A beszámolot azzal kezdte, hogy talán Tikinek van igaza, hogy otthon maradnak. Szent-Endrén, most, jól el vannak a világtól zárva,Tyukos Dülön, a hegy tetején, ha szep idö van a Matraig lehet ellátni.Öket ott nem keresi senki. A gyerekekkel nem mer a vasfuggönyhöz utra kelni. Abban is bizik, hogy ennek a rezsimnek a véget ott ki tudja várni, és akkor én tudok majd hzajönni.(1951-ben Tiki ezt igy remélte, ilyennek látta.)Megmutatta a kertet ,hazat. Kati a Ferences papokhoz jar iskolába. Áginak is van munkája. Megvacsoráztak, politizáltak. Egész éjjel beszélgettek és mint jó baratok bucsuztak el egymástol.Indulaskor Majthényi meglatta és kölcsön kerte a Maray könyvet.Kedvenc iroja. Ezt a könyvet nem olvasta meg. Salzburgban majd vissza fogja adni nekem.

Ide akarta adni.

-Tartsa meg emléknek,- mondtam, Csalódásomat atharitottam Marayra,Eddig sem szerettem tulsagosan, most öt is el akartam felejteni.

Masnap reggel, tiz óra tájt Majthényi jelent meg az irodában. -Hivatalában azt közöltek vele, hogy pay-day csak másnap lesz naluk.Fizetését majd holnap kapja meg. Szamara ez tul késö arra, hogy fizetnivalóit elintezze, és bevásároljon a kivandorlasi utazasra. Arra ker hat, hogy holnapig adjak neki 2,000 Schillinget kölcsön

- Gondolom, hogy a bankban maganak van elég penze, ezt könnyen meg tudja tenni.- fejezte be, mintha csak az idöjárásról beszélgettünk volna.

190./

Ez a fordulat nagyon meglepett.De nem mertem elutasitani, mert a kihozatali megbizassal, Tikieket és magamat is, kiszolgaltattam neki.

- Szemelyes ügyben, egy órára el kell mennem- magyaráztam a szomszéd asztalnál ülő Ludmillának,- és a bankba siettem.

Odaadtam a 2,000 Schillinget és magamban elkönyveltem, hogy soha többet nem fogom viszontlatni.Ez volt az ára, hogy Tikiék kijövetelét megprobaltam lehetöve tenni.Nekik is magamnak is csak ártottam volna, ha a "kölcsönt" megtagadom.

Az ausztraliai indulási napon meg egyszer bejött Majthényi hozzám/Boritékban ideadta a 2,ooo Schillinget.Igy bucsuzott el tölem.

- Többet nem fogjuk látni egymást.Okosan tenne, ha elhinne, hogy Tikinek van igaza. Valtoztatni a jövönkön ugy sem tudunk. Lesz.ami lesz...

Sarkon fordult és elindult Ausztraliába.

A kafetériaban néhány héttel ~~ezelött~~ egy kellemes megjelenesü urat mutattak be nekem, aki az International Rescue Committee megbizottjának mondta magat. A Committee egy vallásfelekezeten kivüli társulat volt. Az IRO épületen belül nem tartottak meg iroda helyiseget sem.Rezben a nehezen kivándoroltatható menekültek esetével foglalkoztak. Ilyen alany voltam én is. Családi állapotom rendezetlen volt.Férjnél voltam, de férjem/nem volt velem. Tanácsoltak, hogy váljak el, de erre nem voltam hajlandó.Ha pro-forma, Tiki el akart volna tölem válni, mert elhagytam öket,vagy mertpolitikailag ártok nekik, arra neki, én szerintem, joga lett volna. De tudtam, hogy ugy sem tenne meg.En azonban teljesen hozzájuk tartozónak éreztem magamat.Eszem ágában sem volt elválni.

Ezzel minden délamerikai országból kizártam magamat. Egyedülálló asszonyokat nem szivesen fogadtak be, de, mert nem voltam elvalva, még férjhez menető személy sem voltam. Délamerika tehat nem kerülhetett szóba. Ausztráliát, Uj Zealandot en tartottam tulságosan távolinak. Anglia kivételével, a háboru befejezte után, az europai országok Ausztriába menekülteket sehova sem fogadták be. Az USA-ba szivesen elmentem volna, de engem oda csak a magyar nemzeti kvotán tartottak számonAzon pedig még nagyon sok évig kellett várni. A "Két szék között a pad alatt", helyzet tipikus esete voltam. Arra sem volt semmilyen megdönthetetlen "egyéknek?" kifejezés, hogy szakmailag hova tartozom? Kivándorlásom eshetősége, igazán nem volt könnyü eset.

A Committee embere jegyzőkönyvet készitett eddigi életem sorárol, de en semmi reményt sem füztem hoz, hogy a beszélgetés befejeztével valamilyen eredményre számithassak.

Derült égből, váratlanul, levelet kaptam tőlük. A levélben egy amerikai bevándorláshoz szükséges affidavit (befogadó oklevél.) volt, amit egy Bertram Mayers ur irt alá és küldött. Most ezt az affidavitot kaptam kézhez.

Boldogan vittem a fontos irást az USA konzulátusi hivatalba, és adtam oda a titkárnőnek, Miss Gloria Swansonnak, hogy jegyezze be a kvota számom mellé, és tegye be az irást az aktámba. De ő igen hüvösen kijelentette, hogy Mr. Mayersnek a foglalkozása nincsen megnevezve az okiratban. Tudakoljam meg tehat, hogy mit csinál és milyen anyagi körülmények között él, és hogy el tud-e tartani, ha netán szükségem lenne arra. Igyekeztem megértetni vele, hogy ahhoz nekem semmi közöm sincsen, és nem kivánok indiszkrét lenni . Az USA-ba egyelőre nem tudok még bevándorolni. És majd ha igen,- akkor sem készülök a nyakán elősködni senkinek sem.

Ő azonban kijelentette, hogy ezek nélkül az adatok nélkül ez az okmány nem ér semmit.

Irnom kellett, tehát irtam egy tapintatos levelet, amiben utalást kértem a fent említett körülményre.

Bank papiron, posta fordultával, hivatalos választ kaptam. Az állt benne, hogy Mr.Bertram Mayers bármilyen összegre jó, és ezt a bank is garantálja.

A levelet a konzulátusra vittem.

Miss Swanson azonban okoskodni kezdett ujra. Kijelentette, hogy a bármekkora szó nem jelent semmit.Kérdezzem meg, hogy mekkora összeg a bármekkora? Mert csak akkor látjuk, hogy az megfelel-e a szükséges garanciának.

Ettől aztán dühbe jöttem és kereken kijelentettem hogy ilyen kérdést nem teszek fel. Mr Mayersnek hálás vagyok azért, hogy affidavitot küldött nekem, és ezt meg fogom irni.De semmi továbbit nem vagyok hajlando kérdezgetni, és ragaszkodom ahhoz, hogy mind a két iratot változatlanul azonnal tegye be az en aktámba.

Szó szót követett, ami alighanem behallatszott a konzul szobájába, mert váratlanul ómaga jött ki és megkérdezte, hogy mi ez a szokatlan lárma.

Mr.Mayers affidavitjét és a bank levelét oda adtam neki, és megmondtam, hogy semmilyen további levél irással nem kivánok molesztálni/többé senkit.

- Maga nem tudja, hogy ki a Mr.Bertram Mayers?- kérdezte a konzul csodálkozva.

- Hálas vagyok egy ismeretlen jótevőmnek- válaszoltam,- de halvány fogalmam sincs arról, hogy kicsoda ez a Mr.Mayers?

- Bertram Mayerst jól ismerem.A Metro-Goldwyn-Mayers három Mayers fivéreknek az egyike Bertram.Ő a cégnek a pénzembere.

Leo a filmeket csinalja és a harmadik a jogtanacsosuk-magyarázta. -Gratulalok, hogy ilyen sponsora van.Az aktát a sajat szefembe teszem ott fogjuk tartani, és nagyon vigyázunk majd arra, hogy minde a legnagyobb rendben menjen.- igerte.

Megölelt és kezet ráztunk.Aktámat ezzel az irodájába vitte, és én a jövömet kezdtem kisse biztatóbbnak látni.

A titkarnö ez alatt csendben lapult meg az asztalanal. Gyülölettel nezett végig rajtam.Ezt a fordulatot ö sem várta. Komoly ellensegre tettem szert a szerencsemmel,de ez nem zavarta a váratlan boldogsagot.

A személyzeti osztálytol levelet hoztak egy reggel, és letették az asztalomra. Reszketeg öreges irással nekem volt cimezve, az IRO-hoz, a Lehner Kaszárnyaba.

_ Alicekám - igy szólt a levél - most tudtam meg,hogy itt dolgozol az IRO-nál.Ha Istent ismersz, segits rajtam, mert különben öngyilkos leszek.Nagyon vár, szeretettel - Mily néni.-

Te Jó Isten ! Mily Néni ? - csodálkoztam. -Hogy jutottam az eszébe?. Honnet tudja, hogy itt vagyok? Több, mint tiz éve már, hogy nem is láttuk egymást. De az előtt is ?Csak olyan átmeneti nagynéni volt a családban.Amikor a mamám növére, a Luiza néni meghalt, az ö ferje,a Riki bácsi, ujra nösült. Mily néni jó mostohamamája volt az unokatestveremnek.De amikor a kedvenc nagybácsi is meghalt, Mily néni rövidesen kiházasodott a családból.Férjhez ment és vidéken élt. Éveken át nem hallottunk semmit sem felöle.Most,amikor az unokahugomekkal csak futólag találkoztam, közvetlenül, mielőtt Ausztráliába vándoroltak ki, Mily nénit meg csak meg sem említették.A segélytkérő levele igazán meglepett és nagyon meg is rázott.

A hivatalos órak utan tehát nekialltam, hogy megkeressem az adott cimet és a varos központjától egyre kijebb ismeretlen utakon botorkáltam,de sehol sem találtam a Mily néni cimet.

Egy elegáns kis szürke autó állt váratlanul meg mellettem. Nagy Miska csodalkozott rám meg azon, hogy mit keresek én ezen az ismeretlen tájon?Megkérdezte, hogy lehetne-e a segitségemre és én nagyon megörültem a baráti szó hallatára. Faradt voltam, melegem volt,jól esett egy ismerős hang.Miska kiszállt az autóból és fel-alá járkált körülötte én pedig boldogan beültem a kocsi jába és vidáman beszélgetni kezdtünk...

-Ugye gyönyörü az én kis Lanciám?Az utolsó megmentett kincsem.- kérdezte. En kicsit csodalkozva jobban szemügyre vettem az autó belsejét is, amit nagyon csinosnak találtam és azt válaszoltam hogy az autokhoz ugyan ne m nagyon értek, de lehet,hogy ennek a kis autónak a lelke nagyon szép, és a motorja is egészen különleges a külseje viszont nem mond sokat, viszont nagyon kellemes ülni benne.Egy kicsit ugrattuk egymást, végre megint pesti módon, amikor a könnyü flirtben a ki nem mondott szónak is lehetett valami értelme, vagy jelentősége.Végre aztán megkérdezte, hogy most, hogy végre egyszer kettesbe kerültünk, meghivhat-e vacsorára?.Felmennénk a hegy tetején levő elegáns szép vendéglőbe, és az este olyan lenne, mint amilyen odahaza volt a Margit-szigeten, vagy a Gundel kertben..

- Boldogan mondanék igent, -válaszoltam,de nem lehet ma este, mert meg kell találnom a Mily nénit és nem tudom, hogy mi var ram, ha megtalálom.Meddig leszek elfoglalva vele?De talán, majd holnap este, vagy ha meghiv ujra, talán máskor, örömmel el fogok jönni.

- Maradjunk a holnapnál- mondta Miska, mert a következő hét végén az USA-ba fog kivándorolni.

195,-

-Es mi lesz akkor azzal a szegeny kis magyar irodaval? kerdeztem- Hiszen arra olyan nagy szükség van.Ki segit majd az idetévedt tanacstalan magyarokank?

- Azért megyek Washingtonba, hogy ott valamilyen megoldast találjak. Talán anyagi segitséget is találok majd valamikepen. De mindezt csak személyesen lehet létrehozni.Mindenestre majd megpróbálom.Az irodát pedig most Hargittay tábornokra és Barankovicsra, az otthonis jól ismert politikusra fogom ~~addig~~ bizni.

Ha majd Amerikaban elintézte a sajat bevándorlásának az elismerését- folytatta,- és megszerezte a szükséges okmányokat , akkor megint vissza fog jönni, mert itt nagyobb szükség van rá, mint amennyit odkint tudna intézni.

Sem Barankovicsot sem Hargittayt személyesen nem ismertem ugyan,de semmi jót sem vártam tőlük. Tiki az ostrom utáni választások idején hiába igyekezett Barankovicsot is rábeszélni arra,hogy a kommunistákkal szemben a személyenként indulo polgári pártok fogjanak össze a Kisgazda párttal.Egyesitve győzni fognak.Külön-külön viszont mindegyikük óriásnak képzelte magát, aki megváltást fog hozni a maga módjan,aminek az eredménye az lett, hogy az ország oda jutott,ahonnan nehéz kiutat találni. Barankovics ezen kivül Stern Liviacskának volt a férje, ami az én szememben nem volt különleges érdem.Magyar ügyben, viszont, tudomásom szerint idekint az emigracióban nem csinált semmit.

Hargittay-nak csinált neve volt.Osztrák katonai család Becsben nevelt utodjakent, osztrák-magyar katonai hivatalokban a szamar letran, futotta be karrierjét.Leszerelt és honved tábornokként jött ide ki Ausztriába.Dalias megjelenesu, nagyon szep és kedves ember volt. Honfi búval ellágyitott lirai szép verseket irt. A légynek sem ártott és egyebbként sem csinált semmit.Állitólag még valamilyen kis katonai nyugdija is volt,de azzal

sem vitte sokra. Tehat tudtam, hogy a Salzach parti kis irodaban nem nagyon sok segitség fog várni majd az odatévedt magyarokra.

Az utca névből és házszámokból sejtettem már ekkor, hogy nem lehetek nagyon messze a Mily néni cimétől.Rövid keresgélés után azt valójában meg is találtuk. A "holnap " igeretével elbucsuztunk, és én besétáltam egy gondozatlan kertben éktelenkedő két-emeletes villa-házba. Az épület méreteihez hasonlatos öreg dáma fogadott a verandánál.A beszélgetést azzal kezdte, hogy reméli, hogy én vagyok az unokahug és végre valaki majd beszélni tud azzal a siránkozó szerencsétlen nőszemellyel aki éjjel-nappal csak lamentálni szokott, és semmi hasznát nem lehet venni. Ez a siránkozó jelenség valoban a Mily néni volt. Nyakamba borult, és amikor magunkra hagytak bennünket,akkor elmondta, hogy ezek , akikkel Komárom mellől ide jött el,annak a birtoknak a tulajdonosai.akiknél a meghalt férje gazdálkodott.Az ő kegyelemkenyerükön él most itten. Azt kivánják tőle, hogy a tizenegy macskájukat ő gondozza. Eteti azokat, tisztán tartja, reggeltől estig a trágyájukat takaritja.Bele fog halni a macska szagba,mert allergikus rájuk. Az orvos már odahaza is eltiltotta őtet tőlük.Segitsem hát valahogyan, hogy el tudjon jönni tőlük. Megkérdezte, hogy van-e hirem arról, hogy az unokahugomékat hogyan tudná megtalálni.Tudom-e hogy most hol élnek?Azok talán befogadnák őt ,segitenének rajta.

Elmondtam,hogy sajnos Ausztráliában mentek.Valószinüleg uton vannak meg és a cimüket én is várom. De éppen most egy Vörös Kereszt különitmény van itt Svájcból,akik tudtommal ötven menekültet fognak öreg otthonokba, a Genfi tó partjára vinni.Meg fogom probálni, hogy besegitsem őt is abba a kivándorló kis csoportba.

Szerencsénk volt. A vezetővel beszélni tudtam és az elmondottak alapján hajlandó volt Mily nénit elfogadni.

Ebéd szünet ideje alatt eljött velem a helyzetet megvizsgalni. Örült, hogy a nagyneni jol beszélt németül is, és elég egészségesnek látszott. Lajstromára vette és megmondta neki, hogy harmadnapon, utra készen jöjjön be az IRO-hoz, ahonnan autóbuszon el fogják majd vinni Svajcba.

Dolgom végzett jó lelkismerettel ezek után boldogan mentem Nagy Miskával vacsorázni. Csillagfényes, holdvilágos, csudálatosan szép este volt. Cocktaillal kezdtük, pezsgővel koccintottunk. Ismerkedtünk, és ugyanakkor bucsuztunk is, Felejthetetlen szép emlék volt mindkettönk emigrációs életében.

Azon a bizonyos harmadik napon taxit vettem, hogy Mily nénit behozzam az induláshoz. De a ház asszonya azzal fogadott, hogy a nagy beteget nem engedi elutazni. Nem vihetem öt el tölük. Felvezetett a halószobába, ahol az ágy mellett ruhával telerakott nyitott koffer állt, és a dunyhák között Mily néni zokogott. Egyik percben azt jajgatta, hogy nem engedik elmenni tölük, a másik percben, hogy mentsem meg öt és vigyem el innen. A két asszony össze vissza sipálkodott, egy folytában egymás szavába vágtak, Tanácstalanul álltam köztük, de végül is ott hagytam öket. Vissza mentem a hivatalba, és jelentettem a svajciaknak hogy mi a helyzet. Ilyen cirkuszt láttam én már, - szólt közbe a vezetö aki multkor kint járt velem. Autójába ugrott, magával vitt engem is és percek alatt Mily néninél voltunk. A nagy koffert összecsukta., a jajveszékelést abba hagyatta, a nagynénit kiparancsolta az ágyból és karonfogva az autóhoz vezette. Most a másik asszony rimánkodott hogy úgy szeretik egymást, mint két testvér, és nem engedi Mily-nénit elcipelni , de a svájci nem torpant meg, és másfél orán belül a még mindig szipákoló Mily néni már az autóbuszban ült, és a többi öregekkel utban volt az uj otthona felé.

A történetnek sajnos nincsen happy ending vége. Szegény öreg asszony odakint is boldogtalan volt. Ejszakánként kiszökött az ablakon kimászva a halószobából és gyalogosan nekiindult, hogy visszamenjen Ausztriába. Természetesen nem engedték. Megkerestek. Vissza vitték, és azt remélték, hogy szép lassan meg fogja majd szeretni öket és megszokja az uj életet. Nem sokára aztán azt a hirt kaptam, hogy alvás közben megállott a szivverése, és ott halt meg a Bodeni tó partján. Béke szálljon poraira.

Életében Mily néni nem jelentett nagyon sokat nekem, de a szomoru hir után igazán rosszul éreztem magam. Hibás vagyok-e én ebben a tragédiában? Végeredményben csak átmeneti eszköz voltam. Az emberek sorsát valahol az égben irják, és hogy kiből mi lesz, talán nem is mulik rajta, lesz, ami lesz. Végig kell csinálni.

Az ötven dolláros havi zsebpénzemet Salzburgba érkezésem elejétől fogva, ajánlott levélben, posta útján Ilytől minden fennakadás nélkül meg szoktam kapni. Munkásságom az IRO-nál inkább csak időtöltésnek számitott, mintsem komoly kenyérkeresésnek. Bár a tőlük kapott fizetésből is elég rendesen meg lehetett élni, Ilykém pénze nekem gondtalanabb életmódot, mondhatnám luxust jelentett. A feketepiacon a dollár ára a hivatalos bankbeváltásnak a nagyon magas sokszorosát haladta meg. Bár a fekete piaci adás-vevést szigoruan büntették, az ár különbség nagy kisértés volt. Aki merte, vagy tehette, természetesen az utóbbit választotta. A pénz csere legismertebb videke a várhegy alatti alagut, és az odavezető kacskaringós utcák központi kis piactere volt. Nem tulságosan bizalom keltő alakok lődörögtek ott fel és alá. Megközelitettek az oda tévedt, vagy oda merészkedett járó-kelőket, és amugy, foghegyről odasugták hogy „dollárt veszek," „nálam válthat" „ötvenkettőt adok mama," - ami azt jelentette hogy egy dollárért

ötvenket Schillinget lehetett aznap kapni.... és igy tovább...
A pénzcserével az a veszély járt hogy az utszéli Sheilock a villámgyors tranzakcional rosszul számolt és a kezet cserélt pénzösszeg nem egyezett meg a megállapodás számtani eredményével. De nyilt utcán nem igen lehetett gondos leszámolást várni. Aki nem volt jaratos abban, az azt sem tudta, hogy az aznapi beváltásnak mi volt a legelőnyösebb ár_a. A licitálás a végletekbe mászott. Az ott settenkedő pénzváltó emberekhez hasonlatos figurák között nehány zsebmetszö is ólálkodott. Tolvajlásnak, vagy villám gyors erőszaknak szintén ki volt téve az ember. Ugyancsak előfordult már az is, hogy a rendőrség alruhába öltözött ellenőre bonyolitotta le a pénz cseret. Az in flagranti, rajtakapott pénzváltásnak aztán szigoru büntetés lett az eredménye. Ez a veszély mind a két pénzcserélöt, úgy az eladót, mint a vevöt, egyformán fenyegette. Az óvatosság és bizalmatlanság légkörében Salzburgnak ez a vidéke igazán nem volt különösen kellemes kirándulási célpont.
Az sem volt tanácsos, hogy az ember egyedül sétáljon arra felé.

Az Überfuhr-i kompániában Balassa Mozsi, a furfangos székely ügyvéd volt a legelelmesebb valutázó. Megbizást nem fogadott el senkitől. Sem. Csak a sajat pénzével játszott. De láttuk rajta, hogy anyagilag nem áll rosszul, és, ha valaki kérdéssel fordult hozzá, mindig a legjobb tanácsot kapta. Boldog voltam, amikor figyelmeztetett hogy a sötét alagut közelébe soha sem menjek el egymagamban, és megmondta, hogy ö mikor készül odamenni. Bár külön, külön, de mégis egy időben és egymást szemmel tartva mentünk aztán dollárt cserélni. A helyszinen csak odaintett, hogy kivel állhatok szóba, vagy hogy kitöl óvakodjak. Ha már tudta, az aznapi legmagasabb árat is megsugta. De, hogy ismerjük egymást, azt sohasem mutattuk..

Elvünk az volt,hogy havalamelyikünk le találna bukni, az csak bukjon egymagában.Egy alkalommal ramutatott egy mosolytalan, hollo szemü, szikar, magas valakire, aki szerinte a New Palestine Lager legmegbizhatobb/penzvaltoja/Itzig Kobinak hivják Ha ot latom, massal ne is alljak szoba.

Kivetelesen be is mutatott bennünket egymásnak, es ettol fogva csak ezzel az egy emberrel kötöttem üzletet.Rövidesen azt az ajanlatot is elfogadtam, hogy inkabb a Lagerban valtsuk a dollart.Ott nem bukhat le egyikünk sem.Ezt a megoldast kivandorlasomig be is tartottam.A New Palestine Lagerba bejutni azonban nem volt könnyü.Sajat orsegük, es sorompo zárta el a bejaratot. Az idegent hazig kisértek,ahol meggyözödtek arrol, hogy a lagerlako ismeri es fogadja-e a latogatot.Kiseret nelkül egy lepest sem engedtek a bekeritett területen belül tenni.Ezt a szokast az elso latogatasomtol az utolsoig is betartottak.

Az Itzig család viszont mindig a legkedvesebb modon fogadott. A viszony közöttünk lassan ,szinte személyes baratsagga alakult at.Mikor egy jelentektelen diskurzusbol megtudtak, hogy nem tudom hogy a gefillte fisch milyen etel, meghivtak a masnap esti vacsorahoz.A melepetes akkor ert aztan, amikor az asztal csak egy személyre volt megteritve.Az illatos vacsorat elem tettek.Körülottem alldogalt az egesz család. Biztattak es kinalgattak es nagyon vartak, hogy izlik-e az etel? A kover kis feleseg egyszerre csak a fejehez kapott, sugdolodzni kezdett a fiaval, azutan remült tekintettel hozzam fordult es összetett kezzel azt mondta,hogy egy nagyon nagy szivessegre akar kerni.Jöjjek oda, a villanykapcsolohoz es gyujtsam fel a vilagitast.Es ugye megteszem ezt a tobbi szobaban is?Nem ertettem, de egyik kapcsolotol a masikhoz mentem,amikor valaki lihegve rohant be es sürgette a családot

hogy a csillag fent van az égen,a szertartás már megkezdődött, jöjjenek az imaházba.Sietve bucsuztunk, megköszöntem mindent és a telepről ki lettem kiserve.

Balassa Mozsi azután megmagyarázta,hogy az ultra konzervativ ,nagyon vallásos zsidók nem esznek ugyanabból a tálból, amiből egy idegen hitü evett.Megsemmisitik azt az edényt amit egy ilyen vendég használ.Nem érintkezhetnek tüzzel miután az esthajnal csillag feljött az égen, tehát nem foghatják meg a villanyvezetéket, nem vezetnek ilyenkor autót és az éjféli gyertyákat a csillag jötte előtt kell a hétágu gyertyatartóban meggyujtani.Megnyugodtam, hogy az összes vallásos szertartást valójában betartottuk.

Mindennapi életemben uj nehézség merült fel.

A magyar kormány az 1950es évek elejétől kezdve, a legkülömbözöbb akadályokat agyalta ki, hogy megnehezitse gyógyszer, élelmiszer vagy ruhanemüségitség küldését Magyarországra.Kávés teás, vagy más élelmiszeres csomagot már csak IKA képviseletes boltokban lehetett venni, ahol a rendes helyi fogyasztás árának a többszörösét kellett megfizetni.De az ajándék a legtöbb esetben eljutott a cimzettekhez.Ruhanemüt vámmentesiteni engedtek.Tiz kilós csomagra öt dolláros bélyeget lehetett az IKA boltban vásárolni.A hivatalos postaköltségen felül most már egy több dolláros vámmentesitő bélyeg is diszitette a hazaküldött csomagokat.

Hamarosan uj ötletük támadadt.Az, hogy a nyugatról jött holmi fertözött volt.Fertötlenitési bizonyitvány nélkül csomagot ezek után nem továbbitottak a cimzettekhez. Visszaküldték a feladónak, hogy sterilizáltassa a ruhanemüt.Mellekéljen egy hiteles mosodai igazolványt arról, hogy a fertötlenitő eljárást szabályosan elvégeztek, a sterilizálást garantáljak.

Az Überfuhr vacsora asztalai időközben alapos vendégcseren mentek keresztül.Hosszu lenne felsorolni,hogy az első napokban összejött barátok közül ki mindenki vándorolt ki valahova a nagy világba. Az estenkenti bridgepartyból Nagy Miska hiányzott. Ohelyette Daróczy Tasziló jött be hozzánk nagyediknek.Vele odahaza ismerkedtünk össze, amikor az ostrom után a Gerbeaud cukrászda mellett , a Vörösmarty téren, Tikivel neha elmentünk a bridgeclubjaba.Taszilo a Theresianumban végezte az iskolait, ennek megfelelően elökelően raccsolt is, de versenyjátékos bridgelő volt és békebeli atmoszféraban vezette a bridge szalonjat. A raccsolást az emigrációban is megjátszotta, ezt azonban megbocsájtottuk neki, mert kellemesen és türelmesen játszott.Egy este Bacsák Johnny arra kért bennünket, hogy találkozzunk és vacsorázzunk a jugoszláv vendéglöben, mert oda hivta meg az orosz nyelvtanárjat,a balti országokból jött kedves dámát, de nem szeretne intim kettesben vacsorázni vele.Persze ugrattuk, hogy miota fél kettesben maradni egy bájos hölggyel/De Johnny állitotta,hogy a szituáció kezd tulságosan kedves lenni és nem szeretné a helyzetet kiélezni. Az orosz nyelvtanulás viszont nagyon fontos neki, mert orosz-amerikai árucsereben lát nagyon nagy fantáziát és ezen a vonalon fog az USA-ban valamilyen vállalkozásba kezdeni. Ennek alapja viszont, hogy jól tudjon oroszul is beszélni.

A jugoszláv vacsoraasztalnál kerültem igy ismeretségbe, később azután jo baratsagba ezzel a Sigelinde Brühmer nevü, öregedő litván bárónövel, aki egy amerikai lakónegyed központjában adminisztrációs pozíciót töltött be.Vacsora közben keresetlen szavakkal a csomag küldési kalváriánkat hoztam szóba.

Szivesen vállalna mindenfele nehézséget, szólt közbe uj

ismerősünk.Boldog lenne, ha a Balti országokba bármi áron csomagot lehetne küldeni valakinek is. De semmi lehetőség sincs erre. Sem Németországon kersztül , sem a skandinav országok segitségével. Még menekültek sem tudtak onnan soha Ausztriáig jönni A Szovjet tökéletesen lenyelte őket. Neki viszont a szive szakad meg, amikor az ottani nyomorusagra gondol ,és azt az esztelen pazarlást látja, ami az amerikai lakónegyedben folyik. Szemétvödörbe szórnak kincseket érő gyerek holmit, baba ruhát, játékokat,teljes felnőtt garderobot.Csak azért mert meguntak es ujat vesznek.Felajánlotta, hogy összeszedi számomra a holmik javát. Rakjam én be a magyarországi csomagokba.

Szegeny Szigi,- igy hivtuk egymas között,- rettenetesen egyedül élt. A menekültek közt nem igen volt barátja, az amerikaiak tisztviselő alkalmazottat láttak benne, vágyott egy emberi kapcsolatra.Mindent megtett azért, hogy hozzánk, magyarokhoz, közelebb kerüljön.

Munkámat ebben az időben az IRO-nál már minden nagyobb zökkenő nélkül végeztem.Egy kellemetlen eset úgy adódott, hogy egy fiatal magyar házaspar braziliai kivándorlása is az én listámon futott. A szükséges okmányokat az asszony rokonai küldték Riobol, de a munkaszerződés a férj nevére szólt. Valahányszor bent jártak nálam, valamilyen ellenséges csend volt közöttük, de ennek okát nem firtattam. Hogy külön laktak, az nem tartozott a kivándorlás kérdéséhez.Amikor az utazáshoz szükséges okmányokat szedtem össze, az egészségi papirok között azt a váratlan jelentést találtam,hogy a férjnek szifilisze van,amivel természetesen nem lehetett Braziliába bevándorolni.Beidéztem hát az ifju katona tisztet és megmutattam neki az orvosi papirokat. A feleségnek nem volt semmi baja.

Egy gyogykezelesi beutalast adtam neki, es megmondtam,hogy a felesegének nem mondok erről semmit, de elvárom hogy két hét mulva egészségesen jöjjön vissza, hogy utba indithassam a családot.

- Mit vár tőlem? Miért ilyen jó hozzám? ne várjon tőlem ajandékot, nekem ilyesmire nincsen penzem.Ha itt fogok megdögleni, az az én bajom lesz, magának ehhoz semmi köze.-

Úgy néztem ra, mint egy veszett kutyára.

-Maga nélkül sem az asszony, sem a gyerek be nem mehet Braziliába.Az iratok a maga nevére jöttek.Hogy odakint elvalnak-e vagy együtt élnek, az a maguk dolga.Itt a papir, - odaadtam.- A maga kötelessége, hogy rendbe jöjjön és hogy a családját a segitse.En felőlem aztán nyugodtan elmehet a fenébe.-

Sarkon fordult, köszönés nélkül távozott, de a beutalast magával vitte.A hivatalos irast a gyógykezelésről és a gyogyulásról a korhaztol két hét mulva kézhez kaptam.Az indulás idejéről értesitettem őket és ezzel az ügyet a magam részéről elintéztem.

De mielőtt utra keltek, a család bucsuzni jött be hozzám.Az öt eves kis fiutól egy csokor piros rózsát kaptam.Az asszony sirva-nevetve ölelt meg. A férj szótlanul szalutált és kézenfogva ki mentek az irodambol.

A csehekkel általaban nem volt soha semmi bajom.Az iratok rutinszerüen jöttek, mentek.Arra kellett csak ügyelnem, hogy mulasztást ne kövessek én el.A csehek lassan szinte magukénak ismertek el. Ennek köszönhettem hogy ,amikor a helyi organizációjuk vezetőjének bucsu-estet rendeztek, engem is meghivtak a vacsorára.Elkövettem azt a hibát, hogy elfogadtam a meghivasukat.De nem mertem lemondani,mert attól féltem, hogy azt nemzetellenes gesztusnak fogják venni.

A vezető is rem helyes volt hozzam.Köszönte a jól végzett munkamat és azt mondta, hogy hálaképen felajánja,hogy kisegitik a családomat Ausztriába.Magyarországra nem mennek be értük.Tikiek jöjjenek a cseh-szlovák határhoz, ahol elég könnyen átsétálhatnak ő-hozzájuk.A határnál várni fogják őket és garantálja, hogy baj nélkül kivezetik őket Ausztriába.Egy nevet és egy telefonszámot adott a kezembe, és azt mondta, hogy ha az utazás Magyarországi részét megszerveztem, akkor a menekülés további részét rábizhatom az ő emberükre és mindezért még pénzt sem fognak elfogadni tőlem. Amilyen jól esett az ajánlata, ugyanolyan mértékben döbbentem meg attól, hogy már ennyire közismert az igyekezetem a család kihozatalára.Hiszen akkor lehetséges, hogy most már odahaza is figyelik őket. De ezt úgy látszik Tiki is igy érezte, mert eddig semmilyen ajánlatot sem fogadott el, es nem vállakozott indulásra.

Vacsora közben a két orvos kliensem mellé ültem.A bőbeszédű szőke doktor azonnal kipakkolt a nagy hirrel, hogy Burda megtalálta azt az embert, akihez az embercsempészespénzeit utaltatta. A vagyonnak azonban nyoma veszett. Egy vasat sem találtak nála. Az ember pedig most már halott, Hogy ki ,és mikor végzett vele az is titok marad mind örökre.Az egyetlen, ami biztos, az hogy Burdának nincs semmi pénze. Az is kérdés, hogy a testőrei őrzik-e őket, vagy nekik kell a testőröktől őrizkedni?

A beszélgetés egyre inkább csak cseh nyelven folytatodott, és én nagyon kényelmetlen felesleges idegennek éreztem magamat. Az első adandó alkalommal azután bucsu nélkül igyekezten elillanni, de a doktor kikisért és megkérdezte, hogy elkisérhet-e hazáig. Megköszöntem és mondtam, hogy menjen vissza, nem akarom, hogy bármit is mulasszon.Ő fölényesen kijelentte, hogy mulasztani csak én fogok (-Remeltém, hogy ezt tul fogom élni.)

A Smirnoff ügy semmi-képen sem haladt előre.Montevideo a kinai falnál is nehézkesebb akadálynak mutatkozott. Hiába küldtem sürgeto irasokat. Ujabb és ujabb kérdéssel, vagy hallgatással ütköztem össze.Smirnoff azonban csak legyintett egyet. A felesége nincsen nagyon jól, nem sietnek az indulással. Jó hirek is jöttek közben. A fia végre előkerült. Több, mint tiz évig voltak uton. Kisérőjével kelet fele menekültek .Belgrádból. Török országon, Turkesztánon, Kinán és a Pacifik Oceánon kersztül végre Dél-Amerikába értek.Valamikor össze fog majd kerülni az egész család és végre ~~aztán~~ vége lesz a hontalanságnak.. Valahányszor bejött tracscolni irattári ukrán barátához, be-be nézett ~~en~~ hozzám is. Intettünk egymásnak. Egy-két kedves szót váltottunk, és minden ment a maga utján.

Amikor Salzburgba érkeztem, az IRO az ukránok fellegvárának látszott. Helyükbe lassan mi magyarok kerültünk. Az ötvenes évek elejétől kezdve már majdnem minden osztályon mi voltunk a vezeto "local employee-k is.Osztrákok nem szivesen vállaltak ott munkát. Idegen intézménynek vették az egészet és nem rajongtak a " zugereist" idegenekért.

Legkedvesebb osztrák baratnőm a kis Christel Walterskirchen volt.Neki nagyon sokat köszönhettem egész salzburgi tartozkodásom alatt.

Egy este egy csodálatos konzert jeggyel ajándékozott meg. Furtwängler, a bécsi filharmonikusokat vezényelte a Festspiel Haus hangverseny termében és ez az este a salzburgi ünnepi játékok egyik legnagyobb eseményének számitott.A világhiru karmester Christel édesanyjának, Pereira bárónénak a vendéglakosztályában szokott megszállni mindig,amikor Salzburgba jött dirigálni.

Sok éves baratsag volt közöttük.Ezen az esten az öreg dama tiszteletjegyével a diszpáholyban ültem, ahova a sajat pénzemen sohasem jutottam volna be.Valamikor, régen, Pesten, ennek a nagyszerü karmesternek egyetlen vendég koncertjét sem mulasztottam volna el, mert nagyon szerettem a különleges, egyéni, stilusat. Az ostrom utáni nehéz évek sulyos körülményei között ilyesmire még gondolni sem tudtunk.Most ez a gyönyörü zenei élmény tehat felbecsülhetetlen ajándék volt a szamomra.Christelek a hangverseny utáni fogadáshoz is meg voltak hivva, engem tehat oda is elvitt magaval.A tisztelet-jegy reven igy csöppentem be az igazi salburgi konzervativ társasagba.Az ilyenkor szokásos cocktailek és diszkret sürgés- forgás közepette, egyszerre egy hangos rikácsolás zavarta meg az ünnepelyes hangulatot. Egy túlöltözött, masfel mázsás asszonyság omlott Furtwänglernek a karjaba. Tularado buzgosaggal meg akarta csokolni a mester kezet.E-felett a komikus helyzet felett mosolyogva néztünk össze egy elegáns szöke nővel., akivel hamarosan megismerkedtem, és bemutatkozáskor megtudtam, hogy Mády Freitak Loringhofen bárónővel beszélgetek.Ilyen partyn általában közhelyeket mond az ember, és amikor megkérdezte, hogy ismertem-e Németországot, mondtam hogy futólag, csak egyszer-ketszer atutaztam rajta, és 1941-ben két hetig a propaganda kultusz miniszter hivatalos vendége voltam.A legelső szines film gyártását akkor láttuk az UFA-nál A Münchhausen kalandok felvételét mutattak nekünk. Egy egészen uj világ volt, olyan, mint egy mesebeli álom.

- Németországot milyennek látta abban az időben? -kérdezte.

- Tragikusnak.München akkor kapta a legelső szönyeg-bomba légitámadat, amikor mi odaértünk.Nem volt pánik, de az emberek hallgattak és nem beszéltek, és nagyon komoran el voltak készülve a legrosszabbra. -

A beszelgetes kezdett nem egeszen kozhellye vallni.

- Es megirta mindezt az ujsagjaban?--

- Csak azt irtam, ami szep volt.Amiről meselni tudtam. A Mozi Ujsagban soha sem volt szo politikarol.-

- Ez volt az egesz nemzetkozi vilag-sajtonak a bűne, - vagott a szavamba az asszony,- Elhallgattak, amit lattak.Vagy a naci diadalról irtak.Azt csodalták es istenitették. Vagy a másik végletbe estek. A leg-satánibb bűnökkel vádolták az egész német népet. -

- Mi nálunk is cenzura volt abban az időben.- védekeztem. A napi sajto a háboru végén is , amikor az oroszok már a mi városainkat lövöldöztek, egyhanguan azt szajkózta, hogy "Csapataink győzedelmesen vo-nulnak vissza a dicsőséges küzdelemben," Ne felejtse el, hogy akkor háború volt.-

Furcsan nezett ram, es nagyon halkan mondta:-En nem felejtek.

Amikor a party után hazamen-tünk, Christel megjegyezte, hogy Mádyt soha sem látta ilyen beszédesnek. Úgy látszik szimpatikusnak talált engem, mert általában senkihez sem szokott nagyon kedves lenni.

- Ki ez a Mády Loringhofen? kerdeztem.

- Ja, nem tudod? A Hitler elleni merénylet legexponáltabb résztvevői egyikének az özvegye. A férje öngyilkos lett a kudarc után.Őt és a gyerekeit vették elő akkor. Csoda, hogy mindazt tulélték.

És ennekaz asszonynak mondtam, hogy ne felejtse el, hogy háboru volt.Soha sem fogja megbocsajtani nekem,- gondoltam.

De másképpen történt.Kis idő mulva nagyon jó barátok lettünk, és en majdnem egy egész éven át, az ő házukban laktam.

A fordulat úgy következett,hogy egy espressoi kávezásnál

megemlitettem, hogy mennyire unom a gasthaus-i legkört és nem szeretek kezmosó lavorral a háloszobámban aludni menni. Mády megkérdezte, hogy volna-e kedvem az ő vendégszobájukat kibérelni? Nem fizetnek többet érte, mint amit az Überfuhrban szamitanak.

Az Aigner Strasse 85 szám zöldre festett kert-kapuja egy elegge elhanyagolt parkba nyilott. Fehér márvány, széles lépcső vezetett az óriási villa fogadó termehez. A hatalmas szürke villa az öreg Hintze baronénak, Vilmos császár utolsó orosz-országi nagy követe özvegyének volt a tulajdona, ahol teljes visszavonultságban élt Mádyvel, az unokákkal, meg két koros agglegény fiával. Külön feljárat vezetett a ház kert felőli sarkától a vendégszárnyhoz. Az ajtó előtt, oszlopok között különféle szobrok álltak. Egy négy-arcu, négy világrészre nézó fehér márvány indiai félisten mellett kőbe vésett afrikai szörnyeteg vigyorgott. Két terakotta másik groteszk figurát sehova sem tudtam volna besorolni. A bejárati előszoba félhomályos boltivében óriási szarvas agancs pókhálós ágazata közt, gyönge fényü villany körte világitott. A feljárati lépcső falán, sötét rámás fényképekről a meggyilkolt orosz arisztokrácia mosolytalan figurái bámultak az odatévedt jövevényre. Az emeleti vendégszoba viszont kertre nézó, nagy ablakos, otthonosan berendezett szép szoba volt. Fehér csempés óriasi nagy fürdőszobával és nem messze attól, a folyosó fordulójában, egy jól felszerelt tea konyhával.

Elbucsuztam az Überfuhrtól és átköltöztem ebbe a kiserteties családi házba.

1951 decemberben az IRO becsukta a Lehner Kaszárnya kapuit. 1952 januartól kezdve megszünt ez a korszak-alkoto organizacio, amit az Egyesült Nemzetek 1947-ben hoztak letre, és amelyik öt éves fennállása alatt, több mint tizmillió ember életében játszott sorsdöntö szerepet. Hét és fél millió menekültet segitett vissza elhagyott hazájába. Másfél milliónál több refugének uj exisztenciás lehetöséget szereztek az operenciás tengereken tul. Menekült táborok százait épitették és tartották fent azokban a nehéz idökben. Hajlékot adtak sok ezer embernek és az éhhaláltól mentették meg öket.

Az IRO megszüntével a még mindig megoldatlan problémaju közel két millió displaced person-nak, hontalan menekültnek, a sorsát ezután vallási, vagy politikai, vagy egyébb menzetközi organizáció vette a gondjába. Könnyü volt ezek közt eltévedni. Ebbe a csoportba tartoztam én is.

Az IRO-nál végzett munkásságom alapján egyik vagy másik hivatalnál hamarosan el tudtam volna helyezkedni, de Ily hugom ujra átjött Ausztriába és utazni vitt a leggyönyörübb si-videkekre.

Két hétig Kitzbühelben voltunk. A gyerekek, Marietta és Andrea, ott siiskolába jártak. Én megelégedtem a termálfürdö uszodával.

Onnan azutan Zürsbe mentünk. Ennél szebb környéket álmodni sem lehet. Csak egy néhány nagyon elegáns hotel áll a völgy közepén. Körös-körül a hegyoldalak úgy néznek ki, mintha puha tollas feher dunyha boritana öket, és a szikrázó homezök a napos kék égig érnek. Késö reggeltöl kora estig nem győztük a két gyereket a lefutókról visszavarni. Ilyvel, mi inkább a téli napfürdözés kényelmét választottuk. Kiültünk a jégbe épitett óriási barasztal mellé, ahol derék alatt takaróba göngyölt, derék felett fürdöruhára vetközött társaság napozgatott. Az idötöltés ottan úgy nézett ki, mintha senkinek sem lenne semmi gondja.

Salzburg fele , hazamenent megalltunk egy napra Innsbruckban, a francia zona fovarosaban. Az ott allomasozo francia katonasag eppen lovas-szankoversenyt rendezett a befagyott to jegen. Meglepetes volt szamunkra, hogy a francia egyenruhas legenyek egy resze cifra magyar karomkodassal csattogtatta ostorat a mecklenburgi lovak szeles hatan es vad hajszaban igyekeztek kiszoritani egymast a kovetkezo fordulóban.Amikor meghallottak, hogy mi egymas között magyarul beszelünk, bajusz pödrés mellett mosolyogva elnezest kertek.

Salzburgban Nagy Miska üdvözölt bennünket

Nem hittem hogy ilyen hamar vissza fog jönni Amerikabol. Nagyon megörültünk a nem vart viszontlatasnak.

Emigracios eletem leggondtalanabb napjai következtek ezutan. Atmenetileg Salzburgba jöttek Mikecz Tamasek is.Szorgalmuk es a szerencse ismet szarnyara vette öket.Nyiregyhazarol valo menekülesüket ket dohannyal szinültig megrakott ekhos szekerrel kezdtek meg. A Pest környeki csatak utan felszamolt huszarok sorabol, Tamas a loba fogott szekerre szallt at, es Judithal, aki addig valltott segitseggel követte a nyugat fele vezenyelt "nyiregyhzi huszarokat", ezutan csaladi kettesben meg sem alltak, ameddig valahogyan el tudtak vergödni Ausztriaig.Hetek multaval a svajzi hatarig ertek. A dohanybol ök is, a lovak is megeltek.Mire a dohany elfogyott, Becs közeleben, Burgenlandban, meghalt Judith vagyonos negynenje. Végrendeleteben rajuk hagyta az ösi kuriat, meg egy jómenö teglagyarat.A nagy europai pusztulas soran, a haboru utolso heteiben ,Becs is megkapta a maga reszet a bombazasbol.Sok tegla kellett a romos varos ujjaepitesehez.Tamas okosan ügyeskedett.A hatarmenti teglagyarbol ontotta az arut.Hamarosan megsokszorozta az amugy is tetemes vagyont.

212./

Salzburgba most azert jöttek, mert tarstulajdonoskent hozzakezdtek az elso toronyszeru autogarage epitesehez es a tizennegyedik emeleten nagyon szep masodik otthont terentettek magunknak is. Sok kedves estet töltöttünk ezutan önaluk.

Nemet orszagbol ezidötajt erkezett Ausztriaba Martens Cezar is, akkor eppen aktualis harmadik felesegevel, Ursulaval, aki egy halk szavu, nagyon szep nemet lany volt.Martens gimnazista kislany koraban Ily hugomnak volt kikosarazott keröje.Budapest ostroma elöl , nemetorszagi rokonaihoz tette at haborus spekulacioinak a szekhelyet.Ursulat egy nürnbergi lebombazott lego-pincebol asta ki, ahol szegeny lany het napig volt etlen-szomjan betemetve. A haborut tulelte ugyan, de mosolyat a pinceben felejtette.Salzburgba azert jöttek hogy elbucsuzzanak Cezar leanyatol Hellitol, aki bulgar ferjevel, Vladimir Minikovval Ethiopiaba keszult kivandorolni.Haile Selasie, a tronjara visszatert uralkodo a csaszari udvar foorvosanak fogadta fel a fiatal bulgar noorvost. Unnepelyes vacsoraval bucsuztunk toluk.Egy lelkendezo erkezesi beszamolon tul, azonban soha senki sem kapott tovabbi hirt felöluk.

Barati tarsasgunk az überfuhri összejövetelek helyett estenkent most mas ,mas helyen vacsorazott.Szinhazat neztünk, bridgeltünk,tancoltunk, ahogy a hangulat hozta. Napközben azonban mindenki igyekezett a jövojet valamikeppen uj sinekre fektetni.

Tamasek a garag-tornyot epitetettek.Martens Cezar, dacara a harmadik felesegnek, viharos udvarlassal Ily hugomat igyekezett elbuvolni.En az IRO megszünte utan uj allas tervevel foglalkoztam. Kaptam ajanlatot a Church World Serveice-tol.Biztatast az amerikai terkepeszeti hivataltol, ahol volt magyar katona tisztek Ausztria uthalozatat lajstromoztak.Felmertek es terkepre vazoltak.

A Lehner kaszarnya jardaszint alatti, villany vilagitasu kietlen irodai sem keltettek a szakszeruen berendezett hivatalok bizalomkelto hangulatat, de a barakk, ahol most allas lehetoseget kerestem, meg az IRO kietlenségen is tultett. Ablaktalan nagy teremben asztal asztal mellett sorakozott a nagy hodaly egyik falatol a masikig. Ugy nezett ki, mint egy neonfenybe martott butorraktar.A neon csovek csak a munka asztalok tetejet vilagitottak meg. A terem többi reszet pince-szeru sotetseg takarta.Muszaki rajzolashoz nem tartozik larma. Kiserteties csendben folyt a munka.Az intenziv tevekenyseget feszult legkor uralta. Az ott dolgozo tisztek közül személy szerint nem ismertem ugyan senkit, de sokaknak a neve ismerősen hangzott, és először azt képzeltem, hogy meg fogom tala . körükben a helyemet.De az első impresszio utan ösztönöm azt sugta, hogy nekem semmi keresnivalom sincs itten.

Amikor az ajanlatot kaptam, hogy dolgozhatnék naluk, fogalmam sem volt arrol, hogy a terkepezes csak latszat feladat volt. Valojaban a nemet Gehlen szervezet adatait kartotekoztak és allitottak össze egy amerikai hatosag, a C.I.A reszere.Hogy a Gehlen halozat Europa legszelesebb terjedelmü, legtöbb adattal rendelkező kemközpontja,azt sem nem tudtam, sem nem hallottam.Gehlen fanatikus antikommunista nemet vezerkari tiszt volt.A haboru idején az orosz hadvezetes minden reszletet es strategiajat ismerte.Stalin terveit előre jelezték Hitlernek, de ő a sajat elkepzeleseit követte.A Führer elleni merenyletben is resztvettek, es ugy a naci vezetők, mint az összeeskuvok minden adata a birtokukban volt.1945 után a szervezet az amerikaiakkal fogott össze, es nem csak a Közel-Keleti, hanem az eszak-afrikai és a nagy vilag szamos orszaganak a kemhalozataban, adatgyüjteseben es iranyitasaban is reszt vett.

Sikertelen kirandulasom utan, a mindennapok esemenytelensegehez tértem vissza és Ily megint csak arra akart rabeszelni,hogy elvezzem Salzburgot, felejtsem el a kimenekules gondjait és probaljam Tikieket kihozni.

Nagy Miska a magyar menekültügyi iroda ujjaszarvezesevel fogfoglalkozott. Távollete alatt pangott az élet a Salzach parti kopottas irodában.Washingtonban az amerikai Free Europe Committe érdeklödését és anyagi támogatását sikerült megszereznie. A Parsch-imenekült tabor egyik rosszul fütött, kivenült lakoépületében két szobas helyiséget berelt a Hungarian Welfare Committe nevre átkeresztelt irodaja számára és megfelelö alkalmazottakat keresett a magyar menekültek problémáinak a megoldásához.Szücs András, volt vezérkari tiszt a könyvelést végezte, és feladata a pénzkezelés volt.Egy ejtöernyös ,idegenlégios, Indonezi— aban leszerelt magyar fiu, aki vizsla kutya hüséggel tisztelte Miskat, volt a megbizhato iroda szolga. A feladata elvégzesehez szükséges munkatársakat még kereste.

Levél érkezett egy nap a müncheni magyar központi irodából, amelyben Hennyey-ék azt kérdeztek tőle, hogy ismer-e, és az ausztriai menekültek között meg tud-e találni engem?Kovács Aladár, aki a nyilas idök elött a Nemzeti Szinház igazgatója volt, mint a Radio Free Europa müvészeti osztályának mostani vezetője, engem szeretett volna meghivni hozzájuk. Ennek a meghivó levélnek az alapján még utazási engedélyt is tudtam kérni az osztrak hatóságoktól, és végre nem egy kis határátlépövel utaztam Németországba..München meglehetösen romos utvesztöiben nehezen vergödtem el az Englischer Park szépen ápolt környékére, a Radio központjához.Rövid kérdezösködés után végre Kovács Aladár iroasztalához értem. Olyan kitörö örömmel fogadtak, mintha "Mennyből az angyal..." lettem volna. Aladár mind a két mankóját a szék melle

tamasztotta es kitart karral varta, hogy megelhessen.Bemutatta titkarat a nagyon jo kepu Zichy Imret, es Mariassy Felix fiveret,Antalt, a pesti radio egykori hir-bemondojat, aki erkezesem ujjongo felkoszotesebe belefoglalta filmes es moziujsagos multam minden dicsoseget.

- Csakhogy megtalaltuk, Aliceka - oromujjongassal Petrovics Szvetiszlav, "Europa nem valaszol" cimu filmunk ferfi foszereploje robogott be.

- Szevetikem, de jol nez ki,- udvozoltem.

-Ez nagyon fontos, mert abbol elek,- huzta ki a vallat, es nevetve mindenki egyet ertett.Kezet raztunk es visszatert a regi jo filmgyari hangulat.

- De jo, hogy megjott- De jo, hogy itt van,-Egyutt fogunk dolgozni.Ott lesz a maga iroasztala az ablak mellett,- mutatott Aladar a szoba masik falara. - Egyutt csinaljuk majd a muveszi musorokat, - Esti szinjatekok tarsasagi beszelgeteseibe kell betenni.- ajanlotta Szvetiszlav,- Hirolvasast is meg kellene probalni,- vagott szavaba Mariassy.

Mindenkinek volt valami otlete, en csak alltam es nem jutotam szohoz. Hangprobat akartak azonnal tartani.

- Most elosszor bemegyunk Gyulahoz, a nagy fonokhoz, hogy o is udvozolhesse magat.Nagy meglepetes lesz szamara. Biztosan nagyon fog orulni, hogy megtalaltuk.Nem is tudja, hogy mennyire kerestuk- mondta Aladar. es mar vette a telefont, hogy bejelentsen.

- Gyula, a nagy fonok? Az ki ?-kerdeztem, mert fogalmam sem volt arrol, hogy ki a Radio Free Europe magyar osztalyanak a vezetoje?.

-Grof Dessewffy Gyula. A Kisgazdapart volt elnoke.O volt a Kis Ujsag foszerkesztoje es meg sok mas fontos szerepe volt otthon. Hiszen maga biztosan ismeri- magyaraztak.

Ismerem. De nem hiszem, hogy örülni fog,- ebredtem a valosagra, Komoly nezeteltérésünk volt.Nem hiszem, hogy megbocsajtja - tettem hozzá, de senki sem hallgatott ram.

- Gyulánál konferencia van, kérte hogy kettőkor jöjjünk be hozza,- tette le a telefont Aladár, és arról kezdett beszélni a stabjaval,hogy most azonnal csinaljunk-e hangprobat, vagy kezdjünk-e ebédelni előtte.

Nekem közben eszembe jutott minden, ami 1946-ban a Gyulával folytatott éles szóváltást okozta. A dramát a Kis Ujsagban megjelent rosszindulatu vezercikk valltotta ki, amit Mikecz Ödön, egykori igazságügy miniszterünk szabadlábra helyezese alkalmával irtak.

A Magyarországot megszállo szovjet hatalom nem csak harcoló katonakkal és fosztogato csürhével szállta meg az országot, hanem a hatterben egy jól organizált politikai gépezet működött.Ezeknek a vonalán került Ororszországba felejthetetlen miniszterelnökünk, gróf Bethlen István. Ők hurcoltak el Waldheimet, a svéd követet Budapestről 1945-ben.Megöltek, vagy elraboltak Kovács Bélát a Kisgazda párt elérol. És soha többett nem hallottunk sok fontos emberünkről, akik ennek a politikai súlyesztőnek az áldozatai lettek.De voltak olyanok, akiknek csak a multjat vizsgáltak és vagy szabadon engedtek, vagy eliteltek őket.Ezek közé tartozott Mikecz Ödön is, akit letartoztattak és három hetig egy katonai épület pincejeban GPU modszerrel arra kényszeritettek hogy egykori tevékenységének minden részletet ujra meg ujra irja meg. Percnyi pihenest sem engedtek számara. De keresztkérdések özöne utan végül szabadon engedtek.Nem tartották bünösnek az első zsido-törvény létrehozásával kapcsolatban,Ezután heteken át, a magyar számonkérő bizottsagok vizsgáltak a multjat.És azok is felmentettek. Lilla, a felesége sulyos asztmas rohamaival az ágybol sem tudott kiszállni. En vittem váltas ruhát és élelem csomagokat a népliget melletti orosz

kaszárnyaba es azutan a Fo-utcai borton pincejehez. Amikor vegre haza mehetett a csaladjahoz, a Kis Ujsagban,az egyetlen megmaradt polgari napilapban rosszindulatu ,vitriolos cikk jelent meg..

"Hova sulyedt az igazsagszolgaltatas, ha Mikecz Odon, aki 1942-ben igazsagugyminiszter volt meg szabad labon van? -kerdeztek - es hoher kotelet emlegettek.

En ezert a cikkert az Orszagos Kaszino Kisgazda parti tanacstermeben , egy nepes gyules befejezte utan, Gyulat eles hangon felelossegre vontam.

- Nem en irtam. Nem is tudtam rola, mondta mert o is elkepedt amikor olvasta.

— Mifele foszerkeszto maga, aki nem tudja, hogy mi jelenik meg az ujsagja legelso oldalan? -jegyeztem meg.-Szegyelje magat !

Sajnalom,- majd irunk valamilyen helyre igazito cikket es megirjuk az Odon erdemeit es, hogy az elso zsido torveny a magyar zsidosag helyzetet vedte a hitleri kovetelesekkel szemben..'

-Eso utan kopenyeg, maga is tudja, hogy nem sokat ertettem olebe az ujsagot es utban kifele, lattam, hogy milyen sokan olvassak azt a vadaskodo cikket.

Mondjam-e el most az akkor tortenteket?- gondoltam, de nem mondtam semmit, mert nem akartam Aladarekat is belevonni a multba.

Kavet es szendvicseket kaptunk es barati batoritas utan megtortent a hang felveteli proba.

- Megfelelo.Kituno.Kellemes.Jol hangzik — allapitottak meg. Csak az „S" betuk susognak kisse tul hangosan.De arrol majd le fog szokni - batoritottak, es kozben megjott a bemutatkozas ideje. Aladarnak orvoshoz kellett mennie, igy Zichy Imre kisert be Gyulahoz.

Dessewffy hideg udvariassaggal fogadott.Helyet kinalt , es -Orulok, hogy ki tudott jonni Magyarorszagrol - koszontes utan, megkerdezte, hogy Tiki hogy van?

- Ő és a gyerekek otthon maradtak - válaszoltam, és röviden elmondtam a menekülésemet.

Felesége Éva, aki eddig szótlanul állt az asztal mellett, kihivó fölénnyel kérdezte:

- És te most itt akarsz dolgozni minálunk?

-En Kovács Aladár kedves meghivására jöttem át Salzburgból. válaszoltam- Még nem tudom, hogy lesz-e itt helyem.-

De ő már szó nélkül ment ki az irodából.

- Tudom, hogy maga nagyon jól meg fogja majd állni a helyet- szólt közbe Gyula, aki enyhiteni akarta a helyzetet. - Érezze jól magát.Aladárnak szüksége van segitségre.-

Röviden elbucsuztunk és vegyes érzéssel hagytam el a szobát.

- Most egy rövid interjura át fogom kisérni magát a security osztály vezetőhöz, - mondta Zichy, aki csodálkozva hallgatta fogadtatásomat végig és hozzá tette, hogy csak rövid formalitás az egész, és a politikai megbizhatóság igazolása. -

Ő közben a korházhoz fog menni, hogy Aladárt vissza kisérje. Alighanem Éva telefonált közben a securityhez, hogy formalitásról szó se legyen.

A tiszt, aki fogadott, már amikor beléptem az ajtón, olyan pozt vett fel, mint kihallgatóm egykor az AVO-nál.Utasitásszerüen egy székre mutatott és szigoru komorsággal kérdezte a nevemet, multamat, családom otthoni helyzetét és ráolvasta, hogy milyen könnyen tud majd engem az otthni AVO zsarolni, ha a Free Europa-nál dolgozom. A családom veszélyeztetésével fognak fenyegetni,és ki garantálja azt hogy nem fogok-e azoknak kémkedni ?

- Senki.- vágtam oda, mert akkor már torkig elegem volt az egészből. - Én hiába mondom magának, hogy nem fogok kémkedni.Maga vagy elhiszi, vagy nem. Nem számit. Én nem állást kérni jöttem ide.

219./

Engem meghivtak.Es azok, akikhivtak, azok tudjak, hogy ki vagyok. Es megbiznak bennem.De most en kerdezem magatol, hogy ki garantalja azt, hogy a csaladomnak nem lesz abbol baja, ha maguknal dolgozom?

- Senki,- mondta, es szotlan maradt, mintha szegyelne magat.

- Akkor igazan nem tudom, hogy miert dolgozzak a Radional? Nekem nem kell ez az allas. Ala-szolgaja !

- Ne siessen kerem. Nem akartam bantani.Beszeljük meg, hogy mit lehet csinalni ?- mondta egeszen mas hangon.

_ Nekem ebből elegem van. Nincs miről beszelni.Visszamegyek Ausztriaba..

-- Van miből megelnie? - kerdezte.- Mi nagyon jol fizetunk.

- Azt bizza ram. A tobbi az en gondom- bucsuztam,- It was nice to meet you,- mondtam es elmentem.

Aladarnal azzal fogadtak,hogy neki meg nehany napig a korhazban kell maradnia de keri, hogy Zichyvel menjek el vacsorazni.

Megköszöntem, de azt mondtam, hogy el kell meg mennem a Központi Magyar Irodaba, hogy megköszönjem azt, hogy megtaláltak, es Aladarral majd megbeszelek mindent, amikor jobban fogja erezni magat.

Hennyey-t nem találtam. O eppen Bad Godesbergben volt.Helyette Ordody Krisztinaval, a Magyar Segitoszolgalat vezetojevel ismerkedtem meg , akivel azonnal megertettük egymast.Megbeszeltük, összehasonlitottuk az ausztriai es nemetorszagi menekültügyi helyzet problemait. Bemutatott az irodajuk munkatarsainak, akik között sok otthoni ismerőst találtam.Helyeseltek hogy nem szandekszom a Radional dolgozni mert annak sulyos következmenyei fenyegethettek volna Tikit, es az itteni vetelkedesnek, intrikaknak se vege se hossza.

Vissza jöttem Salzburgba es barataim ugy fogadtak, mint egy megtert baranyt.Miska meghivott vacsorara. Elmentünk oda, ahol elöször voltunk együtt.Gyönyörüen sütött a hold es örültünk annak, hogy ujra viszontlatjuk egymast.

220./

Ily mar visszament Romaba, Tamasek Becsbe es en azon tunodtem, hogy mit fogok csinalni?

Litvan baratnom, Sigi, megprobalt rabeszelni, hogy dolgozzak az amerikaiaknak. A PX.-ben mindig keresnek sales lady-t, es ott akkor magam is sok szep, hasznos holmit vasarolhatnek. De egy ilyen lehetoseg sem csabitott ehhez a „jobhoz". Sigi egy este hivott, hogy vacsorazzak vele, meg egy sved vendegevel, aki a Redda Barnen (Mentsuk meg a gyerekeket) organizaciotol jott at Ausztriaba. Tudni akarjak, hogy kell-e segitseg a menekulttaborok gyerekei szamara?

Vacsora kozben a szeretet-csomag kuldes nehezsegeire kerult a szo. A vasfuggony mogotti orszagok kozul a legtobb nehezseget a magyarok agyaljak ki. A csehek boldogan enegnek be minden hasznos holmit. Ezzel szemben a magyarok mindent elkovetnek, hogy lehetlenne tegyek a segitseg kuldest. Most eppen a vammentesito belyegek arat emelik ujra, es meg felarral is alig lehet ezeket kapni. De abban mindnyajan egyet ertettunk, hogy a legszomorubb a balti allamok sorsa, ahova nem engednek be semmit.

Egykori barataim, mar majdnem mindenki, kivandoroltak. Nagyobbik reszuk az USA-ba. Helyettuk ujjak jottek. Marsovszky Pali, egykori tancpartner a medikus balokon, felesegevel, Martaval, Toth Gida professzor lanyaval, akik ma is ugy imadtak egymast, mint akik tegnap eskudtek ossze. Pali Pesten Koranyi professzor jobb keze volt. A magas vernyomas kerdeset kutatta. Itt az amerikai katonai korhazban rontgenest csinaltak belole. Gyakran szolgalt ejjeli inspekcion, - de fizetesebol szepen megeltek. Martanak nem kellett dolgoznia, gyenge egeszseget kimelte, es mindig nagyon elegans volt. Szitnyay Zoltan, a kivalo magyar iro, es felesege Kohanovszky Gita, kozeli baratok voltak. Volt huszartiszt, Valgoczy Imrevel levelezesi paktumot kotottem. O egy

halálos ítélet elől szökött ki Ausztriaba. Büntetéskeppen, feleségét, Katona Máriát a nemzetközi Chopin zongora verseny győztesét hurcoltak börtönbe, ahol magam zárkában tartottak sokáig. Amikor kiszabadult, iskolás gyerekek tanitásával tengette napjait.Egyik kezdő tanitványa az én kis Kati lányom volt.Hogy a cenzurát megkerüljük, amit Imre a feleségének üzent, azt én a Tikinek irt levelbe zártam, és forditva, ha én akartam bizalmas üzenetet küldeni, azt a Máriához cimzett levelbe irtuk.A régiek közül itt voltak Draschkowits Ödön, a Daróczy házaspár, Dr. Bátor Miklós,édes-apám egykori korházi aszisztense, és néhányan mások.De legszivesebben Miskával voltam együtt.Mindig találtunk alkalmat, hogy bridgeljünk, táncoljunk és közösen töltsük az estét.

Véletlenül hallottam, hogy egy vacsora után Palival arról beszéltek,hogy nem talál senkit, akiben irodai munkatárskent meg tudna bizni.

- Arra nem gondolt, hogy én erre egészen jó lennék ? szóltam közbe.

- Ezt komolyan mondja ?- kérdezte és meglepve nézett ram. - Azt nagyon is tudom, -folytatta,- de gondolja jól meg, hogy az mit jelentene. Majd holnap beszélünk róla...

És megbeszéltük, hogy másnap hol fogunk találkozni.

Amikor leültem a parkban melle a padra, tudtam,hogy nem lesz könnyü, de kimondtam.-

- Miska, mi mind a ketten tudjuk, hogy miről mondtunk le, ha ott fogok dolgozni.-

- Tudom. Ezért nem hivtam, - válaszolta és maga elé bámult.

- Maga olyan nagy feladatot vállalt magára,, amit egyedül nem lehet csinálni. Én igazán tudom.hogy miről van szó, és bennem meg lehet bizni.-

- Ez nem csak bizalom kérdése. Sok más minden van még mögötte.

Nem hiszem, hogy csalodni fogunk egymasban - probaltam a kerdest lezarni..

- Es nem tudom, hogy meg tudjuk-e fizetni, ami magat megilletne? tert ki a vegleges igentol.

- Nem emlekszem arra, hogy fizetesi osszegrol beszeltemm. Amit a koltsegvetesben egy titkarnore szantak, az lesz a berem, es Szucs ezredes majd megmondja ,hogy az mennyi?-

Osszeneztunk. Kezet csokolt. Majdnem megoleltuk egymast.

- Nem is tudja, hogy milyen sok gondot vett le a vallamrol mar is.- mondta es o is mosolyogni probalt.

- Van kedve? Menjunk a Yugoslavba vacsorazni- fogta a kezemet mintha csak a tegnapot folytatnank.

- Jo.Most este meg vihet , de ha az irodabol egyutt megyunk ebedelni, vagy vacsorazni, akkor nem leszek a maga vendege.-

- Az rendben van, de azert akkor is mehetunk egyutt. Ugye ?

- Nagyon is. En sem szeretek egyedul enni.-

Beultunk a kis Volkswagenba. A Lanciat az amerikai utja elott eladta , es mintha mi sem tortent volna, vacsorazni mentunk.Pedig az egymashoz valo viszonyunk most egeszen uj korlatokat kapott;

Masnap reggel Miskaval a parsch-i lagerba mentunk, ahol bemutatta a stab-jat. Neki meg dolga van a varosban,-mondta-amig vissza tud jonni erezzuk jol magunkat.

Hargittay tabornok aki Miska tavollete idejen az irodat vezette, melankolikus , felszeg mosollyal mondta, hogy ez itt ma az utolso napja. Jottommel betelt a letszam.Ora tobbe nincsen mar szukseg.Vissza fog vonulni a szomoru, tetlen maganyba.Bucsu meglepeteskent szeretne Miska asztalara tenni az esedekes helyzeti jelentest amerikai kommitenk szamara. Kerte, hogy irjam a szoveget, amit jegyzeteibol szeretne diktalni.

Természetesen azonnal az irogéphez ültem, és vártam, hogy mi lesz a szöveg?

Költői tirádák özönébe kezdett és az osztrák ősz páratlan szépséget zengte.Azután áttért e menekült táborok idilikus békéjének ecsetelésére,- amikor elfogyott a türelmem. Abba hagytam az irást, és megkérdeztem, hogy mikor fogunk az adatokra és létszámra térni? Szerintem odaát azokat várják mi tőlünk és fütyülnek az őszre.

- Adataink sajnos nincsenek, - mondta.En csak a helyzetképet jelentem. Ha statisztika kell nekik, azt megkaphatjak másutt.-

- Okosabb, ha átmegyek az IRO volt irattárába. Azt még nem vitték el.Majd elkérem tőlük, ami minket vonatkozik,és megtudom azt is,hogy a többi adatért melyik osztrák hivatalhoz kell menni.-

Szücs ezredes megrovoan nézett rám.Egy titkárnő ne használjon ilyen helyreigazitó hangot..

Miska viszont váratlanul az ajtóban állt, hatalmas aktacsomókkal mind a két karjában és nyugodtan mondta:

- Itt van minden ami kell.Holnap majd átnézzük az egészet.és kivalasztjuk, hogy mi megy a jelentésbe. Most viszont menjük ebédelni.

Boldogan mentem.

- Ez a szerencsétlen álomkoros hogyan lett tábornok?- kérdeztem ebédnél, mert a hangulatos őszi tirádáktól még nem tértem magamhoz.
- Még költőnek sem ér semmit.En egészen másfajta katonatiszteket ismertem. Egy ilyen egyenruhás poétát sohasem láttam.

- Régi katonacsaládból származik .Apja is, nagyapja is magas rangban szolgált a K.und K.-nál.Katonának nevelték őt is,-tette hozzá.- De aztán valami áristás hivatalba tették és ott is felejtették,- A ranglistán viszont szép lassan elérte a tábornoki rangot. Sajnos ilyenek is voltak. De jó ember.- a témát ezzel lezártuk

Egy het alatt megirtuk reszletes jelentesünket az ausztriai magyar menekültügyi helyzetről. Beszamoltunk a letszamokról, a taborokról, a gazdatlan kiskoruak es betegseg, vagy koruk miatt visszamaradt oregek sorsarol es az orosz fennhatosag ala tartozo zona kivetelevel a tobbi kerület folyamatos problemairol.Mikor a tiz oldalas irasmu elkeszült Miska megkerdezte, hogy tudnam-e mindezt hibatlan angolra leforditani?

- Ha megengedi, hogy a forditas szövegét az angol nyelvtanaromnak megmutassam es atjavittassam, akkor a hibatlan jelentesben biztos lehet.

-Kitol veszek en angol nyelvleckeket,- kerdezte,-

- Mielött barkinek megmutatjuk az irast, tudni kell, hogy az illetoben biztonsagi szempontbol meg lehet-e bizni? -

- Nekem ugy mutattak be, hogy nyugalmazott haditudosito. Leszerelt angol tiszt, aki most valamilyen regényt ir az itteni helyzetről.Mivel nincsen tul sok penze, angol nyelvorakat ad.Van vagy tizenöt tanitvanya. Azok egyike en vagyok.-

Masnap Miska engedelyt adott, hogy a negyedevi jelenteseket megmutathassam a tanaromnak, de figyelmeztetett, hogy lesznek olyan angol nyelvü szövegeink, amikben maradhat egy-két nyelvtani hiba, de csak a cimzett kaphatja majd kezhez.

Hivatali rutinunk minden zökkenö nelkül lassan egyenesbe lendült.Amikor valamivel kilennc elött az irodába értem, Szücs ezredes mar az asztalanal ült és szorgalmasan könyvelt.Mire Miska bejött, a postat en mar nagyjaban atneztem es fontosság szerint rendbe raktam.Mindig örültem, amkor az udvarra nezö ablakban a világoskek Volkswagent parkolni lattam és ö is ugy jött be az irodaba, mintha randevu-ra erkezett volna.

Osztrák hivatalokhoz Miska jart el targyalni. Aprobb helyi problemak intezeset en ram bizta.

225./

Ha a taborokbol panasszal jott valaki az irodankhoz, akkor en mentem ki a helyszinere es igyekeztem a nezetelterest kiegyenesiteni A Parsch-i Lagerben, ahol meg mindig regi oroszok eltek a legnagyobb szamban, es egy szerencsetlen kalmuk tengodott, akit semmilyen orszag sem volt hajlando befogadni, ott azzal a panasszal alltak elo , hogy a magyarok tul sok vizet hasznalnak.Zimankos oszi, sot havas teli reggeleken is, derekig mesztelenul vodor szamra ontozik egymast a szelfujta udvaron. Hajnali kacagasuk felveri a szunyokalo oregeket.Megkertem a magyar csoport vezetojet, hogy hasznaljak inkabb a hideg zuhany fulkeket a furdoszobaban es tegyek el a vodroket a husveti locsolkodashoz. Hattol nyolcig ezek utan csak ferfiak, nyolctol tizig asszonyok es gyekek tisztalkodtak a "kozos" furdoszobaban, es a tabori zaj egy fokkal csendesebb lett. A Glasenbach-i taborban a magyarok egy ovodat es elemi iskolat akartak nyitni az ott rekedt otvenhatvan kicsi fiu, kicsi lany szamara.Talaltak is mar egy Mikulas kepu, sok oldalu tanito bacsit, aki hegedu szoval magyar notara, magyar tancra, es trefas szigorral irni,olvasni meg szamolni is megtanitotta volna a sok apro kis-gyereket. De sehol sem talaltak iskolanak alkalmas tantermet.A tabor parancsnokot egy kis hizelgessel es hosszas magyarazkodas utan, sikerult vegre rabeszelni hogy egy egesz raktar epuletet uritsen ki es engedjen kiszepiteni egy magyar iskola letesitesere.Nagy ablakos, vilagos szep tantermet , falfesteskent Walt Disney figurak kepevel diszitett tanc-es tornatermet, tizoraira es uzsonnara alkalmas etkezo szobacskat rendeztek be a Glasenbach-i magyarok a gyerekhad reszere. A koltsegeket a Magyar Iroda viselte, a dicseretet a tabor vezetoseg tette zsebre es a gyerekek jatek szamban vettek eszre sem vettek, hogy iskolaba jarnak.

Az asszonyok sorából, hetenkent felváltva, valamelyik mama mindig résztvett a mindennapos felvigyázásban, nehogy a Santa Claus kinézésü tanitónak "cukros bácsi" gondolatai támadjanak. Ezek a rosszmaju gondolatok az emigracióból sem hiányoztak. Az ilyenfajta lehetőség árnyékát ugyanis a más nemzetbeli irigyek már táborszerte suttogni próbálták. Panaszra, hála Isten, sohasem került sor. Másutt viszont baj volt a szülők nélküli teenagerekkel. Majdnem valamennyi táborban fiukat és lányokat egy felvigyázó felügyelete mellett közös háloszobában fektettek le aludni. Ennek azután időnként hancurozás, más alkalmakkor verekedés vagy tulságosan is egyetértő ölelkezés lett az eredménye. A tábor vezetőséget sikerült ugyan a fiuk és lányok külön háloszobájára rábeszélni, de próbálkozásunk hiábavaló igyekvés maradt. Az éjszakák valamivel csendesebbek lettek, de az ifjúság tevékenysége háloszobákon kivül, tábortüzek félhomályában változatlanul folytatódott. Az Innsbruck-i bentlakós magyar iskolában el tudtunk ugyan helyezni jó néhány magára hagyott gyereket, de mert nagykorúságuk előtt nem vándorolhattak szegények ki sehova sem, a fiuk közül jó néhányan a francia Idegen-Légió ígéreteinek és csábításának lettek az áldozatai.

A Hungarian Welfare Committee.-nél minden magyar menekültről, aki irodánkhoz fordult tanácsért, vagy segitségért, fényképes személyazonnossági lapot fektettünk fel. Az interjukat én csináltam. Miska ezalatt vagy pipázott és iratait rendezte vagy ugy tett, mintha ujságot olvasott volna, de kritikusan figyelt minden szóra, és személyes megjegyzéseinket, ha volt olyan, odabiggyesztettem a személyi lapok oldalára. Irattárunkban hamarosan nagyszámu élettörténet, otthoni helyzetjelentés, és kommunista intézkedések következményeiről szóló beszámoló kapott helyet.

Latogatoba eleg gyakran jött be hozzank a C.I.C (US. ARMY COUNTER INTELLIGENCE GROUP.) helyi vezetője, Mr. C..... egy amerikai őrnagy asszisztensével, Kozma Miklos volt belügyminiszterünk fiával, Kozma Bandival és egy modortalan hanyaveti amerikai őrmesterrel, Felixel.Nalunk mindig frissen fozött espresso kavet kaptak es baratsagos beszelgetest folytattunk. Soha sem voltam bizonyos afelől, hogy egy-ket ujjonnan jött menekült ketes volta felől akartak-e bennunket figyelmeztetni, vagy tolunk probaltak velemenyt es informaciot kapni a listankon szereplo magyarokról.Meglepő jol ismertek az altalanos helyzetet, , es ha nem is biztunk feltetlenul bennük, a velük folytatott kooperacio megis valamilyen vedettsegi illuziot adott. Ez azért is megnyugtatonak latszott, mert az orosz zonaban az emberrablas tovabbra is napi renden volt, es a francia katonasag laza vedelme dacara, Innsbruck kozeleben, nem regiben, lakasarol hurcoltak el Kovacs Istvant, akiről mindenki tudta, hogy kommunistaellenes akciokat szervez.

Az Aigner Strasse 85 alatti otthonomat a kiserteties szobrok, pokhalos szarvas agancsok es a lepcsohaz falarol ram bamulo orosz arisztokratak mosolytalan kepei ellenere is kedveltem. A gondozatlan arnyas park a Parsch-i Lagetől mindössze negy autobusz megállonyi tavolsagban volt. Utamat az irodahoz igen gyakran gyalog tettem meg.Mivel Miska a varos kozepeben berelt lakasaval vegkepen elegedetlen volt, megkérdeztem Walterskirchen Christat, hogy edes anyja, aki a Fesstspielek idejen unnepelt sztaroknak szokta gyonyoru villajanak egyebbkent uresen allo vendeg lakosztalyat berbeadni, befogadna-e Miskat lakonak. Az oreg dama egy hofeher haju, basszus hangu amazon termetu nagyasszony volt, egy orosz hercegi csalad sportokban legyozhetetlen egyetlen leanya.Első ferje, Christa

edesapja, egy Walterskirchen nevü német grof. korán meghalt. Ez után az osztrák Pereira báronak lett a felelsége. Ma is hercegi goggel és kérlelhetetlen fegyelemmel uralta birodalmát, a nagy házat, csodálatos kertjét, az erdös hegyoldal vadász mezöit és öt öreg fekete-feher spaniel kutyáját. Miskával elso látásra egymásba szerettek. Az impozans öreg dáma Miskát Miska Bácsi-nak bácézte, ö pedig a Katalin carnohoz hasonlatos jelenséget, a háta mögött „brigaderos"-nak tisztelte. Amikor végre átköltözött, megkérdeztem, hogy meg van-e elégedve uj otthonával? Nagyon, - mondta, - Egyetlen meggondolásom a biztonság teljes hiánya. Ablakaim a tornác derék magas fakorlátján tul, három oldalt belathatatlan sürü erdöre néznek. Bárki onnan be tud maszni, vagy be tud loni a szobámba. A ház urnője is, amikor kedve tartja sortüzszerüen szokott az erdö felé célbalöni és meg a tölgyfa makk-jat is hiba nélkül eltalálja.

Miska a könyvespolcokkal körbe épitett uriszobából házi irodát rendezett be magának. Ebéd után elég gyakran otthon tárgyalt olyanokkal, akikkel a szükre szabott irodánkban nem kivánt találkozni, vagy beszélgetni, még kevésbbé nyilvánosan mutatkozni. Bizalmas jegyzeteit is nagyon gyakran a lakásán irta. A szöveget azután a következö napon én gépeltem át aktának a hivatalunk páncél szekrénye, vagy a szigoruan örzött otthoni irattár részére.

Azok a D.P-k akiket öreg otthonokba utaltak, vagy akik táborban éltek, a legszüksegesebbel el voltak látva. De munka engedélyt osztrák vonalon menekültek nem kaphattak Legfeljebb háztartásban, cselédnek mehettek, ha nagyon akartak, vagy gyengén fizetett bereskent kaphattak állást falusi gazdaságban. A paraszt gazdák nagy többsége azonban legfeljebb az istallo feletti szena padlásón

229./

adtak nekik alvo helyet és kosztnak csak családi ételek maradékát kaptak.A hivatalosan megszabott munkabérből a legszükségesebbre is alig tellett, és amikor a kivándorlásra került sor,, szinte valamennyi gazdasági cseléd sporolt krajcár nélkül indult ki a nagy világba, új életet kezdeni.

Összehasonlithatatlanul jobb sora volt azoknak,akik amerikaiaknál tudtak elhelyezkedni. Még az is, aki háztartásba ment cselédnek, jobb fizetést, jobb kosztot kapott, mint amit osztrák családnál kapott volna. Munka ideje óra szerint volt kiszabva, és időnként még konzerveket és ajándékot vihetett haza.És voltak akik amerikaiak hivatalában őrként, vagy teherautok és katonai autok sofförjeiként dolgoztak és emberséges bánásmodban éltek.. Itt nem akarom most szoba hozni Podhorszky György tragikus autó-balesetét és az azt követő igazságtalan eljárást, és méltatlan elintézést. Az egy háboru utáni rendezetlen kérdés bürokratikus intézkedése volt.

Legkellemesebb munkahely tüzoltó brigád laktanyája volt.A fekete egyenruhában feszitő, csodálatos jól felszerelt, szép számu és nagy hangu amerikai tüzoltó különitmény majdnem valamennyi tagja nyugatra menekült magyar katonatiszt volt. A tüzoltó autó sivitó szirénajat trefás, hangos biztatás, és "zaftos" magyar káromkodás kisérte a veszedelem szinhelyére. A békés polgárok ezalatt biztonságban szunnyokaltak a puha ágyban. Komoly veszre nem került sor, ameddig a magyarok voltak Salzburgban tüzet oltó szolgalat-ban.

Ismeretlen kezirassal cimzett level vart ram egyik este a kerti kapu leveles ladajaban.

" Aliceka, kihoztam neked Fukurukuju fenykepet. Mas kepek is vannak nalam. Ha akarsz velem talalkozni, gyere el a Linz-i Goldene Ganz kavehazba,Ott leszek egy hetig minden reggel tiz es tizenegy kozott.Tikitol is hoztam uzenetet. Udvozol Sara.

(Apam, Csapo Andras tulajdonosa volt az Ulloi uti "Savoy" mozinak. Onnan ismerjuk egymast.) "

A levelet masnap reggel a hivatalban megmutattam Miskanak es bejelentettem hogy egy almatlan ejszaka utan ugy dontottem. hogy azonnal le akarok utazni Linzbe.

Jol ismeri maga azt a Sarat ? -kerdezte Miska.

-Egyaltalan nem emlekszem raja.Levelebol most tudtam meg, hogy kinek a lanya.Tiki valamikor sokat targyalt azzal a Csapo Andrassal, lehet, hogy uzleti baratsag volt kozottuk.Rgyesiteni akartak a mi Terezvaros-i mozink adminisztraciojat az o Ulloi-uti mozijuk vezetesevel.Azokon a megbeszeleseken en nem vettem reszt.Lehet, hogy talalkoztam Csapoval, es talan a csaladjaval is ? De mindez olyan regen volt, hogy mar el is felejtettem oket.

-Akkor nem tudom,hogy okos-e most azzal a Sarikaval talalkozni?Miert nem kuldte el postan a fenykepeket?-jegyezte meg Miska.

-Azt irja, hogy meselni tud Tikiekrol es uzenetet is hozott tole.- vagtam kozbe,-Maga is tudja, hogy az otthoniak senkiben sem biznak. Talan latni akar, mielott meselni kezd.Talan nem bizik az itteni postaban.Levele utan, talalkozni szeretnek vele.-

-Ezt megertem,-hagyta ram,-De kerem, legyen nagyon ovatos. Ne mutatkozzon nyilvanosan egy most kierkezett idegennel.Nem tudhatja, hogy hogyan tudott csak ugy egyszeruen kierkezni?Hatha a kommunistak kuldtek ki?Az is lehet, hogy azok akarnak valamit kitudni magatol? Hatha csapda van a talalkozo mogott? Nagyon nem

szivesen engedem magat arra a Linz-i utra.Minden percert aggodni fogok, amig tavol lesz mitolunk.-

-Bizom csaladi fetisunkben, Fukurokujuban, es nagyon ovatos leszek,- igertem.

Az esti vonattal leutaztam Linz-be es megszalltam a Linzer Hof nevu szallodaban. Tiz orakor, masnap reggel elmentem a Goldene Gans- nevu kavezoba

A reggelizo helyiseg egyik hatso asztala mellol, egy sotet haju, nagyon elegans fiatal asszony jott felem.Felenken kerdezte -Ugye te vagy az Alice? Nagyon orulok, hogy eljottel.-

Boldog "Jo reggelt-el es Igen, En vagyok-kal udvozoltam. es igyekeztem az egykori ismeros arcot felismerni benne.

- Neked kozonhetem ugye a fenykepet es a levelet ?-kerdeztem, lassan felebredtek bennem a regi ismertseg emlekei.Asztalhoz vezetett, de amikor leultunk,azt vettem eszre hogy nem a regi helyere ment vissza,hanem hattal a bejarati ajtonak, egy masik szekre ult es ovatosan korbe nezett,hogy nem jott-e mogottem valaki mas is be a kavezoba.

Reggelit rendeltunk. Amikor a pincer elment, ovatosan, lassan nyitotta ki a mellette levo szek ulesen fekvo krokodil taskajat es egy koteg levelet, meg fenykepeket rakott elem az asztalra.

- -Olvasd el nyugodtan.Megvarom amig mindent at tudtal nezni.- biztatott es hozzakezdett a reggelihez.

- Kesobb fogom elolvasni,- szorongattam Tiki levelet. Nagyon koszonom, hogy elhoztad nekem..=

Aztan en kerdeztem, hogy mi van otthon, es hogyan tudta kihozni nekem ezeket a kincseket.

- Csak ugy lehetettt, hogy Peternek, a ferjemnek mindenhova szabad kies beutazasi engedelye van, es az o holmijat sehol, senkinek sem szabad atvizsgalni. Vegre most nekem is megengedtek,hogy

vele jojjek es elkiserjem mindenhova, ahova a dolga hivja.

- Mi a Peter dolga, hogy akadaly nelkul utazhat akarmerre?

- Fust szakerto.-

-- Fust szakerto.Ilyet sohasem hallottam.Mit csinal egy fust szakerto ?

- Meri a piszok mennyiseget a fold folotti atmoszferaban. A fust a mai kor legnagyobb problemajanak szamit.- magyarazta.

Peter ennek a kerdesnek vilagszerte a legelismertebb szakertoje.Neki kell felmerni, es kiertekelni,hogy barhol, vilagszerte mekkora a szennyezodes a legiterben.Ezzel a kiszamitassal egesz Europat vegig utaztuk mar.Peter sajat muszereivel meri ki hogy mi a helyzet fold es eg kozott. A problema nem csak a nyugati orszagokat izgatja mostanaban,A Szovjettel is szunet nelkul kooperalunk.Jovo heten fogunk ujra Moszkvaba menni.Nagyon nehezen kaptam engedelyt hogy oda is elmehessek vele.Az oroszoktol ma is felek, de ezt meg Peternek sem merem bevallani.

Megkerdeztem, hogy Peterrel hogyan kerult ossze?

Sarika nevetve meselte,hogy amikor az apja osszes vallakozasa, mozit beleertve allamositva lett, o az IBUSZ reven idegenvezetoi allast tudott kapni.Peter pedig, mint egy Svajzbol erkezett turista olyan vezetot kert, aki jol beszel idegen nyelveket es videki varosokban is kiismeri magat.Mire az ut vegehez ertek, mar halalosan tudtak, hogy nem tudnak egymas nelkul elni.Hihetetlen nehezsegekkel kellet nemzetkozi forumoknal megkuzdeni amig engedelyt adtak a hazassagra.Legtobb kifogassal a magyarok akadekoskodtak - Arra sem kaptam engedelyt hogy barmi erteket magammal hozzak.- Peter muszerei mellett csempesztem ki mindent neked. -

233./

Tiki üzenete az volt, hogy Szentendrén ők aránylag biztonságban élnek.Ne aggodjak ő miattuk.Inkább ők féltenek engem. Ember csempészekkel ne tárgyaljak.Bacsák Lily tragikus lebukása óta a helyzet rohamosan rosszabbodott.A gyerekekkel nem indul el semmiképpen.Várjuk ki a jobb időket...(Ezt mondta ő 1951 tavaszán.) És ezek szerint én adjak fel minden reményt egy mielőbbi találkozásra.

Későre járt az idő amikor Péter beállitott a kávéházba. Remélte, hogy Sárikája időközben alaposan kibeszélhette magát magyar nyelven és megszabadult a honvágyától, meg az orosz országi utilaztól. Elmondta, hogy programmjuk váratlanul megváltozott.Másnap este indulni kell. Fogjuk rövidre azt amit még meg akarunk beszélgetni, de remélte, hogy nem sok maradt hátra. Másnap reggel együtt kávéztunk ugyan, de Sárika szinte szótlan maradt.Péter is a legszükségesebb udvariassagra szoritkozott. Viszontlátást nem említett egyikünk sem. Láthatoan ovakodott attól, hogy közös reggelinél bárki is együtt lásson bennünket. Banatos arccal és megkönnyebülten vettünk búcsút egymástól.

Salzburgban érkezésemet aggodva vártak.Amikor a részleteket elmeséltem, Miska ugyancsak elcsudálkozott azon, hogy milyen érdekes és ismeretlen nemzetközi hálozatra bukkantam rá. Megkérte, hogy irjam le a részleteket, és azt eltette az irat tárába.Ez után a rövid kirándulás után, zökkenő nélkül süllyedtünk ismét bele a mindennapok rumlijába.

Az IRo megszünése után a menekültek kivándorlásuk ügyében vagy más segitség kérdéseben a vallásuk szerinti organizaciók támogatását kaptak.. A katholikusok az NCWC (National Catholic Welfare Conference) a protestánsok a Church World Service, a zsidó vallásuak a HIAS (Hebrew International AGency Service)

a vallas megkülömböztetes nelkuliek az International Rescue Committee segitségével jutottak előre.

Hetenként ez időtajt általában hat, négy uj menekült érkezett mi hozzánk és keresett segitséget.Természetesen a helyes utra irányitottuk őket, de mielőtt tovább mentek, regisztráltam valamennyit..Mikőzben az életüket és menekülésük történetét irtam, olyan alapos emberismeretre tettem szert, hogy velem nehéz lett volna versenyezni.Szavaikból, amiket használtak, szlengjükből,ahogy beszéltek, pontosan meg tudtam állapitani,hogy most jöttek-e ki, valóban, vagy itt vannak-e régen. Még az évszámot is meg tudtam nevezni, hogy mikor hagytak el Magyarországot.Tekintetükből,gesztusaikból kiéreztem, hogy igazat mondanak-e, vagy hazugságokkal traktálnak.Ki az aki a mostani politikának az áldozata, és kit küldött az AVO ide kémnek, vagy csak mindennapi megfigyelőnek. Az interju végéhez fűzött személyes megjegyzésemetnem csak Miska vette komolyan és fogadta el, hanem sok esetben még a C.I.C is megkérdezte a véleményemet.Ha különbség volt a kettő között, és az derült ki, hogy nekem van igazam, azzal vigasztaltak magukat, hogy könnyü nekem, hisz tolmacs nélkül, mi mind a ketten, magyarul beszélünk.

Egy nap váratlanul ránk telefonáltak és egy nagyon kényes ügyben a segitségünket kérték.Egy tragikus sorsu tizenhét éves kislányt a budapesti osztrák követség titkára diplomata autojában, bravuros bátorsággal kiszöktette Ausztriába, és egyenest az amerikaik védelmébe szeretné elhelyezni.Ők ilyen szolgálatra nincsenek berendezve, ez inkább a mi hivatasuők lenne.Át fognak tehát most jönni hozzánk, oldjuk mi meg az elhelyezés problémáját.

235./

Hansi Schuller, a galans fiatal titkar szerenyen elharitott minden neki szolo elismerest, csak azt kerte, hogy a szepego bajos kis Hertelendi Marikat a felelossegunkre es gondoskodasunkra harithassa.

Amig a ferfiak egymas kozott az osztrak kovetseg kenyes helyzetet es a nemzetkozi politika nehezsegeit targyaltak, en Marika szuleinek a meghalasat hallgattam vegig, akik szonyegbomba tamadaskor lego pinceben pusztultak el, mind a ketten. Rokonok a kis arvat a Margitosok leanynevelo intezetere biztak es nem sokat torodtek vele.

- Micsoda veletlen.- vagtam kozbe. - Oda jart az en kis Agi lanyom is. A Margitosokat nagyon szerette. Megkerdeztem aztan hogy osztalyfonoke az Eva neni, ott van-e meg, es hogy a vegytant az undok Anna-Maria tanitja-e? Ott van ez is, ott van az is, hogyta ram a kitalalt meseket. Nem vette eszre, hogy orranal fogva vezetem es egyre melyebben botlik bele a legbol kapott hazugsagokba. Elsirta azutan, hogy az AVO-sok ot besugonak akartak felhasznalni. Nagy vallalatok vezetosege melle titkarnonek rendeltek ki es meg azt is eloirtak, hogy hany embert kell hetenkent bemartania. Ebbol a ketsegbeejto helyzetbol mentette ki ot Hansi, a csalad egykori jo baratja. Azutan szerenyen megkerdezte, hogy dolgozhatna-e mi nalunk? Ha nincsen mas, takaritast is elvallalna. Bar talalna egy biztos helyet es biztonsagos megoldast....

Kozma Bandi felbeszakitott minket es a C.I.C neveben megkerdezte, hogy Marikat hova fogjuk elhelyezni erre a mai ejszakara?

-Mi sajnos csak a Caritas barakkjaban tudunk uj jovevenynek atmeneti szallast adni. Onnan aztan taborba kerulnek - magyaraztam,

- De hol aludt a Marika mostanaig?-kerdeztem.

- Hansinal, de ez nem megfelelo megoldas, - feleltek.

- Hat maradjon csak ott meg nehany napig,- intettem le oket.- -Majd meg latom, mit tudunk csinalni- bucsuztam toluk, es Miska csodalkozva kerdezte, hogy mi az en elkepzelesem?

- Semmi,- mondtam - Nem csinalunk semmit. Az amerikaiak csak szabadulni akarnak tole. Kozben meg azt sem vettek eszre,hogy kormon-font, negedes, kozonseges utca lany.Minden szava csak hazugsag.Kemnek kuldtek es baleknek gondol minket.

-Hogy mondhat ilyet ? Az osztrak követseg titkara hozta ide. Az amerikaiak kihallgattak. Maga mindezt honnan veszi? Eleteben most latta elöször es maga is kedvesen fogadta- meltatlankodott Miska.

- Elöszor is, az en lanyom soha sem jart a Margitosokhoz. Legbol kapott hazugsg volt az en egesz iskola mesem es minden kerdesem.Ez a liba, csak azert, hogy megnyerje a bizalmamat, ram duplazott minden teren.Könyfakaszto mesejének a fele sem igaz. Azt probalta elhitetni velunk, hogy amikor a vamosok a hatarnal a diplomaciai autot feltartottak es beneztek a csomagtartoba, mikozben a ruhak között kuporgott,-ot nem vettek eszre. Nem ertem, hogy az amerikaiak hogyan nyeltek le ezt a meset, es az osztrakok miert dultek be neki ?

-Maga azt gondolja, hogy a titkar sem mond igazat? - hördult fel Miska.

Miert lenne az lehetetlen? Nem ö az elso osztrak ,aki a kommunistaknak dolgozik. Egy huron pendul velük.Ezt a kis not be akarjak csempeszni,ihozzank..

- Megfelelö formaban azt a követnek fogjuk jelenteni- döntötte el Miska- Azok ki tudjak vizsgalni hogy mi a helyzet igazaban. Ahhoz fogjuk tartani majd magunkat.

Az akkori idokre jellemzö, hogy egyszer megint nekem volt igazam. De Schuller Hans-sal nem tortent semmi. A követségnek a

237./

jelentésünkből az volt a haszna, hogy más szemmel figyeltek titkárjuknak a tevékenységét és egy csomó orosz kapcsolatot tudtak ezzel felismerni.De ez őket nem zavarta, hiszen az osztrákok semlegesek voltak.

- Hertelendi Marika ügye egyenesbe jött magától.Szerintem sem a neve, sem a kora nem volt igaz.Pártfogója lakást és valami elfoglaltságot szerzett neki . Kedveskedni időnként ugyan beállitott hozzánk és azt többnyire valamilyen meghivás követte amit köszönettel elkerültünk és nyitott szemmel figyeltük a tevékenységét.Bár minden kém ilyen átlátszó lett volna.

A semlegesség egyik legmegrázobb esemenye a kis Nádasdy Julcsi kijövetelének tragikus fordulata volt. Becsből az a remhir érkezett mihozzánk, hogy Kőszegtől délre a vasfüggöny mentén határőrök éles fegyver tüzzel támadtak egy kis csoportra, akik az aknamezőkön keresztül a vasfüggönyhöz értek. Nagy nehezen a szőges dróton is átkúzdötték magukat, de a magyarok Ausztriába is utánuk lőttek. Az illegális golyózáporban Nádasdy Julcsika súlyosan megsérült.Könnyebben sebesült társai a közeli erdőbe cipelték.Az osztrák határőrök azután betegszállító autón a legközelebbi kórházba vitték őket, ahol megállapították,hogy az egyik társuknak nem történt semmi baja. A három ifjút a legnagyobb sietséggel a Linz melletti menekült-táborba helyezték, de Julcsinak a burgenlandi kórházban kellett maradnia, mert nem voltak biztosak abban, hogy súlyosan sebesült lábát nem kell-e majd amputálni.Még ijesztőbbre fordult a helyzet, amikor azon a címen, hogy kiskorú és hogy jobb orvosi ellátást kapna odahaza, a magyarok kiadatását követelték az osztrákoktól. Mérhetetlen felháborodás követte a hírt országszerte, de biztosat senki sem tudott.

Miska elkövetett mindent, hogy ez az eshetőség ne történjen meg.

238./

Telefonalt a belügyminiszteriumba, a külügybe az illetekeseknek. Mozgositotta a Becsben maradt magyarokat, de azok sem tudtak olyan betegszallito autot szerezni, amelyik az orosz zonabol a linzi korhazba vihette volna a szegeny sulyos sebesultet. Sajat szemelyes veszedelmet kockara teve, vegul Miska szemelyesen sietett le Burgenlandba.De a korhazban azzal a szomoru hirrel vartak hogy a mentesi kiserlettel egy napot kesett. Hivatalos engedellyel a magyarok elozo este Nadasdy Julcsit betegszallito autoval visszavittek Budapestre, ahol rabkorhazba zartak nagyon hosszu idore. A dramat egy megvesztegetett osztrak hivatlnok komisz intrikaja es intezkedese hozta letre. Az esemeny viszont az egesz emigracio biztonsag-erzeset tette kerdesesse a tovabbi jovore.Meg kielezettebbe valt a helyzet, amikor az angol zonaban ket megmagyarazhatatlan halalos auto baleset kovette egymast gyors egymas utanban. Az aldozat mind ket esetben exponalt menekult szemelyiseg volt.A gazolo autoknak mind a ketszer nyoma veszett.

Kovetkezo heten Linzbe mentunk, reszben, hogy felevi jelentesunkhoz osszehasonlito kepet irjunk a menekult taborok allapotarol es statisztikajarol, de fokent, hogy a harom megmentett fiuval a kijovetelük reszleteiről beszelhessunk.

Az utat a szokott jo hangulatban vettuk.Az igy eltoltott ido kizarolag mindig a kettonk derus emleke marad.Neha cel nelkul is elmentunk egy ilyen utra.Mas fel ora mulva, amikor Vocklabruck kozeleben a kettos hajtukanyar befordulojahoz ertunk, Miska elsotetülő tekintettel magyarazta : Latja Alicekam, hogy ez milyen halalos csapda?Ha valakit itt kapnak el, az aldozat sorsa nem ketseges, egyszeruen menthetetlen.

- De honnet tudjak hogy mikor er az illeto a fordulohoz?- probaltam hitetlenkedni.

-Ennel aztan mi sem konnyebb. Radarral ma mar kovetni tudjak es felmerik az autosok utjat es a sebesseget.Merenylet ma mar csak akarat es elszantsag kerdese.-

- Nem ertem az osztrakokat..Miert nem vagjak itt egyszeruen kersztbe az utat ? Jo sok metert sporolnanak ezzel, es elejet vehetnek minden bajnak.De szamukra ez a kerdes ugy latszik nem aktualis mostanaban.- fejeztuk be a temat, es visszafele gondtalanul kacskaringoztunk a kanyarokban.

A linzi kerdesekkel sok idot toltottunk.A fiuk beszamoloja szerint odahaza valoszinuleg arulas tortenhetett. Elore kiprobalt uton, leggondosabb felkeszultseggel, akadaly nelkul jutottak el a vasfuggonyig.Meglepo csak az volt, es utolag az tunik gyanusnak, hogy az akna mezok savja mennyire elhagyatottnak latszott.Alighanem szandekosan hagytak oket a foldbe asott aknak kozott keresztul menni..Ha ezalatt nem robbantak fel,a szoges drotnal fognak majd lecsapni rajuk.Ok azonban azon is kersztul masztak.Magyarorszagrol a lovoldozes akkor tort ki, amikor mar azt gondoltak, hogy Ausztriaban minden veszen tuljutotak.

A fiuk olyan tiszta kepet festettek az otthoni viszonyokrol es annyi tervvel tele keszultek a jovojukre, hogy orom volt ilyen ifjusaggal megismerkedni.Amikor a sebesulesbol is kigyogyultak, miutan nemetul is jol beszeltek, taboron kivuli nyilvanos osztrak iskolaba tudtuk beiratni oket ,hogy kivandorlasig az idejuk ne vesszen karba, de a taborban is jol megalltak helyuket a magyar cserkeszek csoportjaban.

A salzburgi fopostatol par nap mulva azt a kiabrandito ertesitest kaptam, hogy a nehany nappal elozoleg haza cimzett csomagokat a magyar vamosok azzal a kifogassal kuldtek vissza, hogy a fertotlenitesi bizonyitvany az előirasnak nem felelt meg. Szamomra ez azt jelentette, hogy az egesz mindenseget haza kellett cipelnem. At kellett csomagolni, fertotlenites vegett pucerajba adni, leltarozni, lajstromozni, igazolni és ellatni a szukseges pecsetekkel.A regi csomagolo papirrol leaztatott Ot dollaros vammentesito belyegeket az atcsomagolt csomagokra tettem es az ide-oda cipekedes utan egy ujabb fohasz kiséreteben mindent ujra elinditottam.

A kijaratnal balti baratnom Szigi Brummer borult a nyakam — ba es vacsorara meghivott magahoz.Egyben megkert , hogy baratnojet mutassam be a Hungarian Welfare Committee ,elnokenek, Nagy Miskanak hogy a segitseget es kozbenjarasat kerje.A holgy ugyanis nehany nappal ezelott a Redda Barnen (Mentsuk meg a gyerekeket.) organizaciotol azzal a programmal erkezett Ausztriaba, hogy adoptalni szeretnenek, taborok szegenyes korulmenyei kozott elo gyerekeket, akiket sved otthonokba kivannak orokbe fogadni. Legegészségesebbnek látszanak, és legkönnyebben elhelyezhetoek a magyar gyerekek volnanak,de a magyarok meg szobaallni sem hajlandok vele .Egyetlen egy magyar anya sem akarja a gyereket orokbe adni. Minket akar arra kerni, hogy az akciot tamogassuk. Elmondtam , hogy orokbe fogadasi szandekkal mar egy venezuelai tarsasag is jart minalunk, de a Magyar Iroda hivatalos allaspontja hogy az orokbefogadas annyira maganugy es csaladi problema, hogy ebbe a kerdesbe mi semmi esetre sem avatkozunk bele.Azt persze nem emlitettem, hogy mennyire orulunk annak, hogy a magyar anyak nem adjak el a gyerekeket.

- Hat akkor, maga min okos asszony privatim megmayarazhatna nekik, hogy mennyivel könnyebb és előnyösebb jövő varna Svedorszagban a kicsinyekre. - probalt meggyozni engem.

- Erre a szerepre en vagyok a legalkatlanabb,- tertem ki a keres elol.- Hibamon kivul, ugy hozta az elet, hogy a gyerekeim tavol vannak tolem.En tudom igazan, hogy mekkora banat az ilyen elszakadas, a kulon eles.Nem tudom megerteni azokat akik sajat akaratukbol vallakoznak ilyesmire.-

- Szigi sietett nezeteltéresünket min el elobb elterelni, kozbevagott es meselni kezdte hogy a Redda Barner-ek visszakaptak nem regiben magyar vamtol csomagokat..

- Es most mit fognak csinalni azokkal ?-kerdeztem.

- Semmit. Ebbol a cikuszbol torkig elegunk van mar.Atcimezzük es mas orszagba kuldjuk a szeretet-csomagjainkat,-

- De a csomagolo papirral es a raragasztott belyegekkel mihez kezdenek ? -

- Tuzbe rakjuk, nincsen velük mit csinalni.-

-Nagyon szepen kerem, ne dobjak el azokat a papirokat. A vammentesito belyegeket le lehet mosni, es fel lehet ujra hasznalni a kovetkezo csomagkuldesre.Nagyon nagy segitseg lenne, ha megkaphatnam oket.-

- Ezt szivesen elmondom majd otthon.- mosolygott,- Remelem, hogy megnem kestünk el vele, Orulnek, ha segithetünk.-

Nem sokara igy kaptam ajandekba egy nagy csomo vammentesite belyeget. ,Miskat pedig kihagytuk az orökbefogadasi problemabol.

Röviddel hazatértem után, egyik este a szobalány azzal az üzenettel kopogtatott be hozzám, hogy a Frau Baronin kérdezteti, hogy van-e kedvem egy csésze teára átjönni hozzája ?

- A nagy szalonba,vagy a könyvtárba? kérdeztem,mert valahányszor meg voltam hivva az Excellency (-Mády édesanyja-) fogadásaihoz ezek egyikében jöttünk össze. Ez alkalommal azonban a saját lakosztályába hivott meg Mády.Örőm volt egy ilyen gyönyörű, minden kényelemmel és klasszikus eleganciával berendezett háloszobába lépni.A nagy ablak melleti asztalkán csillogó ezüst kancsók és virágos porcelán csészek társaságában szendvicsek és sütemények halmocskái diszelegtek, és a hangulatos esti fényben a látvány egy mesekönyvbe illő illusztrációra emlékeztetett. A halvány, nefelejts-kék szinü rokoko fotőjők felé menet, a toalet-asztal óriási tükrének a csillogása egy ezüst keretbe foglalt nagyon szép férfi arcara esett. A képkeret egy sarkát fekete gyasz-szallag ölelte át, az arckép alatt markáns irással valamilyen üzenet lehetett. Egy pillanatra megtorpantam és Mády is zavarba esett.

- Az ágy melletti éjjeli szekrényre szoktam tenni,amikor vendéget várok.Ezzel most elkéstem, - mentegette magat és az ágy felé nézett.Aztan gondolt egyet és kezembe adta halott férjének a képet.

" Ich erwarte von Dir, dass Du niemals um Dich Selber traurig bist. Mit ewiger Liebe ...." (Elvarom tőled, hogy soha sem sajnáljad saját magadat.Örök szeretettel .....)

- Ez a néhány szó tartotta bennem a lelket, amikor elvesztettem mindent és már nem akartam élni, de erről soha sem szoktam beszélni, - tette hozzá , és szótlanul bámultunk egymásra.

243./

A képet visszavette és rovid gondolkodas után, nagyon lassan meselni kezdett::

Julius 20 utan egy par napig semmi hir sem jott tole. Rettenetes feltem megtudni hogy mennyire van a Hitler elleni sikertelen merenyletbe belekeverve. Otodnap, ohelyette az adjutansa erkezett. Kezembe adta az uzenetet es elmondta, hogy a ferjem nem el mar.Letartoztatni nem tudtak, mert roviddel a fiasko utan fobe lotte magat.Most azonban mi vagyunk halalos veszelyben, mert a Gestapo heted iziglen ki fogja vegezni a resztvevok egesz csaladjat.-

Be sem fejezte amit meg mondani szeretett volna, amikor az SS.-ek mar ide erkeztek es rank tortek itt a hazban.Engem azonnal Berlinbe hurcoltak es a Gestapo borton tizennegyedik emeleten magan zarkaba zartak.Vakito reflektor fényben tartottak szunet nelkul. A vasracs ablakan keresztul figyeltek nappal ejjel.A mindennapi szonyeg bomba tamadaskor az orok a lego pimce védelmebe rohantak. A foglyokaz ablak racs k mogul nézhettek az egből folyo gyilkos tuzet. Lego tamadasok utan a mindennapi kivegzesekre került a sor.Minket az ablak racshoz szoritottak. Onnan kellett vegignezni,hogy a borton udvar emelvényen sulyos barddal hogyan nyibaljak le az eliteltek fejet. A verpadra meha egesz csaladokat hurcoltak fel a bako elé. És ameddig az aldozatok egyenkent kerultek sorra, a kovetkezoknek végig kellett nezni, hogy a masiknak a feje hogyan hullott le a vertocsába.

Minden elozmeny nelkul, kozombösen közöltek egy reggel velem, hogy a gyerekek sorsat mar elinteztek. Kiserleti celra, taborba vittek mind a harom kicsi fiamat, és azok enalam hamarabb fognak a tulvilagra menni.....

- Mady ennyi borzalmat hogyan lehetett ep esszel elviselni?

244.-

Alig mertem megkerdezni, amikor elgondolkozott, es egy percig szotlen maradt.

- Csak ugy, ahogy velem tortent, valaszolta. -Halal kamraba zartak, mielott bujkalasra vagy menekulesre gondolhattam volna Elvesztettem mindent , amiert erdemes lett volna elni. A meghalast megvaltaskent vartam, de ok elobb kinozni es megalazni probaltak. -Ezt az elegtetelt nem adom meg nekik, kegyelemert nem fogok konyorogni-es az atkom tuleli oket . Ez tartotta bennem a lelket, ez a dac adott erot a tulelesre.

Azok, akik bujdokoltak, menekulni igyekeztek, akiket a csalad, a baratok rejtegetni probaltak, halalos felelemben eltek vegig minden percet, Tudtak, mi var rajuk, hogyha megtalaljak oket. Rettegtek, hogy bajt hoznak azokra, akiket szeretnek es akiktol segitseget kaptak,Hallottak es olvashattak a kivegzesek remsegeit, a kegyetlen kinzasok reszleteit. Az ujsagok ezzel voltak tele. Igy buntettek az egesz nepet. Ideg roncsok, remenyt vesztett fel-halottak voltak, mire vege lett a haborunak

-Velem akkor csoda tortent.Michael,a fiverem, (a voros haju pupos torpe, akitol egy kicsit feltem.) -amikor kitort a beke, teli fagyban, gyalogosan elindult keletre.Egyik halal-taborbol a masikba sietett es kereste a gyerekeket.Hat het utan, a lengyel-orosz hatarnal a legutolso munka-tabor futetlen romos barakkjaban, jo egeszsegbwn, biztonsagosan elrejtve, megtalalta mind a harmat. Viktor, a tizenket eves, mint a sarkany, egesz ido alatt vigyazott a kicsinyekre.Peter akkor nyolc eves volt, Ricki meg csak hat eves sem, de Viktorban ugy megbiztak, mint a gondviselesben, es nem engedtek el egymas ,kezet.Meg a legridegebb tabor orok is megsajnaltak, megszerettek es menteni igyekeztek ezt az osszetarto, bator harom kicsi arvat.Nevsor olvasas elol elrejtettek oket

245./

Torodtek velük; ha tehettek, ennivalot is szereztak nekik. Megmentettek oket.

- A Kegyelmes Asszony és az urak az ebédlóben vannak.Le tetszik jonni a vacsorahoz?- kerdezte ijedten a szobalany,amikor varatlanul rank nyitotta az ajtot.

- Te Jo Isten, hogy elrepult az ido- ebredtünk a valosagra Hiszen meg a teahoz sem nyultunk

- Gyere. Vacsorazzal velünk,- hivott Mady.

De en megkoszontem es lemondtam. Nem lett volna semmi kedvem vacsorazni,beszelgetni es semmit mondo kozhelyekkel kedveskedni.

- Hivni foglak holnap. Fontos amit mondani szeretnek,= bucsuzott Mady.. Nekem viszont ido kellett ahhoz,hogy az emlékeit atgondoljam es meg is ertsem.

Masnap a szobalány egy teljes otorai teadélutanra való mindenfélet hozott a szobamba es Madybejott, hogy elmondja azt, amit tegnap akart megbeszelni.

Jovo heten rajta lesz a sor.hogy az evi, szokásos, talalkozora vendegul lassa a "General,s Witwen" tarsasagot.Az ozvegyek, akik a Hitler ellenes osszeeskuvest tuleltek, ugyanis, evente egyszer talalkozot tartottak.Beszamoltak arrol, hogy mi történt veluk az elmult evben, es szamba vettek, hogy kell-e valamiben segiteni egymasnak..

De, amikor megismerhettem oket, egyik sem nezett ki ugy, mint aki segitsegert jott volna. Magabiztosak, nagy vonaluak, jol ertesultek es diszkreten elegansak voltak valamennyien.Meglepett, hogy milyen nagy mertekben vesznek reszt a mai nemet kül- es belpolitikaban.

Egyiknek a ferje, marmint akihez nem reg ment felesegül, Genfben, a NATO-nál képviselte Nyugat-Német országot. Másiknak a mostani ferjével nemregiben Parisba kellett költöznie, mert a franciák a haboru utan kialakitott ujjaszervezest a maguk szamara nem fogadtak el.Mas alapon kivantak a nemzetkozi kerdeseket elrendezni. A nemetek resztvételének a feltételeit a franciákkal egyetértve, ennek a hazasparnak kellett kidoldoznia.Egy harmadiknak a ferje, aki az SS vallatasok szörnyüsegeit tul-elte, fontos szerepet kapott az Adenauer kormányban. És igy tovább....

Barati, csaladi esemenyekről beszelgettek, mulatsagos pletykakkal tarkitva.Valaki veletlenül a „Generals Witwen" megnevezest emlitette.Hogy ennek a kiszolasnak az eredetet en is megertsem, elmondták, hogy amikor a haboru utani katasztrofalis körülmények között a bujdokolasbol vegre elö mertek jönni, senki sem akart tudomast venni roluk. A városok romokban hevertek.Az allam - kasszak üresen alltak és az ö személyes problémájuk idejét mult esemenynek latszott.Masfel evig meg özvegyi nyugdijat sem adtak nekik.Sajat erejükből kellett talpra állni.Összefogtak. Egymást segitettek és uj értelmet adtak a "haborus özvegy" megnevezesnek.

1947-ben a Julius 20-i tragédia impozáns, fekete marvany emlekmüve is megepült végre.Ettöl fogva, ezt a napot gyaszpompával ünneplik meg országszerte. Mindnyájuk nevében, Mády van megválasztva arra, hogy a borostyán levél koszorut minden évben ö tegye le a sirra.

Igazán halas voltam Mádynek hogy ehhez az összejövetelhez en is meg voltam hivva.

Amerikai részről időnként az MIS (Military Intelligence Service) alkalmazaottja, Gaspar Greenspan is meglátogatott bennünket.

- Katonai kemelharitashoz a Magyar Irodának semmi köze sincsen,- figyelmeztetett Miska, - és az aszott arcu ,barátságtalan emberke is úgy jött be hozzánk,hogy sem nem mondott, sem nem kérdezett soha semmi különleges dolgot. Kutató tekintettel körbe nezett, mindennapos közhelyeket emlegetett, kapott egy csésze frissen főzött espresso kávet,Miskával egy fél ora hosszat elunatkoztak. Elbucsuzott és négy hétig nem is láttuk.Akkor ujra eljött és változatlanul megismételtünk mindent .

Ezzel szemben Mattyasyné , egy alföldön állomásozott különitmény ezredesének a nagy hangu felesége, minden hónapban legalább egyszer Becsből, vagy valamelyik orosz zonai menekült táborbol irt, fenyegető vagy ovatosságra intő levelet hozott be hozzánk, amiben figyelmeztettek,hogy AVO-s kemek erkeztek at Ausztriaba, akik Linzben, vagy egyebb helyeken szabotázst fognak majd elkövetni,Vagy hogy ôten azzal a szándekkal jöttek,hogy Miskával végezzenek, mert ellene odahaza halálos ukáz van kiszabva.Neha meg a kemgyilkosok neve is meg volt adva. Vége hossza nem volt a sok remmesenek.Természetesen megköszöntük az ovatosságra intest. Mattyasyné időnként gyorssegélyt is kapott tőlünk. A leveleket ad acta tettük és elmulasztottuk Greenspan urnak megmutatni.

Anyagi segitségért eleg sokan jöttek hozzánk.A kasszánk Cerberusa, Szücs ezredes volt.Neki jutott az a nehéz szerep,hogy annak adjon és akkor adjon, amikor a segitség valakinek nagyon kellett. Szigoru listát vezetett minden kiadott Schillingről.

248/1

Dorgalo szava egyszer a mi szobankba is athallattszott.

-Ebben a honapban maga most mar harmandszor ker penzt mitolunk. Hogy orvossagra kell a gyereknek? Miert nem a Welfare irodakhoz jart penzt kerni? Vagy az amerikai katonakhoz? Ugyis tudja mindenki hogy azokkal tölti az esteket.-fejezte be könyörtelen kifakadasat.

Csak egy feljajdulo sirast hallottunk és a kijarati ajto csukodott be csendben. Felalltam az irogép mellől. A penztarcamat kezbevettem és rövid kifogással kimentem az irodából. Tudtam, hogy ki az asszony, aki penzt jött kerni és ki az a kis beteg gyerek. Utana mentem .A bejarati lépcsöre ültem és magam melle ültettem öt is.

- Mondja Rozal, hogyan jutott maga ilyen melyre?-kerdeztem.

Ijedten kapta fel a fejet, de amikor latta, hogy nem serteni akartam, hanem valaszt varok, lassan, halkan beszelni kezdett.

A ferje elesett az orosz fronton. Akivel Ausztriaba jöttek, azt egy teherauto gazolta halalra Becsben. Egy konvojjal Salzburgba küldtek el öket. Itt azonnal cselednek allt be egy amerikai katona csaladhoz. De cseledet ezek otthon nem tartottak talan soha. Neha tul kedelyesek és baratkozok voltak. Maskor rosszabbul bantak vele, mint valami ciporonggyal. Amikor lattak, hogy a kosztjukat alig eszi, mondtak hogy nyisson konzervet maganak. De ö inkabb száraz kenyeret evett delben és a konzervet haza vitte este, hogy a kis lanyanak is jusson egy két jo falat belöle. Ha a ferj egy jo szot szolt hozzaja, a feleseg rendszerint feltekenysegi dührohamot kapott. Amikor egy ilyen szovaltas elöl ki akart terni és hazaindult, az asszony utana szaladt. Kirangadta kezeböl a kezi-taskat és megtalalta a konzervet benne. Lopasert és hazassagtöresi kiserlet miatt feljelentette a munkahivatalnal, ahol azonnal kiadtak az ukazt, hogy amerikaiaknal soha többet nem vallalhat semmilyen munkat. Azota a semmibol probal megelni. Igy jutott idaig.

249./

A gyerek több mint három hete magas lázas.Nem tud enni, alig alszik.Attol fel hogy meg fog halni.-

- Eleg, ha most ötvenet adok? kerdeztem,- De szoljon,hogyha ennel több kell. Ma kaptam a fizetesemet. Ki tudom segiteni,= ez nem problema..

Azt mondta, hogy ezzel ki van segitve, de tőlem ezt csak kölcsönnek fogadja el.

Nem akartam megsérteni.Megnyugtattam, hogy ne siessen vele. Addig Adja, amikor tudja maradjon ajándékképen a kis lányanak.Aztan megigértem hogy utána nézünk a munkahivatali intézkedés kérdésének.

Miska persze azzal kezdte, hogy Szücs Joska azonnal fizesse vissza nekem, amit adtam. De megnyugtattam hogy ez az én magánügyem és elmondtam az egesz dramat. Hogyan lehet itt valamit csinalni?

Végul a C.I.C- t vontuk be a problama tisztazasaba.Kiderült, hogy hivatalos vizsgálatot ebben az ügyben nem is folytattak A kizárast a "fekete listara " a felesegnek valamilyen haverja jegyezte fel. A feljelentésről a férje nem is tudott semmit es hogy az ügyből botrany ne adodjon valamikeppen, a C.I.C utján felajánlott, és karteriteskent ki is fizetett Simonyi Rozalianak és a kis lányanak 200 $.-t, ami ebben az időben , menekült vonalon, nagyon nagy pénz volt.

250./

Egyik reggel Miska azzal kezdte,hogy nem fogunk ma kettesben ebedelni, mert egy fontos beosztasu amerikai tiszt szeretne a "füst szakertövel " történt talalkozas felöl kerdezöskodni. Reportunk ugyanis nagy erdeklodest es meglepetest valtott ki naluk, es tovabbi reszleteket akarnak megtudni a vele folytatott beszelgetesbol.

-Nem gondolom, hogy barmi ujat tudnek a reporthoz hozzá tenni, - magyaráztam,- de Miska megkért, hogy probaljak a legkisebb elejtett szora is emlekezni es az amerikaival szemben legyek fenntartas nelkül öszinte.

Körülményes kerülövel mentünk ismeretlen videken egy elegáns erdei étterembe, ahol egy semleges kinezesü civil ruhás gentleman várt bennünket. Enyhen unalmas társalgást folytattunk ebéd közben, és en azon csodalkoztam,hogy ezt a talalkozast miért kell annyira titokban tartani.Kave utan Miska varatlanul bucsut vett mi tölünk. távozaskor megkerdezte, hogy tudjuk-e majd,hogy az ut Salzburgba mere vezet vissza?

Ezek utan a kérdezösködésre került a sor, ami sokkal simabban kezdödött, mint ahogy előre elképzeltem.Ö kezdett az atmoszféra kutatás problémairól beszelni es elmondta, hogy milyen fonak helyzet az, hogy kelet es nyugat egymast zarja ki a kutatasból es szinte kemkedest kell folytatni a legkisebb eredmény megismeréséhe. Azutan elövette a jelentesünket es azon mentünk végig pontról pontra.SZeretett volna ujabb tudnivalót találni. Volt is benne nehany olyan megjegyzés amit annak idején en lenyegtelennek tartottam, de amit most nagy érdeklödéssel irt bele egy jegyzökönyvbe. Nem hiszem, hogy sok ujságot mondtam volna. de a szem lyekről szolo reszleteket tartotta hasznosnak es erdekeenek.

Alig vettem eszre,hogy a beszelgetesunk mikor fordult otthoni multamra es az ausztriai tevekenysegunk problemaira.Meglepett.amikor az derult ki, hogy az angol es francia zonaba is el fog menni, es velemenyemet kerte az ottani targyalasok kerdeserol, Lengyel Belarol es Vasvaryrol. Eszembe jutott Miska kerese, hogy az amerikaival legyek teljesen oszinte, ezert megmondtam, hogy a ket tabornok kozul egyiket sem ismerem otthonrol, szemely szerint, de, ha a magan velemenyemre kivancsi, csak annyit mondhatok, hogyha harom fenykepet mutatnanak nekem, amelyek egyiken sincsen szoveg,vagy magyarazat de mind a harom egy kozismert, veszedelmesz orosz kemet mutat, aki kezeben egy szaz dollaros papir penzt tart. es a penz masik csucsket az egyiken Miska tartja kezben, a masikon Lenyel Bela,, a harmadikon Vasvary kezeben van a masik fele, akkor az elsorol fenntartas nelkul azt gondolnam hogy Miska most penzeli le az orosz kemet, aki ez-utan neki fog dolgozni.Lenyel Bela , a diplomata, az orosznak udvariasan felvaltja a szazast es az ugy tovabbra nem erdekli. A harmadik kep viszont ekkatans bizonyitek arra, hogy Vasvaryt az oroszok fizetik. Hozza tettem, hogy elkepzelesemnek semmilyen alapja sincsen, csak azt akarom illusztralni hogy bizalom kerdeseben,veluk szemben, hogyan erzek.

Az amerikai azzal bucsuzott, hogy eletunkben most talalkoztunk elosor es utoljara, ilyen az o mestersege, de koszoni ezt a felejthetetlen emleket, es keri, hogy emlekezzek ra, mint jo baratra.

Mikor Miskanak ezt elmeseltem, nem akart hinni a fulenek es azutan megkerdezte, hogy en hallgattam-e ki az amerikait, vagy o kerdezett ki engem.

Sokkal kesobb megbizonyosodtam arrol is,hogy mennyire talalo volt a megerzesem. Lengyel Belanak jomodu osztrak dama volt a felesege.Nagy osszegu bankkolcsont vettek fel es szep birtokot vasaroltak.. A kozugyektol visszalepett es a menekultek problemait

Miska gondjara bizta.Vasvaryt viszont az AVO-sok zsaroltak. Otthon maradt csaladjat Sziberiaba hurcolassal fenyegettek. Fiat a recski tabor bortonebe zartak. Eleget tett hat a kommunistaknak.Munka helyen meg tudott maradni, mert a dolgat jol vegezte es legalabb azt is tudtuk, hogy kenyes kerdesekben semmit sem varhatunk o tole.

Oktoberben, novemberben egyre hidegebb lett a klimank. Havat ugyan nem lattunk meg, de a schnürli regen, a salzburgi tartos eso egyre vigasztalanabb es kitartobb lett. Szorgalmasan keszültem a karacsonyi csomagok küldesere es egyre tobben kertek tanacsomat, hogy mikeppen lehet a csomagok visszakuldeset elkerülni. A magyar vamhivatal ugyanis mestersegesen kitalalt uj faksznikkal igyekezett az ajandekküldesnek veget vetni. Redda Barnenektol karacsonyi üdvözletnek egy tucat visszaerkezett csomagrol lemosott vammentesito belyeget kaptam. Soha jobbkor, mert az otthoni arakat ujra emeltek.Hazai leveleket is egyre ritkabban kaptam es azokban neha koltözködesi hirek voltak, amiket nem értettem.

1951-ben mar a harmadik maganyos karacsony estem közeledett , ugyanakkor fenyegeto hireket hallottunk, hogy a komunistak ujabb modszert agyaltak ki a regi uri osztaly kisemmizesere. A lakasokat elfoglaljak es az osztaly-idegeneket az ország legszegenyebb videkere telepitik ki.Végül Ordody Krisztinahoz fordultam es ot kerdeztem, hogy a nemzetközi Voros-kereszt utjan,akikkel o közvetlen kapcsolatot tartott, a legujabb remhirek tekinteteben tud-e valami közelebbit mondani?Valaszkepen megküldte az otthoni kitelepitettek tobb szaz neves cimlistajat.Kerte, hogy azt masoljam le, es küldjem neki vissza, mert szuksege van egy masodik kopiara.

254./

December 24-i szomoru estemet a hosszu nevsor megirasaval töl-tottem..Elképzelhetetlen lázálom volt ez a lista.Ismeretlen falucs-kák szegényes házikoiba, istállokba, gabonarakraktarokba szamuz-tek és hurcoltak el a legismertebb családokat. A névsor a ki-telepitettek nevén, uj cimén és egykori foglalkozásán kivül, a velük együtt szamüzött családtagok korát, számát is tartalmazta. Ez a gyalázat hasonlo volt a zsidók deportálásával, azzal a különbséggel, hogy azokat egy idegen hatalom politikai örültsége igyekezett kiirtani,- ezeket a saját országunk, saját vezetősége a saját nincstelenjeink nyomorusagaba dobta, hogy egymást pusz-titsák el azokkal,akiknek a nehéz sorsát, ez az ujabb váratlan teher reménytelenül megsokszorozta.

Redda Barneteknak tehat köszönö soraimon kivül szivhez-szolo sürgetö keresst küldtem. Legyenek továbbra is megértőek, és minden fellelhető belyegüket szedjék össze és adjak nekem, mert nagyon nagy szükség van mostan segitséget nyujtó csomagokra. Tudtam, hogy ezentul nem csak az en családomra és barátaimra, hanem sok más mindenkire is gondolni kellene.

Posta fordultával irodai cimemen levelet kaptam töluk, amiben ketszaz belyeget-küldtek és azt irtak, hogy egy wagon meleg holmit is adtak fel a nevemre hogy legyen a belyegek melle elegendö küldenivaló a magyarországi csomagokba.

A Parsch-i lager vezetője megértően fogadta raktár iranti keresemet. Oriasi helységet adott hivatali barakunkban a küldemény számara, és egy vasat sem számitott érte.

Mindez Miska szabadságának idejeben, távollete alatt történt. O ugyanis a karácsonyt édes anyja halálának emlékeben, idegen he-lyeken, magányosan szokta eltölteni. Még levelet sem váltottunk egymással. Svédországi kapcsolatomról nem is tudott eddig semmit, és amikor a Redda Barnen levelet és a holmik küldeset olvasta,

meghült benne a ver es kijelentette, hogy ruha osztogatassal a Magyar Iroda nem foglalkozhat.

Megmondtam, hogy Committenknak ehhez a küldeményhez semmi köze sincsen.EGyetlen darabot sem adunk az Ausztriaban élő menekülteknek.Az egész wagon meleg holmi Magyarorszagra megy a kitelepitetteknek.

- Az itteniek ezt nem fogjak elfogadni és elhinni. Azt mondjak majd hogy a segitségnek küldött ruha-felével mi akarunk spekulalni és nem adjuk azoknak, akik erre raszorulnak.

- Enegem nem erdekel, hogy ki mit fog mondani. Haza küldök mindent, az utolso darabig és akinek ez nem tetszik, menjen panaszával a sohivatalhoz.-

- Alicekam, igy nem lehet elni.Először is nem mindegy, hogy az emberek mit beszélnek.Masodszor erre a munkára maganak ideje sincsen.Harmadszor hol akar egy wagonrakományt tartogatni?Azonkivül hol van maganak annyi pénze,hogy a dolgot lebonyolitsa? Kivel akarja mindezt megcsinálni.... és igy tovabb..

- En a Magyar Irodaban reggel kilenctől este ötig dolgozom. Hogy szabad idomben mit csinálok, ahoz senkinek sincs semmi köze. A ruhafélé egyebbkent is raktárban van már.A lager parancsnokkal ezt elinteztem. Barataim majd segiteni fognak. A csomagok el fognak készülni és haza fognak menni. Hogy a továbbiakban honnan lesz majd pénzem, azt egyenlőre nem tudom még.De valahogyan azt is meg fogom oldani.. Maga viszont kimarad az egészből. Nagyon kérem, ne vigyp kenyértöresre ezt a kérdést, mert ha választasra kerülne a sor, én a kitelepitetteknek a partjára fogok állni.

-Alicekam, en nem engedem, hogy maga teljesen tönkre tegye magát.Adja az egész cokmokot a magyar Caritásznak.Azok tudni fogjak hogy azt kiknek kell majd kiosztani és ki az, aki megérdemli.

- Miska, maga meg nem látta a kitelepitettek listáját. Nem-rég kaptam Ordody Krisztinától.Rövidesen ujabb listát fognak majd Münchenből küldeni. Vegye kézbe. Olvassa el, és majd aztan mondja, hogy hagyjuk abba az egészet.

- Ur Isten, hogyan lehet mindez igaz? tört ki, amikor elolvasta. - És mi semmi biztosat sem tudtunk eddig erről az égbe kiáltó szörnyüségről ?Tegyen meg mindent , amit lehet és szóljon, hogyha segitségre lesz szüksége.

A wagon rakományról nem beszéltünk többet.

Szitnyay Zoltánné, Gitta, és másik barátnőm Marsovszky Pali felesége, Márta, akik nem dolgoztak semmiféle hivatalban,amikor csak kértem,vagy, amikor úgy hozta a kedvük eljöttek a raktárba, ahol idegen legios iroda szolgánk, Ducsai János már polcokat és ruha-akasztó fogasokat ácsolt össze. Szétszortiroztuk, rendbe raktuk az egész csodás ajándékot. Téli kabátok, gyapjú szvetterek, bélelt ruhák, melegitők, jéger alsók, kötött zoknik, „Jó Ég" tudja, mennyi mindenféle hasznos holni került elő tucatjával.

A hosszú listában nem keresgéltünk egyes neveket.Úgy, ahogy ott sorba jöttek, koruknak és számuknak megfelelően raktuk a csomagokat össze és küldtük Isten háta mögötti falvakba és tanyakra.Feladónak csak egy kitalált nevet és egy posta-fiók számot irtunk cimnek. Nyolc éves kényszer munka itélettel az én nevem nem lett volna a legelőnyösebb referencia és a le nem szolgált büntetésemet talán a cimzett terhére harithattak volna. A posta-számra érkezett köszönő levelek viszont boldog elégtételt jelentettek a számunkra.

Tudtuk, hogy a küldött holmi nem a nirvanaban landolt, hanem megtalálta a cimzetteket.Csomag küldös költsegein ugy probaltam könnyiteni, hogy két csomag árát kértem azoktol akik kitelepitett rokonaiknak, vagy barátaik számára kértek tölünk segitseget. A penz egyik felébol a tole kapott cimre ment az ajándek, a masik felébol pedig olyan valakinek küldtünk holmit, akit külföldrol, tudtommal, nem támogatott senki.

Miska egyik reggel egy levelet tett az asztalomra és megkérdezte, hogy kit ismerek a németországi Johanita lovagrendben, mert azok most 500 dollárt küldenek csomag-küldesi kiadásaim könnyitésére.En csak Máltai lovagokat ismertem, azokat is Romaban, németországi Johanitákról nem tudtam semmit.Mai napig is rejtély a számomra, hogy kinek a jovoltából, kinek a segitsége folytan, kaptam ezt a nagy összeget. Megköszöntem és ettol fogva másolatot küldtem nekik arról amit, és akinek, az ő pénzükbol küldtünk szeretet csomagot.

A C.I.C már szinte hetenként látogatott hozzank és vagy velemenyt kértek egyes menekültek felol, vagy ők meseltek nekünk kulisszák mögötti dolgaikból. Soförjük, hogyha hivatalos auton jöttek,néha veluk jött az irodankba. Szótlanul megállt a bejárati ajtó mellett és tisztelettel várta meg a beszélgetés véget. Természetesen neki is adtam egy csesze kávét. Egy alkalommal arra kért, hogy lépjek ki vele a folyosóra mert sürgös mondanivaloja lenne számomra.

Ott azután azt közölte velem, hogy ők is tudják, hogy mi mennyi csomagot küldünk mostanában Magyarországra. A motor-poolban, a soförök megbeszéltek, hogy segiteni fognak ők is, és katonai teherautojukon el fogják vinni csomagjainkat a tisztitoba és azutan elszállitjak a postára is. Minden második hét csütörtök

delutanjan ettol kezdve a csomagok futoszallagon, illetve kezrol kezre adva, megtoltottek a katonai teherautot es mi a takszizastol es cipekedestol megszabadultunk vegre.

- Alicekam, maganak ordoge van,- mondta Miska -

En inkabb orangyalnak hivnam- gondoltam- fontos az,hogy el ne hagyjon. Azt hiszem, hogy nem is hagyott.

Erről az egesz akciorol, az adomanyok kuldeserol szolo levelekről, A Redda Barnen holmik raktararol, az amerikai teherautok megpakkolasarol, a csomagok oriasi nagy halmazarol,a koszono levelek sokasagarol, fenykepes reportet csinaltam. Egy latvanyos kopiat a Johanita Lovagrendnek kuldtem. A masodik,Svedorszagban a Redda Barneneknal ekeskedik.A harmadik pedig elfekszik a Hungarian Welfare Committe regen megszunt raktaraban. Nem is tudom, hol van mostan.?

Kitelepitettek-nek csomagokat harom even keresztul kuldozgettunk. Negy wagon ruhaneműt kaptunk ez alatt az idő alatt a svedektol. Legnagyobb anyagi tamogatast a Johanita Lovagrendtol kaptam.De ket baratnom,es meg masok,segitsege nelkul ezt az akciot nem tudtam volna vegig csinalni.

Stalin halala utan a helyzet otthon valamivel humanusabb lett. Regi otthonukba a kitelepitettek nem mehettek ugyan vissza. De keresshettek, es talaltak is uj hajlekot, bar minden regi holmijuk oda veszett . Elolrol kezdtek a kuzkodest,mar ahogy birtak, de erol mi mar nem tudtunk semmit.

A csomag kuldes idejeben csak ket kulonleges kirivo eset adodott. Valakitol nagyon megbantott, szemrehanyo levelet kaptunk.Azt kerdezte, hogy hogyan van lelkunk csufot uzni s kitelepitesről?Hogy volt szinvunk frakkot,kikemenyitett inget, flitterekkel

ekesitett estélyi ruhákat küldeni olyanoknak, akiknek még betevő falatjuk sincsen.Megirtam hogy csakis a vámhivatal üzhetett ilyen trefát.Más csomagokból szedhették össze a sok sértő cifrasagot és a hasznos meleg holmi helyett, a mi küldeményünk csomagoló papirjában küldték el a cimzetteknek. Szegényeknek egy gondosan összeválogatott második csomagot küldtem, amibe az előzőnek a tartalom listáját is beletettem..Rövid idő mulva nagyon boldog köszönő levelet hozott tőlük a posta.

A másik eset érthetetlenebb volt.Miska keresére, volt repülő tiszttársának ,Krudy Ádám nevü jó baratnak küldtem holmit, feladóként sajat nevemben, ahogy kérte.Köszönő levelet Tikitől kaptunk, amiben azt irta, hogy a cimzett nagyon hálas és végtelen komolyan üzeni, hogy legyünk nagyon elővigyázatosak, mert rettentő baj fenyeget mindkettőnket.

Egyszerüen nem értettük, és nem tudtunk, hogy mit kezdjünk az üzenettel

Vasfüggönyön keresztül küldött levelezés érthetetlen,vagy félreértett üzeneteit illusztrálta egy emigráns trefa.

"Samuka üzleti utra indul.Szalival, a feleségével megállapodnak abban , hogy előre megbeszélt kodjuk zavaros mondatainak mi legyen a valodi értelme. Samuka rövidesen sürgönyt kap,amiben az áll, hogy a tüzes lilion kukorekolni kezdett és jövöre felfelé fog esni az eső.Szerettel hü nejed Szali.- Mindent értek, -örvendezik Samuka. De mit jelent, hogy "szeretettel" és mi az, hogy hü nejed ? Szali ? -

Hát ilyen formaban keresztezik egymást a drotkeriteses levelek.

Kerülo uton, nehány hét mulva magyarazatot kaptunk Tiki üzenetére. Egy leányfalusi bridge party alkalmával Krudy Ádám azt kérdezte, hogy ki az a Szentpály Istvánné, aki Salzburgból

260./

neki egy csodalatos csomagot küldött, amikor kitelepitesi nyomorából egy dunai kis szigeten talált magának lakohelyet. Tiki elmondta, hogy en ki vagyok és hogy Nagy Miskával dolgozom Ausztriában. Krudy kijelentette hogy az lehetetlen , hiszen Miska sok héttel azelött autobalesetben halt meg a hegyek között.Ot az Államvédelmi rendörséghez azért rendeltek be, hogy egy légierök találkozoi csoport fényképen a meghalt Nagy Mihaly repülö ezredes személyes képet mutassa meg nekik, mert nem ismerik ugyan, de a nyilvántartásukból ezek után ki akarjak hagyni.A Tikivel folytatott beszelgetésből ébredt Adam arra,hogy az otthoniak keresik Miskat. Nem tudjak, hogy hogyan néz ki, és ö a Judas, aki a fényképen megmutatta nekik.Elárulta legjobb baratjat es most már az agensek is tudni fogjak, hogy hogy néz ki az, akivel végezni akarnak. Az ovatossagra szolo figyelmeztetést ezért tettek a csomag küldési köszönetbe, és azota is aggodnak, hogy megértettük-Nagyobb gondot forditottunk ettöl fogva a Mattyasine jelenteseire.

Miskat valamilyen okból Washingtonba rendeltek. Tavollete alatt nekem kellett helyt állnom az irodában.Már a második nap azzal kezdödött hogy a Sicherheits-Amt vezetöje fontos megbeszelésre magahoz kérette Miskat.Helyette aztán velem is beértek.Nem lepett meg hogy a Pataki ügyröl volt szó..Lopás miatt ez a fiu már tizennegyszer ült a salburgi rendörség börtöneben. Menekült taborból azért zartak ki, mert lakotarsaitol nehany Schillinget csent el.A tábori konyha föztje mellett mindig éhes maradt.Kenyeret és ételpotlast vásárolt magának a lopott pénzen. Mikor hajlektalant csinaltak belöle, ismertek már minden élelmiszer üzletben,csemege boltban meg a piacon is. Volt aki a lopás után futni hagyta, de volt olyan is, aki rendört hivott és a fiu a jollakast a dutyiban fejezte be.

Rovott multjara a koronat Pataki azzal rakta fel,hogy tiltott határ-atlepes kiserlete közben kapta rajta a határ örség. Tizenötödször is börtönnek lett a rabja.Baratihoz igyekezett Németországba menni. Azok ott a rendörséget kisegitö, fekete inges idegen legioban szolgaltak. Vas fegyelemben éltek, de mindennel jól el voltak latva.

A Sicherheits Direktorral és két rendör tiszttel folytatott megbeszeles közben kezembe adtak a menekült védelmi kérdés alapszabalyat, amiben az is bentallt,hogy nem jarvedelem annak,akinek büntetett elöelete van, vagy aki itten követ büntettet el.Az ilyeneket vissza lehet toloncolni oda, ahonnan Ausztriaba jöttek. Hozza tettek, hogy ez pontosan megfelel a Pataki ügynek.Ezek után azt kértek , hogy a meghatározas és elöiras ismereteben irjam alá a Hungarian Welfare Committe neveben, hogy nem támasztunk nehézséget, ha a többszörösen büntetett Pataki Joskat visszatoloncolnak Magyarorszagra.

Megmondtam, hogy nincsen felhatalmazasom sem hivatali alairasra sem semmifele beleegyezesre, vagy tiltakozasra.

Kijelentették, hogy az alairásomra feltétlenül szükségük van, mert minden esetleges kifogást vagy botranyt el akarnak kerülni a jövöben és igazolni akarjak hogy tisztaban vagyunk a lehetöséggel.

- En csak a sajat nevemben jelenthetem ki hogy a menekült szabalyokat ismerem és tudom, hogy azok a Pataki ügyre is vonatkoznak - mondtam.- és az alairasomnak semmi jelentösége sincsen.

- Azt csak bizzam rajuk- mondtak.-Irjam alá a mostani tanacskozas jegyzökönyvet- a többit ök fogjak elintezni.

— Tudom, hogy ezzel a sajat nyakamra teszem a kést, mert

ha a többi menekült segélyező társaságban az aláírásomról tudomást szereznek, ezt a gesztust sohasem fogják megbocsájtani nekem és minden további munkából ki leszek zárva.—

De a rendőrséggel való béke kedvéért a jegyzőkönyvet aláírtam, és megkérdeztem, hogy mért nem adnak Patakinek amnesztiát, akkor talán tudnánk valamilyen kiutat találni.

- Amnesztiát csak a Landes Hauptman, dr. Joseph Klaus adhat,- magyaráztak és megígértek hogy a Pataki kérdést egyenlőre nem viszik dűlőre..

Irodánkból azonnal Vasvárynak telefonáltam és megbeszéltem vele, hogy Patakit gondjába fogja venni, ha át tudjuk passzolni a francia zonába.

Azutan felhivtam és megkértem Dr Klaust, hogy a Magyar irodának soron kívül adjon egy tiz perces kihallgatást, mert amnesztiát szeretnék kérni egy szerencsétlen kistolvajnak, akit a rendőrség deportálni készül.

Azt üzente, hogy ha feloran belül nála tudok lenni, ebédideje alatt fogadni fog.

Husz perc alatt ott voltam nála. Megmondtam, hogy Miskának Washingtonba kellett menni és a rendőrségnél miről tárgyaltunk, és mit irattak alá velem..Pataki személyében nem egy kleptomanias tolvajnak hanem egy éhes kölyöknek szeretnék amnesztiát kérni.

- És mit kezd vele, ha megadom - kérdezte. hiszen szerintem semmi sem fog megváltozni. Az amnesztia ebben az ügyben nem segitség.-

- Attelepitjük Patakit a francia zonába,- igértem.Priusza ott nincsen. Vasvary táborba tudja majd tenni. Vagy Innsbrucknál közelebb van a német határ. Ott fognak majd megszabadulni tőle.

- Mondja ,nem volt maga ügyved otthon?- kerdezte nevetve, és megkerte a titkarnojet hogy a rendörsegi aktat hozassa ide, ohozzaja.

Amikor elbocsajtott, megigerte hogy értesiteni fognak ha az amnesztiat megadja és hogy barmikor johetek hozza,hogy ha segitsegre van szuksegem.

Két nap mulva rendöri kiserettel Pataki jelent meg az irodankban.A mi felelösegünkre engedtek szabadon, miután amnesztiat kapott. A rendörseg levette a kezet rola.

Mikor Miska visszaerkezett, reszletesen beszamoltam a folyamatban levö tennivalokrol. A végen aztan megkérdezte,hogy mit kezdjünk a Pataki üggyel, mert az nem egy könnyü eset.

- Latom, hogy nem olvasta el a hivatali naplomat, amit a lakasara küldtem. Abban pontosan leirtam hogy ezt az ügyet hogy inteztem el- valaszoltam.

-Nem olvastam. Nem jutottam hozzá.Kerem, meselje el, hogy mit tudott csinalni?

- Amnesztiara volt szükseg, hat attelefonaltam a Landes-Hauptmannak ,~kezdtem - amikor közbevagott

Tessek ? Maga egyszerüen ratelefonal a kormanyzora? Mi jutott eszebe ?

(Az igazat bevallva egyaltalan nem gondolkoztam azon, hogy a Landes Hauptman a salzburgi tartomany feje és azt sem tudhattam akkor, hogy 1970-ben Dr. Joseph Klaust Bundeskanzler-nek Ausztria államelnökének fogjak megvalasztani.)

- Hat olyan egészen egyszerü nem volt éppen.Szemelyes telefonjanak a szamat nem ismertem. A hivatalával nem akartam beszelni mert tudtam, hogy azoktol nem varhatok semmit. De az informacio megadta a közvetlen szamot.

A titkárnőnek megmondtam, hogy amnesztia erdekeben egy soron-kivüli tizperces kihallgatást kerek.

Részletesen elmeséltem Miskának, hogy hogyan folyt le a beszélgetésünk, és megnyugtattam, hogy a szabadlábra került Patakit Ducsai kiséretében a francia zonaba küldtem.A többi elinteznivalot Vas-váry vallalta magara..

- Alice, maga Mária Terézia-rendet érdemel. Tudja, hogy azt kinek adták ? kérdezte csodálattal.

Természetesen - fogalmam sem volt rola.

-A Maria Terezia rendet annak adták, aki megoldhatatlannak tartott ügyet minden szabályos elintézéssel szemben, a maga módjan tudott sikerre vinni. Ez jellemző magara.—

Ebből láttam, hogy Miska igazan hálás. Az ügyről többet nem beszéltünk.

Vacsora utáni bridge csatainkat Marsovszky Palieknál,néha Miskánál, de legtöbbször Daroczy Taszilóeknál folytattuk. Taszi egyik este szomoruan meselte,hogy szegény nyolcvanöt éves,teljesen vak Berzeviczy Albertet, a Tudományos Akadémia egykori elnöket a hónap végén lakásadói kiteszik az utcára, mert jó ideje már, hogy nem tudja a lakbéret fizetni,Daroczy egyszer kétszer ugyan kisegitette, de most azt kérdezte hogy nem tudna-e a Magyar Iroda az öreg urat a gondjaiba venni.? Micsoda nagy ur volt valaha! Tudása, tekintélye nagy vagyona, mindenemeg volt régen és hova jutott az emigracioban? - Tartós megoldásnak csak az látszott, hogy a Hellbrunn-i öreg otthonba helyezzük el, és megigértük hogy azt napokon belül el fogjuk intézni. Az öreg-otthon jól vezetett intézmény volt.Smirnof-ék és még néhány cári menekült házaspár és más, valamikor közismert emberek kaptak az Alterheim=ben lakályos otthont és elégséges. emberséges ellátást is.Megnyugtató megoldás lett volna, ha Berzeviczyt is befogadják. De, amikor

megtudtakhogy az oreg lany, szegeny rokon, aki öltözteti. istápolja es kezen fogva vezetgeti a teljesen vak öreg urat, egy szobában szokott aludni vele, kijelentettek, hogy közös haloszobaba csak házaspart fogadnak be.Mas választásunk nem volt, össze házasitottuk öket.Berzeviczy megjegyzes nelkül irta ala a házasság-levelet. A rancos böralma arcu, előnytelen kinézésü harminc évvel fiatalabb, köverkes, szegény rokon szemeből csurogtak a könnyek, és pironkodva irta nevét a férjének a neve melle.Egyebbkent nem változott semmi.Csendesen, békesen bekoltöztek a közös haloszobaba.

Az amerikai bevándorlásom lehetősége egyre kesett, egyszerüen nem történt semmi.A konzuli irodából váratlanul értesitest kaptam, hogy a Metro-Goldwyn-ek effidavitjának lejárt az érvényessége, és kérdezzem meg miszter Mayert, hogy garanciáját fenntartja-e továbbra is? Levelet irtam tehát neki, es megkerdeztem hogy a segitségére számithatok-e ezután is?

Egy soros választ kaptam:

_Egyszer már igent mondtam,- tehat igen. Sincerely Bertram Mayer. —

Bemutattam a levelet a konzulnak es megkerdeztem hogy ez elég lesz-e nekik?

- Látom, Bertrand igent mondott. Igen. Ez nekünk is elegvalaszolta, es igy biztonságban ringattam magamamat a következő harom evig.Eljutok majd az "igeret földjére."

A C.I.C váratlanul vendéget hozott az irodánkba.Lukacs Sándor,- mutattak be Miskanak..

- A Bandi fia?- kaptam fel a fejemet és rábamultam az ismerős kinézésű idegenre.

- Hozta Isten.- mentem eléje,- Már azt hittük.hogy soha többet nem fogjuk látni magát. Ugye hosszú az út Szibériától Salzburgig? De jó, hogy ki tudott jönni.Képzelem, hogy Lily milyen boldog. - kevertem össze a szavakat és a kérdéseket.

Megcsókolta a két kezemet és nevetve mondta-Végre nekem is örül valaki. És az Ilike hogy van? -

- Csak az évek multak ,de úgy látom, maga nem változott nagyon sokat,- nevettem én is- Ilike meg van. Boldogan éli világát, Romaban,-

A többiekre ra sem néztünk. Össze vissza kérdezgettük egymást. Egyebek közt megkérdeztem,hogy Salzburgban igyekszik majd letelepedni?

Láttam, hogy a többiek szótlanul hallgatják, hogy miket mondunk és a Sandor válasza helyett Kozma Bandi lépett közbe:

-Kis ideig, Sandor, még a mi vendégünk Linzben.Nagyon sokat akarunk még megbeszélni vele.Azért hoztuk most magukhoz,hogy könnyitsék majd meg a továbbjutását.Nem tudtuk, hogy maguk régebbről is ismerik egymást...

- Most először ebédelni ,megyünk,-vágott közbe Miska- És négy után,- fordult a C.I.C-hez - mehettek majd vissza Linzbe.-

Mikor hármasban a Stein vendéglőben magunkra maradtunk,Sándor első kérdése az volt, hogy mit tudok az édes-anyjáról? Elmondtam neki, hogy Nelson, az amerikai konzul, Lily második férjét,Ragályi Balassa Bálintot a tüdeje katasztrofális röntgen képének

a mellözésével, utnak engedte az USA-ba öket.Szegény öreg,beteg Balint végsö erőfeszitéssel Bremen-Hafen-ben még fellépett a hajóhidra, ahol összeesett. Amerikai hajón halt meg.Igy lett Lily amerikai területen özvegy, tehát gyerekeivel, Lukács Ilonával és Ragalyi Ferivel bevandorolhattak az USA-ba. Körülményekhez képest nehezen, de elég jól megvannak és Sándor most már hamarosan viszontfogja látni öket..

- Apjáról, Bandiról 1949 óta nem hallottam semmit. Röviddel kijövetelem előtt, Ily hugommal megprobáltunk a dél-budai büntető táborba, élelmiszer-csomagot és váltás ruhát vinni neki. AZ AVO börtön után, törött karral és nagy betegen oda zártak.Látogatási engedélyt nem tudtunk kapni, és hogy a holmit megkapta-e azt nem lehetett megtudni.

Aztan Sándort kérdeztem, hogy hogyan tudott Ausztriaba jönni?

-1944. öszén, érettségi után, nem a Ludovikára kerültem,hanem az orosz frontra küldtek, - meselte.- ahol hamarosan fogságba estünk és Szibériába zsuppoltak bennünket. 1949-ben nagy nehezen haza tudtam jönni és a családból már nem találtam otthon senkit. Nekivágtam a határnak de elkaptak az aknák között és a dél-budai büntető táborba vittek, ahol összetalálkoztam apámmal.Együtt voltunk egy hétig és azalatt ápolhattam egy kicsit.De azutan áttettek Kistarcsára,ahonnan 1951-ben Recskre vittek. A tábor kezdetétől fogva 1953-ig, amikor ezt a szörnyü poklot felszámoltak, követ törtem, árkot ástam, ,egyszer félig megvakultam. Stalin halála után szélnek eresztettek bennünket.Isten segedelmével azutan sikerült kijutnom Ausztriába.Azóta az amerikaiak vendége vagyok, akik tudni akarnak mindent, ami velem történt.Hogy milyen volt az orosz fogság? Mit csináltak velünk Szibériában? Viszont, ahogy látom,Recskről

joformán nem tudnak semmit.Ujra és ujra kérdezik a részleteket, és kérdezik, hogy mint fogoly, kikkel voltam együtt?

Négykor Sandorék visszamentek Linzbe és Miska elmondta, hogy a C.I.C tulajdonképpen azért hozta ezt a frisen érkezett menekültet, mert tul sok váratlan ujságot mondott, és a mi véleményünkre lettek volna kivancsiak..

Elmondtam, hogy a fiu szüleit jol ismertem.Lukacs Bandi sokat segitett Ili hugomnak a Richter gyár vezetésében, amikor a nyilasok Gida bácsiékat elhurcoltak és Ilinek kellett a nehéz napokban a család nevében helyt állni. Ő is, meg a fia is a hugom "tisztelő hivei " voltak.

Sándort még jó hosszu ideiga a linzi kihallgató központban tartottak, ahol üres óraiban történelmi könyveket tanulmányozott. Igyekezett bepótolni valamit az elmulasztott iskola évek helyett. Telefonon egyszer azt kérdezte, hogy az 1848-as szabadságharc leverése kapcsán mit tudok az aradi tizenhárom vértanúról mondani?Valaszképen megirtam a nevüket, mert nyolcadikos iskolás koromban én tartottam a sorsukról emlékbeszédet.

Másfél évvel később a C.I.C megkérdezte Miskát, hogy melyik táborban helyeztük el Aulich-ot,Damjanics-ot, Knezics-et és a többieket, mert sehol sem találják, pedig Lukáccsal szeretnék szembesiteni őket.

-Szoval cenzuráztak a levelemet és nem biztak bennem - nevettem ki őket. - Miért nem kérdeztek meg azonnal hogy hol lehet az illetőket megtalálni? Megmondtam volna, hogy menjenek a mult szazadba vissza.

- Ugy kell nekik.- mondtuk Miskával - Megérdemlik, hogy ilyen soká hiába strapáljak magukat ha gyanuba vesznek bennünket is.

De megtörtent ez maskor is, velük, velem es egy veletlenül kezükbe került levellel kapcsolatban.Ili elolvasasra ideadta tizenketéves kisebbik lanyanak a naiv levelet, amiben azt irta "Edes mamikam"- nak, hogy a Monte-Carlo-i kaszinoban apuka Farukkal kartyazott, aki hamisan jatszik es mindenkinek elnyeri a penzet.... Hetekig kutattak, hogy en miert vallom magamat gyerek es ferj nelküli menekültnek Ausztriaban, mikor apuka a csalad penzet herdalja el a rivierai kaszinoban? Azt hittek hogy a levelet az en gyerekem irta, es nagyon megkönnyebbültek amikor rajöttek,hogy bakot lottek ujra. A level Ili hugomnak szol, es az apuka a Richter Laci.

Röviddel azutan, hogy Linzben befejeztek a megbeszeléseket,Sandor megkapta edesanyjatol a bevandorlashoz szükseges assurancot es az elsöfoku rokonsagot igazolo okmanyokat,tehat mar csak az indulast megelözö formalitaspkra kellett varni.

Derült egbol ekkor robbant ki a botrany.

Az amerikaiaknak volt egy fekete listajuk.Szamon tartottak a bevandorlasra nem kivantos elemeket, haborus bünösök nevet. közismert nyilasokat, nacikat, vagy Ausztriaban elkovetett bünok miatt körözes alatt allo- most wanted - személyeket.Ezek között megtalaltak Lukacs Sandor nevet, aki 1947-ben megolt Becsben egy amerikai tisztet.A gyilkosnak a születési adatai, személyes megjelenese - kek a szeme, haja szöke, mekkora a magassaga, sulya - szaz szazalekosen azonos volt a most kihallgatott Lukacsnak a koraval, születesi bizonyitvanyaval es külsejenek minden egyes porcikajaval. Hajmereszto meseje a hadi fogsagrol es Recskrol, ravaszul kitalalt hazugság is lehetett, amit az 1947-ben elkövetett gyilkosság eltüntetesere talalt ki.

A regi dramat elö astak es az ügy tisztazasat napi rendre tuztek.

Amerikaban, ezzel szemben Lili kezeben nem volt olyan okmany amivel a haborus evek elmenyeit igazolni tudta volna. Sandor orosz fogsagarol szolo allitasat fiat mento anyai manovernek hittek. A bunugyi kivizsgalas alatt, magas biztositek - bail - lefizetese utan, Sandor ugyan szabad labon maradt, de szigoruan korlatoztak mozgasi szabadsagat es megelhetesre nehezen talalt munkat. Miutan oroszul is eleg jol tudott beszelni, egy orosz-osztrak petroleum termelo ceghez allt be vigecnek es majdnem harom evig, motor-biciklizett az orosz es az amerikai zona benzin kutjai kozott.

Ragalyi Lili ezalatt minden jarhato utat megprobalt ki-jarni, de nem erte el az eredmenyt, hogy viszontlathassa a fiat. Congresman-janak a segitsegevel az elnok hivatalig eljutott, de mindenutt megdonthetetlen bizonyitekot kertek Sandor orosz hadi-fogsagarol 1947-ben.

Veletlen megoldas, Isten csodaja -Ragalybol, Magyarorszag-rol erkezett.

A nyolcvan szobas Ragalyi kastely kifosztott haloszobajanak egy ejjeli szekreny fiokjaban a Lilivel levelezo oreg tisztelendo ur talalt ket Szibereiabol erkezett levelezolapot amit a Nemzetkozi Voros-kereszt pecsetjevel Sandor kuldott haza 1947-ben. Par soros, kezirassal udvozletet kuldott a csaladnak karacsonyra...

A josagos plebanos ertekes postajat a Nemzetkozi Voroskereszt kozpontjaba kellett hitelesitesi kervennyel bemutatni, akik igazol-tak a levelezolapok valodisagat es a tenyt hogy a sziberiaban tengodo foglyok kezebol vettek es hoztak Europaba az uzeneteket.

Sandort vegre felmentettek a gyilkossag gyanuja alol es megkapta a bevandorlasi engedelyt az USA-ba Amire mar nem volt szuksege, mert az 1956-os szabadsag-harc leverese utan, az akkor Ausztriaba menekult fiatalokat soron kivul fogadott be minden orszag.

Az USA-ba több mint ötvenezren jöttek. Ezek között, mint szabadság-harcos, az első repülögépek egyiken, Sándor is át tudott jönni. és a család végre, 1956-ban, együtt ünnepelte a karácsonyt. Boldogá jogosan , de nem a legszabályosabb beutazás után.

Hogy 1947-ben ki volt Ragályi Lili fiának az alter-egoja, vagy, hogy ki lopta el és használta fel Sándornak az iratait az soha sem derült ki.A másik Lukács Sándort elnyelte a történelem.

Otthonról egyre kevesebb uj menekült érkezett Salzburgba. A vas-függöny nagyon is elérte a célját. Amikor 1949-ben Becsbe érkeztem és londoni kapcsolatom révén egyszer a megszálló angol tisztek klubjában ebédeltem, kinevettek amikor földbe ásott aknákról és három soros drótakadályról tettem említést.Pedig szerintem, utána nézhettek volna annak,hogy mi készül a magyar határon.Azóta rájöttek már, hogy az általuk említett futó szarvas nem szakitja össze és nem robbantja szét a sok száz kilométeres keritést a két ország között és, hogy minden régebbi elképzelésnél is veszélyesebb vállalkozássá változott a szabad világba való átjövés.

Egy háboru előtti országszerte tisztelt szoc. dem.képviselő akit a Rákosi korszak alaposan meghurcolt, egy ilyen csodaszámba menő szerencsével Becsbe érkezett.A New-Yorki Magyar Bizottságtól kaptuk a hirt,hogy ennek a végre kiszabadult szerencsés menekültnek az üdvözlésére Peyer Károly, volt szocial demokrata képviselő át fog jönni Salzburgba, hogy minél előbb találkozhasson egykori barátjával. Az öreg ur bennünket is meglátogatott, és vallonveregető modorban beszélgetett a multról és mostani mindennapos esetekről.Mondókáiban valamiképpen előfordult Horthy Miklosnak a neve,amihez azonnal hozzá fűzte, hogy ....hát igen, a kormányzó a maga modján igyekezett megállni a helyét,de nagyon

272. Niamzik

niamzik

fogok bele tenni, mondja meg, hogy hogy szereti? -

De Miska felallt es kozbeszolt:

-Kavet majd a Steinben iszunk. Ugy gondolom, kedves batyam, sietnunk kell; rovidesen befut mar a becsi vonat, ne kessunk le a talalkozasrol.-

Felem fordult.- Valoszinuleg negy utan tudok csak visszajonni. Telefonalok, hogyha kesnek.-

Peyer rovid - kezet csokolommal - tavozott es en remeltem ,hogy a fobe-loves kerdesere ezzel aztan pontot tettunk

Aigner Strasse 85-be, a Madyek hazahoz altalaban nem szoktam vendeget hivni. Ha valakivel talalkozni akartam, elmentunk egy vendeglobe, vagy valamelyik espressoba. Bridgelni is rendszerint Daroczyeknal, Marsovszkynal vagy Miskanal, es ha Salzburgba jottek, akkor Mikecz Tamaseknal szoktunk.Ez alkalommal, kivetelesen, megis hozzam jott a tarsasagg.Ahogy a szobamba leptek, Miska elkomorodva nezett iroasztalomon egy mosolygo fenykepre es csendes haraggal azt kerdezte :- Minek tartja azt a kepet? Ennek a dolognak vegervenyesen vege van mar.Vagy meg var valamit tole? - (B.J.-nek volt a fényképe)

- Ha haza jovok, nem var soha senki. Nem szeretek ures szobaba jonni..Legalabb egy mosolyt latok, amikor belepek..Nincsen semmi mas jelentosege.-

-Ha meg nincsen,akkor minek nezi?- kerdezte es lattam, hogy igazan meg van bantva.

Vallat vontam.Megfogtam a kis fenykepet es kepkerettel egyutt bedobtam a kis vaskalyha lobogo tuzebe.Bridge tarsasagunk szotlanul nezett ossze es en tudtam ugyan, hogy kisse szinpadias volt a gesztus, de jol esett latnom, hogy ugyan mi van?Lehetseges

hogy Miska a közel multamnak erre a rövid emlékére féltékeny ? Pedig az valóban kivégezte már az emigrácio futó szallagja. Nincsen semmilyen folytatása...

Kávét adtam, játszani kezdtünk.Miska váratlanul letette a kártyát, körbe nézett és ujra kezdte:-Van még egy további keresem: (Ejha, az előbbi megjegyzéset keresnek hivják- gondoltam.)

- Alicekam, nagyon szépen kerem hogy minél előbb költözzon ki ebből az átkozott házból.A maga vaskályhája életveszélyes. maga minden éjjel tömény szengáz árnyékában alszik. En nem tudok megpihenni, mert magát a fulladás halálától féltem.Mondjatok- fordult a többiekhez, igazat mondok-e vagy bolondot beszélek?-

- Miskának tökéletesen igaza van szólalt meg Marsovszky Pali ,az orvos. - En akartam szóba hozni, hogy ne játszon a veszedelemmel .Ne maradjon ebben a szobában. Költözzön egy központi fűtéses , tiszteseges szállodába.-

- Tudok egy remek helyet,- vágott közbe Draskovits Mundus, -Egész közel, a Revertera grof kastélyának a gazdasági épületéből otthonos kis szállodat csinaltak. A kastélyt most az amerikai konzul berli .Ott lakik a családjával. A Gashausban nehány katona család lakik.Maga ottan berelhetne egy fürdőszobás szobát.Azonfelül ottan katonai biztonságben lenne., aminél jobbat igazán nem kívánhat.(Amiben aztán alaposan tévedtek, de ez csak sokkal később bizonyosodott be.)

- Ez lenne a legjobb megoldás,- duplázott rájuk Miska . mert ennek a sürün benőtt, elhanyagolt kertnek a közepében, csak az nem mászik be az emeleti ablakon, akinek éppen nincsen mersze,- A Schloss-Gasthausban minden tekintetben igazán jó helyen lenne.-

Ezek utan,nem maradt mas hatra, masnap megneztem, es kibereltem a Gasthausnak a templom udvarra nezo, furdoszobas sarok szobajat.

Madynek azt mondtam, hogy hivatali eletem most ugy alakul, hogy gyakran kell majd otthoni idomben is emberekkel tanacskoznom,amit itthaluk, termeszetesen nem tehetnek meg, igy fajo szivvel el kell mennem, es ezutan majd szemelytelen szallodai szobaban fogok lakni.

- Ugyan Alice, ne legyel csacsi,A padlasunk szebbnel szebb antik butorokkal van tele.Valogasd ki abbol, ami neked tetszik. Rendezd at a gasthausi szobadat, es amikor majd sor kerul a kivandorlasra, akkor visszahozol mindent.—

Ezzel az engedellyel nagyon boldogan eltem is.Amerikai indulasom napjaig nekem volt a legotthonosabb, legelegansabb szalloda-szobam egesz Salzburg varosaban.

Elso ejszakam reggeli orajaban olyan hangos harangzugas verte ki belolem az almot, mintha egy bazilika valamennyi harangja az en fejemben kongott volna. Ettol kezdve aztan ezt az eghez szolo, melyen zengo zene-bonat minden oraban megismeteltek.

Innen el kell mennem,- gondoltam-Itt meg aludni sem hagynak. Elkoltozom, mihelyt talalok egy csendes helyet.De persze nem talaltam.Nem is nagyon kerestem.Es a kovetkezo ket het alatt ugy megszoktam az imara hivo kongatast, hogy attol riadtam volna fel, ha elmarad a hajnali harangozas.

Padlas kirandulasomnak volt egy masik meglepetese. A gyonyoru butorok mellett minden sarokban ujsagok hevertek, torony magas kupacokban.Amikor belejuk neztem azt olvastam,

hogy a nemet haborus bunosok Nurnbergben lefolytatott targyalasanak a szoszerint idezett tudositasat tartam a kezemben.

Madytol emgedelyt kertem, hogy elolvashassam az egeszet. Mire o csak annyit mondott:

- Olvasd vegig, hogyha birod. En legszivesebben tuzre raknam az egeszet.De a fivereim nem engedik.Te is tudod,hogy mit erzek Hitlerrel esa nacikkal szemben.Az akasztofat szazszorosan megerdemetek.De azt a modot, ahogyan a nemzetkozi szamonkerok eliteltek, lekezeltek, meggyalaztak az egesz nemet nepet, elfelejteni es megbocsajtani mi nem fogjuk sohasem.Hamarabb felejtjuk el a varosok porra bombazasat,a het keserves esztendonket, mint azt, ahogyan Nurnbergben keresztre feszitettek Nemet orszagot. —

Masnap mindent elmondtam Miskanak.Meglepetesemre azt valaszolta,- Ha ram hallgat , nem olvassa..Felkavarna annyi minden fajo emleket.Szamunkra csak az a fontos, hogy a kormanyzonk egy percig sem volt vadlott. Tanunak vittek oda. Horthy vegre elmondhatta hogy a nemetek mit kovettek el minalunk, es hogy hogyan keszultek az orszag jovendojet mindorokre tonkre tenni. —

Amiota hivatalunkat a parshi lagerbol az ujonnan atepitett Hellbrunn-i lagerba helyeztek at, es en az "elvarazsolt " villabol a Schloss Gasthausba koltoztem, a kozlekedes sokkal korulmenyesebb lett, akar a munkahelyemre, vagy ha a belvarosba kellett mennem,Szobamtol a templom udvaron keresztul oreg harsfak lombsatora alatt hosszu fasor vezetett az autobusz megallohoz. A Salzach folyo tulso oldalanal pedig, barmerre igyekeztem menni, a torvenyszek barokk palotaja elott, at kellett egy masik autobuszra szallni, ami alaposan megduplazta az uton toltott idomet, es esoben es hoban igazan nem volt trefa.

277./

A hellbrunni orias taborban minden menekültügyi organizacionak megvolt a sajat barakkja. A mi irodank a taborvaros közepeben diszelgett, magas cölöpökön allva.Kivülrol nagyon csinosnak latszott, de belül a szoba padlok resei között az alattunk zöldelö mezönek a füszálai mosolyogtak rank nyaranta, telen pedig a havas szellö süvitett be minden oldalrol az ajto meg az ablakok mellol, amivel kis vaskályhaink langolo tüze nem tudott megbirkozni.Ez volt az egyre erösebben kinzo homloküreg gyulladasomnak a magyarazata, legalább is a fül es gege orvos velemenye szerint, aki azt igerte, hogy egy kis operacioval minden bajomnak veget tudna vetni.Igy hat december 20.-an bevonultam az apacak Salzach parti elegans kis korhazanak egyik privat szobajaba. Közérzetem azonban a mütét utan is ugyanolyan gyalazatos maradt, mint volt, amikor bejöttem. Tudtam tehat,hogy karacsonyra nem tudok majd hazamenni. Nagy különbseg amugy sem lett volna. Ottan is csak idegenben, es egymagamban, töltöttem volna a szent estet.Elhataroztam, hogy nem fogom ezert magamat sajnalni.Nem kesergek, nem pityergek. Somerset Maugham egyik regényet olvasom majd (az ö könyveibol igyekeztem angolul tanulni.) es elalszol a betük felett.Ezt a korhazban is meg lehet csinalni. De az apacak mast terveztek. Este hatkor énekelve , egy gyertyaval a kezükben, hosszu sorban a szobamba jöttek. Leterdeltek az agyam körül, imadkozni, vigasztalni kezdtek.Addig predikaltak, simogattak amig el nem sirtam magamat.Ezek utan ajtatosan keresztet vetettek, elbucsuztak es azt igértek,hogy helyettem es enertem is, odalent a kapolnaban, imadkozni fognak. Ök elmentek, en meg aztan magamra maradtam, bekes templomi csendben, es elmerengetm azon hogy miert nem küldött üzenetet,miert nem telefonalt senki. De ugy vettem hogy az orvosok rendeltek el, hogy hagyjanak aludni, ne zavarjon senki.Olvasastol,

278/1

elalvastol elment mar a kedvem. Az ablakhoz mentem es kibamultam a hohullasos szep éjszakaba. Haza gondoltam, Szent Endren voltam. Tudtam, hogy kis családom is ram gondol mostan. Gyertyak égnek a karácsonyfán, talan csillagszoro is szikrazik. Az ajandekaim vajon megjöttek-e időre? Mit hozott a Jezuska nekik? Fogjuk-e meg latni egymast? És ha igen, akkor mikor? Hiszen ok nem tudnak idejönni, és ha igaz, en nem mehetek többe haza...

A ho ezalat nagy pelyhekben egyre sürübb forgatagba kezdett. Egyszerre csak vilagos kek vakito villamok cikáztak a sötéten gomolygo felho függöny felett és nappali fényben tündökölt az ősi várnak mesekönyvbe illő képe. Villám utan elmaradt a mennydörgés is. Azt meselték a helyi bölcsek, hogy ez a csoda az atkozott fön meleg szelenek a jateka, karacsonyi ajándéka, és a salzburgi tél különleges baja.

Gyönyörü szép orchidea csokrot tettek masnap reggel az ágyam melletti székre. Miska kedves üzenetet hoztak a viragok, amit titokban nagyon vartam és hianyoltam tegnap. Bar tudtam hogy karácsony napját, minden évben, kizárolag az édesanyja emlékével éli.

Barátimtol ezután egyre több és több viragot, levelet és üzenetet kaptam. És váratlanul egyszerre csak diszmagyarba öltözot, negy kis lány jött ágyamhoz a betegszobába. Kézzel varott játék-babát raktak az ölembe, és kicsit hamis, csilingelő gyerek-hangon MEnnyből az angyal-t daloltak hozzája. A taborokból azutan, három asszony tömérdek ajándékot hozott, -himzett párnát csipkés teritöket, mézes kalácsot, sütemény-feleket, emlékeket, köszönetet, halat, amit álmomban sem vartam és sohasem remeltem. Ennyi kedves ajándékot, soha életemben nem kaptam mostanaig. Szazszorosan megjutalmaztak azért amit évek során en igyekeztem tenni értük

28.-an meglehetosen rozoga voltam meg, de siman haza-
küldtek.Nem maradt mas hatra, magam erejebol igyekeztem meg-
gyogyulni es fel arbocosan vartam az uj evet.Szombat reggel
telefonalt Miska, hogy este hetkor eljön ertem .Kettesben fog-
juk ünnepelni a gyogyulasomat és a szilveszter-estet.Vacsorara
meg vagyok a Goldener Hirschba hivva.

Megköszöntem, de megmondtam, hogy nyavalyas vagyok, a
hajam ugy néz ki, mint egy lankadt szénaboglya, igy nem tudok
vacsorázni menni.

- Magat hivtam, nem a frizurajat, - vagott közbe Miska-
-Szep lesz, akarhogy fog majd kinezni. Az a fontos, hogy együtt
legyünk - es letette a kagylot.

A gazdasszony, amikor latta, hogy sikertelenül probalok
fodraszt talalni, bevallotta, hogy valamikor hajat fesült,azt
tanulta, es végül olyan csodas hajkoronat varázsolt össze,hogy
megcsodaltam tükörképemet es felvettem a legszebb ruhamat.

Már a bárnál különleges italokkal vártak bennünket.Illatos
orchidea csokor diszelgett megszokott asztalunkon és a lucullusi
vacsoranknak jóval éjfél után lett csak vége. Ugy nevezett
gyogyulásomat a legfelsö fokon ünnepeltük, aminek aztan uj év
után meg is jött a böjtje.Két héttel később megint operáltak,
es bár az orvos azt igerte, hogy mütet után igazán meg leszek
mentve, állitása nem volt igaz .Elölről kezdtem mindent ,ujabb
gyogyulási utat kerestem.Véletlenül azt is megtudtam, hogy az
altatás alatt, olyan erös vérzést kaptam, hogy a vágást vissza-
varrták, homlokomig nem mentek fel , és úgy döntötek, hogy egy
következö mütettel fognak rendbe tenni. De ebböl nekem elegem volt.

280./

Vakaciojarol idokozben visszajott az a Primar Arzt, akihez eredetileg szerettem volna menni.Keresemre mindjart masnap fogadott is.De amikor elozetes kalvariamat elmondtam neki, szarazon kijelentette, hogy egy masik kollegatol nem veszi el a pacienset.

-Nem malpractice vadat akarok emelni ellene.En szeretnek meggyogyulni vegre- mondtam. A hibat kulomben is en csinaltam. Miert mentem ahoz a felcserhez? Az edes apam sebesz professzor volt. Nagyon jol tudom, hogy minden rendes orvos irtozik egy kolleganak bajt csinalni.-

- Ki volt a maga papaja? - kerdezte.

Amikor megneveztem, nevetve ugrott fel az iroasztala mellol. megolelt, meg is csokolt,- De hiszen Geza az en kedves vadaszpajtasom volt.Haboru elott gyakran mentunk fajdkakast loni a Gratz melleti Alpokba. Evek ota meg levelet sem kaptam tole. De, persze, most mar ertem, -

Ezek utan azonnal a gondjaba vett.Felfektetett a hatalmas rontgen-asztalra.Minden oldalrol atvilagitott es belenzett a fejem minden eldugott sarkaba.Megallapitotta, hogy a homlokuregemnek semmi baja sincsen.Minden panaszomnak egy elhanyagolt allergia az oka.

- Az elso operacio egy teves diagnozis volt es egy komoly hiba.A masodik kriminalis buntett. Egy harmadik viszont kozonseges gyilkossag volna- fejezte be. -Injekciokkal teljesen meg fogom gyogyitani.Holnaptol kezdve, minden harmadik nap jojjon ki a korhazi rendelombe.Egy honap mulva, a kura vegen egeszseges uj eletet kezdhet.-

Ugy is lett.Es, amikor fizetni akartam, nem fogadott penzt el tolem. Ajandek maradtam az edes apam emlekenek.

281/1

Munkank az irodaban ez alatt az ido alatt alaposan felgyülemlett. Megtoldottuk tehat a munkaidot, es rovidebbre fogtuk az ebedszunetet. Egyik ebed utan Miska elore ment az irodaba, en pedig valami olasnivaloert a kölcsönkönyvtarba siettem. Amikor a folyoparti autobusz vegallomashoz ertem, frissen sütött rantott hal szaga töltötte be az egesz teret. Rendeltem magamnak egy vacsorara valot, es ameddig a csomagolasra vartam, egy lodenkabatos kover ember lepett elem. Megragadta a karomat, es rekedt hangon suttogni kezdett.

- Szentpaly Istvanne? Ez maga ? A Nagy Mihalynak a titkara?

- Ki maga ? Es hogy mer engem leszolitani ? -tertem ki az utjabol es rendöri segitsegert igyekeztem körbe nezni.

-- Fontos, amit mondani fogok, es nem fogom megismetelni- suttogta,- Azt üzenem az ezredesnek, hogy minel előbb szedje fel a sátorfajat, es menjen innen valamerre, messze.-

-Nem szoktam üzeneteket hordani.- vagtam oda, es szabadulni igyekeztem. - Ha van valami mondanivaloja, menjen ki a Magyar Irodaba. Nagy ezredes most is ott van..Mondja neki azt, amit üzenni szeretne. Ebből a jatekbol hagyjon engem ki.-

Meg tolakodobban az utamba allt. Megragadta a felkaromat es rendületlenül folytatta a mondokajat.

- Kimennek, hisz ezert jottem. De eszrevettem, hogy most már engem is figyelnek, Nagy bajt hoznek mindkettönkre, hogyha megint találkoznánk. Nagy Mihalynak mondja meg, hogy talaljon egy uj vonalat maganak.. Es ezentul ne csütörtökön ,hanem pentek este menjen ki a megbeszelesekre.

—A jelszo tovabbra is, nyolcas barak tizenharom es a pezsma azt üzeni, hogy a lista be van töltve. Azon kivül jobban tenne hogyha ezek utan masutt lakna! Megertette ?- hörögte es szemere huzta a kalapjat.

-Egy szót sem értek az egészből.Ebből a játékból hagyjon ki engem.Nekem ehez semmi közöm,- tiltakoztam.

-Nagy Mihály pontosan tudni fogja,hogy miről van szó.Azt is tudja, hogy én ki vagyok.Mauthausenben ő segitett rajtam, most én segitek neki.Azt üzenem, hogy ne játszon a tűzzel.Menjen innen ameddig még mehet, Nyitva áll az utja Amerikába, vagy ha akar, mihozzánk is jöhet, nálunk is szivesen lenne látva.-

Hangot váltott, rám vigyorgott és gunyosan hozzátette:

-Magának sem ártana,ha egy kicsit ovatosabb lenne.-

Elhallgatott és mint aki jól végezte a dolgát, sarkon fordult, elballagott és másodpercek alatt nyoma veszett a mellék utcak sötétjében.

Közben az autobusz is beérkezett.Arra volt csak időm, hogy a vacsorának valót kifizessem és uton voltam máris a Hellbrunn-i Lager felé.

Miska köve dermedt,amikor a beszámolómat végig hallgatta.

- Te Jó Isten ! hogyan volt ez lehetséges? Honnét tudta ez az alak,hogy maga kicsoda? És azt, hogy mi a neve? Csak úgy egyszerűen leszólitotta?Hogy mert egyáltalán Salzburgba jönni ?És mi ez a sok zavaros hülye szöveg?

- Hát a leszolitashoz volt ugyan bátorsága, bőven, de azután meggondolta, és odább állt.-

Miska a méltatlankodást sietősen abban hagyta és valamifele magyarázatba fogott.

- Alicekám, sajnálom,hogy ilyen inzultusnak volt kitéve. Kérem, felejtse el az egészet.Hiszen az egésznek semmi értelme sincsen.Tudom, hogy az a szerencsétlen alak kicsoda. Fogoly-társak voltunk valamikor Mauthausenban.Közös barakba voltunk zárva. -

283./

A halandzsazas akkoriban föld-alatti tolvaj nyelv volt Akkor sem volt sok értelme, de időt töltöttünk vele, és azt hittük, hogy a besugókat vezetjük azzal felre.A pezsma név is ott született, ott talán meg volt vala-mi átvitt értelme. De ez ma már tiszta agybaj. Szerintem a szerencsetlen tisztara meg van bolondulva. Felejtse kérem el az egészet! -

--Elhiszem, hogy az egesz jelenet csak egy régi lazalomnak volt az eredmenye, beleértve a pezsmat meg a jelszavakat. - szakitottam felbe, - de a veszélyekke; való fenyegetést, és a távozásra való figyelmeztetést, még-sem lehet teljesen semmibe sem venni.. Szertném tudni, hogy mi van emögött a cirkusz mögött? Elvégre már más oldalról is hallottunk néhány hasonlo szöveget . -

- -Komolyan kérem, az egeszet felejtse el.Semmi sincs mögötte. Fontoskodas csak az egesz., nincsen semmilyen alapja.Kar az ilyesmivel időt tölteni. Menjünk inkább vacsorázni. Remélem maga is éhes? Elviszem a Till-Eulenspiegelbe, tudom az elegáns toronyszobájukat maga is szereti. —

Ott hagytuk az irodankat és elindultunk a kis autoban. Tudtam, hogy a téma ezzel be is van fejezve mára, de a feltö gondolkodás velem jött a vacsorara.

Par nap mulva levelet kaptunk a német-országi magyar iroda vezetőjetől. Azt kérdezte, hogy megkérhetnek-e bennünket, hogy a németországi amerikai követ anyosat en kisérjem, jövo hetfőn Becstől Genfig, a végre kiharcolt családi találkozóra? A követ magyar felesegének az édes anyja, ugyanis, a legerősebb diplomaciai huza-vona és közbenjaras ellenére sem tudott mind maig utlevelet és kiutazasi engedelyt kapni. Ezt most végre megadták neki, jövo hetfőn, tehat, az orient expresszen fog kora reggel kierkezni Becsbe.Utazasat, gyenge egészségen kivül, megnehezíti az is, hogy magyaron kivül, semmilyen mas nyelvet sem beszél.

Nagy szükseg lenne egy megbizhato utitarsra, aki Becstol Genfig vele tudna menni.A muncheni magyar iroda szerint em lennek az ideális partner erre a feladatra.

Miska azonnal felhivta oket es kategorikusan kijelentette, hogy engem semmi körulmenyek kozott sem lehet az orosz zonaba küldeni, Es miután mi nem tudunk Becsben csak ugy kapásból, megfelelo utitarsat megnevezni, a kiséret kerdeset Német országban nekik kell megszervezni.

A levelben meg egy par soros szomoruüzenet jött szamomra Krisztinától. Azt irta, hogy Zichy Imre halálos auto balesetnek lett az áldozata. Kovacs Aladár vigasztalhatatlan. Vissza akar vonulni a Szabad Europától és valoszinuleg Romaban fog majd nyugalomba menni.

- Ez mar a harmadik auto-s halal az utobbi két honap alatt- mutattam Miskanak a kis levelet.

-Zichy a radioban nagyon éles hangon kritizálta az otthoni helyzetet. Ilyesmit a kommunistak nem szoktak egyszeruen zsebre tenni ,- jegyezte meg Miska.- A baleset már jó ideje várható volt. Halálos gazolasnak meg van a kiprobalt receptje.

Amikor penteken ebed után az irodaba értünk,Mikecz Tamas várt rank, azzal a hirrel,hogy Judith nem jött vele,mert masnap fontos üzleti megbeszelésük lesz majd Becsben, de Tamas remelte hogy ma este együtt foguk vacsorazni, es Tasziloval, vagy Paliekkal összehozunk egy bridge partyt. Miközben esti programunkat tervezgettük, varatlan telefon hivas erkezett a Goldener Hirsch szallodából. Azt kerdeztek, hogy alkalmas volna-e, ha most a nemetorszagi amerikai követ titkara kilátogatna-e hozzank,mert iratokat es köszönö levelet hozott Mrs. Szentpalynak, aki jövo hetfön a követ anyosat fogja Becsből Genfbe kiserni?

285,/

Miska türelmet kért a válasz adásra és felháborodva hívta a müncheni Magyar Irodát, hogy magyarázatot kérjen erre az érthetetlen jelentkezésre. Közben azok éppen bennünket igyekeztek elérni, hogy kimagyarázzák sajnálatos baklövésüket.Tévedésből valaki ugyanis azt jelentette a követnek, hogy a kiséres kérdése meg van oldva és az öreg dámának jövő hétfőn én leszek az utitársa.Miska hivatkozott a pár nap előtti szóváltásra, és a személyemre fennálló különleges helyzetre, amikor Tamás is beleszólt a kínos vitába és állitotta, hogy az elmult évek során javara változott a bécsi helyzet.Miska engedjen engem erre a rövid kirándulásra.

A kedélyek megnyugvása utána a német-országi küldöttel is egyenesbe hoztuk a kiséres további részleteit és Tamás igéretet tett arra, hogy egész idő alatt vigyázni fog rám és, ha bárhova megyek, fogmi fogja a kezemet.

A szombati indulaskor egy sereg jó tanácson kivül, Miska még azt kérdezte, hogy mit fogok csinálni, ha a követ anyósa hétfőn reggel nem érkezik Bécsbe?

-Megkérem az ausztriai USA követet, hogy telefonáljon Bonn-ba, tisztázza a helyzetet azokkal és beszéljük meg, hogy azután mi lesz majd a tennivaló.-

-Azok az idők már elmultak, amikor maga egyszerüen beállitott a követhez.- magyarázta Miska. -Magának fogalma sincsen arról, hogy milyen komplikált a követi hivatalok protokollja.Ha nagy protekcioja van, akkor egy heti várakozás után, talán be tud jutni a követnek az előszobájába, de arra, hogy magával a követtel beszéljen, aligha fog sor kerülni.-

- Engem a protokoll nem érdekel-vágtam közbe,- és fütyülök a követre.Ha netalán bajba jutnek, meg fogom majd találni az utat

hogy erintkezesbe lepjek a nemet-orszagiakkal. A tobbi aztan az o problemajuk, en abbol mar kimaradok.-

Elbucsuztunk.Boldogan ültem be Tamas szep uj autojaba, es elveztem a nem-reg elkeszült Autobahn szeduletes sebesseget. Rekord ido alatt Becsben voltunk, ahol Judith boldogan fogadott. Nem vart segitseget kapott szemelyemben a vacsora alatt folytatando angol nyelvu ismerkedeshez es uzleti targyalashoz.Tamas ugyanis az amerikai Studebaker auto vallalat ausztriai kepviseletet kivanta megszerezni es a „Drei Huszaren" nevu luxus etteremben, veget nem ero menu soran, pezsgos hangulatban kezdtek neki az uzleti beszelgetesnek.

Judith masnap a Sacher hotel hangulatos reggelizojebe jött el ertem.Onnan indultunk varost nezni.Elsetaltunk a Kärntner-Strasse környekere,Megbamultuk a kirakatokat, amik tömve voltak az öszi divat uj ruhaival, szörme csodakkal. es latvanyos mindenfele ujdonsaggal. Elveztem es csodaltam, hogy az 1949-es haboru-utani szürkesegbe burkolt Becs micsoda nagyvilagi varossa valtozott azota.

- A szokasos vasarnapi esti bridge-partyt ezen a heten városi otthonukban Piatnikek rendeztek meg. Judith megkerte öket hogy ehez a barati összejövetelhez ma este emgem is hozhassanak magukkal.Igy tortent, hogy ennek a kellemes, semmittevo lusta napnak a veget a kartyak kiralyanak a kartya-asztalanal jatszhattam vegig.

Hetfo reggelre a Sacherban, korai ebresztest es szobamba küldött kavet kertem, es egy oraval az Orient Express erkezesi ideje elött kimentem a Keleti Palyaudvar erkezesi oldalara,hogy a talalkozas megrendezesenek minden reszletevel tisztaba tudjak jonni.Megneztem, hogy melyik sinparra fog befutni a vonat, es hova kell allnom, hogy a varva vart vendeggel el ne kerüljük egymast.

Azutan megkertem egy vasuti tisztet,hogy legyen segitsegemre a zokkenomentes talalkozas lebonyolitasahoz.

Varakozo örömmel köszöntöttem a lassan bepöfögö behemot nagy mozdony erkezeset. Közvetlenül az expresz orra melle alltam, ahonnan az erkezök egesz sorat végig tudtam nezni es lestem,hogy a kiözönlök seregeben mikor fogom megpillantani azt a vörösroka-bundas, kek turbanos, santikalo öreg damat, akivel a következö gyorsvonaton Svajzba fogunk menni.Vartam, lestem, miközben kiürült az erkezesi jarda teljes hosszu folyosoja, de vörösroka bundat senkin sem lattam.A vasuti tiszttel végigmentünk valamennyi wagon minden folyosojan, atkutattuk a halokocsi fülkeit, kikerdeztük a szemelyzetet, de elöre rendelt fekvöagy lemondasról, lemaradt regisztralt utasról, gyengelkedo öreg hölgyről senki sem tudott semmit.

A sikertelen radez-vous utan nem maradt mas hatra,elmentem az amerikai követsegre,hogy erintkezesbe tudjak lepni a nemet-orszagiakkal.

Az oriasibarokk palota bejarata többemelet magas boltives terembe nyilott, ahonnan szeles feher marvany lepcsö vezetett az emeletre.Nehany also fok utan szeles marvany plattformra jutott fel az ember,ahonnan ket iranyba indult tovabb a feljarat. Fegyveres ör allta el a tovabb menes lehetöseget es kategorikusan kijelentette, hogy jöjjek ujra maskor, mert a követseg ma be van zarva,Labour day van, nem dolgozik senki.

- Jelentsen azonnal annak, aki szolgalatban van,-toppantottam. Nem vagyok hajlando holnapig varni. Nekem ne mondjon olyant, hogy senki sincs a követsegen.

- Mi történik itten? - szolalt meg mögöttem egy varatlan hang.

Megfordultam. Egy nagyon elegans, jokepu ur allt mogottem, aki lathato rosszalassal halgatta nezetelteresunket.

A katona a hang hallatara lekapta vallarol a fegyvert,ossze-vissza hadonazaott vele es feszes vigyazz allasba lendult.

—Kerem legyen a segitsegemre,- mondtam,- es a joveveny elebe leptem.-A nemetorszagi USA kovettel akarok beszelni, es ez a gorilla azt mondja, hogy ma senki sincs a kovetsegen,jojjek visz-sza maskor.-

- Maga minalunk a nemetorszagi kovettel akar beszelni ?-nezett vegig rajtam. mire termeszetesen bemutatkoztam.Ertelmesen es minel rovidebben elmondtam, hogy a Hungarian Welfare Committe-tol jottem a kovetnek a keresere ,azert vagyon Becsbeb mert....stb.stb.

Beszedem kozben, szep lassan odalepett mellem, karon fogott egyet mast kerdezett es elindultunk az emeletre.Kozben neha meg meg alltunk es amire a bejarathoz ertunk, nyitott ajto vart bennun-ket, ahol hajlongo tisztelettel vartak minket Egy urat kozulük, bemutatott nekem es rank bizta, hogy jelentsük a problemat Bonn-nak ,es hallgassuk meg, hogy azok mit akarnak?.Bucsuzott es elindult azokhoz, akik sorban allva vartak.

Elegans fogado-szobaba mentunk, ahol kave mellett megbeszel-tük hogy mit kell a kovetnek jelenteni es mire akarok utasitast kapni toluk?.

Eleg hosszu varakozas utan a telefonalgatasbol azzal jott vissza, hogy a nemetorszgiaknak csak egy oraval ezelott telefonaltak Budapestrol, hogy az oreg dama indulas elott eszmeletlenul esett ossze, korhazba vittek, most is ott van, utazasra egyenlore gondol-ni sem lehet.A kovet koszoni, amit eddig tettem,Egyenlore varnunk kell, es tovabbit a salzburgi irodankkal fognak megbeszelni.Az itten kovet, pedig- az az ur aki a lepcsohazbol ide vezetett,-a maga reszerol is koszoni a jotttomet es azt uzeni, hogy ha kedvem tartja,

egy-két napra legyek a követseg vendége Becsben.Megköszöntem, de mondtam, hogy az első direkt vonattal Salzburgba megyek vissza, és megkértem hogy értesitsék irodánkat a másnap reggi vonatom és érkezesem idejéről.

Majdnem déli két óra lett, mire Mikecz Tamást hivatalában meg el tudtam érni.Elmondtam a történteket, mire nagy örömmel kijelentette, hogy ma este náluk fogok vacsorázni Mattersburg-i otthonukban, ahol üdvözölhetem a vasfüggönyt is ami az ő téglagyaranak a keleti veget disziti a magyar határ szélen.

-Megsimogathatja a drothalozat innenső oldalát és megköszönheti a tüskéknek, hogy egykor élve átengedtek-tette hozzá,széles vigyorral.Tamasek már teljesen megszoktak a dőbbenetes képet. A magyar határőrök néha ivóvizet kértek a gyári munkásoktól és trefalkóva kurjongattak egymásnak.

Szivszoritó, kiserteties érzés volt a félelmetes drót szörnyeteg innenső oldalárol az aknákkal beágyazott magyar határföldek felületen tisztára tárolt, göröngyeire nézni, amelyeknek a tulso szélen,folyondárokkal benőtt, gazos erdők szégyenkeztek,' ahol határőrök szoktak lesben bujni és menekülőkre orvadászni.

Falusi kuriak patinás meltoságához hasonlo, dombon épült urihaz volt Judithek burgnland-i otthona, ahol bobitas szobalány szolgalta fel a vacsorát és kedves baráti társaságban, hazai hangulatban perceknek tüntek a bucsuzási órák.

Irodankban másnap délben, úgy fogadtak, mintha az oroszlán barlangjából jöttem volna vissza. Beszámolom után, Miska csak annyit mondott,- Alicekám én magának több tanácsot diplmáciai téren, avagy lecket a protokollról nem igyekszek adni . Maga sokszorosan megérdemli a Maria Terézia rendet, amit azok kapnak, akik a szokástól eltérően oldanak meg reménytelen helyzeteket.

Szokott mederben zajlott tovább a hivatali rumli.Hogyha kellett, és ha neha nem is hivtak, kijartam a taborokba,ahol mindig akadt tennivalo.Karacsony elött iskolai ünnepi estet rendeztünk az iskolas gyerekeknek.GYönyöru magyar ruhat varrtak a mamak, arvalany hajas kalapban, csikosnak öltözve nepi tancokat mutattak be a fiuk a meghivott varosi vendegeknek, amerikai katonaknak, akik tapsot, ajandekot, csokoladet hoztak a gyerekeknek. Nekem váratlanul köszönto, bevezeto és azutan zaro beszédet kellett mondanom angol nyelven, amit sajat meglepetesemre sikeresen meg is tettem.Gyakran jartam a varosi korhazban is,ahol szamon tartottunk minden magyar beteget. Mind két reszrol szivesen lattak. Az apolok is, a betegek is elmondhattak panaszaikat, es ,ha tudtam, egyengettem a felreertett helyzeteket.

Ha itt lenne a kis csaladom/gondoltam neha,- nem ernek ra ennyit törödni masokkal.Talan nem is nagyon erdekelne,hogy mi va velük.Valakiknek talan jol jön,hogy a sors most engem idedobott.

Valamelyik delutan az irodaban magam voltam.Miska a külso dolgokat intezte. Hogy hol es kivel, azt nem tudtam.

- Alicekam ne törje a fejet azon.Jobb ha maga kimarad mindebból.Amit pedig ezekról az ügyekról diktalok, azt felejtse el minel elobb.- Ehez tartottam hat magamat. Szücs Joskanak szemorvoshoz kellett menni.Ducsait a postara küldtem/Vegeztem a felgyülemlett irni valot.Váratlanul egy szürke ruhas, szürke boru, szürke szemu, valamikeppen ellenszenves idegen nyitott be mihozzank.Ügyfeleket, latogatokat mi általaban reggeltol delig szoktunk fogadni/Delutan az irodai tennivalot inteztük.De ez az alak most ugy lejtett bemintha meghivott vendeg lett volna.

- Most jött ki Magyarországról, Ki maga? Ki küldte ide ? Kit keres? - fogadtam.

- Nem keletről, Svajzból jöttem.Nem menekült, hanem ujsagiro vagyok.Nevem Soka Laszlo,- hajlongott előttem és nehany igzolvany-felet tartott elem.

- Foglaljon helyet,- igyekeztem kisse udvariasabb lenni, de a jöveveny valahogyan semmikep sem tetszett nekem.Megnéztem a papirjait,Svajzi ujsagok nevet olvastam rajtuk.Visszaadtam és közöltem vele, hogy Miskara kell varnia, de nem tudom, hogy mikor fog bejönni.Okosabban tenne, hogyha holnap faradna vissza.-

- Tulajdon-képen magával szeretnek beszelni,- kezdte.- a menekültek sorsát és az itteni viszonyokat akarjuk megirni.Erdekes lenne azt megirni, hogy maga, asszony szemmel hogyan itéli meg a problémat és milyennek látja a helyzetet ?

- Sajnalom, de nem all modomban interjut adni.Munka körom kizárja hogy ujsagokban szerepeljek. --

- Kar.- mondta,- De tudja mit - folytatta, mintha nem is intettem volna le,-elviszem magat ma este vacsorazni. Elmegyünk a legdragabb , legelegansabb helyre. Paholyom van ma este a szinhazba. Kellemes estet töltünk majd együtt, nem fogja megbanni,Mit szol ehez?

-Hogyan jut eszebe ilyesmivel előallni? Esti programot magam csinálok és a partnert enválasztom.Az ilyen hangot pedig egyáltalán nem turom. Menjen ki a masik szobaba és varjon ott Nagy ezredesre.

- Innsbruckban Vasvary tabornok mondta, hogy maga milyen bajos, vidám, szellemes asszonyka.Igyekezzek a maga kedvére jarni.- folytatta,-mintha nem is hallotta volna, amit mondtam.

-Velem maganak több beszelni valoja nincsen. Vagy kimegy, vagy őrseget hivok- csattatam fel, és a telefonhoz nyultam.

Szerencsere ekkor mar Ducsai allt az irodai bejaro ajtoban, akinek a lattara a pasas szo nelkül kihatralt a mi szobankbol es, mintha mi sem történt volna Janossal kezdett beszelgetni.

Megprobaltam Miskat elerni, ami sikerült is.Megmondtam ,hogy irodankat szokott ido elött fogom ma bezarni. Ne jöjjön be.Hazamegyek, rendbeszedem magamat es Daroczieknal fogunk kilenckor a bridgepartinal talalkozni.

- Eljövök magaert.Együtt fogunk vacsorazni es Tasziloekhoz en viszem ki magat,- mondta es ezzel a kerdes le volt zarva.

Amikor ertem jött es belepett a szobamba, lobogo haraggal elmondtam a történteket, es megkerdeztem, hogy mifele uri-ember es katonatiszt a Vasvary? Hogy lehet, hogy ki adja a nevemet egy jött-ment idegennek es meg megyjegyzest is ad hozzaja ?

Miska azonnal felhivta Innsbruckot es megkerdezte Vasvaryt, hogy ki az a Soka, aki öra hivatkozott minalunk?

- Nem tudom, - mondta,- Svajzban elö baratoktol hozott ajanlo levelet, de en nem ertem ra, hogy beszelgessek vele.Eleg hamar kitettük a szüret, mert nem tetszett a fellepese.Csak annyit mondtam neki,hogy menekült ügyben csak te targyalsz a sajtoval, forduljon tehozzad.-

Szoval hazudott a Soka, ami viszont nem szokatlan az emigracioban.

Szokott modon, jo hangulatban vacsoraztunk.Kellemes bridge estenk volt Daroczyeknal, de amikor ejfel utan hazamentünk, az Aigner Strassei kanyarban Miska hirtelen fordulattal mellek utra lendült, es hol lassan, idönkent nagyon gyorsan, kis utcakon keresztül sietett hazafele.

- Valaki mar megint követni probal minket ? kerdeztem.

-Csusszon lejebb, az arnyekatol nem latok tisztan hatra,- valaszolta,- Ez most már eleg gyakran fordul elö.Valaki figyel minket. Ennek utana fogok nezni.-

Masnap reggel, het ora tajban, arra ebredtem, hogy valaki a szoba-ajtom kilincset probalgatja kinyitni kivulrol.Az ovatos igyekves halk zajara villam gyorsan ugrottam ki az agybol.Az ajto hoz lopakodtam, es, amikor azt hallottam, hogy valaki a szobam elott leselkedik es hozzam igyekszik bejonni, megkerdeztem, hogy ki van ott, mi tortent es hogy mer engem felebreszteni?

- En vagyok. Soka Laszlo. Okvetlenul beszelnem kell magaval. Kerem engedjen be, ez nagyon fontos.-

- Mi jutott eszebe? Ezt a szemtelenseget kikerem magamnak. Ha beszelni akar, tizkor bejohet az irodaba.De most takarodjon innen es kuldje fel a gazasszonyt azonnal.Annak lesz majd mondanivalom, maga pedig tunjon el minel elobb.-

Az asszony szepegve jott fel a lepcson.

- Ne haragudjon, - kezdte.- az anyosom az udvart soporte, amikor az az ember elebe lepett. Azt mondta, hogy halalosan fontos uzenetet hoz maganak es a szobajanak a szamat kerte.Szegeny oreg mami rettentoen megijedt a halalos fontos szotol, megadta a szoba szamot es majdnem elajult, amikor az idegen egy huszast nyomott a kezebe.De ezert engedte be azutan a hazba. Itt a penz, - mutatta.

_Azonnal ki koltozom, ha ez meg egyszer megtortenik. Semmi korulmenyek kozott es senkinek sem adjak meg a szobam szamat. Ha en varok valakit, azt elore meg fogom mondani maganak. Es csak maga vehet fel uzenetet az en szamomra. Monja meg ezt mindenkinek, es vagy igy lesz, vagy mar itt sem vagyok.-

- Igy lesz, - mondta, - megigerem.- De azutan meg sem lett ugy, de erre sokkal kesobb kerult sor, es azt senki sem latta elore.

Sokanak volt batorsaga reggel tizre a Magyar Irodaba jonni. Miska megvaratta egy ideig, azutan hüvösen, de udvariasan fogadta es azt mondta neki, hogy hivatalos dolgokrol nem kivan beszelgetni, A menekültek helyzetet es problemait pedig okosabb lennne egyenest a menekültektol kerdezni. Azt tanacsolja tehat, hogy Soka keresse fel peldaul Szitnyay Zoltant, nagy nevü, kivalo ironkat, aki bizonyara sokkal erdekesebb kepet ad majd a menekültek eleterol, hiszen ö maga is ezzel a helyzettel kuzkodik.De, azt is elvarja Sokatol, hogy, mint a svajzi ujsagok kepviseloje, az irot a cikkert jaro legmagasabb tiszteletdijjal fogja honoralni...

Szitnyayne, Gitta, baratnöm esti közös vacsoranknal azutan elmeselte,hogy Soka del-tajt polkazott be hozzajuk. Svajzi kapcsolataival tette erdekesse magat es emelyito hizelgessel kert interjut Zoltantol.Azzal kezdte, hogy sajnalja, hogy ebéd idoben zavart meg bennünket, es a Winklerhez szeretne meghivni minket, ahol egy jo ebed utan, kellemes kavezas közben fogunk majd diskuralni.Mereg erös, két nagy koktel mellett kezdödött a beszelgetes. Minden fogas közben a legjobb es legdragabb borokat töltögette poharunkba. A szokatlan lakomatol es az italok hatasatol Zoltán azutan annyira elalmosodott, hogy az ebed vegen mar csak a delutani pihenesre vagyott.A tovabbi interju tehat holnapra maradt. A kerdezgetes sem folyt ugy le, mint ahogy azt hivatalos profik szoktak csinalni. Menekultekrol alig esett szo. Soka nyiltan es burkoltan mindig csak arra tert vissza, hogy a magyar irodaban, mi a Szentpalyne szerepe? Szeretöje vagyok-e a Nagy ezredesnek, vagy csak felek töle ? Milyen az anyagi helyzetem? Van-e penzem, vagy hogy gondjaim vannak? Van-e valamilyen szenvedelyem? — es igy tovabb...

Zoltan ezt talan eszre sem vette,mert a menekult kerdest

szerette volna a nyugati világnak elmondani, de a sok italban ez az igyekvese is elázott. Gitta viszonteles füllel hallgatta a ketszinu beszelgetest es,most a vacsoranal, arra figyelmeztett, hogy vigyazzak nagyon, mert ennek a furcsa jelentkezesnek valamilyen különleges hattere kell hogy legyen.

Egyenlore azonban nem történt semmi.Ami később történt,- nem tudom, hogy folytatása volt-e ennek a kellemetlen probalkozasnak.

Egyik delelött egy almodozo, bus jelenség, Szentpaly Miklos tamaszkodott bejaratunk ajtajara, es siri hangon azt kérdezte, hogy megismerem-e, es szabad-e bejonni?

Miskanak bemutattam Miklost, aki otthon az egész csalad "Sorgen Kind-je volt. Mert 1945-ben, amikor a német megszalok azzal a programmal alltak elo, hogy kozep-iskolas es egyetemre jaro fiainkat ,cserkeszeket es kiskoru leventeket az oroszok elhurcolása elol, biztonsagba akarjak menteni . Nemet országba vittek azt akit el tudtak kapni es ígértek, hogy ott beke[illegible]

A muegyetemistak, köztük Miklos is, vonatjukkal akkor értek Lipcsen keresztül Drezdaba, amikor a gyujto bombak zaporaban mind a két város a földig égett. Az olthatatlan tüz nem csak a házakat pusztitotta el, de megolvadtak a járdák is. Mert még az aszfalt is égett. Akik a tavakban és folyokban, viz ala merülve kerestek menedéket, amikor a felszinre usztak, akkor már az is égett. Az aszfalt lángoló patakja, olthatatlan szönyeggel boritott el mindent.Ebben a lángoló pokolban pusztult el a halálra itélt két város majdnem minden lakoja.A magyar ifjusaggal szinultig megtömött vonatoknak az volt a szerencsejük, hogy a vidékről a városba menekült tömeg megsokszorozta a helyi nepessegnek a nagy szamat es a felgyülemlett személyi es tehervonat zsufoltsága miatt, a magyarországi külön vonatok

nem tudtak a varosi palyaudvarba beallni. .Külső sineken vesztegeltek, ahonnan a varos vegpusztulasat nezhettek vegig. Miklos es meg sokan masok, megtört szivvel, depresszios emlekekkel vergődtek haza később. Ideg összeroppanásból egyik-masik csak nehezen gyogyult ki. Miklos megmaradt az emlekezes fele utjan. Lazalmai időnkent visszatertek. Nagyon ritkan latta valaki is mosolyogni.Hallgatag, szomoru fiu maradt, mindaddig, amig két evvel később felesegül vette a házfelügyelő egyszerű kis bajos lanyat, akivel azutan a Kiraly utcai ősi házban csendes békességben, egyszerűen éltek. A kis palota, amit Miklos anyai vonalbeli görög hajos ükapjatol örökölt, kivulrol eleg egyszerűnek latszott, de boltives szobaiban mindenfele ősi kincsek hevertek halom szamra.

A nemetorszagi haborus pusztitassal szemben, az Ausztriaba irányitott vonatokba gyömöszölt gyerekek sokkal reménytelenebb helyzetbe jutotak.Légi támadasok idején, varosokon kivüli sineken hagytak a szerelvényeket állni. A wagonokat nem fütöttek.Enni, innivalót alig kaptak. A szerencsetlen gyerekek a kint felejtett vonatokban, magukra hagyva, kucorogtak. Igy valtak azután az idegen légio toborzóinak a prédajára. A francia gyarmatositás nagyobb dicsősége szamára,meleg étellel, meleg-földi kalandok romantikus igéretével soroztak be azt akit lehetett. El is vittek, minél előbb valamennyit Algirba, vagy Marokkoba. Könyörtelen fegyelemben dzsungel-harci legénységnek képeztek ki őket és Indoneziaban tölthettek, ha tul éltek, sok háborus évet.'

Tiz esztendős viszontagság után, leszolgált ejtőernyősként. kiábrándult és kisse rokkant állapotban igy került Ausztriába vissza Ducsai János, akit irodaszolganak mi fogadtunk fel a Magyar Irodaba. Lassan beszélt, dadogott is kisse, légös emlékeiről nem szokott meselni, de minden munkaban megállta a helyet.Nálánál hűségesebb alkalmazottról nem is álmodhattunk volna.Miskát valósággal istenitette, minden kétség nélkül számithattunk rája.

No, de Szentpaly Miklos esetere visszaterve, termeszetesen ebedelni vittük es megkerdeztük, hogy mikeppen került hozzank. Melan, lassan akadozva elmeselte, hogy odahaza az oreg haz széles csigalépcsojének a fordulojaban at akartak törni a vastag falat, hogy simabb feljarot épitsenek. A mélységes, kivagott, nagy resbol arany dukatok özöne gurult váratlanul elo, amit vodor szamra, nem gyoztek eleg gyorsan összeszedni. Meg nagyobb gond lett azutan, hogy hova lehet elrejteni ezt a nem várt osi kincset?

A nagy eseményt valaki azután sietve jelentette az AVO-nak Letartoztató paranccsal, rövid idon belül, meg is jelent különitményük a Király utca palotaban. Miklosnak az utolso pillanatban sikerült a hátso udvar burkolt lépcsojén a szomszéd utcába menekülni, ahonnan napokig igyekezett Buda-Pesten buvo-helyet találni; de amikor országszerte keztek keresni és korozni, más választas nem maradt számára, valahogy el kellett külföldre menekülnie. Felesége nem volt képes vele menni, mert az uj-szülött kis babajuk negy hetes volt akkoriban. Siros, gyenge kicsi fiu volt akit nem lehetett a bujdokolas viszontagságainak veszélyére kitenni.

Két erősen lezárt határon at, Csehó-szlovákián keresztül Miklos végre Becs mellett, a Dunánál kotott ki. Norika osztrak férjével a család ausztriai gyártelepet vezette. Miklost némi fenntartással fogadtak. Penzzel ellattak bosegesen, de tovább küldtek nyugat felé, mert ugy veltek, hogy az AVO-s hajsza, külföldre is kiterjedo veszélye miatt, nincsen biztos helye az orosz zonaban. Salzburgban egy kis pensioban szobat foglaltak szamara, es azt remeltek, hogy ezzel a megoldással a testvéri kapcsolatnak az anyagi része le is lesz majd zárva.

- Mit kezdünk ezzel a szerencsetlen flotassal ? Mela Belaval ? kerdezte másnap Miska.- Maga akar törodni vele ?

- Nem fog sok gondot okozni,- magyaraztam - Megbeszéltük. hogy egyenlőre a menekülés izgalmait fogja majd kipihenni.Bejárja a szép környeket.Megtanul majd hegyet mászni.Es, amikor mindezt megunta, vagy beiratkozik Nemet-orszag valamelyik világhiru egyetemére, ahol épitésznek tovább képezi majd magát, vagy Salzburgban marad, es a Mozarteum zeneakademian valamilyen hangszert és zenét fog majd tanulni.-

Kirandulasok vonalan a tanacsom meg is állt nagyjaban. Miklos, mint egy haza-járó szellem néha, este, beállitott a szallodamban.Megivott egy csesze teat.Szotlanul ült a karosszekben,es egy óra mulva azzal az igerettel bucsuzott, hogy legközelebb sok meselni valoja lesz az en szamomra.

A mesélest nehany het mulva azzal kezdte, hogy soha életében ilyen boldog és szerelmes nem volt, mint az elmult időben.Talalkozott, és együtt lakik, egy csodalatos tünemennyel, akit szeretne most végre bemutatni nekem.Meg is hivott, hogy másnap este vacsorazzak naluk, és remeli, hogy választásával meg leszek majd elegedve.

Ez a szöveg és ez a helyzet sehogy sem tetszett nekem, megkérdeztem tehat hogy mikor és hogyan került össze ezzel a csodalatos lennyel,

Kiderült, hogy egy villamoson egyszer szemben ültek egymással, kellemesen beszelgettek, és mire a végállomashoz értek, menthetetlenül tudták már, hogy a jövő egymásnak szánta őket.Felesegetől és kis fiától Miklos tehat el akar valni.Levelet is irt már nekik, és a beleegyezést naprol napra varja.

A meghivást elfogadtam, mert az ügynek a végére akartam járni, de nem voltam felkészülve arra a látványra ami érkezésemkor fogadott. Egy bizonytalan koru, kielt kinezesu, agyon sminkelt közönséges nőszemély jött elém. Rikito szinu, feszes ruhaban

299,/

vonaglott elem es at akart olelni, Azt trillazta, hogy milyen boldog, hogy megismerheti vegre Miklosnak a tantikajat, akit mar olyan regen szeretett volna vendegül hivni. Vacsora közben negedesen bejelentette hogy két hét mulva az esküvőjüket fogjak ünnepelni , és remelte, hogy azon en is reszt fogok majd venni.

Minden jo modort és türelmet felre teve megmondtam ennek a kibirhatatlan banyanak, hogy esküvorol szo sem lehet. Miklosnak felesege es gyereke van Pesten Vas-függönyön kersztül nagyon nehez lenne azoktol elvalni, nem beszelve arrol, hogy meg-bocsajthatatlan lepes lenne a csaladjat cserben hagyni.

Ugy tette, mintha nem is szoltam volna. - Megoldas mindenre van - mondta, es kezet nyujtotta mosolyogva.

Miklosnak megmondtam, hogy elvarom tole, hogy az eletet renedbe fogja hozni, es amig azt nem teszi meg, nem is akarom ot latni.

Heteken at semmit sem hallottunk felöle. Miska néha megkerdezte hogy tudom-e hogy mit csinal a "Mela Bela " de en sem tudtam semmit, mindaddig amig a rendörseg hivott fel bennünket es megkerdeztek hogy küldünk-e vedougyvedet a „bigamia" miatti targyalásra ? A fiut „szerencsetlen" felesege ugyanis a hatosagoknal feljelentette es tudni szeretnek, hogy ok rendeljenek-e vedot, vagy a Magyar Iroda fog törödni vele ?

Jogtanacsosunk a történteket rovid idön belül fel is deritette. Kiderult, hogy Miklos egyszeruen azt kepzelte, hogy a valashoz szukseges papirok elküldesevel a valas mar ervenybe is lepett,, es az anyakönyv vezető irodaban a hazassagi eskut minden tovabbi nelkul, siman alá is irta. Uj neje a következő heten bigamai cimen könyörtelenül zsarolni kezdte, es summas karpotlast követelt az elszenvedett serelmekert, mondván, hogy egy előzetes házasságról nem is

hallott soha egetlen egy szot sem.

Nehany napon belul jogtanacsosunk elintezte, hogy Miklost ovadek (bail) elleneben a bortonbol kiengedtek.Norika Salzburgba jott. A szukseges penzt letetbe tette es fenyegeto levelek tucatjaval igazolta, hogy a vadolo no oket sem hagyta ki a zsarolasbol. En pedig a vacsorai dramat nondtam el az ugyvedunknek meg az illetekes hatosagnak, aminek a folytatasa az lett, hogy onagysaga hazugsag es zsarolas miatt, prostitucio vadjaval sulyosbitva, kerult be a rendori hatosag fogdalyaba.Hogy azutan mi lett vele, az nem erdekelt tobbe bennunket.Miklost a novere magaval vitte Becsbe. Szerintem egy komolyabb buntetes meg rafert volna,Lipcse Drezda es a tobbi drama nem volt mentseg viselkedesenek a magyarazatara.

Egyik reggel Miska meglehetos komor arccal jott az irodaba. Havi jelentesunk diktalasa kozben,idonkent elmerengett.Azt hittem, Hogy gondban van a tartalommal es turelmesen vartam a szovegnek a folytatasat.Szokas szerint, tizenkettokor abba hagytuk a munkat. Varatlanul Miska azt kerdezte, hogy banom-e ha a szokasos Stein hotel etterme helyett ma a Bahnhof Restaurantjaba mennenk? Ott is kituno a konyha. Sok tarsadalmi osszejovetelt tartanak a palyaudvar ettermeben.Valtozatossag kedveert ebedeljunk ottan. Nekem mindegy volt, hogy hova megyunk.Orultem a mindennapos privat oranak, amit egyutt toltottunk.Nem beszeltunk hivatalos problemakrol,. Jo hangulatban telt az ido, soha sem untuk egymast.Kellemes volt egyutt lenni.

Az is meglepett hogy nem a legrovidebb uton, a belvaroson keresztul mentunk ki az allomasra, hanem a varhegyet megkerulve, a piac-terhez ertunk, ahol eppen heti vasart tartottak es az egymas hegyen hatan osszezsufolt standok kozott csak egy keskeny kozeput

301./

vezetett az egyik bejarotol a nagy terseg masik oldalara.Azt gondoltam,hogy Miska talan gyumolcsot szeretne vasarolni, es engem fog megkerni,hogy valasszak valamit a szamara.

Bal felol, a piacter falatol egyszerre csak egy behemot nagy teherauto egyenesen mirank startolt. Amerikai monstrum volt. Magas, mint egy felemelet, es ugy robogott felenk, mint egy fekezhetetlen szornyeteg.Nem, hogy lassitott volna a nagy tomegben, de rakapcsolt a sebessegre es egyre gyorsabb iramban akarta a kis Volkswagen utjat elzarni.Remulten lattam, hogy nincsen kiut szamunkra, minket fog elgazolni.Mindennek vege...

Miska billentett egy nagyot a kormanyon, ide oda cikazott, csodaval hataros lendulettel el tudta kerulni az ordogi jarmuvet. Az viszont kimeletlen sebesseggel hatra kapcsolt,feldontott nehany satrat es a piacter kivezeto utjan elrohant a messzesegbe.

Miska a kormanyra hajtotta a fejet,nema csendben nem szolt semmit, en pedig azon csodalkoztam,hogy meg-is csak elunk.

- Alicekam, tudja maga, hogy mi tortent,- kerdezte Miska.

- Tudom,- mondtam.- Valaki meg akart olni minket Buszke vagyok magamra, mert nem probaltam a kormanyba nyulni, nem visitottam, csendben vartam hogy meg fogunk halni.

Miska hitetlenkedve bamult ram.

- Az auto szama TXM-mel kezdodott es utana meg harom, vagy negy szam volt, de azokra nem emlekszem.A vezetonek hal-nezesu szurke szeme van,A szaja kegyetlen egyenes vonal, arcara ra volt irva hogy gyilkossagra keszul - folytattam,- es tudtam, hogy teljesen felelesleges strapa az autoszamra emlekezni mert ugy sem fogom barkinek is felidezni.

- Magam sem tudom, hogy hogyan tudtam kiterni elöle,- folytatta.- Nem volt hely ahova menni tudtam volna.Minden ut el volt zarva elölunk. Mar csak az almas kofa standjat tudtam elerni, Akadalynak döntöttem fel azutan, es remeltem, hogy a gurulo almakon a kereke meg fog csuszni.Mas iranyba fog talan majd megtorpanni es nem tud legazolni bennünket.-

Feldölt polcok, asztal deszkak nagy halomban hevertek a földön össze-vissza. Emberek rohantak felénk.Szitkozodtak,remüldöztek, jo nagyokat karomkodtak de talan minket igyekeztek megmenteni. Miska zsebebe nyult es szamolas nelkül, nagy köteg pénzt adott a jajgato kofanak es mielött a rendori szirenak a piac terre ertek, nagyon lassan kihatralt a zajos tömegbol, es elvezette az autot a közelben levo, kis luxus bistrohoz ahol leparkolt, mintha mi semtörtent volna.Karon fogott es besetalt velem a barba. A bar pult melle ültünk. Megittunk egy csodalatos koktelt. Hors D,euvret ettünk, pezsgovel kocintettünk, amikor varatlanul feltette a kerdest.

- Mondja Dragam,maga mindig ilyen nyugodt ? Nem felt semmit ? Miert nem szolt egyetlen egy szot sem?

- Csak akkor vagyok ilyen nyugodt, amikor nagyon nagy baj van- feleltem..- Ideg összeroppanast majd ezutan fogok kapni.-

- Az egre kerem ne kezdjen most hisztizni.Tul vagyunk mar minden bajon.Adjunk halat a jo istennek hogy elni hagyott minket.- Es hogy megertse, hogy mi történt- folytatta,- ma reggel figyelmeztetest kaptam,, hogy legyek nagyon óvatos,mert merenylet készül az életem ellen.Nem akartam megijeszteni magat, ezert nem mondtam el azt ami történt. Ez az oka annak, hogy kerülövel jöttünk, es a Stein helyett, egy masik helyre akartam ebedelni menni.Kiterövel talan minden bajt el tudunk kerülni.Hogy a teherautos honnan tudta,hogy a piacteren keresztül fogok vezetni, szamomra teljesen érthetetlen rejtely.—

De legyen nyugodt, holnap mindent fel fogunk deriteni..Most pedig haza fogom vinni, es probaljon bekesen aludni. -

Amerikai kapcsolatainak a segitsegevel Miska masnap megtudta,hogy a hajnali orakban a katonai garazs udvarabol, elozo napon,elloptak egy TXM-9717 szamu keszenletben allo,orias nagy teherautot, amelyet a nemetorszagi hatar kozeleben, egy arok szelen, meg aznap este meg is talaltak.De a tolvajnak semmi nyoma sem maradt.A legnagyobb rendben hagyott ott mindent.Az US.Army intelligence osztalyan azutan jelentettek azt is, hogy napok ota keresnek egy hirhedt bergyilkost,aki allitolag most Salzburg kornyeken bujkal, es akinek a fenykepet meg is mutattak Miskanak. Akik azonnal felismerte a merenylonk arcat.Ez volt az az ember, aki mirank vadaszott.

Ez utan majd vedeni es orizni fognak bennunket,- igertek a C.I.C- nel es remeltek , sot igertek is,hogy a bergyilkost hamarosan meg fogjak talalni.Vagy, ha nem ,akkor olyan messzire fog elmenni, hogy a fenyegetesnek nem lesz folytatasa.

Ezzel szemben rovid idon belul, Munchenbol az a hir erkezett, hogy a nemetek elkaptak ezt a kozismert veszedelmes gazembert.Vegeztek vele, fobe lottek es a problema lekerult a napi rendrol.

A bizonytalansagnak azonban, sajnos , nem lett vege.Egyre tobb suttogast, gyanusitast hallottunk,besugokrol, menekultnek alcazott jovevenyrol, Magyarorszagon kitanitott kemekrol. A fenykepes szemelyi lapokra, amiket kezdet ota en szoktam megirni, es az interju vegehez a sajat velemenyemet is hozza szoktam tenni. Pancel szekrenyunk kulon reszeben oriztuk ezeket .Bizalmasan kezeltuk, es csak akkor vettuk elo, amikor valaki kulonosen viselkedett, vagy gyanus keressel allt elo. Megjegyzeseim sok esetben nem voltak nagyon hizelgoek.Akkor irtam azokat az elettortenet, vagy a menekulesi beszamolo vegehez, amikor

az igazsagot kerestem az elmondott mese mögött és ellentmondast ereztem a szövegben.Egyre gyakrabban füztem derogalo megjegyzest a lap aljara, mint peldaul ilyeneket : - Nem eleg okos, de veszedelmes, -Munka kerulo hazug frater, - Kisemmizett,remenyt vesztett, menthetetlen senki,- AVO-soknak a futarja,- Minden szava hazugsag,- Betanitott sötet svihak, -Ez is agens,okosabb, ha szemmel tartjuk,- és igy tovább. Sajnos majdnem mindig igazam volt.Miska nagyon bizott a megérzésemben. de egyszer megis megkerdezte, hogy honnan veszem a nezetemet?

Megmondtam, hogy erre nem tudok magyarazatot adni. De amikor egy idegen jelenik meg az ajtoban, mint egy puli kutya,megerzem,hogy joszandeku, rendes ember, akinek segitsegre van szüksege, vagy szinte latom, hogy sötet arnyek lengi körül, és mielött kinyitotta volna a szajat, biztosan tudom,hogy hazudni fog és be akar csapni bennünket.-

- Ezt a magyarazatot elfogadom,- valaszolta,- ha azt mondta volna, hogy van egy csalhatatlan szisztemaja, amivel megismeri az emberket, es meg tudja allapitani a valosagot, akkor azt hinnem,hogy az orrunknal fogva akar vezetni minket, de mert azt mondta,hogy maga sem tudja, elhiszem hogy van egy különleges megérzése, amiben ugy latszik, csalhatatlan.—

Lassankent a C.I.C-nel is kezdtek hinni a velemenyemben es az emberekről valo megjegyzéseimben. Eleg gyakran meg is kerdeztek, hogy kiről, mi a Magyar Iroda jellemzése.Egyszer azutan probara akartak tenni a megerzeseimet. Kiagyaltak egy mondva csinalt jelentkezest es vartak, hogy en mit fogadok el belöle.

Miska tavolleteben egy szemelytelen kinezesü, jól öltözött idegen jött az irodaba. Szalai János neven mutatkozott be, és elmondta,hogy mostanaig a francia zonaban elt, de ezutan Salzburgban szeretne letelepedni.Nagy Mihaly ezredes urnak a tanácsat

es segitseget szeretne ehez kerni.

-Jojjon holnap - ajanlottam,- mert az ezredesnek Linzben van ma dolga.De, hogy a szemelyi lap megirasaval ne toltsuk akkor az idot, szivesen megirom azt mostan,-

Meglehetosen erdektelen meset mondott multjarol es terveirol. körülmények magyarazatabol minden ertelem hianyzott.Kerdeseimre allandoan kitero valaszokat kaptam. Azt igerte, hogy majd ujra el fog jonni holnap.Elbucsuztunk. Furcsa erzest hagyott hatra, örültem, hogy megszabadultam tole.

Szemelyi lapot nem keszitettem az interjurol.Csak egy par soros jelentest irtam Miska szamara, hogy a mai latogatasrol megis legyen valami fogalma.

Megjegyeztem, hogy szerintem egy kitalalt mesevel allunk szemben.Ez az ember nem egy hontalan menekült. Alig ha nem valamelyik kemkedesi irodaban dolgozik, de nem egy vas függöny mögötti szervezetnek a kiküldötte.Nem tudom, hogy miert jott mihozzank? Mire volt kivacsi ?Alattomosan nezett körbe, de nem volt ellenseges. Azzal lott tul a celon,hogy nagyon jambornak mutatta magat, es erdeklodesenek a valodi okat gondosan titkolta.Nem ertem, hogy mit akart kikemlelni, de szerintem holnap nem fogjuk latni.

Ugy is lett .A rejtelynek nem volt folytatasa. Csak annyi hogy Miska az en bizalmas jelentesemet megmutatta a C.I.C-nek, akiknek leesett az ala.Reakciomra nem voltak elkeszülve, de ettol fogva az emberekrol mondott velemenyem ketelkedes nelkül, naluk is, el lett fogadva.Azt az embert ugyan is ök küldtek az irodankba, hogy probara tegyek az emberismeretemet.

Késő összel sor került a Tolstoj Foundation vezetőjének, Vera Samsonoff-nak a bucsuztatására.Vera a cári orosz hadsereg egy országos hiru generalisának volt a lánya. Karcsu, magas, gyönyörü szep jelenség volt, de hüvös, mint egy márvány szobor.Az emigráci a hir járta,hogy mindig odakuldik,ahol kritikus a nemzetközi helyzet. Salzburgban sem volt könnyü a harminc év óta hontalan orosz menekültek között rendet tartani, életük alkonyát biztonságba hozni.En akkor ismerkedtem meg vele,amikor az I.R.O megszünt és az orosz aktáimat az ő hivatalának adtam át. Verát meglepte, hogy en nem csak aktákat raktam az asztalára, hanem az emberekről egyénenként is beszámolót tartottam, Voltak,akiknek a multjáról számoltam be,voltak olyanok, akiknek a személyes problemaira hivtam fel a figyelmét.Megneveztem azokat, akikkel gondosabban kell törödni, es, igy tovább...

Vera most eppen Afganisztannak a pakisztáni határához készült menni,mert Stalin orosz országa ez alkalommal ott kezdett harcolni és ottan kezdett terjeszkedni.Menekültek özönelepte el az egész videket. Valamilyen központra volt szükség, ahova a szerencsetlenek mehetnének és le tudnának telepedni..

A bucsuzkodás kimerten és hüvösen folyt le .Vera a salzburgi organizaciokkal nem igen közösködött, segitseget soha sem kért senkitől sem. Intézte a maga dolgát.

A közhelyekben bövelkedő, közepszerü bucsu beszédet Vera nehány szóval megköszönte, és már menni készült, amikor en utját állam, mert személyesen akartam tőle bucsút venni.

-Vera,te nem csak az orosz kolonianak, de mindnyájunknak is, nagyon fogsz majd hianyozni. Az oroszok talán nem is tudják, hogy te most el fogsz menni tőlük, mert ha tudnák, biztosan itt tartanának. - kezdtem el a mondanivalomat.

De ő hüvösen leintett. - Tul fogjak elni, bizd csak rajuk. Különben s jo kezekre fogom bizni őket.Elisabeth Vallaux lesz az utodom.Tudom, hogy ti joba vagytok,- mosolygott egy kicsit,- További magyarazatra nincs is szükség.—

- Nem ertem, hogy miert küldenek teged mindig a legnehezebb helyekre ?- folytattam.

-Elengedte a kezemet. Felvetette a fejet.

-Engem nem küldenek. En megyek.Oda, ahol csinálni kell valamit- -vagta oda.

- Akkor ertem,-valaszoltam. Mi mast mondhattam volna. -

- De bucsuzoul engedje meg még egy kérdést.- tartottam vissza.—

-Sergej Smirnoff és a felesége, elmentek-e végre Montrealba?-

- Nem mentek ,es nem is fognak,-tette hozza nagyon szomoruan.— -Az asszony sulyos rakbeteg volt. Meg is halt az operacio utan nem sokara.Sergejjel azota nem lehet beszelni.A temetőbe megy ki minden reggel.Leül a sirkereszt melletti deszka padra. Ott szokott maradni késő estig.Hiaba viszik ki neki az ebédet.Alig nyul hozzaja.Veletlenül az egyik esten majdnem kint felejtettek a temetőben. Mire erte mentek, ugy be volt havazva mint egy jegbe fagyott hoember.Alig tudtak életre melengetni.De másnap megis kiment ujra a temetői sirhoz.Szerintem ő is meg akar most halni. Nem lehet erről lebeszelni. - tette hozza elgondolkodva.

- De, hiszen, annak elt, hogy a fiával találkozzon -emlekeztem a Smirnffal folytatott beszelgetesekre,- Varta, hogy a fia a szerb kiraly meggyilkolasa után kelet felé vezető utjának a vonalán Azsia és Kina után el fog jutni Paraguay-ba ,ahol majd találkozni fognak Sergejnek a nővérénél .Ott aztán a zsebben hordott kincseket a fianak oda tudja adni es megtanitja a felejthetetlen multnak minden részletére.

-Honnan tudod, hogy Sergejnek kincsek voltak a birtokaban?- lepodott meg-

- -O mutatta meg nekem azokat.Amikor az I.R.O-nal az asztalomra rakta a vagyont ero gyujteményet.A könyvet is ideadta olvasásra.DE mindezt persze soha sem emlitettem senkinek sem. Csak remenykedtem, hogy a sors a fiaval megis össze fogja hozni. Ennek az alomnak eltek mind a kettem..

- Hat a fia megerkezett Montrealba. Nem is olyan regen.- -folytatta Vera.-De, hogy az apjaert el tud-e meg jönni a kello idöben ? azt nem tudja senki.Es hogy Sergej a sir mellöl, el fog-e vele menni, arra en sem merek valaszt adni. Lehet, hogy az a szerencsetlen talan csak egy kettös sirt fog majd itt talalni.- fejezte be szomoruan.

Hallgattam Verat, es eszre sem vettem, hogy nekem is kicsordult a könnyem.

- Isten veled,- mondta Vera. Sarkon fordult es elment.

- A Jo Isten legyen veled,- gondoltam, es szomoru emlékünknek nem volt folytatasa..Lassan en is elindultam.

-"Kemeim jelentettek, -kezdte a hivatalunkban masnap Miska- -hogy maga a Veraval tegnap több mint felora hosszat beszelgetett. Tudtommal ez eddig meg senkivel sem fordult elo.Miota vannakmaguk ilyen szoros baratsagban?-

- A cari idök ota, - mondtam szemrebbenes nelkül.- Nekünk közös emlekeink vannak azota.Azokrol beszelgettünk... -

-Egy pillanatra megrökönyödött, aztan elnevette magat.

-- Magaval nem lehet versenyezni, - fejezte be a temat es a Tolstoj Foundation többet nem került szoba.

Masnap fel tizkor, mint az utobbi idoben minden reggel, megszolalt a telefonunk.

- Ungarischer Hilfsdienst, , - kezdtem, de mar az elso szonal atadtam Miskanak a telefont.- A jo-reggelt maganak szoltettem hozza es kimentem a szobabol. Szucs ezredessel es Ducsaival kezdtem beszelgetni, es korulbelul tiz perc mulva visszamentem a mi irodaszobankba. Leultem az irogep melle.

-Honnan tudta, - ezzel fogadott Miska, - hogy ki telefonal es hogy nekem szol a hivas? Hiszen meg arra sem adott idot a telefonalonak, hogy megnevezze magat?- Vagy, hogy engem kerjen?

-Ugyan Miska , mar az elso "halo" utan tudom, hogy kivel beszelek. Ez az ismeros hang egyebbkent is eleg gyakran telefonalgat mostanabam.-

- Csak nem gondolja, hogy ez a hivas nekem olyan fontos, hogy mar koran reggel kezdjunk itt az irodaban beszelgetni?

- Nem gondolom,- valaszoltam es szo nelkul level papirt fuztem be az irogepbe.

- Mondja Alicekam,- kerdezte,- Maga azt hiszi, hogy nekem viszonyom van vele?-

- Nem hiszem. Annal sokkal jobban ismerem mar magat. Tudom, hogy maganak a kepviselovel valo baratsag tobbet er es sokkal fontosabb, mint az, hogy viszonyt kezdjen a felesegevel. Mindossze egy csiklandos kis flirtet uznek, aminek a ferj is orul, mert igy legalabb tobb ideje marad a politikara.-

- Koszonom. Nagyon rosszul esett volna. ha maga nem bizna bennem. EGyebbkent meg valamit akarok most mondani.- folytatta, -azt hogy ma este, az unnepi vacsoranal, a vasuti etteremben, en a kepviselo meghivott vendege leszek. Az o asztaluknal fogok ulni.

Mundussal azonban megbeszeltük, hogy helyettem ő fogja majd magát a mulatságon gardirozni, és hogy maguk mind a ketten az en vendegeim lesznek.-

-- Köszönöm, de azon a vsacsorán nem szandekszom reszt venni. Senkit sem ismerek az ünnepelők között és nem szoktam elmenni népségnek és katonaságnak. Különben is ma este Szitnyaiékhoz vagyok vacsorára meghivva, oda Mundus is eljöhet velem, mert tudom, hogy őt mindenkor szivesen látják. Rajta múlik. Jöhet, hogyha akar. -

„Mundus", gróf Draschkovits Ödön, regi jó baratunk, aki most a Church World Councilnál dolgozott, valamikor, Berlinben, Sztojay Döme követségének az ideje alatt Miskának volt a szárnysegéde amikor Miska volt a magyar kormány légi attasejá. De még most is, az emigracioban, Miska volt az eszmenykepe. Az ő kedvéért, mindent megtett volna. Azt is hogy engem a vacsorához kisérjenk, holott tudtam, hogy az a ceco ugy kell neki, mintha a fogát huzták volna. Boldogan jött hát velem Gittáek tanyájára, ahonnan jó hangulatban, valamikor éjfél tájban mentünk haza.

Mély álmomból, éjfél egykor, a vendeglősne kopogása ebresztett fel. Izgatottan azt suttogta, hogy Pereira báróné sürgösen beszelni akar velem. Jöjjek azonnal le a konyhaba, — ahol a nagy vendéghaz egyetlen telfonja volt.

Elhült benne a ver, amikor Miska "brigaderos"ának a segélytkérő sürgetését kaptam. Küldjek orvost azonnal hozzájuk, mert Miskat valaki félig eszméletlen állpotban, fuldokova hozta haza, és ha a legrövidebb időn belül nem jön orvosi segitség, akkor a holnapc már nem fogja megélni. —

310./

- Mit mondjak az orvosnak? Mondjam azt, hogy egy party-n varatlanul rosszul lett, de nem tudjuk, hogy mi történt ?

- Az történt, hogy megmergeztek.Ezt nyögte ki ómaga is, meg az is, aki hazahozta.Ennél többet en sem tudok.Csak azt, hogy mindennek vége ha nem tudunk orvosi segitséget kapni a legrövidebb időn belül.—

Szallodai lakasukon, azonnal felhivtam Marsovszky Paliekat. Nehany csengetés utan, altatóval mély álomba merült Mártuskától azonban csak azt tudtam meg, hogy ferje, Pali, az amerikai katona-korhazban teljesit ma éjjeli szolgálatot, ahol még neki is meg van tiltva hogy telefonálni merjen.Nekem ugyan megadta a hivo szamot, remelte hogy velem talán kivételt fognak csinálni. És ha mégis beszelni tudok vele, akkor talán kapok tanacsot tőle. Mást ugy tud majd tenni, mert reggel nyolc előtt nem hagyhatja abba az inspekciót.

Sajnos en is hiaba probalkoztam a telefonnal.

Szolgálati idő alatt, külső hivást nem kapcsolnak,- mondták- Keressek egy másik orvost-Nem reagáltak arra sem, hogy emergency-t emlitettem.Nem állt velem szóba senki.Egyszerűen bontották a vonalukat.

-Ezek utan, nem maradt más natra, megprobaltam édes apám egykori aszisztenset, doktor Balogh Joskat hivni.Előre tudtam, hogy az nem lesz könnyű eset, mert csak hűvös baratsag volt még közöttünk, ritkán szoktunk találkozni és alig beszélgettünk egymással.Joska valamikor, harom éven at a papam klinikáján dolgozott. Tőle tanult sebészetet és hallotam, hogy jó orvos lett belőle.Evek mulva, véletlenul találkoztunk, itt Salzburban, és a régi idők emlékére, törődni akart velem.Valamelyest udvarolt is, de teljesen más utakat jártunk,különbözött az érdeklődésünk.

311./

Közös barataink nem voltak. Most viszont egy rettentően feltékeny osztrak asszonnyal elt együtt, aki miert, miert nem, azt vette a fejebe, hogy Joskajat tolem kell feltenie. Legalabb is ezt suttogta a fama. Szüntelenul azt leste, hogy van-e valami kapcsolat a kettonk között, és szoktunk-e talalkozni?

Ejjel kettokor termeszetesen az asszony jött a telefonhoz es teljesen kitert magabol, amikor en azt mondtam, hogy doktor Batorral szeretnek beszelni.

A larmara viszont Joska is felebredt. Atvette a telefont es megkerdezte hogy mivel lehet segitsegemre?

Elmondtam, amit Miska lakasadoja, a barone mondott nekem. Megadtam a pontos cimet es megkertem, hogy siessen ki hozzajuk Segitsen Miskan, ahogy lehet.

Valasz, vagy tovabbi kerdes helyett azonban a szavamba vagott es ram mordult hogy tulajdonkepen mit kepzelek? Azt meselem hogy Nagy ezredest egy unnepi lakomanal megmergeztek? Bizonyara holt-reszegre itta magat, és en most egy mergezesi dajka mesevel azt kivanom tole, hogy az ejszaka közepeben siessen ki, a varos masik vegereAzt akarom hogy ringasson jozansagba valakit? aki nem tudott az alkohol fogyasztasban merteket tartani? Az ezredes ur aludja ki a rezegseget, elvegre a doktor is szeretne aludni, és o meg lakoma nelkül is almos. Szoval nem hajlando nekem gazsulalni.

- Az en papam aszisztense nekem ilyen valaszt nem adhat, amikor en orvosi segitseget kerek tole, - mondtam nagyon szomoruan es letettem a telefon kagylot.

Kinos szovaltasunk azonban semmit sem segitett ezen az atkozott helyzeten. Osztrak orvost nem ismertem akit ebben a kesoi oraban hivni mertem volna/Azonkivül, most mar attol is feltem, hogy a mergezest azok sem fogjak majd elfogadni. Igy hat ujra

Palit igyekeztem valahogy elérni..

Legnagyobb meglepetésemre, jelentkezés első mondata után, őt hivták a telefonhoz. Az történt ugyan is, hogy engem ugyan nem kapcsoltak hozzája, de az inspekcios tiszt jelentette neki, hogy egy hölgy, aligha nem a felesége, beszelni akart vele. Sietve felhivta tehat Mártát akitől azután mindazt meg tudta, amit én meséltem Miskanak a helyzetéről. Ettől fogva ő igyekezet engem valahogyan elérni, de a számunk állandoan foglalt-at jelzett, mert én beszéltem Bator Joskaval.

A nagy konyha hideg hodályában viszont én is csontig faztam. végül is felmentem a szobámba, hogy valami meleg holmit szedjek magamra. Megittam egy frissen főzött forró kávét és Pereiraékat hivtam fel, hogy beszámoljak probálkozásim fejleményéről. Az öreg bárone azonban megelőzött és boldogan mesélte, hogy most már két magyar orvos is van ott naluk. Marsovszky Pali, meg a Balogh nevu másik orvos. Azóta már egy amerikai mentő-auto is érkezett a a házhoz. Orvosi műszereket hoztak hozzájuk és a két doktor most Miska körül sürög, forog. Remélik, hogy hamarosan vége lesz az aggodasnak..

Reggel Pali azzal a hirrel ébresztett, hogy a mérgezés végzetes lett volna, ha a merenylők nem estek volna tulzásba és nem tesznek többszörösen erös mérget Miska ételébe. Szerencséje az volt, hogy a shrimp cocktail után azonnal nagyon rosszul lett. Kihányta az egészet, mi előtt a nagy mennyiség hatni tudott volna. Az amerikai korház laboratoriumának legalább is ez a vélemenye. Pali, most egy néhány orára haza fog majd menni, hogy kialudja magat. Ez alatt az idő alatt Jóska marad a beteg-ágynál. Hat oránként egymást fogja majd a két orvos felváltani, mindaddig mig Miska nem lesz tul az élet-veszélyen.

Ezek utan hozza fogtam a hivatalos irodai dolgok intéze-
sehez.Ducsait azonnal Miskaekhoz küldtem, hogy segitségre legyen,
és rendelkezésre alljon, ugy a háziak, mint az orvosok minden kivan-
saganak.Varakozason felüli buzgalommal tett eleget minden rábizott
feladat intézésének. Puli kutya hüséggel őrizte, védte Miskat,
éjjel nappal. Beköltözött a betegszobaba nyiló ajto szögletébe,
és nélkülözhetettlenné tette magat Pereira báróné rezidenciájában,
Közel három héten keresztül inga-járatszerüen hozta vitte az
üzeneket, leveleket az iroda és a betegszoba között.A merénylet
utáni első héten Miska alig volt magánál.A két orvos egymást fel-
váltva törődött vele és gyógyitotta, amig végre eljutottak arra a
pontra, hogy már csak a kurat irták elő és a gyógyszerekre meg az
idősre biztak a gyógyulás problémáját. Eleinte csak annyit tudtam
a mérgezésről, amennyit Pali mesélt az egészről.Később a "briga-
déros" is mindennap felhivott és elmondta, hogy hogyan alakul a
helyzet.Ducsai pedig beszámolt mindarról amit látott és arról,
hogy mi volt az elintézni valója.A második hét kezdetével végre
telefonon is tudtunk már beszélgetni egymással, de eleinte ez is
csak néhány szóban maradt.Üzente, hogy a történtekről senkinek se
mondjunk semmit , és az irodától való távollétet magyarázzuk
vakációval, tengeren tuli utazással.Figyelmeztetett arra is,
hogy semmifele személyes beszélgetést ne folytassunk telefonon,
A hivatalos megbeszelni valókat is csak papiron, néhány szóban
közöljük egymással. Elolvasás után pedig minden irást azonnal
a tüzre kell majd rakni. Ducsai reggelenkint rejtett mikrofont
keresett az iroda minden zugában.Meg voltak győződve arról,hogy
minden beszélgetésünket „valakik" lehallgatják „valahol", de megszakito
szuszogáson, váratlan kattogáson kivül semmifele bizonyitékunk
sem volt erre.

A harmadik heten aztan a "brigaderol" megkerdeztehogy en mifele jo-barat vagyok, aki mind a mai napigmeg sem latogattam Miskat? Pedig tudnom kellene, hogy csak a ket doktor gendossaganak köszönhetjük, hogy az eletre vissza tudtak hozni. —

Elmondtam hat neki, hogy minden igyekezetemmel szemben, Miska csökönyösen tiltakozott az ellen,hogy betegagyi látogatásra jöjjek. Megelegedtünk egy telefoni jó-reggelttel meg egy jó-ejszakaval, amibe minden érzést bele lehet tenni.

Reggel kilenckor a hét végén , váratlanul beállitott Miska az irodaba.Feltornyosult iratok és válaszra váró levelek halmazában az ő nagy iroasztalanal rendezgettem a legsürgősebb tennivalót, amikor a külso szobaban kitört a hangos „Isten hozott", „Csak hogy végre meggyogyultal", - „Jó reggelt kivánok," - és hasonló ujjongások az üdvözlési örom minden jelevel., kezfogással, vall-veregetessel. Ez utan a lelkes fogadtatas után, botjára támaszkodva végre eljutott a dolgozó szobank ajtajához, ahol delcegen kihuzta magát és msolyogva úgy tett, mintha az elmult napokban nem történt volna semmi.

Megkérdezte hogy én hogy érzem magamat és birom-e majdazt az iramot, amivel a felgyülemlett munkát fogjuk bepotolni?

Tudtam, hogy nem szabad aggodalmat, feltest mutatni, vagy gyogyulasi ,kimelesi tanacsokat adni.Meggyugtattam,hogy a munka teren nem mulaszott sokat.Minden tennivaló elő van keszitve Levelei csak az alairasara varnak, és megkerdeztem,hogy szabad-e egy frissen fözött feketével megkinalni ?

Megmutattam az esedekes havi jelentes elökeszitett teljes szöveget,a hivatalos levelekre szolo válaszokat és azt a nehany szemelyes levelet is, amiket a new-yorki baratoknak fogunk küldeni.

315,/

Tökeletesen tudtam Miska levélirási stilusát utánozni, már csak az aláírás meg a dátum maradt hátra.

-Maga egy bűvész, vagy egy angyal, - mondta nevetve -

-Ezek után meg csak arra a Copenhagából érkezett üzenetre muszály még majd választ irnom.Arra a multra és jövendőre utaló iromanyra gondolok, amit a Daniaba ferjhezment divat-dama küldött magának , amikor divattervező címet kért az emigráltak köreiből. Azután még arra kérte magát, hogy a nekem szóló levelet továbbitsa a jelenlegi címemre.

- Neki is irtam, egy udvarias választ, amiben maga kedvesen emlékszik a multra és örök bucsut mond minden jövőbeli kapcsolatnak. Persze ezt csak trefának szántam, tettem hozzá vállat vonva, Nagyon vigyáztam , hogy meg ne sértsem, vagy hogy úgy nézzen ki, mintha a magánéletébe szeretnék beavatkozni.

De ő egyszerűen megköszönte és szó nélkül zsebre tette az ügyesen fogalmazott cédulácskát.

Alig hanem példának fogja használni - remeltem,- hogy hogyan lehet kedves szóval,valakit a nirvánába eltemetni.

A témát végre befejeztük és másról kezdtünk beszélgetni. Váratlanul azt kérdezte, hogy hogyan tudtam szert tenni Bátor Jóskára, arra a kitűnő orvosra, akit azelőtt Marsovszky Pali sem ismert, akiről nem hallott semmit, de akit azóta ő is nagyon nagyra tart.

- Papamnak volt az aszisztense a harmincas évek végén.Azóta ismerem.Mikor Palit nem tudtam elérni, őt kértem, hogy siessen ki magához és legyen segítségére.Azóta már megköszöntem neki. Örülök hogy jól gyógyította, nem csalódtam benne. -

Maguk itt az emigrációban is jóban vannak ? tartják a barátságot ?Ezt a kapcsolatot maga eddig sohasem említette, senki sem tudott róla.

- Már amennyire azt kapcsolatnak lehet nevezni.Egy osztrák asszonnyal él együtt. Magyar társaságba nem szokott járni. Véletlen hogyha találkozunk. Örülök hogy olyan jó, mint amilyen volt a hire.—

- En örökre hálás vagyok neki.Mostan viszont gondba hozott. Semmiképen sem hajlandó pénzt is elfogadni tőlem.Köszöneten, halan kivül nem lehetek adósa az életem végéig.Adjon tanácsot, hogy hogyan tegyem? mit csináljak? A neki járó honoráriumot ki akarom fizetni.—

- Jobban teszi, ha a járandóság kérdéset Pálira fogja bizni.Egymás között a két orvos meg fogja a honorárium kérdést oldani.Pali az elintézésnek a modját meg fogja oldani.Elmulnak az anyagi gátlások, megmaradhat a barátság meg az örök hála.—

Egykor végre ebédelni mentünk .Miska megkérdezte, hogy van-e kedvem pisztrángot enni, mert ha igen- kimegyünk a tenyész-telepre. Ő majd csak diétásan "blau gesotten " vízben-főtt halat fog enni , en csak egyem,ahogy szeretem, paprikás lisztben roston sütve.

Mikor az autóban kettesben maradtunk, végre meg mertem kérdezni, hogy tulajdonképen mi is történt? Hogyan lehet nagy tömegben, barátok között valakit megmérgezni, úgy, hogy azt senki se vegye észre? Es hogy meg tudták-e találni azt, aki a mérget a cocktailbe keverte ?

-Egyelőre semmi bizonyithatót sem tudnak. Az illetőnek nyoma veszett, csak úgy, mint a felbérelt teherautosnak.Úgy az osztrák rendőrség, mint az amerikaiak rejtély előtt állnak. Csak annyit tudtak megállapitani, hogy az ünnepségre várható sok vendég kiszolgálásához az állando személyzet nem volt elegendő, tehát kisegitő pincéreket is szerződtettek.Ezek között volt

317./

egy nagyon jó megjelenésü, kitünö referenciákkal rendelkezö ügyes pincér, akit a képviselö harminc személyes asztalához osztottak be. Mindenki emlékezett arra, hogy milyen jól és gyorsan mozgott. Törödött minden vendég személyes rendelésével. Nagy ezredes shrimp cocktailjét is levette az elöételek tálcájáról, külön rendelt füszereket kell még abba tenni,- mondta . Elvitte a konyha felé.Visszahozta.Udvarias lendülettel Miska elé rakta. Széles mosollyal jó étvágyat kivánt és törödni kezdett másokkal . Másnap, mikor a segédszemélyzet kifizetésére került a sor ez a pincér nem jelentkezett.Keresték, de nem találták.Egyszerüen nyoma veszett.Bére és a papirjai ott maradtak. Délfele kijött a rendörség az étterembe. Hire ment a mérgezésnek. Az emberek tiltakozva, gyanakodva beszéltek egymással A rendörség kikérdezett, kihallgatott mindenkit. De mindenki csak a nagy rumlira és a vacsora sikerére emlékezett.A keresett pincérnek még a nevét sem tudta senki, a referenciákról pedig az derült ki, hogy ügyesen fogalmazott hamisitványok. Az amerikaiak sem tudtak többre menni.A mérgezést és annak fokát csak az amerikai katonai korház laboratoriuma állapitota meg és igazolta.

A hivatali tennivalók egyre nagyobb mértéket öltöttek. Az I.R.O létezésének idején a kivándorlás minden részletét futo szallag - szerü rendben bonyolitottak le, a menekültek érkezése utáni regisztrálástól kezdve, a tengerentuli utazások kikötöjéhez való elszállitásig.1952 után a részletek intézése legnagyobbrészt a vallásos kommittek és a nemzeti organizációk dolga lett. Ebben a munkában a mi irodánk is megkapta a maga részet. A felmerült nehézségek közé került a kivándorlók vonatjegyének a megfizetése. Nyilt kérdés maradt, hogy ki fogja megfizetni az utazás költséget Salzburgtól Bremenhafen-ig, vagy Genuáig,?

318./

ahol az uj hazaba indulo menekült vegre tengerjaro hajokra tudott szalni, es ettol kezdve mar a befogado országok hatáskörebe tartozott.

Az utazas költségeit az Intercontinental...(?.) utazási hivatal -nem emlékszem a pontos nevere, -ICEM-nek hivták,- intezte. Penzforrasuk nemzetközi alap volt. A hivatalt osztrakok vezették. Nem tudom hogy kinek sporoltak, de ha tehették a menekülttel fizettették meg a vasuti jegy árat.Ennek a kiadásnak a fedezésere a vallásos organizicioknak megvolt a megfelelő pénze. Ilyen alapja a mi irodánknak nem volt.A nincstelen magyarok utijegyet mi nem tudtuk megvenni, de ha az illető más zonabol érkezett és nem tarozott a helyi hivatalok menekültjeinek körebe, akkor én kértem számukra az ICEM-től vasuti jegyet.Azok a szegény magyar fiuk, akik nem éltek táborokban,, hanem néha több éven át is, osztrák gazdáknál éltek, éhbérért dolgoztak,többnyire istállok fölötti szénapadláson aludtak és a család maradékételet ehettek, még ha minden garasukat tették is félre, a vasutjegyek árat nem tudtak volna megfizetni.Ugy szinten azok a D.P-k sem, akik az organizacioktol függetlenül, táboron kivül, városokban önálloan éltek, es csoportos utazással mentek volna a hajoindulás kikötőjébe, vagy maguk intézték el az utiköltség kérdését, és esetleg megvették a vasutjegyeket, vagy kiharcoltak hogy az ICEM adjon nekik jegyet,-azokkal nekünk, e-téren, nem volt gondunk, De akik nem tudtak magukon segiteni, azokert nekem kellett az utazási hivatal bürokratáival harcolni. Kértem, követeltem hogy fizessék meg, és adják ki a vasuti jegyeket, és addig lármaztam naluk, vertem az asztalt, hogyha kellett, ameddig a védencünket elfogadtak.A magyar kivandorlo megkapta a vasutjegyet és bucsut mondhatott Ausztrianak

319./

Lassan odáig fajult a dolog, hogy amikor meglattak, feltarottak a kezüket, megadták magukat, mogorván kiadták a jegyet. Nekem elhitték, hogy a pártfogoltamnak nincsen arra penze, és örültek, ha megszabadultak tőlem.

EGyszer aztan a Bibo család állitott be hozzánk és azt az apro szivességet kérte, hogy számukra az ICEMtől mi szerezzük be a szabad utazási jegyet az öttagu család részére. Tudtuk, hogy bőségesen van pénzük mert szorgalmasan, sikeresen adtak-vettek, javitottak amerikai katonai radiokat, ami ritkaságnak és nagy értéknek számitott abban az időben. Zenegépekkel gscheftel-tek szerencsésen spekulaltak, a pénzükert megdolgoztak és jo szerződés várta őket Californiaban. A segitségünkre nem volt szükségük, azt hittem, hogy elég lesz nekik, ha jó utat kivánunk. Miskát valveregetve körül uram-bátyámoztak és amikor megtudtak hogy az ICEM-nél én képviselem az irodánkat, ram kacsintottak, bajosan mosolyogtak, megkértek, hogy „-Kis aranyos, ugye, ezt percek alatt elintézi, hálásak leszünk érte."

- Nem intézek semmit,- feletem és nagyot nyeltem a "Kis aranyos " felett,- A jegy kérdés a maguk dolga. Alkudják le az árat. Hazudni magukk is tudnak. Mondják, hogy egy vasuk sincsen, -hátha elhiszik maguknak,-

Felálltam az irogép mellől és minden további szó nélkül kisétaltam a mi szobankból. Egy kicsit drukkoltam ugyan, hogy Miska rosszalni fogja hogy ezt a rideg módott választottam, de azt mondta, hogy őrült annak, hogy nem alltam kötélnek, és azt is közölte velük, hogy ki vagyok és tulzás volt a megszolitásuk.

Masnap egy szép viragcsokor érkezett Szentpály Istvánné nagysagos asszony részére. Arany szallagon ICEM által kiállitott

öt darab tiszteletjegy fenykepe diszelgett egy kedves üzenet kisereteben. Remélik, hogy Amerikaban viszontlátjuk majd egymást. — (Azt gondolom, ezt ők sem kivántak igazaban.)

A Schloss Gasthausban, ahol laktam, rajtam kivül minden szobában amerikai katonák voltak beszálásolva.Egyik másik a családját is Ausztriába hozta, volt, akinek a felesége is ott lakott. De személy szerint, közülük, nem ismertem senkit.Csak sokkal később, és véletlenül tudtam meg azt is, hogy valamennyi a C.I.C-nél szolgált.. Az egyik házaspárnak volt egy öt éves, szőke hajú, bübájos kis lanya, akit Jenny-nek hivtak és akivel nagyon jóba lettem.Szabad időmben , néha, meghivtam egy csésze kakaora, amikor elmesélte, hogy mi történt vele azon a napon, és leste, hogy hoztam-e valami meglepetést a számára, az aznapi uzsonnához ? Szobám ajtaját ilyenkor gondosan nyitva hagytam, hogy a mamája lássa, ha akarja, hogy a kis lánya jó helyen van és semmi baj sem éri, amikor az én vendégem. Meglepetés volt számomra, hogy egyszer, amikor az uzsonnai edények elmosása közben elejtettem és eltörtem egy csészét, Jenny alaposan elpáholt és leszidott miatta.

— Rossz kis lány vagy. Látod, milyen nagy kart csinaltal? Kérjel azonnal bocsánatot.-

Megkértem tehat, hogy ne haragudjon, véletlenül történt. Veszek majd egy uj csészét, és, ha a mamája megengedi, együtt megyünk a városba, és fog nekem egy ujat választani..

A mama megnyugodott amikor azt látta, hogy a gyereket megértem és nem tartom igazságtalannak a megverést.

Valamelyik reggel aztán Jenny az ajtom előtt setenkedett, és varta, hogy elbucsuzzunk, mielőtt a hivatalba megyek.

- Miért zárod be az ajtót?- kérdezte,-és a kulcsot a táskádba tőszed ? Vagy elviszed az irodába ?

-Nem viszem. A gazdasszonynak adom, hogy ki tudja nyitni az ajtót, amikor takaritani jönnek.-

- DE annak az embernek, aki a szobádba ment be, annak is volt egy kulcsa.-

- Az az ember bizonyára a takarító legény volt, aki kisöpri a szobámat.Ezzel a kulccsal nyitotta ki a bezárt ajtot?-

- Nem ezzel a kulccsal. Az az ember egy idegen volt És a zsebéből vette ki a kulcsot.Én a Johannt jól ismerem.Nem ő ment be a te szobádba.Azt az embert eddig soha sem láttam.-

- De kinyitotta az ajtot ?Es bement a szobámba ? Es azutan hamar kijött ? -kérdeztem

- Nem jött ki hamar. Bezárta az ajtót es ott maradt sokáig.- Csak ebéd utan jött ki és ment el.Magával vitte a kulcsot is.-

-Te láttad, amikor elment ? -

-Láttam hogy kijött.Bezárta az ajtót és leszaladt a lépcsőn.= Akkor hivott a mamám, hogy sétálni fogunk menni.-

- Köszönöm Jenny hogy ezt elmeselted nekem.Kérem, hogy máskor is mondd el, ha egy idegen megy be hozzám és én nem vagyok itthon. Te igazán az én barátom vagy. Nagyon köszönöm.--

- O.K. (Okay) Ez után, majd nézni fogom. Szeretlek- nevetett és elszaladt, mert a mamája hivta.

Vissza mentem a szobámba és alaposan körül néztem/Beneztem minden fiokba. Végig néztem az ágy lábánál álló polcot, ahol nagy halomban leveleim meg az angol forditások papirjai hevertek.Ott sem láttam semmifele szokatlan rendetlenséget.Lehet, hogy egy kicsit nagyobb rend volt a papirok között, mint ahogy az lenni szokott. De ezt talán nem is vettem volna észre,

ha nem nezek olyan gondosan a papirlapok köze és nem látom, hogy milyen nagy rendben vannak egymásra téve.

A hivatalba természetesen késve érkeztem be, és elmondtam hogy egy idegen járkált nálam és alighanem alaposan körül nézett.

- Te Jó Isten, csak ez hiányzott, - hördült fel Miska, amikor a mondokám végéhez ért em.- És ezt egy öt éves kis lány mesélte ? Hisz maga annak a gyereknek ?

-Éppen azért hiszek , mert nagyon okos, és csak öt éves. Nincsen semmi oka, hogy kitaláljon egy ilyen mesét. Minden szava meggyőzően hangzott.Csak azon csodálkozom, hogy nincsen látható nyoma annak, hogy valaki ott kutatott volna, ha csak a papirok közötti rend nem lenne kissé gyanus.-

- Egy hivatásos kémlelő nem szokott nyomot hagyni maga mögött.Komoly hiba, ha egy kicsit nagyobb rend van utána, mint amennyi a a maga papirjai között szokott lenni. De azt sem értem, hogy magához ilyen könnyű felmenni,- folytatta.

- Annál mi sem könnyebb. Csak az nem megy fel, aki nem akar. A templom-tér felől a házba vezető ajtó reggel héttől, este tizig tárva-nyitva áll. Az előcsarnokból nyilik a bejáras a sörözőbe.Baloldalt a konyhába lehet menni, jobb oldalról indul az emeleti lépcső. Igy nez ki a biztonság en-nálam.Igy tudott a Soka is, kora hajnalban, az ajtomhoz jönni,-

- De az emeleten csupa C.I.C katona lakik- hitetlenkedett Miska.- Azt hittem, azok biztonságot tartanak.-

- A katonákat ez a kérdés nem érdekli.Kora reggel a hivatalba mennek.Este meg vannak maguknak, vagy családi életet élnek-

- És en meg a Freytag-ek szellem-járta villájat tartottam, nem eleg biztosnak ! A Schloss Gasthausból magának azonnal ki kell költözni.

- Masutt sem lenne biztonsagosabb. Itt legalabb szolhatnek egy katonanak, ha valami varatlan baj erne. Mashol ezt nem tehetem meg. Itt legalabb van egy biztonsagi illuziom, ha nem is élek vele.-

- Remelem, Alicekam, hogy semmi-fele irodai munkat, levelet, vagy irast nem szokott magaval haza vinni ?

- Irodai papirokat nem viszek magammal. De az angolra valo forditast otthon szoktam megcsinalni.Nekem ahoz nyugalom es csend kell, es a szotarak is ott vannak keznel. Különben is legnagyobb reszt ujsag cikkeket forditok angolra.Azokat, amiket maga szokott kerni tölem. Az ujsagokat pedig barki meg tudja az utcai arusoknal, vagy a könyves-boltokban venni. Azt viszont,hogy kinek mennek a forditasok, azt nem tudja senki.Meg en sem tudom, mert azt maga nem szokta velem közölni.Barmit kerdezek ezen a teren, maga azt mondja ,hogy jobb nekem ha nem tudok semmit, es akkor vagyok biztonsagban, ha ki maradok ezekből a kérdesekből.-

- De nem is a forditas a nagy baj, hanem az,hogy most mar magara is leselkednek.Gyanuba fogtak es tudni akarjak hogy bele van-e valamibe keveredve? Es a legnagyobb baj, hogy en sem tudom, hogy ez ellen mit kell, es mit lehet csinalni ?

Eszembe jutott Varalljay Eszter francia kemkedesenek az ügye, a becsi gyanusitas, ami miatt 1949-ben a nemzetközi orosz zonabol, nekünk, akkor az amerikai zonaba kellett menekülnünk.. (Igy kerültünk Salburgba)

De azota itt is sok minden megvaltozott.Az emigracios elet olyan lett, kemkedes es gyanusitasok tekinteteben, mint egy megbolygatott vipera-feszek.

Talalkozasoknak, megbeszeléseknek, pletykaknak a hattereben organizaciok mevének a három betűből állo árnyéka kisértett. Általaban nem mondták ki, de legtöbben tudni vélték, hogy a C.I.C. - a C .I.A, az M.I.S. az S.I.S,- a G.P.U,- az A.V.O vagy az A.V.H. és az F.B.I meg a F.E.C és a B.N.A mit jelent és milyen munka folyik naluk? Magam részéről is tudni véltem, hogy a három betük mögött mi a helyzet, de a részlet-kérdés tabu maradt. Azt is csak suttogva mondták, hogy bármelyikkel kinek van valamilyen kapcsolata? Miska roppant ovatosan kezelte és kerülte el a kérdést. Ha kérdeztem, csak egy választ kaptam -Alicekam maga maradjon ki ebekből Csak addig van biztonságban, ameddig nem tud semmit roluk. Nekünk semmi közünk sincs hozzájuk A C.I.C-t az F.E.C- az A.V.O-t maga is ismeri, a többi meg nem a maga gondja, és mi nem tartozunk ohozzájuk. -

Ugy tettem ,mint a jól nevelt gyerekek, akik ugyan tudják már, hogy a karacsonyfát nem az angyalkak hozzák, hanem a mama meg a papa kint veszi meg a piaci fenyőerdők sokasságából. A szülökkel azonban elhitetik, hogy hisznek még a Jezuskaban.

A kémkedés kérdese alapjában nem érdekelt tulságosan, csak egy néhány jövevény jellemzése esetében jegyeztem meg, hogy alighanem kémkedéssel, besugással foglalkozik,- de ilyenkor mindig csak az A.V.O. szerepelt a bünlistánkon. Magam részéről viszont tudtam, vagy tudni véltem, hogy:

1,/... a C.I.C az US.ARMY COUTER INTELLIGENCE GROUP-ja a megszálló amerikai katonai csendörségnek a kémelhárito osztálya. Ezek hivatalosan látogattak meg bennünket. Szinte minden héten beállitottak hozzánk. Naluk dolgozott Kozma Bandi és Keszthelyi Sanyi is. GYakran , maga a nagy főnök is eljött velük. Azt is tudtam, hogy ha szükségünk lenne rajuk a gyors segitsegre számithatunk. Véleményünket kérték néha, hogy kit tartunk jóhiszemü, legális menekültnek, vagy, hogy ki a megbizhatatlan, esetleg az A.V.O-nak a besugója ? Figyelmeztettek, ha szerintük tanácsos volt valakitől tartozkodni. Szerettek a kávé föztömet, tudtam azt is, hogy melyikük hogyan issza.

2./ ... F.E.C. FREE EUROPE COMMITTEE . Amerikai szervezet.. egy szabad Europa számára. A Szabad Europa Radiot ők tartják fenn Münchenben, és a mi irodánk is, anyagi segitséget kap ötölük, a fenntartáshoz szükséges költségek részére.

A müncheni meghivás kudarca óta csak Miska szokott tárgyalni velük. En mindössze egyszer tárgyaltam velük, amikor Miskát Washingtonba hivták és egy elvi kérdésben szükség volt a F.B.I.C. véleményére.

3./ ...F.B.I. - US FEDERAL BRANCH OF INVESTIGATION- tulajdonképen az USA belügyi biztonságának a hivatala. Külföldi dolgokat a C.I.A. intézi.De megfigyelőket az F.B.I. is tartott Salzburgban.Uj bevándorlok esetében számbavették azt, hogy ki hogyan élt, mit mit csinált a multban, mielőtt az állampolgárságot megkaphatta volna. Lehet, hogy a mi irodánkat is figyelték, de, hogy mi érdekelte őket, azt nem vettük észre.Az sem tarotozott mirank, hogy ők mit keresnek Ausztriában.

4./ ... M.I.S. MILITARY INTELLIGENCE SERVICE Katonai Kémelhárito Szervezet, -akikhez egyáltalán nem volt semmi közünk. DE akiktól, meghivás nélkül, alkalmazottuk, Mr. Greenglass, időnkint belátogatott hozzank.Mosolyogni soha sem láttam. - How do you -val köszöntötte Miskát, megvárta, hogy kávéval kináljuk, néhány szót váltott az időjárásról. Udvariasan elbucsuzott, és azutan, több héten át szinét sem láttuk.

5./ ... C.I.A., CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY több három betüs organizaciot és hivatalt vett át, és szervezett be magába. Hozzájuk tartozott az O.S.S, OFFICE OF STRATEGIC SERVICES (US. Wartimes intelligence Organization) a G E H L E N organizacio, amelyik átvette a B.N.D. BUNDES NACHRICHTEN DIENST összes aktáját.Gehlen fanatikus antikommunista volt.Hitler uralmának idejében a Stalin hadviselésnek minden titkát kikémlelte. 1945 utan a C.I.A.-nak ajánlotta fel a szolgálatát, és rendelkezésükre bocsájtotta felbecsülhetetlen adat-gyüjteményét. Ennek a nagy adathalmaznak egy részét Salzburgban, az ugy nevezett Térképészeti Hivatalban, csoportositották és osztályozták rendbe. Amerikai, ausztriai és menekült magyar vezérkari tisztek, azzal az ürüggyel, hogy Ausztria megrongált utjainak az uj vonalát rajzolják és épitik át. A rajzoló hivatal mögötti, boltozatos, orias termekben végezték el és állitották össze a kartotékok gazdag adagraktarat, a C,I,A, részére.

Ammak idejen,, az IRO megszűnése után, rövid ideig Ily hugomek vendége voltam, és Kitzbühl-ben elveztük a gondtalan turisták örömeit.De amikor ők visszautaztak Romába, en valamilyen komolyabb elfoglaltságot, valmilyen megfelelő munkát kerestem.Ekkor merült fel egy állásnak a lehetősége a térképészeti hivatalban. Egyet-mást mar hallottam arrol, hogy otthon ismert, legnagyobbrészt katona-tisztek dolgoznak azokban az irodákban.Gondoltam,hogy utánanézek, van-e valami megfelelő állás a számomra.

Legrövidebb időn belül kaptam is egy bemutatkozásra szoló meghivót hozzájuk, és a megjelölt időben jelentkeztem a fogadoirodában.De, amikor meglattam a munkahelyet, elszállt minden bátorságom, kivancsiságom és munkakedvem, mert a hivatal barlang-szerű sötét terme, nézetem szerint, Dante alvilágának az előszobája lehetett volna. Katonás rendben, egyenes hosszu sorban, egymás mögött, hatalmas asztalok voltak egymásra zsufolva.Neon lámpák vakito fénye, szemrontó erővel csak az asztalokon felhalmozott hófehér papir-mezőket világitotta meg.De azon túl éjszakai sötétség burkolta be a terem minden részét.Szótlan csendben, komor arcu urak, szótlanul irtak, rajzoltak, ültek az asztaloknál. Csak az irótollak percegése, papir-lapok rendezésének a suhogása és irógépek monoton zenéje törte meg a néma csendet.

Fouri luxusban pompázott ezzel szemben a hivatal főnöknek a dolgozo szobája.Fényképekkel, ezüstbe foglalt kristályokkal, fekete márvány tárgyakkal telerakott iroasztala mögül, egy amerikai katonatiszt mosolygott felém, amikor végre ohozzá kerültem. Vetkőztető tekintettel kisérte minden lépésemet és mire a szoba közepébe értem, dekára felbecsülte minden porcikámat.Ugy látszott, hogy a tekintetével felmért vetkőztetéssel meg volt elégedve, mert hivogató karlenditéssel, helyet kinált egy magas hátú bársony fotelnek a süppedő ölébe.Sokat igérően rám mosolygott és azzal kezdte, hogy „bizalmi" személyes titkárnőre van szüksége.Nála nem lesz nehéz munkám, fontos csak a kooperáció. Bizalom kérdése az egész és az, hogy ami itt történik, maradjon teljesen titokban.Lehet, hogy a sötét terem titokzatos elfoglaltságáról volt csak szó ebben a szövegben, de a találás olyan ellenszenves volt, hogy mar csak az alkalmas pillanatra vartam, hogy a leggyorsabban távozhassak.Ketértelmű ajánlata közben,váratlan megdöbbenést szerzett nekem, amikor azt mondta, hogy a

a felesége magyar származásu.Rapaics Évának hivják és bizik abban, hogy a felesége is örülne, ha minél több magyar kapcsolatuk lenne. Gondoljak tehát arra is, hogy mekkora öröm lenne ez mindnyájunknak. Sietve igértem, hogy telefonálni fogok, hogy az állást elfogadom-e , és pánikszerü sebességgel távoztam a közeléből.A kegyelem dőfést az állás keresésnek a „Rapaics" név adta.Ugyanis unokanővérem, Nagy Dora, egy Rapaics Kálmán nevü huszár századosnak volt a felesége, akivel spanyol - iskolás lovas bemutatókon szoktak együtt résztvenni, és akivel nemzetközi lovas versenyeket nyertek.Remeltem, hogy az USA-ban élő Évával semmifele családi „Rapaics kapcsolatuk" sincsen.. Az egész elmult ora, olyan volt, mintha kis ördögök üztek volna trefát, állást-kereső igyekezetemmel szemben.A Térképészeti hivatalt messze ivben, végérvényesen elkerültem, pedig a Gehleneket és a C.I.A-t akkoriban még hirből sem ismertem. Közel öt év után is, csak megjegyzések mozaikjából raktam össze munkájuknak az értelmét és azt hogy mi lehet a térképészeknek a dolga Amerika érdekében.[2]

Az orosz Zonától és Bécs világától a leghatározottabban' távol tartottuk magunkatA helyzet ottan, azokban a hónapokban, volt a legveszélyesebb amikor a központi adminisztraciot az oroszok intézték , és a G.P.U szinte nyiltan uralta a helyzetet. 6,/ ... A G.P.U. az orosz zona három betüs Mefisztoja, a SOVJET POLITICAL SECURITY- kémkedés és ellenkémkedés- DEPARTMENT-je 1922-ig CHEKA néven szerepelt. 1934-ben az OGPU lett belőle, ami idővel M.V.D. név alatt a Belügy Miniszteriumnak a rendőri dolgát végezte.A világháború végével a köztudat már csak GPU-nak tudta, és hivta, az egész orosz biztonsagi és kém- -kedési szervezetet.Ezek végeztek Ausztria területen is az elkövetett gyilkolásokat, nyilt utcán végzett kidnapolásokat. Az áldozatokkal nagyon gyakran ők végeztek, de időnként szülő- hazájukba hurcolták a szerencsétleneket, ahol könyörület nem várt rájuk

7,/... Az orosz rendszer mintájára dolgozott az A.V.O.,vagy ahogyan a neve változott, az A.V.H. is, akik részt vettek az emberrablásokban, éjszakai politikai gyilkosságokban, és a vasfüggönyön keresztüli visszaszalitásban.

8./ ... S.I.S -SECRET INTELLIGENCE SERVICEaz angolok biztonsagi szervezete az angol zona szferajaba tartozott.Ezeknel es ezekkel dolgoztak a Sreter fiverek, akik magyarorszagi helyzet jelentesesel lattak el az angolokat.Menekülöket segitettek ki Ausztriaba. 1949-ben velük targyaltam Tikiek kihozatala erdekeben, de minekünk akkoriban nem tudtak segiteni, mert futarjaik eppen akkor kerültek bajba es buktak le Magyar országon.

Az angolzonanak Yugoszlavia felé is volt egy rövid közös határa, de Magyar országtol csak a vasfüggöny hosszu sora valasztotta el kelet felé.Hirszerzés, kemkedés, személyes jövés-menés apály-dagály-szerüen hullamzott kelet és nyugat között. A double-agent kérdés szinte megszokott állapot volt a S.I.S és az A.V.O. között. EGyik Graz-i munkatársunkrol pontosan tudtuk,,hogy neki ugyan sikerült kimenekülnie Ausztriaba, de a felesége és kicsi fia odahaza maradt,valahol Szeged videken.Az A.V.O. a szerencsetlent most, idekint, azzal zsarolta,hogyha nem dolgozik nekik,akkor a családját fogják kegyelem nélkül elövenni.Látszat szerint tehat fokozott buzgalommal végezte menekült-szolgálati dolgát nálunk, és igyekezett minden áron érdemeket szerezni, ugyanakkor tudtuk azonban, hogy az A.V.O.-nak referál mindenről. Miska ennek a helyzetnek úgy vette a hasznát,hogy semmilyen bizalmas dolgot nem bizott raja, de, ha kellett, ennek az embernek a révén traktálta az A.V.O-t hamis hirekkel, hazug jelentésekkel.

9./... A Deuxième Bureau tartotta felügyelete alatt a FRancia Zona-t.Nem tudom, hogy volt-e a szervezetnek három betüs, rövidített neve, de azt tudtam, hogy kémregénybe illő feszültség uralta náluk az egész területet.Eszaki határuk Német-ország felé, sokkal hosszabb volt mind bármelyik nemzetközti határvonal Ausztriában. Úgy az áru, mint az ember csempészkedést, a tiltott országok közötti látogatást, képtelenség volt ellenörizni, vagy lehetetlenné tenni.Az országnak a nyugati határát illegalis közlekedés elöl Svajz igyekezett elzarni.De, akik Europa szabad részében próbáltak exisztenciát keresni, még életuk kockáztatásának az árán is megtalaltak azt a kis rést,amin keresztül egy semleges világ védelmébe lehetett kierni. Délfelé az Olaszországba vezető utak is el voltak a menekülök előtt zárva.De, aki a hegy-oriások sziklás ösvényein keresztül nem félt az időjárás kiszámithatatlan

szeszelye es a jarorok csapdaitol, az el tudott vergodni Italiaba, ami eleg kilatastalan vallalkozas volt, mert onnan volt bar merre is, legnehezebb a kivandorlasnak a lehetosege.

1955-nek a vege fele a politikai mozgolodas egyre intenzivebb lett.A nyugati hatalmak szedelodzkedni keztek a kivonulashoz. Igyekeztek kartotekjaikat lezarni, es megszuntetni a hivatalokat. bucsut venni Ausztriatol.Az oroszok ezzel szemben felerositettek fold alatti tevekenysegueket.Igyekeztek embereiket mindenhova beepiteni , belpolitikaban suba alatt reszt venni.Papir forma szerint megszunt ugyan a negy hatalmi ellenorzes es Ausztria megszallasa, de ezt csak a nyugatiak vettek komolyan es keszultek fel a tavozasra, az oroszok titokban keszultek a maradasra.

Ebben az idoben jott Kozma Bandi a C.I.C-tol varatlanul hozzank azzal a hirrel, hogy Karady Katalin Salzburgba erkezett es amerikai vedettseget szeretne kapni.Mit gondolunk,- kerdezte. Lehet-e egy igazi menekules oszinteseget elfogadni? Oszerintuk valoszinubb, hogy Peter Gabornak a kikuldottje, elvegre eleg jo szinesz ahhoz, hogy a menekules dramajat megjatssza.

Elmondtam Bandinak, hogy 1946-ban Karady intezte el Peter Gabornal azt, hogy szabad labon maradtam az A.V.O. vad es kihallgatas utan, es hogy ennek a segitsegnek koszonhettem, hogy 1949-ben a nyolc evi kenyszermunka itelet dacara, Ausztriaba menekulhettem. Elmeseltem, hogy 1944-ben Ujhazy segitsege reven hany munkaszolgalatra iteltet tudott a deportalas elol felmentetni es, hogy milyen sokan koszonhetik neki, hogy eletben maradtak Azt is el tudom kepzelni hogy a mai korulmenyek kozott nem nagy Orom odahaza , rivalda fenyben tundokolo orszagos hiressegnek lenni, es, hogy eljutott arra a pontra , amikor a sajat eletet igyekszik nyugvo pontra tenni.

Banditol megkaptam Karady telefon szamat, meg a cimet.Masnap elmentem hozza, hogy udvozoljem es hogy megmondjam neki, hogy hivatkozzon en ram, ha tanura lenne szuksege.Kitoro orommel es napfurdozes kozben ,anyaszult meztelenul fogadott egy rendetlen, nagy haloszobaban, ahol nyitott ablaknal egy szeles agyon fekve megkerdezte, hogy ugye nem zavar az engem hogy en ot ,igy talalom.Meglepett a fogadasnak ez a szoktatlan modja, de kritikamat megtartottam neman magamnak.Amikor latta, hogy az udvozlesnek ezt a modjat nem veszem kihivasnak, a menekules reszleteirol kezdett meselni es elmeselte az otthoni helyzet tarthatatlan voltat es az otthon maradottaknak a kiszamithatatlan sorsat.

Váratlanul a szobába lejtett egy hiányosan öltözött, kirakat-baba-szerü, agyon sminkelt jelenség, akit Karády magához intett. Bemutatta, Guttman Idának hivják. Azután megkérte a lányt hogy hozza elő és mutassa meg nekem azt a szenzcios cikket amiben tegnap-előtt a Free Europa Radio tudositója, Konkoly Kálman, számol be a menekülésük utjáról és a szerencsés megérkezésről. Ida engem féltékeny undorral nézett végig, de Karádynak szótlanul szót fogadott. Elökeritette és ölembe rakta azt a müncheni képes ujságot, amiben gyönyörü fényképek illusztrálták a kimenekülés izgalmas fordulatait és a happy-ending- ért mondott hálat.

Az egyik képen, sürü erdö derékszéles fatörzse mögül, Karády leselkedik egy vadviragokban gazdag, békésnek látszo legelöre, ahol a magasra nött fü között aknák vannak a földbe rejtve - a fénykép alatti magyarazat szerint. Másik képen szöges drotkerités mellett állva, Katalin attól retteg, hogy életveszélyes elektromos áram van a drotkeritésbe bevezetve. A következö fénykép azt mutatja, hogy félig fekvekuszik, lapul a vasfüggöny alatt. Az utolson pedig, szöges drottól válltol derekig szakadt bluzban, térdre borulva mond hála-imát a sikeres megmenekülésért.

- Ugye olyan remek és olyan elö ez a report, mintha filmjelenet volna- büszkélkedett Karády a fénykép sorozattal és várta, hogy én is meg legyek hatva.

-A cikk meggyözö és jól van irva.-mondtam, - De neked erre most nincsen szükséged. Ahogy Kálman az egészet tálalja és úgy irja, mintha végig kisért volna, az neked valóban árthat. Sokan azt fogják majd hinni hogy film-reportert hoztál magaddal. És azt, hogy Peter Gábor tudtával jöttél ki, hiszen ilyen látványos menekülést nem lehet titokban végbez vinni, és ut közben fényképezni Azt fogják mondani, hogy menekülésed nem több mint egy- „Piroska meg a farkas"-mese, és tulajdonkeppen csak egy reklam kalandról van szo.

Sajnos igazam volt. De ez csak sokkal késöbb, 1957-ben, New York-ban egy F.B.I. agenssel folytatott beszélgetés közben bizonyosodott be.

A cikkról folytatott nézet-eltérés közben elö került Frank Irma is, aki valamilyen cocktail-félével kinált bennünket, és hamarosan a tovább-jutás kérdésére tért át. Allitotta, hogy Brazilia lenne a legelönyösebb megoldás. Rokonai ott egy sikeres divatszalont vezetnek: Velük közösen Kalapszalont is nyithatnának, ami Rio-ban arany bánya lenne.

Guttman Ida durcasan emlegette,hogy neki több, mint hatvanezer dollárja van egy montreali bankban félreteve. Bank betétjük alapján tehát haladéktalanul Canadaba mehetnének, ahol netán egy filmstudioba való betársulas remek megélhetési befektetesnek látszik.

Szándékosan kimaradtam a kivándorlási lehetőség egyre élénkebb vitatkozásabol és sietve elbucsuztam ettől a bizarr „menage a trois"-tól.

Számomra a Karády disszidálasnak később volt még folytatása. Amikor már Amerikában voltam, és jó állásom volt a Pan American repülő társaságnál, egy alkalommal egy europai kirándulást tervező utassal folytatott beszélgetésemet a superviser-em azzal a kifogással szakitotta félbe, hogy az F.B.I ohajt itt, velem, munka közben beszélgetni.Az utast pedig adjam át valaki másnak.Megkérdeztem az osztályvezetőtől hogy az ilyesmi szokás-e itten? Mire válaszképen azt kérdezte, hogy én akarok-e az F.B.I-el beszélgetni? Megmondtam, hogy tudtommal nincsen mondanivalom a számukra és szerintem, ha ők akarnak valamit kérdezni tőlem, akkor idézzenek be a hivatalukba.

- Bizza rám. Ezt majd megmondom nekik,- legyintett,- és visszaküldött a munkahelyemre.

Meglepetésemre , röviddel ezután, a főnök privat irodájába hivtak be engem, ahol kávé és egy elegáns ur azzal fogadott, hogy bemutatkozott, mint az F.B.I küldöttje, és azzal kezdte, hogy most azért jött ide,hogy filmgyártásunkról és a Mozi Ujságomról beszéljünk, és azonkivül lenne nehány egyébb kérdése.Lassan aztan filmszakmai mendemondákra , és szinészekre, meg pletykákra is került a sor, és nagyon meglepett, hogy mennyire ismert mindenkit, és hogy hiba nelkül mondta ki a magyar neveket.Hangulatosabb, részletesebb tereferét hosszu idők óta nem folytattam még senkivel sem. Mikor azután Karádyneve merült fel a társalgásban, azonnal hozzá tette, hogy tudja, hogy én Karádynak le vagyok kötelezve, mert segitett rajtam, amkkor az A.V.O emelt vádat ellenem, és ugye én is tudom,hogy ő akkor Péter Gábornak és a kommunistáknak dolgozott és kémkedett is a számukra.

Azt, hogy ugyan abban a szabómühelyben dolgozott egykor, ahol Péter Gábornak is volt munkája, azt majdnem mindenki tudta róla, -de azt hogy bárkinek is kémkededett volna, soha sem hallottam és ennél vadabb pletykát nem is lehet kitalálni.

Miért csodálkozik ezen,- kérdezte.- Hiszen Ujszaszi kémszervezeteben is kivette a részét,amit filmsztári nimbuszával jól tudott leplezni.

331.-

- Ujszaszinak nem volt Matahárira szüksége, -próbáltam magyarázni.- Katalnit imádta és feleségéül szerette volna venni, de nem kapott házassági engedélyt a Kormányzótól.Magas rangu katonatiszt csak Nemzeti Szinház-i színésznőt vehetett feleségül,és Karadynak a multja nem volt kifogástalan. Kémkedési pletyka pedig már azért is nevetséges, és teljesen alaptalan, mert Karádynak volt elég pénze, nem tudták volna megfizetni. Azon kivül nem beszelt semilyen idegen nyelvet, hogyan tudott volna az oroszoknak kémkedni? - De tulajdonképen, miről is van szo ?- kaptam észbe. és kérdeztem az F.B.I-embert .- Miert akarják Karádyt kémnek deklarálni?Az USA-ba szeretne jönni, és okot keresnek az elutasitásra ? Nem tudnak erre más kifogást találni ? Mielőtt én amerikai bevándorlásra engedélyt kaptam volna, meg kellett esküdnöm arra, hogy soha sem voltam és nem is szándékszom prostituált lenni, nem óhajtok nyilvános házat nyitni, és semmi szekszuális kilengésben nem volt részem.-Miért nem probálnak erkölcsi vonalon kifogást találni?

A kérdezősködő csak legyintett. - Remélem, azt nem fogja vitatni - folytatta, - hogy ez alkalommal a kommunista rezsim küldte nyugatra.Hiszen fotoreporterrel és fényképesszel érkezett Ausztriába. Tanukat is hozott magával, akik részletesen meséltek, hogy hogyan kuszott át a vasfüggöny drotkeritése alatt.

- Azt a cikket Salzburgban agyalták ki- vetettem közbe, -
-Komkoly Kálman, a Radio Free Europe reportere irta.Ott, a város szelén van az a tehén-legelő, ahol a fényképeket csinálták.Gyakorolták a drotkerités alatti háton csuszó bujkálást. Én már akkor mondtam nekik, amikor az ujság cikket láttam, hogy inkább ártalmasnak, mint hasznosnak tartom azt szenzáciot-keltő előadást, amire a Karádynak nincs szüksége,,jobb, ha egy ideig kerüli a nyilvánosságot. Az egész hűho csak arra lesz jó, hogy a cikk iroja reporteri bonuszt kapjon-jon érte.-

Velemenyemet az F.B.I agense szkeptikusan fogadta.Csalódottan fogott velem kezet és azt mondta, hogy mindenkinek joga van a saját nézetére.

Ehez az emlékezéshez még csak annyi a hozzá-tennivalóm, hogy Karády hamarabb lett amerikai állampolgár mint ahogy a jogot én is megkaptam.

1955 év elején az oroszok vegre hajlandoak voltak Ausztria haboru utani megszállásanak a befejezéséről tárgyalni és megállapodotak az amerikaiakkal, angolokkal és a franciákkal abban, hogy julius végére a négy hatalom kivonulását véghez fogjak vinni.Ez a döntés a menekültek sorsat az eddiginel is bizonytalanabba tette. Egy részt,mert ezzel megszünt a nyugati biztonsági szervezeteknek a fizikai védelme, másreszt,hazai tapasztalatból is tudtuk, hogy az oroszok hatalmat és szerepet a semlegesség felszine mögül, teljes felkészültséggel az osztrák kommunista párt fogja majd átvenni.Zonankban ugyan akkor az amerikaiaknál betöltött munka lehetőségek is meg fognak szünni. Mi több, mind ezzel egy időben a tömeges kivándorlási lehetőségek is kezdtek lelassudni, mert egyre kevesebben érkeztek a vasfüggönyök mögül, és a befogadó országok kezdtek a háborus évek drámájába belefaradni.

Arra, hogy a Magyar Iroda az uj körülmények között, Salzburg helyett Becsbe tegyük át, egyáltalán nem is gondoltunk. Az osztrák főváros túlságosan közel volt a magyar határhoz. Ilyen körülmények között Miska egyre behatóbban tárgyalt Dr. Joseph Klaussal, a Landeshauptmannal,arról, hogy a magyar politikai menkültek mekkora és milyen védelmet fognak osztrák részről a jövőben kapni, nehogy ez a környek is olyan bizonytalanná váljon, mint a bécsi utcák rengetege, ahol az A.V.O. a csápjait, minden vonatkozásban szabadon meresztgette.

Ezekneka komplikált problémáknak a megbeszélésere hivtuk vendégül Henyey Gusztav, egykori vezérezredest, a Németországban élő magyar emigracio vezetőjét, aki a Lakatos kormány idejében Magyarország külügyminisztere volt, előzőleg pedig a vezérkar hirszerző irodájának a főnöke, és minden időben Horthy Miklos kormányzó bizalmi jó barátja volt. Napjainkban ő volt a külföldre menekült magyaroknak a legbefolyásosabb politikai szakembere.

A szombat délutáni tárgyalas a részlet-kérdések tisztázásanak jegyeben zajlott. A fontos problémák megbeszélését, viszont, hétfőre halasztottuk. A közbenső vasárnapon pedig kirándulast terveztünk Bad-Ischl-be, ahol Hennyey Gusztáv a zerge szarvakkal tulzsufolt császári kastélyt kivánta végignézni. Ferenc Jozsef császár ebben a vidéki kis palotában büszkélkedett vadász trofeainak a megszámlálhatatla garmadával. Szerintem ennek a kegyetlen tömeg mészárlásnak az eredményét ismételten végig-csodálni kinos idő-pazarlás volt, de a vendég kivánságának igyekeztünk eleget tenni. Ez volt hát a vasárnapi program.

Utra-kész diszben, feltizkor már az ajtónal álltam és egy utolsó pillantással a szobamban, még egyszer, gondosan körül néztem hogy rendben hagytam-e mindent. Az amerikai kislány, Jenny , besurranásos meseje óta ezt a biztonsági gesztust soha ki nem hagytam volna, amikor az ajtomon valaki ovatosan kopogtatni kezdett.

- Ki az ? - kérdeztem, kissé bosszankodva, mert időm a találkozáshoz pontosan ki volt számitva és nem volt szándékom egy percet sem elkésni.

Válasz helyett ismételt kopogtatást kaptam. Kinyitottam hát az ajtót, hogy lássam, hogy ki, az aki feltart az indulásban. Egy közép-magas, széles vállu, magas homloku, szokatlan egyenruhába öltözött férfi állta el a kijáratot. Áthato, éles tekintettel mért engem végig, és siri hangon, szinte suttogva, mondta, hogy most jött Magyarországról és nagyon fontos ügyben fog, illetve kivan beszélni velem

- Nem szoktam a lakásomban idegenekkel beszélgetni- mondtam ellentmondást nem tűrő hangon.- Ha valami közölnivalója van, azt mondja majd el holnap a Magyar Irodában. Itthon én nem fogadok senkit.

- De én a maga családjától jöttem- vágott közbe,- Tőlük

hozok üzenetet. Itt a levél. Olvassa! A maga lánya irtatolt felém egy levelet és olyan közel jött hozzám, hogy hátra kellett lépnem.Szorosan a nyomomban maradt, elállta a kijáratot és folytatta a parancsnak hangzó mondanivalóját.- Ez a levél megmond magának mindent.- tette hozzá, miközben én csodálkozva néztem a cimzést _ Szentpály Istvánnénak küldi Agnes.

Valóban az ő kézirása volt, de már a megszólítástól kezdve láttam hogy a levél parancs-szóra irodott, és alighanem az A.V.O. diktálta.

Már az első mondatban S.o.s.- figyelmeztetést küldött a kis lányom és remélte, hogy azt meg is értem. Ha valóban ő irt volna otthonról levlet nekem, azt "Draga Mamikám-mal kezdte volna.

" Édes anyám, ez az elvtárs, aki a levelemet hozza, a családnak jó barátja. Tegyél meg mindent, amit neked mondani fog."

Az elvtárs szó, bizonyitók volt ara, hogy a levelet az A.V.O.-nál fogalmazatak, és a szöveg folytatása még eklatánsabbul hangzott.- " Tegyél meg mindent, amit ő teneked mondani fog, és erről a levélről senkinekse tegyél említést, mert az teneked és mi nekünk is végtelen nagy bajt okozna.Kezedet csókolja,Ágnes.

(Kezcsók, és nem... millio puszi.- Ágnes, és nem Ági.) - a levél minden sorából süvitett az Andrássy út 60-nak az atmoszféraja, ugy mint akkor, amikor sötét folyosoikon tévelyegve, a kinzó pincék lejárata előtt álltam. De éppen úgy, mint az akkori kihallgatás idejében, most is , teljes lelki és szellemi fegyelemmel tudtam arra koncentrálni, hogy desperát helyzetemben hogyan kell viselkednem, mit mondjak, mit ne tegyek, hogy el tudjam kerülni végzetes csapdájukat.

- Mostan igy már egészen más a helyzet- mondtam kimért mosollyal ,-de látta,hogy az előbb éppen indulóban voltam, amikor maga ide érkezett. Barátokkal akartam kirándulni menni, ezt azonban most le fogom mondani. Jöjjön velem.Kiserjen le a telefonhoz. Azután majd megbeszéljük, hogy mi van a levélben, mit üzen a kis lányom. -

Sietve lementem a lépcsőn, alig birt a nyomoban maradni.

Vasárnapi tömeg nyüzsgött a bejárat előtereben. A kocsmaszoba minden asztalánál sörözgentő, pipázgató parasztgazdák ültek szoros körben.Akkora volt a lárma, mint egy hétvégi vásaron.A konyhai telefonhoz siettem, az A.V.O-st a csapó ajtó mellett hagytam állni. Miska otthoni számát hivtam, és amikor a bárone válaszolt a telefonba, lélekszakadva mondtam, hogy rettentő nagy bajban vagyok és azonnal kell Miskával beszélnem.

- Éppen fürdik,- válaszolta.

- Nem bánom, ha meztelenül jön a telefonhoz, rettentő nagy szüksegem van most rája,- magyaraztam.

- Jó. Hát adom, - próbált megnyugtatni és másodpercek alatt Miska volt a telefonnál .Igy hát végre tudtam, hogy lesz majd segitségem.

Pár szóval elmondtam, hogy mi történt, és hogy egy A.VO-s van itt nálam..

- -Ott leszek azonnal, - igérte. - Tartsa azt az embert addig a kocsmában. Meg tudja ezt tenni?-

- Persze,- mondtam.- Várom.- feleltem, de azonnal láttam, hogy a kocsma nagy zajában nem tudok majd koncentrálni. Fel-raktam, hát egy kis mosolyt és a várakozó alaknak kedvesen azt mondtam hogy a szobámba jöjjön most fel velem.Főzök egy jó kávét és tudunk beszélgetni. Nem hagytam, hogy szóhoz jusson. Neki-láttam a kávé főzési szertartásnak és közben csicseregtem, mint egy megbűvölt pacsirta.

- Maga látta a gyerekeket ? Milyenek voltak? Boldogok, vidámak? Katikám jól tanul az iskolában ?

- Jól tanul a kis aranyos.Ő az osztály-első -bolongatott. (Tudtam, hogy Kati lányom bukás előtt áll, és fütyül az iskolára.)

- Meg van Áginak a jó műszaki állása ?

-Persze, hogy meg van. Most fog előlépni.-

(Nem rég mondtak fel neki, irta utolsó levelében.)

... és ez igy ment tovább.Kérdéseim zuhatagában nem hagytam szóhoz jutni.

Végül türelmét vesztette és határozott hangon közölte, hogy azért jött most hozzám hogy megállapodjunk abban , hogy ezentul én önekik fogok dolgozni, aminek ellenében a családnak nem lesz semmi baja , és én is jól fogok majd élni.

335./

- De en nem akarok hazamenni es maguknak dolgozni, mondtam sértett hangon. - Engem otthon 8 evre iteltek. Teljes igazságtalanul .Engem ne hivjanak haza, en ki fogok vándorolni es pedig Amerikába .

- Maga ne akarjon Amerikaba menni.Maradjon csak itten. Folytassa azt amit eddig csinalt de legyen a mi segitségünkre, és mondjon el nekünk mindent,Akkor senkinek sem lesz bántódasa.-

- A család boldog, ahogy vannak,-mondtam, mintha nem hallottam volna, hogy mi az ajánlata, - Láthatja, hogy nem jöttek utánam pedig én is boldog lennék ha megint együtt volnánk.-

- De most nem arról van szó, hogy maga haza jöjjön.Nekünk magára itt van szükségunk, és ha jól végzi a dolgát, akkor a jutalmát is meg fogja kapni.—

-En viszont, ahogy mondtam, nemkivánok repatrialni- folytattam,- mintha csak családi együttlét lehetöségéről beszélgettünk volna. és ö nem tudta teljes biztonsaggal eldönteni, hogy egy hülyével van-e dolga, aki mindent félreértett, vagy hogy en akarok-e együttmüködési feltételeket szabni? Ö kemkedési részletekről beszélt,en hazamenésről.

- Maga is tudja, hogy miről van szó.- förmedt ram végül,— Csak akkor jöhet látogatóba ha azt kiérdemelte, addig pedig tudasson velünk mindent, hogy meg legyünk elégedve.Mert különben...

De ekkor végre kopogtatas hallatszott az ajtón és Miska jött a szobába, mintha egy dramai remfilmből került volna elő.Impozáns jelenség volt.Fekete napszemüveg takarta fel arcát.Esőkabátjának a kihajtója felért a füléig.Komor méltóság sugárzott belőle, és visszafolytott haragot szinlelve kérdezte: - Miaz ? Maga még nincsen készen?Hiszen már is elkestünk a találkozásról!Siessen...- es úgy tett, mintha csak ekkor nézett volna körül a szobában.

-Magának vendége van ? -

-Nem értem. Nem kapta meg az üzenetemet ?- csodálkoztam.

— Közbe jött valaki,- -mentegetödztem, - De, ha már igy alakult a helyzet, szeretném bemutatni magukat egymásnak.

- Ez az ur a repatrialo bizottságtól jött hozzám- mutattam a meglepetéstől és rémülettől kövé dermedt A.V.O-s ra.

- Ez az ur, a jó barátom, - geztikuláltam Miska felé, és hátra léptem, hogy beljebb jöhessen a szobamba.

- Hogy mer a repatrialo bizottság menekülteket látogatni?—

- förmedt Miska a fotelben lapuló pasasra.- Ez a lépés nemzetközileg meg van tiltva.-

- De mi erre engedelyt kaptunk az osztrák Belügyminisztertől.Ha nem hiszi, hivja fel, és kérdezze meg öket- vetette fel a fejét, es kezdett magabiztos pozt felvenni.

-Ilyem emgedély nem letezik.Maga hazudik. Maganak itt nincsen semmi keresnivaloja.Felhaborito jogsértés, hogy ide mert jönni.-

- Ha nem hiszi,hivja fel Becset- kezdett felallni a karosszekből, de Miska elállta az utjat és szigoruan dördült raja:

- Mutassa az igazolvanyat! Az utlevelet akarom látni. Felemelte a karjat ,azt hittem, hogy az A.V.O-st fogja a falhoz taszitani..

- Ehez maganak nincsen joga, - hapogott a nyomorult,- de amikor látta, hogy semerre sincsen kiutja, tétovázva a mellényzsebébe nyult és Miska kezébe adta az utlevelet.Megtantorodott, szeme kifordult, arca szinte feketere vált és mintha akasztofa előtt állna, halálra váltan adta meg magát a sorsnak.

- Államvédelmi örnagy ?- hördült fel Miska,zeusz-i dörgedelemmel.- Ezért a nemzetközi attrocitásért magának letartoztatás jár.Maganak a börtönben van a helye....-

Nem tudtam, hogy ez a fordulat hova fog vezetni,ezért sietve közbe léptem. Az asztalról felkaptam Aginak a levelét és Miskának adtam,- Ne bántsa ezt az embert.A levelet a kislányomtól hozta.Olvassa, az megmagyaráz mindent ....

Miska egy pillantást vetett a levélre, de amikor olvasni kezdte, halálsápadt lett tőle, és folytott hangon mondta;

- Most már értem-de nem csak ő lett szótlan- én az A.V.O-sal is közölni akartam, hogy a felszolitásukat nem fogom titokban tartani.De ezt is megijedtem amikor a levelet azzal kaptam vissza. - Az már más. Ha maga ezzel az emberrel tárgyalni akar, az a maga dolga. En megmondom a többieknek, hogy nem akar velünk jönni.A többihez nincs semmi közöm, - visszaadta a levelet, sarkon fordult és kiment a szobából.

Alltam, mint szamár a hegyen. Nem tudtam, hogy most mit is kell csinálni.Egyetlen kiutnak csak azt láttm, hogy továbbra is játszom a buta libat; igy hát ramosoloyogtam a kövé dermedt A.V.O.-s-ra és csevegni kezdtem :- Na most végre magunkra maradtunk,

most nyugodtan tudunk majd beszélgetni,....

- Magával nincsen nekem sem miféle beszélnivalóm- hörögte,- és eszeveszett gyorsasággal rohant ki a szobából, lendülettel vágta zsebre a hivatalos magyar államvédelmi utlevelet.Én [illegible]ig árván ott maradtam, mint aki gyökeret vert.

Másodpercek mulva, végre Miska autojának a türelmetlen tülkölése hangzott fel az ablakom alatt, mire felkaptam Áginak a levelét, amit a táskámba raktam és leszaladtam az udvarra.

_ Mire várt? Mi tartott ilyen sokáig- fogadott a kocsi nyitott ajtajával.-Látja, ott megy az az ember, a mezei ösvényre fordult.Hova vezet az az ut ?- kérdezte,- és egy szuszra folytatta- Tudnunk kell, hogy milyen autó varja, hogy egyedül jött-e, vagy van-e segitő bandája ?

- A mezőn kersztül a falusi temetőhöz lehet menni.Az ut a vasuti őrház mellett a Glasenbachi országutra vezet ki-magyaráztam - és sietve beültem az autóba A fasoron kersztül, sajnos, nagy kerülöt kellett tenni, utközben sorompót is kaptunk, mielött át tudtunk jutni a sineken és északi irányban a Glasenbachi országuton, a bakterház irányába fordultunk.

.Világos sárga hatalmas nagy auto állt a baktarház falánál. Négy ember ült benne és az A.V.O-s is pont abban a pillanatban fordult a mező felöl, a kivezető utra, amikor mi oda értünk. Mi csak elsuhantunk mellettük, Megjegyeztem az auto számot, és az első uthajlástól villámgyorsan vissza-vezetett Miska, de a nagy autó már el is tünt a temetőkert fala mellett, mintha az előbb ott sem lett volna, és az A.V.O-st is elvitték magukkal.

- Látta ? Megjegyezte, hogy mi volt az autónak a száma ? kérdezte Miska, és megkönnyebbült, amikor kiderült hogy mi mind-a ketten, ugyanazokra a számokra és betükre emlékszünk.

- -Annak az embernek azért adtam módot arra, hogy el tudjon menni, mert a maga családjáról is van mostan szó,- magyarázta, és most végre megértettem, hogy miért hagyott akkor magamra. De most aztán végezni fogunk velük - folytatta, - és egyenest a rendőrfőnökségre mentünk. Vezetőjük nagyon komolyan hallgatta végig az egész esetet, és amikor az autoszámot emlitettem, elővett egy nagy könyvet, amiből kiolvasta, hogy a rendszám a bécsi magyar követ személyes autoi egyikének a száma, amit az osztrákoknak nincsen joguk ut-közben ellenőrizni vagy megállitani . Megjegyezte, azt is hogy a nyugatiak jóforman még el sem mentek, és kelet felöl

maris megkezdodött a ter-hoditasi akcio.

- Ha en ezt a merenyletet nyilvánosan közze teszem es a sajtot hivom tiltakozásunk-nak a segitségére, akkor olyan országos botrany lesz az ügyból, amilyent eddig meg nem csinaltunk.Minden ujsagnak maga lesz az ünnepelt sztarja, de nem tudom hogy ez nem fog-e a családjának artani?Az en hivatalos jelentesemet hamarabb olvassák Budapesten, mint azt a mi belügyminiszteriumunkban látják.Nem gondolja, hogy okosabb lenne, ha azt jelentenem, hogy magát a főnöke azon kapta rajta, hogy egy magyarországi agenssel beszélgetett ?

- Kérem irja ezt a valtozatot! Babérokra igazán nincs szüksegem. Csak az a fontos, hogy az otthoniak kimaradjanak ebből az egész nemzetközi intrikából.-

Ebben aztán megegyeztünk.

A látogatási ügynek még is meg volt a hangos folytatása. Az osztrákok tiltakoztak a repatriálásnak a hangoztatása és a menekült-jog megsértése ellen, és néhány magyar követségi alkalmazottat kitiltottak Ausztriából.

A rendőrségi tanácskozas után az amerikai C.I.C-hez is elmentünk.A kivonulás látszatára kiüritett irodának a hátsó szobáiban meg teljes készenlétben folyt tovább a munka.Mr. C..... a főnök,személyesen vette kezbe ügyemnek az intézését A legkisebb részletekre is kivancsi volt.Részletes jelentést küldött Washingtonba, az osztrákokkal folytatott megbeszélést is megemlitette, és minekünk megigérte, hogy az A.V.O-t ez után sem hagyják korlátlanul garázdálkodni Ausztriában és Amerika továbbra is fog a magyar menekültek sorsával törődni...

- Hennyey, akit Miska első hivásomtól kezdve mindenről értesitett, türelmesen varta, hogy mikor fogjuk a történteket egymas között is megbeszelni.A zerge szarvak kimaradtak a delelőtti programból és a felerősitett otthoni tevékenységet figyelembe véve, a német meg az osztrák helyzetet beszéltük meg menekült-védelmi szempontból.Bucsuzáskor kedvesen meghivott magukhoz Bad.Godesbergbe, ahol a Bonn-i Bundestag sok hivatala és a német kormány sok tagjának a személyes otthona közelében nekik is volt egy tagas rezidenciajuk.Közelükben működött az europai menekülési kérdésnek a központja is, és megemlitette, hogy-ha meggondolnam amerikai kivándorlásomnak minden lehetőséget

és Magyarországtol távolabb eső, biztonságosabb helyen akarnék elhelyezkedni, számomra nagyon érdekes munkakört tudna ottan biztositani.Megköszöntem, és ebben maradtunk.

. . . . . .

Vendégeink távozásával végetért a menekültek megváltozott helyzeterol folytatott konferencia.Semmi ujat, semmi praktikusat sem tudtunk kitalálni, és bár a megszálló, ellenörzo négy hatalom - legalább is papir forma szerint,- kivonult Ausztriából, a kommunisták itt maradtak és a vas függöny mögül megerösödött a veszélynek valamennyi változata.

Nagyon feszült hangulatban folyt ezután a munka a Magyar Irodában. Ez természetesen a magánéletünkre is kihatott. Miskával lassan egész külön világ lett a kettönk világa.En öt feltettem titkos kapcsolatainak a fokozott rizikójától, és a majdnem halálos mérgezésnek az utóhatásától.O meg értem aggodott az A.V.O-s érdeklödés és zsarolási kisérlet fenyegetései miatt. Kérte, hogy ezután taxin járjak mindenhova.Reggelenként men tudott volna értem jönni, hogy bevigyen az irodába. Ebben az idöben rendezte otthoni telefonján az aznapi , hivatalunkon kivüli dolgait.Estenként pedig nem mindig volt közös programunk, ahonnan haza vitt volna. De szerintem a taxizás ablakon kidobott kiadás lett volna.Elvégre közlekedésem idejében, ez-idáig, semmi rizikot sem láttam. Minden fenyegetö aktus a hivatalban, vagy otthonomban történt

Bridge partykainkat ettöl fogva igyekeztünk gyakoriabbá tenni, Papenheimekkal, Daroczy Taszilóékkal és Mikecz Tamásékkal, amikor Salzburgba jöttek. Maskor pedig elmentünk kettesben vacsorázni, ami soha sem vált unalmassá , majdnem olyan volt, mintha rendez-vous- ra készültünk volna. - és igyekeztünk minden gondot magunk mögött hagyni.

Reggelenként soha sem vált megszokottá, hogy amikor a hivatalba mentem, háztól az autobusz megállóig vaskos törzsü vén faknak az égbenyuló boltive alatt vezetett az utam, ami szebb és impozánsabb volt, mint minden szinpadi diszlet..

Ha az este, úgy hozta, hogy semmi programunk sem volt és en késöig magamban maradtam az irodában, mert Szücs ezredes mint a wekker-óra, pontosan fel hatkor letette a tollat, abba-hagyta a könyveleset és rendületlen megadással haza indult, rokkant öreg feleségéhez..Miska, hivatlalon kivül, valahol a varosban targyalt ügyvédünkkel, vagy nem tudom, ki massal ,Ducsai megvárta amig en is befejeztem aZ aznapi tennivalókat. Elkisért az autobuszhoz, hogy a Hellbrunni lager sötét-esti, bizonytalan környéken egyetlen lépést sem tegyek őrizet nélkül, és csak azután ment Ö is haza. a szomszed faluba, ahol csinos osztrák lányka várta.

Vagy két héttel az A.V.O- látogatás után, amikor történetesen megint késöig naradtam az irodában, nagyon fáradtan készültem arra, hogy az autobusz a mi megállonkhoz érjen. Több utason kivül, en is leszálltam a szokott helyen, de az ut túlsó oldalan álló két oriási teherauto égö lámpáinak a fénytengerébe léptem. Teljesen megvakultam ettöl a megsemmisitö fényességtöl. Csak annyi lélekjelenlet maradt bennem, hogy lebujtam a többi utas háta möge, tapogatodzva megkerültem az autobusz hátsó részét, ahonnan félig futva, félig legugolva bebujtam a gasthaushoz vezetö fasor orias fainak a törzse möge. Igy surrantam, haladtam fától faig, amig fel tudtam érni a kis templom terére, és azon töprengem, hogy véletlenség volt-e ez a megsemmisitö fényesség, vagy hogy engem vártak-e, és en ram vadászik az A.V.O-nak valamelyik megbizottja? Reggelig végig gondoltam az egész vakito fényü meglepetést, és ugy döntöttem, hogy mindössze üldözési-maniámnak a nevetséges elképzelése lehetett az egész reflektorszerü országuti iluminacio. Nem is tettem említést róla reggel az irodában , mert nem akartam hogy kinvessenek. De meg akartam bizonyosodni arról, hogy semmi okom sincsen aggodalomra, szándékosan mentem tehát megint késön haza az irodából, és reméltem hogy teherauto-mentes sötét üresség var majd en ram a leszálláskor. Amikor azonban a megállóhoz értünk, a sötét ut egyszerre megváltozott, és az ott álló két teherauto vakito fénye arasztott el mindent. Rajta maradtam az autobuszon és egy állomással tovább mentem. Ott azután az öreg fasor helyett a Gasthaus mögötti erdön keresztül, kerülövel siettem haza, és másnap részletesen meséltem el Miskának, hogy mi várt ram az elözö két esten a megállonknál.

Felhivta azonnal a rendőrséget és szigoru vizsgalatot kért az ügyben. Nem tudom, hogy mit találtak, hogyan és mit intéztek,, de közöltek, hogy ez többé nem fog előfordulni, és ettől fogva a világito teherautok, végérvényesen, valojában is megszüntek a számomra.

.....

Az amerikai bevándorlásnak a feltételei időközben megváltoztak Assurance helyett most affidavitot kértek.Irnom kellett tehat megint Mr. Bertram Mayernek, és nagyon szépen arra kértem, hogy adjon egy ilyen irásbeli nyilatkozatot.Válasza megszokottan szük-szavu volt. -" Sponsorságom fennáll.Részleteket intézze az ügyvédemmel. " - Rövidesen ezután meg is érkezett a Metro Goldwyn Mayer filmvállalat ügyvédjének a levele, amiben azt kérdezte, hogy filmgyártásban mi a multam? Miben vagyok szakértő ? Milyen poziciot kivánok náluk betölteni ?Mekkora az anyagi kivánságom ?

Álltam, mint szamár a hegyen. Nem tudtam, hogy a kérdésekre hogyan válaszoljak, és senki sem volt a közelemben, aki tanácsot adhatott volna.

- Miben vagyok szakértő ?-

Mindenben egy kicsit, semmiben semtökéletesen.Film gyártásunk három éve alatt cégunk, az Atelier film vállalat, összesen tizenegy játék-filmet produkált. Minden évben mi csináltuk annak az évnek a legjobb magyar filmjét, amit hivatalosan is elismertek, és annak nevezték. Három filmünk a velencei Biennalen is részt tudott venni. dijat kaptunk érte. Tiki intézte a pénz-kérdéseket meg a filmek bemutatását, elhelyezését. Témát, irót, rendezőt, gyártási személyzetet, szereplőket viszont, egymással beszéltük meg. Amig ő az anyagiakkal törödött, addig én a filmcsinálásnak minden részletében részt vettem. En voltam az első, aki reggelenként ki-autozott a filmgyárba, és az aznapi rumli után, későn este, utolsóként mentem haza. Ellenőriztem a produkciot, az aznapi munkát. Beleszóltam a gyártásnak minden dolgába, részletebe. Ha kellett, intézkedtem, hogy elkerüljük a zökkenőket. Mindent láttam, sokat tanultam, de szakember nem voltam semmiben sem.Magát a filmet „profik" csinálták, én a kuliszak mögötti motor voltam.De arról viszont fogalmam sem volt, hogy Hollywoodban milyen poziciók vannak és hogy ott mi lehet az én szerepem? Tulajdonképen azt vártam, és azt remeltem, hogy ők tesznek egy ajánlatot.

Most viszont fogalmam sem volt arról, hogy Hollywoodban milyen' poziciok vannak, és hogy ott mi volna az en szerepem.Ebben a tekintetben is azt vártam, hogy ők mondják meg azt, hogy mire szól az affidavitem?

Másik kérdés, hogy mik az anyagi igényeim? - Hát erre sem tudhattam választ adni. Hiszen nem tudtam, hogy mennyi pénz kell Amerikában a megélhetéshez? Sem azt, hogy Hollywoodban mennyi pénzt szoktak fizetni a különféle munkákért.Azt képzeltem, és azt vártam, hogy az affidavitben mindez meg lesz említve.

Tanácstalan töprengésemből Rath Pistáék kedves levele zökkentett ki.Azt irták, hogy ne kacérkodjak a Metroékkal.Az amerikai filmgyártást nem nekem találták ki. Erzsébet kis-babát vár három hónap múlva. Megfogadna száraz-dajkának az ujszülött mellé, havi bérként pedig négyszáz dollárt fizetnének. Ők is remélik,hogy ezen az alapon végre el fogok majd jutni az U.S.A-ba és ott meg lesz majd a módom, egy uj existenciát kiépiteni.

Igy történt azután, hogy Chorin Erzsébet lett a sponsorom, és az uj bevándorlási papirokat benyujthattam a consulhoz.

Miska boldogan vette tudomásul az ujabb bevándorlási változatot és kijelentette, hogy már alig várja, hogy én végre elmehessek.

- Hiszen nincsen semmi jogom, és mondom sincs arra, hogy magát itt megvédhessem- Nincs megállás a feltételemben. Azon aggódom, hogy mi minden történhet magával ? Legjobb, hogy ha elmegy. Menjen minél hamarabb.

-„Selten kommt etwas besseres danach" Nem fog könnyen jobbat kapni, mondtam kissé sértve, mert szinte ugy látszott, mintha szabadulni szeretett volna tőlem.

- Maga kis liba, hát van magának fogalma arról, hogy én az éjszaka közepében hányszor ébredek arra, hogy magával talán valami baj történt? Kiugrom az ágyból ,lerohanok az autómhoz. A Gasthausnál fel-alá furikázok a maga ablaka alatt. Lesem, hogy ég-e a lámpája.Alszik-e, vagy valami veszedelem fenyegeti? Talán csak a sötétségtől fél? Nem tudom a gondjaimba venni... Benézek minden bokor, minden árnyék mögé hogy nem leselkedik-e ott valamilyen veszély? És amikor haza megyek végre, ujra át-gondolom, hogy mit hagytam ki a lehetőségekből? —

Meg voltam hatva. Nem voltam erre felkeszülve.

- Miska, maga nem felelős értem. Egyikünk sem tehet rola, hogy ide jutottunk , és a Jó Isten segitségével ki fogunk maszni a bajbol. Maga most itt fog maradni, maga választotta. En pedig megprobalok Amerikara koncentralni. Egyebet most nem tudunk csinalni.—

- Engem csak az bant, - folytatta,- hogy en hoztam magat a bajba.Nem vagyok bünös miatta,de az ellenem indult hajszat most magára is kiterjesztik.Ezért kell innen elmenni.Induljon nem sokára. A sorsra kell majd bizni, hogy mit hoz nekünk a jövendő ?—

Eddig sem meséltünk egymásnak a régi életünkről, egykori sikerekről, vagy sorsunk mély pontjáról. Kölcsönösen szükségünk volt egymásra, a fenntartás nélküli barátságra, ami egy életre szóló kapcsolatnak látszott. De az összetartozásra a kivandorlásom most egy oceanon tuli távolsagott vetett közbe; a további napokban szavak nélkül bucsuztunk egymástol.

Ausztriaban töltött hontalan életem hetedik évében, végre sor került az Amerikába-való bevándorlásom lehetőségére.

A népbiroság engem, odahaza 1949 februar 25.-en, itélt nyolc esztendős kényszermunkára, vagyon elkobozásra és állampolgári jogaimnak a felfüggesztésére. Börtönbüntetésem leszolgálását sikerült elkerülnöm, mert a vasfüggönyön keresztül eljutottam Ausztriába. Szerettem volna onnan, minél messzebbre elmenni, de "rendezetlen családi helyzetem" miatt, (egyedül éltem, de nem voltam elválva.) kivándorlási lehetőségem a mélypont alatt maradt. Egyetlen dél-amerikai állam sem fogadott volna be, - nem mindha oda kivántam volna imigrálni.Legszivesebben az USA-ba mentem volna, de az I.R.O. odaszóló bevándorlási feltételeinek nem felelt meg a jelentkezésem. Aki ugyanis, nem hagyta el Magyarországot 1948 december 31. előtt az, szerintük, valószinüleg beleilleszkedett a kommunisták életformájába, tehát nem számitott háborus áldozatnak. En 1949, március 13-án jöttem Ausztriába. A nemzetenként kiosztott bevándorlási magyar quota viszont elég reménytelennek látszott, és sok évig eltartott, amig valaki ezen a listán a bevándorlási lehetőséghez került volna sorra.En mégis feliratkoztam arra.

Salzburgi tarozkodásom hetedik évében, 1956 januar 10-en, végre behivtak az U.S.A. konzulátusra, hogy megtárgyaljak az ügyemet, hogy elfogadnak-e a bevándorlásra.

Egy percig sem ketelkedtem abban, hogy a leheto legsimabban fogok atesni a formalitason.

Udvariasan, kedvesen fogadtak.Betessekeltek a varoteremboi nyilo kihallgatasi szobacska iraosztala melle, ahol Mrs. Sara-Lea Kiss, alkonzul fogadott baratsagtalan ,szigoru tekintettel es egykori ervenytelen, lejart utlevelemet lapozgatta, fejcsovalas kozben. Kisse kellemetlenul ert az, hogy vele fogom letargyalni a bevandorlas kerdeset, mert mar hosszu ido ota, kolcsonosen nem kedveltuk egymast. Mrs.Kiss unos untalanul elmondta, hogy csaladi neve angolul "Little, vagy Small lenne, de o jobban kedveli azt, hogy "Kiss" angolul csokot jelent , es o nagyon szivesen valaszt egy barati csokot.Rossz neven vette, hogy a trefatol nem voltam konnyekig meghatva.Magyar vonalon ot Miska erdekelte volna, es vele szerette volna a csok kerdest megbeszelni, de nem keruult kozottuk sor, kozelebbi ismerkedesre, amit, o szerinte, en akadalyoztam meg. Amikor a menekultugyi hivatalok konferenciajan, a Magyar Irodat en kepviseltem, gunyosan jegyezte meg, hogy Nagy ezredes a meltosagan alulinak tartja-e a megbeszelesen valo szemelyes resztvetelet, es mindossze a titkarnojet kuldi a tanacskozasra? - Helyre igazitotam. Megjegyeztem, hogy en nem az ezredes titkarnoje vagyok, hanem titkarno vagyok a Magyar Irodaban, es hogy tudomasom szerint, ez ellen, senkinek sem volt kifogasa.A tobbi organizacio egybegyult kepviseloje, egyhangon kijelentette, hogy regota ismernek, es szereplesemmel meg vannak elegedve.

Mrs. Kiss ez alkalommal a regi utlevelemet lengette, es kijelentette, hogy e-szerint az okmany szerint nem is vagyok igazi menekult mert, amint latja, ervenyes utlevellel jottem 1949-ben, Ausztriaba..

Megkerdeztem, hogy nem latta-e, es nem olvasta az utlevelhez csatolt magyarazatomat, amivel, annak idejen, igazoltam, hogy csak szemelyazonossagom bizonyitasara mutatom be az utlevelet, amit , draga penzert, "feketen" pecsetelt le "felhivatalosan" valaki, aki az ausztriai magyar konzulatus titkarjanak tuntette fel magat; es hogy en akkoriban ugy ertesultem, hogy, ha van, egy ervenyes utlevelem, akkor el tudok jutni Angliaba,Londonba, ahol abban az idoben a hugomek laktak, es szeretettel hivtak, hogy jojjek el hozzajuk. Eljunk egyutt, amig majd ujra haza tudok menni.LedererLajos, grof Rothermere titkaranak, a nemzetkozi kapcsolatai utjan penzt is kuldtek nekem, megelhetesre, es kiutazasra.

A legrövidebb időn belül rájöttem azonban arra, hogy mindössze egy érvénytelen hamisitást sikerült vásárolnom, amit azután az itteni aktámhoz csatolt hiteles tanuvallomások, közjegyzői nyilatkozatával együtt mutattam be, amikor I.R.O. tagságért folyamodtam.

Kellőképen meg voltam illetődve, amikor Mrs. Kiss ezt a kérdést kezdte hánytorgatni , és nem tudtam, hogy vádja hova fog vezetni,amikor váratlanul a szobába lépett régi barátom, Nelson, aki évek során sokszor jött segitségemre, amikor valamelyik magyar menekültnek az ügyében nehézségek mutatkoztak- Többek között a Ragályi családbeteg tüdő röntgen képét semmisitette meg az én kérésemre,- még 1949-ben.

- Mrs. Szentpály bevándorlását én intézem - mondta, és vaskos nagy aktámat az asztalra tette. Csodálkozva kérdezte, hogy az utlevél, hogyan került ki belőle, és hogy Mrs. Kiss-nek mi dolga van velem? -

- Tudtam, hogy maga ma mennyire el lesz foglalva, - mosolygott--gondoltam, hogy a maga segitségére leszek, ha az utlevél ügyet tisztába fogom tenni, és ezzel időt sporolok magának.-

- Köszönöm, -mondta Nelson röviden és ajtót nyitott őnagyságának. Aztán hozzám fordult. - Nem az utlevéllel van baja magának.Hanem egészen más a maga problémája. Mi történt? Magyarázatot kérek. Eddig mi mindnyájan büszkék voltunk magára és arra, hogy Hollywoodban a Metroéknál, valamilyen nagy pozicióban fogjuk ünnepelni, és az akta szerint maga most New Yorkba kiván menni, cselédnek,- akarom mondani csecsemőt gondozó ápoló személynek, heti száz dollárért? Ezt akarja, ezt fogja csinálni ? —

- Dehogy akarom. És nem is fogom azt csinálni. De innen el kell mennem és a barátaim küldtek egy érvényes affidevitet, amivel be tudok jutni Amerikába.Ha én azzal vissza akarnék élni, és nem keresnék egy rendes munkát, akkor sponsorommal eltartathatnám magamat akármilyen hosszu időre. Kibirnák. Mert akikitől a papirt kaptam a leggazdagabb magyarok az U.S.A-ban.Persze nem fogom ezt tenni. De nem gondolja, hogy abban az országban, ahol 160 millió ember meg tud élni, én is megtalálom majd annak a módját, hogy tudásomnak megfelelő munkát vállaljak, és senkinek sem legyek a terhére?-

- Az már más .-válaszolta, - Biztos vagyok benne, hogy maga rendben meg tud majd élni, és lesz valamilyen szamottevő munkája.—

- Állapodjunk meg abban,- mondta nevetve,- hogy majd egy év mulva, találkozunk az Empire State Building kilátóján és megiszunk

846./

egy üveg pezsgot a maga sikeres karrierjének az örömére.-

--That,s a deal,- All az alku.- igértem.

-Kivánjon nekem jó szerencsét és egy év mulva én is jövök egy üveggel.-

Nevettünk, kezetráztunk.Viszontlátást kivántunk.

- Egyre azonban figyelmeztetni akarom - folytatta.- Arra,hogy New Yorkban, egy millió ember között jobban egyedül lehet maradni, mint egy lakatlan szigeten.Sehol sincsen olyan reménytelen magányosság ,mint egy több-milliós tömegben.Ha viszont valamelyik utca sarkon találkozni fog egy ismerőssel, akivel tiz percnél hosszabb ideig fog beszélgetni, akkor két-három óra mulva már minden barátja tudni fogja, hogy magának tartós viszonya van az illetővel.-

- Ezt jó tudni,- köszöntem meg a megjegyzését,- Ehhez fogom tartani magamat.És gondosan megválasztom majd az utca sarkokat.-

Röviden átbeszéltük a bevándorlási körülmények hivatalos részét. Jóvá-hagyta a bevándorlásomat, aláirtuk a papirokat és egy pezsgős viszontlátás igéretével bucsuztunk egymástól.

- Amikor hivatalunkban elmondtam Miskának hogy hogyan zajlott le a kihallgatásom és hogy a kezdetnél mennyire meg voltam döbbenve,amikor Mrs.Kiss oklevél hamisitással igyekezett fenyegetni.Később pedig Nelson tette kérdés tárgyává a „dajka-mesémet" ami után bevallottam, hogy az ajánlatot azért kaptam, hogy innen végre el tudjak menni és az U.S.A-ban a magam módjan igyekezek majd érvényesülni,- Miska remülten félbeszakitott és azt kérdezte:

- Hogy mondhatta ezt el neki? Hiszen ezzel elvágta a sajat nyakát és megsemmisitette a bevándorlását.-

-Azzal ártottam volna magamnak, ha nem mondok igazat.- igyekeztem megnyugtatni.-Nelson engem sokkal régebben ismer, bizik bennem és kedvel is, mint hogy megprobáltam volna hazug mesével traktálni.EGyébként is megegyeztünk abban, hogy egy év mulva a State Building tetején pezsgővel fogjuk megünnepelni sikeres jövendőmet Amerikában.

[illegible] hogyan csinálja? [illegible]

Alicekám, magának ördöge van! Forditva csinál mindent, mint ahogy azt józan ésszel bárki más meg merné tenni. És a végén az derül ki,hogy magának volt igaza,-

- En inkább azt mondanám, hogy örangyal vigyázott arra, hogy en ne keruljek bajba. Remélem, hogy ez igy lesz,majd a jövőben iszárdam le a kérdést és boldogan mentünk a pisztráng-telepre ebédelni.

Az utan, hogy a bevandorlasi vizumot megkaptam, már csak az indulási időpontra kellett meg varnom. Hamarosan kiderült azonban, hogy a következő conwoy csak néhány hét mulva fog sorra kerülni. A közbe eső négy-öt hetet tehát arra forditottam, hogy egyrészt bucsut vegyek Európától, más-részt pedig minél messzebbre kerüljek Salzburgtól, és egy lehetséges, ujabb A.V.O-s kisérlet veszélyétől. Vasuton, hálo kocsiban, Romába utaztam, ahol Ily hugomék örömmel és szeretettel vártak.Kényeztettek. Elláttak egy sereg kitünö programmal, és meglepetések egész garmadával.A Johaniták főnökével, Alesandro Pallavicinivel és unokaöccsével ,Johannal, akinek az öccse,Fredi, a recski halál-táborban sinylödött, bridzselgettünk gyakran..Részt vettünk Edda Mussolini száz személyes fogadási party-ján. Nagyon meglepett amikor megtudtam hogy Roma legelőkelöbb társaságában, különleges kitüntetésnek számitott, ha valaki Eddához volt meghivva ,ahol még az ötvenes években is, Mussolini érdemeinek és dicsőségének az emlékét ünnepelte a sok vendég.Keresztlányom, Mariette forgoszél sebességgel vezetett végig a vatikán muzeumban ahol a magyar szent korona replikáját és a koronázási kincsek másat együtt őrzik a felbecsülhetetlen értekü ösi mesterművek és rennaisance emlékek gyüjteményének a soraiban.Jöttünk, mentünk, vásároltunk. Gyönyörü ruhákat kaptam és elláttak elegans utazasi poggyásszal is.Spórolt pénzemet Ilynél hagytam,hogy azt a Richter-gyári képviseletnek az utján küldje majd utánam Amerikaba.Nem akartam, hogy a szorgalmasan megdolgozott kis pénzemet zsebben hordott pénztárcában vigyem át az Uj-Világba..

Ilyektől Svajzba, Asconába utazatam, ahova Radnotfáy Károly, a Colgate részvények egyik tulajdonosa hivott meg. Az öreg ur kaprázatos vendéglátással köszönte meg, hogy az otthoni deportálásba hurcolt egykori magyar-országi ezred-társainak ,barátainak és családjaiknak is küldtem ruhás-csomagokat a Redda Barnen féle segély holmiból.

Minden kényelemmel ellátott vendégszoba fogadott. Muzeumi gazdagságban tartott könyvtára, értékes és érdekes olvasni-valókkal volt megtömve.Azt vehettem kézbe ,azt csodáltam végig, amit akartam..Világszerte ismert irókkal és müvészekkel hozott össze.Azokat hivta meg kellemes délutáni teara, vagy mi voltunk meghivva ö-hozzájuk. Végre megismerhettem Richard Katz-ot is, akinek a zseniális,mulatságos utazási könyveit otthoni könyvtárunk leg-változatosabb olvasmányai

köze soroltam és akinek az öngyilkossági hiret Salzburgban cafolta meg valaki.Valamelyik este meghivott bennünket egyik barátja, egy Braziliából nem régen vissza érkezett ,hires, szobrász-művész. Vacsora után megmutatta Rioban készült száz gyönyörü akt-szobrának a szines fényképet.Az élet-nagyságu, csuda-szep aktok egy ottani milliomos kivánságára készültek, aki feleségének a tökéletes formait kivánta ,hofeher márványban megörökiteni.A költekező nábob a palotájukhoz vezető hosszú lépcsosor két oldalára helyezte a ház asszonyának álló, fekvő, minden pozban márványba formált ,gyönyörü szobrát.Hadd lássa minden vendég, hogy neki van az egész világon a legszebb felesége.A szobrász viszont gigászi vagyont vágott zsebre müvészi munkájának elismerésére, és boldogan jött vissza Svájzba, hogy a sikert saját otthonában pihenje ki végre.

Rövid látogatásra ,azután még Münchenbe utaztam ,ahova Radványi Géza, elvált felesége, Tasnády Fekete Maria hivott régi szeretettel. Minden fegyelemre és önuralomra szüksegem volt, amikor nehány elmult, nehéz év után ,viszontláttam filmjeink gyönyörü sztárját, az egykori miss Europát, hosszú betegsége után, megváltozott külsejében.Gyönyörü szép arca megbenult és az izmok torzképebe fordult.Sem a szeme, sem a szája nem tudott mosolyogni.Törékeny, karcsú derekát pocakos köverség boritotta. Csak a hangja volt a régi meg az ölelése. Ő is örült hogy el tudtam jönni és a barátságot ugy folytattuk, mintha 1945 Óta, amikor utjaink elváltak, semmi sem történt volna.Kicsi lánya, Puci, nagy lány lett azóta.A gyerek is emlékezett azokra az ostrom utáni, viszontagságos hetekre, amikor szüleinek a válása elkezdődött, és amikor Máriáék Őt mireánk biztak, hogy ne szenvedje végig egy boldog házasságnak a váratlan és megmagyarázhatatlan végét.

Gyertya fény mellett kitünő vacsorát ettünk, és nem fogytunk ki sem a kérdezésből ,sem a megtörténtek sorának a részletes meséiből. Géza, másnap, váratlanul megjött Francia-Országból, ahol eddig óriási sikerrel már a hatodik francia filmjét rendezte, csinálta, és most azért jött Münchenbe, hogy imádott kis-lányát magával vigye egy rövid időre Yugoszláviába, ahol Zilahy Lajos birtokán a "Tamás Bátya kunyhója"cimü regény filmváltozatának a külső felvételeit csinálták. Géza a film főszerepére Sidney Poitiert szemelte ki, aki azt boldogan el is fogadta volna de a népszerü szinésza negerek egyenjoguságát

követelő szervezetek letanácsolták rola, mondván hogy a könyv a kölcsönös megértést és megbékélést hirdette,-azok pedig kiharcolni kivántak az egyforma emberi jogokat. Igy, azután, más valaki játszotta el ezt a megrázoan szép, emberséges szerepet, de maga a film is alatta maradt Radványi Geza Europaszerte elfogadott és megszokott sikereinek.

Ő, mint elvált férj, természetesen hotelben szállt meg, de a nappali programokat együtt csináltuk és esténként együtt vacsoráztunk.

Egyik este szomorúan bevallotta, hogy a szeme egyre romlik. Fél attól, hogy nem sokára meg fog vakulni.És nem tudja, hogy egy magányos öregség hol fog majd rá várni, "valahol Európában.?" Mária is tele volt kétségekkel. Félt attól, hogy megváltozott külsejével semmilyen szerep sem vár rá ebben az életben.Mihez kezdjen a jövőben? Mire van kilátása?

Ilyen problémákra, hogyan tudtam volna okos választ adni, elfogadható vigaszokat kitalálni? Csak a Jó Isten segitségét emlegettük. Nagyon nehéz szivvel búcsuztam el mind kettőjüktől.

Salzburgba vissza térve megszokott munkáim zsufolt tömege várt rám.A Lagereket, korházakat látogattam újra és kivettem részemet a jelentések, levelek és egyéb irnivalóknak a felgyülemlett tömegében.Miskával csak az ebéd szüneteket töldottuk meg hosszabbra. Kimentünk Hellbrunnba, vagy a várhegy gyönyörü kilátással ékesitett vendéglőinek egyikébe, netalán a Goldener Hirschbe,ahol gyakran vendége voltam vacsorára. Vagy más, elegáns helyre és úgy tettünk mindha csak a kedves együttlétet ünnepelnénk és a búcsuzás nem is kerülne sorra.

Két hét elteltével meghivó levelet kaptam az amerikai konzultól aki azzal a nagy meglepetéssel fogadott , hogy engem választottak meg a százezredik bevándorlónak az Amerikai EGyesült Államokba, és március 12-en Münchenben kell lennem, ahonnan majd nem a megszokott és kimustrált katonaszállító hajók egyiken fogok az U.S.A-ba jutni, hanem repülőgépen, ünnepélyesen visznek át New Yorkba.

A helyi ujságok is méltatták a százezredik bevándorlásnak az esemenyét és azt, hogy én leszek a százezredik.A salzburgi menekült élet romantikus körülményeit ecsetelték és kihangsulyozták a vasfüggönytől nyugatra érkezteknek a védett biztonságát..Örültem ennek a nagy hirdetésnek és főleg annak, hogy dobra verték a távozásom módját, igy legalább az otthoni hatóságoknak is tudomásul kellett venni, hogy én rám semmilyen formában sem számithatnak és minden követelést be kell szüntetni.Magyar Irodától úgy búcsuztam, mintha csak egy vakációs kirándulásra mennék. Egy New Yorki viszontlátás igéretével fogtunk

kezet, hiszen tudtam,hogy valamennyien szerettek volna előbb-utóbb az "Operencias tengeren" túlra menni.

Tizedikén, igy azutan, Münchenbe utaztam.Maria már várt ram a vonat érkezésnél ,és velük töltöttem europai életem két utolsó napját, mielőtt az Uj Világba mennek.

Tizenkettedikén kikisért a repülőtérre, ahol nagy meglepetés volt számomra, hogy virágokkal diszitett ünneplessel vártak. A németországi U.S.A, katonai megszállo különitmény generálisa fogadott. Boldog jövendőt igért Amerikában. Át-adott egy nagy virág-csokrot és szerencsés utat kivánt a százezredik bevándorlónak.

A körben állok megtapsoltak a jelenetet és vártak hogy ez-után en mondjak köszönetet. Nem kaptam időt arra, hogy megijedjek.Elém tettek egy mikrofont és azonnal szólnom kellett.Kapásból, hát ezt mondtam : Somerset Maugham a világhirű angol iró egyik irásában azt mondta, - hogy egy ember élete és halála lehet dráma.Öt-hat ember halála egy tragédia. Ötven-hatvan ember pusztulása katasztrófa. - de százezer embernek a vége minössze statisztika. En is ennek a statisztikának vagyok csak egy része, de amikor a százezredik személyében vándorlok be Amerikaba, akkor magammal viszem és képviselem az előttem befogadott százezernek a köszönetét, hálájat és reményét, hogy egy uj élet kezdődik a számunkra, egy uj hazában, amit valamennyiünk nevében szivből köszönök,- Meghajtotam fejemet, és leléptem a szónoki emelvényről.Rövid beszédemnek, de sokkal inkább Maugham-nak óriási sikere támadt. Körbe vettek, ünnepeltek és minden szépet- jót , sok szerencsét kivántak.

Váratlanul azután egy egyenruhás, jó képü fiatal tisztte1 találtam szemben magamat, aki gyönyörü piros rózsákat adott a kezembe.Megkérdeztem, hogy kinek köszönjem meg ezeket a virágokat, amire azt válaszolta, hogy a Pan American World Airways nagyon büszke arra, hogy az ő vendégük leszek a New-Yorki utra.

- Köszönöm. Igerem, hogy ezek után, mindig a PanAm-mal fogok majd repülni,-válaszoltam nevetve és nem is képzeltem, hogy a jövömben milyen nagy szerepe lesz ennek a légi társaságnak.

Nagyon nagy sürgés forgás következett.Az emberek egymás szavába vágtak.Bucsuzkodtam.Jó utat kivántak, mikőzben engem őrjitő migrén gyötört.Már alig tudtam lábon állni.Végre két roppant kedves stewardess mosolyok és bókok között felvezetett az indulásra kész repülőgépre, ahol ceremoniásan leültettek a legelső sorba és megkérdeztek, hogy mivel lehetnenek szolgálatomra? Mondtam, hogy csak egy pohár vizet kérek. Lenyeltem egy ujabb fájdalom csillapitó orvosságot, ami a migrénen nem segitett,de letompitotta az uti lázat és a bizonytalan jövőmtől való szorongásomat.

Négy óra mulva Shanonba,- Ir Országba,- értünk, ahol soká kellett várni, hogy a tengeren túli hosszú utra feltöltsék a repülőgépet. A váróterem kényelmes karszékébe rogytam. Minden étel-ital kinálást és közhelyekből állo kedveskedést udvariasan elháritottam. Végre aztán megsajnált a stewardessek főnőke és azt tanácsolta, hogy pihenjek le egy félórára a betegszoba csendes kényelmébe.Félhomályban egy kellemes fekvőhelyre kisértek és biztattak hogy indulásig pihenjem ki a sok orvossag rossz emlékét.Lefektettek. Elaludtam. Egyszerre csak arra ébredtem, hogy halálos csend van körülöttem.Amikor felugrottam és kinéztem az elhagyott oriási váróterem összevisszaságába, rádőbbentem arra,hogy egyedül maradtam, és rajtam kivül, senki sincsen az elhagyott nagy épületben.Az oriási váróterem kijáratához siettem, ahol kővé dermedtem amikor azt láttam, hogy a Pan-Am oriási gépe, amelyiken eddig jöttem, lassan gördül előre. Már a felszállási vonal végpontjánál tartanak, engem viszont a betegszoba magányában felejtettek.De, ahelyett, hogy a gép nekilódult volna a repülésnek , az utolsó pillanatban mozgásukból leálltak.Kinyitották a beszállási ajtót. Valamilyen feljáró-szerű lépcső-félét engedtek le a kifutó vonalra, ahonnan két egyenruhás alak robogott vissza az álomasi épülethez.Felsegitettek a kis kocsira és nekilendültünk a gephez vezető, pár száz méteres hosszu utnak.

Szerencsémre az történt,hogy a felszállás előtti utolsó percben a stewardessek észrevették hogy nem ülők a helyemen és sehol sem találnak rám a gépen. Észbe kaptak, alarmot csaptak. A kapitány leállitotta a gépet és két legényt küldött értem a váróterembe.Nagy blamázs lett volna, ha a százezredik bevándorlót elvesztettek és Shanonban felejtettek volna.

352. -

New Yorkban mar a reggeli nap sütött, amikor a város föle értünk. Nehány körbe repülés közben megcsodáltuk a házak ezreinek a kásaszerüen sürü sokasságat.Onnan, a magasból, nem látszottak nagyobbnak egy szeriskasanal. Nem tudtuk felmérni, hogy magasak, vagy alacsonyak-e ? Csak azt láttuk hogy párhuzamos vonalakban, utak, utcák hosszu sora osztja szét a város messzire nyuló képet. A végtelenbe terjeszkedő, sakktáblaszerüen felosztott impozáns kép felulmulta minden várakozásomat,de kétségessé változtatta meleg otthonoknak a létezését.Amikor végre földet értünk,nagyon hamar túlestünk a kötelező formaságok minden részén.Udvariasan megköszöntük a stewardessek gondosságát, segitségét, meg a szerencsés landolásnak kellemes emléket.A repülőtéri alkalmazottak regisztrálták érkezesünk érvényességét, személyünknek a kilétét és megvizsgáltak utleveleinket.Túl estünk a vámvizsgálaton és megkaptuk az engedelyt, hogy a városba menjünk.

Alig tettem néhány lépést , amikor utamba állt, megölelt és ünnepelyesen üdvözölt a Church World Service amerikai főnöke, Mr.Foster, akit jól ismertem ausztriai működésének az idejében.Bevándorlásom ügyét ök kezeltek Salzburgban, most pedig arra volt büszke,hogy a százezredik bevándorlót az ő organizáciojuk kiséri be az U.S.A-ba. Azzal kezdte, hogy magyar barátaim is várnak arra, hogy a városba vihessenek, de előbb még tul kell esnünk néhány szavas sajtó fogadáson, mert a New York-i ujságok képviselői hajnal óta várják a Pan Am gépet, és kérdezni meg fényképezni akarnak engem.Percek alatt túl estünk az érkezési ünneplésen.Körbe vettek, üdvözöltek, autogramOt kértek, én pedig "God bless America-val fejeztem be rövid beszédemet.

Végre, aztan, véget ért az egész herce-hurca és megölelhettem barátaimat, akiktől több mint öt évvel ezelőtt elbucsuztam,mert kivándoroltak Amerikaba, és akik most értem jöttek, hogy bevigyenek, uj hazamba, uj életembe...

Ráth Pista, sponsoromnak, Chorin Erzsébetnek a férje, vezette a nagy autót, amiben Heinrich Irén nén; , Chorin Ferencnek a növére, meg Szily Sári és Ugron Mária és Valgoczy Marika, mindennapos munkájukat abba hagyva, eljöttek értem, hogy velem örüljenek az én revbe érkezésemnek.

Akadályokkal, kerülökkel, autok sürü tolongásában érkeztünk Manhattannak a déli oldalára. Utközben jó-kedvüen közöltek velem, hogy nem Máriánál fogok lakni, akiknek mindössze földszinti kis lakása van egy hátsó udvarban, hanem Kethly Marianne vendége leszek

353./

akinek mar vendegszobas szep otthona van.Abban is megegyeztek hogy a következo két héten hol, mikor és kinek leszek a vacsora vendége,es ki tud segiteni nekem munka lehetöség keresésben?

Kérdezték, hogy hogyan tetszik nekem, és milyennek találom New-Yorkot, de semmi okosat sem tudtam mondani, csak annyit, hogy a házak falán éktelenkedö fekete tüzlépcsök minden más látványt eltakarnak. Nem látom azoktol a házakat, és most kezdek a várostol igazán felni.

Kinevettek , megnyugtattak hogy néhány hét mulva már ugy meg fogom szokni ezt a látványt hogy a tüzlépcsöket észre sem fogom venni. Végre azután elérkeztünk a Central Park vidékére. ahol oriások mesekönyvébe illö panoráma fogadott bennünket és New York kezdett valamivel jobban tetszeni, érdekesebbé válni. Koffereimet, bevándorlási holmimat azután letettük Marian, East Hetvenhármas utcai lakásaban, ahol kedves levele fogadott azzal, hogy hivatali sürgös munkája miatt csak holnap fogjuk viszontlátni egymást, de addig is érezzem jól magamat nála . Kaptam is egy bejárati lakás-kulcsot, hogy töle függetlenül maradhassak.Magyar vendéglöbe mentünk aztan ebédelni. Utána folytattuk a várossal való ismerekedést, vacsora után pedig Bacsak Johnny felvitt meg az Empire State Building tetejének a kilátojára, ahol fekete ég millio csillagfénye világit a város millionál nagyobb számu lakojára, és égö lava tüz-piros folyónak látszó utjai, utcai, vezetnek a sötét éjszakába.

Ez a fenséges látvány megállitotta a lélegzetemet.Ahitattal bámultam a végtelenbe nyulo fényességek utvesztöjére.Milyen sors fog majd itt ram varni? Hogyan fogok boldogulni ?Elszántam magamat arra,hogy ebben az eget, poklot igérö rengetegben, Isten segitségével, meg fogom állni helyemet, egy uj életben.

Mariannal másnap reggel, reggelinél találkoztam.Még mielött megköszönhettem volna, hogy ilyen kedvesen befogadott, megelözött és azzal kezdte, hogy érezzem magamat otthonosan nála.Fogyasszam, használjam nyugodtan a jégszerkerényet, cocktail bárjat, ital készletet,mindent amihez kedvem támad.Es, amikor majd találtam magamnak olyan munkát, amiböl meg is tudok élni, rendezzek be egy saját otthont,Akkor költözzek majd el töle.

Azonnal megkértem, hogy ameddig nála vagyok, engedje meg, hogy a lakbérének és minden háztartási kiadásnak a felét én fizessem.

De ő kategorikusan kijelentette, hogy erről azután szó sem lehet. Ismer engem annyira, és biztos abban, hogy a vendégjoggal sohasem fogok visszaélni. Majd, amikor megkapaszkodtam, beszélhetünk arról is, hogy melyikünknél, mikor fogunk együtt vacsorázni, bridgelni, vagy kanasztázni?

Kezembe adta a New York Times-nek a munkát, állást hirdető oldalait és azt tanácsolta,hogy forduljak az elhelyező irodákhoz, ahol bizonyosan találnak majd és ajánlanak egy megfelelő munkahelyet. Ő elment a dolga után, az én első utam pedig a Church World Service központjához vezetett, ahova repülőtéri érkezésem idején Mister Foster azzal az igérettel hivott meg, hogy beszélgetni kíván velem az itteni jövendőmről.Nagyon kedvesen fogadott és miközben mi mind a ketten elmondtuk a kötelező közhelyeket,egy nagyon elegánson őltözött dama, Mrs.Goddard- ha jól emlékszem a nevére,- jött be az irodájába.Kávéval, sütemnnyel kinált bennünket és közben azt is megtudtam, hogy ő a személyzeti osztalynak a főnöke.Mr. Foster időközben iroda-asztaláról felvett egy nagy méretü, napilapszerüen nyomtatott ujságot. Kezembe adta, és elmondta,hogy ez az ujság az egyházak közötti programmoknak és vallásközi eseményeknek a tudositója.Miután pedig tudja, hogy én nekem Magyarorszagon két sikeres ujságom is volt, azt gondolja hogy vegyem át az ő lapjuknak a szerkeszteset.A mostani szerkesztőjük ugyanis, jövő honapban nyugdijba fog menni.Az én ausztriai ügykődésem alapján ő úgy látja hogy ha én ram biznak a lap csinálását, jól meg tudnám állni a helyemet.

Megdöbbenten, csodálkozva bámultam rája. Lehetséges, hogy ezt komolyan gondolja ? Hogyan mondom meg neki, hogy Amerikát még alig ismerem. Vallásra épitett gondolat-világ teljesen idegen a szamomra, és fogalmam sincs arról, hogy ettől a laptól az ő olvasoik mit kivánnak?

Szerencsémre megszolalt a telefonja és mielőtt akármit is dadoghattam volna, Mrs. Goddard közbelépett és engedélyt kért arra, hogy egy nehány kérdést tisztázhasson velem, mielőtt a lap kérdésre terünk.

Át-kisért egy másik szobába. Elém tett egy négy oldalas füzetfelet és azt mondta, hogy irjam be a válaszomat azokra a kérdésekre, amik engem érdekelnek, és amikre tudom, hogy mi a megfelelő felelet.

Neki ültem, olvasni kezdtem és elcsodálkoztam azon, hogy filozofiai irodalmi, történelmi és vallási, meg magasabb matematkai kérdések között, szinte primitiv, egészen egyszerü egészségügyi kérdések is voltak.

Jo fel ora mulva Mrs.Goddard visszajött valamelyik mas szobabol, Elkerte a kerdoiveket es csodalkozva latta, hogy az első másfel oldal minden kerdesere hibatlanul, reszletesen irtam meg a valaszokat, de a feltett nyolcvan kerdes közül csak az első harmincegyig jutottam el ez alatt az idő alatt.

- Latom, hogy maganak igen magas a műveltsege - jegyezte meg,- De a valaszokbol nem derül ki, hogy mi az, ami magat erdekli ? - vagy, hogy miből all a szaktudasa?Nem tudom, hogy mihez kezdjünk magaval? vagy, hogy en mit tanacsoljak? Azt sem ertem, hogy maga mit var mitolünk ?

- En sem tudom,- valaszoltam vallat vonva, o viszont nem tulsagosan baratsagosan mert vegig.

Vissza mentem Mr. Fosterhez. Halasan megköszöntem kitünteto bizalmat.Kertem, hogy tartson emlékében valamilyen jövendőbeli eshetosegre, es hozza tettem hogy a most felajanlott poziciora nem vagyok meg felkeszülve.

Szo nelkül bamult ram, de azutan kezet fogtunk. Au-revoir, a viszontlatasra mondtuk egymasnak es csendes bekeben kivonultam toluk.

Első New York-i vasarnapomon a magyar SzentIstvantemplomba mentünk, ahol Szigeti Hanna temetese előtt gyaszmiset tartottak. A megrazo emlek-beszedet Monsignor,Varga Bela, a Magyar Bizottmany elnöke mondta. A koporsot az oltármellől vallon-vivo , első par, ket elegans ferfi volt. Mind kettő szemeből patagzottak a könnyek. Egyikük Hannanak volt a ferje, akitől el akart valni, de betegsége miatt a hivatalos lepest nem hajtottak vegre.A mellette meno masik, az volt, akihez ferjhez keszült menni, de betegsege miatt nem kerülhetett sor a hazassagra.A mely gyaszba borult , váltól valmelleti meneteles egy alomnak volt a szomoru vegallomasa.

A gyaszmise utani ebednel Rath Pista figyelmeztetett,hogy illene a Magyar Bizottsághoz mennem,hogy Amerikaba valo erkezesemet szemelyesen bejelentsem. Ez elől a lepes elől mind eddig igyekeztem kiterni, mert a latogatast politikai lepesnek veltem, de Pista ragaszkodott ahoz, hogy masnap, hetfön, tizenegyre o fog engem elkiserni hozzajuk, es azt is hozzatette hogy a talalkozas ideje mar meg is van beszelve.

- Monsignor Varga Bela, ugy is, mint a Magyar-orszagon kivüli valamnnyi Magyar Irodanak a legfelsőbb vezetője, nagyon kedvesen fogadott. Mondta, hogy salzburgi munkassagomat nagyon nagyra tarja, és miutan szegeny Szigethy Hannat tegnap eltemettek, azt kerdezi hogy lenne-e kedvem, itt naluk, az ő helyet atvenni?Tudtam,hogy Hanna az ő szemelyes titkarnője volt. Ausztriabol leveleztem is Hannaval. Ilyen kitüntetesről viszont almodni sem mertem volna. De köszönettel azonnal nem-et mondtam és magyarazatként hozza tettem, hogy nem csak azert nem tudom vallalni ezt a munkat,mert Tiki, meg a gyerekek meg otthon vannak és az A.V.O. en miattam fenyegeti, ellenőrzi és zsarolja őket, ami akkor lett a legeklatansabb, amikor nyiltan a tudomasukra adtam, hogy nem vagyok hajlandó kemkedni és dolgozni nekik- emigracios politikanak, politikusoknak tehat meg a közelébe sem merek menni.Kimondottan, csakis semleges, amerikai vonalon probalok majd megelhetest , munkat keresni.

Ekkor varatlanul Acsay Laszlo jött be a szobaba és kitöro örömet harsonazva hozzam sietett, ugy tett, mintha szivelyes öleléssel ohajtana erkezesemet ünnepelni.Megallitottam és nyilt megvetéssel mondtam, hogy ne strapalja magat. Evek ota hallom, hogy mennyi rosszat mond mirolunk.Mesli, hogy mi szinte nyilasok voltunk. Hogy Tiki csinalta a leg-es-leg jobboldali, destruktivnak minősitheto magyar filmeket. Hogy bizonytalan ügykodessel vagyonokat haracsolt össze és, hogy Tiki minden karos tevekenységének en voltam a resztvevője.Szeretnem ha megnevezne azokat, amiket mi csinaltunk és hallani akarom azt is, hogy Tikivel szemben mi a konkret vadja?

- Hat igy, hamarjaban, nem tudom a maguk filmjeit felsorolni, de mindenki tudja,hogy azok milyen dekadensek és artalmasak voltak- dadogta,- és lathatoan nagy zavarban volt.

- Most hallom először, hogy a Bors Istvan, az Erdelyi kastely, meg a Parbaj semmiert, jobboldali filmeknek szamitanak. Vagy talán az Europa nem valaszol-tat tartja destruktivnak ? Első filmjeinket Hunyadi Sandorirta. Miota jobboldli nyilas iro Hunyady Sandor ?Vagy talán Radvanyi Gezat tartja annak ?Későbbi filmjeinket ugyanis ő irta és rendezte valamnnyit. Az Europa nem valaszoltat az 1942-os Biennale alkalmaval ugy a nemzetközi sajto, mint a jelenlevő középeuropai országok valamnnyi képviselője, azt a legerdemesebb haboru ellenes filmnek deklaralta, és mint olyant ünnepelte is. Es az, hogy a mi sikeres filmjeinknek es a Mozi Ujsagomnak anyagi haszna is volt,

az nem kompromittalo, de teljesen magánügy kérdése. Csak mirank és az adohivatalra tartozik, akik meg voltak azzal elegedve. De most en kérdezek valamit magától, Acsay Laszlo.Beszéljünk arról, hogy maga mennyi pénzt keresett illegálisan a Közmunka Tanácsnál tevékenységéből és a vételárakból amit kézhezvett amikor az amerikaiaknak jo pnzért eladta a háborubanelszegényedett magyarok házait, villát, de amiből a régi tulajdonos vajmi keveset látott, magának viszont a vásarbol tetemes, nagy haszna volt.Nevekkel is szolgálhatok, akiknél ez igy történt.

Megtorpantam. Elhallgattam. Ráebredtem arra, hogy ezzel a számonkéréssel milyen illetlen volt a viselkedésem a nyomsigmor előtt.Elnézését kértem és mentségemre hozzá tettem, hogy esztendőkön keresztül hallanom kellett Acsay László hazudozásait, amit most még azzal is tetézett, hogy baráti viszontlátást mimel, holott eddig mindent elkövetett, hogy a jó hirünket alaássa.

Varga Bela kedvesen és megertően megbocsájtott és hozzá tette, hogy azt is megérti, hogy nekem most nem tanácsos magyar politikában mutatkozni, résztvenni. De hozzá tette, hogy ha bármikor szükségem lenne az ő segitségére,arra a legmesszebb menően számithatok.

Váratlanul másnap reggel a Bizottmány irodájából felhivott Telegdy Gyurka és elmondta, hogy Incze Sándor, az ezerkilencszáz harmincas évek „Szinházi Elet" cimü magazinjának a szekesztője, most itt, Amerikában, Arany Album-ot készit elő az egykori ujság meséiből és a régi fényképekből, és hogy ehhez a munkához munkatársra lenne szüksége.Hiába mondtam hogy engem ez a téma egyáltalán nem érdekel, Telegdy erősködött hogy ő már találkozót is rendezett a számomra és hogy aznap déli tizenkettőkor Inczéék várnak rám a szerkesztőségben.

Elmentem hát, hogy megköszönjem a meghivásukat és megmondjam,hogy hogy nem kivánok az Arany Album létrehozásában részt venni.

De amikor hozzájuk értem ,Incze több mint egy ora hosszat váratott a fogadónak nevezett előszobában, és amikor a titkárnője bocsánat kérések közben bekisert hozzája, durva hangon rámmordult és azt kérdezte-Mit akar itt ?

-Semmit,- mondtam és sarkon fordultam, de mielőtt kiertem volna az irodából,meltatlankodva szavalni kezdett, hogy tulajdonképen mit képzelek, hogy amig mi joletben dözsöltünk, zsidok vagyonát pusztitottuk addig öneki nyomorognia kellett. Ujságjától megfosztottak, menekülésre taszitották és en most az ő itteni sikereben kivánok részesedni.

De most aztan betelt mar a pohar.

- Hagyja abba ! - mondtam.- Eleg volt a hazugsagbol. Ugy latom, elfelejti hogy ezerkilencszazharminc-nyolcban felajánlotta nekem a a Szinházi Elet utazási részét,mert a többit akkor a Racz Vilire bizta. Maga Amerikaba készült menni, hogy ott egy másik szinházi ujságot csinaljon Hollywoodban.A maga ajánlata nekem egy cseppet sem tetszett és ezt meg is mondtam.Ez volt akkor a beszélgetésünk vége. Incze, maga komoly pénzzel hagyta el az országot. Hogy mekkora tőkét schiebolt ki, az a maga dolga,de ne probáljon itt most ujabb vagyont kovácsolni az otthon maradottak szomoru sorsából. Magának abban soha sem volt része mind a mai napig jól ment itt a dolga, remélem az „Arany Albumba" bele fog majd bukni.Alaszolgaja...

Később, egy alkalommal, amikor a Paparikás Weisz-nél magyar szalámit akartam venni, Incze és a bolt gazdája történetesen a hátam mögött sétált, nagyban trafikáltak, és Weiss ur azt kérdezte, hogy az albumban „gay-ok" is fognak-e szerepelni ? Hova gondol,- nevetett Incze,--azok a hülyék csak meg fogják venni.

Ezek után a "lekváros Roth-nal" vásároltam magyar szalámit.

A vegyes emléku első három munka-körülmény zátonyra futott élménye után a New York Times állást és munka-lehetőséget hirdető rovatát vettem figyelembe, de próbálkozásaim ezen a téren siralmas utvesztőkbe vittek.

Az elhelyező irodákban ugy bántak velem, mint egy kismustrált kapca ronggyal (good for nothing.) Nem volt ittnéi referenciám. Nemtudtam hivatkozni arra, hogy milyen sebességgel tudok irogépelni, fogalmam sem volt gyorsirásról és a koromat undorral vettek figyelembe.

Elküldtek egyszer egy reménytelennek tartott, deprimáló helyre, a West-Side harmincnégyes utcába, egy hatos udvari kalap-kellékeket árusito, plafonig tulzsufolt, elhanyagolta helyre, ahol villám gyorsasággal rendeléseket, számlákat kellett volna irnom, és kartotékokba rendezi. Főnökom egy pupos hátú, szeplős arcu satrafa lett volna, és a munkatársaim, két kajáp tekintetü, mezit-lábas apátlan alak, akik létrák tetején óriási karton dobozokat rakosgattak egyik polcról a másikra.Kölcsönösen leneztük egymást és amilyen gyorsan lehetett, ott hagytam ezt a pokoli helyet.A west -side egész környékétől egyszeriben el is ment a kedvem, pedig a következő alkalommal is ugyanoda küldtek.Az első helynek a közelében, egy nagy könyvkereskedésben kellett volna visszaküldött rendeléseket osztályozni és a szanaszét hevero

könyveket szép rendben polcokra rakni.
Sotet pinceben robotolni sem volt semmi kedvem, igy hat Ugron Maria tanacsara elmentem egy lengyel pricess,Mrs. Galina, "ladies compagnion-t milliomos hölgyek kisérőjét közvetitő szalonjaba, ahol az impozans megjelenésü dama nagyon kedvesen elcsevegett velem, de végül közölte, hogy ilyen szerepre nem tart engem elkalmasnak, mert a fellépésemben és viselkedésemben olyan árnyalatot vett észre, mintha en szoktam volna parancsokat adni, ami elkényeztetett uj gazdagoknak nem felel meg.Azok mosolygosan szervilis alkalmazottakat keresnek, - ami rövid tömondatban azt jelentette, hogy nem vagyok megfelelő cselednek sem..

Egyik baratnöm, OrbánMani, az Altman nevü divat áruházban a luxus ruhak osztályán dolgozott, mint sales,lady. Behivott hozzájuk és bemutatott az osztályuk főnökének,és hozza tette, hogy en nalam sikeresebb eladót nehez lennne találni. Engem viszont azzal biztatott, hogy ott, naluk kellemes és könnyü a munka. Szép ruhákat kell gazdag vevőknek megmutatni és bókok kiséreteben lehetőleg el is adni.Csak arra kell vigyázni hogy ne próbáljon potyázni senki, mert nehányan azt szoktak tenni, hogy felprobalnak egy elegáns bolti ruhát és azutan felveszik rája a sajátjukat. Látszatra még válogatnak egy kicsit, azután, de a kettős dreszban kisétálnak a boltból. Elcsodálkoztam azon, hogy az ilyesmi lehetséges lenne, de Mani állitota, hogy a ruha lopásnak ez a modja nem is olyan szokatlan itt, New Yorkban Az osztályt vezető kedves dáma,azt igerte, hogy mihelyt üresedés lesz naluk, telefonon fog majd értesiteni...

A New York Times-ben hirdetést olvastam arról, hogy a YMCA központi irodája tábort és munkát-rendező személyeket keres,és hogy hol kell náluk erre a feladatra jelentkezni.A telefon könyvből megneztem a pontos cimet, és sietve kimentem hozzájuk. Hosszasan beszélgettünk az adminisztracios kérdésekről. Érdekelte őket, amit menekült táborok látogatásáról, és az ott fenntartott iskolákról meséltem és megigértek, hogy telefonálni fognak, mihelyst ugy alakul a helyzet, hogy alkalmazni tudnának.

Szily Sari tanácsára, egyik délutan, felkerestem a "Hard to find a job" (Nehéz munkát találni) nevezetu céget, ahol ugyan alaposan megvárattk, de azután ey nagyon rokonszenves dáma fogadott, akivel az első perctől kezdve, ugy beszelgettünk multamról, terveimről, itteni helyzetemről, mintha nem is megélhetési munkát keresni jöttem volna hozzájuk, hanem, mindössze, egy véletlen találkozás alkalmából csevegtünk

egymással. Zárora lett közben, Lassan, csndben mindenki elment már az irodából mire mi is észbe kaptunk és elbucsuztunk egymástol., és a kedves dáma megigérte, hogy telefonon fog majd hivni, ha megfelelő munkát tud a számomra találni.

Bánatomban másnap reggel nem helyszerzőkhöz, hanem a Metropplitan muzeumba mentem, ahol néhány terem csodálatos kincseit csodáltam végig és azutan kellemes , könnyü ebédet ettem szökö-kutas cafeteriájukban minközben azon merengtem, hogy meddig kell meg várnom arra a pozitiv telefonhivásra, amiből az derül ki, hogy hol kapok lehetőséget valamilyen alkalmas munkára. Kellemes csésze káve után szep lassan haza-felé bandukoltam és amikor a Madison Avenue-ra értem rám köszöntött Mister Foster személyes titkára, aki megkérdezte, hogy találtam-e végre megfelelő megolást a jövendömre ?

Röviden elmondtam eddigi Kálváriámat, amire csodálkozva azt kérdezte, hogy miért nem fordultam utazo irodákhoz, hiszen életemben, eddig, már elég sokat utaztam és több idegen nyelven is elég jol beszélek, igy hát minden eshetőségem megvan arra, hogy az utazási szakmában egy jo állást találjak. Ez nekem is tetszett volna, de fogalmam sem volt arról, hogy egy ilyen lehetőséghez hogyan lehet hozzákezdeni.

- A legegyszerübb modja, -magyarázta,- hogy besétál egy utazási irodába és megkerdezi tőlük, hogy van-e „opening" önáluk, mert utazással kapcsolatos munkára maga szivesen vállakozna.-

Megköszöntem. Elbucsuztunk. Folytattam utamat és amikor egy utazási iroda látványos kirakatához értem, ahol érdekes europai kirándulásokat irdettek, bementem hozzájuk és megkérdeztem az elem siető férfitől hogy van-e opening önáluk? Csodálkozva bámult rám a jo ember és miután nem értette, hogy mit kérdezek, a főnökéhez fordult, ahhoz küldött engem. Annak azután elmondtam, hogy nem régiben érkeztem Magyarországról, illetve Ausztriából. Odahaza idegenforgalmi ujságot is szerkesztettem, amit három nyelven küldtünk a világ minden részébe. Miután pedig az utazási kérdésekhez igazán jól értek, azt kérdezem tőle, hogy tudásom alapján volna-e alkalmam arra, hogy megfelelő munkát kapjak ebben az irodában ?

- Miért nem fordul inkább egy repülő társasaghoz- kérdezte.-

-Azok nagyitóval keresnek utazási szakertőket. Azoknál sokkal könnyebben talál majd valamilyen megfelelő állást. Openingek mindig vannak náluk.

Rá bámultam. Melyik repülő társaságnak lenne szüksége énrám? Egyáltalában, milyen repülő társaságok vannak?

A legelső telefon-fülkeben fellapoztam a repülő társaságok meglepően hosszu sorát, és megállapodtam magamban, hogy elsőnek a PAM-AM World Airways-ekkal fogok próbálkozni.Azok hoztak engem Amerikaba. Szép emlékeim maradtak az utazásról, boldog lennék, hogyha náluk tudnék megfelelő munkát találni.A megadott számon PAN-AM reservation, - a rezervációk osztálya jelentkezett, és amikor megmondtam, hogy a főnökükkel szeretnék beszélni, egy Trinkaus mevü urhoz kapcsoltak, aki nagyon meglepődött . amikor azt kérdeztem tőle, hogy van-e opening önáluk,, mert nem régen PANAM gépen érkeztem százezredik bevándorlóként Amerikába és most tudásom és tapasztalataim alapján légi-utazások vonalán szeretnék elhelyezkedni.Tőle kérdezem tehát, hogy van-e „opening" ő náluk?

- Ez a kérdés a személyzeti osztályhoz tartozik- mondta,- nagyon udvariasan. De ,miután ugy látszott, hogy a hangom, vagy talán az accentem (idegenszerü kiejtesém) megtetszett neki, azt mondta, hogy jöjjek be hozzájuk, és személyesen mutatkozzam be náluk, mert ezt a kérdést nem lehet telefonon elintezni.

Azonnal taxiba ültem és elmentem a Quens'Plaza nevü kolosszális téren éktelenkedő PAN_AM épületbe. Megtaláltam Mr.Trinkaust, akinek a második emeleti csarnokszerüen óriási terem közepén volt egy telefonokkal telerakott hatalmas nagy iroasztala. Hellyel kinált és egy feloras beszélgetés után megkérdezte hogy hajlandó lennék-e a felvételhez szükséges vizsgakérdésekre irásban is megfelelni?

Két titkárnő állt a hatam möge.Válaszaim gyorsaságát másodpercnyi pontossággal, csengetyüvel mérték és a teleirt iveket azonnal kiértékeltek.

Szerintem a kérdések egészen egyszerüek voltak

Az első iven kétjegyü számokat kellett összeadni, kivonni vagy megszorozni egymással. Negyedikes korunkban ezt odahaza, megtanitották az elemi iskolábanA második iven szokincs ismeretünket tették próbara. Ugy, mint a Reader's Digest hasonlo vagy idegenhangzásu kifejezések rovatában, az értelemnek megfelelő szavakat kellett megnevezni, itt is a ritkán használtaknak a valodi értelmét kérdezték.A harmadik iv viszont helyesirási hibáknak a megjelöléséből állott. De miután irni és olvasni en is megtanultam, és a helyesirásra mindig kényes voltam, ez a kérdés sem okozott nehézséget. Ők is azzal bucsuztak, hogy várjak, majd telefonálni fognak.

Közben megint hétfő lett, és mivel eddig nem történt semmi, kezdtem egy másik légitársaságon töprengeni és a Lufthanzára gondoltam, hogy naluk fogok jelentkezni. De megszólalt a telefon és a YMCA-tol azzal hivtak hogy egy állás volna naluk, és jöjjek be azt megbeszélni. Bár ott elég kevés jövedelmet ajánlottak volna, mégis elindultam volna hozzájuk, és elmenőben már éppen az ajtohoz értem, amikor ujra csengett a telefon és a PANAM szemelyzeti osztálya azt közölte, hogy probaidőre felvettek engem, és egy orán belül várnak.

A YMCA hivást boldogan lemondtam. Elmentem a repülő társasághoz, ahol egy gyors szakmabeli tanfolyanmra küldtek, de a két hétre tervezett oktatást a harmadik nap után abba hagyták, mert az oda beberendelt „management jelöltek" ugyis tudtak mindent, én pedig egész idő alatt ovatosan befogtam a számat, és csak éjjelenként otthon, tanulmányoztam a földrajz füzeteket, a Carib szigetek egymás utánjat, a menetrendet, és mindazt amit a rendeletek kézi könyvéből tudni kellett.

Igy az első hét végén beültettek az orias terem falmenteben körben mozgo futoszallag melle. Kaptam egy fejre csatolt fülhallgatot, és azt mondták hogy végezzem a tennivalókat, ugy, ahogy azt a többiek teszik. Mikor első kérdésemmel a jobboldali szomszédomhoz fordultam, a barátságtalan beképzelt liba azt válaszolta, hogy a PANAM alkalmazzon olyanokat, akik tudják, hogy mit, hogyan kell csinálni, és hátat forditott nekem.. Másik szomszédom, Peggy Brown, egy nagyon szép kislány, aki korát nézve a gyerekem lehetett volna, és akiről utolag azt is meg tudtam, hogy éjszakai iskolába jár és a tandiját a nappali munkájával keresi meg, kisegitett a bajból. Türelmesen és kedvesen minden részlet-kérdésről kioktatott, és jó barátom maradt mind addig, amig el ment divat-modelnek és PANAM-nak hátat forditott.

Rövid időn belül "szabad-uszó" lettem. Probaidőm leteltével csoportvezetőt csináltak belőlem, rámbiztak a quality-control is, ami azzal járt, hogy ellenőrizni , vagy javitani kellett ha a futoszalag mentén valaki netán valamilyen hibát csinált.

Amerikába érkezesem harmadik hetétől fogva, tehát, sikerült kedvemre való munkába fogni, amit meg is tartottam tizenhét éven át, amikor nyugdijba helyeztek.

ALICE SZENTPÁLY